

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

BREVE OG AKTSTYKKER

VEDRØRENDE

JOHAN LUDVIG
HEIBERG

VED

MORTEN BORUP

Andet Bind

1825 – 1839

GYLDENDAL

1948

BREVE OG AKTSTYKKER
VEDRØRENDE
JOHAN LUDVIG HEIBERG

*Udgivet med Understøttelse af
Carlsbergfondet*

BREVE OG AKTSTYKKER

VEDRØRENDE

JOHAN LUDVIG
HEIBERG

UDGIVET AF

DET DANSKE SPROG- OG LITTERATURSELSKAB

VED

MORTEN BORUP

Andet Bind

1825 – 1839

GYLDENDAL

1948

Tilsynsførende:
DANIEL PREISZ

COPYRIGHT 1948 BY
DET DANSKE SPROG- OG LITTERATURELSKAB, COPENHAGEN
PRINTED IN DENMARK, FR. BAGGES KGL. HOFBOGTRYKKERI

BREV-REGISTER

Fra J. L. Heiberg til

- J. G. Adler: Nr. 338, 416, 424, 429, 434—435, 437.
H. C. Andersen: Nr. 184, 234, 284, 352, 398, 412.
C. C. G. Andræ: Nr. 371, 391, 402, 409, 419, 433.
Bernhard v. Beskow: Nr. 308, 351, 369, 395.
A. E. Boye: Nr. 203.
J. A. Bølling: Nr. 226.
Edvard Collin: Nr. 301, 404.
Jonas Collin: Nr. 131, 138, 149, 151, 156, 158—159, 163, 165, 173, 188, 199,
204, 211—212, 294, 341, 349, 354, 383, 430.
C. N. David: Nr. 444.
Det kongelige Teaters Direktion: Nr. 147—148, 174, 200, 213, 224, 227, 230,
247, 253, 263, 269, 282, 286, 289, 291—292, 296—298, 309, 318, 329, 333—
335, 337, 345, 348, 350, 355, 372, 374, 379—380, 388, 405, 415, 423, 431
—432.
C. W. Elberling: Nr. 222.
Fondet Ad usus publicos: Nr. 279, 306, 310.
Frederik VI: Nr. 192, 241, 255, 323, 428.
Eduard Gans: Nr. 399.
H. A. Hansen: Nr. 356, 367, 370, 384, 392, 396—397, 400.
Henrik Hertz: Nr. 259, 264, 275, 295, 319, 322, 393.
Peder Hjort: Nr. 299—300, 330, 332, 344, 347.
F. Holstein: Nr. 214, 407—408.
P. J. Hoppe: Nr. 325.
Henriette Jørgensen: Nr. 181.
Søren Kierkegaard: Nr. 343.
P. E. Lind: Nr. 312—313, 317, 320, 420, 442.
Finn Magnusen: Nr. 189.
H. L. Martensen: Nr. 375, 389—390, 394.
C. Molbech: Nr. 207, 221, 233, 243—244, 249—250, 266, 277, 303, 305, 321,
378, 382, 386, 401, 413, 422, 425—426, 436, 439.
J. P. Mynster: Nr. 256.
N. P. Nielsen: Nr. 217, 219.
Adam Oehlenschläger: Nr. 162.
Thomas Overskou: Nr. 180, 411.
F. C. Petersen: Nr. 359, 361, 363, 365.
Kamma Rahbek: Nr. 140, 144.
K. L. Rahbek: Nr. 179, 205.
J. C. Ryge: Nr. 314—315.

VI

H. G. v. Schmidten: Nr. 238—240.
Fr. Thaarup: Nr. 176.
Ludwig Tieck: Nr. 177.
A. F. Tscherning: Nr. 260—261.
H. C. Ørsted: Nr. 210, 232, 236, 331, 353.
Unævnt: Nr. 237.

Til J. L. Heiberg fra

A. E. Boye: Nr. 307.
Frederikke Dannemand: Nr. 280.
De Deputerede for Finanserne: Nr. 342.
Det kongelige Teaters Direktion: Nr. 187, 223, 225, 229, 252, 254, 262, 268,
274, 283, 287, 290, 293, 328, 340, 373, 376—377, 387, 403, 414.
Thomasine Gyllembourg: Nr. 137.
Peder Hansen: Nr. 242.
Franz Hermann Hegewisch: Nr. 145.
Henrik Hertz: Nr. 235, 288.
F. Holstein: Nr. 216.
P. J. Hoppe: Nr. 327.
P. V. Jacobsen: Nr. 285.
Søren Kierkegaard: Nr. 406.
Fr. Kuhlau: Nr. 193—194, 196—197.
J. N. Madvig: Nr. 417.
H. L. Martensen: Nr. 368, 381, 440.
C. Molbech: Nr. 245, 251, 265, 267, 276, 281, 302, 304.
J. P. Mynster: Nr. 257.
P. L. Møller: Nr. 357.
Poul Martin Møller: Nr. 231.
N. P. Nielsen: Nr. 218, 220.
Adam Oehlenschläger: Nr. 443.
Fr. Paludan-Müller: Nr. 311, 336.
F. C. Petersen: Nr. 358, 360, 362, 364, 366, 418.
Kamma Rahbek: Nr. 135, 139, 143, 172.
K. L. Rahbek: Nr. 195, 206.
Varvara Rosenkrantz: Nr. 130.
J. C. Ryge: Nr. 248, 258, 438.
H. G. v. Schmidten: Nr. 185.
Johannes Schulze: Nr. 129.
C. E. F. Weyse: Nr. 441.
Chr. Winther: Nr. 182.
H. C. Ørsted: Nr. 209.

Om J. L. Heiberg fra

Jonas Collin: Nr. 142, 152, 168, 170, 178.
Det kongelige slesvig-holsten-lauenborgske Kancelli: Nr. 183.
Det kongelige Teaters Direktion: Nr. 175, 198, 202, 272, 326, 339, 385, 421, 427.

VII

Frederik VI: Nr. 186, 273.

F. Holstein: Nr. 155, 167, 191.

C. L. Kirstein: Nr. 278, 316, 346.

D. Manthey: Nr. 215, 228.

C. Molbech: Nr. 246, 270—271, 278, 316, 324, 346, 410.

G. H. Olsen: Nr. 134, 154, 164, 166, 169, 178, 190.

K. L. Rahbek: Nr. 132—133, 136, 141, 146, 150, 153—154, 157, 160—161, 164,
171, 178, 190, 201, 208, 215, 228.

Ew. Wohlgeboren fühle ich mich für die gütige Mittheilung Ihrer neuesten Schrift über die menschliche Freiheit zum herzlichsten Danke verpflichtet; leider bin ich des Dänischen nicht kundig genug, um sie gehörig verstehen
5 zu können; nichtsdestoweniger ist mir dieselbe als ein Zeichen Ihres freundlichen Andenkens besonders lieb u. theuer. Der Erscheinung Ihrer deutschgeschriebenen nordischen Mythologie sehe ich mit Verlangen entgegen, weil ich in derselben gerade über diesen Theil der Mythologie von Ihnen die Belehrung u. Aufklärung hoffe, welche ich in den bisherigen deutschen Schriften
10 über diesen Gegenstand nicht habe finden können.

Ist es denn nicht möglich, die Dänische Regierung dahin zu vermögen, dass sie für die Skandinavische Litteratur eine besondere ordentliche Professur auf der Universität in Kiel errichte und dadurch zugleich Ihnen einen Ihrem verdienstlichen Streben angemessenen Wirkungskreis anweise? Ein solches Bei-
15 spiel würde auch für unsere Regierung ein äusserer Antrieb seyn, auf unsern grösseren Universitäten gleichfalls für die Skandinavische Litteratur einen Lehrstuhl zu errichten und die Lücke, welche in dieser Hinsicht noch stattfindet, auszufüllen. Neulich habe ich bei einer schicklichen Gelegenheit meinen würdigen Chef, den Herrn Minister von Altenstein hierauf aufmerksam ge-
20 macht, und zugleich Ihrer als des Mannes gedacht, welcher in Bezug auf die hiesige Universität dem fraglichen Bedürfnisse am besten entsprechen könne. Er äusserte sich beifällig, und schien geneigt, bei einer sich darbietenden Gelegenheit den fraglichen Gegenstand aufzunehmen und weiter zu verfolgen.

Doktor Gans ist vor wenigen Tagen nach Paris abgereist, u. wird dort
25 bis Michaelis d. J. bleiben; Professor Cousin war ihm vorangegangen, nachdem er hier seinen Aufenthalt benutzt hat, sich mit der Hegelschen Philosophie noch gründlicher bekannt zu machen; Cousin ist ein ebenso geist- u. kenntnisreicher als ein liebenswürdiger Mann und ich freue mich seiner näheren Bekanntschaft.

30 Mit der Bitte um die Fortdauer Ihres freundlichen Andenkens verbinde ich die Versicherung meiner innigen Ihnen gewidmeten Hochachtung, mit welcher ich verharre

Ew. Wohlgeborenen
ganz ergebener

Dr. J. Schulze
Burgstrasse num. 20.

130. *Varvara Rosenkrantz til J. L. Heiberg.*

Ryegaard ce 13 Juillet 1825.

Recevez Monsieur, mes remerciemens pour votre aimable attention, de m'écrire par l'intermediaire de Mademoiselle Münter, laquelle m'a remis votre lettre, il y a de ja quelques jours; si je n'y ai repondu plutot, c'est que je n'en ai pas eu le tems; soyez bien persuade que j'ai été très sensible à tout ce que vous me dites sur la perte de l'Être qui étoit tout pour moi dans ce monde, et dont le souvenir fait encore la base de toutes mes pensées, et dirige toutes mes actions. J'ai bien regrêtté de n'avoir pas eu le plaisir de vous voir, encore avant mon départ de la ville, que j'ai quitté aussitôt que la saison a voulu me le permettre, et je n'ai qu'à me feliciter de cette resolution, le sejour de la campagne a un effêt très salutaire sur ma santé; je suis en état de faire des promenades deux fois par jour, et puis laisser ma canne de coté tant que je suis sur un plancher bien uni; cependant ce n'est pas seulement la salubrité de l'air qui me convient; je me sens plus tranquille si près des restes precieux de celui que je pleurs et je puise une consolation bienfaisante dans l'attachement de ces bons paysans qui tous regrettent vivement la perte de leur excellent maitre; sentiment bien honorable qui leur fait avoir des attentions aussi pour moi.

Je fais des vœux, Monsieur, pour que vous ayez un heureux trajet, et bien du contentement au but de votre voyage.

20

Varvara Rosenkrantz
née Princesse Wiazemskoy.

131. *J. L. Heiberg til Jonas Collin.*

Kjøbenhavn den 26 Septbr. 1825.

Herr Etatsraad!

Da jeg formedelst Sygdom endnu er opholdt her i Byen, saa tager jeg mig den Frihed at bede Deres Høivelbaarenhed om at lade det til 1 October forfaldne Qvartal af min Gage anvises her i Byen, saafremt saadant ikke er forbundet med nogen Besværighed for Dem.

Jeg har benyttet denne Tid, hvori jeg for største Delen har maattet holde mig inde, til at udkaste et Par Vaudeviller for det kongelige Theater. Den ene af dem, hvis Indhold jeg skal have den Ære mundtlig at forelægge Deres Bedømmelse (stolende paa Deres gunstige Opmuntring til denne Art af Arbeider), agter jeg om nogle Dage at indgive til Theaterdirectionen.

Jeg har den Ære at forblive

Deres Høivelbaarenheds

ærbødigste

35

J. L. Heiberg.

132. *K. L. Rahbeks Censur over »Kong Salomon og Jørgen Hattemager«.*

Bakkeh. d 8 Oct 1825.

Uden at inklade mig paa, hvorvidt det for Skuepladsen torde være ønskeligt, at disse Vaudevillestykker bleve et Modeskuespil, indskrænker jeg mig blot til at anmærke, at ligesaa sikkert, som denne, Indtogets nærbeslægtede, vil gjøre ikke liden Lykke paa Skuepladsen, ligesaa sikkert vil det volde Directionen og Forfatteren Ubehageligheder, om det gives uforandret. En Hovedfangst for de ankelystne kan man udentvivl Stykket til ikke mindste Tab, bortrødde, ved at kalde Hovedpersonen Salomon Vielgeld, eller et deslige 10 characteristisk Navn, isteden for Rotschild; i Drikkevisen S. 91 o. f. som jeg i øvrigt — næst den sidste Scene mellem Edvard og Louise, som er af la bonne Comedie — holder meest af i hele Stykket, er der adskillige Stropher, der vilde blive for vel modtagne paa Skuepladsen, til at taales der. Romancen S. 101 forekommer mig ikke passende i et Stykke af denne Tone; den sidste 15 Strophe S. 83 torde ogsaa finde Anstød, og ikke være det eneste af den Natur, der stødte. Replikkerne om Baggesen S. 4 og 5 tilføyer jeg mit positive delectur; da det er mig fast Overbeviisning, at levende Mænd og Medborgere ikke maa bringes paa Skuepladsen, og man endnu mindre bør oprippe Stridigheder, der bør ønskes forglemte for stedse. Formodentlig ville mine HH Meddirecteurer finde flere deslige Erindringer at gjøre; jeg skynder mig midlertid at sende det fra mig, at det jo før jo heller mutatis mutandis maa komme paa Scenen, for hvilken det vil blive en gavmild Indtægtskilde.

K. L. Rahbek.

133. *K. L. Rahbek til Jonas Collin.*

Bakkeh. d 8 Oct 1825.

25 Kiære Collin!

Fortryd ikke paa, at jeg umager dig med, at løbe Heibergs Stykke igien- nem, inden det gaaer til G. H. O.; der staae Ting i, som maaskee Forf. og jeg ligelidt begribe, og som midlertid kunde komme i et meget ubetimeligt Øieblik, Financer og Financeforhandlinger angaaende, og som Forf. vel af Finance- 30 grunde gjerne selv opofrede; men som, det ikke var at ønske, blev i Forveien for meget omvrøvlet. Overalt maa vi vel med dette Stykke fra to Sider vogte os for den tagne Forargelse, fra deres Side, der rende med Sladder til Kongen, og fra de brutale Klapperses, der lægge Braad i hvor der maaskee aldrig var tænkt paa noget spidst. Ogsaa nogle Personligheder, ønskede jeg, Forf. for 35 sin egen Skyld vilde borttage, men har ikke villet nævne dem i min Bedømmelse, saasom om ham, der spilte Mercurius paa Maskeraden i Rendsborg—

II,1*

Kiel. Dr. H. behøver ikke at frygte for Dr. R. vil glemme ham alligevel; det har han viist i Nina.

At jeg umager dig med alt dette, kommer af, deels, at jeg ikke i alle Henseender anseer mig for judex competens den første Punkt angaaende; deels at jeg har Føie at troe, at Forf. ikke anseer mig for uvillig Mand, da han seer, hvor bange jeg er for hvert Skridt, vi rykke Fieleboden nærmere; hvortil, jeg er bange, disse Vaudevillespil saare let kunne lede. . . .

Din
Rahbek.

134. G. H. Olsens Censur over »Kong Salomon og Jørgen Hattemager«. 10
Kjøbenhavn d. 12 Oct. 1825.

Først efterat have gennemlæst Vaudevillen: »Kong Salomon og Jørgen Hattemager« tillod jeg mig at læse min ærede Collegas Censur, med hvilken jeg i Alt hvad som anføres mod Stykket er fuldkommen enig. Hr. Prof. Rahbek synes at det neppe vilde være ønskeligt, at Vaudeviller bleve et Modeskuespil — deri vil vist enhver smagfuld Skuespilynder være enig med ham, saameget mere naar Vaudevillen er saa aldeles Farce, som nærværende Stykke; og skjønt min Collega antager, at det vil blive et Kassa-Stykke, lader det dog til, at Præmisserne i hans Censur pege paa et C, i det hans Pen har tegnet et A. Dette A vil jeg ikke modsætte noget C, men tillader mig blot, under Appel til de øvrige Herrer Directeurer, følgende Spørgsmaal:

1. Er det sandsynligt, at en Kavaleer, som fra Kjøbenhavn begiver sig paa Reise, bliver saaledes forgabet i en Hattemagerdatter i Corsøer, at han for at skaffe sig Adgang til hende, køber hos Faderen 13 Hatte, uden dog at naae sit Maal? 25
2. Er det passende, efter alle de polemiske Optrin vi have oplevet med Mosaiterne baade i Literatur og uden for samme, nu at opføre paa vort eneste, Kongelige og National-Theater, en Farce, som ei alene gjør den ringere Almue af Mosaiterne latterlig, men endog kunde give Anledning til diplomatiske Fortrædeligheder med Hensyn til den merkværdigste blandt vor Tids Mosaiter, der, efter en nyligen i offentlige Tidender indrykket Biografie, endog tidligere med Danmark, end med nogen anden Stat, traadte i pekuniær Forbindelse, og som neppe paa en saadan Maade kan ønske at fremtræde for det danske Publicum?
3. Ere Sangnumrene |: hvilket jeg aldeles ikke tør indlade mig i at bedømme :| saa interessante, at deres theatralske Værd kunde sysselsætte Opmærksomheden i den Grad, at man glemte, eller i det mindste oversaae adskiligt af det, som endog efter de Forandringer, Censorernes Bemærkninger

maatte anledige, kunde ønskes bortskaaret, eller ombyttet med noget bedre.

Da Stykket i øvrigt er riigt paa vittige og pudseerlige Numere, da det vist nok, i Analogie med de sidste Claurense Producter, vil trække, og da dets
5 Forfatter har et Navn, der kan bære endeel, tillader jeg mig blot at tilføie, at jeg troer det vilde være tjenligt, at give det en anden Titel f. ex. »den pudseerlige Feiltagelse« eller noget sligt i Forening med den Titel, det allerede har. Maaskee kunde det, i Analogie med Virtuosen N° 1 og N° 2, fortjene at kaldes »Indtoget N° 2«.

10

G: H: Olsen.

135. *Kamma Rahbek til J. L. Heiberg.*

Mandag Aften [7. Novbr. 1825]

Kiære Spanske!

Det gjør mig inderlig ondt, at Reebslagerens Ubarmhjertighed hindrer mig i den Fornøielse, at kunne opfylde mit Løfte om Seglgarns-Posen til den 9de,
15 hvorfor jeg beder Dig for Dagens Dronning udvirke mig naadig Tilladelse, at udsætte denne Dag saamange Dage, som jeg behøver, hvilke imidlertid vist ikke skulle blive flere, end at Seglgarns-Posen vil kunne indfinde sig paa den Dag, da man efter gammel Stiil endnu kan regne det for den 9de. Vil Du nu imidlertid være saa god at lykønske Din gode elskværdige Moder ret hierte-
20 lig fra mig paa Onsdag, og sige hende ret mange smukke Ting paa mine Vegne. »Den Svada, hvor den Spanske er begavet med« sætter Dig Spanske, fine Franske nok istand til at sige, hvad jeg ønsker Din Moder sagt, tusinde Gange smukkere, end jeg selv var istand til at sige det. Maaskee veed Du allerede min Seglgarns Nød — naar Du faaer dette — af vor fortræffelige Poul Møller,
25 der stegte mig i Løverdags Aftes og trøstede mig med, at her ikke var h e d e r e, end i en Skræderstue |: hvoraf jeg drog den rimelige Slutning, at han holder mig for en Skræder:| og at min Kakkelovn ikke lugtede værre, end Skræderens Presse-Jern, og, at om der ogsaa gik Ild i min Skorsteen saa brød man sig slet ikke om saadant paa Landet, da man derved vandt det, at man fik
30 Skorsteenen reen med det Samme. Derimod havde han slet ingen Trøst for mig, i Henseende til Reebslagerens Grusomhed, ikke at vilde skaffe mig fiint Seglgarn. Saavidt gaaer hans Praxis ikke, at han kan trøste i slige Gienvordigheder. Det er egentlig kun i store Orkaner, man kan henvende sig til ham, og være sikker paa Trøst. — Men nu har min gode Angeliqve Colbiørnsen
35 forbarmet sig over mig, og meddeelt mig af sin egen Seglgarns Fattigdom, saa at jeg nu kan fuldende det til Din Moder begyndte Seglgarns-Arbeide, og havde vist ogsaa, ifald Hielpen var kommet noget tidligere faaet det færdig i rette Tid, endskiøndt disse Dage forresten har givet mig nok at bestille med

et lille Geburtsdags-Arbeide til Mynster i Morgen, hvilket jeg tog fat paa, da jeg ikke kunde komme videre med Din Moders. En lille simpel Æske havde jeg allerede istand til at putte Posen i, for at den ikke skulde komme alt for fattig. Bliv nu ikke vred, kiære Spanske! for alt dette kiedsommelige Seglgarns Sladder, og sæt mig heller ikke i Stikken med ham, der steegte mig; 5 thi skiøndt han ofte fremfører Ord for mig, at jeg fristes til at sige til ham:

Τέκνον ἐμὸν, ποιὸν σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων?.

saa har jeg dog den meest uskrømtede Agtelse og Hengivenhed for ham.

Din hengivne

K: M: Rahbek. 10

E. Sk. Tilgiv dette græsselige Smøleri, og viid til min Undskyldning, at jeg ikke allene er steegt af P. M., men iforvejen bagt af Rahbek, som hilser Dig venligst.

136. K. L. Rahbek til Jonas Collin.

[Novbr. 1825]

Kiære Collin!

15

... Dr. L. H. var hos mig i Aftes, og jeg talte med ham om hans Stykke, og var han ganske villig til at lade det undergaae de fornødne Forandringer. Det er siden faldet mig ind, at, dersom man ikke vil give Rotschild et Theaternavn, som Geldreich, Offenbeutel, Schaffratz, eller deslige kunde man give ham Jødenavnet Ephraim, eller Süß, der begge, som bekjændt, var, 20 hver sin Tids Rothschilder ....

Din

Rahbek.

*137. Thomasine Gyllembourg til J. L. Heiberg.

Onsdag Morgen [Novbr.?] 1825.

Min bedste Ludvig!

Uagtet jeg selv kommer til Byen i Formiddag, vil jeg ikke komme op til 25 Dig, for intet Øieblik at forstyrre Dig i Din Travlhed. Men jeg kan ikke lade være at sende Dig disse Linier for at sige Dig, at jeg igjen i Nat i Drømme har kastet mig for Dine Fødder og med tusinde Taarer bønfuldet Dig om at forandre Dit Vers i Din Vaudeville, om Fornuft og Aabenbaring. Jeg anvender derfor paa denne Seddel hiint Bud fra Pilatus' Hustru: »Befat Dig 30 ikke med denne Retfærdige! jeg har inat lidt saameget for hans Skyld«. — Det bedrøver mig saa inderligt, naar Du, saasnart Du hører Tidens Hane gale, strax fornægter den Herre og Mester, som Enhver med større eller mindre Troe, dog altid med Haab maa følge til Dødens Porte. — Det være nu, som det vil, om ogsaa en sublime Idee ligger til Grund for dette Dit Indfald, saa 35

vil det gaae de Fleste som mig, de ville ikke fatte den. Du vil derved uden mindste Nødvendighed saare mange Mennesker og røre ved deres Øiesteen, og saa forelsket maa dog ingen være i et Indfald, at han derfor vil gjøre dette, og maaskee gjøre sig een og anden Ven og Velynder til Uven. — Jeg 5 troer vist, at Du herved kan forspilde al den Lykke, vi love os af denne Vaudevillie. Tænk blot paa, hvad Dronningen, Prinds Christian, vore Venner Mynster og Ørsted ville sige. Erindre Dig, at jeg ofte tilforn har faaet Ret af Udfaldet i slige Disputer, saa at jeg, om jeg ogsaa har »des Schwärmers Herz«, dog i Sligt ofte har havt »des Weltmanns Auge«. Ofre dette Indfald til Klogskab og hvad som er mere end al Klogskab. — Lad Erindringen om alle vore 10 bittere Dage byde Dig Forsigtighed. Giv Din Muse snævrere Skoe, at intet Satyrspring bliver hende muligt. Hendes medfødte Grazie vil kun vinde derved.

Rosenkilde har besøgt mig og forsinket denne Seddels Afsendelse, men for Resten opmuntret mig meget ved sin Samtale. Sees vi ikke til Middag? I 15 Aften ere vi ikke alene — jeg siger desværre. Nu God Dag min Ludvig!

138. *J. L. Heiberg til Jonas Collin.*

Kjøbenhavn d. 19 Novbr. 1825.

Hovedforandringen i Vaudevillen bestaaer blot deri, at Navnet Groot-schild og Rothschild, som allerede er forandret allevegne til Grünschild, paa ny bliver forandret til: *Goldkalb*. Jeg vil ikke rette disse Steder i Manu- 20 skriptet, men blot tilkjendegive de Steder, hvor Navnet forekommer. De ere følgende:

Pag. 15, do., 16, 17, 54, 55, 61, 66, do., 67, 103, 105, 113, 122, 133, 135, 142.

Endvidere er Frankfurt forandret til Steinfurt, pag. 61 og 135.

25 Fremdeles er der gjort nogle Smaaforandringer pag. 4, 15, 78, 86, 107, 108.

Endelig er en heel Deel udstrøget pag. 136 og 137.

De nye Couplets, som komme istedenfor dem der ere udstrøgne pag. 108 og 129, skal jeg imorgen levere til Herr Syngemester Zinck.

J. L. Heiberg.

30 139. *Kamma Rahbek til J. L. Heiberg.*

Nov: IX per: Jul: [p: 21 Novbr. 1825]

Kiære Spanske!

Vil Du være saa god, at bringe Din Moder disse usle Geburtsdags-For- 35 æringer, der ikke vel kunde være mere fordringsfrie, da de kun bestaae af Seglgarn og simpel hvidt Papir; og vil Du tillige sige hende, at naar hun i disse Ubetydeligheder blot seer min gode Villie: saa er den vigtigste

Deel af min Hensigt dermed opfyldt, og jeg renoncerer da villigen paa den mindre vigtige, den nemlig, at hun — som selv er saa nydelig — ogsaa skulde have faaet et nydeligt Arbejde at see. At opregne Hindringerne for mit Arbejdes Nydelighed, vilde trætte Dig og hende og mig selv med, og da jeg dertil desuden i dette Øieblik mangler den fornødne Tid, saa opsættes det til 5 mundtlig Samtale, der vel i pænt Frostveir engang vil finde Sted.

Endnu maae jeg bede Dig anvende lidt af Din megen Kløgt og Vittighed paa at bevise hende, at det idag virkelig er den 9de Nov: efter gammel Stiil; thi derom kunde maaskee iblandt de Lærde blive lidt Strid. Men jeg regner 10 saaledes, at naar der Aaret 1582, da Gregorius den trettende lod den nye 10 Calender indføre, maatte afkortes 10 Dage og dette senere blev til 11 Dage: saa er det efter mit Skiønnende høist rimeligt, at det nu er 12 Dage, og i dette sidste Tilfælde er det just den 9de idag efter gammel Stiil. At jeg forresten ikke rigtig veed, om det er saa, tilstaaer jeg gierne; overalt veed Du nok, at siden der er blevet saa megen Alvidenhed i Verden, er der langt mindre 15 af sikker Videnhed i nogen eneste Ting; men Thune — eller hvad han hedder, der regierer over Astronomien — maae vel ifald kunde sige os det.

Men jeg havde meget mere at sige Dig — og jeg vilde ogsaa saa gierne have skrevet et Par Ord til Din Moder — naar blot ikke Stine derved blev opholdt fra sin Bygang, og ifølge deraf kom igien for sildig hjem, hvilket R. slet ikke 20 kan være tjent med. Jeg maae da nødes til at holde op med mit Smøleri, anbefalende mig til Din, Din Moders, og den fortræffelige Gygge's venskabelige Erindring.

Din hengivne

K: M: R:

Rahbek hilser.

25

140. *J. L. Heiberg til Kamma Rahbek.*

Kjøbenhavn den 10 [o: 22.] November 1825,
per Jul.

Kjære Frue Rahbek!

Af Datum paa mit og min Moders indlagte Brev vil Du see at vi begge have antaget den julianske Tidsregning, der ikke kan andet end være os begge 30 velkommen, først fordi vi gjerne antage et Forslag som kommer fra en saa elskværdig Haand som den der har forarbejdet de nydelige Foræringer, og skrevet de, om muligt, lige saa nydelige Breve til mig, dernæst fordi vi ved denne forandrede Tidsregning blive begge noget yngre (et Argument der slog min Moder, ligesom Fugl Phønix, hvem hun troede derved at kunne forynge sig 35 med); endelig fordi vor — og især min — Grovhed og Uforskammenhed derved bliver mindre, eftersom Dit Brev af 7de November jo nu bliver besvaret den 10de istedenfor den 22de. Til Forsvar for denne min, dog ufri-

villige Grobianisme, maa jeg dog anføre, deels at jeg bliver saa betagen af Glæde, hvergang jeg seer Dit Bud træde ind med eet af Dine elskværdige Breve, hvori jeg finder mere Poesie end i alt hvad jeg har læst i de sidste 10 Aar, at jeg, som en Beruset, ikke kan kræves til Ansvar for mine Handlinger; 5 deels at jeg havde isinde at svare Dig mundtlig, for at lade Dig blive i Troen, at der virkelig er en Svada, hvor jeg er begavet med, en Reputation som jeg let kunde tabe, naar Du saae Sort paa Hvidt for det Modsatte. Men Mennesket spaaer, Gud raa'er, som man siger for Rimets Skyld. Jeg har i disse Dage havt Leilighed til at sande denne Licentia poetica, da mine egne Vaudeville- 10 Licentser ere blevne meer end billigt beklippede — som vel Rahbek har fortalt dig — saa at jeg har været nødt til at rende den hele Dag fra Herodes til Pilatus (hvilken Mand der menes med Herodes, der flaaer de uskyldige Vaudeville-Smaa ihjel, giver jeg dig selv at betænke; Pilatus er Holstein, som vasker sine Hænder, og siger, han kan ikke gjøre ved det); og har næsten 15 ikke nydt andet end den Ærgrelse jeg har ædt ind i mig i al den Tid. Denne Føde har gjort min Tyndhed endnu tyndere, og jeg skammer mig derfor for at vise mig mundtlig (som en Fætter af mig pleier at sige), hvorfor jeg altsaa omsider tager det Parti at komme skriftlig. Om faa Dage haaber jeg at være saa retableret, at jeg kan med fornyede Kræfter tiltræde Reisen 20 til Bakkehuset, trods alle Orkaner, thi jeg vil see at faae Poul Møller med, hvis Bistand i stor Blæst jeg fuldkommen erkjender med Dig, men som vist ikke har mere Medlidenhed med Vaudeville- end med Seglgarns-Sorger.

Indtil da takker jeg Dig foreløbig for al Din Godhed og beder Dig hilse Rahbek ret meget fra

Din hengivne

25

Spanske.

*141. K. L. Rahbek til Det kgl. Teaters Direktion.

21. Decbr. 1825.

Da jeg af Dagsavisen seer, at Vaudevillen »Kong Salomon og Jørgen Hattemager« skal gives i Morgen, og jeg tillige af Gaarsdagens Morgenblad faaer Bekræftelse paa, at Dr. Ryge næst forrige Forestilling har tilladt sig aldeles 30 egenraadig, mod Reglementet og det i Foyeren gjorde Opslag, at extemporere et eget selv gjort Vers, holder jeg det for min Pligt at anmode mine Herrer i Byen værende Meddirecteurer itide at sætte en Grændse for denne overhaandtagende væmmelige og strafværdige Uskik, som især i nysnævnte Stykke er dobbelt betænkelig, forbeholdende mig i Mødet paa Fredag at forelægge til 35 Directionens Afgjørelse, hvorvidt det ikke torde være den høie Tid, enten ved corporlig Straf eller i det mindste ved følelige Mulcter at gjøre Ende paa denne utilgivelige Kaadhed.

142. *Jonas Collin til J. C. Ryge.*

d 23 Dec 1825

(Koncept).

Hr Doctor Ryge

Da De nogle Gange ved Opførelsen af Vaudevillen K S og J H har forandret een og anden Couplet deri, saa maa man først gjøre Dem opmærksom paa 5 hvor urigtig en saadan Adfærd er ved et Theater, hvis Direction og Censorer skulle staae til Ansvar for hvad der fremsiges paa Scenen, og dernæst bringe Dem i Erindring de derimod bestaaende, Dem velbekjendte, Forbud.

Skulde De altsaa i Fremtiden, efter Overlæg med Forfatteren, vide at skaffe visse Steder i Stykket fornyet Interesse ved nogen Forandring og Tilsætning, 10 da maatte De dertil indhente Samtykke fra eet af Directionens Medlemmer.

143. *Kamma Rahbek til J. L. Heiberg.*

Den 14 [o: 26.] December 1825

per: Jul:

Kiære Spanske!

Da Du har været saa forstandig, med Din Moder og mig, at antage den 15 Julianske Tidsregning, vil jeg haabe, at Du for 12 Dage siden ikke har ventet nogen Fødselsdags Gratulation af mig; thi Du kunde dog vist ikke tiltroe mig Hjerte til at ville berøve Dig 12 af Dine gyldne Ungdoms Dage, som det stod i min Magt at lade Dig beholde. Jeg er virkelig saa langt fra et saadant Sindelav, at jeg meget mere forestiller mig hvor fornøieligt det vilde 20 være mig, engang at kunne skiænke Dig et heelt Aar; thi saa vidt maae de dog vist komme engang deroppe paa Taarnet, at de afkorter Aaret alle dets Dage, og jeg glemmer da i min Glæde over denne Gevinst, at vi Andre i den Tid maae være komne saavidt, at det ene Aar, de skiænke os, ikke kan hiælpe os synderligt. 25

Men nu maae jeg skynde mig — thi jeg føler allerede Stine i Nakken — at bede Dig ikke at forsmaa medfølgende smaa Tasker af mit Klisterie, paa Din Fødselsdag, som jeg gierne vilde have hædret med et bedre Arbeide, naar jeg havde kunnet udfinde, hvad det skulde være. At disse Tasker ere beregnede paa faa og ikke mange Penge, veed Du vist allerede. Ikke destomindre vil 30 jeg dog anmærke, at hvad man lægger over 2—3—4 Sædler er af det Onde og sprænger Taskerne, ligesom Lotteriet sprænges ved Qvaterner. Ved slige Leiligheder (: Taskernes nemlig:) siger den gamle Løve: Mein liebes Kind! zum Gelde taugen sie nicht. Dog ønsker jeg Dig, at Du altid maae have saamange Hundrede-Daler-Sædler, som der kan ligge i disse to Tasker, uden at 35 de derved sprænges.

Din Moder maae endelig ikke troe, at jeg er en otaksam Gjøg, fordi jeg endnu ikke har besvaret hendes elskværdige Skrivelse, og givet hende Segl-

garns Oplysninger. Hendes kiære Brev (: som fornøiede mig meget, uagtet jeg ikke tilegner mig en Tiendedeel af den Roes, hun deri tillægger mig:) kom just da jeg var meget beskæftiget med en Brudegave til min Niece, Kammerraad Drewsen's mellemste Datter, der ikke brød sig om vor Per Jul; men
5 giftede sig efter den nye Stiil. Senere har den ene Travlhed afløst den anden, især nogle Hamborgske Arbeider, hvorpaa jeg har anvendt megen Tid og Fliid. Først nu da jeg har faaet dem fra Halsen, kan jeg puste en Smule, inden jeg begynder paa mange nye Arbeider, og dette lille Puste-Rum, vil jeg som saarest anvende til en Seglgarns Afhandling. Men Du maae tjene mig i strax
10 at sige hende, at jeg er meget rørt over at hun bruger den jammerlige Pose, som jeg kun sendte hende, for at hun deraf kunde see lidt, hvad det skulde være, naar det n. b. ikke blev gjort kludderagtigt. Vil Du fremdeles sige hende, at nu er der Haab om, at hun snart kan faae Seglgarn mere end hun ønsker; men at hun endnu maae tage tiltakke med denne Smule. Og vil Du endelig
15 sige hende, at jeg gjerne ønskede at vide, om hun ikke eier et lille Redskab, som hedder Schiffchen eller navette, da jeg forgiaeves søger et saadant her, og behøver det til Seglgarns Anstalterne, hvilket nøiere skal blive forklaret.

Nu har jeg knap Plads til at sige Dig, at jeg her har smurt Dig en grumme
20 Hob paa Ærmet, og at den egentlige Aarsag, hvorfor Du og Din Moder ikke har hørt fra mig saa længe, er denne: at mit Bud ikke har kunnet komme frem paa Gaderne for Trængsel, Du veed nok selv i hvilken Anledning. Dog siger jeg dette med lidt Harm, fordi jeg ikke selv har kunnet forøge Trængslen; men bestandig maatte[t] holde Stue-Arrest, uden i to Maaneder engang
25 at have været i min Have, hvor jeg dog endnu har Blomster. Dersom Din Moder kan give mig nogen Oplysning om det Omspurgte, saa er Du vel saa god i et Par Ord — som kan aflægges hos Schulz — at give mig Underretning derom. Gaae herud maae Du ingenlunde, førend det bliver godt Føre og sundt Veir. Rahbek har skrantet noget i disse Dage og gjort mig uendelig angst;
30 men er dog Gud være lovet bedre.

Din hengivne

K. M. R.

144. J. L. Heiberg til Kamma Rahbek.

Kbhavn d. 17 [3: 29] December
per Jul. 1825.

Din Godhed, elskværdige Camma, har gjennemtrængt mig med Taknemme-
35 lighed og Skamfuldhed. Den sidste især kan Poul Møller bevidne, der har seet min baade aandelige og legemlige Rødmen over Din saa uventede Godhed. Min Moder takker Dig ret meget for Seglgarnet, og sender Dig herved noget som hun troer, er en navette, og som hun har fundet i en afdød Søsters

Efterladenskab. Den røde Farve i Midten kommer af en rød Silke som den Afdøde havde vundet derom, og hvis Spor ikke vil lade sig aftvætte.

Hermed følger tillige en Bog, som ikke er bestemt til at læses, men beder ydmygt om at maatte staae urørt paa een af Dine Boghylder.

Det glæder mig at erfare Rahbeks Bedring paa samme Tid som hans Sygdom. Jeg beder hilse ham meget, og ønsker eder begge et lyksaligt gregoriansk Aar, thi til det julianske haaber jeg i egen Person at kunne overbringe min Lykønskning.

Din meget hengivne
Spanske.

145. *Franz Hermann Hegewisch til J. L. Heiberg.*

[Omkring Nytaar 1826?] 10

P. P.

Sie werden sich vielleicht meiner erinnern. Ich habe mit Vergnügen Ihren Kong Sal. og Jørg. Hattmgr. gelesen. Auf dem Theater muss es charmant seyn. Es ist wahrhaftig kein geringes Verdienst ein grosses Publicum zu ergözen, zumal wenn die Natur so strenge gegen die Menschen ist wie jezt. 15

Nun komme ich mit einem Vorschlage, wohlwissend dass Poeten nur das schreiben können was Apoll ihnen gebietet.

Vielleicht haben Sie etwas von einem Streite wegen des Holstenthors in Kiel gehört. Der wohlweise Magistrat hatte decretirt: dass Wagen mit Personen beladen Wagen seyn sollen u. deswegen bezalen. Das Reglement 20 sagte dass beladene Wagen bezalen sollen, darüber ist viel Streit gewesen. Ich bin der Vorfechter gewesen. Nach unsäglicher Mühe habe ich gesiegt: der Leibzoll ist auf Königl. Befehl abgeschafft, ich habe aber einen Verweis bekommen. Ich hatte gefragt ob ein Wagen mit dem Engl. Gesandten, mit dem Commandanten der Stadt, mit einer Königl. Prinzessin, auch ein »be- 25 ladener« Wagen sey, u. s. w.

Nun möchte ich Sie bitten ob nicht gelegentl. in einem Vaudeville diese Anekdote vom Holstenthor in Kiel anzubringen sey, sie ist zuverlässig richtig, u. kann noch zu ernsthaften Folgen Gelegenheit geben. Ursache des Uebels ist hier dass der Magistrat sich selbst ergänzt, daher behandelt er 30 die Stadt wie ein Pascha. Sie als Herscher auf der Bühne können grosse Macht zum Heil der Gerechtigkeit ausüben (Kennen Sie die meisterhafte Erzählung von Kleist: Michael Kohlhaas, auch eine Thorgeschichte, ich bitte Sie lesen Sie diese Geschichte. Sie endet tragisch, aber es wäre auch Stoff 35 zu einem komischen Stück darin).

Ich wünsche dass es Ihnen wohl gehe u. bitte mich Ihrer Frau Mutter gehorsamst zu empfehlen

ganz ergebenst

Hegewisch.

Wir haben hier Schauspiel gehabt diese Wochen, aber erbärmlich. Wie leicht wäre es wenn mehrere Städte einen Bund schlossen (Altona Kiel u. Schleswig) so dass in 2 Jahren die Zeit gleichmässig eingetheilt würde u. an jedem Ort dem Director ein Minimum der Einnahme durch Subscription garantirt würde, ein gutes Theater zu haben. Wie viel entbehrt man wenn man das nicht hat. Es ist aber doch offenbar dass die kleinen Städte es nur haben können durch Vereinigung ihrer Kräfte. Es wäre ein gut ausgearbeiteter Plan von einem artis perito zu wünschen.

146. *K. L. Rahbeks Censur over »Den otte og tyvende Januar«.* d. 13 Jan. 1826

10 Uagtet dette Stykke forekommer mig mere tvungent og Handlingen mere trukket ved Haarene, end i det første, Scenen imellem Jens og Karen for lang, kort sagt skøndt jeg har meget mod denne Vaudeville at indvende, er dette dog ikke af den Natur, at jeg, naar dette Slags skal paa vort Theater, kan nægte det mit *A.* Kun maa jeg for min Deel giøre Indsigelser mod alle
15 Personaliteter, som *S.* 20 om Morgenbladet (hvor jeg overalt ønskede Alt det bort, der siges om Kong Salomon, og som sandelig ikke passer i Forf. Mund) ligesom ogsaa Familien Feruzzi bedst blev uden for. Ogsaa troer jeg, at Forf. vil giøre vel imod sig selv ved at udelade, hvad *S.* 19 siges om Gammelt og Nyt eller Tryllefløiten, skøndt jeg naturligviis Intet har
20 derimod. Nogle Stæder falder Spøgen mig deels for plat, deels for plump, for et Stykke af Nærværendes Tendents. Hvorvidt i øvrigt denne Tendents selv vil blive billiget, og hvorvidt den blotte Titel ikke vil give den tagne Forargelse en velkommen Fangst, ligger aldeles uden for min Competence. At jeg med Prindsen i Emilie Galotti ønskede at hædre Digterens Talent i Ar-
25 beider af et andet Slags, kan jeg ikke nægte mig at tilføje.

Rahbek.

147. *J. L. Heiberg til Det kgl. Teaters Direktion.*

[Januar 1826]

Mit Forslag til Rollebesætning i Vaudevillen: Den 28de Januar, er følgende:

30   Martin..... Herr Dr. Ryge.
              Marie..... Madam Wexschall.
              Leopold ..... Herr Nielsen.
              Frue v. Grammen..... Jfr. Jørgensen.
              Puf ..... Herr Frydendal.
35   Karen ..... Mad. Liebe.

Jens.....	Herr Rosenkilde.	
1ste Borger	— Enholm.	
2den —	— Stage.	
3die —	— Holm.	
4de —	— Foersom.	5

Ærbødigst

J. L. Heiberg.

E. S. Da de Couplets som de fire Borgere have at synge, ere nogle af dem som maaskee ville behage Publikum meest, saa ønskede jeg disse Roller besatte med gode Skuespillere. 10

148. *J. L. Heiberg til Det kgl. Teaters Direktion.* Kjøbenhavn d. 20 Januar 1826.

P. M.

Vedlagt har jeg den Ære at tilstille Directionen de Couplets som manglede i Manuskriptet af min Vaudeville: »Den 28de Januar«.

Endnu er der Plads aaben i Manuskriptet for en Vise som det kunde være 15 passende at lade Jens synge i 14de Scene. Herr Rosenkilde, som har paataget sig Jenses Rolle, har tillige lovet mig at ville skrive for dette Sted en Vise paa en sjællandsk Bondemelodie, og vil til sin Tid forelægge Directionen samme.

Allerærbødigst

J. L. Heiberg. 20

149. *J. L. Heiberg til Jonas Collin.* Kbhvn d. 26 Januar 1826

Herr Etatsraad!

Vedlagt har jeg den Ære at oversende Dem de to Afskrifter af Vaudevillen. I min egen Afskrift har jeg gjort de af Kammerherren forlangte Smaa-Forandringer. I den anden, som nok er bestemt til Souffleurbog, har jeg indført 25 de samme, og tillige rettet nogle af de groveste Feil som denne Afskrift indeholder, samt vedføiet en Liste paa disse Rettelser, for at de kunne blive anbragte i Rollerne, ifald disse skulde indeholde de samme Feil.

Hvad Livvagtens Optræden paa Theatret angaaer, saa har jeg i begge Exemplarer ladet Tingen staae som den eengang var, og overlader Resultatet 30 til Herr Etatsraadens Bestemmelse.

Med Høiagtelse og allerærbødigst

J. L. Heiberg.

150. K. L. Rahbek til Jonas Collin.

[Januar 1826]

Kiære Collin!

. . . Heibergs Sange har jeg tilføiet mit ubetingede a; derimod fattes et Couplet af det, der synges paa Gaden, hvor jeg frygter, at den gamle Adam, som endnu er i ham, kunde faae sit Spil, og som jeg derfor ønsker at see, ligesom jeg og, og dobbelt efter at have seet Rundetaarnspiecen, ønsker i sin Tid at see Rosenkildes Vise.

Tillige vil jeg gjøre dig, der interesserer dig for Heiberg og hans Arbeid, opmærksom paa, hvad jeg ikke vil henkaste til Misbrug for vore Colleger. Er det godt, at den gamle pensionerte Søofficeer er af Mændene fra anden April, og især af Prøvestenens? kan det være F. VI behageligt at mindes om, at — i Følge Omstændighederne, — Mænd nævnede blandt den Dags kiækkeste, leve blandt os i kummerlige Kaar? Han skal i bedre Dage være blevet meget opbragt over en dansk Søofficeer med een Arm, Galeotti bragte ind i en Ballet, og som man utydede paa Gustav Dichmann; vil man ikke i denne nødlidende Commandeur vise ham Lemming, Lilienskiold? hvem ikke? Karl Jessen? Du seer, det er ikke mig, eller for mig, jeg her frygter; men jeg ønsker, saa lidet muligt, at der skal kunne kastes Ugunst paa, hvad jeg, min private æsthetiske Mening uanseet, ikke kan og bør andet end ønske Godt. Hofvinden er, som du veed, en falsk Vind, den kommer meget ofte, ved Bagslag, og Gienkast, fra den Kant, man mindst venter den . . .

Din
Rahbek.

151. J. L. Heiberg til Jonas Collin.

Kjøbenhavn d. 11 Marts 1826

25 Herr Etatsraad!

Hermed har jeg den Ære at oversende Dem den første Afskrift af Vaudevillen. Den anden, som er skrevet med en endnu tydeligere Haand, faaer jeg om et Par Timers Tid fra Bogbinderen, og skal da strax sende Herr Etatsraaden den. Min Hensigt med de to Afskrifter er, at den ene kunde sendes til Censorerne, den anden læses af Dem selv, og af Dem laanes paa en Dags Tid til L. Zinck, for at han kan gjøre sig bekendt med Stykket, og itide belave sig paa Arrangementet af Melodierne. Slutningssangen mangler, fordi jeg endnu ikke har faaet en Melodie, som een af mine Venner har lovet mig dertil, men den skal til næste Fredag blive indsendt. Zinck vil have let Arbeide med denne Vaudeville, thi her ere kun 12 Nummere, og alle af en let Instrumentation.

Men jeg taler om dette Stykke i en Tone, som om det allerede var antaget. Imidlertid har et Byrygte allerede sagt, at det var forkastet. Gid der ikke

maa ligge den Betydning deri, at Censorerne have dømt det til Døden endnu inden dets Fødsel! Hvorom alting er, saa vil det sikkert møde en stærk Opposition paa Grund af Sujettet. Jeg bilder mig ind, at Skoler og Instituter høre til de Ting, som visse Folk ikke gjerne see berørte. Ved nogle af mine tilfældige Forbindelser har jeg faaet en Deel Efterretninger om de simplere Pige- 5 Instituters Indretning her i Staden, og jeg tør smigre mig med at have skildret dem efter Naturen, men netop dette vil maaskee opirre Adskillige mod Stykket, og Frygten herfor turde maaskee ikke blive uden Indflydelse paa Directionens Bestemmelse. I Holbergs Tid vare Instituterne ikke saaledes à l'ordre du jour, som nuomstunder; ellers er der ingen Tvivl om at han jo havde 10 behandlet et Sujet, der saa ganske hører til Dagens Tone. Det vilde være ubilligt at nægte, at disse Indretninger i det Hele gjøre Nytte, ja de ere maaskee nødvendige, som Surrogater for den sande Opdragelse, i den Cichorie-Periode hvori vi leve. Men vist er det paa den anden Side, at de ogsaa indeholde et comisk Stof, i det mindste de af dem, som ikke svare til deres Bestemmelse, 15 og det bør vel ikke være den comiske Digter forbudet at fremstille dem fra denne Side. Hvis det har lykkedes mig at opfatte den comiske Synspunkt af denne Gjenstand, og lægge Sandhed i Fremstillingen, saa tør jeg haabe at have skrevet et Stykke som er meer end Farce, en local dansk Comedie, og saa holbergsk, som Jørgen Hattemager kan være Kong-Salomonsk. Hvis Stykket 20 bliver antaget saaledes som det er, saa maatte jeg tage meget feil, om det ikke skulde blive Theaterkassen lige saa nyttigt som Kong Salomon og Jørg. Hatt.

Ved Gjennemlæsningen vil jeg bede Etatsraaden erindre, at Hans og Trine skulle udføres af Rosenkilde og Jfr. Pätges, da en Allusion i een af Scenerne mellem disse ellers ikke er forstaelig. 25

Jeg har i denne Tid været syg, og er det endnu, saa jeg i otte Dage har holdt mig inde, og det samme vil nok endnu i nogle Dage blive Tilfældet. Meget vilde derfor Herr Etatsraaden forbinde mig ved at lade mig vide, enten ved Rosenkilde eller en anden af mine Bekjendte, eller ogsaa ved et Par Ord skriftlig, hvad Deres Mening er om dette Stykke, og længere hen, hvad Skjæbne 30 det faaer hos Censorerne. Zinck har lovet mig, at der fra hans Side ingen Hindring skal blive for dets Opførelse den 1ste April. Fra Skuespillernes veed jeg med temmelig Vished, at der ingen Hindring vil blive lagt iveien.

Hvis Stykket blot er saa hældigt at vinde Deres Bifald, Herr Etatsraad, saa er jeg ganske rolig for dets Skjæbne, thi jeg veed og har seet at een Mand 35 i Directionen er stærkere end alle Børn i og udenfor den.

Jeg forbliver med Høiagtelse og Hengivenhed,

Herr Etatsraad!

Deres allerærbødigste

J. L. Heiberg. 40

152. Jonas Collin til K. L. Rahbek.

11 Marts 1826

Det herhosfølgende Stykke Aprilsnarrene af Dr. Heiberg, er, hvis det antages, bestemt at opføres 1 April; — Forfatt. beder derfor — hvilket forresten er en overflødig Bøn til Dig, om snar Censur.

5

Din
C.

153. K. L. Rahbek til Jonas Collin.

[11/3 1826]

Kiære Collin!

Det gjør mig Ondt, at du formodenlig ikke bliver saa tilfreds med min
10 Censur, som med min Hurtighed, da jeg ikke drister mig at give 1 April
mit Ja, i Særdeleshed for de to Ravneunger i Kurven. Jeg erindrer mig, at
der i Guldbergs Tid var en lignende Scene i et Stykke af Sigvart Lyche, som
derudover blev confiskeret, eller supprimeret, og at jeg ugerne maa ville, at
jeg skulde have givet mit Minde til noget lignende, kan du ikke fortænke mig;
15 medens jeg paa den anden Side gjerne vil indrømme dig, at de, der vil have
meest imod denne Scene, neppe ville være de reeneste af Hierte. Midlertid
troer jeg at skyldte baade mine Meddirecteurer og Forfatteren, her, skiøndt
jeg ikke har villet sætte det i min Censur, at vedgaae, at dette aldeles ikke
kan taales paa Theatret, og at, om Stykket endog, som var muligt, desuagtet,
20 om ikke derved, gjorde Lykke første Aften, kunde det dog den følgende være
vis paa en gruelig Fløiteconcert, anført af dem, hvem Kong Salomon har gjort
formegen Lykke. Kunde Forf. midlertid forandre dette, er fra min Side intet
imod dets Opførelse, saameget jeg end har imod det selv, om det saa kun
var for den Apologi, det er for den Infamie: at bringe Folk paa Theatret;
25 og har jeg for at spare Tid, erklæret mig enig med, hvad der besluttes.

Jeg har troet saameget mere at burde ile med dets Expedition, hvis det
skulde bruges til første April, hvilket jeg midlertid troer for anden April ikke
vilde være godt. Ved denne Leilighed vilde jeg bede dig, at gjøre Forf. af sidst-
nævnte opmærksom paa, at han ikke kan kalde det til *danske* Melodier,
30 da Melodien hvor mon man bedre er, er den franske *Ou peut on etre mieux*
saavidt jeg mindes, af Lucile.

Det glæder mig, at Kong Sigurd har staaet sig; naar det blot maa blive
af Varighed. I Morgen sees vi.

i Hast

Din
Rahbek.

35

P. S. At jeg ikke drømte om, at komme i den ubehagelige Nødvendighed
at forkaste Stykket — skiøndt jeg ikke holdt af det — før jeg traf paa hiin
uhøviske Scene, skylder jeg mig selv at tilføie.

154. K. L. Rahbeks og G. H. Olsens Censur over »Aprilsnarrene«.

Bakkeh. d. 11 Martii 1826

Jeg vover ikke at give hosliggende Vaudeville, Aprilsnarrene, min Stemme da især Slutningen deraf forekommer mig for dybt under Lystspillet, og et kongeligt Nationaltheaters Værdighed. Skulde midlertid min Medcensur troe, 5 at det paa vor Skueplads vil og kan sees med Fornøielse, er jeg tilfreds med, da Tingen har Hast, hvis det skal opføres til første April, at det i saa Fald uden videre Ventilation desangaaende forbliver ved hans Stemme.

K. L. Rahbek.

Khvn 14 Mart. 1826 10

Hr. Etatsraad Collin har under 12te Mart. tilskrevet mig, at Hr. Pr. Rahbek ytrer, [at] naar Forfatteren vilde forandre Scene 27 (: skal vel være p. 154:) hvor de krybe i Kurven, er der fra hans Side intet mod dets Opførelse. Det er vist nok ingen uheldig Idee, at vælge Pige-Institutterne til Emne for en lystig Satire, og 1ste April er vel skikket til at udsmykke denne Idee med 15 Pudseerligheder. Men paa mange Steder ere Indfaldene, synes mig, vel plumpe for ei at sige med den svenske Dandsemester p. 175 »mycke oanständige« f. ex. p. 140. Zierlich: »jeg er bange mine gode Beenklæder tage Skade« 155 »hele Klatten« etc. De mange Forvandlinger med Kurven ere ogsaa vel usandsynlige og grelle. Af Stykket »Rosenkjederne« som behandler samme Emne 20 vilde Forfatteren vist endnu kunne drage nogen Nytte til at forbedre Stykket. Under Forudsætning at Hr. Forfatteren nogenlunde tager Hensyn til Censorerens, som jeg troer, særdeles billige Fordringer, skal ikke heller jeg have noget mod dets Opførelse paa 1ste April.

G: H: Olsen. 25

Jeg har tilladt mig at sætte et Par Steder mit deleatur, Hr. Forfatteren vil vist nok intet have at indvende derimod.

155. F. Holsteins Censur over »Aprilsnarrene«.

1826. Marts 15.

Ieg har Læst Aprilsnarrene og kan ingen Meening have herom da de andre Herrer ere enige. Kuns synes det mig at Bager Simon peger vel stærkt paa 30 en Mand der er benaadet med Hæderstegnet ligesom Dandsemesteren har alt-formeget til felles med en skikkelig Figurant ved Theateret der er Svensk født, og som med Grund vil saares ved at komme frem paa en Scene hvor ved han har tjent i mange Aar; hvorfor skal hiin være Bager og denne Svensk?

Stykket vilde vist vinde betydeligt, naar Forfatteren vil forkorte det især den første Halvdeel som maa kiæde. Jeg [har] tilladt mig paa flere Steder at sette et NB hvor ieg tror der burde skee Forandring eller Udelade[1]ser. At bære sin Rival i en Kurv kan vel Hr. Nielsen men neppe nogen Anden?

5

F. Holstein.

156. J. L. Heiberg til Jonas Collin.

Løvedag [18/3 1826].

Herr Etatsraad!

Hermed følger den anden Afskrift af Vaudevillen. Jeg tager mig den Frihed at vedlægge mit Forslag til Rollebesætningen, blot for at Herr Etatsraaden kan see, at der ikke kan blive Collision imellem dette Stykke og dem der omtrent til samme Tid skulle gives, nemlig, saavidt jeg veed, William Shakespeare og Hildegard v. Hohenheim. Af de Skuespillere som have Roller i Anden April, har jeg, saavidt jeg troer, ikke foreslaaet andre end Stage, Mad. Wexschall og Rosenkilde; men de to sidstes Roller ere ikke store.

15 Hvis Mad. Dahlén ikke skulde ville spille Institutbestyrerinden, saa kan Mad. Liebe faae hendes Rolle, og Mad. Rongsted eller Jfr. Irrgang kan da spille Mad. Rar, der ikke har at synge uden i Choret i 9de Scene.

For at lette L. Zinck Arbeidet, har jeg selv udskrevet alle Melodierne, og lagt Ordene derunder, saa at blot Instrumentationen er tilbage. Han kan 20 faae Melodier og Ord imorgen. Jeg vil tillige bede Fuldmægtig Prinzlau om at lade Sangene afskrive i Rollerne; saa lære Skuespillerne dem, for største Delen, inden de faae Partierne, da det er bekjendte Melodier, og Musik-Copisten behøver da ikke at skrive mer end det første Vers af hver Sang, hvorved hans Arbeide betydelig forkortes.

25 Saaledes troer jeg at have gjort alt hvad der staaer i min Magt for at fremme Stykkets Opførelse paa den bestemte Dag, og overlader nu det Øvrige til Herr Etatsraadens kraftigere Virksomhed.

Jeg haaber, at det ikke vil blive nogen Anstødssteen, at Jfr. Pätges har Hovedrollen i Stykket. Hun har saa stor en Lyst til den, at hun vist gjør 30 alt muligt for at lære den. For nu ogsaa i denne Henseende at fremme Sagen, saa har jeg aftalt med hende at hun kommer til mig imorgen, for at blive bekjendt med Stykket og Rollen og Maaden at tage den paa. Men det er ikke værdt at Lindgreen faaer noget at vide herom, da han, som hendes Instruc-teur, maaskee kunde blive stødt derover. Tillige har Printzlau lovet mig, at 35 Jfr. Pätges Rolle allerførst skal blive udskrevet.

Jeg anbefaler mig i Herr Etatsraadens Bevaagenhed.

Ærbødigst

J. L. Heiberg.

II,2*

157. *K. L. Rahbek til Jonas Collin.*[³/₄ 1826]

Kiære Collin!

Da jeg veed, at der maa hastes dermed for visse Aarsagers Skyld, skynder jeg mig at tilbagesende L. Heibergs nydelige Slutningssang, med det inderlige Ønske, at Stykket havde staaet mig 10000 Delen saa godt an, som den. 5

...

Din
Rahbek.

158. *J. L. Heiberg til Jonas Collin.*

Kjøbenhavn den 5 April 1826.

Herr Etatsraad!

10

Da jeg hører, at Stage ikke ønsker at spille den ham tiltænkte Rolle i Aprilsnarrene, saa var det maaskee bedst at anmode Winsløw jun. derom, jo før jo heller. Han kan vel synge det lille Partie? I saa Fald vilde Herr Etatsraaden maaskee være af den Godhed at besørge ham Rollen tilsendt.

Jeg seer at Stykket staaer paa Repertoiret til Løverdag 8te Dage, den 15de. 15
Til den Tid maa det sagtens kunne gaae. Kammerherre Holstein skal have yttret, at det kunde være hensigtsmæssigt at gjemme det til den sidste April; men ved at eftersee min Almanak, finder jeg at denne Dag er en Søndag. Det er vel altsaa bedst at lade det blive ved den første Bestemmelse.

Det gjør mig ondt at høre, at Etatsraaden er syg. Jeg haaber, til Deres 20
eget og Forfatterens Bedste, at De snart maae blive frisk igjen.

Vaudevillen, skjøndt under et andet Navn, har da i disse Dage vundet en ny og glimrende Seir. Ved denne Leilighed kan det vel være passende at complimentere Generalen, der bør have Andeel, om ikke i Byttet, saa dog i Æren.

Ærbødigst 25

J. L. Heiberg.

Just som jeg vilde afsende dette Brev, modtog jeg Deres, hvorpaa dette allerede indeholder Svaret.

159. *J. L. Heiberg til Jonas Collin.*

Kjøbenhavn den 10 August 1826.

Herr Etatsraad!

30

Herved har jeg den Ære at oversende Dem det lille Syngestykke. Naar De har bladet det igjennem, vilde De maaskee være af den Godhed at indsende det til Censur, samt derhos bemærke, at Prof. Weyse har paataget sig at com-

ponere det, men at han ønsker, at Stykket, efter passende Censur, maa blive sendt fra Theater-Directionen directe til ham selv, eller ogsaa til mig, uden Marschallens Mellekomst i denne Sag.

Ærbødigst

J. L. Heiberg.

5

160. K. L. Rahbeks Censur over »Et Eventyr i Rosenborg Hauge«. d. 12 Aug. 1826.

Et Eventyr i Rosenborg Hauge, Syngespil i een Act.

En ganske snorrig dramatisk Bagatelle, som oplivet med god Musik, og live-
ligt Spil upaatvivlelig vil more, og som synes at kunne gjøre Regning paa
10 begge Dele. Maaskee havde imidlertid Forf. giort vel i at dele det i to Acter.
De A Riim S. 49, som Dera er under en saa øvet og hændig Versificators
Værdighed. Stykket giver jeg i øvrigt med Fornøielse min Stemme.

Rahbek.

161. K. L. Rahbek til Jonas Collin.

d 13 Aug 1826

15 Kiere Collin!

Hermed Eventyret i Rosenborghauge, som jeg har skyndt mig at læse og
sende, da der maa iles dermed for visse Aarsagers Skyld, hvis det skal
blive componeret, copieret og indstuderet, saa Theatret og Forfatteren kan
faae Nytte deraf denne Vinter. Jeg havde efter ældre Ideer ønsket, at
20 Personerne ikke hedde Humlegaard, Vinter, og Sommer; men det sidste fore-
kommer mig in hærerende. Altsaa — lad gaa!

...

i Hast

Din

Rahbek.

25 162. J. L. Heiberg til Adam Oehlenschläger.

Kjøbenhavn den 16de August 1826.

Herved har jeg den Ære at tilstille Herr Professoren et Exemplar af et Skrift,
som ikke vilde have existeret, hvis ikke Deres Arbeider havde givet Stof og
Anledning dertil.

Jeg benytter Leiligheden, for med det samme at underrette Dem om en
30 Ting, som jeg heller vil, De skal erfare af mig selv end af Rygtet, der mulig-
viis kunde give den et urigtigt Udseende. Da Weyse, for nogen Tid siden,
erklærede, at han ikke vilde componere Deres Syngestykke, Amors Hævn,
gjentog han for mig en allerede ofte tilforn yttret Anmodning om at forsøge

paa at skrive ham et Syngestykke. Endskjøndt jeg nu tidligere havde vægret mig ved at opfylde hans Begjæring, fordi jeg ikke følte noget synderligt Kald til at udspinde en lang musikalsk Handling gennem flere Akter, saa troede jeg dog denne Gang at kunne til min egen Fornøielse udføre hans Ønske, da han sagde mig, at det vilde være ham kjært at faae en lille komisk Operette i een Akt. En saadan tiltroede jeg mig at kunne skrive, og valgte dertil et Sujet, hvoraf jeg allerede i forrige Vinter havde havt isinde at gjøre en Vaudeville, men som jeg nu bestemte til dette Brug. At Handlingen foregaaer i Rosenborg Have, er en tilfældig Lighed, som mit Arbeide har med Amors Hævn, thi denne Localitet hørte oprindeligt med til mit Sujet, hvoraf jeg allerede havde udkastet Planen for en Vaudeville, længe førend jeg havde hørt det Mindste om Deres Syngestykke.

Ovenstaaende ansaae jeg det for min Pligt, selv at bringe til Deres Kundskab.

Ærbødigst

J. L. Heiberg. 15

163. J. L. Heiberg til Jonas Collin.

d. 7de September 1826.

Herr Etatsraad!

Herved har jeg den Ære at tilstille Dem Vaudevillen. Det vilde være mig særdeles kjært, om De, ligesom ved de forrige, saaledes ogsaa ved denne, vilde læse den igjennem, inden De indleverer den, thi da kan De allerede strax ved Indleveringen sige et Ord om den, og især bestemme Synspunkten lidt for Rahbek.

Ærbødigst

J. L. Heiberg.

164. K. L. Rahbeks og G. H. Olsens Censur over »Recensenten og Dyret».

d. 8 Sept. 1826. 25

Recensenten og Dyret Vaudeville.

Da jeg finder dette Stykke under al Kritik, haaber jeg mig fritaget for at sige videre derom.

Rahbek.

Khvn 10 Sept. 1826.

Efter en saa bestemt Dom af min Medcensur, var det naturligt at jeg ikke vel kunde begynde Læsningen af dette Stykke uden med en Fordom mod det. Imidlertid, naar jeg undtager det lange kjedelige Vrøvl i Beskrivelsen over Dyret, finder jeg meget ret lunefuldt og løjerligt i Stykket. I det jeg

altsaa, hvad saavel Beskedenhed, som Skik og Lov byder, ærbødigst indstiller Stykkets Skjebne til de øvrige Herrer Directeurer, tillader jeg mig, i Tilfælde af Antagelse, at bemærke: 1) At efter min Overbeviisning vil Musiken og en fordeelagtig Rollebesætning særdeles meget komme i Betragtning, 2) at jeg i Henseende til mulige Allusioner er saa uvidende, at jeg i ethvert misligt Tilfælde holder mig for aldeles uskyldig.

G: H: Olsen.

165. *J. L. Heiberg til Jonas Collin.*

d. 10 September 1826.

Jeg iler med at lade Herr Etatsraaden vide at Rahbek har sendt min Vaudeville til Olsen, med følgende laconiske Censur:

»Jeg finder det under al Kritik, og beder mig fritaget for at sige mere derom«.

Ikke et Ord mere indeholder hans Censur. Jeg har nu vel et Slags Haab om, at Olsen antager Stykket, men da han nu er ene om det, saa vil han formodentlig gjøre sin Ret gjældende, og tage ud af Stykket hvad som er moersomst; thi det er jo nu afhængigt af ham at antage det sub restrictione, og han lader neppe Leiligheden gaae forbi til at bringe Batteux, la Harpe og Bouterwek i Anvendelse, ifald jeg ellers kjender ham ret.

Ærbødigst

J. L. Heiberg.

20

166. *G. H. Olsen til F. Holstein og Jonas Collin.*

Khvn 12 Sept. 1826.

I Henseende til medfølgende Stykke »Recensenten og Dyret« |: som jeg først senere har erfaret at være af Dr. Heiberg:| er Tilfældet næsten omvendt mellem Censorerne med Hensyn til Rosenkildes Vaudeville »Vennernes Fest«. Dette sidste løftede Pr. Rahbek til Skyerne og jeg fandt det uantageligt. Nærværende Stykke af Dr. Heiberg finder Pr. Rahbek under al Kritik, og jeg finder meget deri, der vist nok vil gjøre Lykke. Jeg veed altsaa ikke bedre end som forhen at henholde mig til min vedlagte Censur, nemlig at indskyde mig under en afgjørende Domstoel ved at bevirke en Stemmefleerhed. Da hverken Lov eller Ærbarhed, saavidt jeg indseer, ere fornærmede, følger jeg den gamle Regel af Voltaire »tous les genres sont bons hormis ceux qui ennuient«.

Ærbødigst

G: H: Olsen.

167. *F. Holstein til Det kgl. Teaters Direktører.*

[Septbr. ? 1826]

Skiondt ieg aldeles ikke inlader mig med at bedømme dette Stykkes Værd, og maa overlade dets Antagelse eller forkastelse til de Herrer Directeurer, saa maa ieg dog gjøre de Bemærkninger, som [ieg] tror det er min embeds Pligt at Berøre.

5

1) Ieg maa paa det bestemteste erklære mig imod, at Ledermann og Klatte-
rup nævnes som Major Captain eller Lieutenant, da disse Personer i Stykket
ere saa Latterlige og maa ta[a]le saa mange insulter at det maa paadrage mis-
nøye paa flere Steder.

2) Ønsker ieg at de heri som [i] flere af de senere antagne Stykker anbragte 10
Eder udelades.

Foruden dette har ieg tilladt mig at sette et par NB paa Steder som let
kan støde.

ærbødig

F. Holstein.

168. *Jonas Collin om »Recensenten og Dyret».*

[Efter 22. Oktbr. 1826] 15

Indtil Side 60 uforandret

men derfra maatte det betydeligen forkortes.

saal. især fra S. 60—70 (det Indstregede)

fremdel. S. 75, 79 — —

Beskrivelse af Løven S. 83 ff. og S. 154 maatte aldeles udgaae.

20

S. 85 og 86 Discoursen om Pidskesmeldene og Smeldene selv ligeledes.

fremdel. det Indstregede S. 88, 89

S. 93 Ledermanns Sang kunde godt undværes.

fra S. 104 til 115 blev meget at forkorte.

S. 126—128 Tvetydigheden om Dyret undgaaes og Oplysningen om det (de 25
to sidste Repl. S. 128) strax komme.

S. 136 for Applicationen af de Ildesindede burde denne Replik — ? —
udgaae.

S. 153 At Løven sees, fraraades, nok at den loves.

169. *G. H. Olsen om »Recensenten og Dyret».*

[Efter 22. Oktbr. 1826] 30

Efterat have gjennemlæst Hr. Et. Collins Bemærkninger til Dr. Heibergs
sidste Vaudeville, og tillige Stykket selv, har jeg kun blot at bemærke

1) at det er lidet jeg veed at tilføje f. ex. at det synes mig at Ledermanns
Stammen er et uværdigt Maskinerie i Stykket da mange agtværdige Mænd,
der have denne Naturfejl, derved let kunne saares.

35

p. 92. de 4 sidste Linier af Klatterups Sang fortjene et NB.

p. 118 hvad er det: »at drømme med Skyerne Kiærligheds Drøm«?

126—128 jeg er bange for at Forvandlingen af det tvetydige Dyr til en Kaalorm let kan give Anledning til meer end eet Epigram etc. etc.

5 2) Hvis Hr. Dr. H. foruden den anseelige Forkortning og de mulige Forbedringer ikke ved et eller andet nyt Maskinerie kan give sit Stykke en forhøjet Interesse, tvivler jeg meget paa, at det, især efter saa mange delsmundlige, dels trykte Kritiker, enten hos Censorerne, eller hos Publikum selv vil gjøre Lykke. Ogsaa synes mig, at denne Vaudeville mangler den Hovedidee, 10 det Grundstof, den Tendents, som giver ethvert dramatisk Product sin Eenhed, og levner et gavnligt, eller dog et kjendeligt Indtryk hos Tilskuere og Tilhørere.

170. Jonas Collin til K. L. Rahbek.

1827 [3: 1826] Nov 15.

Efterat Proft og det øvrige Recensentcompagnie havde faaet Recens. og 15 Dyret behyset, besluttede Directionen, at Forfatt. skulde, forinden det atter opførtes, deri gjøre adskillige Forandringer, hvortil ham fra Directionen gaves nogen Anviisning. Han har benyttet denne, og selv forandret adskilligt, og dernæst indsendt Stykket.

Da Du skal have yttret, at Du haabede, Stykket ej atter opførtes førend 20 det var kommet til Din Censur, saa sender jeg Dig det herved. I andet Fald vilde jeg have fraraadet det, for ej at besvære Dig med et Arbeide, Du hader.

Din

Collin.

171. K. L. Rahbek til de øvrige Medlemmer af Det kgl. Teaters Direktion.

25

Bakkehuset d. 16 Nov. 1826.

I Henhold til min af mig i seneste Censur af Gaarsdatum over Hr. Rosenkildes Skrædder yttrede Formening at H. M. havde paalagt Censorerne Ansvarelighed for, hvad der sagdes, og bragdes paa hans Theater, yttrede jeg i Anledning af det Rygte, at Forfatteren af Recensenten og Dyret vilde om- 30 arbeide denne Uting til ny Opførelse, for min Medcensur, at jeg i saa Tilfælde troede, det paa ny maatte passere Censur.

Men da jeg erfarer, at de deri foretagne Forandringer ere efter Anledning fra Directionen, erkiænder jeg, at jeg ikke er dens Dommer, og seer mig gierne fritaget for et Arbeide, som jeg ligesaa lidt foretager for Fornøielse, som med 35 Fornøielse, eller til Fornøielse, og sender det altsaa hermed ulæst tilbage.

ærbødigst

K. L. Rahbek.

172. *Kamma Rahbek til J. L. Heiberg.*

Bakkehuset d 11 Jan: [1827]

Kiære Spanske!

Efter Etatsraad Collin's Ønske |: og med Fru Brun's Tilladelse :| sender jeg ham nu Boye's Oversættelse af Digtet over Baggesen. Rahbek har, med Boyes Fuldmagt, giort et Par ganske ubetydelige Forandringer, som hun ønskede, 5 og derved har det været mig mueligt, at sende det før ind, end hvis jeg skulde ventet efter Forandringerne fra Søllerød. Jeg selv er meget fornøiet med at dette Digt kommer i Din spanske o: Din flyvende Post. Men een Ting maae jeg bede Dig om, nemlig at bringe lidt Orden i Noterne; thi det er økeine lyrische, sondern eine verdriessliche Unordnung, som der findes. Jeg 10 sender Dig herved Originalen, for at Du kan see, at Boye er temmelig uskyldig i Confussionen. Naar Du i Oversættelsen efterseer 1 og 2 Note, og i Originalen 1 og 4 Note, saa vil Du opdage adskillige Mærkværdigheder, hvoraf den meest paafaldende er den, at Fru Brun paa sin Hjemreise er kommet til Lübek — hvor Digtet er trykt — førend til Cassel. At Digtet er skrevet, 15 inden hun vidste noget om Baggensens Død, lader jeg passere, thi det er dog tænkeligt; men den forfærdelige Omvei |: det maae være paa den, at Mima og Hovmesteren ere blevne Kiærester sammen:| kan jeg slet ikke faae i Hovedet, af En, der har reist saameget som Fru Brun.

Jeg har nu ikke Tid til mere Passiar. Siig Din Moder, at jeg ofte skriver 20 hende til i Tankerne, og længes meget efter at faae Tid til at giøre det i Virkeligheden. Tak hende for hendes Brev og vær selv takket for de Par Ord, Du havde skrevet deri! Lev nu vel allesammen, og send mig det tydske Digt tilbage naar Du har brugt det!

Endnu maae jeg dog paalægge [Dig], ikke reent at slaae Haanden af Fr: 25 Brun, der dog holder saameget af Dig, og der saa høiligen trænger til den Trøst, at hendes gamle Venner dog ikke forlade hende.

Din hengivne

K: M: Rahbek.

R. hilser, og Louis er min Sæl kommen tilbage fra den skønne Mariane 30 i Eimsbüttel.

173. *J. L. Heiberg til Jonas Collin.*

Kjøbenhavn den 27de Februar 1827.

Herr Etatsraad!

Den velvillige Opmærksomhed, som mit mundtlige Andragende iforgaars Aftes syntes at finde hos Dem, giver mig Lyst og Mod til heller at henvende 35 mig til Dem personlig, end til Directionen en masse. For Dem, Herr Etatsraad, som stedse har viist mig Godhed og Deeltagelse kan jeg ogsaa lettere

og uforbeholden skrifte de private Hensyn som tilskynde mig, ja endog gjøre mig til Pligt, at benytte mig, i dette Anliggende, af den Velvillie, som De har behaget at vise mig, og som jeg især stoler paa, i Henseende til min Sags Fremme. Det er ikke blot Etatsraaden, men desværre Gud og hver Mand
5 bekjendt, at jeg har adskillig Gjæld i Kiel; men hvad jeg ønsker, at i det mindste De maatte være overbeviist om, er at jeg virkelig meget uskyldigen har paa-
draget mig den, og i Sandhed, med min bedste Villie, ikke har kunnet und-
gaae den; ligesom De vist ogsaa vil tilstaae mig, at jeg gjør hvad som staaer
i min Magt for at erhverve det Fornødne. Saa vidt har jeg nu ogsaa bragt
10 det, at jeg, med de Indtægter, som den flyvende Post giver mig, og med det Ubestemte, som jeg kan fortjene ved Theatret, kan slaae mig igjennem uden
at gjøre ny Gjæld, hvilket jeg ogsaa kan forsikre at jeg ganske har afholdt
mig fra under hele mit sidste Ophold her i Byen. Men for at vedblive i denne
Tour, er det nødvendigt, at jeg anvender de Penge, jeg fortjener, til Øieblikkets
15 Fornødenheder; thi skal jeg anvende en Deel deraf til at clarere min gamle
Gjæld, saa kommer jeg kun fra den ene Forlegenhed i den anden. Jeg kunde
saaledes nu komme i Orden og Rolighed, ifald jeg havde en Summa, hvor-
med jeg kunde tilfredsstille det meest Pressante i min Kieler-Gjæld, og det
var i denne Hensigt at jeg forelagde Etatsraaden mit Ønske om et extra-
20 ordinairt Honorar, et Ønske som jeg under andre Omstændigheder — det
være forresten i sig selv billigt eller ubilligt — ikke vilde have yttret; thi
hvad som medrette tilkommer mig, har jeg jo faaet; vil Directionen forresten
give mig et Tegn paa dens Tilfredshed med mine Arbeider, saa vilde det være
passeligere at overlade det til dens eget Godtbefindende, end at bede derom.
25 Men min Stilling forandrer, som sagt, min Fremgangsmaade, ja paalægger
mig endog at maatte synes ubeskeden. Noget af det, som meest plager mig,
er at jeg ikke engang har været istand til at lade min Moders og mine Meubler,
Bøger, Effecter o. s. v. komme hertil, uagtet vi daglig føle Savnet deraf, og
dette Savn endog foraarsager os mange ærgerlige Udgifter. Alle disse Sager
30 have vi efterladt i Kiel som Sikkerhed for et Par af mine Creditorer. Og foruden
denne Udgift har jeg endnu andre, som vel ikke den materielle Nødvendighed,
men Pligt og Ære paalægge mig ligeledes at udrede.

Da nu Herr Etatsraadens Deeltagelse i min for Dem yttrede Begjæring syntes mig et gunstigt Omen, der gav mig grundet Haab om at mit Ønske
35 ikke vilde blive aldeles uopfyldt, saa overveiede jeg, om jeg ikke ved en op-
rigtig Tilstaaelse skulde underrette Dem om, af hvor stor Vigtighed Sagens
Udfald kunde blive for mig i min nærværende Stilling. Det er ikke for at
kunne tilfredsstille een eller anden Flyvegrille, at jeg ønsker mig en extra-
ordinair Indtægt, men det er for i Sandhed at forbedre min hele Stilling, og
40 efterkomme nogle af de Forpligtelser som paaligge mig, at jeg griber en Lei-

lighed, der maaskee aldrig mere vil tilbyde sig for mig. Naturligviis kan jeg drage Nytte af hvilket som helst Honorar, Directionen vilde behage at tilstaae mig; men for at jeg skulde have den hele tilsigtede Fordeel deraf, maatte Directionen indlade sig paa den Synspunkt, som jeg mundtlig havde den Ære at gjøre Herr Etatsraaden opmærksom paa, nemlig, at betragte de to Vaudeviller, Kong Salomon og Aprilsnarrene, som Stykker, der have gavnet Theatret ligesaa meget som om hvert af dem udfyldte en heel Aftens Forestilling. Naar denne Regning blev gjort gjældende, saa vilde der for disse to Stykker, med Fradrag af det Honorar, jeg allerede har faaet, endnu blive mig omtrent 1000 Rbdr. tildeel, og med en saadan Summa vilde jeg kunne opnaae alt hvad jeg i dette Øieblik ønsker. Jeg kan ikke overtale mig til at indkomme til Directionen med en formelig Begjæring, hvis Gjenstand synes at være saa store Pretensioner. Jeg har derfor foretrukket at henvende mig til Herr Etatsraaden allene, thi paa Deres Deeltagelse veed jeg, at jeg tør stole, og for Dem føler jeg, at jeg ikke behøver at have Hemmeligheder. Jeg overlader altsaa rolig mit Anliggende til Deres Skjønsomhed, overbeviist om at Deres Godhed for mig vil virke til Opfyldelsen af mit Ønske saa meget som De finder overensstemmende med Ret og Billighed. Hvad som maatte overstige denne Grændse, vil De behage at afdrage fra mit Forlangende, ifald jeg selv har forglemt at gjøre det.

Med sand Høiagtelse og Taknemmelighed forbliver jeg, Herr Etatsraad,
Deres allerærbødigste

J. L. Heiberg.

174. J. L. Heiberg til Det kgl. Teaters Direktion.   Kjøbenhavn den 2den Marts 1827.

Til Directionen for de Kongelige Skuespil:

Paa Grund af det store Bifald som to af mine Vaudeviller, nemlig Kong Salomon og Jørgen Hattemager, og Aprilsnarrene, vedblive at finde i Publikum, eftersom Lysten til at see disse Stykker, efter et Aars Forløb, endnu vedvarer, saaledes at det første af dem endog har skaffet fuldt Huus paa fire eller fem Forestillingsaftener, da intet Abonnement fandt Sted; og da følgelig disse to Vaudeviller, deres Kunstværd være forresten som det vil, have indbragt Theatret en vist nok ualmindelig Fordeel, saa vover jeg at ansøge den høie Direction om et extraordinairt Honorar for disse to Stykker, foruden det som allerede er blevet mig udbetalt i sin Tid.

Uagtet jeg, som Theaterdigter, har modtaget den bedste Løn for mine Bestræbelser, i Publikums Erkjendelse deraf og i Directionens Tilfredshed dermed, saa nøde dog private Forhold mig til at drage al den Fordeel af mine

Arbejder, som Omstændighederne og Directionens Skjønsmhed maatte forunde mig. Det er saaledes i Haab om at den høie Direction ikke vil finde min Begjæring ubillig, at jeg vover at indstille denne til dens ædelmodige Bedommelse.

I dybeste Ærbødighed

5

J. L. Heiberg.

175. *Det kgl. Teaters Direktion til Frederik VI.*

d: 5te Marts 1827

Allerunderdanigst Forestilling

Doctor Heiberg har henvendt sig til Directionen med Anmodning om, at der, paa Grund af det store Bifald, som to af hans Vaudeviller nemlig Kong
10 Salomon og Jørgen Hattemager og Aprilsnarrene vedblive at finde, eftersom Lysten til at see disse Stykker, efter et Aars Forløb endnu vedvarer, saa at det første af dem har skaffet fuldt Huus endog paa de Forestillingsaftener, da intet Abonnement fandt Sted, — maatte tillægges ham et extraordinairt Honorar for disse Stykker.

15 Det Honorar, som Forfatteren saaledes gjør sig Haab om at faae, er det, som er bestemt for et originalt Stykke, der udfylder en Aften, og spilles fem Gange, nemlig en Aftens Middellindtægt, som med fuldt Huus er imellem 600 r og 700 r Sedler. Seer man hen til, at disse Vaudeviller have givet fuldt Huus næsten hver af de 28 Forestillingsaftener paa hvilke de i forrige og denne
20 Theatersaison ere givne, at deres Opførelse ikke er forbunden med nogen særdeles Udgift, saa er det afgjort, at de have skaffet Kassen en usædvanlig stor Indtægt og gavnet den langt mere end de fleste originale Stykker i fem Acter, og med Hensyn dertil tør Directionen vel allerunderdanigst anbefale Heibergs Ansøgning, saa meget mere, som han er den første danske Forfatter, der har
25 bragt paa vor Skueplads denne lette muntre Digtart, der paa en uskyldig Maade morer de fleste Classer i Publicum, og som ingen skadelig Indflydelse kan have paa Smagen, naar Tragoedien, det høiere Lystspil og Operaen vedligeholdes i tilbørlig Ære, hvilket hidtil baade fra Publicums og Directionens Side har været Tilfældet og hvorfor man, efter Pligt, til Theatrets Tarv, frem-
30 deles skal sørge.

Da han i Honorar for hvert af disse Stykker har faaet 300 r, saa vilde det, da 2 Afteners Indtægt i dette Tilfælde godt kan beregnes til 1300 r Sedler, blive 700 r som han torde gjøre sig Haab om.

Til Følger vilde, efter vor allerunderdanigste Formening, en saadan Godt-
35 giørelse ikke kunne drage saalænge intet Stykke af samme Slags vinder samme Bifald.

Til Deres Majestæts allernaadigste Resolution indstilles saaledes:

at Directionen maatte allernaadigst bemyndiges til at udbetale Doctor Heiberg som et aldeles extraordinairt Honorar i bemeldte Anledning 700 r Sedler.

Directionen for de Kongelige Skuespil.

F. Holstein.

G: H: Olsen.

Collin. 6

176. *J. L. Heiberg til Fr. Thaarup.*

Kjøbenhavn den 2den Mai 1827.

Høivelbaarne Herr Etatsraad!

Efter at have overveiet hvad De gjorde mig den Ære at tilmelde mig igaar, troer jeg at Samfundet for den danske Literaturs Fremme, hvis Medlemmer have givet mig et smigrende Beviis paa deres Agtelse og Tillid, fortjener fra 10 min Side en Erkjendtlighed, som jeg ikke bedre kan udtrykke end ved ikke at modtage den mig beviiste Ære. Foruden mine sædvanlige Forretninger, der allerede medtage megen Tid, har jeg allerede lovet min Medvirkning til Sommerskuespillene paa det Kongelige Theater, hvilket alt giver mig saa meget at bestille, at jeg ikke engang turde paatage mig at møde i Samfundets 15 Forsamlinger i dette Foraar. Istedendfor at være Selskabet til Nytte, vilde jeg saaledes kun optage en Plads, der heldigere kunde besættes med en Anden, hvis Tid tillod ham en større Virksomhed til Selskabets Bedste. Jeg beder Deres Høivelbaarenhed være forsikkert, og ligeledes forsikkre Vedkommende om, at det ene og allene er denne Betragtning som har formaaet mig til at 20 undslaae mig for at modtage en Post, som det under andre Omstændigheder vilde være mig ligesaa behageligt at beklæde, som min Udvælgelse dertil er smigrende for min Følelse.

At det forresten vil være mig særdeles kjært, om jeg i Fremtiden kan paa nogen Maade gavne et Selskab, hvoraf jeg selv er Medlem, og i hvis Fremgang 25 jeg tager levende Deel, behøver jeg neppe at tilføie.

Ærbødigst

J. L. Heiberg.

*177. *J. L. Heiberg til Ludwig Tieck.*

Kopenhagen, den 5ten May 1827

Zwar darf ich nicht hoffen, von Ihnen, auch nur dem Namen nach, gekannt 30 zu seyn. Leider ist unser Land so klein, und unsre Literatur eben deswegen so wenig nach dem Auslande verbreitet, dass selbst derjenige, der zehnmal so viel für dieselbe gethan hätte, als ich mich gethan zu haben rühmen darf, dennoch eines besonderen literarischen Passes bedarf, um seinen Namen über die Grenze unbehindert passiren zu lassen. Auch bin ich nie in Dresden ge- 35 wesen. Ich habe mich während drey Jahren in Paris aufgehalten, ging aber

auf der Hinreise über London, und hatte auf der Rückreise durch Deutschland so grosse Eile, dass ich den kürzesten Weg nehmen musste. Später bin ich während einiger Monate in Berlin gewesen, wo ich besonders mit den Herren Professoren Hegel und Gans in genauerer Verbindung stand; allein
5 auch damals wurde mein Plan, von dortaus Dresden zu besuchen, vereitelt.

Die Veranlassung aber zu diesem Briefe ist ein Packet Bücher, das ich vor einigen Tagen so frei gewesen bin, Ihnen zu schicken. Ich habe es an unsern Chargé d'affaires, den Herrn von Irgens-Berg in Dresden adressirt, von dem Sie es binnen kurzer Zeit erhalten werden; und auch dieses hat wiederum
10 eine Veranlassung, zu deren kurzen Erörterung ich mir Ihre Erlaubniss ausbitte.

Ich habe seit zwey Jahren einige Vaudevillen für die hiesige Bühne geschrieben; ich sage: geschrieben, denn ich habe mich wohl gehütet, fremde Arbeiten dieser Art auf dänischen Boden roh zu verpflanzen, oder, wie man
15 es gewöhnlich nennt, zu bearbeiten. Meine Absicht war, die Neuerungssucht, die jetzt im Publikum herrscht, indem sie ihm für das Alte den Sinn mehr und mehr benimmt, und so manches Abgeschmackte herbeigeführt hat, einmal, wo möglich, zu einem löblichen Zwecke zu benutzen, d. h. zur Wiedererweckung des unserm Volke tief eingewurzelten Sinnes für das Local-Comische, eines Sinnes, der aber seit Holbergs Zeiten kaum einige Nahrung erhalten
20 hat. Wie ich nun zugleich gesehen hatte, dass eine höchst mittelmässige Posse, Die Wiener in Berlin, von Demoiselle Pohlmann und deutschredenden Dänen nicht besonders gut ausgeführt, bey dem hiesigen Publikum Eingang finden konnte, so musste ich mich überzeugen, dass selbst in den schlechtesten Stücken
25 dieser Art ein gewisser Melodienzauber herrschen könne, und diesen beschloss ich daher zu einer wahrhafteren comischen Wirkung zu benutzen. Es schien mir nämlich, dass auch das Vaudeville zu einer dramatischen Kunstform herausgebildet werden könne, und dass eine solche Ausbildung, bey dem Stand der hiesigen Bühne, nicht ohne poetisches Verdienst sein würde. Meine sonstigen
30 Ansichten dieses Gegenstandes habe ich in einer besonderen dramaturgischen Abhandlung, die in dem besagten Packete zugleich befindlich ist, weiter aus einander gesetzt. Wie gesagt, schrieb ich dann einige local-comische Vaudevillen, die aufgeführt und mit einem hier unerhörten Beyfall aufgenommen wurden. Jetzt aber entstand unter den Literaten die Frage, ob diese neue Richtung
35 ein Schritt vorwärts oder rückwärts zu nennen sey. Es ist natürlich, dass ich der ersten Meinung bin; es ist eben so natürlich, dass Leute, die Ihre gerechten Aeusserungen gegen die jetzige Rohheit der Verfasser, welche, die Dichtarten und die Localitäten verwechselnd, dasjenige, das in einer gewissen Kunstsphäre gut ist, in eine andere ganz mechanisch überführen und verderben, und welche ferner nur auf das Aeussere und Zufällige in der Kunst
40

bedacht sind; — es ist natürlich, sage ich, dass Leute, die Ihren gerechten Eifer gegen diese Puschereien kennen, ohne ihn recht verstanden zu haben (denn dass Sie Müllner, Grillparzer und Houwald tadeln, und H. v. Kleist rühmen, das werden diese Leute nie verstehen) — dass sie, sage ich, sich Ihrer, als einer schlecht verstandenen Autorität, bedienen, um die von Ihnen ausgesprochene Misbilligung nachgeäffter französischer Witzspiele auf meine Arbeiten anzuwenden, die doch in einem ganz anderen Sinne entworfen und ausgeführt sind, und wenigstens keine unverdaute Aufnahme fremdartiger Substanzen, sondern, wie ich mir schmeichle, eine nationale Assimilation sind. Ich darf glauben, dass ich Ihre dramaturgischen Schriften mit grösserer Einsicht gelesen habe, als die meisten unserer Theater-Kritiker, und bin der Meinung, dass Sie meine Vaudevillen als recht lobenswerthe Bestrebungen nach einem richtigeren Geschmack anerkennen werden. Vielleicht aber, dass ich mich darin geirrt habe. Auf jeden Fall wünsche ich recht sehr, Ihr aufrichtiges Urtheil darüber zu vernehmen. Ich habe daher mir die Freyheit genommen, Ihnen alle diese Kleinigkeiten zu schicken. Sie verstehen die dänische Sprache, Sie sind ein berühmter Kenner von Holberg, und Sie sind bey nahe der Einzige, der in jetziger Zeit für die Sache der wahren Kunst gegen Übertreibungen, Missverständnisse und Thorheiten aller Art kräftig redet. Haben Sie daher die Güte, bey Gelegenheit meine kleine Bühnenstücke so wie die dramaturgische Abhandlung durchzublätern und mir Ihre Meinung darüber, wenn auch nur in aller Kürze, mitzutheilen. Sie werden mich dadurch, sogar im Falle eines ungünstigen Urtheils, ganz besonders verpflichtet.

In demselben Packete finden Sie auch ein von mir, auf Verlangen der hiesigen Direction, bearbeitetes fremdes Vaudeville: Die 7 Mädchen in Uniform. Ich habe es nur deswegen beygelegt, damit Sie sehen mögen, dass Ihre kurzen Bemerkungen über diese Kleinigkeit bey meiner Bearbeitung nicht ohne Einfluss gewesen sind. Zugleich werden Sie die bis jetzt erschienenen Nummern eines von mir seit Neujahr redigirten Wochenblattes vorfinden.

Ich weiss nicht, ob meine deutsch geschriebene Nordische Mythologie nach der Edda und Oehlenschläger, die zur letzten Michaelismesse erschien, Ihnen zu Gesicht gekommen ist. Ich würde sie beygelegt haben, wenn ich nicht gefürchtet hätte, das Packet sey schon zu gross geworden.

Ihr Freund Oehlenschläger hat ein neues Trauerspiel »Væringerne i Myklegard« geschrieben, und beschäftigt sich jetzt mit einer deutschen Übersetzung davon.

Verzeihen Sie gütigst meine Zudringlichkeit.

Mit besonderer Hochachtung ganz ergebenst

J. L. Heiberg,

Dr. phil. 40

178. *K. L. Rahbeks, J. Collins og G. H. Olsens Censur over »De Uadskillelige«.*

d. 1 Junii 1827

Da jeg finder Vaudevillen de Uadskillelige tom, flau, og keedsommelig, har jeg intet Kald til at give den mit Ja; som jeg da overalt er indkeed af
5 den tree Gange opkogte Suppe paa Poul Møllers Pølsepind; men da jeg finder det høist sandsynligt, at man med de nymodens Hautsgouts vil vide at give den Smag paa Skuepladsen. og jeg fra Sædelighedens og Sømmelighedens Side intet mod denne Vaudeville har at indvende, kan jeg intet have mod at overstemmes af Censurens Majoritet.

10

Rahbek.

Stykkets Keedsommelighed vedkommer ikke os, da det ej skal gives for Theaterkassens Regning. Mod dets Opførelse kan intet indvendes.

Collin.

Jeg indser heller ikke, at noget kan indvendes mod ommeldte Vaudevilles
15 Opførelse til privat Brug, naar den respective Direction finder det lønnende, da, som Prof. Rahbek selv tilstaar, intet usædeligt eller usømmeligt deri forekommer. Derimod kan jeg ikke andet end finde det hel besynderligt, at den flyvende Post ei alene ansætter de Uadskillelige til d. 11te, men 2 mig ubekjendte Stykker til Torsdagen 14de Junii.

20

G: H: Olsen.

179. *J. L. Heiberg til K. L. Rahbek.*

Fredag [Sommeren 1827]

Tak, gode Rahbek, for din Efterretning angaaende Matthiesen, som jeg endnu i Formiddag skal sende Bud til. (Dit Brev fik jeg nemlig først igaar Aftes). Endnu mere Tak for dit venskabelige Tilbud angaaende Vaudevillerne.
25 Etatsraad Collin har allerede talt med mig derom, og vil formodentlig idag paa tale Sagen. I Henseende til Besætningen i Somnambule ønsker jeg, at Bauer, som har gjort sig usædvanlig Flid med Rollen, maa beholde den.

Meest takker jeg dig dog for din venlige Tilskrift angaaende min lange Fraværelse fra Bakkehuset. Ingen kan meer end jeg give dine Ord Ret; jeg har
30 stedse anseet det som en Mangel paa Opdragelse, ja endog paa Forstand, at skye sine Venner, fordi de have en mindre gunstig Dom om noget, man har skrevet. Jeg selv vilde derfor allermindst have paadraget mig Skinnet af en saa ussel Forfængelighed, dersom jeg ikke havde troet at bemærke, at jeg paa nogen Tid ikke var dig velkommen. Da du nu selv bestandig har for-

staaet at distinguere mellem Personen og hans Arbeider, saa var din Kulde imod mig uforklarlig, saa meget mer som jeg ikke vidste nogen anden Grund til den; og derfor holdt jeg mig tilbage. Jeg seer nu med Fornøielse at jeg har taget feil, og skal saaledes med det Første stræbe at oprette min Feil, ved at indfinde mig paa det mig stedse saa kjære Bakkehuus, og bede Dig og din ⁵ Kone om Syndernes Forladelse.

Din meget hengivne

J. L. Heiberg.

180. *J. L. Heiberg til Thomas Overskou.*

Kbhavn d. 15 Juni 1827.

Høistærede!

10

Jeg maa meget bede Dem undskylde at jeg ikke, ifølge mit Løfte, besvarede Deres Brev allerede iforgaars, men jeg var saa beskjæftiget med at ende et Stykke for vore Sommerforestillinger, at jeg først idag fik Tid til at læse Deres Arbeide. Jeg finder meget Godt deri, men troer dog, at det vilde være til Fordeel derfor, om den parodiske Tone, hvori det Hele er holdt, afvexlede ¹⁵ med nogle meer naturlige, enten comiske eller sentimentale Scener. Maaskee vil dette finde Sted i 3die Akt, hvoraf jeg lover mig det meeste, da Kroballet formodentlig skal fremstilles deri. Under denne Forudsætning troer jeg det var gavnligt at reducere de to første Akter til een Akt, thi det Parodiske bør ikke være for langt. ²⁰

En mere detailleret Udvikling af min Mening faaer jeg idag ikke Tid til at give, og vover det heller ikke, efter det Indtryk, som den første flygtige Gjenemlæsning har gjort paa mig. Jeg vil nu ufortøvet sende Deres Manuskript til Zinck og Rosenkilde, og beder Dem om at tilstille mig den 3die Akt, naar den er færdig. ²⁵

Ærbødigst

J. L. Heiberg.

181. *J. L. Heiberg til Henriette Jørgensen.*

Kjøbenhavn den 3 Juli 1827.

Høistærede Jomfrue Jørgensen!

Uagtet Herr Zinck allerede har tilmeldt Dem den Forandring, som er fore- ³⁰ falden i Indretningen af vort Sommerselskab, kan jeg dog ikke nægte mig den Fornøielse at skrive Dem disse Linier til, og forene mine Bønner med hans, om at De jo før jo heller, og om muligt, paa næste Fredag den 6te, vilde vende tilbage, da vi daglig føle Savnet af Dem, og mange af vore Planer ville strande, naar vi ikke itide kunne forsikkre os Deres Medvirkning. Den ³⁵

til næste Torsdag bestemte Forestilling af Kjærligheds Drømme gik ind, og maatte udsættes til Mandag, fordi nogle vægrede sig ved at tage Parti i et lille Gallerie af Scener, som jeg havde arrangeret til at gaae foran Vaudevillan. Havde De været tilstede, saa vilde vi i Hast have bestemt os til Det
5 var mig, men nu havde vi intet til at udfylde det Manglende. Hvis De nu kommer paa Fredag, saa kan vi, om der skulde indtræffe nye Hindringer ved det omtalte Gallerie af Scener, give Det var mig, og imidlertid arrangere det til næste Forestilling. Jeg anseer det for nødvendigt, at der, naar vi først have begyndt, da holdes strengt over at der gives de to bestemte Forestillinger
10 hver Uge, Indtægten være forresten som den vil. Naar De først er her, vil De tillige kunde være os til stor Nytte ved de omtalte Gallerier af Scener i Costume. Deels agter jeg at skrive nogle saadanne, indrettede for to eller tre Personer; deels vil De formodentlig selv vide at vælge eet eller andet, som De ønsker at udføre. Desuden maae vi snart have De Uadskillelige frem igjen.
15 Af betydelige Nyheder er den første Vaudevillan Attestats og Forlovelse, som er bestemt til at gaae den 19de; heri har De rigtig nok ingen Rolle, men derimod vil jeg bede Dem modtage en vigtig Rolle i min egen Psyche, som jeg agter at sætte i Gang med det samme, saa at den kan gaae kort efter den nye Vaudeville. Og da dette Stykke kræver store Forberedelser, saa kan vi
20 ikke tidlig nok ønske Deres Nærværelse.

Den nye Plan for Selskabets Organisation er nu bleven underskrevet af alle uden Undtagelse, saa at vi blot vente paa Deres Samtykke. Der er, saavidt jeg indseer, ingen anden Udvei til at fuldføre vort Forehavende. Deres egne mundtlige Yttringer have overbeviist mig om, at ogsaa De, ligesom Mad. Wexschall, heller vil bidrage af alle Kræfter til Udførelsen af vor Plan, end tillade,
25 at vi lade os forknytte og blive staaende paa Halvveien. De indseer sikkert, at det her ikke blot er om Fordelen, men ogsaa om Æren at gjøre. Men det er min faste Tro, at vi ved en fornuftig og stadig Stræben efter Maalet, maae kunne opnaae begge Dele. Det gjør mig ondt at maatte forstyrre Deres rolige
30 Landliv ved gjentagen Paatrængenhed, men jeg kan under disse Omstændigheder ikke gjøre anderledes, og haaber at De, ihvad Beslutning De forresten tager, dog vil billige min Bestræbelse.

Ved vor Forestilling til Indtægt for Madame Roat, indkom over 650 Rbdr., Omkostningerne fradragne. Disse Penge have vi, med Madame Roats
35 egen Indvilligelse, deponeret hos Etatsraad Collin, som har sat dem i Sparekassen.

I Forventning af Deres behagelige (helst mundtlige) Svar, har jeg den Ære at undertegne mig

Deres allerærbødigste

J. L. Heiberg.

II,3*

182. Chr. Winther til J. L. Heiberg.

Lyngby d. 22de Octbr 1827

Kjære Dr. Heiberg!

Du er næst Rahbek den Eneste, til hvem jeg har betroet min løseligt udkastede Plan at gaae til Theatret, og desaarsag, saavelsom for det Venskab, du stedse har viist mig, skylder jeg dig at melde dig Udfaldet af den Kamp, 5 som jeg i denne Anledning har kjæmpet med mig selv.

Jeg har opgivet det Hele, og jeg er nu nær ved at opgive mig selv! — Hvis du udførligere ønsker at vide de Grunde, der have været stærke nok til at bekjæmpe min Lyst, |: thi denne var det ene, der bragde mig paa denne dristige Idee :| saa vil jeg hellere mundtligen meddele dig samme. — Nu er 10 jeg rigtignok fortvivlet! Thi Præstekjolen — al Respect for den, naar den hænger paa de rette Skuldre, — vilde ikke være meget behageligere for mine, end den spanske Kappe. — Dog — min Fortvivlelse er min Eiendom; og mit lamento skal hverken trætte dine eller Andres Øren.

Kjære Doctor, jeg holder meget af dig! Lev vel!

15

Christian Winther.

183. Det kgl. slesvig-holsten-lauenborgske Kancelli til Det kgl. Teaters Direktion.
den 27sten Oktbr. 1827.

Zu dem gefälligen Schreiben der Königl. Theaterdirection vom 27sten Aug. d. J., hat Selbige, auf Veranlassung des von der Kanzelei geäusserten Verlan- 20 gens, ihr zum Abtrage der von dem Dr. Heiberg contrahirten Schuld von 500 rbtł, den 5ten Theil der Einnahme der 5 ersten Vorstellungen des Schauspiels Nina oder die Wahnsinnige aus Liebe — in so weit selbiger nicht die Summe von 500 rbtł übersteige —, oder doch wenigstens die dem Dr. Heiberg in Gemäsheit der von der wohlgedachten Direction unterm 13ten Junii 1822 25 ausgestellten Bescheinigung, jedenfalls versicherte Summe von 400 rbtł S. M. zukommen zu lassen, sich dahin geäussert, dass das gedachte Schauspiel nur 3 mal aufgeführt sei, wofür dem Dr. Heiberg ein Honorar von 304 rbtł 44 β in Zetteln und Zeichen zukomme; wobei die wohlgedachte Direction, mit der Äusserung, dass es ungewiss sei, ob das Stück noch öfter werde aufgeführt 30 werden, dass aber nicht viel Wahrscheinlichkeit für die Aufführung sei, sich bereit erklärt hat, die erwähnte Summe zur Disposition der Kanzelei anweisen zu lassen.

Durch die Anweisung dieser Summe würde aber, da nach dem Schreiben der wohlgedachten Direction anzunehmen steht, dass aller Wahrschein- 35 lichkeit nach, kein Nachschuss, als das Ergebniss fernerer Vorstellungen, zu gewärtigen ist, die obengedachte Schuld des Dr. Heiberg von 500 rbtł S. M.

nur ungefähr zur Hälfte abgetragen werden; durch die von der wohlgedachten Direction unterm 13ten Julii 1822 ausgestellte, oben bereits angezogene und von dem Dr. Heiberg, bei seinem damaligen Gesuche um Vorschuss zur Unterstützung seiner Bitte bei der Kanzelei eingelieferte Bescheinigung, worin gesagt war, dass der Dr. Heiberg entweder den 5ten Theil der Einnahme jeder der 5 ersten Vorstellungen oder auch die Summe von 400 rbt Silber zu erhalten gewärtigen könne, schien der Kanzelei aber doch wenigstens die letzte Summe von 400 rbt, als Abtrag auf den bewilligten Vorschuss, gesichert zu sein, da in der Bescheinigung des Falles, dass das Stück nicht 5 mal aufgeführt werden würde, überall nicht gedacht war, sondern darnach anzunehmen stand, dass der Dr. Heiberg die 400 rbt jedenfalls, wenigstens als Honorar erhalte; und die Kanzelei hat sich daher mit Beziehung hierauf die nähere gefällige Äusserung der wohlgedachten Direction erbitten wollen, ob Selbige nicht bereit sei, der Kanzelei zum Abtrage der Heibergschen Schuld die erwähnte Summe von 400 rbt Silber anweisen zu lassen.

Königl. Schleswig-Holstein-Lauenburgische Kanzelei.

Moltke. Rothe. Hammerich. Jensen. Höpp. Langheim.

184. *J. L. Heiberg til H. C. Andersen.*

Den 15 Decbr. 1827.

Gode Andersen!

Vær paa det Hjerteligste takket for Deres venlige lille Geburtsdags-Hilsen, som overraskede mig ved min Hjemkomst om Aftenen, saa meget mere, som jeg ikke kunde vide, hvorledes De var kommen til Kundskab om hvad Betydning den 14de Decbr. har for mig.

Hermed følge de belovede Nummere af Flyvende Post. Kun maa jeg bede Dem undskyldte, at det har varet saa længe dermed.

Deres hengivne

J. L. Heiberg.

d. 16de.

Min Karl har forgjæves søgt Dem i Viingaardsstræde 131. Jeg lader derfor Pakken bringe ud til Commandeur Wulffs.

185. *H. G. v. Schmidten til J. L. Heiberg.*

Paris den 21 Mai 1828.

Kjære Heiberg

Du undrer Dig vist ikke over at jeg endnu ikke har skrevet — uagtet jeg havde saa meget at skrive om og jeg fra det første Øieblik jeg traadte ind i Rue du Dauphin og siden ved saa mange Leiligheder henledtes til Erindring

om Dig og de Dage, vi her tilbragte sammen, saa vil Du dog ogsaa indsee, at jeg endnu siden min Ankomst ikke har havt Tid til andet end at løbe og snakke. Jeg har nu et Øieblik indtil jeg skal ud at spise. I Aften haaber jeg at slutte omtrent som dengang kun at jeg dengang heldigen ikke behøvede at vaase skriftlig. Altsaa heri intet (hvilket jeg vist heller ikke behøver at sige Dig) for den flyvende Post. Engang med Tiden kommer jeg maaskee anstigende med mine lærde og curiøse Bemærkninger over dette, tillige med Aber og Jøder af Gud forladte, Folkes Religion Sæder Skikke Politi Regjeringsform etc. Og for at gaa methodice tilværks begynder jeg med Begyndelsen. Søndag 11 Mai Middag deilig Solskin kom jeg ind i Paris, jeg traf endnu din Fader hjemme, i det Ydre ikke meget forandret — dog har han desværre meget svagt Syn — seer slet ikke med det ene Øie. Han synes mig ogsaa noget sløv, hvilket viser sig ved en ualmindelig LigeGYldighed for Politik og dermed Moderationen. Han lever ikke noget behageligt Liv. Klokken 2 gaar han ud, jeg tror til Gagliniani, gaar derpaa noget omkring altid de samme Steder, træffer nogle politiske Venner i Pal. Royal mellem 8 og 9, og er hjemme Klokken 10. Det er ham vanskeligt at læse ret længe i Træk, han seer ingen uden enkelte Venner, aldrig Gregoire, han har aldrig seet de nye Bygninger ved champs élysée etc. Gid jeg kunde bidrage til at opmuntre ham noget; men jeg veed ikke ret hvorledes jeg skal bære mig ad. Han viser sig overmaade venskabelig imod mig og alle, der komme til ham, undtagen naar de bære sig saa tossede ad som Trier. Dog kom forleden Dag Maleren Aumont, der traf ham hos Larpent, lidt i Forlegenhed, da han kaldte Din Fader Hr. Doctor. Det glæder mig ellers at man i Norge interesserer sig for ham; hvorfor han ogsaa fornemmeligen beskjæftiger sig med de norske Affairer. Han blev overrasket forleden Dag ved Invitation fra den svenske Minister, efter at denne først underhaanden havde forhørt sig om din Fader vilde modtage [den]. Da din Fader nu ikke er misfornøiet med Carl Johan tog han ikke i Betænkning at sige ja. Jeg skal hilse Dig og din Moder og takke for det tilsendte, han sagde at den flyvende Post morede ham. Larpent boer her i Huset tillige med en Lt. van Dockum der skal i fransk Tjeneste. Jeg seer dem ikke ret meget, da jeg har saamange at tale med, og ikkun eengang har kunnet spise sammen med dem. Eiheller har jeg havt Leilighed til synderlig at benytte Theatrene — ikkun Valérie saae jeg med dobbelt Interesse. Skulde jeg og passere for Barbar, tilstaar jeg at jeg ikke er langt fra Larpents Mening der i Sammenligning med Mme Wexschall ikke giver Mars Fortrinnet. Dette er egentlig med Hensyn til Følelsen, thi Organet gjenkjendte jeg med megen Beundring. Dog skal den blinde ikke tale om Farverne. Den anden Gang jeg har været paa Com. er paa Th. de Madame der almindelig ansees for det fortrinligste af alle de smaae — den 49de Reprise af Yelva ou l'orpheline russe — dette gjør furore. Du kan

troe det interesserede mig heri at see Leontine Fay (hun er heri muette og udtrykker Følelse og Tanker ved Mimik og Tegn, tilsidst faar hun Talen ved Kjærlighed som man kunde vente). Skulde her være noget i Pätges's Genre? Det forekommer mig at hun ikke har opvakt megen Interesse i de to Ord, der have lidt Lighed hermed. I hendes Spil er Hovedinteressen, dertil Noget ret pikant; en uhyre rig Russer som lever i Paris og som har en Cosak der meget morer Publikum (L. Fay er ingenlunde bleven smuk). Et andet Stykke der gjør furore paa samme Th. er la reine de seize ans, hvilket i denne Tid ikke gives, da en Hovedactor er fraværende, ligeledes mariage de la raison. Et andet Stykke paa Th. de madame er le vieux mari der indeholder en meget komisk Scene, hvor en ung Mand gifter sig under en gammel rig Mands Navn og Maske og den rigtige nu kommer til sit Slot og modtager Gratulationer, Ansøgninger og Spørgsmaal af en Mængde Venner og Clienter. Naar du engang er saa god at skrive mig til, vil du nok angive om der er eet eller andet som du isærdeleshed maatte ønske foruden hvad du har optegnet. Endnu har jeg ikke havt Tid til at sætte mig ret au courant med Theatrene. Mlle Sontag kommer gudskelov snart, da skal jeg ikke forsømme italien der nu er i Salle favard. Jeg var strax som hjemme her i Paris og blev derfor ofte frapperet naar jeg i min vante Gang traf paa ganske nye Bygninger og Gader, ikke at tale om rue Rivoli Castiglione. [I] det nye Qvarter ved Champs el., som jeg endnu ikke har seet, har jeg maattet beundre mange prægtige Passager, 3 à 4 der staae i Forbindelse med hverandre parallel og perpendiculair paa rue vivienne og neuve de petits champs, pass: de Choiseul mellem rue neuve des pet. champ og r. neuve St. August., hvor jeg ofte kommer da Bureauet for Globe findes der. Tæt ved bygges nu paa en ganske ny Plads en smuk opéra comique. Ved Enden af rue vivienne er nu Place de la bourse, hvorpaa théâtre des nouveautés hvor nu Potier spiller og som jeg troer holder Theatret vedlige. Der arbeides stærkt paa et Chapelle istædet for den gamle Opera i Rue Richelieu. Siden 3 Uger have omnibus gjort Furore (det er Diligencer) der gaae i Paris hver 5 Minuter og skulle gaae igjennem de forskjellige meest søgte Qvarterer. Een af Entrepreneurerne er allerede bleven rig derved. Kunde du indrette saadan en omnibus igjennem Vimmelskaft, Østergade etc. vilde den maaske betale sig bedre end den flyvende Post. Siden jeg nu er ved Kjøbenhavn maa jeg bede Dig om ikke at glemme ved første Leilighed at hilse Ørsted og sige at jeg blot venter paa »meer Oplysning og paa flere Documenter« for at skrive ham til om forskjellige Gjenstande der interessere ham. Ogsaa mange Hilsener til Petersen og Tak for Hilsen, samt sige at jeg har været hos Brøndsted, der bestemt lovede at han skulde udføre alt hvad der blev ham paalagt. Jeg veed næsten ikke hvad der nu almindeligen tales meest om, enten Politik eller Triumviratet Villemain Cousin Guizot, hvis ugentlige

Forelæsninger trække en umaadelig Mængde til Sorbonne, hvis Amphit: fylder henimod 2000, i de første Forelæsninger maatte Folk komme 1 Time før for at faae Plads. Villemain maae naturligviis meest interessere den store Mængde; han blander sin Fremstilling af Litteraturen med Pointer og mange Afvexlinger. Alle tale med sjelden Veltalenhed; et Beviis herpaa er at Stenografer bringe 5 deres extemporerte Forelæsninger i Trykken og man har uagtet Professorens Revision ikke fundet nogen Forskjel imellem den mundtlige og den trykte Forelæsning. Hver af dem indbringer Professoren henimod 300 francs, saa at hver med 12 Forelæsninger, der udgjøre det Hele, tjener mellem 3 og 4000 francs. Hver Forelæsning koster 15 Sous, men hvis man vil købe samtlige af 10 alle 3 Professorer, koster det Hele i Paris 25 fr. 4 s. Titlen er Cours publics faits à la faculté des lettres par MM. Villemain, Cousin & Guizot. Du kunde maaskee spørge Petersen eller Krarup om de syntes det passende til Anskaffelse i Athenæum. Cousin handler om Philosophiens Historie, Guizot Udsigt over den nye Historie, Villemain Udsigt over Forbindelsen mellem de forskjellige Folks 15 Litteratur. Noget mere passende veed jeg ikke at anbefale til Anskaffelse. Om nogen Tid vil Ampère udgive en Bog om den nordiske Litteratur som vist ikke vil være uden Interesse; han er ikke disponeret til at sætte den for meget ned. Jeg blev meget forundret ved at træde ind til en ung Franskmand som var omringet af danske Bøger. Jeg maa dog nu ogsaa fortælle, saa- 20 vidt Rummet tillader, om min Levemaade. Jeg er ret lykkelig over at være kommen til Paris; naar jeg kommer hjem vil jeg maaskee sige: Dieu donne que nous étions dans Paris aussi. Heldigen for mig er Caffarellis meget længe i Paris (fornemmeligen da en Datter skal giftes som altsaa gaaer min Næse forbi). Jeg lever der ret som i mit Hjem, der er en Deel at snakke om efter 25 5 Aars Interval, som og med alle dem, der komme der i Huset. Jeg er nu ikke saa kræsen med Ultraer — tvertimod — nogle af de elskværdigste Damer er meget Ultra. Det skulde have glædet mig meget at gjøre Lamennais' Bekjendtskab, der kom engang til Cousin for at redde hans Sjel; men forgjeves. Endnu har jeg ikke været hos de halve Folk jeg skal tale med. Cousin og 30 Globe's Hovedmænd seer jeg hyppig. Deres Omgang behager mig meget og er lærerig. Cousin er ganske som før i sit Væsen, kun i Politik er han ikke meer revolutionair, som Ven af Royer Collard er han endog nogenlunde vel[tilfreds] med det nye Ministerium; saa at man har tilbudt ham en Post som inspecteur général, men han har rigtigen sagt at han var professeur de philosophie, og at 35 man ikke kan være to Ting ad Gangen godt. Hegel er hans store Ven og har været i Paris for at besøge ham, hvorover jeg vil faae en deel Diskussion med ham. Hans Venner i Globe synes rigtignok at Cousin gaar lidt for høit, hvilket jeg ingenlunde siger, men jeg tror at han ikke er saa klar som det var ønskelig for at virke med Held i Frankrig. Dog synes mig i det Hele hans 40

leçons hvoraf 4 ere udkomne at være interessante og let forstaaelige. Jeg er dog overbeviist at Ingen her nærmer sig ham i Genie og Dybde — il a des idées larges — ikke Fanatisme for eller mod en enkelt Sect eller System, og desuagtet Begeistring. Hans Forelæsninger holdes med en beundringsværdig Veltalenhed, men uagtet almindelig Taushed og Opm. i Auditoriet tvivler jeg paa at 100de Deelen af de Tilstedeværende fuldkommen fatter. Hjertet vilde hoppe i Livet hvis Du hørte hans skønne Udredning af triplicité de toutes choses, nature, humanité, Dieu. Det er ellers ikke heldigt at være her om Sommeren; mange fler end jeg havde ventet ere reist paa Landet, hvorved adskillige Soireer er ophørte. Jeg maa endnu bede Dig en attendant at hilse Ørsted mange Gange fra Pouillet, som er een af mine behageligste math: physiske Bekjendtere. Jeg maa dog ikke glemme at sige at jeg for Øieblikket er meget indtagen i Mme de Portaly, som strax inviterede mig til Middag, og som jeg nu skal besøge paa et lille Landsted i Passy. Til deres Receptionsaftener er der en uhyre Vrimmel. Hun boer, hvor den infame Peyronnet boede for kort siden. Jeg kan ikke sige bedre om hende end at hun har megen Lighed som mig synes, med sin Søster Berger. Baade hun og hendes Mand, en meget alvorlig Magistratsperson, tale næsten med Begeistring om hende og gjenkalde sig Danmark med Interesse. Hun paastaar at være Dansk mer end Holstensk. Der er en meget stor Forskjel paa Paris nu og sidst jeg var her; naar man undtager de meget ultra og bigotte der nu er næsten mer exalterte end nogensinde, hersker der nogen Moderation, næsten Ligeegyldighed paa [Grund af] mangfoldige forskjellige vaklende Meninger, der ikke er samlede under visse Grundfarver. Ministeriet har ikke nogen fast Gang. Dog svømme de doctrinaire [. . ?] ovenpaa for Øieblikket. Især er det moersomt at bemærke Forandring i mange Mskers Meninger og Forbindelser. Dog har jeg vist alt for meget Politik, baade for dig og din Moder. Jeg tænker i dette Øieblik heller paa de Steder hvor vi saa ofte vare samlede, med Ønske endnu samlede at kunne drikke en Flaske Chambertin hos Vefour. Palais Royal uagtet ypperlig oplyst og betydelig forskjønned ved nye Gallerier og Bygninger i Hertugens Gaard, behager mig ikke ret. I Sabatins holder nu Barthélemy Wirtschaft, Caillat og Kone er uforandrede. Men da jeg først i deiligt Veir traadte ind i Tuillerierne en Søndag Eftermiddag ved Terrasse des feuillans og siden nød Udsigten over Pl. Louis Quinze, som ogsaa er forskjønned og hvor der nu opreises et Monument; da syntes jeg ret at nyde og med Bevidsthed gjenfinde Pariserlivet. Nu har jeg saalænge snakket om mig (jeg tror man kommer her i Vane med at snakke) at jeg maa benytte det lille Rum der staar tilbage for at paalægge dig at snakke eller tale ligesaa meget eller idet mindste saameget som den flyvende Post eller den forventede store Comedie tillader; thi den skal jo være færdig til den 9 November. Til den Tid kunne vi da over eller under Vandet gjenkalde gamle og nyere Erin-

dringer og videre afhandle, hvad jeg ikke kan skrive, og om jeg skriver du maaskee ikke formaar at læse. Apropos hvis ikke Jomfru Jørgensen er reist kunde [du] maaskee meddele mig Efterretninger ved hende. Hun bliver nok narret, da Mlle Mars tager til Engelland med det første. Jeg haaber at Du med din Moder vil nyde lidt af Sommeren bedre en[d] hidtil, ved Toure til 5 Skoven. Besøger du Mme Wexschall saa beder jeg hilse, ligeledes Bunzens og Bekjendte som jeg mødte ved Thevandsbordet; især beder jeg takke Gjerlew for hans Brev til Platzmann i Lybek, uagtet jeg ikke benyttede det saa meget som jeg ønskede, thi efter at have været 48 Timer paa Vandet maatte jeg skynde mig at komme afsted saa snart som muligt. Derpaa blev jeg nødt til 10 at vente 3 Dage i Hamborg efter Diligence til Dysseldorff hvorhen jeg var 4 Dage og Nætter underveis. Jeg gjorde da en to Dages Excursion til Bonn, hvorpaa i største Hast til Paris. Du ser at jeg nu maa slutte ved det tredie det speculative Moment idet jeg vender tilbage til det umiddelbare Standpunct hvorfra jeg gik ud, men intet skulde glæde mig mer end at Du snart 15 gik over til det reflecterte Moment for at skrive mig et langt Brev og atter tilbage til det umiddelbare for at tale om mig med din Moder, og ønske hende en glædelig Sommer fra

din hengivne

H. G. Schmidten.

186. *Frederik VI til Det kgl. Teaters Direktion.*

d: 31 Mai 1828 20

Vi ville allernaadigst have Directionen paalagt at være betænkt paa et Stykke med passende Pragt, men uden Allusion til Høitideligheden, der i Anledning af Vor høitelskelige kjære Datter Hendes Kongelige Høihed Prindsesse Wilhelmine Marie og Vor høitelskelige kjære Fætter Hans Kongelige Høihed Prinds Frederik Carl Christians Formæling kunde være at opføre paa 25 Theatret, tilligemed en Sang, og en Prolog at fremsiges af Skuespiller Nielsen.

Saa vel Stykket som Sangen og Prologen blive allerunderdanigst at forelægge til Vor allerhøieste Approbation.

Befalende Eder Gud!

Givet i Vor Residentstad Kjøbenhavn.

30

Frederik R.

187. *Det kgl. Teaters Direktion til J. L. Heiberg.*

d: 2 Junii 1828

Under 31te f: M: har Hans Majestæt befalet undertegnede Direction at være betænkt paa et Stykke med passende Pragt (men uden Allusion til Høitideligheden) hvilket i Anledning af Hendes Kongelige Høihed Prindsesse Vil- 35

helmine Marias og Hans Kongelige Høihed Prinds Frederik Carl Christians Formæling kunde være at opføre paa Theatret, tilligemed en Sang og en Prolog.

Da man er underrettet om, at flere af Nationens Digtere, og deriblandt Herr Doctoren, have været betænkt paa at levere et saadant Theaterstykke, 5 saa ønskede man, i det seneste inden tre Uger, derom at modtage Deres Erklæring, tilligemed en Skizze af Stykket.

Directionen for de Kongelige Skuespil.

F. Holstein.

K. L. Rahbek.

G: H: Olsen.

Collin.

188. *J. L. Heiberg til Jonas Collin.*

Kjøbenhavn den 10 Juni 1828

10 Herr Etatsraad!

Da jeg taler meget slettere, end jeg skriver, eftersom jeg sædvanlig glemmer Halvparten af hvad jeg havde at sige, og sjelden faaer Leilighed til at udvikle nogen Ting rigtigt, saa tager jeg mig den Frihed at tilskrive Dem et maaskee vel langt Brev, men som dog vil spilde Dem mindre af Deres Tid, end om jeg 15 i Løbet af en Samtale skulde sige Dem det samme. Næst efter at have takket Dem for Deres Godhed at laane mig Pontoppidans Atlas, samt for Meddelelsen af den mig særdeles velkomne Theater-Nyhed, som vil blive indrykket i næste Nummer, har jeg endnu et dobbelt Anliggende, som jeg beder om Tilladelse til at foredrage Dem. Den ene Part deraf er æsthetisk, den anden 20 financierel. I begge Tilfælde er De Manden, til hvem jeg allerhelst vil henvende mig, selvom der var nogen Anden, til hvem jeg kunde gjøre det.

Pars aethetica er angaaende Sujettet til Formælings-Stykket. (In parenthesi: Weyse har idag været hos Kronprindsessen, som paastaaer at den kongelige Resolutions Mening er, at Directionen skal være betænkt paa et gammelt, 25 ikke paa et nyt Stykke. Dog, dette vil han nok selv fortælle Dem, og derom bekymrer jeg mig desuden ikke). Altsaa til mit Sujet. Da jeg nødig vil fordybe mig i en Plan, som maaskee kunde være det Modsatte af hvad Directionen ønsker, saa vil jeg med et Par Ord angive hvad jeg har tænkt mig. Etatsraaden lod forleden et Ord falde, om at man maaskee kunde arrangere noget 30 til bekjendte, eller i det mindste gamle Melodier. Dette Ord slog Rod i min Tanke, saa meget mer som det vilde være en Triumph, dersom en Vaudeville (selv under en anden Benævnelse) kunde befindes passende til et nationalt Fest-Skuespil. Det vilde da især komme an paa at indrette et saadant Stykke paa en national, fiin og smagfuld Maade, saaledes at Stykket, hvis 35 det tænktes omstøbt i en anden Form, vilde tabe en Deel af disse Egenskaber, thi da var Formen retfærdiggjort ved sin Nødvendighed. Dette vilde blive Tilfældet, saafremt Sujettet var af den Natur at det hævdedes ved Anvendelsen

af vore gamle Kjæmpe-Viser-Melodier, af hvilke 5 eller 6 af de smukkeste maatte udvælges til den musicalske Basis for det Hele. De Melodier, man endnu behøvede, maatte vælges i Overeensstemmelse med den romantiske Grundtone. Mellem Krossings Compositioner findes f. Ex. adskillige Romancer i den gamle Stiil. Noget maatte denne lidt eensformige Tone afbrydes og oplives ⁵ ved anden Musik, der dog ikke maatte contrastere mere med Grundtonen, end at den musicalske Eenhed blev vedligeholdt. Hist og her maatte der componeres noget Nyt, i Overeensstemmelse med den Grundtone, hvori det Hele er holdt. Saaledes maatte der f. Ex. componeres en kort Finale til 1ste Act, da Stykket, efter min Plan, skulde bestaae af to Acter, af hvilke den første ¹⁰ skulde ende med en Finale, den anden med et Chor, og — hvis det befindes passende — et Slutnings-Couplet i Anledning af Høitideligheden. Til at udføre denne Idee, har jeg tænkt mig et Sujet, som grunder sig paa et Sagn, opbevaret af Peder Syv i Anmærkningerne til Kjæmpe-Viserne, og ligeledes fortalt af Pontoppidan i hans Atlas, og siden gjentaget af mange Andre. ¹⁵ I Stævns Herred var det i gamle Dage en almindelig Overtro, at der fandtes en Ellekonge (undertiden kaldes han Klintekonge), som herskede der i Eggen, og at ingen anden Konge turde komme derhen, fordi Elle- eller Klintekongen ikke vilde tillade det. Christian den IV, for at gjøre Ende paa denne Overtro, reiste til Stævns, og lod, som det hedder, Ellekongen indemure i et Hul i Store ²⁰ Heddinge Kirketaarn, hvor man endnu foreviser Ellekongens Kammer. Flere danske Konger have siden været der, og beseet dette Kammer, blandt andre Frederik VI i Aaret 1808. Handlingen i Stykket skulde nu foregaae i Christian d. fjerdes Tid (hvem vi rigtig nok allerede have havt to Gange paa Scenen). Hoved-Omridsene af det Hele vilde omtrent blive følgende: En ung Ridder ²⁵ (paa Herregaarden Høistrup?) elsker en ung Dame. Vanskelighederne for deres Forbindelse frembringes ved en af Rivaler og andre Interesserede opspunden Intrigue, som omstændelig skal udføres, og som gaaer ud paa, at Ellekongen forbyder de Elskendes Forening. Naturligviis skal dette mystiske Væsen ikke fremtræde personlig, men det skal være Tilskuerne tilladt at antage eller for- ³⁰ nægte hans Tilværelse. Ved Kong Christians Ankomst, der ifølge Sagnet er et Tegn paa, at Ellekongens Myndighed er ophævet, forsvinde altsaa Vanskelighederne og de Elskende forenes, saameget mere som Kongen gennemskuer Intriguen, og siger, at han afsætter Ellekongen og indmurer ham i Kirke- taarnet, hvilket man forresten ikke skal see paa Scenen. Pragt og Dands kan ³⁵ finde Sted, saavel i Anledning af Kongens Ankomst, som ved Brylluppet. Forresten skal det hele behandles ikke saa meget i en høitidelig, som i en phantastisk munter Tone. Til comiske Scener bliver megen Anledning. Blandt andet har jeg tænkt mig, at Elskerinden, som troer paa Sagnet, skulde begive sig til det Sted, hvor Ellekongen forsikkres at opholde sig, for derved at bøn- ⁴⁰

falde ham, men skal møde den virkelige Konge, som hun ikke kjender. Han bliver opmærksom paa den smukke Pige, der gaar paa det eensomme Sted, og spørger hende, hvad hun søger. Hun svarer, efter nogen Vægning, at hun søger Kongen (nemlig Ellekongen, thi saaledes kaldes han kort og godt i 5 Egnen), hvorpaa Kongen svarer, at det er ham, hvilket hun ikke vil troe, og da han siger, at han er den virkelige Konge i Landet, saa vil hun endnu mindre troe ham, men forsikrer, at det er umuligt, eftersom han ikke tør komme paa Ellekongens Territorium. Kongen morer sig herover, lærer at kjende hendes Hjertes Anliggende og hele Intriguen, og 10 beslutter at hjælpe hende. Først henimod Midten af 2den Act skulde han optræde. Jeg veed ikke om disse Ideer ere heldige, om de intet Stødende indeholde, med Hensyn paa den festlige Anledning, o. s. v. Derfor beder jeg Hr. Etatsraaden sige mig Deres Mening derom, for at jeg kan bestemme mig til enten at udarbejde denne Plan til at indleveres til Directionen, eller være be- 15 tænkt paa et andet Sujet.

Dette var det æsthetiske Punct. Jeg kommer nu til det finansielle, hvilket ikke er stats-øconomisk, men privat-øconomisk. Pecuniae Mysis inimicae, det vil sige: Naar man ikke har Penge, kan man næsten ligesaa lidt offre til Muserne, som til Præst eller Klokker. Pecuniae betyder her Mangel paa Penge. 20 Det er at forstaae paa samme Maade, som at Correggio slæber sig ihjel paa en Pengesæk, hvilket skal betyde, at han gaar tilgrunde af Næringsssorger, eller, som Mad. Staël sagde, at han synker under Vægten af det han ikke har. Denne negative Byrde udøver vist nok et meget positivt Tryk, og da det Positive og det Negative hæve hinanden, saa vilde jeg gjerne have noget af det Positive, nemlig det Reelle, nervus rerum gerendarum, for dermed at opveie Tryk- 25 ket af det Negative, og tilveiebringe den saa meget ønskede Balance eller Ligevægt; videre gaaer ikke min Attraa; thi at det Positive skulde faae Overvægten, derpaa har jeg renonceret for bestandig, eftersom Sligt ikke er blevet sunget for min Vugge. De seer, Hr. Etatsraad, at jeg nok kan paatage mig 30 den philosophiske Deduction af min Tilstand; og det er i Overbeviisningen om at De allerede har forstaaet den, at jeg vil skaane Dem for den udførligere Udvikling, især for den logiske Trehed, hvis sidste eller speculative Moment let kunde blive en daarlig Speculation, nemlig en formelig Bankerot. Som sagt, Raisonnementet kan jeg nok paatage mig; men naar det gjælder om det Praktiske i denne Sag, saa gaaer det mig ikke bedre end det gaaer den forresten 35 fortræffelige Mand, som vi nylig talte om, med hans Selskab til Naturlærens Udbredelse og hans polytechniske Skole. De, Herr Etatsraad, er en født Practicus, og — hvad som vil sige meget mere for mig — De har stedse viist mig saa megen Godhed og sand Lyst til at hjælpe mig frem i denne Verden, at 40 jeg, indtil jeg kan bevise Dem min Taknemmelighed paa en bedre Maade, for

det første yttre den derved, at jeg i enhver Forlegenhed tager min Tilflugt til Dem, en Høfligheds-Beviisning, der, som saa mange andre, er lidt til Besvær for den som modtager den, men ikke desto mindre — det beder jeg Dem være overbeviist om — et med al sin Egoisme umiskjendeligt Beviis paa min Høiagtelse og Hengivenhed. Uagtet nærværende Brev ikke er noget Epos, 5 saa faaer jeg dog nu ruere in medias res, og sige med tørre Ord, at det jeg vover at anholde om, er et Forskud af den pompeust klingende Sum: Tolv hundrede Rbdl., men hvis stærke Klang vil, naar den falder i min Lod, meget hurtig blive til et mærkeligt Decrescendo, og ende med Morendo, thi det Meeste af dem vil bortklinge baade her og hisset, d. e. baade i Kjøbenhavn og i Kiel; 10 og en Deel af dem skal være til Ferdinand Printzlaus Disposition, som er i Forlegenhed, og tildeels fordi han har forstrakt mig med Penge, hvortil han selv i dette Øieblik er trængende. Af denne Grund er han ogsaa villig til at gaae i Caution for Summen, ja endog, hvis det forlanges, at stille en anden uforkastelig Caution. Pengene kunde afdrages paa mine Arbeider for Theatret 15 (af hvilke jeg i dette Øieblik har en betydelig Mængde, og vel til Beløb af den omtalte Sum), og i Terminer, som Etatsraaden selv vilde behage at bestemme, saaledes som De troer det rigtigst. Bedst var det, om der af de Arbeider, jeg leverer, bleve tilbageholdte visse Procent, indtil det Hele var dækket. Hvis det ikke lader sig gjøre at faae et saa stort Forskud af Theaterkassen, 20 saa nærer jeg det Haab, at Etatsraaden vil kunne forskaffe mig det fra Financerne; kun har jeg Grund til at troe, at mit Navn ikke vilde være nogen anbefaling hos Ministeren, og at derfor i saa Fald Printzlaus allene maatte nævnes. Hvad der skeer, saa vilde det være godt for mig, om det kunde skee uden Indstilling til Kongen, thi deels slaaer Hans Majestæt gjerne noget af, deels vilde det 25 trække Sagen i Langdrag, og jeg trænger saa meget til Penge i denne Termin. Dersom jeg snart kunde opnaae den saameget ønskede Ansættelse ved Theatret, saa var der i min Gage endnu en Sikkerhed mer for det Tilgodehavende. Ogsaa denne Ting tager jeg mig den Frihed at lægge Hr. Etatsraaden paa Hjerte, uagtet jeg maa befrygte at plage Dem med min idelig gjentagne An- 30 modning. Jeg vilde være meget lykkelig, om jeg kunde blive ansat som Theater-Digter (ikke Oversætter), ligesom Tilfældet er ved adskillige fremmede Theatre, med Forpligtelse at oversætte et vist Antal Syngestykker, hvortil endnu kunde føies den Forpligtelse at skrive alle de Viser, Prologer etc., og i det Hele Alt, hvad ingen Andre maatte melde sig til. Jeg længes meget efter at have en fast 35 Ansættelse, og De veed, at man kan have mangfoldige Grunde dertil. Om den ogsaa er nok saa ringe, saa vil den dog altid være mig kjær, naar den er her i Byen (thi i Provindserne vil jeg nødigt være), og ved Theatret, som dog er den Gjenstand der interesserer mig meest.

Min Afhandling, som kun skulde bestaae af to Punkter, et æsthetisk og et 40

financielt, er mod min Villie blevet udstrakt til tre. Der have vi atter den logiske Trehed, thi det sidste Punkt, min Ansættelse, er paa eengang æsthetisk og financielt, og saaledes Eenheden af begge de foregaaende. Tag mig nu ikke min Dristighed i alle tre Punkter ilde op, Hr. Etatsraad, men føi til den megen
 5 Godhed, De allerede har beviist mig, endnu den at glæde mig med et Raad i det første Punkt, med Realiteten i det andet, og med Haabet i det tredie.

Printzlau vil komme til Dem imorgen, for at tale nærmere med Dem om Punktet Nr. 2. Jeg forbliver

Deres stedse hengivne og forbundne

10

J. L. Heiberg.

189. *J. L. Heiberg til Finn Magnusen.*

Kbhvn d. 13 Juni 1828.

Høistærede Hr. Professor!

For det Tilsendte er jeg Dem ret meget forbunden. Saavel Deres Afhandling, som de andre Oplysninger, De har havt den Godhed at meddele mig,
 15 skal jeg benytte i mit Svar til Prof. Baden, ifald jeg forresten finder det Umagen værdt at svare, thi jeg har kun flygtigt gennemløbet hans Recension, hvorum jeg intet vidste, førend jeg ved Dem blev underrettet om dens Tilværelse. Jeg skal nu læse den med Opmærksomhed, og see, om det lønner sig Møien, at gjendrive ham.

20 At han har kaldt Dem min Mentor, derimod har jeg forresten intet at indvende, da jeg med Fornøielse erkjender, at det lidt jeg veed af den nordiske Mythologie og dermed i Forbindelse staaende Gjenstande, skylder jeg frem for alt Deres vigtige Skrifter derover.

Deres ærbødigste

25

J. L. Heiberg.

190. *K. L. Rahbeks og G. H. Olsens Censur over »Elverhøj«.*

[Juni 1828]

Med særdeles Fornøielse har jeg læst Hr. Dr. Heibergs nydelige Udkast. Opfindelsen er i høi Grad sindriig og hældig, og dens Idee, at bringe Skioldungepatriarken Christian den fjerde

30

ce nom si cher au danois

frem ved denne Leilighed, er en saadan lykkelig Finding, eller rettere en saa genial Tanke, at man kunde fristes at misunde Digteren den, naar man ikke med Hensyn til Anledningen, maatte ansee den som en Indskydelse af Fædrelandets Genius. At Digteren vil kunne behandle dette Æmne ligesaa fiint og
 35 smagfuldt, som han har udtænkt det, derom kan ingen Tvivl være, og det er kun for at hylde mit gamle Valgsprog

sans la liberté de blamer il n'y a pas d'eloge flatteur,

jeg tror at burde tilføje følgende:

Ugierne seer jeg S. 4 talt om Biørn Olufsen, Stykkets *comiske* Person; vel har jeg Agtelse nok for Digterens Smag til at være overtydet, at han ikke vil vanhellige en Nationalhøitid med Brix og Bielde, mindst i fjerde Christians 5 Nærværelse; men den nuværende Uskik, at være vittig over det, som skrevet staar, gjør mig det til Pligt, alvorlig at yttre det Ønske, at Dørren maa vedbørlig være lukket for alle Narre og Narrestreger.

Min anden Anmærkning er maaskee endnu mere ørkesløs; S. 5 staar, at Hedevig har spilt Ellepige, for at pleie en maaskee utilladelig Kierlighed. 10 Jeg behøver sikkert ikke at gjøre en Digter af Dr. Heibergs Fiinhed opmærksom paa, at man til en Fest af denne Natur maa nærme sig puris manibus, og at endog den fierneste Tanke om, at der er en Ting, som utilladelig Kierlighed, til i Naturen, paa en saadan Høitid var endnu noget mere, end udelicat. 15

Min tredie Anmærkning er egenlig udenfor min Sphære, da den angaaer Musiken. Særdeles billiger jeg den Idee i nogle af Sangene, at lægge af vore gamle Kiæmpevisemelodier til Grund, og det Ønske, at den øvrige Musik maa være i Overeensstemmelse hermed. Kun naar der siges, at der maa vælges eller componeres med dette Hensyn, maa jeg gjøre samme Indsigelse mod laant 20 fremmed Musik, som jeg alt har gjort mod Tanken om et fremmed fordansket Skuespil i denne Anledning. Ligesom vi alt her have to Exempler paa, hvorledes vi i denne Henseende trænge til Udlændinges Hielp ved en Nationalfest, saaledes vilde det være at miskiende vore talentfulde geniale Componister, naar man ikke ved samme Leilighed ogsaa slog Liid til dem. Altsaa for Alting 25 intet, der kunde give smaalig Avind Anledning at kalde Stykket en Vaudeville. Ikke, som jeg anseer dette Navn for et Haanord; tvertimod, der er een Vaudeville, som jeg ikke kan blive mæt af at see, og vel gad have skrevet. Men til en saadan festlig Leilighed maa Alt være Nyt, Originalt, *Dansk*. Dog muligt, at min hele Indvending grundes paa en Misforstand, og at det 30 paaankede Udtryk blot sigter til Valget af Kiæmpevisemelodierne, Componisten kan lægge til Grund, som i liden Gunver var Tilfældet.

Jeg har kun tilbage, at bevidne mine bedste Ønsker for, men og mine sikre Forhaabninger om, at Udførelsen vil blive Udkastet værdig, og har derfor gjort mig til dobbelt Pligt hurtig at afgive det, for ikke at spille Digteren et Øie- 35 blik af hans knappe og kostbare Tid.

ærb.

Rahbek.

P. S. Skulde det ikke propter hæc & alia være bedre at forandre Stykkets Navn, og f. E. kalde det Møderne paa Elverhøi?

Khvn 24 Jun. 1828

Hr. Dr. Heibergs Udkast forekommer mig saa genialskt og patriotiskt, at, naar jeg dertil føier den Varsomhed, der maa blive Virkningen af Hr. Prof. Rahbeks Bemærkninger, jeg ikke kan paatvivle at jo Udførelsen vil svare til
 5 Bestemmelsen. Hvis Stykkets Titel skal forandres, troer jeg dog, at en heldigere Benævnelse end »Møderne« kunde udfindes, men sligt troer jeg kan med Tryghed overlades Forfatteren.

G. H. Olsen.

191. F. Holstein til K. L. Rahbek.

Frbrg. Slot d 3 July 1828

10 Jeg har herved den Fornøjelse at tilbagesende Herr Etatsraaden Dr. Heibergs Skitze som har det Kongl. Huuses fuldkomne Bifald. Kuns giordes den Bemærkning at Dr. Heiberg har yttret at Musikken burde for en Deel skrives i moll. Dette Lod ikke at være Kongens Mening, da den derved blev for alvorlig og trist da den efter hans Synspunkt burde være Høitidelig og paa de
 15 fleeste Steder Livlig, men foralt melodios. Handlingen finder man interessant og passende til dens Bestemmelse. Gud ske Tak at vi nu har denne gordiske Knude løst.

ganske Deres

F. Holstein.

192. J. L. Heiberg til Frederik VI.

Kjøbenhavn den 13 Juli 1828.

20 Til Kongen.

Deres Majestæt har allerede saa ofte havt den Naade at lade den Opmuntring, som Videnskabsmænd og Kunstnere nyde under Deres Regjering, ogsaa blive mig tildeel, at jeg, i Erindringen af de mange dyrebare Beviser, som jeg har modtaget herpaa, vover at haabe, at ogsaa min nærværende allerunder-
 25 danigste Ansøgning vil af Deres Majestæt blive betragtet med et naadigt Øie.

Min allerunderdanigste Bøn er: om jeg, for at hjælpe mig ud af en betydelig Forlegenhed, hvori jeg for Øieblikket befinder mig, maatte erholde udbetalt et Forskud af = 900 Rbdlr. Sølv =, hvilken Capital tilligemed Renterne jeg forpligter mig til at tilbagebetale i tre Aar. Som Sikkerhed vilde jeg allerunder-
 30 danigst foreslaae det mig tilkommende Honorar for adskillige Theaterstykker, hvis Bearbejdelse den Kongelige Theater-Direction har overladt mig, og hvoraf de omtalte Afbetalinger kunde indeholdes, at regne fra 1ste Januar 1829, dersom det maatte behage Deres Majestæt at bevilge denne min allerunderdanigste Ansøgning.

Allerunderdanigst

J. L. Heiberg.

35

II,4

193. Fr. Kuhlau til J. L. Heiberg.

Lyngbye d. 29ten Aug. 1828

Lieber Herr Doctor!

Untenstehend die Melodie zum Jägerchor, N° 8 und N° 10. — Ich wünschte mir dazu recht muntere Worte, und 2 höchstens 3 Strophen, so wie auch zu den hohen Noten, wo möglich, den Vocal A; ich hoffe dass Ihnen das Metrum gefallen wird. So auch 2 Melodien, wovon Sie gefälligst eine, zu einer Romanze für die Mad. Wexschall, wählen mögen. Wegen der Romanze für Hr. Rosenkilde, wie auch über mehreres, mögte ich gerne recht bald mit Ihnen sprechen; weil ich sonst wieder feyern müsste.

Ihr ergebenster 10

Fr. Kuhlau.

Allegro *Finis*

Lustigen Treibens, freiliche Kundschaftig freij im Parkes-er-spal-ten!
Ländes, nicht mehr ein, weißt einen Pöbel den, als die Treiben-er-spal-ten!
Kein Selbzig selber ganz Zeh-ling-berg?
Kein Selbzig selber ganz Zeh-ling-berg?

194. Fr. Kuhlau til J. L. Heiberg.

Lyngbye d. 4ten Sept. 1828

Lieber H. Doctor!

Könnten Sie mir den Text zum Bauernchor schon Morgen mit der Post schicken so würden Sie mich sehr verbinden.

15

Ergebenst

Fr. Kuhlau.

N° 8. Bauernchor.

Allegro assai

am Anfang
Kreuzen

- u | - u u | - u | - u
 - u u | - u | - u | -
 - u u | - u | - u u | - u
 - u u | - u | - u | -

No. 7. Romance med Grand.

Tempo à piacere.

2

195. K. L. Rahbek til J. L. Heiberg.

Bakkeh. 1 Oct. 1828

Kiære Ludvig!

Først og for Alting, særdeles Tak for i Gaar Aftes baade fra min Kone og mig; det var os begge en sand Aands og Hiertes Nydelse. Macte virtute!

- 5 Angaaende Jomfruer og Frøkener har jeg for større Kortheds Skyld efterseet Nyerups Characteristik af Christian den fjerde, og finder at hans uægte Døttre vare Frøkener (som halve Prindsesser) men Eske Broks Døttre Jomfruer (S. 43) da midlertid Elisabeth Munk vel var for ringebaaren til at være andet end Jomfru, er det vel bedst Elisabeth Walchendorf har samme Prædikat, og
- 10 begge beholde deres Jomfrudom ubeskaaret. I Henseende til det Slag, Kongen gav Munk, mener jeg, det er bedst, det aldeles ikke nævnes, hvormed det var. Hvormeget vanærende der laae i Stokkeslag, kan du see af den bekjendte Anecdote, da Ludvig den fiortende i en hæftig Strid med Lauzun kastede sin
- 15 Stok ud af Vinduet, de peur de frapper un Gentilhomme, ikke at tale om Napoleons piemontesiske Ceremoniemester, der endnu i vore Dage udbad sig Tilladelse, at lade sin Indførerstav beklæde med Fløiel, af Frygt, at kunne komme til at berøre en Adelsmand med Træ.

I Henseende til Brudekrandsscenen i sidste Act, har jeg en Idee, som maaskee kun behøvede at optages og modnes i en mindre udpidsket Hierne for at blive

20 til noget. Der er nemlig ved Bondebryllupper noget, som kaldes at dandse Bruden ind i Konelauget. Hvad om det var dette, der ved Overbringelsen af Brudekrandsen skulde skee, at Elisabeth Walchendorph nu, enten af pludselig Indskydelse eller efter Overlæg, som af en Art jomfruelig Undseelse vilde — maaskee vel og efter Dandsens Medfør skulde — søge at undvige den mellem

de dandsende; men nu pludselig saae sit Hold, smuttede ud af Dandserækken, traadte bag Flemming, og saa at sige skiød ham for sig til Forsvar, han nu overrasket lagde Haanden paa Krandsen, Dandsen ophørte, Alt kom i Forvirring, Musiken taug, nogle faa afbrudte Ord vexledes, og nu videre, som hos dig. Som det her nu er, frygter jeg, det vil hverken blive godt udført eller fattet, 5 og Mad. Wexschall vilde, hvis hun ellers, som jeg formoder, dandser, nydelig kunne sætte sig ind i den Idee, og skille sig allerkiere derved.

End maa jeg anmærke, at Herremanden Rud ikke maa raade Christian den fjerde, at fælde eller brænde Elleskoven paa en anden Herremands Grund; det vilde i de Dage være at forgribe sig paa Helligdommen; ønske den fældet eller 10 brændt, er udentvivil bedre.

I disse Smaaavink see du imidlertid blot min levende Interesse for den nydelige Digtning. Mons og Ringen anbefaler jeg endnu til din nøjere Overveielse; men om det endog blev uforandret, vil jeg til Bytte give dig Lov til at vælge, hvad du vil, af hvad jeg har skrevet, naar du vil og kan overlade mig For- 15 fatterskabet af din Elverhøi. Dog nei! det er bedre, du beholder det og giver os mere med den Aand, den Smag og den Fuldendelse

Tu ergo, quam studii maneat felicior usus
Effuge venturos, quam potes usque rogos.

Hils og lykønsk din Moder hiertelig fra min Kone og mig til dette dit Ar- 20 beid, hendes Glæde over det maa endnu være større end din.

Din gamle
Rahbek.

196. *Fr. Kuhlau til J. L. Heiberg.*

Lyngbye d. 16ten Oct. 1828.

Um Gottes willen, lieber Herr Doctor, ich bitte Sie fussfällig suchen Sie 25 doch die Romanze für die Wexschall oder Pätges anzubringen. Ich glaube die Ouverture ist mir recht geglückt, bleibt aber die Romanze weg so steht deren Melodie, die zweimahl vorkömmt, so ganz ohne alle Beziehung in der Ouverture; ich bin überzeugt Sie werden dass selbst finden, zumahl wenn Sie sie vom Orchester hören. 30

Nächste Woche ziehe ich zur Stadt und werde dann meine Bitte an Sie mündlich wiederholen.

Mit Hochachtung und Ergebenheit

Ihr
Fr. Kuhlau.

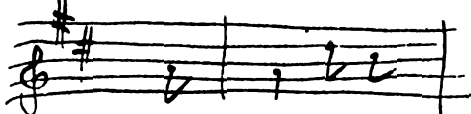
Eiligst.

35

197. Fr. Kuhlau til J. L. Heiberg.

[Efteraar 1828]

Die Melodie zu N° 5

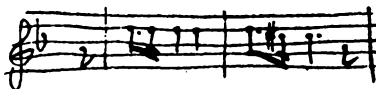

ist aus

Grönl: Saml. pag. 16. — Ridder Olle han rider sig söder under Ö.

N° 12 (oder nun vielmehr N° 13) Ballet.

5 Die Melodie des Menuett

ist ebenfalls

aus Grönl: Saml. pag. 12. — Sist, när på liuflig blomsterplan — und

die in einem Trio vorkommende Melodie

ist genommen aus der Nyerup u. Rahbekschen Sammlung N° 70. C. — Dronning Dagmar ligger i Ribe syg. —

10 198. Det kgl. Teaters Direktion til Frederik VI.

den 28de November 1828.

Allerunderdanigst Forestilling.

Professor og Kammermusikus Kuhlau har henvendt sig til Directionen om Honorar for Musikcompositionen til Dramaet Elverhøi. Da det er Directionen ubekjendt hvorvidt hans Forpligtelser gaae for den ham tillagte Gage, saa maa
 15 man angaaende hans Andragende udbede sig Deres Majestæts allernaadigste Bestemmelse.

Kun tillader man sig allerunderdanigst at anføre at han i Aaret 1824 erholdt for at componere Musiken til Lulu 300 r af Finantskassen; i Aaret 1826 for Musiken til William Shakspeare 400 r, og i Aaret 1827 for Musiken til
 20 Hugo og Adelheid 600 r af Theaterkassen alt efter Deres Majestæts allerhøieste Bestemmelser.

Det Forfatteren Dr. Heiberg efter Reglen tilfaldne Honorar for bemeldte Drama beløb sig til 665 r 51 β.

Til Deres Majestæts allernaadigste Resolution indstilles saaledes:

25 hvormeget Professor Kuhlau skal udbetales for førstmeldte Musikcomposition.

Directionen for de Kongelige Skuespil.

F. Holstein.

G: H: Olsen.

Collin.

199. *J. L. Heiberg til Jonas Collin.*

d. 27de Decbr. 1828.

Hr. Etatsraad!

Herved har jeg den Ære at tilstille Dem min Ansøgning, som jeg — uden at besidde stor Divinations-Gave — allerede seer bevilget. Hvis De finder noget Udtryk deri mindre heldigt, saa kan jeg i Eftermiddag, enten i Parquettet, eller hjemme hos Dem selv, modtage Efterretning, for ufortøvet at skrive Ansøgningen om.

Hvor stor Gage jeg tør vente, er noget, som jeg ganske overlader til Hr. Etatsraadens velvillige Bestemmelse og til de nødvendige Hensyn. Naar De ikke vilde ansee det for ubeskedent, saa turde jeg dog maaskee yttre, at jeg 10 vilde finde mig meget lykkelig ved 800 Rbdr., hvilke jeg ved 4 Operaer allerede kunde aftjene, forudsat at Taxten bestemtes til 200 for en Opera, der fylder en Aften. Dog — jeg er tilfreds med hvad Etatsraaden finder for godt, og gjentager herved min hjerteligste Taknemmelighed for alt det Gode, som De har udviist imod mig.

Deres allerærbødigste 15

J. L. Heiberg.

200. *J. L. Heiberg til Det kgl. Teaters Direction.*

Kjøbenhavn den 27 December 1828

Til den Kongelige Theater-Direction.

Allerede i meer end tre Aar har jeg næsten uafbrudt været beskæftiget med Arbejder for det Kongelige Theater, deels Originaler, deels Oversættelser og 20 Omarbejdelser. Nogle af disse Arbejder have været saa heldige at vinde Publicums udmærkede Bifald; ligesom og den høie Directions velvillige Opmuntring, hvorpaa jeg flere Gange med Taknemmelighed har modtaget Beviser, berettiger mig til den smigrende Tanke, at Samme i det Hele taget er tilfreds med mine Bestræbelser, og ikke anseer mig for uduelig til det Kald, jeg ifølge 25 min naturlige Tilbøielighed dertil og min fortsatte Beskæftigelse dermed, allerhelst følger.

At jeg tager mig den Frihed at anføre dette, skeer blot, for derved, om muligt, at motivere en underdanig Begjæring til den høie Direction. Den vil neppe finde det urimeligt, at jeg i min nuværende Alder og i det Hele i den 30 Stilling, hvori jeg befinder mig, ønsker en fast Ansættelse, der i paakommende uheldige Tilfælde, saasom Sygdom, eller i Alderdommen, hvis jeg skulde opnaae den, kunde betrygge mig for Mangel. Jeg vover ogsaa at haabe, at den høie Direction gjerne vil bidrage til et billigt Ønskes Opfyldelse, for saa vidt som denne kan forenes med Theatrets Interesse.

35

Mit Øiemed synes mig at kunne opnaaes, dersom den høie Direction maatte behage at ansætte mig med en fast, aarlig Gage, hvorimod jeg skulde være

forpligtet til at udføre hvad for Arbeider Directionen maatte forlange, være sig Originaler eller Oversættelser, samt Forandringer og Tilsætninger i gamle Stykker, hvor saadanne maatte befindes nødvendige, ligeledes Sange, Prologer, Epiloger o. s. v. ved festlige Leiligheder, saafremt ikke nogen anden 5 Digter maatte attraa at skrive dem. Det er tillige mit Ønske, at de større af disse Arbeider, for hvilke Theatret har bestemte Taxter, maatte vurderes efter disse, paa det at, saafremt jeg enten paa Opfordring eller af egen Drift maatte have leveret meer end det, hvortil jeg ifølge Gagen var forpligtet, Overskuddet da maatte komme mig tilgode.

10 Den Indvending, som Directionen maaskee kunde gjøre mod mit Forslag, nemlig at Mangen, naar han er ansat med fast Gage, bliver efterladende i sin Tjeneste, vil jeg ikke møde med den subjective Grund, at den Lyst, jeg føler til slige Arbeider, vil drive Værket, og at min egen Fordeel byder mig, aarlig at opfylde min Forpligtelse, for siden at erhverve mig et Overskud; 15 men jeg vil gjøre opmærksom paa, at selv om det Tilfælde indtraf, at jeg følte mig mindre disponeret til originale Arbeider, saa vilde jeg dog ingeniunde kunne undslaae mig for den tildeels mekaniske Forretning, at oversætte til Beløbet af min Gage.

Da det imidlertid just er mit Ønske, tillige at levere originale Arbeider, og 20 — hvor Omstændighederne medføre det — at bæres med Opfordring dertil, saa er det endvidere min underdanige Begjæring, at blive ansat i Qvalitet ikke af Theater-Oversætter, men af Theater-Digter, saaledes som det er Skik ved flere fremmede Theatre; og herved være det mig tilladt at bemærke, at den sidste Titel ogsaa forekommer mig mere tilfredsstillende for den offentlige 25 Mening om Theatret, end den første; thi Ordet Oversætter opvækker (især hos Fremmede) lettelig den Mening, at Repertoiret næsten udelukkende fourneres af Udlandet, medens derimod Ordet Digter antyder — hvad jo virkelig ogsaa er Tilfældet, og mere og mere synes at blive det — at de originale Frembringelser have en billig Overvægt over de fremmede.

30 Med Tillid til den høie Directions Velvillie, indstiller jeg herved min Ansøgning til dens gunstige Overveelse.

Underdanig

J. L. Heiberg.

201. K. L. Rahbek til Jonas Collin.

Bakkeh. d 27 Dec. 1828

Kiere Collin!

35 Det [er] i ingen Maade i Sagen selv, jeg er uenig i den vigtigste Punkt; tvertimod det er mig særdeles kiært baade for os og for ham, at vi, især nu, da vi, mener jeg, ere ham særdeles forbundne for den hæderfulde Maade, hvorpaa han ved en saa høitidelig Leilighed har hiulpet os til at vise os, kunne paa en

saadan Maade vise ham vor Skiønsomhed. Det var kun et Udtryk om hans *æsthetiske* Indsigter, som den lessing-eberhardske Professor *Æsthetics* ikke godt kan under sin Haand tillægge Hegelianeren, og som i den her paagældende Sag hverken gjør fra eller til. Hans Sprogkyndighed, hans Greb paa at arbeide for Skuepladsen, hans Gave til at versificere, hans Musikkyn-⁵ dighed, kort sagt, Alt, hvad der hører til det Embede, hvortil han foreslaaes, besidder han i en Grad — sine rivali; at han troer paa en æsthetisk Trinitet, som jeg ingen Mening kan finde i, kommer ikke herved; men jeg kan blot ikke ønske at underskrive, at det er den rette Tro; skiøndt jeg naturligviis ikke desmindre havde underskrevet Forestillingen uden videre, naar den saa-¹⁰ ledes var kommen til mig.

Din

Rahbek.

202. *Det kgl. Teaters Direktion til Frederik VI.*

den 29de December 1828.

Allerunderdanigst Forestilling.

Doctor Heiberg har i en til Directionen indgiven Ansøgning forestilt, at da¹⁵ han nu i adskillige Aar har næsten uafbrudt været beskæftiget med Arbeider for det Kongelige Theater, dels Originaler, dels Oversættelser og Omarbejdelser, hvilke Arbeider have været saa lykkelige at vinde Bifald, og da det i hans Alder maa være ham magtpaaliggende, at faae en fast Ansættelse, saa er det hans Ønske at erholde den ved Theatret, mod Forpligtelse til at udføre de Arbeider,²⁰ Directionen maatte forlange, være sig Originaler eller Oversættelser, Forandringer og Tilsætninger i gamle Stykker, desuden Sange, Prologer, Epiloger etc., naar ingen anden Digter attraaede at skrive disse. Og er det derfor hans allerunderdanigste Bøn, at maatte ansættes i Qvalitet af Theaterdigter, saaledes som det ved flere fremmede Theatre er brugeligt.²⁵

Hoved-Aarsagen til, at der efter N. T. Bruuns Død ikke blev bragt nogen i allerunderdanigst Forslag til at være Theater-Oversætter, var den, at der blandt dem, der meldte sig derom, ikke var nogen, som Theatret kunde være fuldkommen tient med; en Bi-Aarsag var, at man antog, man kunde for de 600 r, som var hans Gages Beløb, faae det samme Arbeide udført af de lite-³⁰ raire Personer, der gierne arbeide for Theatret, og som man ønskede at syssel-sætte.

Men seer man hen til, at den mindste Betaling for Oversættelsen af et Synge-
spil, der fylder en Aften, er 140 r Sølv, og for Stykker, der fordre en complet
Omarbejdelse, f. Ex.: Pigen ved Søen, over det Dobbelte, saa vil, naar den³⁵
lønnede Oversætter var forpligtet til for en Gage af 600 r Sølv ikke blot at
levere, to metriske og to prosaiske Oversættelser aarligen, men tillige at ud-

føre andre litteraire Arbeider for Theatret, den i de sidste Aar brugte Fremgangsmaade ikke være forbunden med Fordeel.

Den først-anførte Aarsag finder heller ikke længer Sted; thi Dr. Heiberg har et saa afgjort Talent til at arbejde for Theatret, og har derhos som Viden-
 5 skabsmand saa megen Agtelse blandt fædrelandske Lærde, at Directionen ikke kan tage i Betænkning, allerunderdanigst at anbefale hans Ansøgning.

De Forpligtelser, som kunde paalægges ham, vilde omtrent være:

1) at levere aarligen (saaledes, at hvad der leveredes mindre i eet Aar, le-
 veredes mere i et andet) to metriske Oversættelser (enten af Dramaer eller
 10 Syngespil, ved hvilke sidste Texten bør af ham underlægges Musiken) og to Oversættelser i Prosa, alt af Stykker, der udgjøre en heel Aftens Forestil-
 ling. (Hans originale Theaterstykker betales som andre Forfatteres).

2) at revidere andres Oversættelser, dels nye som indleveredes, og ikke
 ganske fandt Directionens Bifald, dels af ældre Stykker, som Directionen
 15 bestemte skulde fremtages.

3) at skrive Leilighedsdigte, Prologer, Epiloger, Sange (uden at andre Dig-
 tere derved i nogen Maade udeluktes) forfatte større og mindre Forandringer
 og Tilsætninger (saavel i Prosa som Vers) til Stykker, hvor Directionen maatte
 finde saadant fornødent.

20 Afdøde N. T. Bruun havde som Theateroversætter i Følge Kongelig Reso-
 lution af 26 Julii 1817 en aarlig Gage af 600 r mod Forpligtelse for de 300 r
 at oversætte nogle Skuespil i Prosa, og, for de øvrige 300 r at gjøre fyldest
 ved Oversættelser af Syngestykker. Ved den af os foreslagne Norm forebygges
 Vilkaarlighed og Uenighed om Embedsmandens Forpligtelser. At Doctor Hei-
 25 berg tillige maatte benævnes Theater-Digter, dertil give efter vor allerunder-
 danigste Formening, saavel hans originale Arbeider ham Adkomst, som ogsaa
 de Arbeider udenfor Oversætterfaget, hvilke det gjøres ham til Pligt at udføre.

Med Hensyn til Forestaaende indstilles i dybeste Underdanighed:

at Doctor Philosophiæ Johan Ludvig Heiberg allernaadigst beskikkes til
 30 Theater-Digter og -Oversætter med en aarlig Gage af 600 r Sølv og med
 de Forpligtelser, som i Forestaaende allerunderdanigst ere anførte.

Directionen for de Kongelige Skuespil

F. Holstein.

K. L. Rahbek.

G: H: Olsen.

Collin.

203. *J. L. Heiberg til A. E. Boye.*

Kjøbenhavn den 6 Januar 1829

35 Høistærede!

Det er Dem formodentlig bekjendt, at jeg i Maanedsskriftet for Litera-
 tur (hvis 1ste Hæfte er under Pressen) har paataget mig den æsthetiske Deel.
 Imidlertid er det ikke Hensigten, at nogen af Redacteurerne selv skal forfatte

alle de til hans Fag henhørende Recensioner. Tvertimod har enhver af Redacteurerne forskaffet sig Medarbeidere, som enten anonymt eller med deres Navns Underskrift levere Bidrag, og, saasomt Foretagendet giver noget Udbytte, erholde den dem tilkommende Part af Honoraret.

Da Deres Medvirksomhed nu sikkert vilde være ønskelig for Tidsskriftet, saa 5 tager jeg mig den Frihed at spørge Dem, om De, under ovennævnte Betingelser, vil paatage Dem at levere Bidrag. I Tilfælde, at De, som jeg haaber, modtager Tilbudet, vilde De behage at bestemme, hvad for Skrifter De for det første vil paatage Dem at recensere. Ingemanns Erik Menved ønskede jeg især anbefalet til Deres Kritik. Selv tør jeg ikke give mig af med den, medens jeg 10 derimod ønsker at forbeholde mig Hauchs fire dramatiske Værker, C. Winthers Digte og Bournonvilles Nytaarsgave for Dandse-Yndere. Redactionen længes efter en Kritik over Oehlschlägers Rolf Krage; men efter min Mening gjør man bedre i at vente dermed, indtil den hele Samling af de nye poetiske Skrifter er sluttet. 15

I Forventning af Deres behagelige Svar, forbliver jeg

Deres ærbødigste

J. L. Heiberg.

204. J. L. Heiberg til Jonas Collin.

d. 22 Jan. 1829.

Hr. Etatsraad!

20

At jeg skulde begynde mine nye Functioner med Sygdom (hvorom jeg prophetisk talte i min Ansøgning), var mig dog mere uventet, end at jeg skulde begynde dem med at tye til Laanekassen. Den dobbelte Sygdom, jeg har at bestride, baade i Kjøben- og Christianshavn, fordrer en Del Udgifter. Jeg har optaget to Maaneders Gage, men ikke tilfreds dermed, vilde jeg gjerne have 25 den tredie og tillige af Laanekassen $\frac{1}{4}$ af den hele Gage, hvilket tilsammen vilde udgjøre 200 Rdlr. Jeg skal nok redelig og rigtig afbetale baade denne og al anden Gjæld til Theatret. Saasomt en fordømt Hovedpine, som daglig plager mig, forlader mig, skriver jeg min Vaudeville, medens jeg er indelukket.

Undskyld denne forfærdelige Skrift. Mine Skrive-Materialier og mine Øine 30 ere i Uorden, og jeg skriver dette, liggende paa en spansk Flue.

Deres ærbødigste

J. L. Heiberg.

205. *J. L. Heiberg til K. L. Rahbek.*

Kjøbenhavn den 8de Februar 1829.

Kjære Rahbek!

Med hvor megen Deeltagelse jeg har erfaret Dit sørgelige Tab, behøver jeg ikke at sige Dig. Længe havde jeg desværre forudset det, men Efterretningen
5 derom forekom mig ikke desmindre som noget aldeles Uventet, der dybt rystede mig, saa meget mere som jeg selv var syg, og saaledes dobbelt modtagelig for ethvert smerteligt Indtryk. Ogsaa min Moder har begrædt Tabet af en Veninde, der, omendskjøndt hun kun sjelden saae hende, dog i hendes Tanker var hende nær, og af hvis kunstfærdige Haand hun besidder flere, nu
10 tidobbelt dyrebare, Erindringer. Ogsaa hende forbausede den uventede Efterretning i høieste Grad; thi sandelig, uagtet vi vare forberedte paa det sørgelige Udfald, saa troede vi det dog ikke saa nær, thi vel maatte det forekomme Enhver utroligt, at saa stor en aandelig Kraft, saa sjelden en Vivacitet, saa pludselig kunde udslukkes. Min Fader, hvem jeg allerede i Sommer havde
15 forberedt paa Efterretningen, forsikkrede jeg i mit sidste Brev, efter at jeg selv havde seet Frue Rahbek (det var den Aften, jeg forelæste Elverhøi, og dette er den sidste Erindring jeg har om min moderlige Veninde), at hendes Tilstand dog med Guds Hjelp ikke var saa farlig, som jeg efter Beretningen derom havde troet. Naar jeg nu skriver ham til — formodenlig med næste
20 Post — maa jeg desværre underrette ham om mit feilslagne Haab.

Jeg føler dybt, at mellem alle dem, som kunde eller burde plante en Blomst paa den kjære Afdødes Grav, var ingen mere forpligtet dertil, end jeg, hvem hun i min Barndom har viist Velgjerninger, og siden, med kjærlig Forglemmelse af enhver i hiin Tid forefalden Drengestrøg, har vedblevet at bære med sit
25 Venskab. Men Oehlenschläger er kommen mig i Forkjøbet; han har paa saa skjøn en Maade og med saa megen Inderlighed udtrykt de Følelser, som i dette Øieblik opfyldte alle hendes mange Venner, at jeg maa befrygte, at mine Ord kun bleve en Efterklang af hans Qvad. At ved denne Leilighed kun saa Faa have vovet at bringe deres Følelser paa Papiret, har vist nok sin Grund
30 i den Overbeviisning, at man enten maa offre Camma noget Fortræffeligt, eller ogsaa kun med en stille og useet Taare begræde hendes Tab. Dog — hendes Minde er uudsletteligt, det lever i Utalliges Hjerte, det knytter sig endog paa meer end een Maade til vor Literatur, og vil vedblive at leve i og med den, Anledningen til at reise hende et værdigt Monument er derfor hverken idag
35 eller imorgen forbi; den er stedse forhaanden, og vil vist nok blive benyttet af Mange. Maatte det ogsaa lykkes mig, at gjøre i denne Henseende hvad mit Hjerte paalægger mig!

Ved Møhl og David har jeg havt hyppige Efterretninger fra Dig. Det har ret smertet mig, at min Sygdom forhindrede mig fra at slutte mig til deres

Vennekreds, naar de i Virkeligheden udførte hvad Oehenschläger har bebudet i den næstsidste Strophe af sit Digt. Saasnart den strenge Frost aftager, gjør jeg Partie med een af hine Venner, og kommer ud til Dig en Aften paa det gamle, endnu stedse saa kjære Bakkehuus.

Tusind venlige Hilsener fra min Moder, og Bevidnelsen om den inderligste ⁵ Deeltagelse baade fra hende og

Din stedse hengivne

J. L. Heiberg.

206. *K. L. Rahbek til J. L. Heiberg.*

Bakkehuset d 9 Febr. 1829.

Kiere Ludvig!

10

Jeg takker dig hiertelig for dit Livstegn — med Hensyn til min tabte Kone kunde jeg gjerne sige, sønlige — Brev, som jeg i Eftermiddag har faaet, og som jeg ufortøvet vil besvare. Ja! du var virkelig, og vedblev at være, og aflod aldrig at være hende sønligent kiær, og det ikke blot af nedarvet Kiærlighed, fra din Fader, ved hvis Side saare faa Mennesker, om nogen, stod i hendes ¹⁵ Høiagtelse og Venskab, og fra din Moder, for hvem jeg, naar du kommer engang paa Bakkehuset, skal vise dig sort paa hvidt skrevet og trykt i hendes levende Live, og læst af hende, til Beviis, at hun og jeg aldrig glemte hende hendes Modtagelse, da hun strax efter vor Forlovelse traf paa min Camma i Pladslogen, og erfoer, hvem hun var; men og af uforandret Kiærlighed for ²⁰ dig selv, hvis mange gode Egenskaber, og siældne Anlæg, hun maaskee satte allermeest Priis paa, naar hun ikke altid fandt dem anvendte efter sit, eller vel især efter mit Sind. Ingen veed, og ingen kan vidne bedre, end jeg, hvor meget enhver lille Kurre, der syntes at komme paa vor Traad, var hende ubehagelig, og hvor glad hun var, naar den kom irede; ligesom jeg og vel ²⁵ torde paastaae, at hun nød min varme og hiertelige Interesse for din geniale Elverhøi — som det forresten forarger mig at høre snakket op af Væggene, og ned af Stolperne om — maaskee endnu inderligere, end dette dit for hendes phantasierige Aand saa underholdende Digtværk selv; og oprigtig glædede hun sig ved, at vi saaledes syntes hinanden nærmere, end nogensinde i senere ³⁰ Aar, saa meget mere, som hun, hvem Theatret kun var Skuespil, umulig kunde sympathisere med mine Følelser ved at see modvirket hvad jeg havde opofret min hele Levetid paa at virke og fremme.

Ligesom jeg altsaa med hiertelig Tak modtager Udtrykket af dine Følelser, hvis Sandfærdighed og Oprigtighed jeg erkiænder, og paaskiønner, saaledes ³⁵ nægter jeg ikke, at mellem det, jeg min afdøde til velfortient Hæder gjør sikker og kier Regning paa, er en Blomst fra din Haand paa hendes Grav.

Men tro derfor ikke, at jeg i mindste Maade har noget imod, at den ikke er kommen, muligt ikke kommer saasnt. Ikke for Oehlenschlägers Mindedigts udmærkede Værds Skyld; hvad han havde at sige her, er ikke det, Æmnet frembyder dig; og fari, quæ sentiat, har Musen givet dig i saa fuld Maade,
 5 som nogen din Medbeiler paa vort Parnas. Men endog din Helbredstilstand, som Reconvalescent fraregnet, der efter min Erfaring er en høist upoetisk Periode; er det da altid den nye, den friske Sorg der har Sang til sine Følelser? ti, ti, ubekymret for Miskjændelsen, indtil din Time kommer; men vær af Hiertet velkommen, naar den kommer. Det er mit Forsæt, som Manuskript
 10 for Venner, at samle, hvad af Venskab skrives hende til Erindring, men inden du kommer, lukker jeg ikke.

Jeg har i øvrigt foruden vor Davids, og Fru Bruns og Oehlenschlägers Mindesange, endnu to smukke Stykker, et af Ingemann, som kommer i denne Tritogenia, og et, som jeg senere har faaet fra gamle Lund paa Møen, ganske
 15 i hans mig saa kiere Aand; endnu venter jeg maaskee et fra Provst Schmidt i Himmelølv, et fra P. Møller, og maaskee fra Sagen i Norge, og endelig, som sagt, et fra dig, og da skal ikke siges om hende

Caret quia vate sacro,

i øvrigt — procul hinc, procul este profani! — og de hedde Legio, thi de
 20 ere mange.

Mange Hilsener til din venneblide Moder; ogsaa hun var mellem dem, om hvis oprigtige og inderlige Deeltagelse, jeg paa det fuldkomneste har været og er forsikret. Deres Giensamling i senere Aar var min Kone en virkelig Nydelse, og det var hende en sand Fornøjelse, hver Gang din Moder besøgte
 25 hende. Hils hende tusinde Gange, saavelsom min Kones særdeles Yndling, vakre Georg.

Min særdeles Tak, fordi du vil underrette din ærværdige Fader i Paris, Stormesteren blandt hendes Venner, om hendes Død; jeg har skullet og skullet, og villet og villet; men jeg har bestandig afspist mig selv med det Paaskud,
 30 at Posten dog ikke gik formedelst Isen. Hils ham tusinde Gange fra mig, og siig ham, at hans uforanderlig tro Veninde er gaaet foran did, hvor der hverken er Deportation eller Adskillelse.

Nos, te, quo fata jubent, ordine sequemur.

Tak, fordi du vil see til mig paa vort gamle Bakkehuus; det er en sand
 35 Kiærlighedsgierning, og vor brave Møhl vedbliver i saa Henseende at sætte mig i en Erkiendtligheds Geld, som jeg ikke veed at rede mig ud af; kom da du ogsaa, naar din Helbred m. v. tillader det; finder du end ikke mere din moderlig hulde Veninde, finder du dog hendes gamle Mand, der af Hiertet vil

modtage dig, som den, der var hende sønligent kjær, og der har saa mange Adkomster til hans gamle Vennesind.

Din gamle

Rahbek.

P. S. d 10

Din Upasselighed har hindret mig, at ønske os til Lykke med vor nye Theater-⁵ digter. Vær, hvad du er, kan, og bør være, og din Pen vil, ligesom hin bekiendte Landse, læge de Saar, den har giort; gaa fort frem, som i Elverhøi, og som de danske i Paris bebude; og Duekræmmerne og Styverfængerne ville jages af Templet, og den Bagdør, hvorigiennem nu Gadedrengene og Gøglerne oversvømme os, bliver lukket for deres Næse. Macte virtute! til Lykke, af¹⁰ mit ganske Hierte, os og dig!!!

207. J. L. Heiberg til C. Molbech.

d. 10 Febr. 1829.

Kjære Hr. Professor!

Jeg kan ikke undlade at bevidne Dem min oprigtige Tak for Deres skjønne Recension over min Elverhøi. De har sagt mig saa meget Behageligt og Smig-¹⁵ rende deri, og dette tør jeg vel tilstaae baade for Dem og for mig, thi netop Deres Bifald har stedse været mig saa meget kjærere, som jeg meer og meer overbeviste mig om, at Deres Dom i slige Sager var een af de allerpaalideligste. Men ogsaa for Deres Indvendinger mod Planen i Stykket takker jeg Dem; de ere for største Delen meget vel grundede; ja et Par af dem har jeg endog²⁰ under Udarbeidelsen selv forudseet, og tænkt, at en kyndig Critiker ikke kunde andet end fremhæve dem. Deres lille Artikel er just efter mit Hjerte, medens derimod Recensionen i Maanedsskriftet for Literatur forekommer mig (mellem os sagt) at glemme sin Gjenstand over uvedkommende, kun maadeligt grundede Betragtninger, og at gjøre Indvendinger, som ere grebne ud af²⁵ Luften.

Jeg har nu begyndt at gaae ud, og haaber med det første at kunne besøge Dem og Deres Frue.

Mit Bud bringer Dem med det samme et Par Sedler for Bøger, som jeg ønskede at benytte.

Deres hengivne³⁰

J. L. Heiberg.

208. K. L. Rahbek til Jonas Collin.

Bakkeh. d 16 Febr 29.

Kiære Collin!

Hermed det første Ark af Liebes Fortegnelse med mine Notater, hvoraf du — da de ere skrevne, før jeg fik dit Dags Brev, vil see, at bemeldte Indstu-³⁵

dering forarger mig ikke mindre end dig, som jeg da og har givet Journalen fra mig, for at betrygge mig for den Fristelse at skrive imod den. I øvrigt forekommer Striden om Vaudeviller mig en Strid i Luften. Vaudevillen i og for sig, er fra dramatisk eller poetisk Side betragtet, et ubestemt Navn, der
 5 kan betegne noget godt eller noget slet, og min Forkierlighed for Vennernes Fest og Kiærlighedsdrømmene, viser noksom, at det ikke er over Slagset, som Slags, jeg bryder Staven; men over det gemeene og personlige i Recens. og Dyret, det frivole i Aprilsnarrene, o. s. v. hvilket jeg naturligviis ligefuldt vilde gjort, om de havde været uden Sang. Det jeg i øvrigt har mod det hele
 10 Genus, er, at de vænne vore Skuespillere til ikke at kunne spille, og vore Skuespilbesøgere ikke at kunne see uden Narrefias; og var det da bedre Skuepladsen lukkedes jo før jo heller, om endog for stedse. . . .

Din gamle

Rahbek.

15 209. H. C. Ørsted til J. L. Heiberg.

[²³/₄ 1829]

Høistærede Ven.

Jeg har nærmere overveiet vore Forhandlinger i Aftes, og troer at det vil være ret godt om man engang opsætter skriftligt de Punkter, hvorom vi ikke syntes at kunne blive enige, og derpaa bestemmer om vi skulle foredrage hele
 20 Selskabet noget derom. At dette Brev vil være meget flygtigt og tildeels skjødesløst forudseer jeg, men haaber Undskyldning derfor, da jeg kun har en meget kort Tid idag at anvende derpaa.

Et Hovedspørgsmaal synes det mig at være om man tør antage den Sætning, at den som nægter sit Lands Guder, og ikke antager en anden positiv
 25 Religion, er en Atheist. De vil sige at jeg ikke stiller Spørgsmaalet rigtigt, og at De kun paastaaer at den som antager en Gud, der ikke kan erkjendes, der ikke aabenbarer sig (forstaaer sig hverken i Ord eller Gjerninger ∴ hverken i Historie eller Natur) er en Atheist. Men tager De Sætningen saaledes, saa har den intet med vor Sag at gjøre. I Rolf Krake handles om en Mand, der
 30 tager Alfader, som har frembragt Alt, og som skal leve og regjere, naar Guderne ere forgaade. Jeg mener man ikke kan erklære en saadan Mening for Atheisme, uden at forandre Ordenes Betydning. Baade som gammel Ven og som Medarbejder til et fælles Maal maa jeg sige reent ud, at det synes mig at ligne noget Kjettermageriet, at ville sætte det omhandle[de] Sted i saa inderlig
 35 Forbindelse med Religionen. Mig synes at her er kun Spørgsmaalet, hvor poetisk rigtig den omhandlede Allegorisering er.

Det andet Hovedspørgsmaal (det første i Tidsordenen) er om Maaden, hvorpaa man skal skildre den filosofiske Tendents De misbilliger hos Oehlen-

slåger. De vil henhøre den til Philantropisterne. Jeg interesserer mig ikke mere for disse end for noget andet faldent Litterarisk Partie. Men for det første synes mig den Fremgangsmaade at bruge saadanne Partiers Navn til Haan ikke rigtig; man har hørt denne saa tit, at det var mere værd, at see hvad godt de havde udrettet. For det andet saa er denne Henførelse af Mænd til 5 visse Partier, som De selv ikke vedkjende sig, forhadet, og i Slægt med Kjettermageriet. For det tredie synes det mig ikke at man har tilstrækkelige Data nok til at henhøre Oehlenslåger til dette Partie; det synes endog aabenbart, at en Mand, der har hørt til et aldeles modsat Partie, og nu forlader det, ikke ganske vil kunne antage Forestillingsmaader, som dette tildeels fortrængte, 10 uden i det mindste dermed at forbinde noget Egent. For det tredie, og dette kom ikke ret paa Tale iaftes, forekommer det mig at De altfor meget stræber at construere hele Digterens Aand, hvilket jeg troer man bør overlade til Efterverdenen. Af denne Construeren opstaaer en vis Overmandstone, som jeg ikke troer man bør tillade sig uden mod Stymperne. 15

Over disse tre Punkter synes det mig, at vi maa konsultere Selskabet, hvis vi ikke blive enige; thi skal vort Tidsskrift have en bestemt Form, maa man over slige Punkter komme til Enighed.

Dette, som Medarbejder. Som Ven tillade De mig endnu at bede Dem vel overveie om De ikke maaskee i disse Sager lader Dem for meget lede af skuf- 20 fende Theorier. Jeg har selv været i dette Tilfælde, og er kun seent vendt tilbage. Lykkeligviis har min Dovenskab i [at] skrive gjort at det mindste deraf er kommen paa Prent. De er en Mand, hvis Arbejder man om mange Aar atter vil læse; vil De da at man skal finde alt for Meget, der blot er Tidsalderens Eensidighed. Vi maa alle betale vor Tribut dertil; men jo mindre 25 jo bedre. Efter saa mange gennemlevede videnskabelige Revolutioner troer jeg at vi bør være dobbelt varsomme, og at vi kunne være det.

Om jeg ikke her har lagt mine Ord nok paa Vægtskaalen, og maaskee sagt endog mere end jeg vilde sige, haaber jeg dog at De undskylder dette, og af det Hele seer, at jeg med uforandre[t] Venskab og Høiagtelse er 30

Deres hengivne

H. C. Ørsted.

210. J. L. Heiberg til H. C. Ørsted.

Kjøbenhavn den 24 April 1829.

Gode Hr. Etatsraad!

Jeg maatte have glemmt, hvor meget jeg skylder Dem, hvis ikke Deres ven- 35 lige Brev fra igaar havde tiltalt baade min Forstand og mit Hjerte. Af Deres Mund har jeg modtaget saa mangt et nyttigt Vink, saamangen gavnlige Advarsel, at jeg stedse er og vil være beredvillig til at høre og overveie Deres

Meninger fremfor nogen Andens. Det har længe været mit Ønske at fremsætte mine filosofiske Anskuelse saaledes, at vore første Videnskabsmænd, og især De, Hr. Etatsraad, indrømmede mig det Grundede deri; men deels stræber jeg selv endnu bestandig efter en mere omfattende Erkjendelse, inden jeg tør vove derpaa; deels er det jo, trods min fasteste Overbeviisning, dog altid en Mulighed, at jeg tager feil, men denne Mulighed hverken kan eller bør afholde mig, thi det er mere ærefuldt at tabe i en saadan Strid, end slet ikke at indlade sig paa den. Jeg har nøie overveiet Deres Bemærkninger, og beder Dem nu kun om at betragte de følgende Linier [som] skrevne ikke blot i den Hensigt at redde min Recension, men ogsaa til det personlige Formaal, at retfærdiggjøre mine Meninger for Deres Øine. Allerede iforveien maae jeg — med langt meere Grund end De — bede Dem om at undskylde det Usammenhængende i Fremstillingen, og det Overilede i Udtrykket, som sagtens vil indløbe mod min Villie.

Deres første Indvending er angaaende Atheismen. Foreløbig bemærker jeg, at med Hensyn paa Recensionen kunde jeg forbigaae denne, eftersom det tilsigtede Sted er blevet udslettet. Men til min private Retfærdiggjørelse tillader jeg mig at anføre Følgende: De medgiver, at den som antager en Gud, der ikke kan erkjendes, er ligesaafuldt Atheist, som den der reent ud nægter ham. Rolf Krage er netop i dette Tilfælde. Vel antager han en Gud som har frembragt Alt, og som skal leve og regjere, naar Alt er forgaet; men dette Ud-sagn om Gud er endnu langt fra hans Erkjendelse. Det gaar dermed ligesom med de gjængse Udtryk om Guds Almagt, Viisdom og Godhed. Alle disse Benævnelser kunne indeholde Erkjendelsen, men de kunne ogsaa være uden den. Al Erkjendelse beroer paa en fortsat Deduction; Guds Aabenbaring i Historien og i Naturen kan altsaa ikke erkjendes uden ved en fortsat Traad, som leder fra disse Phænomener til Væsenet, men hvo seer ikke, at de Fleste, som omtale Gud som Ophav og Styrrer af Alt, gjøre et Spring, hvor just Sammenhængen var nødvendig? Derfor have ogsaa disse og lignende Udtryk tabt næsten al Credit, thi det er saa let at gjøre dem til blotte Phraser, og meer ere de vist nok ikke i de Flestes Mund. Den gjængse Anskuelse falder derfor meget sammen med den physico-theologiske, der søger Guds Erkjendelse umiddelbart i Naturen, og et Analogon dertil findes vel ogsaa for Historien. Men da baade Naturen og Historien ere ufuldkomne, for saa vidt som de kun paa en ufuldkommen Maade udtrykke Ideen, saa har man jo ogsaa for længe siden bemærket den physico-theologiske Anskuelses Vilkaarlighed, thi ved at betragte Naturen, (og ligesaa Historien) kan man ligesaa umiddelbart komme til det modsatte Resultat: at Gud hverken er almægtig eller viis eller god, og, da dette er en Uting, at han slet ikke eksisterer. At slutte sig til Guds Existens, derfra at Fuglene bygge Rede, at Dyrene samle Vinterforraad, o. s. v. er al-

deles ingen Slutning, og følgelig ingen Erkjendelse. At slutte sig dertil fra Naturens Skjønhed (saaledes som Rolf Krage) giver strax en fastere Overbeviisning, men er ligesaalidt en Slutning, følgelig ligesaalidt Erkjendelse; det er Tro, men denne Tro er dog langt fra at svare til Troens Begreb, der nødvendig forudsætter en positiv Religion. Hvo som hverken har positiv Religion eller Philosophie, har heller ingen sand Overbeviisning om Gud. Derfor troer jeg gjerne, at de fleste dannede Mennesker i vore Tider ere Atheister, og jeg selv vilde være det, hvis ikke min Philosophie reddede mig derfra. Den videnskabelige Betragtning af Naturen og Historien gaaer jo ud paa at finde den i begge aabenbarede Fornuft eller rettere sagt: Aand, og denne Fremgangsmaade er den eneste videnskabelige Vei til Guds Erkjendelse. Enhver sand Videnskabsmand arbejder derfor til dette Maal. Dersom Rolf Krage havde sluttet fra Naturens Skjønhed, Kjærligheden o. s. v. umiddelbart til Alfader, saa vilde jeg ikke kaldt ham Atheist; men da han kun slutter derfra til de enkelte tilsvarende Guder, paa hvilke det dog er aabenbart, at han ikke troer, saa er hans Slutning fra det Hele til Alfader ikke mere værd end hine partielle Slutninger, og nedværdiges til en tom Phrase. Atheismen bør efter min Mening ikke defineres som Benægtelsen af Guds Existens, men som Benægtelsen af Guds Erkjendelse, være sig i Tro eller Viden. Forresten maa jeg af al Magt opponere mod en Sammenstilling mellem dette System og det nu gjængse Bigotterie. Da jeg fordrer Guds Erkjendelse, og Troens egen Erkjendelse, saa ere begge himmelvidt forskjellige.

Deres anden Indvending angaaer Philanthropismen. Hvis Udtrykket er urigtigt valgt, saa bør det ombyttes med et andet. Men i Henseende til Deres tre Grunde, maa jeg bemærke:

ad 1). Det har ikke været min Mening at bruge Ordet i haanlig Betydning; jeg har tvertimod brugt det for at betegne et Factum, nemlig Henførelsen af alle aandelige Evner til det gode Hjerte. Hvis der er nogen Haan i min Fremstilling, saa gaaer den mere ud over Oehlschläger, der efter at have staaet paa et høiere Standpunct, vender tilbage til et lavere.

ad 2). At henføre Skribenter til Partier, de ikke vedkjende sig, kan vel ikke dadles, saafremt det skeer med Grund. Dermed gjør man Skribenten opmærksom paa hans Mangel af Consequens og af den Strid der findes mellem hans Erkjendelse og hans Følelse.

ad 3). Denne Grund synes mig at være en *petitio principii*. At Oehl. tilforn har hørt til et andet Parti, og nu er gaaet tilbage til dette, uden at lade sine forrige Anskuelser modificere de nye, er jo netop hvad jeg har villet bevise.

Den tredie Indvending gaaer ud paa, at jeg har villet construere Digterens Genie. Dette tillader man sig dog ikke allene ved Stymperne, som De siger, men netop ved de meest udmærkede Genier, naar de enten høre til de Afdøde, 40

eller have endt deres hele aandelige Udvikling. Det vilde f. Ex. ikke være stødende at gjøre det ved Göthe; thi man kan antage at han har gennemgaaet sin Bane. Hos alle de Digtere, som endnu befinde sig i Udvikling, vilde det være misligt, men ikke hos den, hvis Udvikling er færdig. Oehlenschlägers
 5 Genie har allerede i mange Aar, mildest talt, været stillestaaende; han har i ingen Henseende udvidet sin Anskuelse eller optaget noget Nyt i sin Poesie. Selv den største Digter, som Göthe, har, naar hans Ideegang har fuldendt sit Kredsløb, een Ting tilfældes med Stymperne, nemlig at være uden Stræben. Overalt hvor denne mangler, der troer jeg at Geniet kan underkastes en Con-
 10 struction.

Med denne korte Besvarelse af Deres tre Indvendinger beder jeg Dem tage tiltakke, og ikke see andet deri, end min Lyst til at retfærdiggjøre mig for en Mand, hvis Agtelse jeg sætter saa udmærket Priis paa. Jeg tvivler forresten ikke paa, at vi Alle ville blive enige om Afhandlingen, selv uden at tage nogen
 15 femte Mand paa Raad. De vanskeligste Puncter have vi tildeels overstaaet, og i hvad der endnu er tilbage er jeg særdeles villig til enhver Modification, som maatte være ønskelig.

Deres gode og velmeente Advarsel om ikke at offre for meget til Tidsaldrens Eensidighed, skal jeg lægge paa Hjerte. Men Tingen er at jeg anseer det
 20 System, jeg nu engang er kommen ind i, for at være langt mindre eensidigt end noget foregaaende, ja endog at være characteriseret derved, at det gaaer ud paa at vedligeholde og erkjende alt hvad der har nogensomhelst Realitet. Dog herom en anden Gang.

Med megen Taknemmelighed for Deres Bemærkninger forbliver jeg
 25 Deres stedse hengivne og forbundne

J. L. Heiberg.

211. J. L. Heiberg til Jonas Collin.

d. 30 April 1829.

Hr. Etatsraad!

Theater-Chefen var igaar hos mig, og sagde at Kongen ønskede, at jeg selv
 30 skulde bringe ham Sangen idag, hvis det var mig muligt, og at jeg skulde faae Audiens Kl. 1, ifald det var mig bekvemmere end om Morgen. Det var mig saaledes ikke muligt at undslaae mig; jeg tog derop idag Kl. 1, og forelæste H. M. Sangen, som vandt hans meest udmærkede Bifald; han sagde udtrykkelig, at ikke et Ord maatte forandres deri. Jeg har bedet Printzlau levere
 35 Etatsraaden en Afskrift, som jeg tør vente, De har modtaget. Melodien er: »Vi Sømænd gjør ei mange Ord«. —

A propos af Printzlau. Jeg veed ikke, hvor jeg havde mine Tanker igaar, da jeg glemte at takke Dem, Hr. Etatsraad, for de 50 Rbdr., som De har

tilladt Printzlau at maatte hæve til mig, og for den lignende Summa, hvortil De, efter hans Sigende, har givet mig Haab. At jeg glemte at takke Dem, kommer dog ikke deraf, at jeg allerede er saa vant til at modtage Beviser paa Deres tjenstvillige Godhed. Jeg skal nu gjøre hvad jeg kan, for at afbetale en Deel af denne Gjæld, ved ufortøvet at indsende min Supplicand, hvorom ⁵ jeg nærer det bedste Haab, baade for mig selv og for Kassen.

Jeg er idag bedre, men dog noget mat efter min Tour til Kongen. Idag holder jeg mig inde, maaskee ogsaa imorgen.

Deres allerærbødigste

J. L. Heiberg. ¹⁰

P. S. Jeg beder Directionen være opmærksom paa, hvorvidt Titelen paa min Sang er rigtig. Jeg har skrevet den efter Titelen paa Boyes i Aftenbladet.

212. J. L. Heiberg til Jonas Collin.

d. 1ste Mai 1829.

Hr. Etatsraad!

Ret megen Tak for Deres lille Brev fra imorges! Det er mig altid særdeles ¹⁵ behageligt, naar Noget, som jeg har skrevet, vinder Deres Bifald, og Deres Roes er mig ikke overflødig, selv efter den, som Kongen har skjænket mig.

Den forlangte Vise følger hermed. Ved at søge den op, fandt jeg en anden, som jeg for et Aar siden har skrevet til Etatsraad Adlers og Professor Weyses Fødselsdag, der celebrentes hos Commandeur Wulff. Siden Etatsraaden er ²⁰ saa god at interessere Dem for disse Bagateller, saa tager jeg mig den Frihed at lade denne medfølge. Ved Leilighed udbeder jeg mig begge tilbage, da jeg ingen Afskrift har af dem.

Supplicanden skal endnu idag blive afskreven. Jeg venter kun paa, at Printzlau skal komme herop, for at modtage den til Afskriveren. Den er ikke blot ²⁵ forlænget, men ogsaa forandret i Opløsningen, — ifald man tør tale om »Opløsning« i et saadant Infusionsdyr af et Drama.

Jeg befinder mig meget bedre, og haaber at kunne gaae ud imorgen, ifald Veiret tillader det.

Deres allerærbødigste

J. L. Heiberg. ³⁰

213. J. L. Heiberg til Det kgl. Teaters Direktion.

Kbhavn d. 22de Mai 1829.

Til Directionen for de Kongelige Skuespil.

Ifølge den høie Directions, under 23de April udfærdigede Skrivelse, hvori jeg anmodes om »at være betænkt paa et Syngestykke til Hans Majestæts Fødselsfest, og angaaende Musik-Compositionen gjøre foreløbig Aftale med ³⁵

Professor Kuhlau, har jeg udtænkt et Sujet, som jeg mundtliggen har forelagt Hr. Professor Kuhlau, som var villig til [at] udføre Compositionen, og have den færdig i betimelig Tid, dog kun paa det Vilkaar, at dette Arbeide maatte blive ham betalt med 600 rbd, uden hvilket han ikke ønsker at indlade sig derpaa, da han har faaet en Deel fordeelagtige Bestillinger fra Udlandet, og saaledes mener, at han ikke bør lade disse henligge, med mindre han paa den omtalte Maade bliver skadesløs derfor.

Jeg har lovet Hr. Prof. Kuhlau at underrette den høie Direction om denne hans Bestemmelse, og venter nu at modtage nærmere Befalinger angaaende det forehavende Arbeide.

Underdanig
J. L. Heiberg.

214. J. L. Heiberg til F. Holstein.

Kbhavn d. 3 Juni 1829.

Deres Excellence

har jeg herved den Ære at tilstille eet fuldstændigt Claveer-Udtog af La Muette de Portici. Jeg fik det hos Lose; Textbogen har han ikke, men man behøver den heller ikke, da hele Dialogen bestaaer i Recitativer, som findes i Claveerudtoget.

Jeg har gennemløbet det Hele, og finder, at det, tiltrods for adskillige Svagheder, dog ikke er uden Interesse, og maaskee ogsaa vil gjøre sin Virkning, især da Musikken synes at være brillant, skjøndt noget maniereret. Men det vil være nødvendigt, at lade Recitativerne blive staaende, istedetfor at opløse dem til Dialog, som vi ellers pleie at gjøre, thi den Stummes Spil, som ledsages af Musik, forekommer næsten i alle Recitativerne. Spørgsmaalet bliver, om vort Publicum vil finde Smag heri, saa meget mere, som Stykket bestaaer af 5 Acter, hvori findes 26 store Musiknummere. At det ikke passer til en Fødselsdag, seer jeg nu selv, da Sujettet er meget tragisk. Men ogsaa denne Omstændighed, at Stykket egentlig er en Tragedie i Form af Opera, og at den ikke oplives ved det allermindste Comiske eller Muntre, er maaskee, med Hensyn paa vort Publicum, betænkeligst. Om der fra Machineriets og Decorationsvæsenets Side er nogen Vanskelighed, vil Deres Excellence selv overveie. Bjerget Vesuv, som skal sprude Ild, bliver ikke nogen let Opgave.

Hvis Directionen antager Stykket, beder jeg mig det tilsendt, jo før, jo heller. Hvis ikke, ville Deres Excellence lade det aflevere hos Lose.

Textbogen til La Fiancée har Lose paataget sig at besørge.

I dybeste Ærbødighed

I Hast.

J. L. Heiberg.

215. *K. L. Rahbeks og D. Mantheys Censur over »Prinsesse Isabella«.*

Den 10 October 1829.

Isabella eller de tre Nætter, Skuespil i tre Acter af Professor Dr. Heiberg.

Efter at Planen til dette Stykke var bleven bifaldet af Vedkommende, indleveredes den 8de October 1829 Stykket selv til Censorerne, hvilke, ved den flygtige Gjennemlæsning der blev nødvendig derved at Stykket var bestemt at opføres til Hendes Majestæt Dronningens Fødselsdag den 28 samme Maaned, indskrænkede sig til den Bemærkning: at de intet væsentligt fandt at udsætte og intet til Hinder for sammes Fremstilling paa Scenen.

K. L. Rahbek. D. Manthey. 10

216. *F. Holstein til J. L. Heiberg.*

Kjøbenhavn den 14 October 1829

I Anledning af Hr. A. Bournonvilles Deeltagelse som spillende Person i Stykket Prindsesse Isabelle, har det allernaadigst behaget Hs. Majt. Kongen at tillade: at han i bemeldte Stykke, foruden det Partie han udfører i Dansen, maae synge en Romance, men at, i Betragtning af Omstændig- hederne, Prinds Giovannis Rolle skal fremstilles ved een af Skuespillets Personale, hvilket jeg til Deres behagelige Efterretning og mueligen føiende Forandring herved ikke undlader at communicere.

F. Holstein.

217. *J. L. Heiberg til N. P. Nielsen.*

Kjøbenhavn d. 30. October. 1829. 20

Høistærede!

Idet jeg herved bringer Dem min forbindtligste Tak for Deres Fremstilling igaar, vil De maaskee tillade mig, som Forfatter, at forelægge Dem nogle Bemærkninger angaaende Rollen; jeg beder Dem blot at overveie og prøve dem; forresten bliver det naturligtviis Dem selv overladt, om og hvorvidt De finder det rigtigt at følge dem.

Fernando er, saa at sige, den bevægende Puls i mit Stykke. Det er ham, som sætter hele Maskinen i Gang; og det er især Udviklingen af hans forunderlige Character, som skal overraske og interessere Tilskuerne. Jeg tænker mig ham ingenlunde som en sædvanlig Hykler, heller ikke som et overordentlig slet Menneske, hvorfor jeg ogsaa mod Slutningen snarere har ladet ham belønnes end straffes. Jeg troer tvertimod, at den Usandhed og Inconsequens, som han lægger for Dagen, findes i de fleste Menneskers Character, og at næsten Enhver, som vil randsage sit Hjerte, vil finde Spoer dertil. Det er ikke usædvanligt, selv hos agtværdige Mennesker, at de opoffre en Mængde Hensyn,

som ikke burde opoffres, men som en eller anden heftig Lidenskab, især Ærgjerrigheden, bringer dem til at overse. Det er heller ikke ualmindeligt, at man balancerer mellem to Kjærligheder, saaledes at man snart føler sig tiltrukken af den ene, snart af den anden Gjenstand, alt efter som Omstændig-
5 hederne føre det med sig; og er man tillige et lidenskabeligt Gemyt, saa indbilder man sig selv og den man for Øieblikket elsker, at denne Kjærlighed er den sande, den anden kun en Overgang. Dette Forhold, uagtet det sjældent fremstilles paa Scenen, er i Virkeligheden langt almindeligere, end det modsatte, som idelig fremstilles i vore Skuespil: nemlig at man har en bestemt
10 og uforanderlig Tilbøielighed, som ingen Omstændighed kan bringe til at vakle, ligesaa lidt som Magnetnaalen kan afvige fra Tiltrækning af Polen. De Mennesker, som saaledes finde deres Ideal realiseret, ere uendelig Faa, i Sammenligning med den modsatte Classe. Imidlertid er det dog Tilfældet, at Enhver, som har en Kjærlighed, gjerne vil overtale sig selv og sin Gjenstand til at
15 troe, at han er i dette sjeldne Tilfælde, som neppe indtræffer een Gang mellem Millioner. Heraf følge da en Mængde Usandfærdigheder og Inconsequenser, som med alt det ikke kunne gjøre Characteren foragtelig, da man ellers vilde komme til at foragte det hele menneskelige Kjøn. Hvad nu Fernando angaaer (hos hvem disse Modsigelser ere skarpere tegnede, end de vise sig i Virkelig-
20 heden, fordi den dramatiske Kunst maa concentrere hvad der i Virkeligheden findes adspredt), da antager jeg, at han virkelig elsker Laura, endskjøndt han, fordi hans Ærgjerrighed er den stærkere Lidenskab, dog misbruger sit Forhold til hende, ved at benytte det til et politisk Øiemed, og paa denne Maade bliver Forræder mod den han elsker, hvilket ogsaa Carlos giver til-
25 kjende Pag. 70. Men da han nu begynder at nærme Haab om at Prindsessen har Godhed for ham, saa forelsker han sig i hende, og har, saalænge dette Haab varer, ikke længer Kjærlighed til Laura, men kun Medlidenhed med hende, hvorimod han, hver Gang Haabet betages ham, vender tilbage til sin forrige Kjærlighed, ikke forstilt, men oprigtigt. Jeg troer, at dette Forhold
30 er saare almindeligt. Man elsker ofte en Person, fordi man aldeles intet Haab kan gjøre sig om en Andens Gjenkjærlighed, ja fordi denne Tanke aldrig er faldet Een ind. Men vaagner dette Haab, saa er det forbi med den første Kjærlighed; og seer man siden, at Haabet bedrog, saa vender man lettelig tilbage til den første Følelse. Hvor almindeligt er det ikke, at en forlovet
35 Mand lærer at kjende et andet Fruentimmer, for hvem han faaer større Godhed end for sin Forlovede, saa at han tidt i sine stille Tanker ønsker: Gid jeg ikke var forlovet. Men mærker han siden, at denne nye Gjenstand ikke elsker ham, saa finder han med Tiden en Trøst i at kunne vende tilbage til sin første Følelse. Dette er saare almindeligt, men hos Fernando bliver det paafaldende,
40 fordi han endogsaa bryder med sin Elskede, og vender tilbage igjen, og fordi

disse Modsigelser finde Sted i saa kort et Tidsrum; men man maa betænke, at det just derved bliver anskueligere og mere dramatisk. Hvad som imidlertid gjør Characteren overordentlig vanskelig at fremstille, er, at selv disse modsigende Følelser hos Fernando ei ere ublandede, thi Ærgjerrigheden ligger bestandig i Baggrunden; hans Lidenskab er bestandig sammensat af Ærgjærighed og Kjærlighed; hvert af disse Elementer vexler igjen selv: Kjærligheden alternerer mellem Laura og Isabella; Ærgjerrigheden har først til Maal at gjøre ham gjældende hos Hertugen, derpaa at fortrænge denne, og endelig vender den igjen tilbage til det første Maal.

Jeg tænker mig derfor Fernando som et Menneske, der i høieste Grad er lidenskabelig; men da hans Lidenskab sjelden kan komme til Udbrud, og selv hvor dette skeer, dog ikke ganske kan give sig Tøilen, fordi han vel tør vise sin Kjærlighed, men ikke sin Ærgjærighed, saa maa han stedse fremtræde saa alvorlig og saa imposant, som den der indslutter en hæftig Følelse i sin Barm, uden at kunne give den Luft. Derfor siger han selv til Laura (S. 15): »Men lig den brusende Champagnesaft«, etc. Selv hvor han er spøgende i sine Udtryk, maa det være med en vis Høitidelighed, som lader os frygte for det Alvor, som ligger skjult bag hans Spøg. Han maa aldrig være smilende og bøielig, som en sædvanlig Hofmand, men altid imposant og lidenskabelig tilbageholden. Sine Intriguer maa han behandle med den største Vigtighed og med grublende Alvor; aldrig glide spøgende hen over dem. Han maa ikke et eneste Øieblik være til Latter for Tilskuerne; tvertimod maa han stedse opvække deres Frygt, ja endog — trods alle hans slette Handlinger — deres Agtelse. — Dog — hvor vil jeg hen? De svarer maaskee: »Mein Herr Maler, will er wohl« etc. Maaskee fordrer jeg meer, end nogen Kunstner kan præstere; men selv om jeg skulde tiltroe Dem det Umulige, saa vil det ikke kunne fornærme Dem.

For at gjøre min Mening tydeligere ved at gaee i Detail, vil jeg da bemærke, at De i den 1ste Act forekom mig at svare til det ovenfor udkastede Billede af Fernandos Character, i det mindste paa faa Afvigelser nær; men at jeg i de to følgende Acter fandt mig mindre tilfredsstillet. Hvor Fernando i 2den Act første Gang taler med Prindsessen (S. 86), maa han vise en lidenskabelig Ængstelse over den mulige Mislykken af hans Plan; han maa for Alting ikke synes at behandle Sagen en bagatelle. Hans afbrudte Repliker: »Jeg kommer« etc., »jeg haaber« etc., »det er . . . I veed . . . O Himmel! jeg forstummer!« maa bære Udtrykket af hans indre Oprør; og hvor han siger afsides: »Jeg tænkte det jo nok; et Fruentimmer kan ikke tie med en saadan Sag«, maa man vel see ham noget beroliget, men Repliken maa ikke fremsiges som et bon mot. I den følgende Scene med Aurelio (S. 89) maa man see ham sønderknuust, inderlig forbittret, men paa ingen Maade plaisanterende. I den derpaa føl-

gende Scene med Laura (S. 92) maa han være først virkelig skamfuld, siden virkelig angergiven og inderlig; saa elskværdig som mulig, uden al Falskhed, thi uagtet denne jo er i hans Character, og her ogsaa ytrer sig i Repliken: »Nei, Laura, det var ikke mig, men Eder, som brød vort Forhold«, saa bør hans Falskhed dog hverken her eller noget Sted være tilsyneladende for Tilskuerne; det vil sige, den maa aldrig marqueres, eller sandselig fremstilles for Øiet eller Øret; Tilskuerne maa med deres egen Forstand abstrahere den, ligesom man ogsaa i Virkeligheden, først ved at reflectere over et elskværdigt Menneske, bliver overbeviist om hans Slethed, men derimod, naar han er nærværende, glemmer den over hans elskværdige Personlighed, og neppe troer paa den. Ogsaa i Scenen med Laura paa Ballet (S. 118) maa Fernando have et vist høitideligt Alvor; man maa see, at han selv føler det Stødende i hans Fremgangsmaade, og han maa stræbe at formilde det. Det Latterlige i hans Replik (S. 124): »Saa! nu er det gjort! det gik langt mere let end første Gang«, vil nok føles, om ogsaa Repliken siges alvorligt. S. 125, hvor han modtager Ringen, og seer dens store Kostbarhed, kunde jeg ønske hans Forbauselse stærkere udtrykt. — I 3die Act, i Scenen med Isabella (S. 134) maa Fernandos Lidenskabelighed stige til det Høieste; man maa see ham saa hæftig, saa bevæget, som den, hvis hele Skjæbne afhænger af et eneste Ord. I Begyndelsen ere hans Repliker vel kolde, thi det ligger i hans Character, ugjerne at hengive sig til lidenskabelige Ytringer, men Lidenskabens maa, mod hans Villie, skinne gennem hans kolde Ord. Ligesom han kommer sit Maal nærmere, maa hans Ængstelse stige, og hvor han endelig siger om sig selv, at han raser, er forrykt og gal, maa han komme i den stærkeste Affect; isærdeleshed hvor han falder paa Knæ, og aabenlyst tilstaaer sin Kjærlighed, maa hans Lidenskab ytre sig paa det hæftigste; han maa nødvendig gribe Prindsessens Haand, kysse den, og holde fast paa den, for derved at motivere hendes Anraab om Forsvar. I den følgende Scene, hvor Enrico og Aurelio komme til, hvor Fernando kaster Ringen paa Gulvet, og gaaer bort med en Trudsel, fandt jeg derimod Deres Fremstilling ypperlig, fordi De her overlod Dem til Deres Følelse, og ikke gjorde Dem videre Umage for at vise Hykleren. Den vanskeligste Scene er maaskee Balconsenen med Laura (S. 150), fordi den er en Gjentagelse af en foregaaende Scene, og dog bør være forskjellig fra den. Her vil Fernando nu rigtig nok forlige sig med Laura, mere af ærgjærrige Hensigter, end af Kjærlighed, thi denne Følelse har han nu næsten opløst, om man saa tør sige. Derfor tillader han ogsaa Luigi at lytte, men denne Tilladelse maa han ikke give med en Tone, som om han spottede Laura. Hvor han siger: »O ja! jeg tænkte nok, hun vilde komme«, maa han udtrykke sin Beroligelse og sit Haab, men ikke sige det, som han bar Foragt for Laura og det hele qvindelige Kjøn. Hvor alvorlig hans Mening ogsaa er her, sees af hans Replik: »Jeg fødtes under

en usalig Stjerne«, hvor han virkelig udtrykker og beskriver sin sande Character.

De seer, Høistærede! at mine Bemærkninger ikke gaae ud paa Enkeltheder, men paa en aldeles forskjellig Opfatning af Characteren. Hos en Kunstner, som Dem, maa Indvendingerne gaae ud paa Hovedsagen, thi hvor denne er rigtig, følger det Øvrige af sig selv. De har selv meent, at Rollen ikke passede for Dem, men kommer det ikke deraf, at De har regnet den til et andet Fag end det hvorunder den henhører? Det har aldrig været min Hensigt, at De skulde fremstille en letfærdig Hofmand, en ligefrem Hykler og Løgner; tvertimod, jeg har villet, at De skulde spille Fernando med al den Inderlighed og Varme, som man er vant til at see i Deres virkelige Elskerroller, og at det Slette eller Dubiøse i Characteren ingenlunde skulde marqueres, men blot fremgaae som et Resultat af det Hele. Hvor let kan ikke den udøvende Kunstner, ved at skulle gaae ind i Digterens Plan, afvige lidt derfra, og opfatte en Character anderledes, end Digteren har tænkt sig den. Mangen Rolle er virkelig saa ubestemt, at den fordrer en Commentar; og det er vel muligt at Fernando er en saadan. Jeg troer imidlertid, at De, dersom ovenstaaende Bemærkninger finde Deres Bifald, vil kunne gjøre noget Overordentligt af Rollen, og af hele Stykket. Jeg indbilder mig endog, at denne Rolle, saaledes udført som jeg tænker mig den, vil kunne forøge Deres Kunstner-Ære med en ikke ubetydelig Tilvæxt. Maaskee er det kun en Indbildning; men i ethvert Tilfælde haaber jeg, at De vil ansee denne Meddelelse som et Beviis paa min Agtelse.

Ærbødigst

J. L. Heiberg.

218. N. P. Nielsen til J. L. Heiberg.

Kiøbenhavn d 31te Okt 1829 25

Høistærede!

Modtag min Tak for Deres meget ærede Skrivelse og den Oprigtighed hvormed De har fremsat Deres Mening om Fremstillingen af Fernando. Uagtet det ikke er min Lyst at inklade mig i skrivtlige Udviklinger og hverken min Tid eller mine Evner [ere] tilstrækkelige, saa finder jeg dog at Deres Skrivelse er affattet paa en Maade der gjør mig det til Pligt at besvare den saa godt jeg kan!

Jeg holder mig derfor til Deres egne Ord at: »Deres Indvendinger gaae ud paa Hovedsagen, thi deraf følger det Øvrige af sig selv«; Fernandos Character er det altsaa om hvilken vi ere uenige, og om denne Sag bør vel ingen Disput være, da De Selv bedst maae vide hvad De har tænkt Dem derved, og enhver

Afvigelse fra Deres Mening maae være gal. Uagtet den Tid jeg havde til at indstudere denne store Rolle, næsten var umuelig til at memorere den rigtig, saameget mere for kort til rigtig at studere den, uagtet der gives Folk, som tillægge mig de groveste Tankeløsheder og Dumheder i de Roller som jeg virkelig har studeret, saa vil jeg dog overtyde Dem om at jeg aldrig feiler af Mangel paa Fliid eller Eftertanke, men kun af den Aarsag at jeg er et skrøbeligt Menneske hvem Fuldkommenhed blev nægtet.

Dog til Sagen! De fremsætter en Deel Bemærkninger om Repliquer som burde siges anderledes og derved ville Fer: blive en heel anden Person; jeg tilstaaer heri har De Ret, men hvoraf skal jeg slutte at Fer: skal fremstilles saaledes naar det ikke aabenbar fremgaar af Rollen selv. Jeg vil derfor kortelig fremsætte min Idee om Fern: Charakter og de Grunde hvorpaa jeg støtter denne. Fern: har et cholerisk Temperament især, han er heftig, ærgjerrig, stolt og dristig, og klog, han hykler og smigrer kun naar hans Klogskab byder det, og Hofmand og selv en snedig Hofmand — thi det er hans Embede. Efter disse Elementer har jeg indstuderet Rollen og det af følgende Grunde.

Først er hans Embede og eneste Hverv, at forhindre Prinsessens Givtermaal i hvilken Hensigt han ene opholder sig ved Hoffet; at Enrico til denne Post vælger en klog snedig Hofmand er vel at antage thi det er dog en vanskelig Sag. At dette forholder sig saaledes sees gandske af Scenen mellem Enr. og Carl. pag 68. Jeg begynder nu med Expositionsscenen og denne handler ene om Politik og hvergang Laura dreier Talen paa Kjærlighed vender han bestandig om til Politikken og først til Slutning bliver han nødt til at besvare hendes Ømhed, men hvoraf fremlyser nu at dette er hans sande Følelse! Jeg antager at han kun sværmer for Laura for af hende at udforske hvad han behøver til sin Plan, og det af følgende Grunde; thi for det første taler han aldrig i sine Monologer, hvor han dog maae tale Sandhed, om Laura eller Kjærlighed, men ved sin næste Optræden pag 37, »Ha hvilken stor Opdagelse«, forekommer ikke eet Ord som kan anvendes uden paa hans Politik. Videre, saasnart Prinsessen viser ham blot lidt Opmærksomhed, bryder han strax med Laura og siger selv pag 63: Jeg ikke længer har Laura nødig ved Prindsessen selv jeg mine Planer sætte vil igjennem. Heraf kan jeg endnu ikke see at Kjærlighed til Laura bevæger ham, ligesaalidt som til Prindsessen, jeg tilstaaer det, til hvem blot ærgjerrige Ønsker drive ham; endvidere Carlos repl. pag 70, hvor frækt Fernando giver hendes Ømhed til Priis for en politisk Hensigt o. s. v. — den hele Replik tyder gandske paa min Mening, thi hvoraf skal jeg slutte at dette er Usandhed. Den hele Scene med Prindsessen hvor de sidde tyder endvidere paa dette, thi Laura siger siden efter, I sagde hende saa grove Smigrerier. Hele anden Akt viser han kun at han er en klog Hofmand der veed at vinde en Allieret tilbage da han seer sit

Haab hos Prinsessen tilintetgjort. De siger at hans Replique: Jeg fødtes under en usalig Stjerne, er den sande Skildring af hans Charakter, men hvoraf skal jeg vide at dette er Sandhed? Han selv siger pag 148. Een Udvei dog jeg prøve maae endnu, før jeg det sidste Middel vover, og videre hele Scenen, hvor han kun taler om at faae Vished om det er nødvendigt at 5 bortføre Prindsen; men intet Sted viser han Anger over sit Brud med Laura eller Længsel efter hende. Desuden skildrer Laura ham pag 154, hos eder, er Aasyn, Tale, Mine, Gang og Stilling, kort Eders hele Væsen, Alt kun Maske. Desuden ytrer han ligesaalidt Smerte ved Lauras Frafald, dennegang som de foregaaende, ved det Udraab: Den ene har fortrængt 10 mig hos Prindsessen hos Jer den anden. Til Slutningen vil jeg blot anføre de Udeladelser, som rigtignok kun ere lagte i Aurelios Mund, men som dog, i Forening med det øvrige giver Oplysning pag 44. Thi Duen har en Ravn ved venstre Vinge og pag. 103, Thi han er falsk, som Skum paa Vand. Dersom Rummet og Tiden tillod det, og dersom jeg besad den 15 Færdighed at detailiere og fremsætte min Mening som det sig bør vilde jeg letteligen af Stykket endnu fremføre mere til Fordeel for min Mening, men jeg haaber at dette er tilstrækkeligt, og naar jeg indrømmer Dem at De kan have tænkt og ønsket Dem Rollen anderledes samt at min Anskuelse er vrang, saa venter jeg dog af Deres Retfærdighed at De vil tilstaae mig at meget taler 20 for min Mening, og at det ikke er hen i Vind og Veir at jeg har givet Rollen saaledes. Dog nu til Hovedsagen; De troer at jeg kan gjøre noget overordentlig af Rollen, og lægger saa at sige Stykkets Skjæbne paa mine Skuldre, og herpaa maae jeg svare at ere Deres Tanker stundom for ringe om min Kunst, saa ere de ved denne Leilighed altfor store; thi jeg forsikrer Dem paa Sam- 25 vittighed at jeg ikke kan gjøre andet af den end hvad De har seet, og da dette er aldeles Deres Ideer modstridende, saa vil De indsee at hverken Uvillie, eller Partiaand, eller ud fra nogensomhelst anden Grund, bevæger mig til at bede Dem besætte Rollen med en anden Person, hvortil Hs. Exelence har givet sit Samtykke og som jeg herved paa hans Vegne opfordrer Dem til. De 30 har jo selv i Fleres Paahør yttret at Rollen var tænkt for en anden men at denne ikke kunne lære den i den korte Tid.

Til Slutning maae jeg endnu tilføie, at disse Linier som ere henkastede paa Papiret som de faldt mig ind, kun ere for Dem, at jeg af Deres Delicatesse haaber at De ogsaa blot maa blive for Dem, thi for en strængere Kritik kan 35 de neppe bestaae. Skulde disse Linier indeholde noget som kunde formodes at hidrøre af en krænket Følelse eller udtydes som en Fornærmelse imod Dem, saa maae jeg bede Dem tage mit Æresord for at der [ø: det er] imod min Villie, thi ved Gud jeg føler mig saalidet krænket, som det nogensinde har været min Hensigt at krænke Dem; i alt Fald maae jeg da søge min Bero- 40

ligelse deri at jeg kun har villet retfærdiggjøre min Mening uden derfor at bevise at jeg har Ret og at jeg derfor uden Falskhed og Uredelighed undertegner mig med sand Agtelse

Deres ærbødige

N. P. Nielsen.

5

219. J. L. Heiberg til N. P. Nielsen.

Kjøbenhavn d. 31 Octob. 1829

Høistærede!

Deres meget ærede Skrivelse af Dags Dato, som jeg i dette Øieblik modtog, iler jeg med at besvare. Det er mig fuldkomment indlysende, at der i Fernandos Rolle findes en Mængde Motiver, som kunde berettige Dem til at opfatte Characteren saaledes som De har gjort, og mine Bemærkninger fra igaar maae derfor ingenlunde ansees som en Bebreidelse, eller endog blot som en Kritik over Deres Spil. Characteren indeholder store Modsigelser, uden at jeg dermed vil gjøre mig selv nogen Bebreidelse, thi det var netop min Hensigt at skildre en saadan modsigende Character, af hvilke Virkeligheden indeholder saa mange, skjøndt ikke saa skarpt tegnede som denne. Paa den ene Side kan den korte Tid, De har havt til at indstudere Rollen, være Skyld i at De ikke har kunnet gjøre Dem Characteren tydelig; paa den anden Side kan den ligeledes korte Tid, jeg har havt til at skrive Stykket, være Skyld i at jeg ikke har skildret Characteren saa tydeligt, som jeg burde. Mit Brev fra igaar er derfor snarere en Anklage mod mig selv end imod Dem, og dets Hensigt var at bede Dem om at tydeliggjøre ved Deres Spil hvad der i min Skildring var ubestemt. Da jeg endnu troer, at dette vil kunne lykkes Dem, ifald De fremstiller Characteren saaledes som jeg har forklaret den (uden at jeg derfor har isinde at skyde Skylden paa Dem, ifald Stykket skulde faae en ugunstig Modtagelse), saa er det naturligviis mit Ønske, at De ikke afgiver Rollen. Det er sandt, at jeg under mit første Udkast til Stykket havde tiltænkt en Anden Fernandos Rolle, og Enricos til Dem; men allerede inden jeg var færdig med første Act, blev jeg overtydet om, at Hoved-Characteren vilde vinde betydligt i Interesse, naar den udførtes som en virkelig Elsker-Rolle; og i hvad for underordnede Grunde jeg mundtlig kan have yttret, saa forsikrer jeg, at dette var min virkelig bestemmende Grund til at lade den tildeles Dem. Uagtet jeg saaledes ikke har isinde at plage Dem til at spille den, ifald det er Dem ubehageligt, saa beder jeg Dem dog at betænke, inden De afgiver den, om det ikke vilde være bedre, da De dog nu har anvendt saa megen Tid og Flid paa denne lange Rolle, at vedblive at spille den, for at ikke Deres Anstrengelser skal være spildte, saa meget mere, som jeg endnu bestandig er

overbeviist om, at De, ved at modificere Deres Anskuelse af den omtalte Rolle, vil kunne spille den til Deres egen, til min og til Alles Tilfredshed.

Uagtet Deres Brev i alle Henseender er af den Beskaffenhed, at det, uden mindste Skade for Dem, vilde kunne læses af Enhver, saa skal jeg dog tro-
ligen opfylde Deres Begjæring, ved ikke at meddele det til Nogen. 5

Deres ærbødigste

J. L. Heiberg.

220. *N. P. Nielsen til J. L. Heiberg.*

Kiøbenhavn d 1ste Nov. 1829.

Høistærede!

Paa Deres meget ærede Skrivelse giver jeg mig den Frihed at gjensvare, at 10
naar det er Deres Ønske at jeg skal vedblive at spille Rollen, saa kan der aldrig
være Talen om den Uleilighed jeg har havt, thi den er dog spildt eftersom jeg
nødvendig maae omarbeide den aldeles efter en anden Form, men blot om
Stykkets Vel. Jeg skal med Fornøielse forandre hvad De ønsker forandret,
dog ville De behage at bestemme en Tid hvori vi mundtliggen kunne aftale 15
det Fornødne. Imidlertid vil jeg da neppe kunne blive færdig førend sidst
[paa] Ugen, da jeg ikke allene skal udslette et allerede modent Begreb, men til-
lige gjøre mig fortroelig med et Nyt. Jeg iler med at meddele Dem dette saa-
meget hellere som De heraf vil erkjende og [o: at] forskellige Anskuelser
aldrig hos mig opvække personlig Uvillie og at jeg stedse forbliver 20

Deres ærbø[di]ge

N. P. Nielsen.

221. *J. L. Heiberg til C. Molbech.*

d. 1ste Novbr. 1829.

Høistærede!

Ret meget beder jeg Dem undskylde, at jeg i Fredags ikke benyttede Deres 25
venskabelige Indbydelse; men jeg befandt mig ikke vel, og fandt det raade-
ligst at gaa tidlig hjem. Ogsaa mod Hr. Bowring har jeg været en stor Synder;
jeg har ikke talt med ham siden den Aften, De var saa god at føre ham ud
til min Moder. Men jeg har i denne Tid havt saa mange Fortrædeligheder og
maattet stride med saa meget Vrøvl, at jeg aldeles ikke har været oplagt til 30
Conversation, og har heller ikke ventet at træffe Hr. Bowring hjemme und-
tagen tidlig om Morgen, da jeg stedse har været beskjæftiget. Jeg skal nu i
Formiddag gaae hen til ham, og, hvis han ikke er hjemme, lægge et Kort af.
Maaskee vil De, dersom De endnu taler med ham, sige ham, hvor meget jeg

beklager, at Omstændighederne have hindret mig fra at profitere af hans interessante Bekjendtskab.

Vedlagte Exemplar af min »Prindsesse Isabella« tager jeg mig den Frihed at tilstille Deres Frue.

Deres ærbødigste

6

J. L. Heiberg.

*222. J. L. Heiberg til C. W. Elberling.

d. 17. Decbr. 1829.

Høistærede!

Først igaar Aftes erfarede jeg, at de to kostbare Bjørnehude ere saaledes fortærede af Møl, at Hr. Hass, deres Opbevarer, ved sidste Flyttedag har be-
 10 nyttet sig af Leiligheden, og kastet dem paa en Gade-Mødding, for saaledes at faae dem renoverede uden Omkostning. — Et mindre Uheld er, at Pa-
 chaens Rolle er bortkommen for Hr. Winsløw jun. Begge Dele tilsammen ville udentvivil være en næsten uoverstigelig Hindring for Stykkets Opførelse.
 Jeg sværger ved alle Muser, at jeg herefter vil afholde mig fra at betræde
 15 den dramatiske Bane, thi jeg seer ved denne og andre Leiligheder, at Skjæb-
 nen vil afskrække mig derfra.

I Hast.

Ærbødigst

J. L. Heiberg.

223. Det kgl. Teaters Direktion til J. L. Heiberg.

d: 21 Jan: 1830

20 Saavel i Henseende til originale Stykker som til Oversættelser der skulle bringes paa Scenen, er det Hans Majestæts Villie, at de saa betimeligen ind-
 leveres til Censuren, at de Forandringer der enten maatte være at foreslaae
 eller at fordre, kunne foretages forinden Stykket afleveres til Indstudering.

Men da Originalskuespillet Isabella, bestemt til Opførelse den 28de Octbr:
 25 f. A., først indkom til Censuren den 8de s. M. og Oversættelsen af Syngespillet
 Aloise — bestemt til Opførelse den 28de Januar d. A., i trykte Exemplarer blev
 tilstillet Censorerne den 14de s. M., ere disse derved aldeles satte ud af Stand
 til at iagttage deres Pligt fordi Tiden ikke mere tillod at gjøre nogensomhelst
 Bemærkning, der kunde drage Forandring til Følge.

30 I Betragtning heraf maae Directionen hvem det paaligger at overholde
 Efterlevelsen af Hans Majestæt Kongens Befalinger, tilkiendegive Hr. Pro-
 fessoren, at man herefter forventer Deres Arbeide[r] for Theatret saa betime-
 ligen indleverede, at de kunne undergaae den vedbørlige og anordnede Cen-
 sur, der ikke blot er en Rettighed men en Pligt for Censorerne.

35 Directionen for de Kongelige Skuespil.

F. Holstein.

K. L. Rahbek.

D. Manthey.

224. J. L. Heiberg til Det kgl. Teaters Direction.   Kjøbenhavn den 8de Februar 1830.

Til den Kongelige Theater-Direction.

I Anledning af den høie Directions meget ærede Skrivelse af 21de f. M., som jeg ved en hæftig Forkjølelse blev hindret fra strax at besvare, kan jeg vel ikke nægte, at jo visse af mine Arbeider for Theatret ere blevne temmelig ⁵ sildigt afleverede; ja, da Directionen har været saa skaansom, blot at nævne »Prindsesse Isabella« og »Aloise«, nøder Retfærdigheden mig til selv at forøge Listen med »Elverhøi«, »Pigen ved Søen«, og »Skovhuggerens Søn«, hvilke alle ere blevne saa sildigt afleverede til Theatret, at Censuren, paa Grund af den korte Tid, ikke har kunnet forlange nogen betydelig Forandring foretaget deri. ¹⁰

Men uagtet jeg i denne, som i enhver anden Henseende, skal stræbe, paa det nøiagtigste at opfylde den høie Directions Befalinger, og dobbelt, siden Directionen har underrettet mig om, at det er Hans Majestæts Villie, at Arbeiderne skulle betimeligere afleveres, saa maa jeg dog paa den anden Side tage mig den Frihed at bringe Directionen i Erindring, at naar Arbeiderne ¹⁵ betimeligere bestiltes, vilde de ogsaa blive betimeligere færdige, og det synes mig derfor, at Hans Majestæts Villie ved denne Forholdsregel allerbedst kan efterkommes. Det kan ikke være den høie Direction ubekjendt, at jeg ved alle de her saavel af Directionen, som af mig selv anførte Stykker, modtog Ordren til deels at skrive, deels at oversætte eller omarbejde dem, saa sildigt, at det ²⁰ ikke var muligt at blive hurtigere færdig med dem. I »Pigen ved Søen« maatte jeg foretage en hele Stykket gjennemgribende Omarbejdelse, forandre Planen, og, som en Følge deraf, bortskjære hele Scener og Musiknummere, og i deres Sted indlægge andre, endelig skrive en fra Begyndelsen til Enden aldeles ny, versificeret Dialog. »Skovhuggerens Søn« maatte jeg oversætte paa samme ²⁵ Tid, som jeg udarbejdede det originale Skuespil »Elverhøi«, og til begge disse Stykker havde jeg faaet Ordre i Begyndelsen af Sommeren, uagtet det ene skulde opføres den 28de October, det andet den 6te November. Til at være betænk paa et originalt Skuespil i Anledning af H. M. Dronningens Fødselsdag, opfordrede Directionen mig under 18de Juni. Den 16de Juli indgav jeg ³⁰ min Plan til »Prindsesse Isabella«, og nogle Dage sildigere blev denne approberet. Da jeg nu, ifølge den høie Directions Skrivelse, afleverede det den 8de October, saa har jeg ikke arbejdet meer end 3 Maaneder derpaa, og dette Tidsrum vil neppe kunne kaldes for langt til Udarbejdelsen af et originalt Stykke, hvorpaa der — dets Værdi være forresten, som den vil — er anvendt en saa ³⁵ øiensynlig Flid og Omhu. Hvad endelig »Aloise« angaaer, da var det den 6te November, at jeg fik Ordre til at oversætte det; den 21de December afleverede jeg det sidste Ark af Partituren; altsaa har jeg kun brugt 3 Dage over 6 Uger til at oversætte denne over 400 Sider store Partitur, hvori jeg med egen

Haand har lagt Ordene under de mange Stemmer, et Arbeide, der endog blot som Skriver-Arbeide betragtet, udfordrer en betydelig Tid. Da jeg nu paa denne Maade ikke har brugt længer Tid til Oversættelsen af en Opera, som fylder en heel Aften, end den som Reglementet tilsteder Indstuderingen af en enkelt 5 Rolle, saa kan jeg aldeles ikke indsee, hvorpaa Directionens Bebreidelse grunder sig. At Textbogen ikke kom i Directionens Hænder førend den 14de Januar, vil jeg ikke forsvare dermed, at Directionen dog saaledes fik det Hele inden 10 Uger fra Ordrens Dato, ligesom jeg heller ikke vil forsvare, at Directionen modtog denne Bog i trykte Exemplarer, istedetfor i Manuscript; men jeg maa 10 fralægge mig al Skyld heri; thi jeg har afleveret mit Manuscript til Hr. Secretair Printzlau, der, som Embedsmand ved Theatret, selv maa vide at forsvare, at han ikke afleverede Manuscriptet til Directionen, men holdt det tilbage, og lod det trykke, hvorved naturligviis adskillige Dage hengik; dog har Hr. Secretair Printzlau forsikkert mig, at det var efter Aftale med Hr. Con- 15 ferensraad Manthey, at han tog denne Bestemmelse; og vist nok er det, at om Stykket paa denne Maade sildigere kom de Herrer Censorer i Hænder, saa blev der paa den anden Side vundet Tid, idet Skuespillerne ved denne Fremgangsmaade saa meget hurtigere fik deres Roller. I Øvrigt kunde jeg ikke formode, at Censorerne vilde forlange nogen Forandring i et Stykke, der jo 20 maatte antages at have passeret Censur, inden det blev antaget til Opførelse i Anledning af H. M. Kongens Fødselsdag, og leveret mig til Oversættelse. Hvad Censorerne kunde forlange forandret i Stykket, maatte jeg jo antage, at de vilde bemærke ved Originalen, og ikke ved Oversættelsen; og dette var jo virkelig ogsaa Tilfældet, eftersom det blev mig paalagt at foretage to For- 25 andringer ved Stykket, een i Henseende til Prindsens Forhold til Aloise, en anden med Hensyn paa det Optog, som forekommer i sidste Scene. Hvorledes kunde jeg da troe, at Stykket endnu var udsat for flere Forandringer? Thi at min Oversættelse, blot som Oversættelse betragtet, skulde censureres, kunde jeg ikke formode, da jeg er ansat som Oversætter ved Theatret, og følgelig, 30 som kongelig Embedsmand, selv maa staae til Ansvar for mit Arbeide.

Ved denne Leilighed kan jeg ikke undlade at forelægge Directionen en Formodning, jeg har angaaende min Stilling til Censuren, idet jeg beder den høie Direction om at overveie denne Gjenstand, og tage en Bestemmelse desangaaende. Tingen er følgende: Naar jeg uopfordret, blot af egen Lyst, skriver 35 eller oversætter et Stykke, og indsender det til Directionen, da befinder jeg mig i samme Categorie, som enhver anden, Theatret forresten uvedkommende Forfatter, og maa naturligviis underkaste mig de samme Regler. Men naar jeg, som Digter og Oversætter ved Theatret, opfordres af Directionen til at skrive eller oversætte et Stykke, saa arbeider jeg paa Embedsvegne, og maa 40 følgelig, som enhver Embedsmand, selv staae til Ansvar for mit Arbeide. Hvad

originale Stykker angaaer, da indleverer jeg altid en Plan, og først naar denne er approberet, skriver jeg Stykket, der altid er i nøie Overeensstemmelse med Planen. I Henseende til Oversættelser, maa jo Censuren have approberet Originalen, inden jeg faaer den til Oversættelse; men at antage, at selve Oversættelsen skulde være Gjenstand for Censur, vilde røbe en besynderlig Mis-⁵ tillid til en Mand, der oversætter paa Embedsvegne. Desuden er det indlysende, at lige Pligter betinge lige Rettigheder, og omvendt. Naar Censuren forlanger Forandringer i en for Theatret fremmed Forfatters Arbeide, saa har denne Rettighed til at undslaae sig derfor, og til at tage Stykket tilbage. Men neppe vil Directionen indrømme mig denne Rettighed ved Arbeider, som den¹⁰ selv har befalt, og som den for det meeste har bestemt til Opførelse paa en vis Dag. Men har jeg ikke denne Rettighed, som alle Andre have, saa kan jeg vel heller ikke have den samme Pligt som alle Andre. Vel kan det Tilfælde tænkes, at en ved Theatret ansat Digter og Oversætter anbringer en upassende Replik eller nogetsomhelst Anstødeligt i sit originale eller oversatte Skuespil; men¹⁵ indtil en vis Grad bør han vel, som Embedsmand, selv staae til Ansvar derfor, og lide under Følgerne af sin Ubesindighed; desuden er naturligviis Chefen berettiget til, dictatorisk at befale enhver Forandring, som han maatte ansee for nødvendig, ja endog til at forbyde det hele Stykke, saafremt han finder sig opfordret dertil. Det Samme gjælder for de fast ansatte Skuespillere. Disse²⁰ debutere ikke for Directionen, naar de først ere ansatte; de gennemgaae ikke, for enhver enkelt Rolle, en Prøve, hvori de enten antages eller forkastes; men Chefen har Rettighed til at tage Rollen fra En, og give den til en Anden, saavel som til at forbyde enhver upassende Frihed, som en Skuespiller maatte tillade sig; men i Øvrigt staaer Skuespilleren selv til Ansvar, og kan straffes²⁵ efter det gjældende Reglement. Min Mening er saaledes: at jeg, som Embedsmand ved Theatret, ikke er underkastet Censur, men kun Chefens egen Villie, i de Arbeider, som jeg foretager paa Directionens Befaling, og følgelig paa Embedsvegne. Det Modsatte forekommer mig at være i aabenbar Modsigelse med sig selv og med de i andre Henseender gjældende, analoge Bestemmelser. Da³⁰ det imidlertid er mig om at gjøre, at faae Vished i dette Punct, saa udbeder jeg mig, at den høie Direction vil overveie Sagen, og tilkjendegive mig Resultatet.

I Øvrigt haaber jeg, at det vil være Directionen indlysende, at dens Bebreidelser i Skrivelsen af 21de f. M. ere ufortjente, hvorimod jeg smigrer mig med, at den snarere vil give mig det Skudsmaal, at jeg stedse, ved at anvende³⁵ den samvittighedsfuldeste Flid og Omhu paa mine Arbeider, har bestræbt mig for at vinde mine høie Foresattes Tilfredshed, ligesom jeg ogsaa forsikkrer, at jeg stedse paa det ivrigste skal vedblive at have dette Maal for Øie.

Underdanig

J. L. Heiberg. 40

225. *Det kgl. Teaters Direktion til J. L. Heiberg.*

d: 19de Febr. 1830.

Da Hans Majestæt Kongen gientagne Gange har befalet Directionen at vaage over at intet fremsiges eller fremstilles paa Theatret som ikke forinden har passeret den anordnede Censur og da, ved Hr. Professorens Ansættelse som Theater-Digter, ikke er tilsagt Dem nogen speciel Fritagelse, ligger det udenfor Directionens Competence at gjøre nogen Undtagelse med Hensyn til de af Dem leverede Arbeider.

Dette skulle Vi i Anledning af behagelig Skrivelse af 8de dennes ikke undlade tjenstligst at melde.

10 Directionen for de Kongelige Skuespil.

F. Holstein.

K. L. Rahbek.

D. Manthey.

226. *J. L. Heiberg til J. A. Bølling.*

Kbhavn den 25de Febr. 1830.

Høistærede!

Til Svar paa Deres ærede Skrivelse af 17de dennes maa jeg bemærke, at 15 dengang jeg forpligtede mig til at afbetale Resten af Perthes' & Bessers Fordring, i to Terminer, nemlig 1ste Decbr. og 1ste Marts, regnede jeg paa det Honorar, jeg skulde have af Theaterkassen for mit Drama »Prindsesse Isabella«, der blev opført i Anledning af Dronningens Fødselsdag, d. 28 Octobr. Men da Stykket, deels formedelst Hr. Bournonvilles pludselige Afreise, deels 20 ved andre indtrufne Omstændigheder ikke blev givet meer end een Gang, saa kom jeg derved en 6 til 7 hundrede Rdlr. tilkort, paa hvilke jeg havde gjort sikker Regning; og De vil let indsee, at denne Omstændighed maatte tilintetgjøre min Beregning. Bournonville kommer nu ikke igjen før i April, og Stykket vil derfor neppe komme frem igjen, førend i Begyndelsen af Mai. For at 25 bøde paa den Forlegenhed, hvori Udeblivelsen af den forventede Sum satte mig, søgte jeg paa andre Maader at gjøre Udveie, og fik ogsaa et bestemt Løfte derom; men da dette indtil Dato endnu ikke er blevet realiseret, saa er det en Følge, at mine egne Løfter have været lige saa upaalidelige. De maa være overbeviist om, at jeg ikke hører til de uvillige Betalere, men jeg kan 30 ikke gjøre Umuligheder. Jeg kan derfor ikke gjøre andet, end bede Dem have Taalmodighed endnu i nogen Tid, indtil det oven omtalte Løfte er gaaet i Opfyldelse, hvilket jeg venter med hver Dag. I ethvert Tilfælde vil De kunne faa Pengene inden Mai Maanedes Udgang, thi om ogsaa det Løfte, jeg imidlertid stoler paa, skulde glippe, saa vil jeg dog i Mai Maaned faa den Indtægt, 35 som jeg stolede paa, dengang jeg tilbød Dem Afbetaling i to Terminer. Jeg vil gjerne, ifald De ønsker det, give Dem en Anviisning paa Summen, at udbetales af det mig tilkommende Honorar for det omtalte Stykke.

Ærbødigst

J. L. Heiberg.

II,6*

227. *J. L. Heiberg til Det kgl. Teaters Direction.* Kjøbenhavn den 2den Marts 1830.

Til den Kongelige Theater-Direction.

Da jeg, inden forrige Aars Udgang tog mig den Frihed at anmode den høie Direction om at sætte »Prindsesse Isabella« paa Repertoiret, modtog jeg til Svar, at det skulde skee, naar Forestillingen i Anledning af Hans Majestæt 5 Kongens Fødselsdag var forbi. Da nu denne Termin for længe siden er udløben, og jeg af flere Grunde ønsker Stykket opført, jo før jo heller, saa tillader jeg mig at gjentage min Anmodning til den høie Direction, idet jeg herved har den Ære at indsende et Exemplar af Stykket, hvori jeg har bemærket de (især i 3die Act) betydelige Forandringer og Forkortelser, der muligviis kunde 10 tjene til at skaffe Stykket Indgang hos Publicum.

Til Giovannis Rolle foreslaaes Hr. Kirchheiner. Som en Følge heraf, beholder denne Person de Repliker, som ere ham tillagte. Men til hans Romance Pag. 111 og 112 maatte Hr. Syngemester Zinck anmodes at componere en anden Musik, da den forrige saa ganske var indrettet for Hr. Bournonvilles 15 Stemme og til den af ham komponerede Dands, der nu betydelig maa forkortes, og indrettes paa en anden Maade, hvortil Hr. Solodanser Funck eller Hr. Solodanser Larcher maatte af Directionen autoriseres at foretage de nødvendige Forandringer, efter Overeenskomst med Forfatteren.

Endvidere maatte Sangen Pag. 35 betydelig forkortes; 20

do. Pag. 42 begynder udenfor Scenen, for ei at vare for længe;

Marchen Pag. 109 meget forkortes, eller ombyttes med en anden bekjendt Musik;

af Romancen Pag. 169 kun synges to Vers.

Endelig maatte Hr. Zinck ombedes at fuldføre sin allerede skizzerede Ou- 25 verture.

Med disse Forandringer haaber jeg, at Stykket skal tage sig ganske godt ud paa Scenen, og indbringe saavel Theater-Kassen som Forfatteren den forventede Indtægt. Jeg tager mig saaledes den Frihed at bede den høie Direction at give Vedkommende Ordre til de omtalte Forandringer, og derpaa, saa 30 snart muligt, at sætte Stykket paa Repertoiret.

Underdanig

J. L. Heiberg.

228. *K. L. Rahbeks og D. Mantheys Censur over »Prinsesse Isabella«.*

Fredagen d 5 Martii 1830.

De i Skuespillet Isabella foretagne Forandringer og Forkortninger har jeg 35 med Opmærksomhed læst, og troer, de vilde være til dets Fordeel, skiøndt, maaskee med Hensyn til den Idee, der engang er derom i Publikum, nogle tidligere anbragte, torde for et dansk Skuespilhuus have været at ønske.

Jeg skynder mig imidlertid at afsende det, at det jo før jo heller kan komme i Arbeid, hvorhos det dog altid vil beroe paa Skuepladsens Leilighed og H. Ex. Chefens Bestemmelse, naar det kan komme paa Scenen, og var det maaskee for Dandsens Skyld bedst, man oppebiede Hr Bournonvilles Hiemkomst.

5

Rahbek.

d. 9. Marts 1830.

At de af Hr. Professor Heiberg i Skuespillet Isabella anbragte Forandringer og Forkortninger ere til dets Fordeel, derom er jeg ligesaa overbeviist, som jeg er det om at 1ste og anden Akt kunde haft godt af at blive behandlede
10 paa samme Maade. Imidlertid kan der vel intet være imod at dette dramatiske Arbeide, der neppe vil blive modtaget med synderligt Bifald, endnu engang frembydes til Publicums Bedømmelse.

D. Manthey.

229. Det kgl. Teaters Direction til J. L. Heiberg.

d 3 Juli 1830.

15 Hs: Majestæt Kongen vil at Deres Velbaarenhed til Theaterdirectionen indgiver Deres skriftlige Erklæring om: hvorledes Hr. Professoren, der staaer i Theatrets Tjeneste, har, paa en Tid da Abonnementets Afslutning nærmer sig, og da det for Hs: Majestæts Kasse er høist vigtigt, paa enhver tilladelig Maade, at frembringe en gunstig Stemning hos Publikum, kunnet i Flyve-
20 postens N° 76, 77 & 78 indrykke, eller, paa Deres An- og Tilsvar, lade indrykke »Betragtninger over Repertoiret«, hvis Hensigt og Virkning strider lige imod det, som Øieblikkets Tarv udkræver, og der i Udtryk som følgende:

»I alt Fald kan Theatret bruge den til Capitel-Inddeling til sine Betragtninger over Kassens memento mori«. —

25 »Man synes for en Deel at have anlagt sin Capital i Papirer, som enten ere ude af Cours i den æsthetiske Verden, eller som man ved uheldige Manœvrer har berøvet deres Credit«. —

og hele N° III.

viser en aabenbar Tendenz til i Publikums Øine at nedsætte Theaterbestyrelsens Virksomhed; en Fremgangsmaade, der, hos en Theatret uvedkommende
30 Forfatter, mueligen kan ligge inden for en tilladelig Meningsyttrings Grændser, men som hos den der regnes blandt Theatrets Embedsmænd, lønnes af dets Kasse, og ifølge sin Stilling er den Kongelige Direction undergivet, fordrer en Retfærdiggjørelse, om hvis Tilstrækkelighed Hs. Majestæt, efter at have
35 modtaget Directionens allerunderdanigste Indberetning, forbeholder Sig Allerhøiest selv nærmere at resolve.

I Directionen for de Kongelige Skuespil.

D. Manthey.

230. J. L. Heiberg til Det kgl. Teaters Direction.

Kbhavn d. 11 Juli 1830.

(Koncept).

Til den Kgl. Theater-Direction.

Fra den høie Direction har jeg modtaget en af Hr Conferensraad Manthey undertegnet Skrivelse, dateret 3 Juli d. A., hvori jeg, ifølge Hans Majestæts 5 allerhøieste Villie, opfordres til at retfærdiggjøre Optagelsen af Hr. Y. Z.'s Artikel »Betragtninger over Repertoiret«, i den flyvende Post Nr 76—78.

Directionen antager:

1) at den omtalte Artikels Hensigt og Virkning strider lige imod det som Øieblikkets Tarv udkræver, nemlig at bevirke en gunstig Stemning 10 paa en Tid, da Abonnementets Afslutning nærmer sig, og det følgelig er vigtigt for Hs. Majestæts Kasse at frembringe en saadan; altsaa med andre Ord: deels at det har været Hensigten med den omtalte Artikel at forringe Abonnementet, og skade Hans Majestæts Kasse, deels at denne Virkning upaatvivlelig vil følge. 15

I mit Svar paa dette Punct vil jeg særskilt betragte de to Hoved-Momenter, som Directionen selv har udviklet deraf, nemlig Hensigten og Virkningen.

Hvad den første angaaer, da maa jeg paa min Side selv opfordre den høie Direction til en Contra-Erklæring, som jeg, ifølge min Stilling som kongelig Embedsmand endog er forpligtiget til at kræve, nemlig hvorledes Directionen 20 vil kunne bevise, at min Hensigt med at optage den omtalte Artikel har været at forringe Abonnementet og skade Hans Majestæts Kasse. En saa ærekrænkende Beskyldning er jeg tvungen til at forlange enten beviist eller tilbagekaldt. Artiklen quæstionis gaaer ikke ud paa andet end paa at fremstille den forrige Saisons Repertoire under et almindeligt Overblik. Ved denne Leilig- 25 hed var det uundgaaeligt, at ogsaa Mangler[ne] ved dette Repertoire maatte berøres. Hvis jeg nu havde stolet paa, at Directionen vilde skjænke slige Betragtninger sin Opmærksomhed, og afhjælpe de paaankede Mangler, saa vilde jo Hensigten med denne Artikel og dens Optagelse i Bladet tvertimod have været, at gavne Abonnementet og Hans Majestæts Kasse. Men jeg har lige- 30 saalidt havt isinde at gavne, som at skade nogen af Delene. Jeg har antaget, at hele Repertoiret, ligesaavel som hvert enkelt Stykke, kunde og burde være en Gjenstand for Critiken, og at Alt hvad der ved Theatret giver Anledning til æstetiske og dramaturgiske Betragtninger, var en Smags-Gjenstand, hvorom det var tilladt at skrive pro et contra, uden at nogen anden Hensigt behø- 35 vede at supponeres, end den, at bidrage til Udviklingen af Publicums æstetiske Oplysning.

I Henseende til Virkningen, da er denne jo endnu ikke paafulgt, men de af Directionen valgte Udtryk vise, at den antager samme for udblivelig. Hertil maa jeg bemærke, at dersom det virkelig skulde indtræffe, at Abonne- 40

mentet i Aar blev ringere, end Directionen havde ventet, saa maae dertil uidentviwl kunde udfindes mange andre Aarsager end den flyvende Posts Betragtninger over Repertoiret, og det vil blive vanskeligt at bevise at mellem de flere tænkelige Aarsager just denne ene skulde være den virkende. Jeg har
5 aldrig bemærket, at de i de offentlige Blade indeholdte Theater-Artikler, ihvor meget de end kunne have virket paa det offentlige Omdømme, nogensinde have virket paa Casse-Indtægterne; thi Folk bestemmes til at gaae paa Comedie af ganske andre Motiver end af vore Blade. Aldrig har Directionen, naar et nyt Stykke blev lastet i Bladene, klaget over at de Indtægter, det
10 skulde forskaffe, derved forringedes. Er dette ikke Tilfældet ved de enkelte Stykker, kan det heller ikke være det ved en heel Række af dem, f. Ex. en Saisons Repertoire, og allermindst naar det ikke er et tilkommende, men et allerede afsluttet og tilendebragt Repertoire, som omtales. Desuden bliver endnu en Betragtning af Vigtighed. De Personer, som have isinde at kjøbe
15 Loger ved Auctionen, have enten læst eller ikke læst den flyvende Posts Artikel, eller i det mindste have de enten hørt den omtale, eller ei. I det Tilfælde at de ikke have læst den og ikke hørt den omtale, har den ingen Skade gjort. I det modsatte Tilfælde have de enten billiget eller misbilliget dens Anskuelser. I sidste Tilfælde har den igjen ikke skadet. Men dersom de have billiget samme,
20 saa er Virkningen dog endnu ganske ubestemt. Det kommer da an paa, om de have den Tillid til Directionen, at denne, efter at være bleven gjort opmærksom paa det forrige Repertoires Mangler, vil bestræbe sig for at afskaffe disse i det næste. I saa Fald bliver Artiklen tilgavn. Have de derimod ikke denne Tillid, da er Skylden ikke den flyvende Posts.

25 Directionen antager:

2) at den omtalte Artikel i to fra samme citerede Udtryk, samt i sit hele Nr III viser en aabenbar Tendenz til i Publicums Øine at nedsætte Theaterbestyrelsens Virksomhed.

Herimod kan jeg anføre andre Citater fra samme Artikel, ved hvilke den
30 modsatte Tendenz er ligesaa aabenbar:

a) af Nr I, i Begyndelsen: »Det synes nemlig ofte, at Publicum, ligesom Figaro, har en dobbelt Hukommelse: een, som er meget god — for hvad det har tilgode, og een, som er meget svag — for hvad det har faaet. Denne kan maaskee trænge til at understøttes ved en saadan Afregning«.

35 b) af Nr II, i Slutningen: »Om Publicum, efter det saaledes opgjorte Regnskab, derfor kunde synes at have nogen Ret til at beklage sig over Sjeldenheden og Valget af Nyhederne, saa bør det dog ingenlunde glemme, at Hindringer, som det ikke ligger i nogen Bestyrelses Magt, idetmindste directe at rydde af Veien, for en Deel ogsaa ere Skyld i, at det har faaet Aarsag til denne
40 Klage. Upaatvivleligen vilde Stykker, som Lodoiska og Amors Geniestreger

være gaaet Abonnementet rundt, hvis ikke Sygdom iblandt Theaterpersonalet enten havde gjort deres Opførelse umulig eller i lang Tid forhalet den. Billigheden fordrer, at man bør erindre, at den Tid og Flid, der er anvendt paa Indstuderingen af et nyt Stykke, som ved et uforudseeligt Tilfælde enten ikke kommer paa Scenen eller kun bliver opført nogle faa Gange, er tabt for hele 5 Saisonen, og gjør det nødvendigt, ofte at tage sin Tilflugt til tidligere indstuderede Stykker, der saaledes imod Bestyrelsens Ønske komme igjen til at figurere paa Repertoiret.

Ligesom nu Directionen ved sine Citater vil godtgjøre, at den hele Artikel viser en aabenbar Tendens til at nedsætte dens Virksomhed, saa kunde jeg 10 ved mine Citater godtgjøre paa samme Maade, at den hele Artikel viser en aabenbar Tendens til at hæve Bestyrelsens Virksomhed. Men det ene Beviis vilde være ligesaa urigtigt, som det andet. Den tidt omtalte Artikel har hverken den ene eller den anden af disse Tendenser; den har hverken villet berømme eller nedsætte Directionen; den har ene og allene villet fremstille den fore- 15 gaaende Saisons Repertoire, overensstemmende med Sandheden, overladende til Directionen selv, hvor meget denne vilde tilregne sig selv saavel af det der rostes, som af det der dadledes. Naar man vil være meget nøieregnende, saa bliver jo Alt hvad der skrives om Theatret, til Berømmelse eller til Dadel for Directionen. Roser man en Skuespiller for Udførelsen af en Rolle, saa 20 kan Directionen tiltage sig en Deel af Berømmelsen, eftersom den har indseet Skuespillerens Passelighed for en saadan Rolle, og ladet ham samme tildele. Dadler man et nyt Skuespil, saa kan Directionen ligeledes tiltage sig en Deel af Dadelen, thi hvorfor har den antaget det, og ladet det opføre? Men en saadan Slutning fra den umiddelbare Roes og Dadel til Directionens 25 Berømmelse eller Nedsættelse vilde dog i de fleste Tilfælde ikke være andet end Haarkløveri; thi Critiken (naar den er, som den bør være) holder sig umiddelbart til de æsthetiske Facta, og indlader sig ikke paa det Administrative, der ikke er publici juris; den undersøger følgelig ikke, hvor megen Deel Directionen kan have enten i det Gode eller i det Slette. Dette er en Under- 30 søgelse, som den maa overlade til denne selv. Ikke desmindre har dog Y. Z. paa de to af mig citerede Steder umiddelbart taget Directionens Forsvar i Henseende til nogle i Publicum temmelig udbredte Ankeposter, hvorimod de af Directionen citerede Steder aldeles ikke involvere nogen Art af Beskyldning imod samme, hvilket jeg nu skal oplyse ved en kort Betragtning af hvert 35 af disse Steder.

Det første lyder saaledes: »I alt Fald kan Theatret bruge den til Capitel- Inddeling til sine Betragtninger over Kassens memento mori«. — Det Udtryk »memento mori« er jo kun billedligt, og betyder Forgængelighed. Da alle jordiske Ting have deres memento mori, saa skjønnes ikke, hvorfor Theater- 40

kassen skulde gjøre Undtagelse. Dersom den var uforgængelig, saa behøvedes der jo ingen Anstrengelser for at holde den vedlige og fornye den. Tvertimod maa man vel antage, at alle Directionens Bestræbelser efter at forøge og fornye Theatrets Virksomhed grunde sig paa »Betragtninger over Kassens memento mori«. Det anførte Sted vil altsaa ikke sige andet, end at Theatret kan bruge den omtalte Artikel, som et Moment, der er værd at tage i Betragtning ved dets fremtidige Forbedringer. Om Directionen er her aldeles ikke Talen. Desuden er en Kasses memento mori eller Forgængelighed en Egen- skab, som ligger i dens Natur, og som ikke Directionen har skabt eller til-
10 viebragt.

Det andet Sted lyder saaledes: »Man synes for en Deel at have anlagt sin Capital i Papirer, som enten ere ude af Cours i den æsthetiske Verden, eller som man ved uheldige Manoeuvrer har berøvet deres Credit«. — Ogsaa dette er jo et billedligt Udtryk, og siger ikke andet, end hvad hele Artiklen siger:
15 at Repertoiret ikke har været frit for væsentlige Mangler. Men Tillægget »den æsthetiske Verden« viser jo aabenbart, at Tingen blot betragtes fra den æsthe- tiske Side, og at Forf. aldeles ikke gaaer ind i det Administrative. Vel gives der en nødvendig Forbindelse mellem begge, men Forf. har ikke fremhævet denne. De Papirer, som ere ude af Cours, ere de til vort nuværende Publi-
20 cums Fordringer ikke svarende Skuespil; og de, som man ved uheldige Ma- noeuvrer har berøvet deres Credit, ere de Stykker, som vel endnu kunde be- hage, men hos hvilke man ved en uden Kunstsands foretagen mise en scène har udslukket Livslyset. Er der noget, som fra den æsthetiske Critiks Syn- punct især bør dadles ved vort Theater, saa er det vist nok det almindelig
25 erkjendte og næsten ved enhver Forestilling følelige Savn, at der ved hele denne Indretning ikke findes en Eeneste, som forstaar hvad de Franske kalde la mise en scène, og hvorpaa disse med Ret anvende den størst mulige Omhu; hvor vidt dette Hverv tilkommer Directionen, er et Spørgsmaal, hvorpaa Forf. aldeles ikke har indladt sig, og følgelig kan dette Citat heller ikke med fjerneste
30 Skin bevise, at man har villet nedsætte Bestyrelsens Virksomhed.

Det tredje Sted er hele Nr III. Denne betydelige Udstrækning gjør Svaret vanskeligere, da det bliver saa meget tvivlsommere, hvad der egentlig kan have stødt Directionen i dette Nummer. Saa vidt jeg, ved atter at gennem- læse det, kan indsee, indeholder det ikke andet end nye og fortsatte Betragt-
35 ninger over de samme Gjenstande, som de to foregaaende Nummere allerede havde behandlet. Der klages først over nogle efter Forfatterens Mening uhel- digt valgte Oversættelser, og gjøres Forslag til Oversættelser af andre Digteres Værker. Dernæst fremhæves, at Tragedien alt for meget har maattet staae tilside for de andre dramatiske Digtarter; og endelig beklages, at saa mangan
40 Forestilling er bleven udfyldt med maadelige, idelig gjentagne oversatte Een-

Acts-Lystspil, da det dog vilde have været hensigtsmæssigere at udfylde Forestillingerne med yndede smaa Syngestykker, paa hvilke Repertoiret ikke savner Forraad. Her er naturligviis ikke Spørgsmaal om, hvorvidt disse Anskuelser ere grundede, eller ei, men kun om hvorvidt det er tilladt at yttre dem. Men Enhver vil da indsee, at naar der skal skrives en Kritik over Repertoiret, saa følger det af Tingens Natur, at der maa gjøres Forslag til en harmonisk Ligevægt mellem de forskjellige dramatiske Digtarter, og til visse Stykkers Afskaffelse og Repertoirets Berigelse med andre. Om Directionen selv er det eneste Ophav til Repertoirets Beskaffenhed, vedkommer ikke Critiken, og der er saaledes ingen Grund til at antage, at en Udsættelse paa Repertoiret skal være en Nedsættelse af Directionens Virksomhed.

Directionen antager endelig

3), at om ogsaa den af mig brugte Fremgangsmaade kunde hos en Theatret uvedkommende Forfatter ligge indenfor en tilladelig Menings-Yttrings Grændser, saa fordrer den derimod en Retfærdiggjørelse hos den der regnes blandt Theatrets Embedsmænd, lønnes af dets Kasse, og ifølge sin Stilling er den Kongelige Direction undergivet.

Herpaa maa jeg svare, at da jeg ved Hans Majestæts Naade blev ansat som Digter og Oversætter ved det kgl. Theater, blev det mig ikke forbudt at redigere den flyvende Post, der, som bekjendt, stedse har leveret Theater-Critiker. Ikke desmindre har jeg dog, siden min Ansættelse, ophørt selv at skrive Theater-Artiklen, som jeg har overladt til Hr. Y. Z. Afdøde Hr. Etatsraad Rahbek skrev Theater-Critiker, medens han var Directeur. Hvorfor skulde det da ikke være mig, der beklæder et saa langt ringere Embede, tilladt at optage i mit Blad Theater-Artikler fra en anden Haand? At disse snart blive berømmende, snart dadlende, ligger i Sagens Natur. Men at jeg dog ved Optagelsen af disse Artikler stedse har havt det Forhold for Øie, hvori jeg staaer som Embedsmand ved Theatret, og saaledes blandt andet aldrig har optaget noget, som gik udenfor det æsthetiske Synspunct, og blandede sig i Theatrets egentlige Bestyrelse eller administrative Væsen, derom vil Directionen allerbedst kunne overbevise sig, ved, med Hensyn paa Indhold og Tone, at sammenligne den flyvende Posts Theater-Artikler med dem som findes i andre Blade.

Efter saaledes at have efterkommet den høie Directions Begjæring, venter jeg af sammes Upartiskhed, at den vil benytte nærværende Skrivelse til fuldkommen at retfærdiggjøre mig for Hans Majestæt. Ikke blot den Ærefrygt, jeg, som enhver Anden, skylder min Konge, gjør mig det nødvendigt at staae dadelfri i hans Øine; men selv mit specielle, personlige Forhold til Hans Majestæt er af den Beskaffenhed, at jeg aldrig vilde tilgive mig, om nogen af mine Yttringer eller Handlinger opvakte Allerhøistsammes retfærdige Mishag.

Tillige undlader jeg ikke at gjentage min Anmodning om en fyldestgjørende Erklæring i Anledning af den mig tillagte Hensigt at forringe Abonnementet og skade Hans Majestæts Kasse.

Underdanig

[J. L. Heiberg].

5 231. *Poul Martin Møller til J. L. Heiberg.*

[Juli 1830]

Kjære Heiberg!

Uagtet jeg ikke troer, Du er vred paa mig, fordi jeg i saa lang Tid har for-
sømt den Pligt at besvare Dit kjærkomne Brev, (som var dateret fra forrige
Sommer og som jeg rigtig modtog i forrige Vinter) da jeg kjender Din Lang-
10 modighed og umaadelige Tolerance: ønsker jeg dog nødig Du skulde troe, at
den blotte Ulyst til at skrive et Brev, har bevirket denne store Forsømmelse.
Den egentlige Grund til min Taushed er den, at jeg tilligemed min Epistel
haabede at kunne sende Dig noget Bidrag til Flyveposten. Skriftligt kan jeg
ikke paa en tilfredsstillende Maade tydeliggjøre Dig, hvorfor det ikke er skeet,
15 men jeg er overbeviist om, at jeg i vor næste mundtlige Samtale skal bibringe
Dig den Overbeviisning, at jeg har vægtige Grunde, der i det Mindste tale
til min Undskyldning.

Noget vil jeg foreløbigen i al Oprigtighed skrifte for Dig: Da jeg i Fjor
kom lige fra dette tomitanske Land til Kjøbenhavn blev jeg grebet af saa
20 varm Interesse for Eders literare Travlhed og levende Conversation, at jeg
fik Lyst til at være med og især gjerne vilde have Lov til at komme frem med
en og anden Yttring i Dit aandrige Blad. Men jeg har siden mærket, at man
ikke kommer til at kjende sig selv, naar man ei omhyggeligen subtraherer
de Beskaffenheder, som man erholder af sine Omgivelser. Da jeg igien kom
25 til Norge, erfarede jeg, for seent, — medens jeg daglig betragtede Nordmæn-
denes constitutionelle Holdning og politiske Miner — at jeg ved Foden af
Egebjerg ei er den samme Person, som paa en Stol ved Enden af Fru Gyllem-
borgs Sopha. Jeg fortrød mit givne Løfte og befandt mig i samme Fald, som
den velbekjendte Mand, der følte sig oplagt til at danse paa Rhodus, men
30 tabte Lyst og Evne dertil paa Fastlandet. Jeg fortrød mit ubesindige Løfte,
som jeg havde gjort, mens jeg var electriseret af Din og andre spirituelle
Landsmænds Nærværelse; men jeg ansaae mig ikke for berettiget til at bryde
det og jeg haabede, at jeg i Stilhed kunne løse det ved at indsmugle en og
anden lille anonym Papiirslap i Flyvepostens Contoir. Jeg kunde dristigen
35 have tilstillet Dig en og anden flygtig Artikel; thi hverken Du eller jeg kunde
compromitteres derved: Du kunde nemlig forkaste, hvad der ei stemmede med
Dit Posthorn og jeg var sikret for, at man aldrig skulde giette paa mit Navn.
Levede jeg i Kjøbenhavn, da var jeg ikke saa ømfindtig; thi der kan man

nok begaae sig, om man en Gang imellem kommer for Skade at skrive noget Sladder, men blandt mine stive, høitidelige, kolde, stolte, haarde, udelikate, plumpe, fordomsfulde quasi-Landsmænd her paa Stedet, har jeg ondt nok ved at bjerge mig, selv uden at have saadan Klik paa mig, og for Deres Forum kunde meget erholde Navn af Sladder, selv om det ikke var saa gandske⁵ Sladder. Kort sagt — jeg befinder mig her i samme Forfatning, i samme for-knytte og fortrykte Stilling, som en Hund i en fremmed Gaard, der stikker Halen mellem sine Bagbeen og betvinger Driften til at give den naturlige Lyd fra sig. Jeg kunde — for at komme til Traaden igien — have tabt mig som en hemmelig Fjær i Flyvepostens Vinger, dersom Du ikke havde sat mit¹⁰ Navn i Subscriptionsplanen; men derved ere de i sig selv mislige Forhold blevne saa slemme, at hiint Løfte bliver mig til en trykkende Steen paa Hjertet. Det er langt fra, at jeg ved dette Skriftemaal vil gjøre Dig nogen Bebreidelse, men jeg vil blot berette Dig Lidet af det Meget, som undskylder mig og stemmer mig saaledes, at jeg i nogen Tid ikke kan skrive det Mindste, der¹⁵ passer til Flyvepostens Tone. — Jeg sender blot hermed 3 Smaastykker, som jeg — hvis Du finder det Umagen værd at optage dem deri — ønsker aftrykte uden Navn.

Jeg har med sand Deeltagelse fulgt Din hele Forsvarskrig imod de soranske Korsfarere. Hauch har da i enhver forstandig Tilskuers Øine saaledes prosti-²⁰ tueret sig, at han nødvendigviis maa have forspildt en stor Deel af sin literare Agtelse. Det gjorde mig især i Begyndelsen ondt for ham, men under Stridens Løb lagde han saa mange Fordomme for Dagen, at han blev mig reent ukjendelig: det forekom mig, at en ond Dæmon var faret i ham og at den gamle Hauch reent var bleven forvandlet. Din sidste Replique til ham²⁵ var et af de raskeste og grundigste polemiske Stykker, jeg i lang Tid har læst. Paa den Maade, som Du greb Sagen an, blev det gandske tydeligt, at Feiden var noget meer end en personlig Ordstrid. — Jeg har forresten først af denne hellige Krig lært, at endogsaa Videnskabsmænd i en liden By kunne blive saa spidsborgerlige, at de for Alvor kunne fortørnes over, at man tager deres³⁰ Flækkes Navn forfængeligt.

Jeg havde Lyst til at skrive længere, men da Brevet skal afleveres paa et bestemt Klokkeslet til vor Ven Møhl, vil jeg blot til Slutning bede Dig at bringe Din Moder min oprigtige Taksigelse for den sidste smukke Novel, hun har skreven i Flyveposten. Jeg tilstaar oprigtigt, at jeg forleden Aar var saa dum³⁵ ei at kunne see, at hun var Forfatterinde af en »Hverdagshistorie«; men »Slægt-skab og Djævelskab« havde jeg ikke læst halv til Ende, før det faldt som Skjæl fra mine Øine. Visse ubedragelige indre Kriterier lode mig strax opdage det og nu, bag efter, var jeg selv forundret over at jeg et Øieblik kunne have anseet det for mueligt at en Mand kunde have foredraget en Fortælling med⁴⁰

en saa fordringsløs og yndig Lethed. Det kunde ikke føre mig paa Vildstraa, at der lagdes et Bekjendtskab med de græske Tragikere for Dagen, som blandt Fruentimmer er ualmindeligt; thi deels vidste jeg, at der hos Din Moder findes meget som hos Quinder er ualmindeligt, deels havde jeg den nærmere For-
 5 klaring, at Du for nogle Aar siden, da Du præparerede Dig til Magister-Conferencen, giennemlæste de græske Tragoedier med Din Moder. Jeg beder Dig altsaa at takke Din Moder og hilse hende

fra Din trofaste Ven

Poul Møller.

10 E. S. Hvis jeg blot en Time kunde tale med Dig og Din elskværdige Moder — især mellem de sædvanlige Kulisser, som jeg nu er bleven saa vant til, at jeg maa have dem med, — da havde jeg for lang Tid hentet Kraft til at friste det øde Liv i Christiania med. Jeg skriver snart igjen enten til Dig eller til Din Moder; thi nu, da jeg faar Smag derpaa, erfarer jeg at det er ikke endda
 15 saa utilfredsstillende et Surrogat, som jeg havde forestillet mig.

Du begriber vel, at min Kjærlighed til de Norske og det Skudsmaal, jeg giver dem, er en Hemmelighed?

232. J. L. Heiberg til H. C. Ørsted.

d. 12 Aug. 1830

Idet jeg herved har den Ære at tilstille Hr. Etatsraaden Deres Manuscript,
 20 samt 12 Aftryk af Artiklen, saavel af I, som II, gjentager jeg min Tak for dette Bidrag, der, jo oftere man læser det, vinder større og større Interesse, saa at jeg nu ganske maa slaa en Streg over de Indvendinger, jeg i første Øieblik havde at gjøre. Den kjærnefulde Korthed, hvori De har vidst at fremsætte baade den theo[ret]iske og physiske Astronomies og Mechanikens Grund-
 25 sætninger, er beundringsværdig; og naar man oftere læser det, bidrager Versificationen overordentlig til at gjøre Gjenstanden klar for Phantasien, og indpræge den i Hukommelsen. Mange Steder ere fortræffeligt udtrykte, f. Ex. det 1ste og 3die Vers om Maanen, og Slutningen om Maaden, hvorpaa Kloderne ere blevne til. Hvad der især gjør det tiltrækkende, er at Alt er saa rigtigt,
 30 og gaaer saa dybt ind i Tingen. Alt bliver forklaret lige indtil Tyngdekraften selv, der sættes som Grændsen for vor physiske Erkjendelse. Med Hensyn paa denne Grændse, finder jeg det sidste Metrum (det paa 4 Linier) valgt med en fiin æsthetisk Tact. Det Ufuldendte i Gjenstanden, udtrykkes i selve Verseformen, da 1ste og 3die, men ikke 2det og 4de Vers rime sammen, hvorved
 35 Verset faaer noget Uafsluttet, om jeg saa tør kalde det, der tyder ud i det Uendelige.

At jeg allerede har hørt Dem nævne som Forfatteren, og navnlig af Dr. David, maa jeg dog lade Dem vide.

I Forventning af andre lignende Bidrag, forbliver jeg

Deres meget hengivne

J. L. Heiberg. 5

233. J. L. Heiberg til C. Molbech.

Kjøbenhavn d. 11 October 1830.

Til Hr. X. Y.

I jo høiere Grad jeg maa være Dem Tak skyldig, fordi De har bestemt en saa velskreven Afhandling, som Deres »Dramaturgiske Fragmenter og Noter«, til Indrykkelse i den flyvende Post, saa meget mere gjør det mig ondt, at jeg, 10 af Aarsager, hvis Gyldighed De, som jeg haaber, selv vil erkjende, dog ikke vover at optage den. Disse Aarsager ere fornemmelig to:

Nr. 1. Uagtet jeg tilstaaer, at Y. Z. har udtrykt sig med en alt for stor Almindelighed, især hvor han siger, at næsten alle vore Kunstnere have den taabelige Indbildning o. s. v., saa finder jeg dog, at han i mit Blad bør 15 modsiges eller gjendrives i en mildere Tone, end her er Tilfældet. Ikke som om jeg, der i litteraire Stridigheder er vant til at tiltale Folk langt haardere, skulde finde denne Tone upasselig i sig selv; jeg finder den kun upasselig i mit Blad, hvoraf Y. Z. er en stadig Medarbejder; thi det synes mig at stride mod det journalistiske Decorum, at angribe en Medarbejder paa en Maade, der 20 vidner om Mangel paa Agtelse, og det i samme Blad, hvori hans Bidrag i et langt Tidsrum have været optagne, og endnu bestandig optages. Vi have Blade nok, som sætte sig ud over dette Decorum; jeg har stedse vaaget over, at den flyvende Post ogsaa i denne Henseende skulde adskille sig fra Mængden. — Da imidlertid Vanskeligheden i dette Tilfælde kun ligger i et Par haarde Ud- 25 tryk, som let kunde forandres, saa vilde jeg have taget mig den Frihed at anmode Dem om en saadan Forandring, ifald jeg ikke havde en anden, vigtigere Aarsag til at maatte gjøre Afkald paa nærværende Bidrag, og denne vil jeg nu tillade mig at fremstille Dem under

Nr. 2. Y. Z.'s Paastand, at det hamburgske Theater i Henseende til de en- 30 kelte Talenter staaer under det københavnske, og dog i Henseende til Ensemblet over dette, involverer ikke nogen Modsigelse. Jeg vil ikke anføre, at jeg selv, som mange Gange har besøgt Hamborg, og opholdt mig der flere Maaneder ad Gangen, har abstraheret det selvsamme Resultat, men heller søge at overbevise Dem om, at Tingen har sin gode Grund. Ligesom en Stat, 35 der har flere materielle Indtægter end en anden, dog kan være fattigere, end denne, naar den ikke er saa godt administreret, saaledes kan ogsaa et Theater med flere udmærkede Talenter end et andet, give slettere Forestillinger end

dette, naar ikke en kunstforstandig Direction, som er Sjælen i dette Legeme, veed at disponere over disse Talenter, og sætte dem i det rette Forhold til hverandre. Vel nærer jeg det Haab, at den sidst udnævnte Directeur, som er en Mand af Lærdom og æsthetisk Dannelse, vil kunne bidrage Meget til at
5 afhjælpe dette Savn; men Theatret er ham endnu for nyt og fremmed, og desuden maa der Tid til slige Grund-Forbedringer. Den væsentlige Feil ved vort Theater, er at Prøverne ikke dirigeres af en kyndig Mand, thi enhver Skuespiller tænker naturligviis blot paa sine egne Parties, og det er derfor nødvendigt, at en uafhængig dramaturgisk Haand svæver over det Hele, forbinder
10 de stridende Elementer, glatter de skarpe Kanter, og sørger for Tilveiebringelsen af det poetiske Total-Indtryk. Da denne Beskjæftigelse udfordrer en betydelig Flid og Tid, saa er det endogsaa meer end man kan forlange af en Directeur, som tillige har andre Embeder at passe. Men Directionen skulde i det mindste have Sands derfor, og vide at vælge en Mand til denne Post.
15 Dette er imidlertid ikke Tilfældet. Vor Direction forstaaer sig ikke derpaa; den kan ikke bedømme en Prøve; den veed ikke, om et Stykke vil gaae godt eller slet, og erfarer dette først af Publicums Dom, uagtet, som jeg allerede har yttret, vor sidst udnævnte Directeur vil, da han besidder den nødvendige æsthetiske Dannelse, med Tiden kunne sætte sig ind i de her gjældende Synspuncter, saafremt han bliver opmærksom paa dem, og hans Tid tillader ham at tage vare derpaa. — I Hamborg er derimod en kunstforstandig Direction, som desuden ikke har andet at bestille end at beskjæftige sig med Theatrets Interesser; derfor underkastes Prøverne et, om end ikke æsthetisk, saa dog scenisk Blik; og den saakaldte mise en scène, der hos os aldeles ikke eksisterer,
25 drives der med den største Omhu. Som en Følge heraf bliver Ensemblet bedre i Hamborg, og man har virkelig Ret i at sige, at Forestillingerne gaae i det Hele bedre der, end her. — Hvis jeg nu optog Deres Afhandling, saa vilde Y. Z. upaatvivlelig svare paa den, og anføre omtrent hvad jeg her har sagt; Svaret vilde altsaa blive et Slags Angreb paa vor Direction; men i det Forhold, hvori
30 jeg staaer til denne, tør jeg ikke indrykke et saadant, og vilde, siden Justitsraad Molbechs Udnævnelse, heller ikke ansee det for rigtigt at gjøre det. Følgelig bliver jeg nødt til at undgaae Anledningen dertil.

Af den Tillid, som jeg ved disse Linier har viist Dem, og som jeg holder mig for overbeviist om, at en Mand som De ikke kan skuffe, maa De tillige indsee,
35 hvor megen Priis jeg forresten sætter paa Deres Bidrag, og hvor meget jeg ønsker at modtage andre, lignende, saafremt disse kun ikke staae i en alt for skjærende Modsætning til de i Bladet allerede leverede dramaturgiske Domme, eller fremkalde noget Angreb paa vor Direction.

Ærbødigst

J. L. Heiberg.

234. *J. L. Heiberg til H. C. Andersen.*

17 Novbr. 1830.

Kjære Andersen!

Tak for Deres Brev og det Tilsendte. Ogsaa jeg er af den Mening, at det lille Digt »Digteren og Amor« er noget af det Bedste, De har skrevet. Saavel dette, som det følgende (ogsaa ret smukke) Digt skulle paa Fredag komme i Flyve-⁵ posten. — Jeg gratulerer til Omvendelsen, og ønsker at den maa have god Fremgang. Ikke for at slaae Dem fra Poesien, hvortil De har et decideret Talent, men tvertimod for endnu inderligere at hengive Dem til den, gjør De vel i at lade den hvile engang imellem, og imidlertid ved Studering berige Dem med Stof. Hvor jeg ved Raad eller Daad kan være Dem til Nytte, skal¹⁰ det stedse være mig en sand Fornøjelse.

Deres

J. L. Heiberg

235. *Henrik Hertz til J. L. Heiberg.*

Kbhv. d. 11 Dec. 1830.

(Koncept).

Uagtet jeg ret vel indseer, at D. V. muligviis kunde ønske Eet og Andet,¹⁵ skjøndt neppe nogen væsentlig Deel af de medfølgende »Gjengangerbreve« enten udeladt eller udtrykt anderledes, har dog den samme Beslutning, der bragte mig til at stile Fleertallet af Brevene helst til Dem, bevæget mig til at sende Dem herved et Exemplar af hele Bogen, idet jeg nærer det Haab, at De vil finde i den adskillige med Deres egne Synsmaader beslægtede Ideer²⁰ gennemførte, og at i hvert Fald en med Skjemt og Ironie krydret, men i Hovedsagen alvorlig og |: for at tale med sal. Justitsraad Baggese:| »i ikke ganske slette Vers« affattet Behandling af Æmner, der kunne gjøre Fordring paa Deres Deeltagelse, heller ikke vil, paa Grund af en og anden Menings- Forskjellighed, være Dem aldeles uvelkommen.²⁵

Ærbødigst

Forfatteren.

236. *J. L. Heiberg til H. C. Ørsted.*

Kjøbenhavn d. 5 Jan. 1831.

Med megen Interesse har jeg læst det mig laante Manuscript, som jeg her- ved med Taksigelse sender Hr. Etatsraaden tilbage. Det forekommer mig, at³⁰ De netop har grebet de væsentligste Puncter i det recenserede Skrift, uagtet dette vel endnu gav Anledning til visse andre Betragtninger, f. Ex. over den reelle Betydning af Striden mellem Baggese og det oehlenschlägerske Parti, saavel som af den heraf udsprungne Strid mellem mig og Hauch; fremdeles over Usselheden af vor journalistiske Literatur, og andet mere. Men jeg kan³⁵ vel indsee, at dette laae udenfor Deres Plan; og De har sikkert gjort vel i,

fremfor Alt at udhæve Hoved-Punctet: den Vægt, Forf. lægger paa Formen, og dertil at knytte paa en naturlig Maade Betragtningerne over Maanedsskriftets Virksomhed i æsthetisk Henseende. Hvad De siger om Debatterne i vor Redaction, finder jeg udmærket heldigt, og ikke mindre Fremstillingen af, hvorledes Videnskabens Form selv er Skjønhed. Men dette, som er rigtigt, naar Talen er om Videnskab i Almindelighed, og følgelig ogsaa om hver enkel Videnskab, for saa vidt som denne participerer i Videnskabens almindelige Liv, forekommer mig ikke længer at have Gyldighed, naar det anvendes paa Stoffet af de specielle Videnskaber, saasom Anatomie, Physiologie, Acustik og Optik. Skjønheden af disse Videnskaber bestaaer deri, at de fremstille Naturens Love i en vis bestemt Kreds, men ikke i deres umiddelbare Bidrag til Kunsten, for hvilken de kun ere Hjælpe-Videnskaber. Det, som i den dannede Kunst tilhører Anatomien, eller i Musiken tilhører Acustiken, eller i Maleriet tilhører Optiken, er vel den materielle Basis for disse Kunster, ligesom Mad og Drikke for Livet, men ikke deres ideelle Væsen, hvorved de blive til Kunst. Al den Skjønhed, som henhører til dette Stof, er endnu ikke Kunst-Skjønhed, men kun den almindelige, abstracte Skjønhed, som findes i Naturen. (Jeg kalder den abstract, fordi den i Kunst og Poesie ikke er andet end en enkelt, og det endog underordnet Side, hvorimod den i Naturen viser sig som det eneste Concretum af Skjønhed). At Schelling har skrevet en enkelt, ubetydelig Romance, hvori endog Stoffet er det Herskende, forekommer mig heller ikke at gjendrive Forfatterens Ord, men vel, at Schelling ogsaa er Kunst-Philosoph eller philosophisk Æsthetiker, hvorfor jeg ogsaa bifalder hvad der er sagt om Kant, mindre Forsvaret for Fichte, eftersom dette især er hentet fra det Practiske, ligesom det for Schelling.

Endelig synes mig, at Forf. paa det Pag. 15 bis anførte Sted har fuldkommen Ret i at sætte Skjønheden ene og allene i Formen, ikke som om denne Form kunde være adskilt fra Ideen, men saaledes forstaaet, at det først er Formen, hvorved Ideen bliver skøn. Denne Mening stemmer ogsaa ganske overens med Schillers og Göthes. Jeg maa derfor ansee det Spørgsmaal som overflødigt (Pag. 15): »om Skjønheden nogensinde er saa aldeles blot Form, at den ikke skulde vække Ahnelsen af en Idee?« og hvad der strax efter staaer om Antiken; thi en saa absurd Mening kan ikke være Forfatterens, og synes mig ikke at ligge i hans Ord. Et andet Spørgsmaal er, hvorvidt han har Ret til at troe, at Videnskabsmænd, som Redacteurerne af Maanedsskriftet, ikke skulde have Sands for Formen. Men ved Formen maa naturligviis forstaaes meget Andet end Versificationen; dog synes Forf. især at mene denne, at dømme efter det Pag. 12 citerede Sted. Hvorvidt han derimod skulde have sat Skjønheden blot i Ynde, veed jeg ikke. Stedet Pag. 15 bis taler om Skjønheden i Almindelighed, som en Form, ikke om den specielle Yttring af Skjøn-

hed, som kaldes Ynde; thi at Forf. beskriver sin »nøgne Skjønhed« som yndig, skeer kun for at individualisere den mere. At ogsaa det Sublime (Modsætningen af det Yndige) bestaaer i Formen, er ikke vanskeligt at bevise. Maaskee kunde ogsaa Bemærkningen om Baggesens overdrevne Iver for Gratie bestemmes lidt nøiere. Som bekjendt, var han ligesaa ivrig for det Sublime, men var ofte uheldig i at opnaa det, da det under hans Pen, især i tidligere Aar, let forvandlede sig til Svulst. Men mange af hans nyere Smaadigte (f. Ex. det til Admiral Sneedorf) ere virkelig sublime; og i det store Digt »Thora« lagde han i det Mindste an paa det Sublime meer end paa det Yndige. Det er derfor et Spørgsmaal, om ikke det smukke Digt, som slutter Recensionen, kunde finde en anden Anledning til at fremtræde, og om der ikke i selve Gjenganger-Brevene skulde findes et passeligere Sted at knytte det til, end det Pag. 15 bis citerede.

Jeg har fundet Deres Recension saa interessant, saavel i Almindelighed, som i mange Enkeltheder, at jeg har troet, ikke at burde tilbageholde de Indvendinger, som ere opstaaede hos mig under Læsningen deraf.

Deres ærbødigst hengivne

J. L. Heiberg.

E. Skr. Kunde ikke Pag. 1 det Udtryk »vor« foran »Oehlschläger« ombyttes med et andet? Khavns-Posten har gjort det saa trivialt.

20

237. J. L. Heiberg til en unævnt.

1 Marts 1831.

Gjenganger-Poemet har jeg ikke hjemme; jeg har laant det til min Moder og til min Tvilling; og naar det kommer fra disse Hænder, har Frue Buntzen prænummereret derpaa. — Forresten er der meget Godt deri, og det fortjener at læses, uagtet det hverken i Vittighed eller i fortræffelig Versification kan maale sig med Paradis-Brevene. Men Raisonnementet er sundt og godt, og den hele Anskuelse, som ligger til Grund, er agtværdig. Paa mange Steder er Holbergs Stiil og Tone godt efterlignet; paa andre devierer Forf. lidt derfra.

Paa Fløi- »og Iismandens« Vegne siger jeg: »Das war eine grausame Salbe«.

De veed vel, at v. Schmidten har havt Blodspytning, og ligger syg. Der er dog et Haab, at der i det mindste for denne Gang ikke er Fare. Man gjør bedst i, at ikke besøge ham, thi han tør, ifølge Lægens Forskrift, ikke tale uden de allernødvendigste Ord.

Deres

J. L. Heiberg.

Om Forladelse for denne Blækklat, som kom, da jeg vilde tilføie et Ønske om god Bedring med Forkjølelsen.

238. *J. L. Heiberg til H. G. v. Schmidten.*

Kjøbenhavn den 15de April 1831

Hvor kjært det var mig, at see et Par Ord fra Din Haand, behøver jeg ikke at sige Dig. Ved Tscherning og Petersen havde jeg vel faaet nogen Efterretning fra Dig, og jeg havde ogsaa meer end eengang foresat mig at skrive Dig til; 5 men deels kjender Du, i det mindste »von Hörensagen«, Opsættelsens Dæmon, deels frygtede jeg for, at Du, naar jeg skrev Dig til, skulde ansee det som et Slags Forpligtelse at svare, og at denne Anstrengelse maaskee kunde være Dig skadelig. Det er ganske sandt, at jeg ogsaa har tænkt paa, at komme ud til Dig, for med egne Øine at overtøye mig om Din Bedring, thi at denne 10 virkelig har indfundet sig, skjøndt langsomt, kan jeg, efter Dine egne og Andres Yttringer, ikke betvivle. Min Plan haaber jeg dog endnu at realisere, især ifald Du bliver i Frederiksborg til lidt ind i næste Maaned, hvilket vist nok var det rigtigste, med Hensyn paa Din Helbred. Jeg frygter, at jeg ikke før i de første Dage af Mai vil kunne løsrive mig her fra Staden, thi jeg tager nu 15 allerede imorgen alvorlig fat paa en Vaudeville, som jeg agter at begynde og fuldende i de 14 Dage, som endnu ere tilovers af denne Maaned. Kunde jeg bringe den med, da havde jeg tillige — som jeg haaber — noget at more Dig med, og som kunde give Stof, om ikke just til Samtale (thi det bør jeg snarere undgaae), saa dog til nogle Timers Underholdning. Jeg vilde da komme maaskee 20 den 1ste eller 2den Mai, og blive til næste Dag, og med Taknemmelighed modtage Din og Din Families Indbydelse; min Pegasus kan jo staae paa Kroen. — Skulde jeg imidlertid mærke, at mit Arbeide ikke gaaer saa hurtigt fra Haanden, som jeg havde haabet, og at jeg saaledes ikke bliver færdig i den bestemte Tid, saa gjør jeg maaskee en Afstikker i de første fjorten Dage, 25 og kommer, men uden Vaudeville.

Det er særdeles heldigt for Dig, at Vor Herre har skjænket os dette usædvanlig tidlige Foraar, og at det lader til at være stadigt; thi selv den Kulde, som vi idag fornemme her i Byen, er kun en Følge af den foregaaende Regn, men selv denne er meget gavnlig, og vil bidrage til at Vegetationen snart 30 kommer. Under saa gode Auspicier kan jeg ikke troe andet, end at Du, ihvor angreben Du end føler Dig, maa gaae med stærke Skridt Din Sundhed imøde, thi naar saa heldige ydre Betingelser forene sig med Ungdom og Kraft, saa vilde det være utænkeligt, at disse ikke skulde seire. Men hvis Du, mod Formodning, i Løbet af Sommeren ikke skulde føle dig fuldkommen helbredet, saa vær 35 itide betænkt paa at gjøre en Reise til et sydligt Sted, og bliv der næste Vinter over; ved denne Opoffrelse — ifald det forresten er en Opoffrelse — kan Du upaatvivlelig, selv i det værste Tilfælde, gjenkjøbe Din gamle Sundhed.

I Redactionen af Maanedsskriftet hørte jeg forleden oplæse Din Recension over Grundtvigs Piece, og den interesserede os Alle i høi Grad. Der blev ei engang

balloteret paa dens Optagelse, fordi det var øiensynligt, at vi Alle vare af den Mening, at den burde trykkes. I Aften er der Møde igjen, men jeg veed ikke, om jeg kan komme, da jeg skal spise til Middag hos Gierlew, fra hvem jeg meget skal hilse Dig. Min Moder og Jfr. Pätges ere inviterede derhen til i Aften; dog ved jeg ikke, om de komme. Jeg formoder, at Selskabet er gjort i Anledning af hans yngste Datters Confirmation i Søndags.

Mynsters Recension i sidste Hæfte af Maanedsskriftet har Du nu vel læst. Hvad synes Dig om den? Efter at jeg selv har læst den, kan jeg endnu mindre lide den, end efter at jeg havde hørt den oplæse. Det forekommer mig, at han bærer Kappen paa begge Skuldre, og at hans Anskuelse eller Fremstillingen deraf ikke er fri for en vis Jesuitisme; det er rigtig nok et slemt Ord, men det er Mynsters store Beundrerinde, min Moder, som ved denne Leilighed har lært mig dette Ord. Forresten nægter jeg ikke, at Recensionen er hvad man kalder godt skreven, at sige for saa vidt som Noget kan være godt skrevet, uden at være klart tænkt. Hvad han siger om den franske Literatur, er ogsaa høist utilfredsstillende; det lader til, at hans Kundskab om denne ikke strækker sig længere end til Lamartine og Victor Hugo, og at han ikke kjender Vitet og Mérimée.

Hvad Du siger om Baggesen, er meget rigtigt. Kun Faa have rigtigt opfattet hans Aand, og jeg gad vide, om ikke Mynster gjør Udgiverne af hans Værker Uret, ved at paastaae at de have optaget Løst og Fast; thi selv dannede Mænd ere endnu saa langt fra at vurdere Baggesen rigtigt, at de regne til »Løst og Fast« Alt hvad han har skrevet i sin Polemik mod Oehlenschläger, uden at betænke, at just nogle af hans modneste Producter ere fra denne Periode. Ikke desmindre maa man paa den anden Side dog ogsaa indrømme, at Baggesen selv var tildeels Skyld i at han ikke rigtigt vurderedes, og at hans Aand ikke rigtigt opfattedes, jeg mener ikke saa meget formedelst de polemiske Excesser, som han begik, men hans Aand var virkelig ikke paa det Rene med sig selv; han vaklede i sin Philosophie, og derfor var hans Aand vanskeligere at opfatte; men ihvor meget han end vaklede, saa følte han dog dybt Nødvendigheden af et philosophisk Grundlag, og derved adskiller han sig høist fordeelagtigt fra Oehlenschläger.

Fra min Moder skal jeg hilse Dig tusinde Gange. Hun tager den inderligste Deel i Alt hvad der angaaer Dig, og Ingen kan mere end hun ønske Dig en god og hurtig Bedring. Jeg lod hende læse Din Seddel til mig, og hun sagde, at hun selv vilde skrive Dig til, hvilket udentvivel vil skee om et Par Dage. — Jfr. Pätges takker for Hilsenen, og sender sin venskabelige Gjenhilsen.

Hvad der i disse Dage endydermere holder mig fast her i Byen, det er Prøverne paa Bruden, hvilke jeg ikke bør forsømme.

De fleste af Redacteurerne af Maanedsskriftet have, efter Petersens Forslag,

forenet sig til et Aftensmaaltid hos Knirsch, den sidste eller næstsidste Torsdag i hver Maaned. Paa Torsdag er det første Gang. Naar mon vi skal have den Fornøielse at see Dig i disse Samlinger, som kunde være meget fortræffelige, naar man ikke skulde spise varm Mad om Aftenen?

5 Du seer, hvorledes jeg veed at hjælpe mig. Uagtet Du kun har givet mig Valget mellem et interessant Brev og et kjedsommeligt Ophold, saa seer Du at jeg ingen af Delene har valgt, thi mit Brev er desværre langt fra at være interessant; og naar jeg kommer ud til Dig, skal Opholdet vist ikke blive mig kjedsommeligt. Naar Du, uden at det generer Dig, kan skrive mig et Par Ord
10 til, selv om det er nok saa lidt, saa gjør det, og lad mig vide, hvorledes det gaaer. Din Familie beder jeg at anbefale mig, skjøndt ubekjendt, og at takke den for den venskabelige Indbydelse.

A propos. Hambroes Huus har igaar faaet en Stafet, som har bragt Efterretning om Russernes totale Nederlag. Geismar er Krigsfange i Warschau. Po-
15 lakkerne have afbrændt alle Russernes Communications-Broer, ved at antænde Halm under dem, og derved bragt den hele russiske Armee i største Confusion. Hvor Diebitsch er, veed man slet ikke; men hvad man med Sikkerhed veed, det er, at Felittoget er forbi for denne Gang.

Lev vel saalænge! God Bedring ønskes Dig hjerteligen af

20

Din hengivne

J. L. Heiberg.

239. *J. L. Heiberg til H. G. v. Schmidten.*

25 April 1831.

Det omlagte Brev, som min Moder har givet mig til at besørge, vil jeg dog ikke lade afgaae, uden med et Par Ord at lade Dig vide, at jeg igaar Aftes
25 modtog Dit Brev af 23de, og deraf med Fornøielse har erfaret, at Du vil komme paa et Besøg hertil. Jeg haaber, at Du da holder Ord, og lader mig Din Ankomst vide. Til Frederiksborg kan jeg vist ikke komme før i Begyndelsen eller Midten af næste Maaned; men i ethvert Tilfælde maatte min Ankomst i ingen Henseende genere Din Afreise.

30 Med mit Arbeide gaaer det endnu langsomt nok. Au plaisir

Din

J. L. H.

240. *J. L. Heiberg til H. G. v. Schmidten.*

Kjøbenhavn d. 20 Mai 1831.

Kjære Schmidten!

35 Indlagte Brev har min Moder bedet mig besørge, og jeg formoder at Petersen, som reiser imorgen eller iovermorgen til Frederiksborg, vil paatage sig Commissionen.

Allerede for længe siden havde jeg skrevet Dig til, og vedlagt et Exemplar af min Faders »Erindringer«, som han gjentagne Gange og endnu for kort siden, i sit sidste Brev, udtrykkelig har paalagt mig at tilstille Dig. Bang, som havde isinde at tage til Frederiksborg, havde paataget sig at besøge Pakken, men da hans Forsæt idelig blev forhindret af det slette Veir, saa har jeg nu 5 endelig faaet Pakken tilbage, og jeg vil nu ikke bebyrde Petersen med den, eftersom jeg hører, at Du om faa Dage kommer til Staden, og at Du desuden allerede har læst Bogen. Din Triumf over at min Fader ikke havde tilstillet Dig et Exemplar, var altsaa kun af kort Varighed. Vist nok er der meget at udsætte paa Bogen; jeg vil kun sige til dens Forsvar, at den ikke hører til le genre 10 ennuyeux, og at den for saa vidt svarer til Begrebet om Mémoires, at den med stor Oprigtighed og Naivetet fortæller Alt, hvad der i nogen Maade har interesseret Forfatterens Individ, og fremsætter hans allersubjectiveste Meninger.

Din Reise til Vestindien glæder mig under Forudsætningen af de Omstændigheder som bevæge Dig dertil. Saasart jeg hørte, at Du havde besluttet 15 at reise til et sydligt Clima, ønskede jeg strax, at Du vilde vælge Vestindien, deels fordi Du der har en Broder, deels formedelst Letheden i at komme derfra til andre Steder. Det er meget muligt, at allerede Søreisen vil tilveiebringe en betydelig Bedring; og saa megen Overvindelse der end maa til at tage en saadan Beslutning, saa kan dette, som Du selv siger, dog ogsaa have sine store 20 Behageligheder. Du synes at være bestemt til at blive den videst bereiste Professor i Christenheden. Allerede længe har jeg, som Du veed, kaldt Dig Professoren paa Landeveien; nu skal Du tillige hedde Professoren paa Søveien, og — som jeg haaber og formoder — paa Sundhedsveien; thi — som Oehlenschläger siger:

25

Livets Kilde, Sundheds Bæger,
Taarner sig det sølvblaa Hav.

Adskillige Omstændigheder have hidtil hindret mig i at besøge Dig i Din Eremitage. Da Du nu ventes saasart hertil, saa har jeg opgivet det, og vil hellere see at holde mig skadesløs under Dit korte Ophold her i Byen. — Min 30 Vaudeville har endnu langt tilbage, men jeg haaber, at den skal gaae den lange Vei hurtigere end den korte, og at jeg vil kunne meddele Dig Et og Andet deraf, naar Du kommer hertil. Det gjør mig meest ondt, at jeg ikke har faaet gjort Din Families Bekjendtskab; dog haaber jeg at see Din Søster her i Byen, og ved hendes gunstige Mellemkomst, engang i Sommer at kunne besøge Din 35 Fru Moder. — Jeg gratulerer til det gode Veir, og venter, at det vil have en god Indflydelse paa Din Helbred. — Din lille Seddel af 17 Mai modtog jeg igaar, og takker Dig for den.

Din

J. L. Heiberg.

241. J. L. Heiberg til Frederik VI.

Kjøbenhavn den 3die Juni 1831.

Til Kongen.

Deres Majestæt har saa ofte værdiget at skjænke mig Beviser paa Deres dyrebare Naade, at jeg maaskee ogsaa i nærværende Tilfælde tør haabe, at De ikke vil lade mig savne den Opmuntring, som jeg er vant til at erholde af Deres Majestæts i Sandhed faderlige Haand. Jeg tillader mig derfor allerunderdanigst at fremstille mit Andragende i faa Ord.

Jeg er i denne Tid beskjæftiget med et originalt Arbeide til Theatrets Brug, en Vaudeville, hvis Plan de Herrer Theater-Censorer tildeels kjende, og synes at bifalde. Dette Stykke, hvorom jeg nærer det Haab, at det skal blive Theatret til Fordeel, vil upaatvivleligen blive færdigt fra min Haand i Løbet af indeværende Maaned, ja skulde allerede have været færdigt, om ikke nogle forstyrrende Bryderier, foraarsagede ved nødvendige Udbetalinger, til hvilke jeg for Øieblikket savner Midlerne, havde opholdt mig under dets Udarbeidelse. Jeg henvendte mig desaaarsag til Hans Excellence Theater-Chefen, med Begjæring om at et Forskud af 300 Rbdlr. maatte udbetales mig paa dette Arbeide. Jeg har al Grund til at troe, at Hans Excellence med sin sædvanlige Velvillie vilde have opfyldt denne min Begjæring, ifald ikke de bestaaende Anordninger ved Theatret hindrede ham deri. Da nu en Undtagelse fra den almindelige Regel ikke kan gjøres uden med Deres Majestæts allerhøieste Til ladelse, saa er det i denne Anledning at jeg allerunderdanigst vover at indstille mit Ønske til Deres Majestæts naadige Betænkning. Jeg tør forsikre, at Theatret ikke skal faae Grund til at fortryde denne Gunst, ifald den bevises mig; thi foruden det omtalte Stykke, der omtrent er halv færdigt, har jeg endnu et Par andre Planer, som det er min Hensigt at udarbeide i indeværende Sommer, saa at jeg ved den næste Theater-Saisons Begyndelse venter at sætte Directionen i Besiddelse af flere for Theatret nyttige Arbeider, saafremt Deres Majestæt allernaadigst maatte behage ved Opfyldelsen af mit Ønske at sætte mig istand til at arbejde i denne Sommer med et nogenlunde sorgfrit Sind.

Saalænge som jeg end har ønsket mig en Leilighed til personlig at fremstille mig for Deres Majestæt, saa har jeg dog ikke anseet denne for den passeligste, og har derfor heller ikke kunnet overtale mig til at benytte den, saa meget mere, som Deres Majestæts nærforestaaende Afreise, hvilken jeg tillader mig at ledsage med de varmeste Ønsker for Deres Majestæts Vel, bør gjøre Enhver frygtsom for i dette Øieblik at synes paatrængende eller ubeskedent i at benytte den personlige Adgang, som Deres Majestæt allernaadigst tilsteder Deres Undersaatter.

Allerunderdanigst

J. L. Heiberg,

242. Peder Hansen til J. L. Heiberg.

Slangerup d. 26 Julii 1831

Kjære Heiberg!

Dit vennehulde Brev af 23de dennes overraskede mig i Gaar paa den behageligste Maade, og det glædede mig meget deraf at erfare ikke alene, at Du efter saa mange Aars Forløb ikke har glempt mig, men og at Du paa saa hæderlig en Maade aabenbarer mig Din Fremtids Lykke, hvortil jeg paa det oprigtigste gratulerer Dig. Det skal være mig en kjær og behagelig Pligt at forrette Vielsen, naar Du og Din Forlovede ville tage tiltakke med den, saaledes som den kan blive af en gammel eenfoldig Landsbypræst.

I Henseende til de omspurgte Formaliteter, tillader jeg mig at bringe i 10 behagelig Erindring, at foruden Kongebrev udfordres Attest fra vedkommende Præst (den af hvis Menighed Bruden er Medlem) at alle Vedkommende have nydt deres Ret, i hvilken Attest Præsten tillige anmerker, om noget er foregaaet, der kan være til Hinder for Ægteskabet, Koppe- eller Vaccinations-Attester, Døbe-Attester, samt, i fornødent Fald, Attest om Bruden maatte 15 bekjende sig til nogen anden end den evangelisk-lutherske Religion. Hvad angaaer i Særdeleshed Indskud i Enkekassen, da er det under Straf af 100 Rbd forbudt Præsterne at vie nogen kongelig Embedsmand »forinden denne enten har behørig legitimeret sig at henhøre til dem som ere undtagne fra den almindelige Befaling at gjøre Indskud i den almindelige Enkekasse, eller til 20 Beviis om at have opfyldt den har foreviist det fra Directionen for Enkekassen erholdte sædvanlige »Receptionsbeviis«, etc.

Theater-Etatens Enkekasse er mig vel ubekjendt, men jeg troer gjerne, hvad Du i denne Henseende er saa god at meddele, at Embedsmænd ved Theatret ikke behøve at sætte i den almindelige Enkekasse. Dog kunde jeg 25 nok ønske at see nærmere Beviser for denne Fritagelse; men i Særdeleshed anseer jeg det nødvendigt, om Du vilde have den Godhed at medbringe, til Foreviisning, Beviis for at Du har gjort det nødvendige Indskud i Theatrets Enkekasse. Var jeg i Kjøbenhavn, kunde jeg let hos en eller anden Præst erholde de i denne Henseende fornødne Oplysninger, som jeg ikke før har havt nogen 30 Anledning til at søge.

Og nu glæde vi os meget til Din og gode Kjærestes Komme, og jo længere De vil forunde os Æren af Deres Ophold hos os, desto kjærere vil det være os, naar De kun vil tage tiltakke med vores ringe Leilighed; thi vi have ingen Præstegaard eller Embedsbolig, men kun et maadeligt lille Eiendomssted. Men 35 een Ting beder jeg Dig meget om, nemlig at Du med Overbringeren vil have den Godhed med et par Ord at underrette mig om, hvilken Dag vi maae have den Ære at vente Dem, hvilket i flere Henseender var mig vigtigt at vide. Da dette Brev, naar det skulde gaae med Posten, ikke vilde komme Dig tilhænde førend paa Fredag, har jeg sendt det med Expresse. 40

Med de bedste Lykønskninger til Din vigtige Forbindelse med en saa berømt Kunstnerinde, som jeg glæder mig ved at faae en saa skjøn Leilighed til at lære at kjende, og med venskabelig Hilsen fra min Kone forbliver jeg stedse med Høiagtelse

Din særdeles hengivne Ven

5

P. Hansen.

243. *J. L. Heiberg til C. Molbech.*

Kjøbenhavn den 30 Juli 1831.

Med megen Tak for Hr. Justitsraadens venskabelige Skrivelse, tillader jeg mig at sende Dem mine oprigtigste Ønsker for den hurtige Gjenvindelse af Deres Helbred. Jeg havde havt isinde at aflægge et Besøg hos Dem paa Castrup, men deels blev min Hest syg, deels fik jeg saa mange andre Forretninger, at jeg maatte opgive det. Et lille originalt Drama i 1 Act, under Titel »Sproglæreren« har jeg færdigt; og Vaudevillen lakker ogsaa mod Enden. Den største Deel af den er reenskrevet, og 8 Musiknummere af de 12, hvoraf den kommer til at bestaae, ere ogsaa allerede bragte paa Papiret. Jeg skal idag vise H. Exc.

15 Theater-Chefen alle disse Documenter, hvorpaa jeg tager dem med mig paa Landet, thi jeg tager imorgen til Slangerup, for at lade Vielsen fuldbyrde, hvorfra vi om et Par Dage gaae til Lyngby, for der at tilbringe en Deel af August Maaned; og i denne landlige Ro skal jeg da ufortøvet lægge den sidste Haand paa Værket, og betimeligen indsende det Hele.

20 At De ikke fik talt i mit Anliggende med H. M. Kongen, var slemt nok for mig, thi hvad De er saa god at kalde min »Veltalighed«, er en Egenskab, jeg selv aldrig har sporet hos mig, hvorfor jeg visselig kunde have behøvet Deres, og derfor ogsaa venter, at De ved en anden Anledning vil være af den Godhed at anvende den til mit Bedste. I Løbet af næste Maaned haaber jeg

25 at træffe sammen med Dem i Kjøbenhavn, og da at finde Dem ved Deres gamle Helbred. Indtil da beder jeg Dem foreløbigen, at være forsikkert om min bestandige Høiagtelse og Hengivenhed.

Deres

J. L. Heiberg.

244. *J. L. Heiberg til C. Molbech.*

Lyn[g]by den 11 August 1831

30 Herr Justitsraadens

meget kjærkomne Skrivelse modtog jeg i dette Øieblik, og iler med at besvare den, for, paa min Kones og egne Vegne, at takke Dem for Deres venskabelige Lykønskning. Jeg kan med saa meget større Fornøielse modtage den, som Deres Formodning om hendes Hjertes Al-pari-Stilling med hendes For-

35 stand er vel grundet.

Hvad Don Carlos angaaer, da havde den tusindtungede Fama allerede underrettet os om hvad Hr. Justitsraaden har den Godhed at meddele mig. Da min Kone ønskede, saa snart som muligt, at sætte sig ind i dette Digtværk, saa lod jeg Originalen komme herud, og forelæste hende den. Men saa meget som end Stykket interesserede hende, var hun dog af den Mening, at Prindsesse Eboli, som en tragisk, høi-pathetisk, ja næsten convulsivisk Person, laae altfor meget udenfor hendes nu saa temmelig bestemte Rollefag, til at hun turde vove paa at udføre denne Character. Ligesom hun ikke anseer Tragedien i Almindelighed for sit Fag — det er i Conversationsstilen at hun især har sin Styrke — saaledes finder hun, at in specie denne Rolle aldeles ikke 10 egner sig for hende, og at det kunde skade hende hos Publicum, om hun gav sig af med at løse saa vanskelig en Opgave, saameget mere som vel heller ikke Publicum venter en tilfredsstillende Opløsning af hende, eller kan antages at være forud gunstigen stemt for hendes Præstation i dette Fag. Da enhver Omstændighed, som kunde skade hende hos Publicum, tillige vilde 15 være til Skade for Theatret — thi uagtet hun nu er min Kone, tør jeg dog sige, at hun for Øieblikket er den af alle Damerne, af hvem Theatret kan vente sig den største Nytte — saa haaber jeg, at Hr. Justitsraaden vil bidrage Deres til at fritage hende for en Rolle, som hun ikke tiltroer sig at kunne udføre, og som langt bedre kan besættes med Mad. Andersen eller Jfr. Jørgensen (til hvis Fag den ganske henhører, ligesom Grevinde Orsina i Emilie Galotti) eller med Jfr. Heger, som hører med til Tragediens Personal, og besidder større Styrke i den pathetiske Recitation end i Conversations-Tonen. Min Kone har hidindtil consequent frabedet sig alle Roller af denne Art, f. Ex. Svarteham i Stærkodder. Vel har hun i Norge spillet Lady Milford i »Kabale 25 og Kjærlighed«, men det var i Norge, og i den høieste Nød, da ingen anden kunde paatage sig Rollen. Jeg haaber, at De er overbevist om, at hun, hvis største Fornøielse er at spille Comedie, ikke vilde undslaae sig for en Rolle, hvis hun ikke selv fandt at den laae uden for hendes Omfang, og heri er hun selv vist nok den sikkreste Dommer. Inden jeg modtog Hr. Justitsraadens 30 Brev, havde jeg imorges skrevet et Par Ord i denne Anledning til Hr. Stage. Havde jeg vidst, at jeg endnu idag vilde faae Leilighed til at skrive til Dem, saa havde jeg sparet mig hiint.

At det gaar bedre med Deres Helbred glæder baade min Kone og mig ret inderligt. Ingen af os vilde undvære Deres Indflydelse i de for os saa vigtige Anliggender, thi man vilde snart faae det at føle, ifald Theater-Directionen ikke talte nogen Literator blandt sine Medlemmer. Lykkeligviis er denne Frygt nu ugrundet, og det glæder mig at høre, at De ved Forsigtighed i Deres Levemaade og Indskrænkning af Deres litteraire Virksomhed vil sikre os vort Haab. Hvor jeg, ved at paatage mig det Oversættelses- og Omarbei- 40

delses-Arbeide, som De undertiden plager Dem med, kan bidrage til at forøge Deres Fritimer, der er det ikke allene min Pligt at gjøre det, men det skal stedse være mig en sand Fornøielse.

Paa Løverdag venter jeg Afskriveren, Hr. Lassen, herud, for at lægge den sidste Haand paa Vaudevillen, som altsaa formodentlig paa Søndag Morgen vil være i Directionens Hænder.

Med mange Hilsener fra min Kone, forbliver jeg

Deres ærbødigste

J. L. Heiberg.

10 I Hast, som Figura udviser.

245. C. Molbech til J. L. Heiberg.

Castrup Gaard den 17. August. 31.

Kiære Hr. Professor!

Jeg har i dette Øieblik endt Læsningen af Deres Skuespil: Sproglæreren. Hvor glæder det mig, i dette lille, høist indtagende, og ligesaa elegante Værk, at see Dem som dramatisk Digter atter paa en ny Vei, hvor De vil vinde mange Hierters Bifald — og maaskee ligesaa mange, som De alt har vundet Hoveders! — Jeg siger en ny Vei; thi jeg har aldrig, enten læst eller seet Deres Nina, som dog nok, efter adskilligt, jeg har hørt om dette Stykke, i Charakteren nærmer sig denne nydelige Skizze, som De vil kalde den — skøndt den i mine Øine er et aldeles udført Arbeide — hvorfor jeg for min Deel langt hellere vilde, det skulde hedde: Skuespil i een Act. — Vist er det, ved at læse dette Stykke, har jeg ikke blot faaet en ny Anledning til at erkiende og agte Deres Talent; men jeg har glædet mig, jeg tilstaaer det, endnu mer ved at kunne sige mig selv: de, som ville negte Forfatteren af Sproglæreren Hierte og Følelse, maa selv være ligesaa hierteløse, som hovedløse Uslinger!

Jeg kan ved den Leilighed ikke negte mig at sige Dem, at Læsningen af dette Stykke endnu mere har styrket mit Hiertes Ønske: at De efter saa lang og erfaringsrig, men ogsaa efter saa vildsom en Prøvevei, maa have fundet den stille, fortrolige Sti, der i Livets Middag og Eftermiddag kan føre Dem til dets stille Glæde, og til den Ro og det Hvilepunkt for Hiertets Attraa, uden hvilke dog al udvortes Bifalds- og Lykkes-Ruus, og al Aandens Tilfredshed med sin Virken, savner det, som skal gjøre, ikke blot Manden, Borgeren, Kunstneren o. s. v. men Mennesket tilfreds i sit eget Indre.

Det er mit oprigtige Ønske, at jeg var eller kunde blive i Stand til at virke noget for Deres og Deres Kones varige Fremtidslykke. Men skulde det sidste nogentid kunde falde i min Lod — saa vil det dog ei kunne skee, uden at De vil agte mine Grundsætninger; og vel heller ei, uden at De i et og andet

vil høre mine Raad — ja jeg tør maaskee alt lægge til, ogsaa Deres Kones. Hvad mig angaaer, saa vil jeg ikke tale om eller bringe det mindste i Beregning, hvor lidt eller meget mit hele øvrige Livs Erfaring gjør mig ældre end De; men De kan godt til de 8 Aar, jeg overgaaer Dem i Alder, lægge de 11 Aar, jeg er ældre Ægtemand og Huusfader, end De, hvor det kommer an 5 paa at høre mig in rebus domesticis. — Tro ikke, jeg vil give mig nogen vigtig Mine, eller paatrænge Dem, enten Raad, eller Auctoritet! — De skal aldrig høre noget Ord fra mig, der klang af Sligt. Men den første Gang, De henvender Dem til mig, i nogen Sag, Deres Velfærd angaaende: gjør jeg det til ufravigelig Betingelse, at have en privat Samtale med Deres Kone. Hun vil 10 kunne høre og forstaae, maaskee ogsaa følge mig, i adskilligt, som det ikke passer sig for mig, at sige til Dem, og som De er for gammel til at høre af mig.

Om Deres nye Vaudeville faaer jeg her ikke Leilighed til at sige Dem noget; andet end at jeg haaber et godt og heldigt Udfald. Jeg skal, om De gider læst samme, meddele Dem min korte, hurtige Theatercensur, som jeg i Morges 15 nedskrev; og hvoraf jeg nu kun vil meddele Dem dette ene: at Lises og Commerceraadens Roller forekomme mig i Anlæg og Udførelse for ubetydelige for dem, som de ere tildeelte, og formodentlig skrevne for. I øvrigt ved jeg Intet at sige om Besætningen, andet end godt.

Med mange Hilsener til Fru Heiberg, er jeg

Deres hengivne 20
C. Molbech.

Det gaaer vist ikke an, at sige: Sagen er ikke saa fortvivlende — som jeg troer Aline et Sted siger. Man kan ikke fortvivle noget. Jeg har nogle faa og ubetydelige Sprog-Notater til Vaudevillen at meddele Dem.

246. C. Molbechs Censur over »Køge Huskors«.

Den 19de Aug. 1831. 25

Kjøge Huuskors,
Vaudeville af J. L. Heiberg.

Indsendt den 16de Aug. 1831.

Dette nye, heldige Arbeide af den danske Vaudevilles Ophavsmand har hverken den piquante Satire, som Aprilsnarrene, eller den komiske Kraft, 30 som Recensenten og Dyret og de Uadskillelige. Det udmærker sig mere ved en lystig anlagt og pudseerlig indviklet Intrigue. Charaktererne forekomme mig i det Hele baade mindre marquerede og mindre udførte, end i de sidstnævnte Vaudeviller; men de fattes ikke et godt Stof til Gienstand for de heldige Skuespilleres Bearbejdelse, i hvis Hænder de fleste Roller falde. Saaledes 35 vil sikkert Hr. Rosenkilde gjøre meget af Blase og Hr. Winsløw jun. af Di-

plomaten; men dog see vi os forgieves om efter en Trop, Hummer og Klister; og baade Commerceraadens og Lises Roller forekomme næsten alt for ubetydelige for den udmærkede Kunstner og Kunstnerinde, som de ere tildeelte. Sangene forekomme mig meget heldige, og den forenede Virkning af Stykkets dramatiske og musicalske Bestanddeel lover jeg mig at blive meget god.

Udtrykket pag. 4 om Bekjendtgjørelsen angaaende Cholera maa nødvendig forandres. Perlekiærs sidste Replik i 50de Scene, og hans Anvendelse af det dramatiske og diplomatiske Konstsprog i Forening forekommer mig tvungen og affecteret. Et Udraab af Niels (p. 14. 4.) »Ih du store chinesiske Gud!« er mere unaturligt, end comisk, og denne Siællandske Gaardskarl er overhovedet af Forfatteren, i Charakter og Sprog, ikke tegnet ret efter Naturen; men Hr. Phister vil altid vide at colorere ham noget. Nogle faa andre Notater af mig under Stykkets Læsning ere for ubetydelige til her at optegnes.

15

C. Molbech.

247. J. L. Heiberg til Det kgl. Teaters Direktion.   Kjøbenhavn den 5te Septbr. 1831.

Da saavel Hans Excellence Theater-Chefen, som de andre Medlemmer af Directionen gjentagne Gange have gjort mig den Ære, at opfordre mig til at skrive en ny Vaudeville, og saaledes atter betræde den Bane, som jeg nu i meer end fire Aar ikke har berørt, saa tør jeg smigre mig med, at det er Directionen behageligt, at jeg endelig har opfyldt denne Begjæring. Saa meget mere tør jeg haabe, at Directionen, som stedse har viist sig saa beredvillig til rundeligen at honorere mine Arbeider, ogsaa ved denne Leilighed vil tilkjendegive mig sin Tilfredshed, ved at erstatte mig den Tid og Flid, som jeg har anvendt paa min nye, af Directionen antagne Vaudeville: »Kjøge Huuskors«. Jeg tillader mig at bemærke, at dette imidlertid ikke vilde skee, ifald dette Arbeide honoreredes strengt efter Taxten, eller endog med et lidet Overskud over samme. Som bekjendt, stiger Honoraret for et Skuespil i Forhold til Acternes Antal; men den høie Direction indseer vist nok det Precaire i denne Maalestok, og hvor lidet den i dette Tilfælde er anvendelig. Min Vaudeville vil, naar den opføres, vare henvend to Timer, altsaa ligesaa længe, som mangt et Stykke i fire eller fem Acter, hvor desuden Opholdene mellem Acterne bidrage til at trække Tiden endnu længere ud. Tillige tillader jeg mig at gjøre opmærksom paa, at den musicalske Deel af en Vaudeville kan af de forskellige Forfattere og efter de forskellige Sujjetters Beskaffenhed behandles saa yderst forskjelligt, at Maalestokken for den paa et saadant Arbeide anvendte Tid og Flid kan variere saare betydeligt. I de Vaudeviller, som ere

indrettede efter det franske Mønster, bestaaer den musicalske Deel kun i enkelte Couplets, der for største Delen kun indeholde et lidet Epigram, som, ifølge sin Natur, er umusicalsk, saaledes at Grændserne for Musik-Valget ere yderst udstrakte, og Valget indenfor disse Grændser temmelig indifferent. Ved disse Arbejder har Forf. ingen Vanskelighed at overvinde, og kan endog, 5 ifald han selv er umusicalsk, overlade Valget til en Musiker, og med alt det frembringe en taalelig Vaudeville. Med mine Vaudeviller forholder det sig derimod ganske anderledes. Musiken anvendes i disse undertiden parodisk, men for det meeste til Udmaling af Situationer. I begge Tilfælde er Valget af største Vanskelighed og Vigtighed, da Vaudevillen i denne Form nærmer sig til Ope- 10 raen, hvorfor dette Valg heller ikke kan betroes til nogen Musiker, men maa foretages af Forfatteren selv. Ved ingen af mine Vaudeviller har jeg anvendt saa megen Tid og Flid paa den musicalske Deel, som denne, og dette er Hoved-Aarsagen, hvorfor jeg har brugt saa lang Tid til at udarbejde den. Directionen vil heri finde adskillige nye Melodier, hvor ingen gammel fandtes passende, og 15 et Thema (af Muurmesteren), der, som Grundvold for det Hele, idelig vender tilbage paa betydningsfulde Steder, og forbinder sig med andre Melodier. Slutningsangen har jeg ei engang endnu kunnet skrive, fordi det, trods al min Umage, endnu ikke har været mig muligt at finde en Melodie, der ganske svarede til mine Fordringer. Dette maa være tilstrækkeligt til at overbevise 20 Directionen om, at et Arbejde, som »Kjøge Huuskors«, uagtet det regnes til den »lette Genre«, kræver i det mindste ligesaa megen Tid, Flid og Anstrenge, som mangt et fem-Acts-Drama, ved hvilket man er tilbøielig til i langt høiere Grad at bringe den anvendte Kunst og Omhu i Anslag.

Da der nu tillige ikke er Tvivl om, at denne Vaudeville, i Forening med 25 mit originale Skuespil »Sproglæreren«, rigeligen vil udfylde en Aftens Forestilling (ved Fem-Acts-Stykker pleier der ikke engang at tages Hensyn paa, om der, til at udfylde Forestillingen, endnu udfordres et Divertissement, hvilket her ikke behøves), saa er min underdanige Begjæring til Directionen, at disse tvende originale Stykker (hvilke jeg desuden gjerne saae første Gang 30 opførte paa samme Aften, og derefter har indrettet Rollebesætningen) maatte honoreres som eet Arbejde, der udfylder en Aften, altsaa med en femte Deel af de fem første Aftens Indtægt. Da det imidlertid vilde genere Repertoiret, om begge Stykker nødvendigen skulde følges ad de fem første Gange, saa tillader jeg mig at foreslaae Directionen at bevilge mig et Honorar, som omtrent 35 svarer til den samme Indtægt, og hvortil maaskee en Sum af 700 rbrdr Sedler kunde findes passende. Da jeg tillige for Øieblikket har adskillige Udgifter, som gjøre mig det ønskeligt, strax at erholde mit Honorar udbetalt, saa tillader jeg mig endelig at bede den høie Direction, om at denne Summa (naturligviis med Fradrag af de 200 rbrdr Sedler, hvilke Hr. Kammerraad Printzlau 40

udbetalte mig i Forskud paa Vaudevillen) maatte, jo før jo heller, blive mig anviiste paa det Kgl. Theater-Contoir.

Ved samme Leilighed har jeg den Ære at underrette Directionen om, at jeg om faa Dage skal tilstille samme et nyt originalt Drama i 1 Act, betitlet: »Svanen«, samt at jeg allerede arbejder paa en ny Vaudeville, hvori kun findes fire Personer, og som bliver af mindre Omfang end »Kjøge Huuskors«. Jeg behøver ikke at sige, at Directionens gunstige Opfyldelse af mit oven fremsatte Ønske meget vil bidrage til den hurtige og heldige Fuldendelse af mit forehavende Arbeide, saa meget mere som jeg deri vil see en smigrende Opfordring til at vedblive min Virksomhed.

Endelig tillader jeg mig at bemærke, at det til det gunstige Udfald af »Kjøge Huuskors« er absolut nødvendigt, at der paalægges Hr. Syngemester Zinck at componere en Ouverture, hvori han, ligesom i de andre af ham componerede Ouverturer til mine Vaudeviller, anvender, efter sin egen Skjønsmhed, nogle af de i Stykket forekommende Themaer, og især det af »Muumesteren«, der ligesom er Basis for det Hele. Den eminent musicalske Character af denne Vaudeville gjør denne Forholdsregel aldeles uundgaelig.

Underdanig

J. L. Heiberg.

20 248. J. C. Ryge til J. L. Heiberg.

D. 28. Oct. 1831.

I et Originalstykket af Deres Velbaarenhed, betitlet »Sproglæren« er mig tildeelt en Rolle: »Agent Borggaard«, og efter Regisseurens Forsikkring er dette skeet ifølge Deres Proposition. Derfor tager jeg mig den Frihed, at henvende mig til Dem, med den ærbødige Begiering, at De vil foreslaae Chefen en Anden til denne Rolle, da jeg inderligen ønsker at fritages for den.

Hvad der foranlediger dette Ønske, tager jeg ikke i Betænkning, ærligen at tilstaae Dem: Stykket behager mig ikke, og Rollen endnu mindre. Vel giver den nogen Leilighed til Sandhed i Fremstillingen — mit høieste Maal som Skuespiller — men denne har allerede længe degouteret vort, ved alskens Løier og væmmelig Carrikeren forvænte Publikum, og ligesaa vist, som jeg ex imo pectore ønsker at kunne bidrage til, at Sandhed igien kan blive en behagelig Ret for Publikum, ligesaa overbeviist er jeg om, at jeg — for at tilfredsstille denne Længsel — nu mindre end tilforn, kan undvære en vittig og kraftig Dialogs ægte Kryderier, og disse er det just, jeg de préférence savner i bemeldte »Agent Borggaards« Rolle.

med Agtelse og Ærbødighed

J. C. Ryge Dr.

249. J. L. Heiberg til C. Molbech.

9 Novbr. 1831.

Det gjør mig ret ondt, at jeg ikke havde den Fornøielse at see Hr. Justitsraaden idag ved Deres Besøg hos min Moder.

I Anledning af »Sproglæreren«, da kan jeg ikke frafalde min Mening, at Borggaards Rolle nødvendigen maa udføres af Hr. Dr. Ryge, hvorimod Hastings⁵ kan udføres enten af Hr. Nielsen eller Hr. Stage. Skulde denne Besætning medføre Vanskeligheder, da ønsker jeg, at Stykket maa blive henlagt, indtil de to nye ere opførte; imidlertid vil jo Meget kunne jævne sig. Men bedre var det jo, om »Sproglæreren«, ifølge Bestemmelsen, kunde gaae første Gang i Forbindelse med Vaudevillen.¹⁰

Ifølge Deres Aftale med min Moder (eller rettere sagt: omvendt), tillader jeg mig at udbede mig »Fregatskibet Svanen«; jeg skal sende det tilbage imorgen Formiddag.

Deres ærbødigste

J. L. Heiberg.¹⁵

250. J. L. Heiberg til C. Molbech.

27 Novbr. 1831.

Høistærede!

Hr. Secretair Printzlau har sagt mig, at Aarsagen, hvorfor de to originale Dramer, som jeg har indleveret til Theater-Directionen, endnu ikke ere expederede af Hr. Justitsraaden, er den, at De vil lade dem henligge, indtil²⁰ Hans Majestæt har udnævnt en ny Censor. I denne Anledning maa jeg have den Ære at bemærke, at jeg, forinden jeg indleverede Stykkerne, spurgte Hans Excellence Theater-Chefen, om nye Stykker kunde ventes antagne, inden den nye Censors Udnævnelse, da jeg i modsat Fald ikke saa nogen Grund til at indlevere nye Stykker, førend denne Udnævnelse havde fundet Sted; hvor-²⁵ paa Hans Excellence svarede, at han ved disse originale Arbejder vilde selv træde i den manglende Censors Sted, og ufortøvet læse dem, saasomt de vare expederede fra Hr. Justitsraaden. Da nu baade Theatret trænger til nye Stykker, og jeg til nye Penge, saa vilde det være til Fordeel for begge Parter, om Hr. Justitsraaden jo før jo hellere vilde behage at tilstille Theater-Chefen de³⁰ omtalte tvende Dramer; og det er herom, at jeg, paa Grund af Hans Excellences ovenanførte Yttring, tillader mig at anmode Dem.

Ærbødigst

J. L. Heiberg.

251. C. Molbech til J. L. Heiberg.

d. 28. Nov. 1831.

(Koncept).

I Anledn. af Hr. Professorens i Gaar modtagne Skrivelse, hvori De anmoder mig om, jo før jo heller at tilstille H. E. Theaterchefen de to af Dem til Th. 5 Dir. nylig indleverede originale Stykker, da Hs. Exc. har lovet Dem, selv at ville træde i den manglende Censors Sted, og ufortøvet læse samme saasnt De fra mig var expederede maa jeg have den Ære at svare, at der fra min Side ikke kan være noget i Veien for at efterkomme denne Deres Anmodning, da Stykkerne, som jeg modtog den 16de Nov. for over 8 Dage siden af mig 10 ere læste, og min Mening om samme afgivet i Censur-Protocollen. Uagtet nu Hans Exc. Theater-Chefen endnu i Onsdags gientog for mig, hvad han siden Conf. R. Mantheys Død flere Gange har yttret, at han hverken kunde eller vilde deeltage i de til Th: indleverede Stykkers Bedømmelse; men dette i nær- 15 værende Tilfælde synes at modsiges ved ovenanførte Yttringer af Hr. Prof. skal jeg ikke undlade, uopholdelig at tilstille Hs. Exc. Deres to originale Drammer, i det jeg ikke tvivler om, at han, naar Hr. Professoren henvender Dem til ham, ligesaa uopholdelig vil læse Stykkerne; hvorved jeg saaledes, saavidt det staaer til mig, har opfyldt Hr. Professorens i Aftes modtagne skriftlige Anmodning. 20

Ærbødigst

C. M.

252. Det kgl. Teaters Direktion til J. L. Heiberg.

d: 1ste Dec: 1831

Da Directionen ønsker, snarest muligt at lade den til Opførelse bestemte Oversættelse af Wests Donna Diana opføre, maatte man anmode Hr. Profes- soren om, saasnt De er færdig med Oversættelsen af de endnu manglende 25 Sangnummere af Operaen »De to Nætter« hvilke man ønsker fuldførte i denne eller næste Uge, at ville tilbagesende bemeldte Oversættelse af Donna Diana, efter at have med en rettende Haand giennemseet den, og anmærket de Steder, hvor Stykket efter Deres Mening kunde forkortes.

Directionen for de Kongelige Skuespil.

30

F. Holstein.

C. Molbech.

253. J. L. Heiberg til Det kgl. Teaters Direktion.

Kjøbenhavn d. 19 Decbr. 1831.

Til Directionen for de Kongelige Skuespil.

Den høie Direction har paalagt mig at rette og forkorte en til samme indsendt Oversættelse af Lystspillet Donna Diana, efter West's tyske Bear- 35 beidelse af Moreto's spanske Original. Dette Arbeide har jeg ogsaa pligt skyl-

digst begyndt paa, men fortvivler om at kunne udføre det, ja nærer derfor ogsaa det Haab, at Directionen, efter at være bleven nærmere bekendt med Manuscriptets Beskaffenhed, aldeles vil fritage mig derfor.

Kun paa de 4 første Scener (i Manuscriptet de 31 første Sider) har jeg hidindtil anvendt Filen, og blot til en Prøve; thi det er kun de efter min Mening ⁵ allernødvendigste Forandringer, som jeg i dette Pensum har foretaget, men det er langt fra, at jeg, selv i denne Skikkelse, endnu vilde vedkjende mig det som mit Arbeide. Imidlertid vil den høie Direction, ved at kaste et Blik paa de saaledes rettede Blade i Manuscriptet, hvilket jeg herved har den Ære at indsende tilligemed den tyske Bearbejdelse, see, at Stykket, for ¹⁰ blot at bringes i en for et Kongeligt Theater anstændig Form (thi videre have mine Bestræbelser endnu ikke gaaet), ikke lader sig nøie med de af Directionen forlangte »Rettelser og Forkortelser«, men fordrer en total Omarbejdelse.

Den anonyme Oversætter har ikke den fjerneste Idee om hvad der udfor- ¹⁵ dres til at skrive rimede Vers — en Form, hvori den største Deel af Stykket er behandlet, og som maa beholdes, naar ikke den lyriske Kraft (Stykkets væsentligste Skjønhed) skal gaae tabt.

1) Rimet har i den Grad generet ham, at han idelig har maattet omskrive og forlænge enhver Sætning, saaledes at al Originalens (at sige: den tyske ²⁰ Originals) Energie har givet Plads for en udtværet og udvandet Vidtløftighed. Næsten enhver Replik har i Oversættelsen flere Vers end i Originalen, og man finder hyppigt, at f. Ex. 4 af Originalens Vers ere blevne ikke blot til 6, men endog til 8. Enhver indseer, at det ved slige Leiligheder ikke gaaer an at stryge, men at den hele Replik maa omarbejdes. ²⁵

2) Oversættelsen har en høist ulyrisk Overvægt af mandlige Riim, fordi Sproget tilbyder en større Mængde af disse; og Oversætteren har ikke havt mindste Følelse af at lade dem afvexle med qvindelige, efter Kunstens eller endog blot det dannede Øres Regler.

3) Rimene selv ere under al Kritik, og stemple Oversætteren som den største ³⁰ Fusker af en Versificator. Følgende Exempler, hentede blot fra de 4 første, af mig forandrede Scener, ville tilstrækkelig godtgjøre det:

for	System	er	gjøre	Ven	be'er	Cousinerne
Jord	frem	Hensigter	større	Nærheden	er	allerkjæreste
see	det	finde	føle	begynde	Piil	
Skjønneste	vanhelliget	begrunde	spille	finde	vil	

uden at tale om det hvert Øieblik forekommende Riim af »Herre« med »være« eller »Ære«, et Riim, uden hvis Hjælp Oversætteren neppe vilde have fuld- ³⁵ endt sit Arbeide.

Endelig maa jeg bemærke, at Oversætteren forstaaer saalidt Tydsk, og tildeels saa lidt Dansk, at han oversætter »Armstuhl« ved »Armestok«, »entzweyen« ved »sønderrive« (formodentlig i Analogie med »entzwey«: »istykker«), og »Der Anstand und die Sitte« ved »Anstand og Sæderne«. En Deel andre Steder
 5 (blot i de 4 første Scener), hvor Originalen aldeles er misforstaaet, paa Grund af Ukyndighed i Sproget, vil den høie Direction lettelig finde, ved at gjen-
 nemsee mine Forandringer.

Paa Grund heraf tør jeg haabe, at den høie Direction vil ansee dette Misfoster for at være det Kongelige Theater og et dannet Publicum aldeles uvær-
 10 digt, og følgelig fritage mig for det fortredelige og lidet lønnende Arbeide at
 maatte gjøre det om fra først til sidst.

Skulde Directionen paalægge mig at oversætte Stykket, da tillader jeg mig at bemærke, at Oversættelsen af et saadant Stykke er at betragte som et Kunstværk, og neppe kan henregnes til de Arbeider, som det, ifølge mit
 15 Engagement, paaligger mig at udføre. I ethvert Tilfælde vilde jeg da selvstændig bearbejde Stykket efter den spanske Original, uden at lægge den tydske, forresten heldige, Bearbejdelse til Grund. Men interessantere vilde det da være, om jeg, istedetfor dette Stykke, valgte et andet, endnu ikke be-
 kjendt eller bearbejdet. Den spanske dramatiske Literaturs uhyre Rigdom
 20 og mit Bekjendskab med mange af dens fortrinligste Frembringelser, vilde gjøre mig det let, at vælge et ikke mindre interessant Lystspil end nærværende.

Underdanig

J. L. Heiberg.

254. Det kgl. Teaters Direktion til J. L. Heiberg.

d: 14de Januar 1832.

25 Ved at tilsende Hr Professoren det af Dem indsendte Drama »Fregatskibet Svanen« maa Directionen bemærke, at den ikke kan ansee det for passende, at bringe dette Stykke paa Scenen i dets nærværende Form, da Stykkets Forvikling beroer paa, at Hovedpersonen med Vidende og Villie begaaer en Forbrydelse, der saavel efter den christelige Kirkes, som vor Stats Love er
 30 anseet som en af de meest strafværdige, uden at han deraf har anden Ulempe end en kort Forlegenhed ved at see sit strafværdige Forhold opdaget af den fornærmede første Kone, der løser den unaturlige Knude ved ligesaa unaturligen at indlede et 2det Bigamie, hvis Fuldbrydelse desuden endnu forudsætter en Indskydelse af et falsk Navn under en i kirkelig og borge[r]lig Hen-
 35 seende lovformelig fuldbrydet Act, altsaa et aabenbart Falsum, hvilke sidste Forbrydelser vel ikke, som den første, komme til Udførelse inden Stykkets Slutning, men dog er saa langt fra, hos de handlende Personer at vække nogen Betænkelighed, at meget mere Forslaget optages med udeelt Tilfredshed og

lydeligt Bifald. I det Directionen maa overlade til Hr. Professoren, hvorvidt De maatte finde det stemmende med Deres Følelse og Stykkets Tarv, ved at lade Knuden løses førend den 2den Vielse eller paa anden Maade, at bortrydde de angivne Hindringer for Stykkets Opførelse, tilføier den endnu, at den, naar Saadant paa en tilfredsstillende Maade vil være skeet, vil gjøre sig ⁵ en Fornøielse af at bringe et Stykke paa Scenen, hvis Forfatter har saa stort Krav paa Directionens Agtelse og Velvillie.

Directionen for de Kongelige Skuespil.

F. Holstein.

C. Molbech.

C. L. Kirstein.

255. *J. L. Heiberg til Frederik VI.*

Kjøbenhavn den 16de Februar 1832. 10

Til Kongen.

Deres Majestæts faderlige Sindelag er den Grund, hvorpaa Enhver af Deres Undersaatter bygger, og paa hvis Fasthed han troer, efterat ethvert andet Forsøg har svigtet ham.

Ogsaa jeg befinder mig for Øieblikket i den Stilling, at jeg atter maa aller- 15 underdanigst bønfalde Deres Majestæt om at skjænke mig den Hjelp, som jeg paa andre Steder forgjæves har søgt.

At jeg har en Deel Gjæld, som endnu, tiltrods for alle mine Anstrengelser, er langt fra at være afbetalt, er Deres Majestæt bekjendt; og det er intet Under, om mine Indtægter, ihvor betydelige de end ere blevne ved Deres Majestæts 20 store Naade imod mig, dog under slige Omstændigheder ere utilstrækkelige. Mit Etablissement, da jeg giftede mig, og Anskaffelsen af den ved denne Leilighed uundgaaelige store Mængde af Fornødenheder have paadraget mig en ny Gjæld, hvoraf jeg dog allerede har betalt over Halvparten. Men det Re- 25 sterende, hvortil jeg for Øieblikket ikke seer Udvei, i Forbindelse med pres- sante Afbetalinger af min ældre Gjæld, alt dette tilsammen har sat mig i en overordentlig øieblikkelig Forlegenhed, hvoraf jeg ikke paa nogen Maade veed at redde mig, hvis ikke Deres Majestæt allernaadigst bevilger mig en Sum af omtrent 1,000 Rbdlr., være sig som Laan, som Gratial, eller paa hvad Maade Deres Majestæt maatte finde det for godt. 30

Jeg vil ikke trætte Deres Majestæt med at gjøre mange Ord. Min Kongelige Velgjører kjender nu min Stilling, og jeg nedlægger stiltiende mit Haab i Deres Majestæts milde Haand.

Allerunderdanigst

J. L. Heiberg, 35

Dr. Phil., Professor, Kongelig Theaterdigter,
Lærer ved den Kongelige militaire Høiskole.

256. J. L. Heiberg til J. P. Mynster.

Kjøbenhavn den 24de Marts 1832.

Deres Høiærværdighed

ville tillade, at jeg skriftligen henvender mig til Dem i et Anliggende, hvilket jeg skulde have havt den Ære at forebringe mundtligen, hvis jeg ikke i denne
5 Tid var nødt til at holde mig inde, formedelst en betydelig Contusion, som jeg har faaet paa Benet, og som aldeles hindrer mig fra at gaae.

Uagtet Kirke og Theater pleie at betragtes som Modsætninger, der gjen-
sidigen udelukke, og ikke i noget Punct berøre hinanden, saa er det dog vist,
at der kunne gives Theaterstykker, i hvis æsthetiske Bedømmelse ikke blot
10 et religiøst, men selv et kirkeligt Synspunct er et nødvendigt Moment. Det er angaaende et saadant tilsyneladende Amphibium, at jeg ønsker at consul-
tere en Mand, hvis Dom, ikke blot med Hensyn paa hvad jeg har kaldet det kirkelige Synspunct, er en Autoritet for mig saavel som Andre, men som end-
ydermere vil vide, i en æsthetisk Bedømmelse at lade hiint Synspunct gjælde
15 for hverken meer eller mindre end hvad det er, nemlig for et Moment i Be-
dømmelsen.

Sagen er denne: For nogle Maaneder siden indsendte jeg til Theater-Direc-
tionen et lille originalt Een-Acts-Drama, »Fregatskibet Svanen«, som gaaer
ud paa at fremstille det Factum, som ifølge Rygtet skal grassere mellem Skibs-
20 Capitainer, nemlig at være formeligen viet til to eller flere Koner i de for-
skjellige, langt fra hinanden liggende Havne, mellem hvilke de pleie at fare.
Ideen til Stykket er tagen af en Fortælling i den engelske Spectator, hvori
en Kone, uvidende om sin Mands andet Ægteskab, kommer reisende til ham,
just som han har Fadderstads for et Barn af dette andet Ægteskab. Denne
25 Anstødelighed (i det mindste paa Theatret vilde den lettelig ansees for en saa-
dan) har jeg naturligviis fjernet fra min Behandling, saa meget mere som
det var mig om at gjøre, at ende det Hele paa en ikke sønderrivende, men
tværtimod tilfredsstillende Maade. Jeg har derfor ladet mit Stykke baade be-
gynde og ende paa samme Dag, som det andet Bryllup finder Sted, saa at
30 det saaledes er udenfor al Tvivl, at Forbryderen ikke kan have høstet nogen
Frugt af sin ulovlige Handling, og ved en af mig selv opfunden Forvikling,
erkjendes det andet Ægteskab for ugyldigt, og opløses af sig selv inden Dagens
og Stykkets Ende. Hvorledes imidlertid Theater-Directionen har fundet dette
Sujet eller rettere sagt dets Behandling, og især Opløsningen stødende saavel
35 mod den christelige Kirkes, som det borgerlige Selskabs Love, vil Deres Høi-
ærværdighed erfare af medfølgende Brev. Da jeg imidlertid fandt Et og Andet
i Directionens Udsættelse grundet, saa har jeg foretaget nogle Forandringer
i Stykket, hvilke i Omfang og Udstrækning ere høist ubetydelige, men ikke des-
mindre væsenligen forandre Catastrophen. Inden jeg nu indsender Stykket

til ny Censur, ønskede jeg at erfare Deres Høiærværdigheds Mening, isærdeleshed angaaende følgende Puncter:

- 1) Hvorvidt den i Stykket fremstillede Forvikling og Opløsning er mulig og rimelig, under Forudsætning af de i den danske Kirke gjældende Anordninger og Vedtægter ved Vielser. 5
- 2) Hvorvidt der fra Religionens og Moralens Synspunct maatte være Noget at indvende mod den ikke blot dramatiske, men theatraleske Fremstilling af hiin Forvikling og Opløsning.

Vilde Deres Høiærværdighed endnu forbinde Besvarelsen af disse to Hovedpuncter med en æsthetisk Dom over Stykket, da vilde jeg være saa meget 10 mere taknemmelig derfor.

Endelig, ifald Deres Høiærværdigheds Dom i disse Puncter skulde falde ud til Stykkets Fordeel, udbeder jeg mig at maatte beraabe mig paa samme, ifald jeg skulde møde nye Indvendinger hos Theater-Directionen. Det forekommer mig nemlig, at denne begynder igjen at give det religiøse og moralske 15 Synspunct en alt for stor Vægt i Bedømmelsen af dramatiske Arbejder, ja endog at være strengere i denne Henseende, end selve Religionslærere og Moralister af Profession. Ifald Deres Høiærværdighed maatte behage at meddele mig Deres Betænkning skriftligen, da kunde jeg, med Deres Tilladelse, vedlægge samme, naar jeg indsender Stykket, forudsat, at Betænkningen bliver gunstig 20 for Stykket.

Jeg haaber, at Deres Høiærværdighed ikke tager mig min Dristighed ilde op, og beder Dem modtage Forsikringen om min uindskrænkede Høiagtelse.

Allerærbødigst

J. L. Heiberg. 25

257. *J. P. Mynster til J. L. Heiberg.*

Kbh. d. 28de Marts 1832.

Høistærede Hr. Professor!

Den venskabelige Tillid, hvormed De har bæret mig, forpligter mig til uden Forbeholdenhed at meddele min uforgribelige Formening i Henseende til Qvæstionerne om det paa Censurens Klipper strandede Fregatskib Svanen. 30 Og tillader jeg mig da at bemærke:

1. Jo mere et Stykke er nationalt, desto mere minder det om bestaaende Love og Indretninger. Ved et Ægteskab, der sluttes i America, tænker Tilskueren dunkelt, at man ikke kan vide, hvorledes de kirkelige Love der ere beskafne; gielder det derimod Kiøbenhavn, da veed enhver Tilskuer, at her kan intet 35 Ægteskab sluttes uden 2 Forlovers Vidnesbyrd for, at de Paagieldende ikke forhen ere i andet Ægteskab; og da her den første Kone ikke er længere borte

end i Flensborg, saa maae Forholdene være Mange i Hovedstaden bekiendte. Følgelig forudsættes her et falsk Vidnesbyrd af 2 bosatte Mænd, eller og at Brudgommen har skrevet 2 Mænds Haand efter. Dernæst er Bruden viet til den Person, der stod ved hendes Side under Vielsen, og ikke til nogen Person, som virkelig bærer det Navn, Brudgommen antog, altsaa ikke til alle Capitain Lorentz Hansener. Følgelig fordredes ny Vielse til den virkelige Lorentz Hansen, og denne fordrede alle forud nødvendige Undersøgelser og Ophævelse af det forhen virkeligen indgangne Ægteskab. Man har for faa Aar siden her i Byen havt det Tilfælde, at en Greve lod sig vie under et falsk Navn, men naturligviis blev Familiens Paastand, at Ægteskabet desaaarsag skulde ansees for ugyldigt, ikke taget til Følge.

2. Et Skuespil, der med Lystighed dreier sig om Forbrydelser, saarer uden Tvivl den moralske Følelse, og nedbryder derved, vel ikke Tilskuerens Moralitet, men Stykkets Virkning; Tilskueren kommer med en vis Nødvendighed ind i Reflexioner, som hindre ham fra at hengive sig til Indtrykket. Nu træder vel efter den senere Forandring Alvoret temmelig stærkt frem mod Slutningen, men herved har uden Tvivl Stykket tabt

3. i æsthetisk Henseende; det er ikke mere af een Støbning, vedligeholder ikke een Tone. Vi komme tilsidst ganske ind i borgerlige Forhold, en saa betydelig borgerlig Beslutning, som den at gaae til America, undfanges og fuldbyrdes i et Øieblik, og Slutnings-Indtrykket er mere det af et borgerligt rørende Skuespil, da Begyndelsen lovede os et Lystspil. Derved ere uden Tvivl ogsaa Charaktererne blevne inconseqvente; den angrende Svane svarer neppe ganske til den letsindige, og den saa hurtigt tilgivende Mariane neppe ganske til det Væsen, der faa Øieblikke tilforn med Rette følte sig krænket i sit Inderste.

Det er meget ugieerne, at jeg saaledes bidrager til at lægge Hindringer i Veien for et Stykke, som ellers har saa megen Fortieneste, og som jeg har læst med Interesse. Men jeg trøster mig ved, at Deres Francisca og Deres Styrmand kan De vel finde paa at gjøre andet Brug af, og at De deraf vil kunne danne et Skuespil, af hvis Fremstilling De uden Tvivl selv vil have større Tilfredsstillelse, end af dettes.

I det jeg beder Dem tage tiltakke med hvad jeg her i al Skynding har kunnet fremsætte, bevidner jeg Dem min oprigtige Deeltagelse i de Sygdomme og Plager, hvoraf Deres Huus i saa lang Tid har været hiemsøgt.

35

Med særdeles Høiagtelse

Deres

ærbødigst hengivne

Mynster.

258. *J. C. Ryge til J. L. Heiberg.*

D. 31. Mart. 1832

Jeg kan i Sandhed ikke bestemme mig til at aabne og læse indlagte Brev, som Theaterbudet Petersen igaar leverede mig fra Dem.

ærbød.
J. C. Ryge Dr. 5

259. *J. L. Heiberg til Henrik Hertz.*

9 Mai 1832.

Hølge Aftale har jeg herved den Ære at sende Dem Manuscriptet af Magt og List. Imorgen eller i Overmorgen ønskede jeg, om muligt, at faae det tilbage. Hvad imidlertid baade jeg og vi Alle længes endnu mere efter, det er Dem selv.

Deres ærbødigste 10
J. L. Heiberg.

260. *J. L. Heiberg til A. F. Tscherning.*

27 Mai [1832]

Med megen Fornøielse deeltager jeg, og skal indfinde mig til bemeldte Tid. Hvis Nogen af mine Bekjendte har Lyst til at være med, hvorom jeg ikke tvivler, og Hændelsen fører mig sammen med dem idag, skal jeg inden imorgen Kl. 10¹⁵ melde Dem det.

Vi have isinde i Aften at besøge Deres Familie og Frøken Scholten, og udbede os hendes og Deres Frøken Søsters Selskab ved en Kop Thee imorgen Aften. Deres Hr. Fader tør vi vel ikke vente at see, formedelst hans Upasselighed; men paa Deres Nærværelse gjøre vi Regning. 20

Deres
J. L. Heiberg.

261. *J. L. Heiberg til A. F. Tscherning.*

28 Mai [1832]

En umaneerlig Forkjølelse, der især yttre sig som Hoste, gjør mig det til Pligt, ikke at bebyrde Andre med min Nærværelse, og for min egen Skyld²⁵ vover jeg heller ikke at gaae ud til Skydebanen i dette slette Veir. I mine Tanker skal jeg være tilstede, og med min Familie klinke paa Provindsialstændernes Velgaaende. Jeg haaber, at De ikke betragter min forandrede Beslutning som Vankelmodighed, men som tvungen Nødvendighed. Hvis ikke Nogen Anden gaaer i mit Sted, saa skal jeg naturligviis betale mit Couvert. I Aften stoler jeg³⁰ paa, at vi have den Fornøielse at see Dem her.

Deres hengivne
J. L. Heiberg.

262. *Det kgl. Teaters Direktion til J. L. Heiberg.* d. 8 [iflg. Kopibogen 9.] Juni 1832
(Kopi).

Da Directionen under den nu tilendebagte Theater-Saison 1831/32 ikke har modtaget andet Oversætter-Arbejde af Hr. Professoren, end en Oversættelse af det franske Eenactsstykke : Familien Riquebourg : maa man herved anmode Dem om, uden længere Henstand at indsende til Directionen den fuldførte Oversættelse af Syngestykket: De to Nætter, som allerede i Sommeren 1831 blev Dem overdraget, og som man til forrige Saisons Begyndelse havde ventet at modtage.

Ligeledes maa Directionen, under den Forudsætning at De, som Theater-Digter og Oversætter fremdeles vil stræbe at medvirke til den nødvendige Berigelse af Theatrets Repertoire, anmode Dem om at ville foreslaae og indsende til Directionen et Antal af 4 til 6 nyere franske eller tyske Skuespil, som De anseer for passende til Oversættelse, hvoraf man da vilde udvælge et Par og strax tilsende Dem samme, i Forventning, at De inden næste Saisons Begyndelse, og saa betids, at Rollerne i Begyndelsen af August kunde uddeles, indleverer dem oversatte. Det af Dem til Oversættelse foreslaaeede franske Drama Marion de l'Orme af Victor Hugo maatte dog herfra undtages; da Directionen ei kan finde et dramatisk Arbejde, af Indhold som dette, passende til at bringes paa den danske Skueplads.

Directionen for de Kongelige Skuespil.
Molbech. Kirstein.

263. *J. L. Heiberg til Det kgl. Teaters Direktion.* Kjøbenhavn den 21 Juni 1832

I Anledning af Directionens meget ærede Skrivelse af 9de dennes maa jeg foreløbigen bemærke, at jeg i Løbet af forrige Saison ikke blot har leveret Familien Riquebourg, men ogsaa Qvækeren og Dandserinden, som vel var opført ved en foregaaende Sommerforestilling, men af Directionen siden blev indlemmet i det Kongelige Theaters Repertoire; og da jeg ikke blev spurgt om mit Stykke hertil, og heller ikke erholdt noget Oversætter-Honorar udbetalt for Stykket, saa maa jeg antage, at dette Stykke sættes paa Listen af de Arbejder, jeg har leveret. Hvad Syngestykket De to Nætter angaaer, da maa dette vel ogsaa betragtes som afleveret i forrige Saison, da Musik-Texten var færdig fra min Haand allerede inden Nytaar, og den prosaiske Dialog blot af den Grund ikke blev indleveret, fordi jeg fik at vide, at Stykket ikke skulde bringes paa Scenen før i den næste Saison, i hvilken Anledning jeg skrev til Hans Excellence Chefen, at hvis Directionen forandrede sin Beslutning, og vilde lade Stykket opføres i den daværende Saison, kunde jeg paa faa Dage gjøre denne ubetydelige Restance færdig; men da jeg intet Svar erholdt paa mit Brev, maatte jeg antage,

at det ikke hastede dermed. Efter Directionens i ovenmeldte Skrivelse indeholdte Anmodning, skal jeg nu ufortøvet lægge Haand paa Værket, og inden 14 Dage have den Ære at indsende min Oversættelse.

Directionens Opfordring til at foreslaae den nye Stykker til Oversættelse adlyder jeg med Fornøielse, saa meget mere som jeg con amore oversætter især franske Lystspil og Dramer. Hvad der hidindtil har afholdt mig fra uopfordret at gjøre lignende Forslag, er deels den Omstændighed, at Repertoiret har været saa vel forsynet med Nyheder, at nogle endog have maattet henligge til næste Saison, deels fordi adskillige franske Conversationsstykker ere blevne antagne i Andres Oversættelse, uagtet jeg paa mindste Vink af Directionen kunde have besørget ethvert Arbeide af denne Art, og det saa hurtigt som muligt, da det kun er Operaer og versificerede Stykker, til hvilke jeg behøver en rigelig Tid, men temmelig hurtigt kan oversætte de prosaiske, og endog smigrer mig med at have en ikke saa ganske almindelig Færdighed i at behandle disse Smaating, da der hertil især udfordres to vistnok ubetydelige, men ikke desmindre temmelig sjeldne Talenter: først at forstaae meget godt Fransk, og dernæst at forstaae at skrive en dansk Dialog; hvorfor jeg ogsaa bestandig har udøvet dette Arbeide som en Kunst, der forudsætter baade Evne og Øvelse; og endnu er af den Formening, at Theatrets Værdighed udfordrer, at det skal betragtes som en Kunst, ikke som et mechanisk Arbeide, hvortil Enhver med samme Ret kan føle sig kaldet. Hvad der endvidere en Tidlang havde givet mig Ulyst til enten selv at vælge nye Stykker, eller foreslaae saadanne, var den Omstændighed, at Directionen aldeles kulkastede den af mig foreslagne Rollebesætning i Familien Riquebourg, uden engang at conferere med mig om mine Grunde, eller meddele mig Kundskab om de Hindringer, der kunde staae mit Forslag iveien, en Opmærksomhed, som Directionen ellers pleier at vise enhver fremmed Oversætter, hvis Navn er den bekjendt, og hvorpaa følgelig den, der som Embedsmand staaer i Theatrets Tjeneste, vel kunde have dobbelt Krav. For mig, som en Forfatter, hvis Navn allerede er saa bekjendt, og af hvem Publicum, naar jeg leverer en Oversættelse, fordrer et skjønnsomt Valg (forudsat at dette har været overladt til mig selv), kan det ikke være ligegyldigt, om min foreslagne Rollebesætning bliver i Kraft eller ikke, da jeg ved ethvert Valg, jeg gjør, tænker mig en bestemt Besætning, og kun under Forudsætning af denne vælger og oversætter Stykket. Hvad Familien Riquebourg angaaer, som jeg uopfordret har oversat og ganske af egen Drift, da havde det vel her især været billigt, om der var taget Notice af mit Forslag. Vel er det et Factum, at Stykket med den forandrede Besætning har gjort megen Lykke, men det er et Spørgsmaal, om det ikke vilde have behaget endnu mere ved den af mig foreslagne, ligesom det er vist, at det i sin nærværende Fremstilling er blevet til et ganske andet Stykke, end det, som jeg, og upaatvivlelig

ogsaa Forfatteren har tænkt sig. At der undertiden kunne være visse mig ubekjendte Hindringer for en af mig foreslagen Besætnings Udførelse, uagtet jeg dog ved mit nøie Bekjendtskab til vort Theater saa omtrent kjender alle Hensyn i dette Punct, indrømmer jeg gjerne, men finder, at Directionen dog
5 kunde høre mine Grunde, for at jeg ikke af Fremmede og Uvedkommende skal erfare, at mine Forslag ere forandrede, inden man har hørt, hvorpaa jeg støtter dem. Selv dette er ikke det Eneste, hvori jeg har fundet mine Rettigheder krænkede. Hr. Justitsraad Molbech har flere Gange gjort vilkaarlige Forandringer i mine Manuscripter, uden at jeg er bleven underrettet derom
10 førend paa Prøverne; ja i Syngespillet Bruden har han egenmægtigen indsat en Replik, hvorom jeg heller ikke havde erholdt mindste Underretning, uagtet jeg bestandig opholder mig i Byen, og naturligviis er forpligtet at møde i Directions-Forsamlingen, naar jeg tilsiges. Jeg vover at paastaae, at der udfordres en Godmodighed, som min, for at man saa længe skal finde sig i en saadan
15 Fremgangsmaade. Thi vel ere de Herrer Censorer berettigede til at forlange de Forandringer i et Manuscript iværksatte, hvilke de finde nødvendige, men vist neppe til at foretage dem uden en Forfatters eller Oversætters Vidende og Samtykke. At jeg ikke taler af Forfængelighed, eller troer, at mine Arbeider ere uforbederlige, sees deraf, at jeg flere Gange har fundet Justitsraad Molbechs
20 Rettelser grundede, og har benyttet dem, hvorimod jeg ogsaa til andre Tider ikke har kunnet følge dem, fordi de angik saadanne Puncter i Sproget eller Versificationen, hvori jeg var af en anden Mening end han. Under alle Omstændigheder bør vist ikke nogen Tøddel forandres i mit Manuscript, uden mit Vidende og min Villie, thi den litteraire Eiendom er ligesaa hellig som en anden;
25 og desuden, naar mit Navn staaer paa Placaten, saa bør der neppe indskydes over dette hvad jeg ikke selv har skrevet eller samtykket, thi Ingen kan tvinges til at undertegne med sit Navn hvad han ikke har læst og billiget.

Den høie Direction vil sikkert ikke tage mig ilde op, at jeg ærligt og uforbeholdent har fremsat de Puncter, hvori jeg troer at have Grund til Klage.
30 Jeg skrider nu til det Forslag om nye Stykker, hvorom Directionen har anmodet mig.

1. La pension bourgeoise, af Scribe.
2. Le plus beau jour de la vie, af Samme.
3. Le médecin des dames, af Samme.
- 35 4. Le parrain, af Samme.
5. Les deux précepteurs.
6. La semaine des amours.

Nr 3 og 4 er jeg ikke [i] Besiddelse af, men de findes i Scribes Værker. De andre fire har jeg herved den Ære at indsende til behageligt Gjenneomsyn.

Nr 2 og 3 ønsker jeg at behandle som Vaudeviller i den franske Maneer, og blot med Quartet-Accompagnement, omtrent saaledes som Hr. Overskou har behandlet det i disse Dage opførte Stykke: »Hovmesteren i Knibe«. De andre fire kunne derimod, saavidt jeg erindrer dem, gjerne gives i Form af Lystspil, maaskee med Undtagelse af Nr 6. 5

Ifald Directionen ønsker en versificeret og rimet Oversættelse af Molières Tartuffe, eller — hvad jeg snarere vilde foreslaae — af Delavignes L'Ecole des vieillards, da er jeg meget villig til at paatage mig den, saafremt dette vanskelige Arbeide maatte regnes som Erstatning for to Opera-Oversættelser.

Underdanig 10
J. L. Heiberg.

264. J. L. Heiberg til Henrik Hertz.

22 Juni 1832.

Høistærede!

Det er idag min Forelæsningsdag paa Høiskolen, og denne giver mig altid saa meget at bestille, at jeg ikke faaer Tid til Andet, saaledes heller ikke til 15 at besøge Dem idag. Jeg vil derfor blot med et Par Ord lade Dem vide, at vi ere parate til at tiltræde vor Lystreise med Posthorn imorgen Kl. 8, og at jeg venter, der fra Deres Side heller ikke er Noget iveien, saa at jeg dristigen bestiller Vogn og Heste. Vi kunne afhente Dem i Deres Bopæl Kl. 8 imorgen tidlig. Men dersom De vilde gjøre os den Fornøielse at komme her i Aften, saa kunde vi 20 mundtligten aftale det Nærmere.

Deres hengivne
J. L. Heiberg.

265. C. Molbech til J. L. Heiberg.

Kbh. den 23 Jun: 1832

Hr. Professoren har i en den Kongel. Theaterdirection tilstillet Skrivelse, 25 der indbefatter en Klage over mig, bl. a. besværet Dem over, at jeg har forandret Ord og Udtryk i opførte Stykker, som De har oversat for Theatret, uden at indhente Deres Tilladelse til saadanne Forandringer. I det jeg overlader til Directionen, at antage eller afvise Deres Klage, troer jeg mig dog beføiet til at anmode Dem om, at ville bestemt og nøie opgive ethvert saadant af mig 30 forandret Sted i en af de faa Oversættelser af Dem, jeg har kunnet være saa heldig, som Theaterdirecteur, at giennemlæse i Mskript. At De kan afslaae at opfylde denne Anmodning er naturligt; og jeg tvivler om, at Directionen vil finde det fornødent, at affordre Dem en saadan Opgivelse. Formodentlig maatte De vel dertil betiene Dem af samme Middel, som jeg selv kan anvende; nemlig, 35

at giennemblade Deres til Directionen indsendte Manuscripter; og at forvolde Dem denne Uleilighed er i sig selv meer, end jeg drister mig til at anmode Hr. Professoren om.

Deres meget ærbødige

C. Molbech.

5

266. *J. L. Heiberg til C. Molbech.*

Kjøbenhavn den 27 Juni 1832.

Først ved min Hjemkomst fra Landet fandt jeg Hr. Justitsraadens ærede Skrivelse af 23 dennes, og tillader mig nu at gjøre følgende Bemærkninger derved.

10 Det vilde være en Misforstaaelse, om Directionen betragtede mit Brev som en Klage, og navnlig over Hr. Justitsraaden. Det er ikke en Klage, men kun en Beklagelse. Directionen kan følgelig, efter min Mening, heller ikke komme i det Alternativ, enten at antage eller afvise den; thi den gjør ikke Fordring paa nogen af Delene, men kun paa at læses og overveies af Direc-
15 tionen, uden videre Følger, undtagen — som jeg haaber — den, at Billigheden af min Beklagelse vil indsees, saa at jeg for Fremtiden ikke vil faae Grund til at gjentage den. Hvis der i mit Brev til Directionen skulde findes noget Udtryk, som var tvetydigt i det her omtalte Hensyn, saa beder jeg Hr. Ju-
20 stitsraaden om at De, støttet paa denne min Erklæring, vil være af den Godhed at berigtige det.

Deres Opfordring til en bestemt og nøiagtig Opgivelse af ethvert Sted, som De har forandret i mine Manuscripter, er det mig umuligt at efterkomme, da jeg har tilintetgjort alle de af mine Manuscripter, som ere trykte. Det synes mig ogsaa, at det her ikke kommer an paa en fuldstændig Opregning, men kun
25 paa nogle Exempler. Et Par, som just falde mig ind, skal jeg gjerne anføre:

I »Seer jer i Speil«. Her bleve en Deel Vers forandrede, fordi saadanne Ord, som staaet, gaaet, Træer o. s. v. vare brugte som Eenstavelser-Ord, hvor-
imod Justitsraaden vilde have dem brugte som Tostavelser-Ord. Efter min Mening er derimod det Første rigtigt, det Sidste urigtigt. Hos Holberg scan-
30 deres vel mange saadanne Ord som Tostavelser-Ord, men aldrig hos vore gode Versificatorer, saasom Ewald og Baggesen; heller ikke hos Oehlenschläger.

I »Kjøge-Huus Kors«. Grønmeiers Monolog (45de Scene), hvori Stilen var forandret heelt igjennem fra først til sidst.

I »Familien Riquebourg«. En meget vigtig Replik af Riquebourg, hvori han
35 taler til sin Kone om at de ingen Børn have, var udstrøgen, foruden andre mindre Forandringer, hvori upaatviv[le]lig vare nogle Misforstaaelser.

Forresten er her ikke Spørgsmaal om, hvem der har Ret i sin Mening angaaende dette eller hiint omtvistede Sted, men kun om hvorvidt der bør skee

nogen Forandring i en Forfatters Ord uden hans Vidende og Samtykke. Hr. Justitsraaden vil, som Literator, allerbedst selv kunne bedømme dette Spørgsmaal. Desuden kjender De mig saa nøie, at De maa vide, jeg ikke er af de Paa-staaelige i denne Henseende, men tvertimod er taknemmelig for enhver Bemærkning ved mine Arbeider, selv om den kommer fra ubeføiede Dommere; ⁵ hvor meget mere da, naar den kommer fra en Mand som Dem, for hvis Mening jeg unægtelig har megen Agtelse. For Dem vil det stedse være en let Sag at overbevise mig, naar jeg har Uret; men just derfor troer jeg at burde opponere mod en vilkaarlig og mellem os aldeles overflødig Fremgangsmaade.

Med Høiagtelse

10

ærbødigst

J. L. Heiberg.

267. C. Molbech til J. L. Heiberg.

Kiøbenhavn den 30. Jun. 1832.

I Anledning af Hr. Professorens ærede Skrivelse af 27de Jun. tillader jeg mig at svare følgende til de tvende Hovedpunkter af sammes Indhold: ¹⁵

1. Hr. Professoren erklærer: at de mig vedkommende Udtryk i Deres Brev til Theaterdirectionen af 21. Jun. ikke skulle ansees som en Klage, men som en Beklagelse over mig, hvis Billighed De haaber Directionen vil indsee, »saa at De for Fremtiden ikke vil faae Grund til at gientage den«. Afgiørelsen af det Synspunkt, hvorfra bemeldte Udtryk om mig maa være at betragte, ²⁰ overlader jeg ganske til Directionen; men kan imidlertid ikke undlade at bemærke: at naar Hr. Professoren i Deres anførte Skrivelse af 21. Jun. tillægger mig, at have giort vilkaarlige Forandringer i Deres Manuskripter, og ved en Handlemaade, der endog overvandt en Taalmodighed, som Deres, at have betaget Dem Lyst til at oversætte for Theatret; med andre Ord: at jeg er ²⁵ den, som ved min Deeltagelse i Theater-Censuren hindrer Dem fra at arbeide som Theater-Oversætter: saa har jeg fundet denne (hvad De vil kalde den) Klage eller Beklagelse over mig, fremført for Theater-Directionen, med navnlig Sigtelse, eller Udmærkelse af min Person, at berøre mine Embedsforhold, som Medlem af Directionen, paa en saadan Maade, at jeg ikke kan ³⁰ andet end overlade til Directionen, enten at berigtige de Forestillinger, der synes at ligge til Grund for bemeldte Deres Yttringer, eller, efter en nøiagtig Undersøgelse af Deres Klagepunkter imod mig, at overlade det til en høiere Kiendelse at afgjøre, hvorvidt jeg kan siges at have ved en pligtstridig, »vilkaarlig« og »egenmægtig« Handlemaade hindret Dem i Deres Embeds- ³⁵ virksomhed.

2. Da Hr. Professoren i Deres Brev til mig af 27de anfører: at De ikke kan bevise Deres Klage over bemeldte, mig tillagte Handlemaade ved bestemt

Opgivelse af ethvert Sted i Deres Manuskripter, som jeg skal have forandret, efterdi De har tilintetgjort Manuskripterne; og De tillige mener, det her ikke kommer an paa en fuldstændig Opregning, men kan være nok at anføre et Par Exempler: saa maa jeg altsaa allene henholde mig til disse tre, af Dem fremførte Beviser for de mig tillagte vilkaarlige Forandringer i Deres Oversættelser eller Arbejder for Theatret.

a. I Stykket »Seer Jer i Speil« skal jeg have »forandret en Deel (endeel) Vers, fordi saadanne Ord, som staaet, gaaet, Træer vare brugte som Eenstavelsesord; hvorimod jeg vilde have dem brugte som Tostavelsesord«. Hr. 10 Professoren har imidlertid glemt at opgive disse Vers. Ordet »Træer« (som jeg for min Deel i øvrigt ikke vil sammenstille med de andre 2 anførte) findes, saavidt jeg veed, ikke i hele Stykket. Derimod findes p. 12, p. 16 og p. 25 Ordene faaet og staaet som Eenstavelsesord; men ingensteds kan jeg, saalidt i Deres trykte Text, som i Theatrets skrevne, hvorefter Stykket 15 spilles, finde dem brugte som Tostavelsesord. — Hvor ere da de Vers, jeg skal have forandret? — Eller bestaaer maaskee det, De kalder Forandring deri, at jeg mundtlig har yttret min Overbeviisning for Dem, at disse Ord bør have to Stavelser, eller maaskee noteret Stederne i Manuskriptet af Deres Oversættelse; men at De dog har beholdt dem som Eenstavelsesord?

b. I »Kiøge Huuskors«, siger De, »var i Grønmeiers Monolog (S. 45) Stilen forandret heelt igiennem fra først til sidst«. — Hvorledes denne ubestemte Angivelse skal forstaaes, veed jeg ikke. Texten i Deres trykte Stykke og i Theatrets Souffleur-Exemplar, samt i Grønmeyers Rolle stemme »fra først til sidst« nøiagtigen overeens med hinanden. Den af Hr. Professoren omtalte For- 25 andring, finder her altsaa ligesaa lidt Sted; og kan under intet Tilfælde anderledes have fundet Sted, end at der muligen (thi jeg erindrer intet saadant) i Deres, Directionen tilsendte Mskript har været foreslaaet en Forandring, som De enten har billiget, ved at lade den trykke, eller forkastet. Heri at finde nogen Grund, enten til Klage eller Beklagelse over mig, synes at forud- 30 sætte mere Trang, end Anledning dertil. At jeg skulde ville tiltage mig definitivt at forandre eller rette noget, og særdeles Stilen i Deres originale Arbejder, og det endog imod Deres Villie, er en saa usandsynlig Supposition: at det forekommer mig, De ei engang Selv for Alvor vil kunne antage den; men at der er Forskiel imellem at gjøre, og at foreslaae en Forandring, som De Selv 35 (saaledes som det her, i Fald noget Sligt er skeet, viser sig) kan antage, eller forkaste: vil Enhver indsee.

c. I Familien Riquebourg »var en meget vigtig (?) Replik af Riquebourg, hvori han taler til sin Kone om, at de ingen Børn have, udstrøgen«. — Efter Directionens overeensstemmende Mening, fandtes Udtrykket paa bemeldte Sted 40 i Familien Riquebourg stødende og upassende at siges paa vor Scene; og det

blev derfor, efter Chefens Befaling til Regisseuren, udstrøget eller forandret i Rollen (som jeg vil formode, det endnu er). Her er altsaa ligesaa liden Grund til at beklage Dem over en vilkaarlig Handling af mig i Særdeleshed. Om Hr. Professoren kan beklage Dem over, at Theater-Directionen, uden Deres Samtykke, tillader sig slige Rolleforandringer: maa De afgjøre med Samme; 5 ligesom jeg ogsaa maa overlade det til Directionen at giendrive Deres Beskyldning: at jeg egenmægtigen havde indsat en Replique (to Repliquer) i Bruden.

Naar Hr. Professoren i øvrigt, i Slutningen af Deres Brev tilkiendegiver mig, at De, paa Grund af vort personlige Kiendskab, troer at burde »oppo- 10 nere imod en vilkaar[lig] og imellem os aldeles overflødig Fremgangsmaade«: saa vil jeg, uden videre at analys[ere] dette eller de foregaaende Udtryk i Deres Brev, allene bemærke: 1., at hvor De taler om »Forandring i en Forfatters Ord, uden hans Vidende og Samtykke«, synes De at forvexle Forandringer i Forfatterarbejder med Forandringer i Rolletexter af opførte The- 15 ater-Stykker (hvilke sidste i øvrigt aldrig ere af mig egenmægtigen foretagne). 2. At det netop paa Grund af vort personlige Forhold, maatte forekomme mig besynderligt, at De, i Stedet for at yttre Dem privat for mig (hvortil De dog i 2 Aar maatte have kunnet finde en Leilighed) om de, vist nok høist ubetydelige Forandringer, eller Forslag til Forandringer, som kunne 20 være giorte i Deres Oversættelser af franske Theaterstykker: hellere, i en Anledning, der synes saa lidet passende, har villet beklage Dem for Theater-Directionen over det, De kalder min vilkaarlige og egenmægtige Handlemaade.

Ærbødigst

C. Molbech. 25

268. *Det kgl. Teaters Direktion til J. L. Heiberg.*

d. 4/9 Julii 1832.

Directionen kan ikke undlade at tilkjendegive Hr. Professoren sin Misfornøielse med Deres Skrivelse til den af 21de Junii d: A.:, som dels er affattet i en Tone, der ingeniunde er passende i Deres Forhold som underordnet Embedsmand ved Theatret, dels lægger en saadan Miskjendelse af Deres Em- 30 bedspilgter for Dagen, at Directionen ikke kan undlade her foreløbigen at bringe Dem i Erindring, hvad der ifølge den om Deres Ansættelse som Theaterdiger under 6te Januar 1829 afgivne og dengang Dem communicatee Allerhøieste Resolution, i dette Deres Forhold paaligger Dem, nemlig:

- 1) at levere aarligen (saaledes at hvad der leveres mindre i et Aar, leveres 35 mere i et andet) to metriske Oversættelser |: enten af Dramaer eller Syngespil, ved hvilke sidste Texten bør af Dem underlægges Musiken:| og to

Oversættelser i Prosa, alt af Stykker, der udgjøre en heel Aftens Forestilling.

- 2) at revidere Andres Oversættelser, deels nye, som maatte indleveres og ikke ganske fandt Directionens Bifald, deels af ældre Stykker, som Directionen bestemte at skulde fremtages.
- 3) at skrive Leilighedsdigte, Prologer, Epiloger, Sange, |: uden at andre Digtere derved i nogen Maade udelukkes:|, forfatte større og mindre Forandringer og Tilsætninger |: saavel i Prosa som i Vers:| til Stykker, hvor Directionen maatte finde saadant fornødent.

10 At Hr. Professoren i Saisonen 1831/32 ingenlunde har opfyldt disse Forpligtelser behøver vel intet nærmere Beviis; thi selv om Directionen vilde regne Dem Oversættelsen af »Qvækeren og Dandserinden« tilgode — hvilket man, da denne Oversættelse første Gang blev benyttet ved en Privatforestilling, ikke kan ansee sig forpligtet til, ligesaalidt som man kunde finde sig foran-

15 lediget til at æske Deres Samtykke til, eller at tilstaae Dem noget Honorar for denne Oversættelses Benyttelse ved Theatrets Forestillinger, da den af den Forening af Skuespillere, der for egen Regning første Gang benyttede den, som sammes Eiendom var overladt Directionen til Afbenyttelse — vil dog denne og »Familien Riquebourg« tilsammen ikke kunne beregnes til at ud-

20 gjøre mere end een heel Aftens Forestilling; og vil Hr. Professoren altsaa, da Directionen ikke agter at gjøre Paastand paa Efterleveringen af hvad der endnu for de øvrige foregaaende Aar kunde kræves af Dem, i Saisonen 1832/33 foruden de Dem for denne Saison paaliggende Oversættelser af Stykker til 4 hele Afteners Forestilling, endnu have at levere de manglende Oversættelser

25 til 3 hele Afteners Forestilling, som De efter Embedspligt havde skullet levere i Saisonen 1831/32. At den af Dem paabegyndte Oversættelse af »de to Nætter« ikke kan regnes Dem tilgode, førend den er afleveret, er ligesaa naturligt, som den Grund, De anfører for hidtil ikke at have fuldført denne Oversættelse er ufyldstgjørende, da Directionens — Dem iøvrigt ikke officielt tilkjend-

30 givne — Beslutning om, hvad enten et Dem til Oversættelse leveret Stykke endnu i Saisonens Løb vil blive sat i Scenen, eller ei, ikke kan berettigede Dem til egenmægtigen at henlægge det Dem overdragne Arbeide.

Med Hensyn til de øvrige i Deres Skrivelse gjorte Bemærkninger finder Directionen sig blot foranlediget til at tilkjendegive Dem følgende:

- 35 1) at Directionen ingenlunde er forpligtet til at lade alle Oversættelser af franske eller andre Stykker, som den agter at lade opføre, forfærdige af Dem, og at De saameget mindre kan have grundet Anledning til at føle Dem krænket ved, at saadanne Oversættelser af Andre i afvigte Saison ere bragte paa Scenen, som det vilde have været en lidet rimelig Fremgangsmaade, at paa-

lægge Dem et nyt Arbeide, saalænge De ikke, som Tilfældet var med »de to Nætter«, havde fuldført det Dem allerede paalagte.

2) at Directionen, skjøndt den gjerne tager billigt Hensyn til den af Originalforfattere eller Oversættere foreslaaede Rollebesætning, dog ligesaa lidet kan føle sig forpligtet til udelukkende at følge de gjorte Forslag eller at ind- 5 lade sig paa en vidtløftig Forhandling om Rigtigheden af samme, hvor Directionen efter Omstændighederne finder en anden Rollebesætning nødvendig eller passende, og i det nævnte Tilfælde saameget mindre kan finde Anledning til at fortryde sit Valg, eller Grund til Besværing fra Deres Side, som det nævnte Stykke med den af Directionen bestemte Rollebesætning efter Deres 10 egen Bemærkning har gjort megen og for Directionen fuldkommen tilfredsstillende Lykke, og har kunnet opføres hele Saisonen igjennem; hvorimod det i det andet Tilfælde formedelst indtruffet Sygdomstilfælde, som Directionen iøvrigt med megen Deeltagelse har beklaget, havde maattet, til stort Tab for Theatercassen, henligge ubrugt i længere Tid. 15

3) at Directionen, naar den ved Oversættelser, der efter Embedspligt leveres af Theateroversætteren, ingenlunde kan ansee sig forpligtet til at æske dennes Samtykke til de Forandringer, som den derved maatte finde passende, og maa finde Deres derom gjorte Paastand saameget mere paafaldende, som De selv indrømmer, at Censorerne ere berettigede til at forlange de Forandringer i et 20 Manuscript iværksatte, hvilke de finde nødvendige, og det i Virkningen maa ansees at være ligegyldigt med Hensyn til Deres formeentlige litteraire Eienomsret, hvad enten disse Forandringer foretages med Deres egen Haand eller med en Andens. I det eneste af Dem specielt opgivne Tilfælde er Deres Udtryk, at Directionens Medlem Justitsraad Molbech egenmægtigen har ind- 25 sat en Replik, ligesaa urigtigt som upassende. De 2 ved Forestillingen af »Bruden« den 1ste Septbr 1831 indsatte Repliker bleve tilføiede Stykket efter en Beslutning af Directionen, samme Dag som Stykket skulde opføres, hvorefter jeg, Holstein, anmodede Justitsraad Molbech om uden Ophold at opsætte disse Repliker, og efterat have billiget dem, beordrede dem indsatte i 30 Rollen. Iøvrigt er Directionen ikke uvillig til, saafremt De maatte ønske det, i saadanne Tilfælde, hvor Censorerne have foretaget Forandringer ved de af Dem leverede Oversættelser, ved paa Placaterne at nævne Dem som Oversætter, tillige at lade tilføie, at enkelte Forandringer ved Oversættelsen ere foretagne af Censorerne eller paa disses Forlangende. 35

Skjøndt nu Directionen saafremt ikke senere indtrædende Omstændigheder skulde nøde den dertil, ikke paa høiere Sted vil paatale den hidtil af Dem viste Efterladenhed i Opfyldelsen af Deres Pligter som Theateroversætter, da den haaber at Erkjendelsen heraf vil bevæge Dem til for Fremtiden at vise mere Iver i Deres Embedsførelse, saa er man dog, saafremt De endnu maatte være 40

af den Formening, bedre, end Directionen kan antage, at have opfyldt Deres Embedspligter, eller De, efter de ovenfor af Directionen fremsatte Bemærkninger, endnu maatte troe Deres formeentlige Rettigheder krænkede ved Directionens Fremgangsmaade, aldeles villig til at forelægge Hans Majestæt
5 Sagen til Allerhøieste Afgjørelse.

Endeligen bemærker Directionen endnu, at den har modtaget de med Deres Skrivelse fulgte Stykker:

10 la pension bourgeoise,
le plus beau jour de la vie,
les deux precepteurs,
la semaine des amours,

og skal samme, naar de af Censorerne ere gjennemlæste blive Dem tilbage- sendte med Directionens Tilkjendegivelse om og hvilke af disse eller andre Stykker Directionen til Brug i forestaaende Saison ønsker oversatte af Dem,
15 hvorhos den nærer den Forventning, at De derefter snarest muligt vil ind- levere de forlangte Oversættelser.

Directionen for de Kongelige Skuespil.

F. Holstein.

C. L. Kirstein.

269. *J. L. Heiberg til Det kgl. Teaters Direktion.*

Hirschholm d. 16 August 1832

20 Den høie Directions tvende Skrivelser, den ene af 4—9 Julii, den anden af 20de Julii d. A., skulde jeg for længe siden have besvaret, dersom ikke gjen- tagne Anfald af min Koldfeber havde hindret mig derfra. I det Svar, som jeg nu endelig seer mig istand til at meddele, skal jeg besvare hvert af de omtalte Breve særskilt.

25

A.

Directionens Brev af 4de—9de Julii.

Dette Brev er et Svar paa mit Brev til Directionen af 21de Junii, men inde- holder desuden deels en Indledning, hvori Directionen fremsætter nogle betyde- lige Ankeposter imod mig, og navnlig besværer sig over min Efterladen-
30 hed i Tjenesten; deels en Erklæring om, at den endnu ikke vil klage over mig til Hans Majestæt, idet den dog ikke desmindre, ifald jeg ønsker det, er villig til at forelægge Allerhøistsamme Sagen til endelig Afgjørelse. Directionen be- gynder med at misbillige Tonen i mit Brev af 21de Junii, og lader mig vide, at denne ingenlunde er passende i mit Forhold som underordnet Embeds-
35 mand ved Theatret. Imidlertid er Bestemmelsen af hvad man i denne For- stand kalder Tonen, saa høist usikker og vilkaarlig, at der med samme Ret

kan fældes modsatte Domme derom, saafremt disse ikke ere støttede paa saadanne Ord og Udtryk, der i sig selv ere upassende, og som derfor afgive den eneste sikke Maalestok for en upassende Tone. Men af mine Udtryk citerer Directionen kun det eneste: »at Hr Justitsraad Molbech egenmægtigen har indsat en Replik i Syngespillet Bruden«. Ordet »egenmægtigen« vil dog neppe 5 ansees for i sig selv at være upassende*), men kan først blive det i det Tilfælde, at det krænker Sandheden, eller — som Directionen siger — naar det er »urigtigt«. Det Urigtige i Anvendelsen af Ordet skal nu sees deraf, at Hr Justitsraad Molbech ikke af egen Drift, men paa H. E: Theaterchefens Befaling har indsat to Repliker i det omtalte Syngespil. Det Upassende og 10 Urigtige ligger altsaa i Ordets Anvendelse til Betegning af Hr Justitsraad Molbechs Fremgangsmaade, hvorimod det vilde være passende og rigtigt, ifald jeg havde skrevet, at Directionen egenmægtigen havde indsat to Repliker i Stykket. Men jeg paa min Side er ikke istand til, heller ikke berettiget til at see ind i Directionens Forhandlinger. I alle Forandringer i mine 15 Manuscripter har jeg kjendt Hr Justitsraad Molbechs Haand, og har følgelig refereret mig til ham, ubekymret om, hvorvidt han har handlet i sit eget eller i Directionens Navn, da dette ikke vedkommer mig, men Forandringen altid er og forbliver en egenmægtig Handling imod mig som Forfatter eller Oversætter. Jeg vil ikke tale om, at jeg saameget mindre kunde troe, at de omtalte 20 Repliker vare tilføiede paa Chefens Befaling, som H. Ex: tilforn i alle lignende Tilfælde har gjort mig den Ære at henvende sig til mig selv, hvilket da uden tvivl netop her havde været dobbelt passende, eftersom jeg fra først af uopfordret havde taget Directionen i Forsvar imod vore Bladskrivere og deres Consorter, som i Anledning af det omtalte Syngespil væltede sig ind paa Di- 25 rectionen; og er der Noget, som foruden Stykkets egne Fortjenester og den forbedrede Rollebesætning, har bidraget til at stemme Publicum gunstigt derfor, da er det vistnok ikke de to ubetydelige Repliker, som ere tilføiede, og som vort lidet opmærksomme Publicum neppe har ændset, ligesom de mere Opmærksomme neppe have lagt nogen Vægt paa dem, da Stykket, ifald det 30 virkelig var umoralsk, ikke kunde blive moralsk ved en Tilføining af to smaae Repliker; men det er den af mig førte Polemik, der har reddet ligesaavel dette Stykke, som tilforn min egen Vaudeville »Recensenten og Dyret«; og om det end ved et originalt Stykke kunde være min egen Fordeel at soutenere det, saa vil man indsee, at der ved en Oversættelse af et Stykke, som Directionen 35 selv havde valgt, ikke var nogen personlig Bevæggrund for mig til at forsvare det, men at jeg paatog mig dette Arbejde, især for at gjøre Directionen

*) At Directionen ikke anseer det derfor, sees ogsaa deraf, at den i sit Brev selv betjener sig af dette Udtryk. Der staaer nemlig, at jeg »egenmægtigen« har henlagt Oversættelsen af de to Nætter.

en Tjeneste, og denne havde da vel fortjent i det Mindste den Paaskjønnelse, at man ikke gjorde Indgreb i en Sag, som jeg saa ganske havde gjort til min egen.

Da nu Directionen ikke anfører andre Exempler paa hvad den kalder min
5 upassende Tone, saa veed jeg ikke, hvori jeg skal søge den. Saavidt jeg
selv kan skjønne, er vel min Beklagelse affattet i simple, tydelige og oprigtige
Ord, men jeg søger forgjæves om noget Udtryk, der er uhøfligt eller i sig selv
upassende; og et saadant vilde ogsaa vanskeligen kunne undslippe mig, da
jeg meget vel kjender mit Forhold til Directionen, som underordnet Em-
10 bedsmand, saa at Directionen aldeles ikke behøvede at erindre mig derom,
hvorimod jeg tillader mig at erindre Directionen om, at ved Theatret (og i
det hele ved alle saavel Literatur- som Kunst-Indretninger) lader Forholdet
mellem Over- og Underordnede sig ikke reducirer til et simpelt Embeds-For-
hold, thi her repræsenteres ikke den intellectuelle Virksomhed af de Over-
15 ordnede, og den mekaniske af de Underordnede, men de Underordnede (Dig-
tere og Skuespillere) ere Sjælen i Theaterlegemet, og de Overordnede kun det
udvortes regulerende Princip. Det ere de Underordnede, som directe skulle
skaffe Theatret Indtægter og Ære; de Overordnede kunne blot indirecte
bidrage hertil ved at paaskjønne og opmuntre denne Virksomhed, ved at vise,
20 at de forstaae og erkjende den, og ved overalt at komme den imøde med Vel-
villie. At jeg ikke hermed vil nægte det nødvendige Subordinations-Forhold,
som finder Sted mellem enhver Bestyrelse og dens Underordnede, da jeg tvert-
imod stedse selv har vidst at erkjende det, forstaaer sig af sig selv, men jeg
har kun, foranlediget af Directionens Udtryk, troet at burde gjøre opmærk-
25 som paa, hvorledes ved en Literatur- eller Kunst-Anstalt dette Forhold i en
vis Henseende vender sig om, saa at der aldrig ved Theatret kan blive den
eensidige Modsætning mellem Over- og Underordnede, som finder Sted f. Ex.
mellem Contoirchefer og Skrivere, thi dette er en Modsætning mellem Intelli-
gensen og Mechanismen; men ved et Theater ere Geniet og Talentet paa deres
30 Side, som man ikke desmindre kalder de Underordnede. Directionen med-
deler mig fremdeles en Afskrift af alle Puncterne i mit Engagement, uagtet
jeg allerede ved min Ansættelse har modtaget en Meddelelse derom, hvilken
jeg naturligviis endnu er i Besiddelse af, og ingenlunde har glemt. Ifald Direc-
tionens selv havde skjenket hine Puncter en større Opmærksomhed, saa vilde
35 den deels have erkjendt Rigtigheden af min vigtigste Beklagelse i Brevet af
21de Junii, nemlig over de i mine Manuscripter foretagne Forandringer, deels
have tilbageholdt sin Beskyldning for Efterladenhed.

Hvad nemlig Forandringer i Manuscripterne angaaer, saa bestemmer jo det
2det Punct i mit Engagement, at jeg skal revidere Andres Oversættelser og
40 ældre Stykker, hvori Directionen troer Forandringer nødvendige. Men det

vilde være en besynderlig Modsigelse, om jeg, der saaledes er forpligtet til at rette Andres Manuscripter, ikke skulde være berettiget til at rette mine egne. Directionen bemærker herved, at naar — som jeg indrømmer — de Herrer Censorer ere berettigede til at forlange de Forandringer i et Manuscript iværksatte, hvilke de finde nødvendige, saa »maa det i Virkningen ansees 5 at være ligegyldigt med Hensyn til min formeentlige literaire Eiendomsret, hvad enten disse Forandringer foretages med min egen Haand, eller med en Andens«. En saa bestemt udtalt Miskjendelse af alle literaire Forhold havde jeg ikke ventet, og mindst af Mænd, som staae i Spidsen for en literair Indretning, — thi en saadan skulde Theatret være i vore Tider. — At jeg ikke 10 i Literaturen kan ansee alle Hænder for at være ligegode, eller deres forskellige Indflydelse for ligegyldig i Virkningen, og at jeg, saalænge jeg i literair Betydning selv har en Haand, agter at betjene mig af den, og ikke af Andres, er altsaa en Bemærkning, som efter Directionens Grundsætning ikke er gyldig. Ikke desmindre har Hans Majestæt Kongen ansat mig som Theater- 15 Digter, ikke som Theater-Directeur, og maa følgelig have anseet min Haand som skikket til at skrive for Theatret, ligesom de Herrer Directeurs som skikket til at dirigere det; og da min Ansættelse har fundet Sted paa Directionens egen Indstilling til Hans Majestæt, saa maa Directionen selv have været af samme Mening. Hver har saaledes faaet Sit: Directionen skal 20 dirigere, og jeg skal skrive, hver med egen Haand, og ikke den Ene med den Andens. Directionen tilkommer det at censurere mine Arbejder, og forlange de nødvendige Forandringer deri, men mig tilkommer det at udføre disse Forandringer. Ved at indgribe heri vilde Directionen, uagtet den er overordnet, paatage sig de Underordnedes Forretninger, og saaledes, ved selv at 25 udøve Kunsten, ophøre at dirigere den. Ligesom det ikke kan paaligge Directionens Medlemmer selv i egen Person at udføre de Roller, hvorved en Skuespiller skiller sig slet, da det derimod paaligger dem at gjøre ham opmærksom paa Feilene, og faae ham til at rette dem, saaledes kan det heller ikke tilkomme Directionen med egen Haand at foretage de Arbejder, hvortil en Theater- 30 digter udtrykkelig er ansat; thi Grændserne for sin Virksomhed maa Directionen ligesaavel erkjende i det Poetiske, som i det Mimiske. Dette Punct, som var Hovedpunctet i min Beklagelse i Brevet af 21de Junii, frafalder jeg altsaa ingeniunde, men refererer mig til de allerede der fremsatte simple og klare Argumenter, hvilke jeg anseer det for umueligt, at Directionen selv, efter 35 modent Overlæg, kan ville forkaste.

Med Hensyn paa Directionens Beskyldning for »Efterladenhed« i Tjeningen, kan jeg ogsaa roligen henvise til mit Engagement, og navnlig til dets første Punct. I Følge dette skal jeg — som Oversætter — levere aarligen 2 metriske og 2 prosaiske Stykker, hvoraf hvert fylder en Aften. Min Ansættelse 40

ved Theatret fandt Sted midt i Saisonnen 1828—1829: den allerhøieste Resolution er nemlig udfærdiget under 6te Januar 1829. I de samme Dage blev jeg syg af Meslinger, og der hengik næsten tre Maaneder, inden jeg var restitueret, og især inden jeg kunde bruge mine i Sygdommen angrebne Øine til noget vedholdende Arbeide. Næsten umiddelbart derefter faldt jeg i en anden Sygdom, der varede til Begyndelsen af Mai, hvilket H. Ex: Theaterchefen uden tvivl erindrer, da han nogle Gange gjorde mig den Ære at besøge mig, deels af Godhed, deels for at lade mig vide, at Hans Majestæt forlangte at tale med mig angaaende den Sang, som han allernaadigst havde overdraget mig at skrive i Anledning af Deres Kongelige Høiheder, Prinds Frederich Ferdinands og Prindsesse Carolines Forlovelse. Den Saison, i hvis Midte jeg blev ansat, hengik saaledes for mig under næsten vedvarende Sygdom, saa at Billighed fordrer, at den aldeles fradrages i Beregningen over mine leverede Arbeider. Thi uagtet jeg ikke desmindre i samme Saison indleverede et Par oversatte Smaastykker, hvilke jeg allerede inden min Ansættelse ved Theatret havde bearbejdet og nu kun behøvede at revidere og lade afskrive, saa bør dog disse Stykker komme mig tilgode i Beregningen for den følgende Saison, da jeg upaatvivlelig, ligesaavel som Skuespillerne og som alle Embedsmænd baade ved Theatret og udenfor samme, maa ansees som fritagen for al Tjeneste i Sygdomstilfælde.

Jeg har saaledes at gjøre Regnskab for tre Saisonner, nemlig: 1829—1830, 1830—1831, og 1831—1832, i hvilke det altsaa tilkommer mig at have leveret 6 versificerede og 6 prosaiske Stykker, hvoraf hvert udfylder en Aften. Men inden jeg skrider til dette Regnskab, ere følgende Betragtninger nødvendige: Det er aabenbart, at da Theatret kun sjeldent lader oversætte prosaiske Stykker, som fylde en heel Aften, om aldrig af anden Grund, saa fordi der i Udlandet næsten ingen saadanne skrives, hvorimod de mindre Een- og To-Acts-Stykker ere komne i Mode, saa er mit Engagements Bestemmelse i dette Punct ikke at forstaae efter Bogstaven — thi det vilde sige med andre Ord, at jeg skulde oversætte Stykker, som ikke existere eller ikke bruges — men er at betragte som en Maalestok for det af mig leverede Arbeide. Da jeg nu, med Undtagelse af Syngespil og Operaer, som virkelig udfyldte en heel Aften, kun har oversat mindre Stykker, der ikke have denne Udstrækning, saa kommer det an paa, ved disse at anvende Maalestokken rigtigt, ved nemlig paa eengang at tage Hensyn baade til den kvalitative Vanskelighed og til Udstrækningen i Tid. Ved de versificerede Stykker er Maalestokken (ifølge 1ste Punct i mit Engagement) tagen deels af et Drama, deels af et Syngespil. Den første af disse Bestemmelser er imidlertid meget ubestemt, da der gives metriske Dramaer baade paa rimede og urimede Vers, hvilket gjør en betydelig Forskjel i Arbeidet, uden at tale om de mange andre Gradationer,

som finde Sted i denne Digtart, og gjøre Oversættelser af de herunder henhørende Værker snart til et vanskeligt, snart til et let, snart til et vidtløftigt, snart til et hurtigt Arbeide. Derimod er den Maalestok, som Syngespillet afgiver, temmelig sikker, og maa derfor udelukkende lægges til Grund, thi i alle egentlige Syngespil, som udfylde en Aften, ere Vanskelighederne og Arbeidets 5 Udstrækning, paa lidet nær, de samme. Ved Syngespil maa da udentvivl forstaaes Skuespil med combinerede Musik-Numere, som afvexle med prosaisk Dialog i det sædvanlige Forhold. Af saadanne, paa hvilke altsaa Maalestokken directe kan anvendes, har jeg leveret tre:

- 1) Aloise, 10
- 2) Bruden,
- 3) De to Nætter. Den musicalske Deel heraf var færdig og afleveret inden sidste Nytaar; den prosaiske Text har jeg suppleret i forrige Maaned; det Hele var saaledes færdigt inden den fjerde Saisons Begyndelse, og maa 15 følgelig regnes til det Forbigangne.

Derimod følge nu et Par andre Stykker, paa hvilke Maalestokken ikke kan anvendes uden ved en Reduction:

- 4 og 5) Den Stumme i Portici. Dette er ikke et Syngespil, men en Opera. En ubetydelig (desuden versificeret) Scene i 1ste Act, 1 Replik i samme Act og 2 Replikker i 2den Act, er alt hvad der fremsiges udenfor Sangen, 20 og selv denne Forandring foretog jeg kun, for efter Directionens Ønske at forkorte Musiken paa de eneste Steder, hvor det var mueligt. Paa disse ubetydelige Undtagelser nær, er det Hele paa Sang. Desuden er Stykket i 5 lange Acter, og har i Partituren og Claveer-Udtoget en næsten dobbelt saa stor Udstrækning som et almindeligt Syngespil. Jeg regner derfor dette 25 vidtløftige og formedelst Recitativerne dobbelt vanskelige Arbeide for ligt med 2 Syngespil og numererer det dobbelt.

- 6) Seer jer i Speil. Den ringe Udstrækning af dette Stykke opveies ved Vanskeligheden af den heelt igjennem rimede Dialog. Her gjelder det at tage Qualiteten ligesaa meget i Betragtning som Quantiteten. Dette Styk- 30 kes Bearbejdelse har kostet mig ligesaa megen Tid som et Syngespils, og jeg overlader til enhver Kunstforstandig at bedømme, om ikke Arbeidets Natur og Maaden, hvorpaa det er udført, fuldkommen retfærdiggjør min Paastand.

Hermed er altsaa Regnskabet opgjort for de 6 versificerede Stykker. Jeg 35 kommer nu til de 6 prosaiske.

Da disse ere lutter saadanne, som ikke udfylde en Aften, kan Maalestokken ligesaa lidet her anvendes directe som ved Nr. 4—6, men behøver en Reduction. Jeg feiler da neppe ved at antage, at af de franske Vaudeviller, hvilke jeg har behandlet som Lystspil, ville tvende passende kunne beregnes som eet pro- 40

saisk Stykke, der udfylder en Aften. Disse Stykker vare nemlig i Gjennem-
 snit hvert en Time; to udfylde altsaa 2 Timer; Mellempausen kan beregnes
 til 10 Minutter, saa at det Hele udfylder 2 Timer og 10 Minutter. At de ere
 i een lang Act, forhindrer de andre Mellempauser, som finde Sted ved Stykker
 5 i flere Acter; herved komme de til at udfylde kortere Tid, end et Stykke af
 samme Længde, deelt f: Ex: i 5 Acter; men dette vedkommer ikke mit Ar-
 bejde; tvertimod vil man finde, at 2 saadanne Stykker indeholde omtrent
 ligesaa meget Manuscript, som de sædvanlige 5 Acts Lystspil*), om hvilke
 man stedse antager, at de fylde en Aften, uagtet der — især nu, da Regisseu-
 10 rerne sørge for kortere Ophold mellem Acterne — behøves nogen Dands til
 Aftenens Udfyldning, men denne Udfyldning ved et Dandse-Divertissement
 er altid bleven fraregnet, hvilket sees af Bestemmelsen for de Tilfælde, hvori
 en Forfatter erhoder $\frac{1}{5}$ Deel af de fem første Afteners Indtægt; denne Be-
 stemmelse gjelder nemlig, »hvor Stykket udfylder en Aften«, men det
 15 betragtes under denne Categorie, uden Hensyn paa, om der endnu behøves
 et Dandse-Divertissement til nøiagtigen at udfylde de 3 Timer, hvori Fore-
 stillingen pleier at vare. Efter denne Anvendelse af Maalestokken blive de
 6 prosaiske Stykker at udvide til 12. Af disse har jeg for det første leveret
 følgende 9:

- 20 1) den fortrædelige Formiddag,
- 2) Formynder og Myndling,
- 3) Snyltegjesten,
- 4) Christen og Christine,
- 5) den fortræffelige Onkel,
- 25 6) den første Kjerlighed,
- 7) To Aar efter Brylluppet. Dette Stykke blev først indleveret i en
 anonym Oversættelse, som jeg erholdt til Gjennemsyn og Rettelse, men
 da den var under al Kritik, maatte jeg gjøre den aldeles om, saa at jeg
 ganske betragter Oversættelsen som min. At jeg imidlertid ikke har sat
 30 mit Navn paa den, har ene sin Grund deri, at Directionen forlangte een
 af de vittigste Scener i Stykket udeladt, og at jeg ikke vilde vedkjende
 mig en saa betydelig Forandring, som jeg ikke kunde ansee for andet
 end fordærvelig.

*) Hvert af dem udgjør i Manuscript omtrent 130 Sider |: nogle mere, andre
 35 mindre :| Et fem-Acts-Lystspil, som antages at fylde en Aften, udgjør i Manuscript
 omtrent det dobbelte eller kun lidet mere. Saaledes beløber et Manuscript af »Flytte-
 dagene«, som jeg just har for mig, og som er skrevet af den afdøde Afskriver Hr.
 Michelsen |: hvis Skrift var noget vidtløftigere end Hr. Lassens, som er den, der
 nu sædvanligen bruges :| sig til 335 Sider, af hvilke rigeligen de 35 udelades ved
 40 Opførelsen, og uagtet denne Forkortelse hører Stykket dog endnu til de længste,
 hvilke altsaa ikke kunne lægges til Grund som Maalestok.

8) Qvækeren og Dandserinden. Hvad Directionen i Anledning af dette Stykke skriver i sit Brev, er kun en ny Miskjendelse af den literaire Eiendomsret. Hvorledes kan en Forening af Skuespillere overlade Directionen mit Manuscript? hvorledes kan Directionen troe, at mit Manuscript, som jeg havde overladt denne Forening til Benyttelse og Opførelse, skulde 5 være sammes »Eiendom«? Jeg maatte da først have solgt eller foræret den Manuscriptet. Men ingen af Delene er Tilfældet og kunde vel heller aldrig nogensinde ved noget Theater eller i nogen Literatur blive Tilfældet. Thi vel kan en Forfatter overlade et Skuespillerselskab sit Manuscript til Afbenyttelse, være sig gratis eller for Betaling, men man har 10 aldrig seet, at dette gav Selskabet Eiendomsret eller involverede Rettighed til paany at overlade det til andre, enten kongelige eller private Directioner. En saadan Rettighed vilde tillige involvere den, at lade Manuscriptet trykke. En Forfatter vilde paa denne Maade erklære sig selv for umyndig, men det har jeg aldrig gjort; og det var saaledes til mig selv personlig, 15 at Directionen havde havt at henvende sig angaaende dette Stykkes Indlemmelse i Repertoiret.

9) Familien Riquebourg.

Hvad der her mangler i Fuldstændigheden, er altsaa 3 Stykker af samme Art og Udstrækning, som de ovenanførte 9, og det kan ene og allene være paa Grund 20 af denne ubetydelige Restance, at Directionen sigter mig for Efterladenhed, og insinuerer, at jeg maa være den forbunden, fordi den ikke vil klage til Hans Majestæt. Men hvad Restancen angaaer, da maa jeg tage mig den Frihed at bemærke:

at en saadan er forudseet og udtrykkelig autoriseret i mit Engagement, da 25 det under dets første Punct hedder, at »hvad der leveres mindre i eet Aar, leveres meer i et andet«;

at min Oversættelse af »Et Feiltrin« ligger færdig til Directionens Afbenyttelse, ifald den ønsker samme;

at de nye Stykker, som Directionen har overdraget mig at oversætte, og af 30 hvilke de to skulle være færdige i Løbet af denne Maaned, altsaa inden den nye Saisons Begyndelse, udslette Restancen, paa saare lidet nær;

at Hr. Justitsraad Molbech ikke een, men mangfoldige Gange har bedet mig om at lade alle Oversættelser hvile indtil videre, og derimod forsyne Theatret med Originaler, en Anmodning, som naturligviis var mig behagelig, 35 og som jeg ogsaa efterkom, ved i forrige Saison at indsende 4 originale Stykker, uden dog at paadrage mig større Restance i Oversættelser end den her omtalte, høist ubetydelige; og endelig

at jeg, for over et Aar siden laante Hr. Justitsraad Molbech Scribes Vaudeville Le médecin des dames, med Begjering om, at han vilde læse den, 40

da jeg ønskede at oversætte den, men at jeg ikke siden fik nogen Anmodning om at foretage dette Arbeide, hvorimod han enten ved denne eller ved en anden Leilighed lod mig vide, at Theatret for Øieblikket var vel forsynet med oversatte Smaastykker, og for det Første ikke behøvede flere.

5 Jeg kan ikke forlade denne Materie uden endnu at anstille en Betragtning, hvortil Ovenstaaende henleder. Directionen synes blot at betragte mig som Oversætter, uagtet jeg ligesaavel er ansat og gageret som Digter. Men denne Deel af min Virksomhed maa dog upaatvivlelig ikke ansees for ringere end den anden, uagtet den fylder langt mindre i Bredden. Saalænge det er

10 Skik og Brug, at der — uden at tale om andre Leiligheds-Arbeider — aarligen ved høitidelige Anledninger skal digtes et Par Sange, hvis Hensigt er at tolke Folkets Kjerlighed til Kongen og Fædrelandet, saalænge er det ikke ligegyldigt, i hvis »Hænder« dette vigtige Hverv betroes. De helligste og ædleste Følelser kunne blive latterlige ved en fuskeragtig Fremstilling, og vi have

15 Exempler nok paa denne Profanation. At afholde sig fra alle individuelle Synsmaader og Udtryk, fremdeles fra al Lavhed og al Overdrivelse, men derimod at lægge den oplyste Deel af Nationen de Ord i Munden, hvilke svare til dens egne Tanker, medens den ikke selv kan finde Udtrykket for dem, er upaatvivlelig et Talent; og jeg tør, støttende mig paa den almindelige Mening,

20 paa Hans Majestæt Kongens allernaadigste Bevidnelse, og paa min egen mod mig selv og Andre upartiske Dom, paastaae, at dette Talent ikke findes hos enhver af vore Digtere. Da jeg nu, som Theaterdigter, formelig er ansat, for at skrive denne Art af Digte, saa kan jeg rimeligviis antage, at jeg i denne

25 Qvalitet oppebærer Halvparten af min hele Gage; thi med mindre end 300 Rbd: kan vel et saadant Embede ikke lønnes, saafremt det i det Hele skal existere; og at det bør existere, naar der findes En, som kan paatage sig det, er vel, efter hvad jeg ovenfor har anført, udenfor al Tvivl. Jeg antager saaledes, at jeg som Oversætter har de andre 300 Rbd. af min Gage. Af disse regner jeg 15 Rbd. for ethvert Een- eller To-Acts Lystspil, altsaa samme Priis, som

30 Theatret betaler enhver anden Oversætter, selv om han gjør det nok saa slet, saa at hans Arbeide bagefter maa revideres og rettes, hvorimod Directionen her for samme Priis har Garantie for at dette ikke behøves. De 4 mindre Lystspil (svarende til 2, som udfylde en Aften) koste saaledes Theaterkassen 60 Rbd., efter hvis Fradrag der bliver 240 tilbage, saa at hvert af de 2 versificerede

35 Stykker eller Syngespil, der fylde en Aften, betales mig med 120 Rbd. Aloise, Bruden, de to Nætter og Seer jer i Speil have saaledes kostet hvert 120 Rbd., den Stumme i Portici 240 Rbd. |: for Pigen ved Søen, som jeg oversatte inden min Ansættelse, fik jeg 400 Rbd., for Skovhuggerens Søn, Landsbyesangerinderne og andre Syngespil, saavidt jeg erindrer,

40 circa 200 Rbd. |: og endelig hvert af de mindre Lystspil 15 Rbd. Directionen

seer altsaa, at de Arbeider, jeg i Qvalitet af Oversætter leverer den, leveres for billig Priis, og den vil i det mindste ikke paa Grund af min Gage kunne fordre, at jeg endnu mere skulde ansøre mine Kræfter.

Med Hensyn paa Directionens Svar paa et Par andre mindre vigtige Puncter i mit Brev af 21de Junii, bør jeg, for Kortheds Skyld, kun bemærke: 5

1) at det naturligviis ikke har været min Mening, at Directionen skulde lade Alting, især ikke alle Syngespil, oversætte ved mig, da jeg derved vilde faae mere at gjøre end jeg kunde overkomme, hvorimod jeg gjerne kan paa- tage mig franske Een-Acts Lystspil, selv om jeg paa samme Tid er beskjeftiget med et større Arbeide, men at jeg ønsker, at Directionen, der ved The- 10 atrets Organ kan indvirke saameget paa Sproget og Litteraturen, vilde, i en Litteratur som vor, der er nær ved at forfuskes ved Masser af slette Over- sættelser i alle Fag, gjøre Sit til at holde Oversættelses-Kunsten i Ære, ved at skjelne noget strengere mellem det Gode og det Maadelige;

2) at, uagtet jeg med Hensyn paa Rollebesætninger, ikke kan frafalde den 15 Mening, at Directionen vel kunde vise en ved Theatret ansat Forfatter samme Opmærksomhed, som enhver fremmed, og uagtet jeg isærdeleshed ikke kan indsee, hvorledes den af Directionen anførte Omstændighed, nemlig, at min Kone blev syg | : noget, som Directionen vel ligesaa lidt har kunnet forudsee, som jeg :| var en Grund til at forkaste min Besætning i Familien Riquebourg, 20 og et Beviis paa, hvormeget Directionens var bedre, saa vil jeg dog ikke videre urgere herpaa, saaledes som ved det langt vigtigere Punct angaaende For- andringerne i Manuscripterne, men hellere med Resignation finde mig i en Fremgangsmaade, som jeg ikke desmindre har Lov til at ansee for ubillig.

Hvad nu endelig det sidste Punct i Directionens Skrivelse angaaer, nemlig, 25 hvorvidt saavel Directionens Beklagelse over mig, som min over Directionen bliver at forelægge Hans Majestæt Kongen til endelig Afgjørelse, da maa jeg paa min Side bemærke, at da jeg i min Skrivelse af 21de Junii ikke har an- modet Directionen om at forelægge Hans Majestæt Sagen, saa har Directionen ingen Grund til sit Tilbud. Ifald jeg havde anseet en allerhøieste Kjendelse 30 for nødvendig, saa veed jeg ikke, hvad der skulde have afholdt mig fra at forlange en saadan, og — ifald den blev mig nægtet — at henvende mig directe til Hans Majestæt; men at jeg ikke har gjort nogen af Delene, maa jo over- bevise Directionen om, at mit Brev af 21de Junii ikke var at betragte som en Klage over Directionen, men som en Beklagelse for Directionen, 35 bestemt til blot at læses, overveies og bedømmes af den selv; ligesom jeg ogsaa herved end ydermere erklærer | : siden en Erklæring synes at være nød- vendig :|, at jeg ligeledes vil have nærværende Skrivelse betragtet fra samme Synspunct. Men ligesom jeg for mit Vedkommende er langt fra at ville appellere til Hans Majestæts Dom, saaledes kan jeg ikke have det Mindste 40

at indvende derimod, ifald Directionen for sit Vedkommende skulde tage den modsatte Beslutning; thi jeg har aldrig i mine Embeds-Forhold foretaget mig Noget, som jeg behøver at skjule for Hans Majestæt, saa at enhver Trudsel af denne Art forfeiler sin Virkning paa mig. Med Hensyn paa det af mig frem-
5 satte Klagepunct, vover jeg at troe, at Hans Majestæt, som Literaturens op-
høiede Beskytter, ikke vil give den literaire Eiendomsret til Priis for vilkaar-
lig Behandling, og desuden tage Hensyn paa, at jeg ved min Ansættelse er
bleven forpligtet til just at foretage de Forretninger, som Directionen nu finder
for godt at ville udføre selv; og med Hensyn paa Directionens Klage over min
10 Efterladenhed, vover jeg ligeledes at troe, at Hans Majestæt ikke blot vil
finde min Restance høist ubetydelig, og paa Grund af, at den inden den nye
Saisons Begyndelse enten ganske eller tildeels er udslettet, endnu ubetyde-
ligere, men ogsaa erindre, at en saadan Restance er forudseet og formelig
autoriseret i mit Engagement, og endelig, ifald endnu nogen Undskyldning
15 behøvedes, allernaadigst tage Hensyn paa, at Allerhøistsamme har sat mig
endnu i en anden Virkekreds, som hidtil har optaget en betydelig Deel af
min Tid og min Flid. Naar Hans Majestæt af vedkommende Autoriteter er-
farer, hvad jeg i det forløbne Aar har præsteret ved den Kongelige militaire
Høiskole og desuden af Theater-Directionen underrettes om, at jeg i samme
20 Tidsrum har skrevet fire originale Skuespil og tillige fyldestgjort, hvad der
paaligger mig som Oversætter ved Theatret, blot med Undtagelse af den om-
talte ubetydelige Restance, som ei engang medrette kan belægges med dette
Navn: saa nærer jeg det Haab, at Hans Majestæt i sin upartiske Retfærdig-
hed, ikke vil finde nogen Anledning til Klage over min »Efterladenhed«.

25

B.

Directionens Brev af 20de Julii.

Directionen anmoder mig heri om at oversætte tre franske Smaaestykker, hvilke jeg tidligere havde foreslaaet, men ytrer, at den ønsker dem alle tre behandlede som Lystspil, uden Sangnumere. Ved de to af dem har jeg i denne
30 Henseende ingen Betænkelighed, men hvad det tredie, *Le plus beau jour de la vie*, angaaer, da troer jeg at burde gjøre Directionen opmærksom paa, hvor-
meget det vil tabe i Værdie og Interesse, ifald *Vaudeville-Formen* forandres. Coupletterne ere virkelig Sjelen deri, og alle af den Beskaffenhed, at de kunne
oversættes paa Dansk, uden at tabe deres Pointer, hvilket er en sjelden Om-
35 stændighed ved franske *Vaudeviller*. Ved at udelade Sangene vilde man redu-
cere Stykket til hvad det allerede er i *Leclerq's »Proverbe«* af samme Titel, hvoraf Scribe har taget det, nemlig til et Skuespil, hvis Bestemmelse er blot
at more i en Familiekreds, men som i denne Form vilde blive tomt og mat, naar det fremdroges for det store Publicum. Allerede for længe siden har jeg

været opmærksom paa Stykkets store Beqvemhed til at oversættes i Originalens Form, og har allerede forberedet Adskilligt til dette Arbeide, hvorfor jeg udbeder mig at maatte blive ved denne Bestemmelse. Men da jeg, formedelst Savnet af de nødvendige Hjælpeidler, ikke kan udføre mit Forehavende, førend jeg kommer tilbage til Kjøbenhavn, saa haaber jeg, at Directionen tillader mig at maatte begynde med de to andre Stykker, la pension bourgeoise og les deux précepteurs, hvilke jeg skal behandle som Lystspil, og have den Ære at indsende inden denne Maanedes Udgang.

Underdanig

J. L. Heiberg. 10

270. *C. Molbech til F. Holstein.*

Kbh. 23. Aug. 1832.

I det Tilfælde, at Deres Excellence, efterat have giort Dem nærmere bekiendt med Prof. Heibergs Skrivelse til Directionen, dat. Hirschholm d. 16. August, finder Dem enig med Etatsraad Kirsteins Anskuelse, at Directionen, som Følge af bemeldte Skrivelse, ei kan undgaae, at foredrage Sagen for Hs. Majestæt Kongen, og at andrage paa en nøiere allernaadigst Bestemmelse af Prof. Heibergs Embedsforhold til Th. Directionen, m. m. maatte det være mig tilladt, ærbødigst at indstille:

- 1., at da jeg paa en Maade, ved at være af Prof. Heiberg i hans Skrivelse til Directionen af 21 Jun. navnlig fremdraget og beskyldt for, at have ved vilkaarlige og egenmægtige Forandringer i hans Oversættelser hindret hans Virksomhed som Oversætter m. m., kan ansees for at være Part i Sagen: synes det i flere Henseender passende, ligesom jeg ikke underskrev Directionens Brev til Prof. Heiberg af 4/9 Jul.; at saaledes ogsaa Sammes Forestilling til Hs. Majestæt, denne Sag vedkommende, indgaaer uden min Underskrift; uagtet jeg, saa ubehageligt det endog personligen er mig, at Theaterdirectionen ved Prof. Heiberg selv skal blive nødt til et saadant Skridt, i det Hele ei kan andet end finde, at der maa skee Noget afgjørende for at sætte Directionen paa en reen Fod i dens Forhold til Theater-Oversætteren; og jeg heller ei i det Væsentlige veed Noget at erindre imod Hr. Etatsraad Kirsteins Udkast.
2. at jeg derimod kunde vedlægge Forestillingen, som det i samme under No. 5 paaberaabte Bilag, en kort Fremstilling af det Vrange og Ugrundede i Prof. Heibergs Klage, for saa vidt den gaaer ud paa de af mig, formeentligen uberettiget, giorte eller foreslaaede Forandringer i hans Stykker; hvilken Fremstilling kan blive saameget desto kortere, da den tilstrækkelig kan oplyses ved en hoslagt Afskrift af mit Brev til Prof. Heiberg af 30de Jun. som han hidtil haver ladet være ubesvaret.

3. at det i sin Tid, hvis den foreslaaede Indstilling indgives til Hs. Majestæt, ved den Leilighed af Deres Excellence mundtlig maatte forklares for Allerhøiøstamme, hvorlidt der fra min Side i denne eller nogen anden Anledning har været viist, eller handlet med den ringeste Animositet eller personlige Uvillie mod Prof. Heiberg (hvilket saa meget mere maa falde i Øinene, som netop i de samme Dage, da han denoncerede min Handlemaade som Medlem af Directionen i en ugrundet og upassende Klage for Samme, trykkedes en saare anbefalende og berømmende kritisk Anmeldelse af hans Vaudeviller, og den nyeste af disse i Særdeleshed, i 6te Hefte af Maanedsskrift for Literatur) men at det er Prof. Heiberg selv, der ved sin Skrivelse til Dir: af 21de Jun. har gjort det første Brud paa et i mange Aar imellem os bestaaende venskabeligt Forhold.

Ærbødigst

C. Molbech.

15 271. C. Molbech til F. Holstein og C. L. Kirstein.   Kiøbenhavn den 28de Aug. 1832.

Da Professor Heiberg i sin Skrivelse til Directionen for de Kongelige Skuespil af 21. Jun. d. A. ei allene klagede over: »at jeg flere Gange havde gjort vilkaarlige Forandringer« i Manuskripterne af hans, til Theatret indleverede, oversatte Stykker, og »egenmægtigen indsat en Replique« i eet af samme (Bruden;) men endog anførte dette Klagepunkt som »en Krænkelser af hans Rettigheder«, der havde bibragt ham Ulyst til at vælge og foreslaae Stykker til Oversættelse for Theatret: kunde det ikke andet end billigen forundre mig, deels at Professor Heiberg overhovedet kunde finde sig krænket ved de yderst faa Forslag til Forandringer af Ord og Udtryk, som jeg muligen nogle enkelte Gange, under Læsningen af hans indleverede Stykker, til Fordeel for Sprog-
25 rigtighed, Diction eller Dialog, kan have gjort i Randen af det til Theatrets Brug bestemte Manuskript; deels, at han ikke i to Aar snarere skulde have fundet Anledning til, privat at yttre sig for mig over en Sag, hvortil jeg vel i Almindelighed, i Tilfælde, hvor jeg troer at finde saadant til Gavn
30 for indleverede og antagne Theaterstykker, anseer mig, som Medlem af Theater-Directionen, ei allene berettiget, men endog forpligtet; men hvorpaa jeg imidlertid, ved Arbejder af en i det Hele saa duelig Oversætter og god Stilist, som Professor Heiberg, har lagt saa lidt Vigtighed, at jeg ikke engang senere har bekymret mig om, hvad enten han havde billiget og optaget mine foreslaaede
35 Forandringer, eller ikke.

Maaden, hvorpaa han nu i ovenmeldte Skrivelse yttrede sig herom for Directionen, i Form af et »Klagepunkt«, bevægede mig til under 23de Jul. skriftlig at anmode Professor Heiberg om: »bestemt og nøie at opgive ethvert

saadant af mig forandret Sted i en af de faa Oversættelser af ham, jeg har kunnet, som Theaterdirecteur, giennemlæse; for at jeg kunde sættes i Stand til nærmere at belyse hans Klage og forsvare min Fremgangsmaade i bemeldte Henseende. Herpaa svarede han under 27. Jun. bl. a. at han ikke kunde opfylde denne Anmodning, da han havde tilintetgiort Manuscripterne af de siden trykte Stykker (hvilke altsaa, i det her omhandlede Tilfælde indskrænke sig til de oversatte Skuespil: »Seer Jer i Speil«, »Christen og Christine«, »den fortræffelige Onkel«, »Familien Riquebourg«, Syngespillet »Bruden«, samt den originale Vaudeville Kiøge Huuskors; efterdi, hvad det ligeledes i min Embedstid oversatte Skuespil »den første Kiærlighed« angaaer, dette slet ikke har været læst af mig, efterat Professor Heiberg, der først havde omarbejdet, eller tildeels forandret det, siden gav en ordret Oversættelse af samme.

Professor Heiberg, der saaledes ikke vilde eller kunde føre noget egentligt Beviis for sin Klage over mig, og tillige, i sit Svar til mig af 27de Jun. formener, at »det her ikke kommer an paa en fuldstændig Opregning«, nøies derfor med, i bemeldte Svarskrivelse, at anføre 3 enkelte Exempler paa hine, saakaldte vilkaarlige og egenmægtige Forandringer, som jeg skal have gjort i hans Manuskripter, og hvorved, efter hans Formening, hans Rettigheder skulde være krænkede. Til disse Steder maa jeg altsaa, indtil Prof: Heiberg fremfører andre og flere — og jeg maa lægge til, bedre Beviser, henholde mig. I en Skrivelse til Professor Heiberg af 30de Jun. (hvoraf Gienpart af sammes herhen hørende Deel er vedlagt) beviste jeg: deels, at der i disse Tilfælde ingen egenmægtig Forandring er foretaget i Professorens, her tilsigtede Oversætter- eller Forfatter-Arbejder; efterdi Texten i vedkommende Roller aldeles stemmer overeens med den Text, Professoren selv har ladet trykke; og at de tilsigtede Forandringer i Manuskripterne (om nogen er skeet) kun have været af mig foreslaaede, og af Professoren selv maa være billigede; deels, at jeg i et af de af ham paa-ankede 3 Tilfælde (nemlig hvor i »Familien Riquebourg« Slutningen af en Replik i Rollen var bleven udstrøgen, hvori Riquebourg siger »det ikke var hans Skyld, at han ingen Børn havde med sin Kone« — hvilket Hr. Prof. Heiberg kalder »en meget vigtig Replik«) ikke har handlet vilkaarlig og egenmægtigen; men efter Overlæg med Hs. Exc. Theater-Chefen, der Selv befalede Regisseuren at udstryge denne Replik i Rollen.

Hvorvidt nu Theaterdigter og Oversætter Professor Heibergs Paastand, at Directionen for de Kongel. Skuespil skulde være uberettiget til at foretage, eller ved En af dens Medlemmer lade foretage de Forandringer i Rolletexter af enten originale, eller oversatte Stykker, som den maatte ansee for passende og til Fordeel, enten for den anstændige Tone og den gode Smag,

eller for en let og naturlig Dialog, en reen og værdig Diction i nye danske Skuespil, der komme paa Scenen, og hvorvidt Prof. Heiberg endog ved blotte Forslag til deslige Forandringer, anbragte i et Theater-Manuskript, kan ansee sine Rettigheder for krænkede, og sig beføiet til Klage over vilkaarlig eller egenmægtig Fremgangsmaade: dette maa jeg ligesaa vel indstille til høiere Afgiørelse, som, hvorvidt jeg, i de 3 specielle, af Prof. Heiberg til Beviis fremførte Tilfælde kan siges at have givet ham Grund til saadan Besværing; eller hvorvidt han derved skulde troe sig beføiet til at yttre Ulyst til at virke for Theatret i Følge hans Embedsstilling.

10 Hvad det andet Tilfælde angaaer, hvori Prof. Heiberg navnlig har fremdraget mig, som enkelt Medlem af Directionen, ved at paastaae: »at jeg ikke een, men mangfoldige Gange havde bedet ham om, at lade alle Oversættelser hvile indtil videre, og derimod forsyne Theatret med Originaler; og synes at beraabe sig herpaa som en Grund, hvorfor han har oversat mindre, end han ellers vilde have gjort: da behøver jeg vel neppe at udvikle, hvor svag en saadan Grund i sig selv er; hvor lidt Prof. Heiberg i det, han selv kalder en Bøn, kunde finde et Motiv til at handle anderledes, end han selv maatte finde at kunne forsvare for Directionen; eller hvor lidet passende det er, at bringe private Yttringer ind i Forhold og Sager, der ikke ere af privat

20 Natur. — Men jeg tillader mig derimod blot i denne Anledning at forklare:

1. at jeg vel erindrer mig, for halvandet Aar, eller længer siden, mundtlig et Par Gange, (men ikke mangfoldige Gange) at have opmuntret Prof. Heiberg til at skrive originale Arbejder for Theatret; med det Tillæg: at naar han berigede dets Repertoire med Arbejder, der kunde blive til saadan Fordeel for dets Indtægter, som nogle af hans tidligere, vilde Theaterdirectionen, hvem det maatte falde langt lettere, at faae oversatte Stykker, end saadanne Originaler, sikkert ikke see saa nøie paa, om han oversatte mindre, end ellers; Men

2. at jeg dermed ikke har villet eller kunnet sige Professor Heiberg andet, end min individuelle Mening; og heller ikke, med det Slags originale Arbejder, som jeg ansaae det for endnu mere ønskeligt og fordeeltigt for Theatret, at modtage fra hans Haand, end Oversættelser, har meent andet, end saadanne Arbejder, der kunde staae ved Siden af de bedste blandt hans tidligere (f. Ex. »Elverhøi«, hvilket jeg ogsaa erindrer mig, ved bemeldte Leiligheder udtrykkeligt at have nævnt for ham;) men ingenlunde Skuespil af den Art og Beskaffenhed, som et og andet af hans seneste, for Ex. »Magt og List«. Endelig:

3. at naar Prof. Heiberg selv angiver, at jeg »havde bedet ham indtil videre at lade Oversættelser hvile«: saa maatte man kunne spørge ham — antaget at jeg havde sagt ham noget saadant — hvorledes han vilde for-

klare dette »indtil videre«; og om han meente at kunne udstrække det til hele Aar?

Til Slutning troer jeg at burde tilføie: at ligesom det er mit ivrige Ønske, at en Sag, hvori det er mig meget ubehageligt at være af Professor Heiberg provoceret til at retfærdiggjøre og forsvare min Handlemaade i Tilfælde, hvor⁵ jeg har søgt at gavne Sagen, men ikke havt til fierneste Hensigt, at volde ham noget ubehageligt, ikke maatte have noget Slags for ham, eller hans Virksomhed ufordeelig Følge: saaledes kan jeg ogsaa beraabe mig, saavel paa mit private Forhold til Prof. Heiberg, som paa mine, ved flere Leiligheder offentlig yttrede Domme om hans Digterarbejder, som Vidnesbyrd om, hvor¹⁰ lidt jeg nogentid har kunnet være stemt til mindste personlige Uvillie imod en af mig meget agtet Forfatter.

C. Molbech.

272. *Det kgl. Teaters Direktion til Frederik VI.*

d. 1ste September 1832.

Allerunderdanigst Forestilling.

15

Efterat Directionen i hele Theater-Saisonnen 1831/32 ikke havde modtaget andet Oversætter-Arbejde fra Theater-Digter og Oversætter Professor Heiberg end Eenactsstykket »Familien Riquebourg« og navnlig forgiæves havde imøde-
seet den ham allerede i Sommeren 1831 overdragne Oversættelse af Syngestykket »De to Nætter« hvoraf indtil Saisonens Slutning ikkun Texten til²⁰ Musiknummerne var indsendt, fandt den sig foranlediget til ved den i Afskrift sub N° 1 vedlagte Skrivelse af 8. Junii at opfordre ham til uden længere Hensstand at indsende den fuldførte Oversættelse af dette Syngespil og tillige at ville foreslaae og indsende til Directionen et Antal af 4 til 6 nyere franske eller tyske Skuespil for deraf at kunne udvælge nogle til Oversættelse inden²⁵ forestaaende Saisons Begyndelse.

Professor Heiberg tog heraf Anledning til i den sub N° 2 in originali vedlagte Skrivelse af 21de Junii d. A. at foreholde Directionen at, foruden »Familien Riquebourg«, et andet af ham oversat Eenactsstykke »Qvækeren og Dandserinden« var opført i Saisonnen 1831/32, hvilket han maatte ansee som³⁰ en Deel af det ham som Theater-Oversætter for den nævnte Saison paaliggende Arbejde, ligesom han og formener dertil at kunne regne Oversættelsen af »de to Nætter«, skiøndt denne som Brevet viser, selv dengang endnu ikke var færdigt, hvortil han anfører som Grund, at han havde faaet at vide, at Stykket ikke førend i næste Saison skulde bringes paa Scenen. Han bemærker end-³⁵ videre at han uopfordret vilde have giort Forslag til nye Stykker til Oversættelse, dersom ikke Repertoiret havde været saa vel forsynet med nye Stykker, at nogle endog havde maattet henligge til næste Saison, hvorhos han

besværer sig over, at Directionen har antaget adskillige franske Conversationsstykker i Andres Oversættelse, uagtet han dertil maae ansee sig fortrinlig duelig; at den, uden at raadføre sig med ham, havde aldeles kuld kastet den af ham foreslagne Rollebesætning, i »Familien Riquebourg«, at han ikke alene⁵ heri havde fundet sine Rettigheder krænkede, men ogsaa derved, at jeg, Molbech, flere Gange havde gjort vilkaarlige Forandringer i hans Manuscripter, uden at han, førend paa Prøverne, var blevet underrettet derom, ja i Syngespillet »Bruden« egenmægtigen havde indsat en Replik, hvorom han heller ikke havde erholdt mindste Underretning, og endeligen, idet han indrømmer¹⁰ at Censorerne ere berettigede til at forlange de Forandringer i et Manuscript iværksatte, hvilke de finde nødvendige, fremfører den Paastand at der under alle Omstændigheder ikke bør forandres nogen Tøddel i hans Manuscript uden hans Vidende eller Villie.

Den efter Directionens allerunderdanigste Formening, for en underordnet¹⁵ Embedsmand i hans Forhold til hans Foresatte lidet passende Tone i denne Professor Heibergs Skrivelse og den deraf fremlysende Bestræbelse for at vælte Skylden for hans Efterladenhed i Opfyldelsen af hans Embedspligter over paa Directionen, maatte, i Forbindelse med den Betragtning, at hans dristige Paastande, hvis de forbleve uimodsagte, letteligen af ham vilde kunne blive²⁰ dragne til Følge ved andre Leiligheder, som om de vare erkjendte for rigtige, bevæge Directionen til — i det Haab, at han ved nærmere Oplysning om det Urigtige heri og roeligere Overveielse af det Forhold, hvori han saaledes havde sat sig til Directionen, vilde erkjende det Upassende i hans Fremgangsmaade — at tilskrive ham det sub N° 3 i Afskrift allerunderdanigst vedlagte Brev²⁵ af 4/9 Julii d. A., hvori Directionen, næst at tilkiendegive ham sin Misfornøielse med den upassende Tone i hans Skrivelse af 21de Junii d. A., har troet at maatte, ved at bringe ham de ved hans Ansættelse ham af Deres Majestæt paalagte Forpligtelser i Erindring, foreholde ham den Efterladenhed han hidtil har udviist i Opfyldelsen af samme og derefter at forestille ham det Urigtige³⁰ i hans over Directionens Fremgangsmaade førte Klage, ved at bemærke, at Directionen ikke kan ansee sig forpligtet til at lade alle Oversættelser af franske eller andre Stykker, som den agter at lade opføre, forfærdige af Professor Heiberg, (hvilket navnlig i den sidste Theatersaison maatte have frembragt en Standsning i nye Stykkers Opførelse, da det vilde have været urimeligt, at³⁵ overdrage ham andre Stykkers Oversættelser, saalænge han ikke havde fuldført Oversættelsen af Syngespillet »De to Nætter«); at Directionen ligesaa lidet kunde ansee sig forpligtet til udelukkende at følge den af Originalforfattere eller Oversættere foreslaaede Rollebesætning (hvilket iblandt andet letteligen kunde have til Følge, at de for Øieblikket meest yndede Skuespillere og Skue-⁴⁰ spillerinder bleve overlæssede med Roller og saaledes, til aabenbar Skade for

Theatrets Oeconomie, nye Stykkers Indstudering forsinkedes, eller ved indtræffende Sygdomstilfælde mange giængse Stykker paa eengang maatte midlertidigen henlægges), at Directionen ikke heller kan ansee sig forpligtet til, naar den ved Oversættelser, der efter Embedspligt leveres af Theateroversætteren, finder Forandringer nødvendige, da at æske dennes Samtykke der- 5 til — en Paastand, som den maa finde saameget mere paafaldende af Professor Heiberg, som denne selv (i hans Skrivelse af 21de Junii Side 3) indrømmer, at Censorerne ere berettigede til at forlange de Forandringer i et Manuskript iværksatte, hvilke de finde nødvendige og det i Virkningen maa ansees at være ligegyldigt med Hensyn til den formeentlige litteraire Eiendomsret, 10 hvad enten saadanne Forandringer foretages med Oversætterens egen eller Censorerens eller hvilkensomhelst Andens Haand. Directionen har derhos erklæret sig villig til, saafremt Professor Heiberg maatte formene bedre, end den kan antage, at have opfyldt sine Embedspligter, eller han, efter de fremsatte Bemærkninger, endnu maatte troe sine formeentlige Rettigheder kræn- 15 kede ved Directionens Fremgangsmaade, at forelægge Deres Majestæt Sagen til allernaadigst Afgiørelse.

Det er imidlertid saa langt fra at denne Directionens Skrivelse har havt den tilsigtede og ønskede Virkning at den meget mere har havt den sub N° 4 in originali vedlagte Skrivelse fra Professor Heiberg af 16de d. M. til Følge, 20 der efter Directionens allerunderdanigste Formening er ligesaa upassende i Henseende til den fremherskende Tone, som dens Indhold fuldt af vrang Begreber om hans Rettigheder og Pligter i hans Forhold til Theaterdirectionen.

Efter i Almindelighed at have benægtet, at Tonen i hans Skrivelse af 21de Junii er upassende, søger han at afvæbne Directionens Paastand at han 25 urigtigen har beskyldt mig, Molbech, for egenmægtigen at have indsat to Replikker i Syngespillet »Bruden« ved den Paastand, at det ved at fremføre denne Beskyldning ikke kunde vedkomme ham at bekymre sig om, hvad enten denne Forandring var foretaget efter Directionens eller min, Molbechs, særlige Bestemmelse, (Side 2) og ved paa en næsten haanende Maade at vælte den saa- 30 ledes først mod eet af Directionens Medlemmer fremførte Beskyldning over paa hele Directionen (samme Side). Han gaaer dernæst efter (samme Side) at have foreholdt mig, Holstein, hvilken Fremgangsmaade i det angivne Tilfælde havde været passende for mig, over til en Undersøgelse om hvorvidt der kan være Tale om noget over- eller underordnet Forhold mellem Directionen og 35 Theaterdigteren eller Skuespillerne (Side 3 og 4) og holder det fornødent at erindre Directionen om at dette ikke er noget almindeligt Embedsforhold, og skjøndt han paastaaer selv stedse at have erkjendt at der finder et Subordinationsforhold Sted, dog troer at maatte gøre Directionen opmærksom paa, at dette Forhold ved Theatret i en vis Henseende vender sig om; eftersom Geniet 40

og Talentet her er paa deres Side, som ikke desmindre kaldes de Underordnede, saa at her aldrig kan blive den eensidige Modsætning mellem Over- og Underordnede, som finder Sted f. Ex. mellem Contoirchefen og Skriveren. Han gaaer derfra (samme Side) over til at paastaae, at Directionen ikke har 5 skiænket de her i Betragtning kommende Puncter i hans Embedsforpligtelser tilbørlig Opmærksomhed og har viist en Miskiendelse af alle litteraire Forhold ved den ovenanførte Bemærkning, at den med Hensyn til Theateroversættens formeentlige litteraire Eiendomsret til de af ham efter Embedspligt levede Oversættelser maa ansee det for ligegyldigt hvad enten de Rettelser, 10 den kan fordre foretaget, skeer med Oversætterens eller en Andens Haand, hvorefter han fremdeles underretter Directionen om hvad der i saa Henseende tilkommer ham og til hvad Hensigt Directionen af Deres Majestæt er beskikket (Side 5), og erklærer i ovenomtalte Henseende ingeniunde at frafalde sin Paa-stand (samme Side). — Han gaaer derfra over til at ville bevise, at Directionen 15 med Uret har foreholdt ham Efterladdenhed i hans Embedspligtens Opfyldelse. Han anfører i den Henseende, at han maa ansee sig fritaget for at levere noget Arbeide for det første halve Aar af hans Ansættelse, da det hengik for ham under næsten vedvarende Sygdom (Side 6) og anstiller derefter (Side 7) adskillige Betragtninger over det Ubestemte i de ham paalagte Forpligtelser 20 hvorefter han kommer til det Resultat at han kan regne Oversættelsen af »den Stumme i Portici« lige med 2 Oversættelser af Syngespil der hvert fylder en Aften, eftersom han efter sit Engagement kun anseer sig forpligtet til at oversætte Syngespil, men ikke Operaer, hvilken Benævnelse han tillægger dette Stykke, eftersom der kun i nogle faa Scener forekommer Repliker, der 25 fremsiges udenfor Sangen (Side 8), ligesom han og, med Hensyn til Vanskeligheden i at oversætte en Dialog rimet, troer at kunne regne det lille Eenactsstykke »Seer jer i Speil« der ved Opførelsen varer $\frac{1}{2}$ Time, lige med et Stykke der udfylder en heel Aften (Samme Side). Ved at bringe disse 2 Stykker saaledes i Anslag troer han hermed, i Forbindelse med Oversættelsen af Syngespillene »Aloise«, »Bruden«, og det først nyeligen indleverede »de to Nætter«, 30 at have gjort fyldest for de ham formeentlig hidtil paaliggende 6 metriske Oversættelser, hvorhos han ligeledes — dog paa lidet nær — troer at have opfyldt sin formeentlige Forpligtelse til at oversætte 6 prosaiske Stykker, der hvert skulde fylde en Aften, ved de leverte Oversættelser af følgende 7 Eenactsstykker »den fortrædelige Formiddag«, »Formynder og Myndling«, »Snyltegæsten«, »Christen og Christine«, »den fortræffelige Onkel«, »den første Kiærlighed« og »Familien Riquebourg« samt den af ham giennemseete og rettede, fra anden Haand indleverte Oversættelse af Eenactsstykket: »to Aar efter Brylluppet« (Side 10 og 11), hvoraf han regner hver to lige med et Stykke, 40 der fylder en heel Aften. Han formener saaledes blot at være i Restance med

3 Eenactsstykker og paastaaer at en saadan Restance er udtrykkeligen og formeligen autoriseret (Side 11 og 15) ved den Clausul i hans Engagement »at hvad der i eet Aar leveres mindre skal leveres mere i et andet« og paa-
 staaer derhos at jeg, Molbech, mangfoldige Gange har bedet ham om at lade
 alle Oversættelser hvile og derimod at forsyne Theatret med Originaler, samt 5
 at jeg ved en Leilighed havde ladet ham vide, at Theatret for Øieblikket var
 vel forsynet med oversatte Smaastykker og for det Første ikke behøvede Flere.
 Han formener dernæst, at af den ham tillagte Gage af 600 rbd Halvdelen maa
 regnes paa hans Tjeneste som Theaterdigter og at de andre 300 rbd aarlig
 ikke kunne ansees for saa høi Betaling for de leverte Oversættelser at Direc- 10
 tionen paa Grund af hans Gage kunde fordre, at han endnu mere skulde an-
 spore sine Kræfter (Side 13). Fremdeles yttre han sig med Hensyn paa sin
 i Skrivelsen af 21de Junii fremsatte Paastand om de af Andre leverede Over-
 sættelser og den af Directionen forandrede Rollebesætning paa en saadan
 Maade, at Directionen vel tør antage, at han selv indseer, at han ikke kan hævde 15
 nogen Ret i den Henseende, medens han dog, efter (Side 14) at have aaben-
 bart fordreiet en Yttring i Directionens Skrivelse af 4/9 Julii, erklærer dens
 Fremgangsmaade, idetmindste i sidste Henseende, for ubillig. Iøvrigt erklærer
 han, at han ikke vil have denne eller sin Skrivelse af 21de Junii anset som en
 Klage over Directionen, men som en Beklagelse for Directionen; men erklærer 20
 iøvrigt, ikke at have Noget at indvende imod, at Sagen forelægges Deres Maje-
 stæt til Afgjørelse.

Endeligen gjør han endnu nogle Bemærkninger med Hensyn til en ham
 overdragen Oversættelse, hvilke Directionen allerede har besvaret ved at bi-
 falde det af ham giorte Forslag. 25

Endskiøndt nu Professor Heiberg ikke vil have sine Skrivelser af 21 Junii
 og 16. Aug. betragtede som nogen Klage over Directionen, uagtet han i først-
 nævnte Skrivelse paa 4de Side selv siger »at han har fremsat de Puncter, hvori
 han troer at have Grund til at klage« og i sidstnævnte Skrivelse paa 15de
 Side omtaler »det af ham fremsatte Klagepunct«, saa kan Directionen dog 30
 ikke andet end ansee endeel af de fremsatte Paastande som Klage over Direc-
 tionens Fremgangsmaade og i den Overbeviisning ikke fra sin Side at have
 givet nogen grundet Anledning dertil, at andrage paa at hans Klage som
 ubeføiet allernaadigst maa blive afviist. I det den ganske maa henstille til
 Deres Majestæts allernaadigste Afgjørelse hvorledes Professor Heibergs Frem- 35
 færd og den af ham antagne Tone, i denne Sag maa være at ansee, kan den
 dog ikke nære nogen Tvivl om, at Theaterdirectionen maa betragtes som
 Theateroversætterens Foresatte og Professor Heiberg i de ham i Theatrets
 Tieneste paaliggende Forretninger som dens Underordnede. Da imidlertid Pro-
 fessor Heiberg synes at betragte dette som tvivlsomt eller endog Forholdet 40

som omvendt, og i flere navnlige Puncter at miskiende Directionens Autoritæt og sine Pligter som Theateroversætter, troer den at maatte udbede sig Deres Majestæts allernaadigste Resolution over følgende Puncter:

- 1) om Directionens i Skrivelse af 4/9 Julii d. A. indeholdte Foreholdelse af Professor Heibergs Efterladenhed i Opfyldelsen af hans Pligter som Theateroversætter maa ansees som velgrundet.

Selv om Directionen vil henregne det, først efter Afgivelsen af denne Skrivelse indleverede, Syngestykke »de to Nætter«, det ifølge en særskilt Betingelse i hans Engagement rettede, men dog oprindeligen af en Anden oversatte, Lystspil »to Aar efter Brylluppet« og det Directionen fra en anden Haand og som dennes Eiendom — (hvorom det maa være Professor Heibergs Sag at affinde sig med denne) — tilstillede Stykke »Qvækeren og Dandserinden« under det Antal af 2 metriske og 2 prosaiske Oversættelser af Stykker, der udgjøre en heel Aftens Forestilling, hvilke Professor Heiberg aarligen har at levere, saa har han dog, naar man regner en heel Aftens Forestilling, udenfor Pauserne, til 5/2 Timer, i de 3 1/2 Aar han har været ansat som Theateroversætter ikke leveret mere end 4 1/5 Aftens Forestillinger af metriske og ikke fuldt 4 Afteners Forestillinger af prosaiske Stykker, medens han for den nævnte Tiid havde at levere 7 Afteners Forestillinger af hvert Slags. Naar dertil tages i Betragtning at Professor Heiberg i et heel Aar fra 1ste Julii 1831 til 1ste Julii 1832 ikke har leveret nogen anden fuldført Oversættelse end Eenactsstykket »Familien Riquebourg« saa kan der vel neppe være Tvivl om at han har viist Efterladenhed i Opfyldelsen af sine Forpligtelser. Hans Paastand om formedelst en ham paakommen Sygdom at maatte ansees fritaget for sine Forpligtelser for det første halve Aar — i hvilket han dog uden Betænkning har oppebaaret sin Gage — torde især med Hensyn til de ham overdragne Forretningers Natur fra hans Side være ligesaalidet passende, som den høie Vurdering af hans Oversættelsers fortrinlige Værd (hvorved han søger at give dem en fingeret Længde, der desuagtet ikke ganske kan bøde paa den manglende virkelige), hvorimod saadanne Betragtninger vel fra Directionens Side kunde give og tildeels have givet Anledning til den hidtil af Directionen viiste Overbærelse med hans mindre store Præstationer. Hvad den af Professor Heiberg fremførte Paastand angaaer, at han af mig, Molbech, skulde være opfordret til ikke at levere flere Oversættelser, da troer Directionen med den almindelige Bemærkning at det overhoved ikke kan ansees passende at referere sig til enkelt Medlems Yttring, hvor denne ikke handler i hele Directionens Navn, iøvrigt aldeles at kunne henholde sig til de sub. N° 5 her allerunderdanigst fremlagte Bemærkninger af bemeldte dens Medlem, og naar Professor Heiberg endvidere

formener at den af ham paadragne Restance formeligen og udtrykkeligen er autoriseret i hans Engagement ved den deri optagne Bestemmelse at »hvad der leveres mindre i eet Aar, leveres mere i et andet«, da er denne Paastand af en saadan Art, at Directionen ikke kan ansee det nødvendigt at argumentere derimod, hvorhos den dog med Hensyn til at denne Paa-⁵ stand saavel som den ovenomtalte angaaende Oversættelsernes Vurdering, kunde, hvis de ikke modsagdes, ventes at blive dragne til Følge af Professor Heiberg, maa andrage paa

- 2) at det maa blive ham tilkiendegivet, at de i hans Engagement for de 2 metriske Oversættelser, han aarligen har at levere, brugte Benævnelser af¹⁰ »Dramaer eller Syngespil« blot skulle betegne Forskiællen mellem Stykker uden og med Musik, men ikke nogen speciel Underafdeling af saadanne, og at han fra sin Side ikke er berettiget til at bruge anden Maalestok ved Beregningen af, hvorvidt han har leveret de ham paaliggende Arbejder, end Tiden, som Opførelsen af Stykkerne medtage, samt at han ikke maa¹⁵ antage nogen Restance for autoriseret, der maatte opstaae af andre, end af ham uafhængige, Aarsager.

Directionen har i den Henseende blot at bemærke, at det ved dens Forslag om Professor Heibergs Ansættelse, som Theater-Digter og Oversætter, der under 6te Januar 1829 allernaadigst blev approberet, ikke anderledes²⁰ har været dens Mening og at neppe heller Nogen vil kunne falde paa at lægge anden Mening deri, undtagen den, der af en eller anden Grund, som neppe kan billiges, hænger sig i Udtrykkene, der for et saadant Tilfælde maaskee ikke ere bestemte nok og derfor nu torde trænge til en autentisk Interpretation.²⁵

Endeligen troer Directionen endnu allerunderdanigst at maatte andrage paa at det maatte blive Professor Heiberg tilkiendegivet

- 3) at Directionen ligesaavel er bemyndiget til, ved de af ham i Egenskab af Theater-Oversætter leverede Stykker at lade foretage, enten med hans eller en Andens Haand, alle de Forandringer, den maatte finde passende,³⁰ som til, uden Raadføring eller Overlæg med ham, at forandre den af ham foreslagne Rollebesætning.

Hvad den første af Professor Heiberg haardnakket benægtede Rettighed angaaer, da kan Directionen ikke indsee paa hvad Grund han kan antage sin litteraire Eiendomsret krænket ved at der i de af ham leverede³⁵ Oversættelser indføres Forandringer med en Andens Haand, som han dog selv indrømmer, ikke at kunne undslaae sig for at foretage, naar de af Directionen forlangtes, da Rettigheden til at føre Pennen dog vel neppe kan antages at være en Deel af den litteraire Eiendomsret. Directionen har derfor heller ikke troet at kunne indrømme Professor Heiberg noget⁴⁰

Videre i denne Henseende end, ved at gaae ud fra den Forudsætning, at Grunden til Professor Heibergs Klage i denne Punct maaskee fornemmeligen er at søge i en, mueligen ubevidst, Forfatterforfængelighed, at tilbyde ham, at lade bemærke paa Placaterne, naar der maatte være foretaget
5 nogen Forandring med de af ham leverede Oversættelser. Men ligesom Directionen iøvrigt ingenlunde kan ansee sig for uberettiget til saaledes, endog ved en Anden, at lade foretage de fornødne Forandringer ved de af Theater-Oversætteren i Embeds-Medfør leverede Oversættelser, hvilke den troer at kunne betragte som Theatrets ubetingede Eiendom, saaledes
10 maatte den, hvis den heri feilede, indstændigen andrage paa at blive tildeelt en saadan Bemyndigelse, hvis Savn ofte vilde kunne virke ufordeeltigen paa Theatrets Tieneste, da Trangen til en eller anden Forandring ved et Stykke ofte først kan blive kiendelig ved Generalprøven eller selve Opførelsen; ja stundom endogsaa først efter den første Opførelse
15 en Forandring kan blive nødvendig f. Ex: ifølge en til Directionens Kundskab kommende feilagtig Opfattelse fra Publikums Side, der kan gives en anden Retning ved en let udførlig, men stundom uden Forhaling nødvendig, Forandring, saaledes som navnlig Tilfældet var med den anførte Forandring i Syngespillet »Bruden«.

20 Hvad den anden Rettighed angaaer da synes Professor Heiberg selv i sin Skrivelse af 16. Aug: at føle at han ikke med Grund kan gjøre Directionen den stridig, da han til Slutningen indskrænker sig til at characterisere Directionens Fremgangsmaade som ubillig. Men selv en saadan Paastand troer Directionen at maatte vise fra sig, da det letteligen vil
25 indsees, at der ofte kunne tale meget betydende Grunde for, at den ikke raadfører sig med Forfattere og Oversættere angaaende Forandringen i den foreslaaede Rollebesætning. Ikke alene kan den allerede ovenfor berørte nødvendige Oeconomie i Henseende til Brugen af Theatrets mere udmærkede Subjecter afgive Grunde, der ere mere indlysende for Directionen, end for vedkommende Forfattere, og hvorom man derfor maaskee
30 mangengang ikke lettelig vilde kunne blive enig; men navnlig ogsaa i saadanne Tilfælde, som det af Professor Heiberg paaankede, hvor hans egen Kone var bragt i Forslag til Hovedrollen, kan Directionen efter dens allerunderdanigste Formening have aldeles fyldestgjørende Anledning til
35 ikke nærmere at udvikle Grunden til sin afvigende Bestemmelse for Vedkommende.

Directionen troer saaledes, i det den formener uden nærmere Bemærkninger at kunne forbigaae de øvrige, mindre væsentlige Puncter og navnlig ogsaa den vilkaarlige Deeling af hans Gage i Digter- og Oversætter
40 Gage (hvorved han kommer til det Resultat at der for den antagne sidst-

nævnte Deel ikke er mere at fordre af ham end han allerede har præsteret), og blot i Almindelighed allerunderdanigst henstiller:

hvorledes den af Professor Heiberg i denne Sag brugte Fremfærd og navnlig i hans Forhold som Theaterdirectionen underordnet Embedsmand brugte utilbørlige Skrivemaade maatte være at ansee, og om ⁵ Directionens Foreholdelse af hans Efterladenhed i Opfyldelsen af hans Pligter som Theater-Oversætter kan ansees ugrundet

lige allerunderdanigst at maatte andrage paa: at det allernaadigst maatte tilkiendegives Professor Heiberg at den ham ved hans Ansættelse paalagte Forpligtelse til at levere ny Oversættelser for Theatret er at forstaae saaledes, ¹⁰ at han er forpligtet til aarligen at levere Oversættelser af et Antal af Directionen antagelig befundne Stykker af et saadant Omfang at de tilsammen ved Opførelsen udfylde idetmindste saamegen Tid, som 4 hele Afteners Forestillinger (: hver foruden Pauserne beregnet til $\frac{5}{2}$ Timer :) medtage, og deraf forsaavidt det forlanges, Halvdelen i metriske, hvad enten rimede eller uri- ¹⁵ mede, Oversættelser, af Stykker af hvilket som helst Slags Directionen maatte bestemme, og saafremt Valget maatte falde paa Stykker med Musik, da tillige at underlægge Texten den opgivne Composition; at han iøvrigt paa Directionens Opfordring er forpligtet til at bringe ny Stykker i Forslag til Oversættelse og naar af en eller anden Grund det anførte Antal Oversættelser i ²⁰ eet Aar ikke maatte blive leverede, da at levere saameget mere i et andet, hvorhos han dog ikke maa antage nogen saadan Restance, for autoriseret, med mindre at Aarsagerne dertil ere uafhængige af ham, og endeligen, at Directionen ligesaavel er bemyndiget til ved de af ham i Egenskab af Theater-Oversætter leverede Stykker, at lade foretage, enten med hans eller en Andens ²⁵ Haand, alle de Forandringer i Rolletexterne, den maatte ansee for passende, som den overhovedet er bemyndiget til, uden Raadføring eller Overlæg med ham, eller nogen Anden, at foretage enhver Forandring i den foreslaaede Rollebesætning.

Directionen for de Kongelige Skuespil. 30

F. Holstein.

C. Molbech.

C. L. Kirstein.

273. Frederik VI til Det kgl. Teaters Direktion.

Frederiksberg d: 18de Septbr 1832.

Vi ville allernaadigst, at det tilkjendegives Professor Heiberg: at det har været Os ukjært at erfare den utilbørlige Skrivemaade han i indbemeldte sine Breve til Directionen for Vore Skuespil har brugt, og at Vi forvente, ³⁵ at han i Fremtiden vil iagttage en efter hans Stilling som Directionen underordnet Embedsmand mere passende Fremfærd, og ved nøiagtig Opfyldelse af

de ham som Theaterdigter og Oversætter paaliggende Forpligtelser, søge at oprette det isaahenseende i de foregaaende Aar Forsømte.

Iøvrigt ville Vi allernaadigst have Bestemmelserne i Professor Heiberg's Engagement i ovenmeldte Egenskaber nærmere forklaret derhen: at han er forpligtet til aarligen at levere Oversættelser af et Antal af Directionen antagelig befundne Stykker, af et saadant Omfang, at de tilsammen ved Opførelsen udfylde i det mindste saamegen Tid, som 4 hele Afteners Forestillinger |: hver foruden Pauserne beregnet til $\frac{5}{2}$ Timer:| medtage, og deraf, forsaavidt det forlanges, Halvdelen i metriske, hvad enten rimede eller urimede Oversættelser af Stykker af hvilket som helst Slags Directionen maatte bestemme, og saafremt Valget maatte falde paa Stykker med Musik, da tillige at underlægge Texten den opgivne Composition; at han paa Directionens Opfordring er forpligtet til at bringe nye Stykker i Forslag til Oversættelse, og naar af en eller anden Grund det ovenanførte Antal Oversættelser i eet Aar ikke maatte blive leverede, da at levere det Manglende i det følgende Aar, hvorved han dog ikke berettiges til at antage saadan Restance for autoriseret, med mindre Aarsagerne dertil ere uafhængige af ham; at Directionen ligesaavel er bemyndiget til, ved de af ham i Egenskab af Theateroversætter leverede Stykker, at lade foretage enten ved hans eller en Andens Haand, alle de Forandringer i Rolletexterne, den maatte ansee for passende, som og til, uden Raadføring eller Overlæg med ham eller nogen anden Forfatter eller Oversætter at foretage enhver Forandring i den foreslaaede Rollebesætning.

Derhos ville Vi dog allernaadigst have Directionen paalagt, saavidt Omstændighederne tillade det, at lade de fornøden befindende Forandringer i Manuscripterne til de leverede Stykker skee med Professor Heibergs egen Haand, og maa angaaende de saaledes foretagende Forandringer Intet bemærkes paa Placaterne; ligesom Directionen og, saavidt mueligt, har at tage Hensyn til de Forslag om Rollebesætningen han og Andre, der levere Stykker til Theatret, maatte gjøre, isærdeleshed naar det antagne Stykke er originalt.

30

Frederik R.

274. *Det kgl. Teaters Direktion til J. L. Heiberg.*

d: 22de Sept: 1832.

Efterat Directionen i Overensstemmelse med hvad den har yttret i sin Skrivelse af $\frac{4}{9}$ Julii d. A. til Hr. Professoren, og Deres derpaa indløbne Skrivelse af 16de August d. A. har forelagt Hans Majestæt Kongen Afskrifter in extenso af sine Skrivelser til Dem af 8de Junii og $\frac{4}{9}$ Julii d. A. samt Deres Skrivelser til Directionen af 21de Junii og 16de August d. A. in originali har Hans Majestæt Kongen ved allernaadigst Resolution af 18de d. M. paalagt Directionen at tilkiendegive Dem: at det har været Hans Majestæt ukjært

at erfare den utilbørlige Skrivemaade, De i bemeldte Deres Breve til Directionen har brugt, og at Allerhøistsamme forventer, at De i Fremtiden vil iagttage en efter Deres Stilling som Directionen underordnet Embedsmand mere passende Fremfærd og, ved nøiagtig Opfyldelse af de Dem som Theaterdigter og Oversætter paaliggende Forpligtelser, søge at oprette det isaaehenseende i 5 de foregaaende Aar Forsømte.

Ved efter allernaadigst Befaling at tilkiendegive Dem Forestaaende skulde man ikke undlade tillige at underrette Dem om at Hans Majestæt i bemeldte Anledning endvidere har resolveret som følger:

»Iøvrigt ville Vi allernaadigst have Bestemmelserne i Professor Heibergs 10 Engagement i ovenmeldte Egenskaber nærmere forklaret derhen: at han er forpligtet til aarligen at levere Oversættelser af et Antal af Directionen antagelig befundne Stykker, af et saadant Omfang, at de tilsammen ved Opførelsen udfylde idetmindste saamegen Tid, som 4 hele Afteners Forestillinger | : hver foruden Pauserne beregnet til $\frac{5}{2}$ Timer : | medtage, og deraf, 15 forsaavidt det forlanges, Halvdelen i metriske, hvad enten rimede eller urimede, Oversættelser af Stykker af hvilket som helst Slags Directionen maatte bestemme, og saafremt Valget maatte falde paa Stykker med Musik, da tillige at underlægge Texten den opgivne Composition; at han paa Directionens Opfordring er forpligtet til at bringe nye Stykker i Forslag til Over- 20 sættelser, og naar af en eller anden Grund det ovenanførte Antal Oversættelser i eet Aar ikke maatte blive leverede, da at levere det Manglende i det følgende Aar, hvorved han dog ikke berettiges til at antage saadan Restance for autoriseret, med mindre Aarsagerne dertil ere uafhængige af ham; at Directionen ligesaavel er bemyndiget til, ved de af ham i Egen- 25 skab af Theateroversætter leverede Stykker at lade foretage, enten ved hans eller ved en Andens Haand, alle de Forandringer i Rolletexterne, den maatte ansee for passende, som og til, uden Raadføring eller Overlæg med ham eller nogen anden Forfatter eller Oversætter, at foretage enhver Forandring i den foreslaaede Rollebesætning». 30

Idet Directionen meddeler Hr. Professoren Forestaaende til fornøden Efterretning og Efterlevelse, undlader den ikke at tilkiendegive Dem at den med Fornøielse har bemærket og vil paaskjønne den Bestræbelse De i den sidste Tid har viist for at oparbejde den Restance, De i det Foregaaende er kommet i, og skal der naar den Dem overdragne Oversættelse af »le plus beau jour de 35 la vie« indkommer, nærmere blive meddeelt Dem, hvilke Arbejder Directionen derefter først ønsker udførte af Dem i indeværende Saison.

Directionen for de Kongelige Skuespil.

F. Holstein.

C. Molbech.

C. L. Kirstein.

275. *J. L. Heiberg til Henrik Hertz.*

Søndag d. 4 Novbr. [1832].

Skulde vi ikke i dette smukke Veir fornye vore Erindringer fra i Sommer, ved at kjøre lidt ud, og see paa Skoven i Charlottenlund eller i Dyrehaven? Ifald De — som jeg haaber — vil tage Deel i Udførelsen af saa priselig en
 5 Plan, saa vente vi Dem her hjemme Kl. 1 præcise, da Vognen skal holde for Døren. Vi have isinde at være hjemme igjen til Kl. 5, for at nyde et tarveligt Middagsmaaltid.

Deres

J. L. Heiberg.

276. *C. Molbech til J. L. Heiberg.*

Fredag. 4. Jan. [1833]

10 Hans Exc: Theater-Chefen anmodede mig i Dag om, at ville tilmelde Hr. Professoren at han med største Utaalmodighed seer Deres lovede Vaudeville til Hs. Maj. Fødselsdag (saavel Text, som Sange og Musik) i Møde, og han indstændigst vilde bede Dem, i det seneste til næste Mandag at indsende samme. Uagtet jeg nu, paa Veien op til Bibliotheket, ved at møde Hr. Stage,
 15 erfarede at De havde meldt ham, at ville sende Stykket i Morgen: vil jeg dog ikke undlade, efter Hs. Excellences udtrykkelige Forlangende at meddele Dem ovenstaaende; endskiøndt jeg nu har den behagelige Forhaabning, maa-
 skee endnu inden Søndag at kunne modtage Stykket. — Hs. Exc. talte tillige
 20 noget om den danske Officiers Uniform, der forekommer i Stykket; og yttrede, at hvis han skulde fremtræde i dansk Offic: Uniform, maatte han dertil først indhente Kongens Samtykke. Men hiint er jo vel nødvendigt, i det mindste, hvor Scenen er i Bouchain; og mig synes overhovedet, man er aldrig vant til at see Officierer paa Scenen, uden i Uniform.

Med særdeles Agtelse

Deres ærbødige

25

C. Molbech.

277. *J. L. Heiberg til C. Molbech.*

6 Jan. 1833.

Hoved-Indholdet af Hr. Justitsraadens meget ærede Skrivelse af iforgaars har jeg paa en Maade besvaret, ved igaar Aftes at sende Dem Geburtsdags-
 Vaudevillen. I Henseende til det andet Punct, angaaende den danske Officeers
 30 Costume, da mener jeg, at han ikke bør optræde i Uniform. Han bør i første Act bære en militaire Frakke med Snore; endog Sabelen kan Tjeneren bære efter ham. I anden Act maa han ikke engang have saa meget militairt Ud-
 seende som i den første, men bære en i alle Maader civil Dragt, helst en Frakke eller saakaldet Redingote. Derimod er det aldeles nødvendigt, at de i 1ste
 35 Act optrædende, blot forbi marcherende Soldater bære dansk Uniform.

I Henseende til Ernests og Juliettes Dragter i 1ste Act og de omtalte Blouser har jeg væsentlige Bemærkninger at gjøre, og skal til sin Tid fremlægge for Dr. Ryge en original Blouse fra Bouchain, til Mønster.

Med Høiagtelse

Deres ærbødigste

J. L. Heiberg. 5

278. C. Molbechs og C. L. Kirsteins Censur over »De Danske i Paris«.

De Danske i Paris,
Vaudeville i to Acter af J. L. Heiberg.
Indleveret d. 5te Januar.

Den 6te Jan: 1833. 10

Man kunde vel betragte det som et heldigt Varsel, at vi kunne begynde dette Aars Bedømmelse af indsendte Theaterstykker med et Arbeide som dette, om hvis Værdi og Brugbarhed der ei allene ingen Tvivl kan være; men der sikkert ogsaa paa en heldig Maade, og til alle Parters Tilfredshed, vil kunne opfylde sin nærmeste Bestemmelse: at opføres i Anledning af Hs. Majestæts Fødsels- 15 dag. I hvor stor en Grad det siden vil gjøre Lykke, vil upaatvivlelig meget beroe paa Sangenes Udførelse og overhovedet paa den musicalske Deel af denne Vaudeville, hvis vigtigste Roller næsten alle ere tildeelte syngende Individier af Skuespillerpersonalet; ligesom den ogsaa overhovedet mangler stærkere fremtrædende eller komiske Charakterer, og vel i det hele er den 20 mindst piquante af de Heibergske Vaudeviller. Herpaa kan dog for en Deel den muntre Charakter bøde, som jeg forestiller mig, den vil kunne modtage i den sceniske Udførelse; og hvortil de smukke, muntre og fra den poetiske Side med meget Held og smagfuld Elegants udførte Sangnummere ikke lidet ville bidrage; og det saameget mere, som flere af dem besidde en saa afgiort 25 og saa indtagende national Charakter, at de sikkert ville gaae over til at blive yndede Selskabs- og Folkesange for Danske i og uden for Danmark; f. Ex. den sidste »Ved fremmed Kyst, paa fremmed Strand«. — At Dialogen derimod stundom falder noget mat, vil neppe kunne negtes; og det har bl. a. ikke forekommet mig morsomt, at Majorens Ægteskabshistorie egentlig to 30 Gange fortælles fuldstændigen, og med ganske ringe Variation. I øvrigt afholder jeg mig fra enhver anden speciel Bemærkning, hvortil Stykkets yderst hurtige Giennemlæsning, som Omstændighederne fordre, ikke har givet mig nogen Leilighed.

C. Molbech.

d. 6/7 Januar 1833. 35

Forfatteren har i Udførelsen af dette Stykke ganske fulgt den af Censuren allerede approberede Plan, og forsaavidt kan der naturligviis ikke være Spørgs-

maal om dets Antagelighed i det Hele taget. Udførelsen synes mig ellers i flere Henseender at kunne have været heldigere, og for stærkt at smage af Hastværk eller LigeGYldighed: Dialogen er jevnlig mat, Opløsningen noget hovedkuld og Slutningen vil, frygter jeg, savne den fornødne, og som vi dagligen⁵ see, nu meer, end nogensinde før, nødvendige piquante Effect, hvis ikke den endnu ikke leveerte Slutningssang, skulde kunne bøde derpaa; den lange Vexelsang om Kiøbenhavns eller Paris's Fortrin — et Slags Sidestykke til »Hvad mener Hr. Baronen vel« i Kong Salomon og J. H. — forekommer mig i Vittighed at staae langt under denne, og kunde maaskee, da flere af Couplets synes at have forliddt Pointe til at de ikke skulde kjede i en Sang paa saamange Vers, forkortes noget; de opkogte Anecdoter om Lodevig (l'eau de vie) og Klørti (quelle heure est-il) synes mig ogsaa hellere at maatte have været remplacerte med et Par af egen Opfindelse, der vel ikke vilde have været nogen svær Opgave for en Forfatter, der er saa nøie bekjendt baade med det¹⁵ franske og danske Sprog. Ogsaa frygter jeg for at Forfatteren forudsætter en noget stærk Indbildningskraft hos Publikum, naar han lader de i Virkeligheden dansk talende Franske omtale det danske Sprog som noget dem aldeles ubekjendt. Iøvrigt er det unægteligt at Stykket paa den anden Side ogsaa har meget Smukt, i hvilken Henseende jeg i det Væsentlige kan henholde mig til²⁰ hvad min Herr Collega ovenfor har sagt derom, ligesom jeg ogsaa i Henseende til den speciellere Kritik maa gjøre samme Reservation, som han.

C. L. Kirstein.

279. J. L. Heiberg til *Fondet Ad usus publicos*.

Kjøbenhavn den 9de Januar 1833.

Digteren, Hr. H. C. Andersen, som har indgivet en allerunderdanigst An²⁵ søgning om at erholde et Reisetipendium af Fonden ad usus publicos, har troet, at en anbefaling fra mig skulde kunne bidrage til Opfyldelsen af hans Formaal, og har derfor anmodet mig om at meddele ham en saadan. Uagtet jeg nu ikke selv troer, at han trænger til min anbefaling, eller at denne skulde være istand til at fremme hans Forehavende, har jeg ikke desmindre troet³⁰ at burde efterkomme hans Ønske. Det er i denne Anledning at jeg tillader mig at bemærke, at ihvorvel Hr. Andersens poetiske Frembringelser have været Gjenstand baade for Roes og for Dadel, synes dog den offentlige Mening om ham for saa vidt at være bestemt, at den erkjender hans Digter-Talent. Og for mit Vedkommende gjør jeg mig en Fornøielse af at erklære, at jeg³⁵ fra dets første Fremtræden har fundet dette Talent ualmindeligt, da jeg i hans forskjellige Frembringelser — ihvad jeg end kan have havt at indvende imod nogle af dem — har troet at see et Lune, som er nær beslægtet med vor berømte Wessels. At Hr. Andersen, der — som alle Digtere — hellere lærer

af Livet end af Bøgerne, vilde ved en Reise til Frankrig og Italien berige sig med nyt Stof og samle en Mængde Kundskaber, der vilde være af gavnlig Indflydelse paa Udøvelsen af hans Fag, derom har jeg aldeles ingen Tvivl.

Allerunderdanigst

J. L. Heiberg,

5

Dr. Phil., Professor, Kongelig Theaterdigter og Oversætter,
Lærer ved den Kongelige militaire Høiskole.

280. *Frederikke Dannemand til J. L. Heiberg.*

Kjøbenhavn d: 30 J:[anuar] 1833.

Her Professor Heiberg!

De undskylder at jeg uleiliger Dem med disse Linier, som kuns svagt vil 10
sige Dem min forbindeligste Tak for den særdeles Opmær[k]somhed De viste
mig ved at sende mig Deres nye Stykke. Denne Deres Forbindtlighed satte
mig end mere i Stand til fuldkommen at deeltage i Sammes heldige Opførelse.

Deres Frue Moder og Frue Heiberg beder jeg at modtage min og Døttres
hjerteligste Hilsen, som og De af

Deres

15

F: Dannemand.

281. *C. Molbech til J. L. Heiberg.*

Kjøbenhavn den 8de febr. 1833.

»Er det ikke ligesom det var en sat Ret, at saa tidt vi faae en Buurman
paa Halsen, saa tidt skal der opstaae en Holger (o: Heiberg) for at byde
ham Spidsen? — Udi det 9de Seculo fældede Holger Danske en led og vanskabt 20
udenlandsk Kæmpe ved Navn Buurmann — Nu igien efter saa mange hun-
drede Aars Forløb trækker ikke saasnart en ny Buurman sit Sværd, førend
en ny Holger (Heiberg) træder frem og bøder med sit Skiold — — — men
uliig er Anledningen, uliige Vaabnene, uliig vil ogsaa Stridens Udfald blive.
Formedelst en Jomfrues Forurettelse drog den gamle Holger sit Sværd; for- 25
medelst sine Landsmænds (o: Theater-Directionens) ubeføiede Angribelse tager
den nye til sin Pen; den Tid flød der Blod, nu flyder der Blæk; og den (kiøben-
havnske) Buurmann, som giver ikkun afmægtige Slag, skal og slippe med
hele Lemmer. Men hvortil tiener denne mørke Tale? — Hav lidt Taalmodig-
hed, og vi skal strax komme til Forklaringen.« 30

(Holger Danskes Brev til Buurmann af L. Holberg).

Dette lange Motto meddeles her nemlig allene som Indledning til følgende
korte Text, til min Herres behagelige Underretning. Fra Dr. philos. Buur-
mann-Becker er indløbet en Skrivelse til Theater-Directionen, hvori han
besværer sig over, at min Herre i en Vaudeville, kaldet de Uadskillelige 35

har givet en latterlig Person et Navn, der tilhører ham, scil. Doktoren, og uagtet nu saadant netop ved denne hans Begiering synes endmere passeligt, fordrer han dog, at Directionen for det Kongel. danske Theater skal omdøbe bemeldte Buurmann, for at ikke Doctorens Navn skal blive latterligt paa 5 Skuepladsen (formodentlig eftersom han mener, det kan være nok, at han Selv gjør det latterligt udenfor samme). Da han nu tillige truer med, i Fald Directionen ikke opfylder en saa fornuftig og billig Begiering, at ville indgaae med en Klage for Hans Majestæt vor allernaadigste Konge, af hvis Retfærdighed han venter sig Opnaelsen af Materialisten Buurmanns Omdøbelse: 10 saa vilde jeg ikke undlade at forberede min Herre paa den Kamp, hvorpaa Han, som den tredie Holger, kan have at belave sig, med denne Buurmann den Tredie — hvilket saameget mere kan passe sig for Ham, som min Herre menes at være noget i Slægt med Holger den Anden, og hiin Buurmannus Tertius virkelig paa Mødrene Side nedstammer fra Burmannus secundus.

15

Min Herres beredvillige Tiener

C. Molbech.

282. *J. L. Heiberg til Det kongelige Teaters Direktion.* Kjøbenhavn den 27 Marts 1833.

Efter at have gjort mig bekendt med Operaen Robert le Diable, troer jeg, inden jeg begynder paa at oversætte den, at burde gjøre den høie Direction 20 opmærksom paa de Betæneligheder, som jeg har med Hensyn paa Stykket, og hvilke, ifald Directionen finder dem grundede, vilde være et tilstrækkeligt Motiv til ei at spilde Theatrets Tid, Kræfter og Penge paa et Stykke, som neppe vil svare til Directionens eller til Publicums Forventning.

25 Texten er udentviwl den sletteste, som vi endnu have havt i nogen Opera, hvad enten man tager Hensyn paa Stof, Plan eller Udførelse.

1. Stoffet.

Den i ethvert Menneske foregaaende Kamp mellem det Gode og det Onde, en Kamp, hvori Hiint er bestemt til at seire over dette, er gjort anskuelig i den crasse, ja pøbelagtige Forestilling, at en Prindsesse i Normandiet, Bertha, 30 har, efter foregaaende Samleie med Fanden, født en Søn, som saaledes forener den guddommelige og den djævelske Natur i sig. — Djævlerier, bestandig meer og mere potenserede, ere vel for Øieblikket Mode, især i Frankrig; men man betænke, at denne Mode neppe vil vare længere end de smaa Damehatte, men at den rimeligviis vil være forbi inden næste Saison. Desuden glemme 35 man ikke, at den franske Literatur befinder sig i en Crisis, som den danske for længe siden har overstaaet, saa at vort Publicum er forbi dette Punct.

2. Planen.

Denne er:

a) umoralsk og oprørende.

(1). Djævelen, under Navn af Bertrand, ledsager sin Søn, for at faae ham til at begaae onde Handlinger, og derved erholde ham i Arv og Eie. ⁵ Da intet Andet hjælper, giver han sig tilsidst tilkjende for ham som Djævelen og hans Fader, og Sønnen bevæges ved den sønlige Pligt til at ville forskrive sig til Djævelen; og dette fremstilles som et moralsk godt og ædelmodigt Forsæt.

(2). Det er ikke Roberts Villie, som skal ene afgjøre, om han vælger det ¹⁰ Gode eller det Onde; nei, Gud har bestemt, at en ganske tilfældig Omstændighed, nemlig et vist Klokkeslet (Midnat) paa en bestemt Dag skal afgjøre det; og denne gudsbespottelige Tanke fremstilles som den guddommelige Viisdom.

b) væmmelig indtil Ækelhed. En Dands af afdøde Skjøger, hvilke i ¹⁵ levende Live have drevet deres Profession som Nonner i et Kloster, og selv naar de reise sig af Graven, gjøre alt Muligt for at fortsætte den — er en Situation, som vort Publicum, der støder sig over langt Mindre, neppe vil tolerere.c) usammenhængende indtil Dumhed. ²⁰

(1). Prindsesse Bertha har ingen Anden at sende med sit Testament fra Normandiet til Sicilien, end en Bondepige, Alice, som tager sin Fæstemand med sig, og vil holde Bryllup med ham paa Sicilien, hvilket hun beqvemmere kunde have gjort i Normandiet, inden hun reiste derfra. Og uagtet hun kommer til Palermo, hvis ²⁵ Cathedralkirke vises i sidste Act, er hun saa forlegen for et Local til Vielsen, at hun dertil bestemmer »les rochers de Saint-Irène, paysage sombre et montagneux«, hvorhen man ikke kan komme uden at »gravir les montagnes«; hvorhen hun ikke desmindre sætter sin Elsker Stevne møde, istedetfor at følges med ham paa saa vanskelig ³⁰ en Reise. Ved Stedet er en Nedgang til de onde Aander i Helvede; men ikke desmindre vil hun heller holde Bryllup der end i Kirken.

(2). Bertram, Djævelen, er saa dum en Djævel, at han hverken veed ud eller ind i sine egne Intriguer. Den Maade, hvorpaa han benytter sig af Roberts Forelskelse i den sicilianske Prindsesse Isabella, idet han ³⁵ snart forhindrer, snart fremmer hans Forbindelse med hende, er i den yderligste Confusion.

(3). Robert, som kaldes le Diable, og formedelst sine onde Gjæringer har maattet flye sit Fædreland, gjør i hele Stykket ikke det aller-⁴⁰ mindste Ondt, hvorved han kunde komme til at svare til sit Tilnavn, 40

og det uagtet han idelig har Djævelen ved Siden af sig. Tvertimod viser han sig som en ædel, sentimental Yngling, der af sønlig Pligt vil gaae til Helvede, og som i samme Øieblik er saa from, at Lyden af en Kirkesang faaer ham til at vakle i sin Beslutning. Kun i Be-
 5 gyndelsen af Stykket har han et hæftigt Øieblik, hvori han vil lade en Bonde, som fornærmer ham, hænges, og vil bemægtige sig dennes smukke Brud; men hans Fromhed lader ham snart betænke sig. At han plukker en grøn Green paa en Kirkegaard, er fremstilt som en skrækkelig Handling, men man seer ikke, hvorfor, thi der [er] ikke
 10 sat nogen ond Betingelse for Erhvervelsen af denne Talisman.

d) sammenstjaalen fra andre bekjendte Stykker.

(1). Af Jægerbruden. Besværgelses-Scenen i dette Stykke kommer igjen som Plukning af en grøn Green paa en Kirkegaard, men uden at være en Betingelse for Overgivelsen til det Onde. Selv Detaillerne ere Re-
 15 miniscencer. Ligesom Max i Jægerbruden advares af sin Moders Skygge, saaledes Robert ved den hellige Rosalias steenudhugne Figurs Lighed med hans Moder.

(2). Af Zampa: Kirkegaards-Scenen, hvor de Døde reise sig af deres Grave, kun med den Forskjel, at der her ere mange, og at de ere
 20 Skjøger.

3. Udførelsen.

Uden Poesie, uden Liv og uden Varme. Et terroristisk Indhold i en tri-
 viel Dialog. Det er Djævelen med Træsko paa. Coloriten saa mørk og trist,
 som om Handlingen foregik i en Ligkiste. Ikke et oplivende eller opvarmende
 25 Glimt i det Hele. Alt beregnet paa synlig Effect for Pøbelen, og derfor uud-
 førligt paa et Theater, som ikke er meget stort, og forsynet med et Machinerie
 og Decorationsvæsen, der kan vise Stjernerne paa Himlen, Lygtemænd og
 Flagermuus og utallige andre Ting. Men, som bekjendt, er vort Publicum forbi
 dette materielle Standpunct i Kunsten, ligesom vort Theater heller ikke kan
 30 præstere hvad dertil udfordres, og dette er vistnok en stor Lykke. Det er ikke
 den synlige, udvortes Pragt, men den lyriske og musicalske, som interesserer
 vort Publicum; hiin gjør mangengang Stykkerne mere Skade end Gavn. Har
 ikke Ildebranden maattet tages ud af Møllen i Bjergkløften? — Ifald
 Vesuv skulde holde paa den Stumme, eller Uglen og den vilde Jagt paa
 35 Jægerbruden, saa vilde nok begge Stykker for længe siden have været
 henlagte.

Om Musiken til Robert le Diable vil jeg ikke tillade mig nogen Dom. For-
 resten ere Meningerne deelte. Men hvad jeg tør sige med fuldkommen Vished,

det er, at hos os kan selv den bedste Musik ikke redde et Stykke, som Publicum finder slet. Skovens Sønner, Agnese, Tancred, Sargino, Fidelity, Marie, Ludlams Hule, Trylleharpen, Floribella og mangfoldige andre ere talende Beviser derpaa. Hvis Publicum finder Stykket Robert slet, saa er dets Prognosticon stillet, og om Englene selv componerede Musik 5 til det, saa hjalp det ikke. Spørgsmaalet er da kun, om Publicum vil finde Stykket slet; men efter hvad jeg har anført, forekommer det mig høist rimeligt. Vel have vi mange yndede Operaer, hvis Texter er feil- og mangelfulde; og jeg indrømmer ogsaa gjerne, at man, selv her, tolererer Meget i en Opera-Text; men hvad man ikke tolererer (i det Mindste er det i de senere Aar uden 10 Exempel), det er, at Handlingen er mørk og trist, og uden Liv. Ihvor ufuldkomment et Stykke kan være, er der dog Haab, saalænge der er Liv; men hvor dette mangler, er ogsaa alt Haab om Bifald forbi. Zampa kan, tilligemed nogle af de ovenanførte Operaer, tjene til Exempel.

Jeg tilstaaer gjerne, at det vil være mig et ubehageligt Arbeide, at over- 15 føre Robert le Diable's Nonsens i mit Modersmaal, og troer vist ogsaa, at der maa gives mange andre Stykker, som jeg kunde oversætte con amore, og med det Samme gjøre Theatret en bedre Tjeneste end ved Oversættelsen af dette. Men det er dog mindre for min egen Skyld, at jeg har troet at burde 20 gjøre den høie Direction opmærksom paa mine Betænkeligheder; en vigtigere Bevæggrund var at handle i Directionens egen Interesse; at fyldestgjøre hvad der paaligger mig i min Embedsstilling ved Theatret; at vise min Agtelse baade for vort Theater og for vort Publicum, ved at bidrage Mit til at fjerne 25 fra begge hvad jeg anseer som den høieste Spidse af Usselhed i Kunsten. Er Directionen derimod ikke enig med mig i min Anskuelse, saa forstaaer det sig af sig selv, at jeg vil rette mig efter dens Mening, og tage fat paa det mig overdragne Arbeide.

Underdanig

J. L. Heiberg.

283. *Det kgl. Teaters Direktion til J. L. Heiberg.*

d: 22 April 1833.

Ved at tilsende Hr. Professoren hosfølgende Manuskript til Skuespillet »Ge- 30 brüder Foster« af Töpfer, som Directionen maatte anmode Dem om at oversætte til Brug for Theatret saa hurtigt som muligt, og at indsende Oversættelsen saa betids at Rollerne kunne være udskrevne og uddeelte inden Saisonens Slutning: vil Directionen ikke undlade at erindre, hvad De desuden ved Styk- kets Gjennemlæsning let vil blive opmærksom paa, at Dialogen, der under- 35 tiden vel meget erindrer om den Sprogtone, som hersker i den nyeste tyske dramatiske Literatur, nu og da kan behøve at lempes mere efter vort Sprogs og vor Theatersmags Fordringer; en Forandring, som det vil falde Hr. Pro-

fessorens bekjendte Fortrolighed med begge Sprog og Deres correcte Smag let at udføre.

Med Hensyn til Deres Bemærkninger angaaende Robert le diable har Directionen, da Ønsket om dette Stykkes Indførelse paa vor Scene først var udgaaet fra Hoffet, troet at maatte underrette Hans Majestæt Kongen om det Passerede, og da Hans Majestæt har tilkjendegivet mig, Holstein, at han befalede at tale med Dem, maa man herved anmode Dem om at søge en Audients hos Hans Majestæt saasnart Leilighed dertil kan gives.

Directionen for de Kongelige Skuespil.

10 F. Holstein. C. Molbeck. C. L. Kirstein.

284. *J. L. Heiberg til H. C. Andersen.*

Kjøbenhavn d. 22 April 1833.

Eines schickt sich nicht für Alle;
Sehe jeder, wie er's treibe,
Sehe jeder, wo er bleibe,
15 Und wer steht, dass er nicht falle!

Med disse Ord af Göthe ønsker jeg Dem et heldigt Udbytte af den forestaaende Reise.

J. L. Heiberg.

285. *P. V. Jacobsen til J. L. Heiberg.*

d: 29de April 1833.

20 Deres Velbaarenhed!

Det vilde være overflødigt at bevidne Dem den Glæde, hvormed jeg modtog den mig igaar tilsendte Bog. Men til denne Glæde sluttede sig en atter tilbagevendende Skamfuldhed over den allerede ofte angrede Overilelse, hvormed jeg, af nogen Overgivenhed og Lyst til at drive Forvirringen saa vidt som muligt, havde bragt Forfatteren af Hverdagshistorien ind i min lille Indledning. Ei heller tør jeg for Alvor haabe, at mit ubetydelige, kun i Øieblikket fødte og med dette forsvindende Arbeide skulde, hos en Mand, som kjender Menneskenes Aands Beskaffenhed ligesaa nøie som deres Hjerter, have vakt Forventning om noget lignende, bedre, Værk fra min Haand.

30 Under disse Omstændigheder betragter jeg den mig meddeelte Gave kun som en ligesaa uformodet som ufortjent Velgjerning.

Men idet jeg drister mig til at anmode Dem, Hr. Professor! om at forsikre den ubekjendte Forfatter om min Taknemlighed herfor og om min Glæde ved hans Frembringelser, føler jeg endnu Trang til at yde ogsaa Dem selv den
35 Tak for Deres Skrifter, som jeg oftere, naar jeg havde den Ære at støde sam-

men med Dem, har villet bevidne Dem, men som jeg ikke har fundet Leilighed til at fremføre. Disse Deres Arbeider, i nærmere eller fjernere Slægtskab med den ubekjendte Forfatters og ligesaa udmærkede, have, ene eller endnu forstærkede ved Skuespilkunstens Tryllerie, virket saa meget og saa heldbringende paa mit aandelige Vel, at jeg for stedse maa have deres Forfatter ⁵ i den behageligste Erindring.

Deres og den ubekjendte Forfatters

ærbødigste og hengivneste

V: Jacobsen.

286. *J. L. Heiberg til Det kgl. Teaters Direktion.*

Kjøbenhavn den 23 Mai 1833. 10

I Anledning af den høie Directions Skrivelse af 1ste dennes, har jeg herved den Ære at indsende 3 franske Stykker, til behageligt Gjennemsyn og Bedømmelse, nemlig:

1. Le grand dîner.

2. Le mariage impossible. 15

3. Le Barbier Châtelain.

Hvorvidt det første er passende for vor Scene, er vel temmelig uvist, men Risicoen er heller ikke stor ved at forsøge det. Det andet kunde maaskee, med lidt Forandring, blive et ret net lille Lystspil, eller endnu bedre: en Operette. Det tredie er et Stykke, som med betydelig Forandring udentvivl ²⁰ kan blive meget moersomt; og jeg har desaarsag allerede i flere Aar været opmærksom paa det, for at bearbejde det, saasnart Leilighed gaves. Min Hensigt var at localisere det, ved at lade Barberen være en Efterkommer af den berømte Reiser, men ikke desmindre at lade Scenen være i Tydskland, ligesom i Originalen. ²⁵

Disse Stykker, i Forening med Scribe's Le médecin des dames og Le Par-
rain, hvilke jeg allerede i forrige Saison foreslog til Oversættelse, ere det Eneste, som jeg for Øieblikket veed at anbefale til Directionens Opmærksomhed. Den nyeste tydske Literatur frembyder næsten intet Andet end Jammerligheder; den franske, hidtil vor eneste Tilflugt, synes nu at være i en Stagnation (naar ³⁰ man ikke vil tye til Victor Hugo), og selv Scribe synes at gaae tilbage. For at jeg jevnlig skulde kunne foreslaae Directionen Stykker til Oversættelse, vilde det være nødvendigt, at den bemyndigede mig til, for en vis aarlig Summa at forskrive de nyeste Skuespil, hvilke da, naar jeg havde gennemgaaet dem, vilde kunne indlemmes i Theatrets Bibliothek; thi jeg selv kommer sjældent ³⁵ i Besiddelse af nye Stykker, førend de allerede ere bekjendte her i Byen, og formodentlig allerede læste af Directionen.

Allerede i forrige Saison følte jeg mig i Forlegenhed ved en lignende Opfordring fra den høie Direction. Af de Stykker, som jeg dengang foreslog, nærede jeg selv kun lidet Haab om Kostgængerens og De to Pædagoger. Det eneste, som skuffede min Forventning, var Den skønneste Dag i Livet. Men 5 efter Alt hvad jeg har hørt, er det kun et lille Parti, som er indtaget imod det; den ulige større Deel af Publicum har fundet Behag deri, og vil uden tvivl vise det, ifald Directionen maatte finde for godt at lade Stykket opføres til næste Saison.

Paa Brødrene Foster arbejder jeg daglig, men vil neppe faae det ganske 10 færdigt før ved Maanedens Udgang. Der er nemlig saa meget Godt i det Stykke, at det vilde være Synd, om man ikke borttog en Deel Smagløsheder og grove Theater-Coups, hvoraf det vrimler. Kong Henrik VI, Sir Klingspore og Mester Lamm ere Personer, som, ifølge min Mening, ganske maae falde bort. Men dette fordrer en heel Omarbeidelse, især i Slutningen; og de 5 Acter vil jeg 15 kunne reducere til 4. Med en simpel Oversættelse vilde jeg for længe siden have været færdig; en Omarbeidelse, som denne, fordrer noget længere Tid og Eftertanke.

Det franske Lystspil, La Dame et la Demoiselle, vil jeg, da det blot skal forkortes, lettelig kunne levere i Løbet af Juni Maaned. Men jeg kan ikke skjule, 20 at det forekommer mig at være af en overmaade svag Virkning; temmelig udelicat behandlet; sammensat af Reminiscenser, især af To Aar efter Brylluppet og L'Ecole des vieillards; berørende et Forhold, som man her ikke vil forstaae, da den store Forskjel mellem Koner og Piger i selskabelig Stilling er saa grundfransk, at endogsaa Titelen paa Stykket forekommer mig uover- 25 sættelig.

Idet jeg altsaa beder den høie Direction undskylde, at jeg ikke har flere og bedre Arbeider at foreslaae den, end de ovenfor omtalte, samt at jeg, paa Grund af Arbeidets Vanskelighed, endnu ikke er ganske færdig med Brødrene Foster, har jeg den Ære at undertegne mig

30

Deres underdanige

J. L. Heiberg.

287. Det kgl. Teaters Direction til J. L. Heiberg.

31 Mai 1833

(Kopi).

I Anledning af H Professorens Skrivelse af 23' Mai kan D: ikke undlade 35 at tilmelde Dem, at den, med Hensyn til Omarbeidelsen af enkelte Partier af Skuespillet »die Gebrüder Foster« som De i bemeldte Skrivelse berører, og under den paa Hr Professorens bekjendte Smag og Theaterkundskab grundede Forudsætning, at den hele Forandring skeer til Stykkets Fordeel, mod samme

intet har at erindre. Kun maa D: i Overeensstemmelse med dens tidligere Yttringer, og da den ei kan fatte, at den af Dem omtalte Omarbeidelse, der egentlig kommer til at bestaae i Udeladelser og Forkortninger, som under Oversættelsen kunne foretages, kan medtage betydelig Tid, indstændigen have Dem anmodet om, at indsende den fuldførte Oversættelse af bemeldte Stykke ⁵ inden Slutningen af næste Uge.

Endvidere maa D: i Anledning af bemeldte Deres Skrivelse erindre: at endskjøndt Hr. Prof.s yttrede Mening om den nyeste tyske dramatiske Literatur »at den næsten ikke frembyder andet end Jammerligheder« uden Tvivl er noget for stærkt udtrykt, turde De vel have Ret i at denne Literaturs nyeste ¹⁰ Skikkelse, især hvis man blot vilde tage Hensyn til Skuespillenes poetiske og æsthetiske Værdi, ikke er meget glimrende; men dette hindrer dog ikke, at der jo blandt det meget Slette og Maadelige ogsaa kan findes noget Godt og Brugbart i denne Literatur, hvilket f. Ex. ogsaa Deres egen yttrede Mening om »die Gebrüder Foster« maa bekræfte. Da nu dette Gode og Brugbare, saa- ¹⁵ vel i den tyske, som i andre Landes dramatiske Literaturer, maa opsøges og udvælges: kan D: i den Henseende ikke henvende sig til nogen Nærmere end Hr. Prof. hos hvem man, saavel paa Grund af Deres Studier og egne Arbeider i den dramatiske Poesie, som paa Grund af Deres Embedsstilling, som Theaterdiger og Oversætter, maa forudsætte et saadant og saa udbredt Kjendskab ²⁰ til fremmed dramatisk Literatur i forskjellige Sprog, og det ikke blot i Lystspil-Vaudeville-Faget, men ogsaa i det alvorligere Skuespil, som et saadant Udvalg maatte fordre. I den Anledning og med Hensyn til Deres Yttring om Bemyndigelse til, for en vis aarlig Sum at kunne forskrive de nyeste Skuespil, hvilke De saaledes maatte antages at kjende, enten efter egen Læsning ²⁵ eller andres Dom, eller i det mindste efter Titelen og Forfatterens nogenlunde gunstigt bekjendte Navn: undlader D: ikke at tilkjendegive Dem, at ethvert nyt Skuespil, som De under en eller anden Forudsætning om dets mulige Brugbarhed, maatte ønske anskaffet, for at De kan gjenneumløbe samme i ovenmeldte Hensigt, vil, saa snart De opgiver Stykkets Titel for en af Re- ³⁰ gisseurerne, saa hurtigt som muligt blive forskrevet, og sendt Dem til Afbenyttelse. D: ønsker ogsaa at De uden Ophold vil benytte Dem heraf, ved at opgive endeel af de nyere og nyeste dramatiske Værker i forskjellige Sprog, som De saaledes ønskede anskaffede endnu i Sommer.

Med Hensyn til Yttringen i ovenmeldte Hr. Professorens Skrivelse, at De, ³⁵ ved i forrige Aar at foreslaae adskillige franske Vaudeviller til Oversættelse, ingen gunstig Mening haver havt om »Kostgængerer« og »de to Pædagoger« da maa Directionen bemærke: at De dengang ikke yttrede nogen saadan Mening om disse Stykker: ligesom den heller ei kan forudsætte, at De vilde foreslaa Stykker til Opførelse, hvorom De selv »kun nærede lidet Haab«. Hvad ⁴⁰

derimod »den skjønneste Dag i Livet« angaaer — et Stykke hvis Værdi som fransk Vaudeville D: i øvrigt erkjender, og hvorom De ytrer at dette er den eneste af de dengang af Dem foreslaaede Vaudeviller, hvis Modtagelse af Publicum skuffede Deres Forventning: da har dog Udfaldet viist, at netop den
 5 Situation og de Partier ved Stykket, hvorom D: under Censuren yttrede nogen Betænkelighed i Henseende til Stykkets Skjebne, ere de, som en Deel af det skuespilbesøgende Publicum hos os har fundet anstødelige, og som have foranlediget den ugunstige Modtagelse, det ved to Forestillinger erholdt.

H:[olstein]   M:[olbech]   K:[irstein].

10 288. *Henrik Hertz til Johan Ludvig og Johanne Luise Heiberg og Thomasine Gyllembourg.*

Kbh. d 14d Juni 1833

Til Prof. Heiberg, Fru Heiberg og Fru Gyllenborg.

Først i dette Øieblik |: Fredag Morgen Kl. 6:| har jeg endeligt bestemt mig til at afreise; Billet tager jeg først ved Ankomsten til Skibet. Jeg kan alt-
 15 saa ikke sige Dem, mine kjæreste Venner, et mundtligt Levvel; men modtager herved et skriftligt, og tillader mig fra Hamburg at tilskrive Dem det Nærmere om Gaarsdagens Begivenheder.

Dem, bedste Fru Gyllenborg, takker jeg herved hjerteligst for Deres Brev og smagfulde Forøring. Begge Dele skulle blandt mine behageligste Erindringer
 20 ger ledsage mig paa min Reise.

Altsaa — Tiden iler — Farvel! Min Hilsen til Kis, Vilhelmine og Husets øvrige Beboere.

Særskilt maa Georg hilses fra hs Ven og hurtig Bedring ønskes ham.

Venskabeligst

25

fra Deres bortreisende

Henr. Hertz.

289. *J. L. Heiberg til Det kgl. Teaters Direktion.*

Aalborg den 11te Juli 1833.

Min hurtige Afreise fra Kjøbenhavn var Aarsag i, at jeg ved Indsendelsen af de to Stykker: Brødrene Foster og Fruen og Frøkenen ikke fik Tid til at
 30 ledsage den med et Brev til den høie Direction, for deri at gjøre følgende Bemærkninger, som jeg nu tillader mig at levere bag efter:

1) Hvad den af mig selv forfattede 4de Act af Brødrene Foster angaaer, da har det vel lykkedes mig deri at skaane Publicum for endeel Smagløsheder og plumpe Theater-Coups, som findes i den tydske Bearbejdelse. Men hvor-
 35 vidt den af mig forfattede Slutning, foruden hiin negative Fortjeneste, tillige

har den positive, at gjøre tilstrækkelig Virkning paa Skuepladsen, er Noget, jeg selv ikke tør bedømme, og som jeg ugjerne vil have Ansvar for. Hvis Directionen derfor skulde have samme Frygt i denne Henseende, som jeg selv, saa vil jeg ved min Hjemkomst borttage min 4de Act, og oversætte Slutningen, omtrent saaledes som den findes hos Töpfer. Hvorvidt det alligevel vil være muligt at undgaae Kong Henrik og Lord-Mayors-Festen, vil jeg da nærmere betænke. Hvad der nemlig især har gjort mig betænkelig ved mit eget Arbeide, er, at Handlingen gaar altfor hurtigt frem, saa at Thomas Foster kommer til at sidde alt for kort Tid i Fængsel. Det er vel muligt, at der til den rette Catastrophe-Effect udfordres, at Stykket maa være i fem Acter, selv om man ikke veed, hvormed man skal udfylde dem. Finder Directionen, at en betydelig Forandring er nødvendig, da vil Stykket rigtignok ikke kunne opføres i de første Dage af Saisonen; men paa den anden Side er det dog vigtigere, at et Stykke, hvori der er saa meget Godt, bliver fremstilt paa den bedste Maade, end paa den hurtigste.

2) Agneses Rolle synes mig aldeles ikke skikket for min Kone, og hun selv er af samme Mening. Characteren vilde tabe i Sandsynlighed, ifald Personen var for ung. Forfatteren har derfor ogsaa udtrykkelig angivet hendes Alder til 28 Aar. Mad. Wexschall vil her uden Tvivl være den bedste Fremstillende. — Til Johannes Rolle vil Jfr. Heger, efter min Mening, være den meest Skikkede.

3) For Utydeligheden af de to indsendte Manuscripter maa jeg bede den høie Direction om Undskyldning. Det ene af dem har jeg, for Hurtighedens Skyld, dicteret; det andet af dem har jeg skrevet selv; men intet af dem er tydeligt eller behageligt at læse. Ifald Directionen vilde tillade, at jeg her- efter, ligesom det før har været Tilfældet, maatte erholde Theater-Afskriv- 25 rens Assistance ved de Arbeider, som jeg paa Directionens Begjæring udfører, saa vilde Arbeidet gaae hurtigere fra Haanden, og Directionen erholde læseligere Manuscripter.

4) I Anledning af en Skrivelse fra den høie Direction, hvori det paalægges mig at opgive for Regisseuren de dramatiske Værker, som jeg til Theatrets Brug maatte ønske forskrevne fra Udlandet, har jeg den Ære at bemærke, at jeg ved Gjennemlæsningen af franske og tyske Blade ikke endnu er bleven opmærksom paa nogen Frembringelse, som jeg kunde ønske forskreven til dette Øiemed.

Tilslidst beder jeg den høie Direction om at vise mig den Godhed, at tillade, at min og min Kones Gage for August d. A. maatte fra Theater-Contoirt blive udbetalt den 20de Juli, til min Moder, hvem jeg har tilstillet min Quit- 35 tering.

Underdanig

J. L. Heiberg. 40

290. *Det kgl. Teaters Direktion til J. L. Heiberg.*
(Kopi).

31 Julii 1833.

I Anledning af Hr. Professorens Skrivelse til Directionen af 11 d. M: kunne vi ikke undlade at svare følgende:

5 Med Hensyn til Deres Ytringer om den Tvivl, som De melder at være opstaaet hos Dem, om de foretagne Forandringer i Oversættelsen af »Brødrene Foster« ville være til Fordeel for Stykket, eller den af Dem forfattede Slutning vil gjøre tilstrækkelig Virkning paa Skuepladsen: da kan Directionen ikke andet end bemærke, at da den i Tillid til Deres Indsigter og Evne til at
10 behandle et fremmedt dramatisk Arbeide paa en saadan Maade, hvorved det maatte blive meest antageligt paa vor Scene og for vort Publicum, har overladt til Deres egen Raadighed at indrette disse Forandringer saaledes som De selv maatte finde det meest passende: maa Directionen fremdeles overdrage Dem Stykkets Tarv, saaledes som De troer at kunne bedst sørge for
15 samme, eller for dets heldigste Indretning for det Kongelige Theater; og kan Directionen i dette Tilfælde saameget mindre fritage Dem for det Ansvar, der i Almindelighed paaligger Dem for enhver af Dem forfattet Oversættelse, hvori ikke navngivne Forandringer efter Directionens Forlangende ere foretagne, som Censorerne vel have fundet, at Stykket ved de af Dem foretagne
20 Forandringer har tabt ikke ubetydeligt i dramatisk Effect, men dog skønnet det at være antageligt til Opførelse. Directionen kan derhos ikke andet end bringe Dem i Erindring, hvorlænge det er siden, De erholdt dette Stykke til Oversættelse og i det den haaber, at De nu nærmere har overlagt, hvad De i Stykket vil borttage eller tilsætte: maa den tillige anmode Dem om, ikke
25 at gjøre videre uforment Ophold med dets Aflevering, men tilstille os Oversættelsen, saaledes som De vil indrette den, i det seneste til den 31 August, for at den begyndte Rolle-Udskrivning kan fuldføres, og Stykket, som Directionen har udseet til at være en af de første Nyheder i den tilstundende Saison, uopholdelig kan blive sat i Scenen.

30 I Henseende til den af Hr. Professoren indsendte Oversættelse af Lystspillet »la Dame et la demoiselle« da har man, ved sammes Gjennemsyn i meer end Skriften fundet kjendelige Spor til den af Dem i Deres Skrivelse til Directionen bemærkede Hastighed, hvormed Oversættelsen er udført; men har ikke villet opholde de nærmere Forberedelser til Stykkets Opførelse ved at tilsende Dem
35 samme paa ny, og derfor ladet det afskrive med de af Censorerne under Stykkets Gjennemlæsning og Sammenligning med den franske Original, tilførte Forandringer.

Hvad endelig Deres Andragende angaaer, at Directionen vilde tillade, at De herefter, som det før har været Tilfældet, maatte erholde Theater Afskriv-
40 rens Assistance ved Deres Oversættelser: da maa Directionen bemærke, at

Theatrets faste Rolleskriver ikke kan paalægges nogen saadan Forpligtelse, og maa den altsaa overlade til Dem om De derom kan slutte privat Overeenskomst med ham.

H:[olstein]

M:[olbech]

K:[irstein].

291. *J. L. Heiberg til Det kgl. Teaters Direktion.* Kjøbenhavn den 30 August 1833. 5

Ved i Tankerne at gennemgaae min Bearbejdelse af Brødrene Foster, uden at have Manuscriptet ved Haanden, for ved Hjelp af samme at berigtige min Mening, var den Frygt opstaaet hos mig, at Stykket maaskee havde tabt i dramatisk Virkning. Denne Frygt havde ingenlunde sin Grund deri, at jeg ikke tiltroede mig selv »Indsigter og Evne til at behandle et fremmed dra- 10 matisk Arbeide paa en saadan Maade, hvorved det maatte blive meest antageligt paa vor Scene og for vort Publicum«; men den reiste sig deraf, at jeg ikke var saa ubeskeden at troe, at jeg ikke, tiltrods for hine Indsigter og hiin Evne, dog kunde feile. Det var i denne min Tvivlraadighed, at jeg udbad mig den høie Directions Mening; og hvis jeg ved denne Leilighed yttrede, at jeg 15 nødig vilde have Ansvar, ifald Stykket ikke behagede med de gjorte Forandringer, saa meente jeg naturligviis ikke Ansvar for Publicum, hvorfra Directionen, selv om den vilde, ikke kan fritage mig eller nogen anden Forfatter; men jeg meente det private Ansvar for Directionen; eller at det vilde gjøre mig ondt, ifald Directionen, forudsat at Stykket mishagede 20 Publicum, enten i Ord eller i Tanker vilde tillægge mig allene Skylden derfor. Ved imidlertid med fornyet Opmærksomhed at gennemgaae mit Manuscript, har min Frygt aldeles forladt mig. Jeg er nu af den Mening, at Stykket er vel skikket for vort Theater, at Catastrophen, om end mindre buldrende end i den tydske Bearbejdelse, derfor ikke er mindre 25 kraftig, og at Effecten, om den end er simplere, dog er mere dramatisk, da derimod den Art af Effect, som findes i den tydske Bearbejdelse, snarere maa kaldes udramatisk, ja vel endog snarere er Mangel paa Effect, i det Mindste for et dannet Publicum, der sætter Effecten i ganske andre Ting, end det udannede. Jeg har derfor den Ære, herved at tilbagesende Manuscriptet 30 uforandret, kun med Tilføining af et Par skjæmtefulde Indfald, som jeg i sidste Act har lagt Steffen Foster i Munden, for at hans Udtryksmaade i Slutningen kan komme i Harmonie med den, hvorfra han betjener sig i hele det øvrige Stykke, Noget, som ogsaa i den tydske Bearbejdelse er blevet forsømt. Efter at jeg har borttaget alle de flauere Repliker, som den tydske Bearbejder 35 havde lagt Agnese i Munden, i fjerde og femte Act, hvorved hendes Character tabte sig saa betydeligt, finder min Kone, at Rollen ikke er uskikket for hende,

og har derfor bedet mig melde, at hun er villig til at spille den, ifald Directionen ikke allerede har tildeelt den til Mad. Wexschall, eller maaskee maatte finde denne mere passende dertil.

Med Hensyn paa den høie Directions Yttring angaaende min Oversættelse
 5 af La Dame et la demoiselle: »at der i meer end Skriften findes kjendelige Spor af den Hastighed, hvormed Oversættelsen er udført«, da maa jeg paa det Bestemteste protestere herimod. Min Oversættelses mange Afvigelser fra Originalen, idet Meget er bortskaaret, Meget forkortet, Adskilligt forandret, nogle Repliker ombyttede, o. s. v., ere alle foretagne med velberaad Hu, og ved en-
 10 hver af dem kan jeg angive Grunden, som bestemte mig. Min Oversættelse har, efter min Mening, vundet ved disse Forandringer, for saa vidt som Meget af det Udeligte og Smagløse, hvoraf Originalen vrimler, er forsvundet; men saavel i Oversættelsen som i Originalen forekommer Stykket mig yderst kjed-
 15 er det mig ligegyldigt, hvilke Forandringer der siden ere foretagne deri; men hvad jeg udbeder mig af den høie Direction, er, at mit Navn som Oversætter ikke maa nævnes i Avertissementet af dette Stykke eller paa Placaten, Noget som af lignende Grunde heller ikke fandt Sted ved min Oversættelse af To Aar efter Brylluppet.

20

Underdanig

J. L. Heiberg.

292. J. L. Heiberg til Det kgl. Teaters Direktion. Kjøbenhavn den 30te August 1833.

Et den 24 Juli dateret Brev fra den høie Direction til min Kone, hvilket under vor Fraværelse var blevet sendt til Falster, hvorfra det først retour-
 25 nerede i Søndags, har overtudet min Kone om, hvor ubesindigt hun har handlet i at indlade sig i Correspondance med Directionen, da hun, som Fruentimmer, er ubekjendt med Embedsstilen, og blot har kunnet skrive saaledes, som en Forening af Fruentimmer kan skrive til en Forening af Mandfolk. Følgen heraf har været, deels, at Directionen, vant til en anden Skrivemaade, ikke
 30 har forstaaet det af hende conciperede, og af adskillige Skuespillerinder undertegnede Brev (den har f. Ex. fundet et skjemtfuldt, ironisk Udtryk »latterligt«, hvilket bliver Tilfældet med al Ironie, som forstaaes bogstaveligt); deels at hun, ligesaa uvant til at tiltales i den Tone, hvoraf Directionen betjener sig, frygter for, at hun paa sin Side ligesaalidt har forstaaet Svaret. Idet hun
 35 altsaa beder den høie Direction være overbevist om, hvor meget hun fortryder sin Fremgangsmaade, trækker hun sig, allerede skræmmet ved Trudslen om de ubehagelige Følger, som den meget let kunde drage efter sig, villig tilbage fra et Forehavende, som hun under de nærværende Forhold ikke føler

sig voxen, og overlader til mig at meddele den høie Direction hvad hun i al Ydmyghed troer at burde bemærke i Anledning af dens Skrivelse.

Directionen har Ret i, at Skuespillerindernes Brev var skrevet med »en fremmed Haand«, nemlig den dertil brugte Afskrivers; men naar Directionen længere hen i Svaret giver hiint Udtryk den Betydning, at Brevets ⁵ Conciipient er at søge udenfor de Underskrivendes Antal, ja endog fremsætter denne Mening, som en afgjort Sag, da er dette en beviislig Feiltagelse, eftersom min Kones originale, egenhændige Concept, som jeg har opbevaret, kan bevise, at det er hende, som ene og allene, uden min eller nogensomhelst Andens Hjælp, har conciperet Brevet. Hun selv har følgelig kun undertegnet ¹⁰ hvad hun selv havde skrevet; de andre Skuespillerinder hvad de, efter at have læst Brevet, fandt overensstemmende med deres egne Anskuelser, og betragtede som et Udtryk for disse. Naar Flere ville undertegne en fælleds Skrivelse, kan denne naturligviis ikke forfattes af dem Alle, men kun af en Enkelt i Alles Navn; men denne Enkelte er her ikke, hvad Directionen afgjørende an- ¹⁵ tager, fremmed for de Underskrivende, men tvertimod En af disses egen Midte.

Hvem der maa tage sig af det sorte Skudsmaal, som Directionen giver Conciipienten, idet den omtaler »det Upassende i hans Skrivelse«, og hans »Tilbøielighed til, uden Hensyn til, om de Underskrivendes Sag derved skadedes, at benytte en Leilighed til at yttre sig paa en uhøflig Maade imod Theatrets ²⁰ og Theater-Personalets Foresatte«, — er altsaa afgjort. Men at den høie Direction finder Tonen i det omtalte Brev »upassende«, ja endog »uhøflig«, har forbausset min Kone ligesaameget, som det har smertet hende; thi i sin Omgang med Folk af de meest dannede Cirkler har hun endnu aldrig hørt Bebrejdelser for en upassende, eller endog uhøflig Tone. Men heldigviis kan jeg ²⁵ forklare hvad der forekommer hende utroligt: Hun er, som sagt, ubekjendt med Embedsstilen, og det var derfor unægtelig en Feil, at hun skrev til Directionen; thi Meget, som i al anden Correspondance er passende og høfligt, kan, naar det skrives til en kongelig Direction, som fordrer visse antagne Former, og fordrer dem ikke blot af Herrer, men ogsaa af Damer, let faae Udseende ³⁰ af at være upassende og uhøfligt. Desuden kan jeg for min Part tilføie en anden Forklaring, som min Kone hverken kunde eller vilde give: Hun er nemlig — det gjør mig ondt at maatte sige det — bleven fordærvet ved den store Yndest, hvori hun staaer baade som Kunstnerinde og som Menneske. Hun hører næsten kun Berømmelser og Lovtaler. Alle kappes om at vise hende ³⁵ Galanterie og Opmærksomhed; og derved er hun bleven vant til at fordre dem, selv der, hvor de ikke bør ventes. Den offentlige Mening sætter hende saa høit, at hun undertiden glemmer den kun altfor isinefaldende Afstand mellem hende og Directionen. Heri ligger desværre Nøglen til det Hele. Men fremdeles ville den høie Direction gunstigst erindre, at da hun tilligemed nogle ⁴⁰

Andre af vore meest anseete Skuespillerinder indgav et tidligere — ikke af hende, men af En af de andre conciperet — Brev til Directionen, angaaende Pyntepigen Jfr. Nielsens til Alles Ubeqvemmelighed ophørte Tjeneste ved Paaklædningen, tog Directionen saa liden Notice af Begjæringen, at den ei engang
 5 svarede derpaa, og dog var hiint Brev affattet i den underdanigste Tone. De omtalte Skuespillerinder meente derfor, at et Brev, som ikke var sat paa Skruer, men affattet i en naturlig, simpel og frimodig Tone, snarere vilde være saa heldigt at tildrage sig Directionens Opmærksomhed paa Indholdet; og Udfaldet har jo ogsaa viist, at de havde Ret i denne Formodning, da min Kone
 10 nu er bleven beæret, ikke blot med et Svar, men ogsaa med den behagelige Efterretning, at adskillige af de attraaede Forbedringer ved Paaklædningskamrene ere iværksatte, en Opmærksomhed, hvorfor hun for sin Deel herved aflægger sin allerærbødigste Taksigelse.

Underdanig

J. L. Heiberg.

15

293. *Det kgl. Teaters Direktion til J. L. Heiberg.*
 (Kopi).

9: Septbr. 1833.

Det har været Direct. kjært af Hr Prof.s Skrivelse af 30 f. M. at erfare, at Deres Kone fortryder hendes Fremgangsmaade med H: t: den af hende med
 20 Flere til D: indgivne Skrivelse af 30 Mai d: A: Ligesom den nu fra sin Side i Henseende til den af Dem givne Forklaring over de medvirkende Grunde til at hun har kunnet glemme det Forhold hvori hun staaer til Directionen, kun troer at maatte bemærke, at den, forsaavidt De ved det brugte Udtryk »hvor de ikke bør ventes« synes at tilkjendegive at Directionen ikke har viist
 25 hende den hende tilkommende Opmærksomhed, paa det bestemteste maa modsige denne, ogsaa faktisk noksom modbeviste, Paastand, saaledes kan den lade Deres af D:s Skrivelse af 24 Julii ubeviislige Paastand, at Directionen skulde have fremsat det som en afgjort Sag at Concipienten til førstomtalte Skrivelse var at søge udenfor de Underskrivendes Antal, henstaae, som noget,
 30 der nu er uden videre Interesse. Forsaavidt derimod Hr. Professoren i Slutningen af Deres Skrivelse fremsætter den Formening at Udfaldet skulde have viist, at et Brev i den Tone, hvori den meeromtalte Skrivelse var forfattet, var mere egnet til at vække Directionens Opmærksomhed for de Ansøgendes Ønsker, end en i en passende Form forfattet Skrivelse, og troer at kunne
 35 hente et Beviis derfor fra den omtalte Skrivelse angaaende Syersken Jfr Nielsens ophørte Tjeneste ved Paaklædningen, kan Directionen ikke undlade at bemærke, at hiin Formening er ligesaa urigtig som dette Beviis, da man i begge Tilfælde har skjenket de fremsatte Ønsker, uden Hensyn til den meer

eller mindre passende Form, hvori de vare fremførte, lige Opmærksomhed, skjøndt Udfaldet efter Omstændighederne har maattet blive forskjelligt. Grunden til at der paa sidstnævnte Skrivelse ikke er meddeelt Supplikanterne noget Svar er ogsaa allene den, at D: ikke har troet at have tilstrækkelig Anledning til at meddele saadant skriftligt; og at Supplikanterne, skjøndt det ikke kan ⁵ have været dem ubekjendt, at D: under hele Saisonen ugentlig idetmindste eengang har været forsamlet, ikke have henvendt dem til den om mundtligt Svar. Idet D:, for det Tilfælde at saadant hidtil maatte være Dem ubekjendt, endnu tilføier, at det er en almindelig antagen, og i Nødvendigheden at undgaae overflødigt Skriversi grundet Regel, at det paa Stedet værende en Ad- ¹⁰ ministration nærmest undergivne Personale mundligen hos samme søger Underretning om den i Henseende til dets indgivne Andragender tagne Bestemmelse, forventer den tillige at Hr Prof. saafremt De maatte troe endnu at have noget at fremføre for D: i dette Anliggende, personligen derom vil henvende Dem til den i en af dens ugentlige Forsamlinger. ¹⁵

H:[olstein]

M:[olbech]

K:[irstein].

294. *J. L. Heiberg til Jonas Collin.*

Kjøbenhavn den 23 Novbr. 1833.

Idet jeg herved har den Ære at tilstille Hr. Conferenceraaden det mig til Gjennemsyn overleverede Manuscript af Hr. Andersen, tager jeg mig, efter Aftale, den Frihed at gjøre nogle Bemærkninger derover, ved hvilke jeg dog ²⁰ maa bede om Undskyldning for den aphoristiske Form, hvori jeg, for Hurtighedens Skyld, ventelig kommer til at fremsætte dem.

Ideen til begge Stykker synes mig heldig. De Elskendes Adskillelse, og deres Gjensyn, som bliver et naturligt Motiv til ei at adskille, men tvertimod forene det yngre Par, forekommer mig at være en meget god Grundvold for et ²⁵ Skuespil; men imod Udførelsen troer jeg, at Adskilligt kan indvendes.

Jeg troer, at Forf. gjorde vel i, om han ikke gav sit Arbeide Navn af to Vaudeviller, men kun af een i to Tableaux (eller hvad andet Navn der maatte findes passende); thi det første Stykke ender alt for utilfredsstillende, til at kunne betragtes som et Heelt. Denne, i sig selv ikke betydelige, Bemærk- ³⁰ ning troer jeg dog, er ikke uvigtig med Hensyn paa Publicums Modtagelse af Stykket, da Intet er skadeligere, end naar Publicum medbringer større Forventninger end dem, som det finder opfyldte.

Det Smukke, som ligger i Sujettet, og som især skulde naae sit Culminationspunct i Gjensyns-Scenen i Stykket Nr. 2, synes mig ikke at være benyttet ³⁵ paa nogen dramatisk Maade, og derfor heller ikke at gjøre den tilsigtede Virkning. Gesandtens Fremgangsmaade mod sin Søns ham ubekjendte Elskede,

idet han uopfordret sender hende Penge og et uartigt Brev, er alt for udelicat og plump for en høi Diplomat, der ikke skal fremstilles som en naragtig Person eller som en daarlig Diplomat; heller ikke gjenkjender man i dette Træk den forrige, godhjertige Franciscus. Hvis Forf. vilde have fremstillet en Mand, som i et bevæget, politisk Liv havde tabt sin Ungdoms Hjertelighed, da var det en anden Sag, men dette er ikke Tilfældet, thi ved Gjenkjendelsen af Augusta, seer man, at han har bevaret sin Ungdoms Hjerte. Han maatte derfor vel sætte sig imod de Elskendes Forening, men vælge et passeligere Middel. Fremdeles kunde Stoffet være benyttet bedre paa dette Sted, hvoraf hele Effecten er afhængig. Langt interessantere vilde det være, om Gesandten, inden han gjenkjender Augusta, havde en Samtale med Luise, som jo maatte interessere ham ved sin paafaldende Lighed med Moderen, Noget, som han selv omtaler, men efterat Knuden er løst, saa at Forf. her har berøvet sig selv Leiligheden til en effectfuld Scene og en interessant Forvikling. Saaledes som Gjenkjendelsen nu finder Sted, er der intet dramatisk Liv deri. Hvorledes forresten Forandringen skulde gjøres, vil jeg ikke paatage mig at bestemme; kun derpaa vil jeg gjøre opmærksom, at paa dette Sted sidder Stykkets værste Skrøbelighed; men dette Sted er Stykkets Hjerte, og Hjertesygdomme ere gjerne dødelige.

Ved et Theaterstykke er det en slem Omstændighed, naar ikke alle Hjul gribe ind i hverandre, naar ikke Alt samles i een Gang til eet Maal. Derved faaer Stykket noget Improviseret, Fragmentarisk, Incohærent, og dette ophæver den theatraliske Virkning. En Følelse heraf har jeg havt ved Læsningen af nærværende Stykker, og troer, at den har især sin Grund i tre Omstændigheder:

1) at der i begge Stykker ikke er en eneste Person (med Undtagelse af Johan, der siden bliver Agent, men han er kun en Biperson), hvis Character blot er saa meget skizzeret, at Tilskueren kan sige, at han har gjort et, om end nok saa flygtigt, Bekjendtskab. Vel kan ikke enhver Person være saa meget udført, som dertil hører; det forlanges heller ikke, naar det blot er Tilfældet med dem, paa hvilke Interessen hviler. Men om Franciscus eller Gesandten, om Augusta, Diego og Luise faae vi saa godt som Intet at vide. De gaae os forbi, som saa mange Mennesker i Livet, hvilke man neppe gjenkjender, naar man møder dem Dagen efter;

2) at der ere nogle i Handlingen aldeles ikke indgribende, og fuldkomment overflødig Personer, til hvis Existens man ikke seer mindste Grund, nemlig Lise i det første Stykke, tildeels ogsaa José, og i det andet Stykke: Hanne;

3) at der i saa simpel en Handling, hvis Fortrin burde bestaae i Unødvendigheden af mange udvortes Apparater, ikke desmindre behøves saa megen Decorations-Forandring.

Disse Omstændigheder tilsammentagne sprede Handlingen ud i divergerende Retninger, medens der paa den anden Side ikke er gjort Tilstrækkeligt til at concentrere den. Alle lade de sig ikke forandre, uden at Forf. skulde skrive et aldeles nyt Stykke; men noget kunde han maaskee indskrænke disse Divergenser, f. Ex. ved at borttage Lise, og lade Johan aabne Scenen paa en anden 5 Maade, samt ved at give Hanne en i Stykkets Gang mere indgribende Rolle.

Den svageste Side ved dette Arbeide forekommer mig at være den lyriske eller musicalske. Ikke, som om der jo — rigtignok ved Siden af nogle, i egenlig Forstand sammenjaskede Sange — fandtes andre, ret smukke, der afgive et nyt Beviis paa Forfatterens Talent til at være lyrisk Digter; men de ere for 10 en stor Deel saa udramatisk anbragte, at Vaudeviltonen er gaaet tabt, og Stykkerne ikke medrette kunne kaldes Vaudeviller. Forf. synes ikke tilstrækkeligt at have fattet Forskjellen mellem Opera og Vaudeville. Den sidste, som i musicalsk Henseende staaer saa langt tilbage for den første, maa opveie det ved Handlingens Overherredømme over Musiken, og derved, at ikke blot Øret 15 og Følelsen eller Phantasien, men at Tanken idelig beskjæftiges under de anbragte Musiknummere. Man bør ikke skrive et Stykke, hvori man forener Manglerne ved Opera og Vaudeville, men man bør decidere sig for den positive Side af en af Delene, og saa lade Manglerne og Indskrænkningerne følge med, hvilket ikke kan være anderledes. Til Exempel paa den rette Vaudeville- 20 Sang kan anføres den i enhver Henseende smukke og vel anbragte Vise i det første Stykke: »Hvo skjænker Mennesket et Hjem?« Men desværre ere der flere Sange, som kunne tjene til Exempel paa en urigtig musicalsk Anvendelse, hvilket jeg, ved følgende Detailler, maaskee vil kunne gjøre tydeligt:

1. En alt for stor Overflod af sentimentale Characterer i en Vaudeville gjør 25 en maadelig Virkning, især derved, at de give Anledning til sentimentale Sange, i hvilke man altid staaer paa Grændsen af Vaudevillen, og nærmer sig til Operaen. I slige Sange tiltales Øre, Phantasie og Følelse, men ikke Tanken; i dem gjælder Musiken som Musik, ikke som et Vehikel for Tankerne. Augusta og Hanne ere to saadanne sentimentale Personer, som udtale sig i alt for mange 30 Opera-Romancer, hvori Vaudevillens Character gaer tabt, og Operaens opnaaes ikke, da Musiken er laant, og vilkaarlig sammensat. Ogsaa Franciscus, Ludvig og Diego slaae ind i denne sentimentale Opera-Tone, og dræbe det egenlige Vaudeville-Liv. Vel har man paa Fransk adskillige rørende Vaudeviller, f. Ex. Familien Riquebourg og Et Feiltrin; men uden at tale om, at denne 35 Genre ikke fortjener at roses, og at det er aldeles udvortes, for Kunsten fremmede Hensyn, som have indført den, nemlig de for Pariser-Theatrene gjældende Privilegier og Politie-Anordninger, vil man desuden finde, at selv her understøttes Handlingen af Sangene, og at disse aldrig staae ørkesløse, blot tiltalende Øre, Phantasie og Følelse, saaledes som i Operaerne.

2. Hvad der efter min Mening meget fortjener at dadles, er den Parforce-Jagt efter patriotiske Følelser, som udtaler sig i Augustas Sang: Bølgen vugger op og ned; og i Diegos: Det herlige Nordhav etc. Hvor ikke selve Situationen gjør et saadant Udbrud af patriotiske Følelser naturligt (saaledes som i De Danske i Paris, i Duetten mellem Juliette og Majoren, — ifald jeg selv tør sige det), der er der ingen Mening i, og det kan følgelig ikke vække nogen Begeistring, selv om Sangen, betragtet for sig selv, var nok saa smuk — hvilket desuden her ikke er Tilfældet. Disse to Sange ere atter Opera-Nummere, som ere adskilte fra Handlingen, og hverken passe til Personerne eller til Situationerne.

3. Forf. har forsøgt noget Nyt, i det mindste Noget, som vi hidtil ikke have havt i den Udstrækning, nemlig at frembringe enkelte Musiknummere ved en Potpourri af forskjellige Themaer. Saaledes Franciscus' Arie i 1ste Stykke: Det er stolt Soldat at være; og det combinede Nummer i 2det Stykke: Rap og stærk etc. For at man skulde kunne dømme herom, maatte Forf. have meddeelt Noderne til disse Nummere; man vilde da see, paa hvad Maade han selv eller den Musiker, som maatte have ledet ham, havde tænkt sig Overgangene fra det ene Thema til det andet. Har han derimod, uden dette Hensyn, blot paa maa og faa, vilkaarlig sammensat disse Themaer, da faaer det Hele et eventyrligt Udseende, og turde let blive umuligt i Udførelsen, formedelst det betydelige Omfang af de forskjellige Themaer, hvis Sammenknyttelse let kunde fordre saa lange Modulationer, at det Hele vilde forekomme tomt og vidtløftigt. (Zinck har, imod min Villie, gjort noget lignende i «den 28de Januar», men det tog sig ogsaa miserabelt ud). Forf. har maaskee tænkt paa en for Skuespiller Schuster i Wien componeret stor Potpourri; men en saadan er altid et vanskeligt Kunststykke, hvilket en Forf., naar han ikke selv er Musicus, ikke kan gjøre paa egen Haand, men kun efter Overlæg med en Componist.

4. At lade Mad. Winsløw, i det sidst omtalte Nummer, synge den samme Melodie, som hun synger i Bruden, og med Ord af en lignende Character, er en Gjentagelse af hvad man allerede har hørt, istedetfor at være noget Nyt, frembragt ved det Gamle og Bekjendte. Det er et lignende Misgreb, som Forf. begik i sin Kjærlighed paa Nicolai Taarn (som forresten synes mig at staae høit over hans andre dramatiske Frembringelser): nemlig at lade Mad. Wexschall parodiere sig selv. En god Parodie og en ny Frembringelse ved gamle [Midler er] derimod Agentens og Diegos Parodie paa En Time før Middag etc.

Men det er paa Tiden at komme til et Resultat. Stykket forekommer mig, at kunne med nogle rigtignok betydelige Modificationer og Forandringer blive et ret behageligt og underholdende Stykke, ihvorvel jeg ikke kan nægte, at Hr. Andersen saavel ved dette, som ved ethvert andet dramatisk Arbeide bør

være yderst forsigtig, og hellere undertrykke et eller andet Product, end risquere Publicums Misfornøielse. Det er nemlig et Factum, at Hr. Andersen har ved sine dramatiske Arbejder tabt en Deel af den Gunst, hvoraf han iforveien var i Besiddelse som Digter. Virkelig synes det ogsaa, at han — i det mindste hidtil — er en lyrisk Improvisator, men som netop af denne Grund 5 mangler Besindighed og Koldblodighed, uundgaaelige Requisiteer for den, som vil virke ved Theatret.

I hvor lidet end ovenstaaende Bemærkninger kunne gjøre Fordring paa at være en egenlig Critik, saa have de i det mindste den gode Side, at jeg har sagt min Mening med al den Oprigtighed, som jeg skylder Hr. Conference- 10 raaden paa ethvert Spørgsmaal, De gjør mig, men isærdeleshed her, hvor Talen er om en Digter, paa hvem Deres Ros og Daddel, Deres Til- og Fra-raaden sikkert har og bør have en saa stor Indflydelse.

Deres ærbødigt hengivne

J. L. Heiberg. 15

NB. I de spanske Ord og Repliker synes adskillige Feil at være indløbne.

295. *J. L. Heiberg til Henrik Hertz.*

Den 14de Decbr. 1833.

Det er idag min Fødselsdag, og jeg kan ikke indvie den og en ny Skrive-Portefeuille, som min Moder i den Anledning har foræret mig, bedre, end ved at gjøre [hvad] jeg alt saa længe har burdet og ogsaa villet gjøre: skrive til 20 Dem, kjære Ven, hvis Meddel[elser] jeg daglig savner . . . Ak Himmel! Da jeg havde skrevet til Prikkerne, blev jeg kaldet ned til mine Geburtsdags-Gratulanter, og først nu efter to Timers Forløb kommer jeg tilbage, men er ikke længere istand til at finde Traaden, maaskee fordi der ingen er. Da Pladsen heller ikke er stor, iler jeg med, ganske aphoristisk at melde Dem et Par litte- 25 raire Nyheder, ved hvilke jeg dog maa befrygte, at de for en Mand, som har saa gode Correspondenter, ei engang ere Nyheder. Dog, til Sagen: Forf. til en Hverdagshistorie har nu udgivet 3 Bind Noveller, af hvilke det 3die og sidste er udkommet idag. Det 2det Bind indeholdt en ny Novelle: »Mesalliance«; det 3die indeholder ligeledes en ny: »De lyse Nætter«, hvori Kjøbenhavns 30 Bombardement udgjør Catastrophen. Dog, dette burde De ikke vide, inden De læser den; jeg skulde heller ikke have fortalt det, hvis jeg ikke var overbeviist om, at andre Correspondenter ellers kom mig i Forkjøbet. Et fra Forf. Dem bestemt Exemplar af 2det Bind har jeg for længe siden leveret Cancellie-raad Jacobsen, hvem jeg ligeledes paa Forfatterens Vegne skal tilstille et 35 Explr. af 3die . . . Atter Gratulanter! Ja man er baade elsket og agtet. Nu er det snart mørkt, og jeg begyndte disse Linier imorges. Altsaa til Texten:

Fremdeles er Forf. til En Hverdagsh. for saa vidt gaaet til Bekjendelse, at han har tilladt mig at erklære for Theater-Directionen, at det er ham der er Forf. til Sproglæreren og Magt og List, for hvilke jeg havde paataget mig Skylden, saavel som for det forkastede Stykke: Svanen. Jeg var nødt til at gjøre
 5 den Erklæring, for dermed at gjøre Ende paa de mange Spørgsmaal, hvorfor jeg ikke optog hine Stykker i Samlingen af mine Skrifter. Jeg anseer det desuden for urigtigt, at lyve for et Publicum, endskjøndt dette sædvanlig ikke fortjener denne Attention; det har ved denne Leilighed, som ved saa mange andre, viist sig flaut, dumt og gemeent; thi snart hører man, at det er utroligt,
 10 ligt, at jeg skulde have besiddet den Heroisme at lade mig udpibes for det, jeg ikke har skrevet, snart siger man, at Alt hvad jeg i mit hele Liv har skrevet, rimeligviis heller ikke er af mig selv. — De omtalte 3 Stykker, tilligemed et 4de nyt, men ikke bestemt for Theatret, »De Forlovede«, udkomme hos Reitzel under Titel af »Skuespil af Forf. til En Hverdagsh.«, og jeg har isinde
 15 at ledsage dem med en Fortale, hvori jeg giver en Beretning om den hele Qui-proquo, Anledningen, Motiverne dertil, o. s. v. — Min Kone beder mig sige Dem, at hun paa sin Fødselsdag spillede i Amors Geniestreger. — Molbech (dog ikke under sit Navn) har i Maanedsskriftet begyndt en lang Anmeldelse af vor nyeste poetiske Literatur; den begynder med Deres to Nytaarsgaver, og
 20 gaaer til Dandserinden af Pal. Møller. Den sletteste Deel af Recensionen er den, som angaaer Dem, uagtet han roser meget. Men det lykkes ham langt bedre at dadle, end at rose. Hvad der staar om Andersen og andre smaa Poeter, er derfor fortræffeligt, men hans Sværmerie for Dandserinden klæder ham reent forbandet . . . Papiret er forbi; jeg slutter med at bede Dem have os i
 25 venlig Erindring.

Deres hengivne

J. L. Heiberg.

296. J. L. Heiberg til Det kgl. Teaters Direktion. Kjøbenhavn den 20de Decbr. 1833.

Efter at have læst og nøie betænkt de mig under 3die og 10de Decbr. fra den høie Direction tilstillede 11 franske Skuespil, har jeg herved den Ære
 30 at meddele de forlangte Bemærkninger over sammes Brugbarhed for vor Scene:

Nr. 1. Les malheurs d'un amant heureux. Dette synes mig at være det interessanteste af disse Stykker. Originale Characterer og Situationer. Interessant Forvikling. Megen Kunst i Behandlingen. Fortrinlig Dialog. Men det Hele dreier sig om utilladelige Kjærlighedsforstaaelser. Alle tre Fruentimmer
 35 i Stykket ere forførte eller blive det. Umoralsk er Stykket for saa vidt ikke, som det fremstiller les malheurs d'un amant heureux. Men disse »Malheurs« ere meest fremstillede fra den latterlige Side, ikke, som i Et Feiltrin, fra den alvorlige. Det er rimeligt, at vort Publicum, som ikke forstaaer Spøg i slige

Materier, vil finde Stykket anstødeligt; men kjede sig derved, vil sikkert Ingen, naar det bliver godt udført. Hovedrollen egner sig særdeles for Hr. Stage. — Stykket kan behandles som Lystspil.

Nr. 2. *Le Roi de Prusse et le Comédien*. Opfindelsen er ny og god, og giver Anledning til et Par overraskende Situationer. Men de tabe sig i en temmelig 5 overfladisk Composition. Meget er yderst maadeligt motiveret. Kongen er temmelig daarligt tegnet. For en Deel kunde disse Feil rettes i Omarbejdelsen. Dog vil det Hele altid forekomme som en løs Sammensætning, og denne Omstændighed er hos os ikke noget godt Varsel. De to Pædagoger faldt uden- 10 tvivl igjennem, fordi det Piquante i Hoved-Situationen ikke syntes vort Publicum tilstrækkeligt til at dække det Løse og Usammenhængende i Compo- 15 sitionen. Saa besynderligt, som det klinger, saa troer jeg, at Farcen er den Genre, som vort Publicum har mindst Sands for; det har for lidt Phantasie til at sætte sig ind i det umotiverede Comiske, og troer, det er en Feil ved Styk- 20 ket, naar Digteren ikke ængstelig har udbredt sig over alle de indledende, led- 15 sagende og resulterende Details, som findes i den prosaiske Virkelighed. Vort Publicum trænger for Øieblikket til geniale og phantastiske Farcer, i den Art som Freyas Alter, men udførte med Smag. Naar det har lært at forstaae det Poetiske i denne Genre, vil mangan fransk Bagatel kunne gives med Held paa vor Scene, og meget Nyt kunne forsøges. Imidlertid er nærværende Stykke 20 ikke saa meget Farce, at det Usammenhængende deri kan undskyldes. Det vil altsaa komme an paa, om det Originale og Overraskende i nogle af Scenerne vil forslaae til at gjøre et behageligt Total-Indtryk. Fremdeles, da Hr. Winsløw jun. udentvivel maatte spille Kongen, maa det tages i Betænkning, om der ved Theatret er en anden Skuespiller, af Hr. Winsløws Størrelse og 25 Udvortes, der kunde udføre Skuespillerens Rolle, eftersom denne efterligner Kongen, og forvexles med ham, medens de Begge staae paa Scenen. — Stykket kan behandles som Lystspil.

Nr. 3. *Les vieux péchés*. Meget moersomt; men det dreier sig om en høist uanstændig Begivenhed, som rigtignok er passeret længe før Stykkets Begyn- 30 delse, men som ikke desmindre maa fortælles og udmales, og ikke kan borttages, formedelst Catastrophen. Allusionerne paa Opera-Dandserindernes moralske Forhold kunde vel formildes; men maaskee vilde det være til Skade for det lystige Indtryk. Hoved-Rollen (en Dandser) er som skreven for Hr. Phister. — Stykket kan behandles som Lystspil, thi til Dandsen udfordres 35 blot en Nynnen uden Ord.

Nr. 4. *La femme de l'avoué*. Er ikke uden Fortjeneste. Nogle Scener fortrinlige, især den, hvori Advocaten kommer i Strid med sin Kone, idet han vil mægle Fred mellem to andre Ægtefolk. Men Stykket har med alt det noget Utilfredsstillende. Efter Begyndelsen at dømme, venter man, at Konen, som 40

har større Indsigter i Jura end hendes Mand, vil føre Proces imod ham, og vinde den; men der bliver Intet af. Hun er desuden en ubehagelig Character. Hun er mere Mandfolk, end Fruentimmer, undtagen for saa vidt som hun paa en underfundig Maade narrer sin Mand. Meningen er, at hun i Grunden er
 5 uskyldig, men at Mandens overdrevne Jalousie nøder hende til at fortie ham en Kjærlighed, hun har havt inden Ægteskabet; dette skal undskyldes, at hun aabenbart holder ham for Nar i den Scene, hvor hun brænder Portefeullen. Hos os vil man udentvivel finde Stykket frivolt; det samler sig heller ikke til noget tydeligt Total-Indtryk; dertil ere alle Charactererne for tvetydige. Meget
 10 vil beroe paa Slutningen, hvor Handlingen og Dialogen foregaae under en Vals af mange Par. Men Udførelsen af en saadan Scene, saaledes at den bliver naturlig og tydelig, hører til Umulighederne paa vort Theater; dertil have vore Skuespillere ikke Lethed nok; de forstaae sjeldent, at give en Hovedsag Udseende af at foretages en passant; de marquere for stærkt; og spare de
 15 paa Anstrengelsen, saa bliver derimod Effecten ude. Paa Grund af den omtalte Slutnings-Scene, maatte Stykket behandles som Vaudeville. Men da det ingen musikalske Situationer indeholder, saa maatte det, ligesom i Originalen, blive en Vaudeville med smaa, epigrammatiske Couplets, ligesom i Den skjønneste Dag i Livet; men saadanne kunne vore Skuespillere ikke
 20 foredrage, og vort Publicum ikke forstaae.

Nr. 5. *Têtes rondes et Cavaliers*. Fremstiller en ny Vanvittig af Kjærlighed; men den tragiske Maade, hvorpaa den Vanvittige griber ind i Handlingen, og endog er nær ved at bringe sin Elsker paa Skaffottet, er af megen dramatisk Virkning. Musik er uundgaelig i dette Stykke. Den behøves ikke blot til at
 25 give den hyppige Indtrædelse af militaire Corps mere Effect, men isærdeleshed til at udmale den Vanvittiges Tilstand, understøtte og tydeliggjøre den psykologiske Udvikling. Imidlertid er Stykket for alvorligt til at behandles som Vaudeville; hvorimod jeg anseer det for meget skikket til at omarbejdes til et Syngespil, saafremt En af vore Componister maatte have Interesse
 30 for det. Professor Weyse, som jeg har ladet læse det, bifalder det ikke; men jeg troer, at hans Indvendinger mere ramme Stykket i dets nuværende Form, end i den Omarbejdelse, som jeg havde paatænkt*).

Nr. 6. *Le Savant*. En skammelig Forhutling af Tiecks Novelle »Der Gelehrte«. Et daarligt Stykke. Den Lærde er skildret som en latterlig Pedant
 35 fra Erasmi Montani Tid, en Nar, som citerer Stumper af Cicero. Man seer her paanye, at Scribe ikke er bange for at skildre de Ting, han ikke kjender; thi Lærdommen synes at være ham endnu mere fremmed, end Gustav den 3dies Catastrophe. Alt hvad der er poetisk i Novellen, er blevet til Platitude

*) Jeg har en Mistanke om, at dette Stykke er stjaalet af Victor Hugos »Cromwell«,
 40 men har ikke havt Leilighed til at undersøge det.

i Stykket. Den Lærde ægter Helene for sin Sundheds Skyld (thi Lægen har tilraadet ham det). Det fineste Træk i Novellen: Papiret, som Helene borttager fra Skriverbordet, er saaledes trivialiseret af Scribe, at man maa læse det, for at troe det. Men saa slet som dette Stykke er, saa er jeg næsten overbeviist om, at det vil gjøre Lykke hos vort Publicum; ja jeg vil snarere end indestaae for dette, end for noget af de andre, thi dets grove og usande Charactertegning svarer til meget Traditionelt, som er lettere at forstaae end Naturen, og dets plumpe, moralske Anstrøg vil berolige Alles æsthetiske Samvittighed. Man kan heller ikke nægte, at naar man først har sat sig paa Forfatterens lave og ucultiverede Standpunct, er der Adskilligt i Stykket, som er ret moersomt. Det kan behandles som Lystspil.

Nr. 7. L'assassin. En overgiven Farce, omtrent som Kostgængereren, men endnu meget burleskere. Til slige Ting ere vort Publicum og vore Skuespillere meget for tunge; det mangler Publicum paa Phantasie, Skuespillerne paa Gratie. Begge Dele behøves allermeest i det Burleske; ellers bliver det utaaleligt. Vaudevilleformen er her næsten nødvendig, for at indsmigre det Stærke og Crasse; men Stykket er neppe brugbart for os, i nogensomhelst Form. Mod Vaudevilleformen tale desuden de under Nr. 4 anførte Vanskeligheder.

Nr. 8. Il-y-a seize ans. Stort Spectakelstykke, egenlig i 7 Acter, thi Teppet maa nødvendigen falde mellem alle Decorationsforandringer, saameget mere, som der i ethvert af disse Mellemrum foregaaer en ikke ubetydelig Tid. Udfordrer adskillige nye og kostbare Decorationer, samt meget Machinerie. Det er ikke af de sletteste Stykker fra Théâtre de la Gaïeté; det har megen grov Theater-Effect, men tillige vel megen Kotzebuisk Sentimentalitet og Moral. Det dreier sig desuden om en Voldtægt. Det har med alle sine Feil dog hist og her noget Rørende, og næsten heelt igjennem noget Spændende. Det kunde maaskee blive et Favoritstykke for det simplere Publicum. Det kan behandles som Skuespil.

Nr. 9. Les actualités. En episodisk Farce à tiroir, ikke uden Vittighed, men saa aldeles local og ephemer, at der aldrig kan være Spørgsmaal om dens Aendelse hos os.

Nr. 10. Le roman nouveau,	} daarlige Opkog af hvad man allerede har seet i hundrede Stykker.
og	
Nr. 11. La femme du voisin,	

En Vaudeville fra Théâtre des Variétés: »Monsieur Moufflet«, som gaaer ud paa en Duel mellem to Kujoner, synes, efter Beskrivelsen, at være en ret vittig Bagatel, og kunde maaskee fortjene at forskrives.

Le Chaperon har jeg saa godt som færdig, og skal, efter at have revideret den, om faa Dage have den Ære at indsende den. Men hvad Le barbier châte-lain angaaer, da vil Directionen udentviwl erindre, at mit Forslag ikke gik ud paa at oversætte dette Stykke, men paa at benytte Sujettet deri til et
 5 aldeles nyt og originalt Stykke, og til dette Arbeide har jeg rigtignok endnu ikke fundet mig ret oplagt. Jeg udbeder mig derfor, at det maa beroe indtil videre hermed, hvorimod jeg, ifald Directionen ønsker nogle af de ovenomtalte 11 Stykker bearbejdede for vor Scene, uophødelig skal tage dem i Arbeide.

Underdanig

J. L. Heiberg.

10

297. J. L. Heiberg til Det kgl. Teaters Direktion.

Kjøbenhavn den 31 Januar 1834.

I Anledning af min, den høie Direction nylig tilstillede Bearbejdelse af Le Chaperon, tager jeg mig den Frihed at bemærke:

1) at jeg anseer Hovmesterinde for at være bedre end Formynderinde,
 15 eftersom man ved det sidste Ord sædvanlig blot tænker paa en Bestyrerinde af en Andens Formue, men ikke paa en Person der tillige skal indestaae for den Andens Sædelighed og gode Rygte;

2) at Slutningen, ved at indrettes saaledes, at alle 4 Personer bleve paa Scenen, let vilde blive mattere; thi at man hører Musiken, og det ene Par
 20 løber ud for at dandse, opliver dog lidt mere. Kun maa det andet Par strax følge efter, og Greven kun et Øieblik standse, for at kysse Louises Haand, og sige de faa Ord, hvoraf hans Replik bestaaer, og derpaa skynde sig bort, saa at baade han og Louise ere i Døren, idet Teppet falder;

3) at jeg med Erkjendtlighed har benyttet adskillige af Directionen tilføiede
 25 Forandringer i enkelte Udtryk, medens jeg derimod, efter min Overbeviisning, ikke har kunnet adoptere dem alle, men kan, paa Forlangende, fremsætte mine Grunde derfor;

4) at hvis Stykket — hvad der ikke synes mig saa ganske sikkert — skal
 30 gjøre Lykke paa Scenen, da maa udentviwl den af mig foreslagne Rollebesætning beholdes. Delphine vil neppe blive saa effectfuld i en Andens Fremstilling, som i min Kones; og Ingen vil da være passeligere til den lidt ældre Søster, end Jfr. Heger; thi hvis en ældre Skuespillerinde udførte denne sidste Rolle, da var der Intet besynderligt i, at den saa meget Ældre var den saa meget Yngres Hovmesterinde, og det Piquante i Forholdet vilde da være hævet.

Underdanig

J. L. Heiberg.

35

298. *J. L. Heiberg til Det kgl. Teaters Direktion.* Kjøbenhavn den 14 Februar 1834.

De mig af den høie Direction under 4de dennes tilstillede 4 franske Skuespil har jeg herved den Ære at sende tilbage, med følgende Bemærkninger:

1. Faublas. Allerede Titelen er maaskee nok til at udelukke dette Stykke af vort Repertoire. Romanen, hvoraf Forf. har taget sit Sujet, er alt for be-⁵ kjendt for at være en uanstændig Bog. Det Mislige i Sujettet er desuden meget tydeligt under Forfatterens Behandling, og selv fra det æsthetiske Synspunct er denne yderst maadelig.

2. Le hussard de Felsheim. Igjen Frederik den 2den, men slet skildret, uden Liv og Sandhed. Hoved-Personen (Hussaren) er under Forfatterens Pen¹⁰ bleven saa parodisk tapper, at han hos os udentvivil vilde minde om Jacob v. Tyboe. Handlingen ubetydelig, flau og usandsynlig.

3. L'escroc du grand monde. Heri findes en ret interessant dramatisk Udvikling, og adskillige gode Scener. Det kommer kun an paa, om man ikke vil finde det alt for stærkt; thi den Feil, hvori Hoved-Personen gjør sig skyldig,¹⁵ hører til de alt for grove Synder, for hvilke man ikke let finder Undskyldning: han er nemlig falsk Spiller, og lever af at give brillante Selskaber, i hvilke han bedrager sine Gjæster. Udfaldet af Duellen er et overraskende, effectfuldt Træk; men da der ikke gjøres mere Væsen af at et Menneske er blevet dræbt, end om det havde været en Flue, saa vil Dette ikke blot gjøre Hoved-²⁰ Personen mere hadeværdig, men ogsaa forekomme os — der i denne Henseende have andre Anskuelse, end Pariserne — fremmed og utroligt. De ubetydelige Sange maae udelades.

4. Une passion. Sujettet — en ung Mand, som forelsker sig i en Hueblok — har man havt før, i Fortællinger. Men det er vittigt udført. Enden er imidler-²⁵ tid grotesk, og kunde let hos os skade Indtrykket af det Hele, saafremt ikke Helten i Stykket spilles med overordentligt Lune. Alt kommer an paa denne eene Rolle, hvis Character i Personlisten er angiven med Navnet Jeune-France, Noget, der hos os nærmest svarer til Forestillingen om en Kieler Student. Men jeg frygter, at vi ikke have nogen Skuespiller, der er istand til at udføre³⁰ denne Rolle saaledes, at Publicum ganske vil sætte sig paa Standpunctet af det Latterlige, og derover glemme alle andre Hensyn. Med Hensyn paa det nødvendige Lune, vilde Hr. Rosenkilde være meest at foretrække; i andre, men mindre væsentlige Henseender, vilde Hr. Phister være mere skikket dertil. Af alle 4 Stykker, er dette, efter min Mening, det bedste og originaleste. Det³⁵ bør udentvivil behandles som Vaudeville, da Sangen meget kan bidrage til at gjøre det Buffo-agtige og Groteske forstaaeligt for et Publicum, der gjerne lader Indtrykket deraf svækkes, ved at underkaste det Sandsynligheds-Beregninger. Disse og lignende Reflexioner, som skade Virkningen af det Burleske,

maa i Stykker, som dette, ligesom tages med en Trumf, og denne Trumf kan her udspilles deels af den musikalske Behandling, deels af Skuespillerne.

Underdanig

J. L. Heiberg.

299. J. L. Heiberg til Peder Hjort.

Kjøbenhavn den 22 Februar 1834.

Høistærede!

Deres mig under 18de dennes tilstillede Bidrag til den flyvende Post skal jeg med stor Fornøielse indrykke. Det skal, som jeg formoder, udkomme paa Onsdag. Om den fuldkomneste Anonymitet kan De være aldeles overbeviist. Jeg har taget mig den Frihed at sætte et Mærke derunder, og har dertil valgt et ψ . Det er blot skeet, for at Afhandlingen ikke skal have udvortes Udseende af at være af Redacturen. Deres Manuscript er vel, især mod Slutningen, ikke saa ganske tydeligt; ved et Par smaa Ord er jeg lidt i Forlegenhed; dog synes disse ikke at være af stor Vigtighed. Skulde derfor, tiltrods for min bedste Villie, en eller anden lille Feil indløbe, da maa jeg iforveien bede Dem om Undskyldning derfor; og dersom De — hvad jeg dog ikke haaber — skulde finde nogen Rettelse nødvendig, da ville De behage at tilstille mig samme, hvorpaa den uopholdelig skal blive indført i det nærmest følgende Nummer.

Ærbødigst

20

J. L. Heiberg.

300. J. L. Heiberg til Peder Hjort.

Kjøbenhavn den 1ste Marts 1834.

Høistærede!

Jeg bør underrette Dem om, at jeg paa Censors Forlangende har maattet meddele ham Navnet paa Forfatteren af Stykket: En Stemme fra Menigheden, hvorhos jeg dog har paalagt ham at holde Navnet hemmeligt. Da jeg umulig kunde forudsee, at han vilde komme med dette Forlangende, var Bladet allerede trykt, og færdigt til Uddeling, da han pludselig sendte mig Bud, at det ikke kunde komme ud, førend jeg havde nævnet ham Forfatteren. Her var følgerig ikke Tid til at indhente Deres Bestemmelse desangaaende, og jeg blev mod min Villie nødt til at gaae udenfor min Fuldmagt. Og endda skulde det forestille, at han her lod Naade gaae for Ret, thi han lod mig vide, at alle theologiske Artikler skulde være forsynede med Navn, og at Dette herefter ogsaa maatte være Tilfældet i mit Blad. Jeg skal nu indhente paalidelig Efterretning om, hvorvidt hans Fordring er grundet, og ifald han har Ret i den, da vil jeg see at forskaffe mig en lignende Anonymitets-Bevilling, som den, Maanedsskrift for Litteratur og Dansk Ugeskrift ere i Besiddelse af.

Et Par høist ubetydelige, neppe i Øine faldende, og aldeles ikke forvirrende Bogstav-Feil har jeg fundet i den trykte Artikel. En anden, som jeg desværre har overseet, nemlig trolig for rolig, bliver bemærket i det Nummer, som udgaaer imorgen.

Ærbødigst

J. L. Heiberg. 5

Ifald De ønsker nogle Aftryk, ere de til Tjeneste.

301. J. L. Heiberg til Edvard Collin.

Kjøbenhavn den 20 Marts 1834.

For den tilsendte Bog og Efterretningerne fra Andersen takker jeg Dem paa det Forbindtligste. Naar De skriver ham til, beder jeg Dem at takke ham ret meget for hans Hilsener, og in specie fra min Kone for det hende meddeelte 10 Exemplar af hans Agnete.

At Krigen mellem Andersen og Hertz er bleven fortsat ved det romerske Carneval, og i en Skomagerboutik, er endda ikke saa besynderligt, naar man erindrer, at saa mange større Krige ere førte paa et uvedkommende Territorium. Saaledes, for at tage et af de nyeste Exempler, blev jo Krigen mellem 15 Danmark og Sverrig angaaende Norges Besiddelse ført i Holsteen, og Freden sluttet sammesteds. Jeg vil da formode, at vore tvende Krigførende ligeledes have sluttet deres Fred i Skomagerboutiken; og urimeligt vilde det ikke være, om Synet af det Local, hvori de befandt dem, havde fremkaldt den Betingelse i Fredstractaten, at Enhver af Parterne herefter skulde blive ved sin Læst. 20 Naar nu Andersen — efter hvad De siger — snart kommer hjem, ville vi see af hans poetiske Handel og Vandel, hvorvidt hiin Betingelse virkelig findes i Tractaten, eller ei. Under alle Omstændigheder gjentager jeg min venskabelige Hilsen til ham, og ønsker ham alt Held og Lykke, baade som Reisende 25 og som Poet.

Med min og min Kones forbindtligste Hilsen til Deres Familie, forbliver jeg Deres ærbødigste

J. L. Heiberg.

302. C. Molbech til J. L. Heiberg.

24. April. 1834.

(Koncept).

30

Da jeg for nylig læste det sidst udkomne No. 18 af den flyvende Post, og var kommen til S. 3. Col. 2. Lin. 36—41 standsede jeg et Øieblik, og det gik mig, som det undertiden gaaer den, der overraskes ved en aldeles uventet Gienstand, og ikke ret vil kiendes ved den, uagtet den i sig selv kan være tydelig nok. »Skulde det være mig, Professor Heiberg her paa en saadan Maade 35

offentlig vil sige en massiv Uartighed? — Umuligt! — I hvilken Anledning? — Hans Syn er dog ikke saa svagt, at han kunde see feil af mig og hans Opponent i Kiøbenhavnsposten. Men han pleier jo at være meget correct i sin danske Stiil, og godt at vide, hvor man bruger præsens og hvor imperfectum? 5 — I al Fald er dette dog en slem grammaticalsk Tvetydighed!« — Disse Tanker løb meget hurtigt giennem mit Hoved; og da jeg nu læste det følgende (Lin. 42—47) var jeg virkelig troskyldig (De maa gierne sige »enfoldig«) nok, til at lægge Bladet hen, i det jeg tænkte ved mig selv: »Den Synd kunde Heiberg dog gierne paa dette Sted have ladet Rahbek være død i; thi hvad Gavn har 10 han vel af at ville bevise med dette Exempel, at han ogsaa kunde have Tid nok til at være en daarlig Theater-Oversætter?«

Siden tænkte jeg ikke mere paa den Sag, indtil jeg for et Par Dage siden blev paa ny, og det endnu mere overrasket ved at høre, at det, i Følge Deres egne Yttringer virkelig ikke var Rahbek, men mig, der skulde have den Ære, 15 at tiene Dem til Exempel og Auctoritet i bemeldte Tilfælde. Nu blev endelig Alt mig klart nok; Deres grammaticalske Correcthed var reddet; og for denne Priis finder De det muligen ikke for dyrt at vedkiende Dem en literarisk-kritisk Vildfarelse, som jeg vil tilstaae, har moret mig meget, i Stedet for at Nogle maaskee kunde mene, at den maatte ærgre mig. Nei, den har i Sandhed 20 kun moret mig; og har tillige endog forundret mig noget meer, end Deres »An-greb«; i hvor langt jeg dog var fra at ahne at De vilde udføre et saadant mod mig med et Slags Vaaben, De sielden pleier at bruge. De vil maaskee sige mig: at jeg her feiler, at De aldeles ikke har stukket Dem bag noget Skiul, eller nogen Tvetydigheds-Maske; og at det kun er min borneerte Evnes Skyld, 25 naar jeg ikke strax kunde see, at det ganske ligefrem var mig, som Deres noget barnlige Vredesytring gialdt. Men De maa dog tilstaae, at De Selv har contribueret adskilligt til at frembringe og nære denne Blindhed hos mig; og det endnu for ikke længe siden, eller da jeg, ved vor sidste Samtale, mindst drømte om et saadant à revoir. At jeg paa denne Maade kan tage feil af Folks 30 Tænkemaade, ville de, der kiende mig, heller ikke undres saameget over, som det endnu forundrer mig, at De i den Grad skal have kunnet tage feil af en Skrivemaade, der aldrig har været min.

Imidlertid har Deres Feiltagelse og Deres Uartighed beriget mig med en Forøgelse af min Menneskekundskab, som jeg paaskønner efter Fortieneste. 35 Marken staaer nu aaben for Dem til flere Berigelser af samme Art, som dog ikke let ville kunne sige mig mer, end hvad jeg allerede veed; og for hvilke min Erkjendtlighed derfor ei kan blive saa stor, som første Gang.

ærbødigst

[C. Molbech].

303. J. L. Heiberg til C. Molbech.

Kjøbenhavn den 26/28 April 1834.

Høistærede Herr Justitsraad!

Deres Brev af 24de dennes, som jeg modtog for en Times Tid siden, bør jeg ikke tøve med at besvare, for derved at finde Leilighed til at retfærdiggjøre mig i Deres Øine, Noget, der — som jeg haaber — ikke skal falde vanskeligt, naar De med roligt Overlæg vil læse hvad jeg her agter at skrive.

De omtaler et Sted i den flyvende Post, og siger selv derom, at De, ved at læse det, ikke fandt, at det indeholdt noget Angreb paa Dem. Men da De nu ved Byrygter erfarer, at jeg skal have sagt mundtligen til Den eller Den, at det dog var Dem, som var meent, saa troer De denne løse Efterretning bedre, end De før troede Deres Øine og Deres Tænkensomhed, ja troer den saavist, at De, uden endog først at spørge mig, hvorvidt den er grundet, allerede omtaler min »Uartighed«, og gjør min »Tænkemaade«s Bebreidelser. Saa overbeviist er De om et Rygtes Sandhed, at De forudsætter, at jeg maaskee vil nægte al Tvetydighed i Udtrykket, og erklære, at Ordene ganske ligefrem referere sig til Deres Person. Men kunde da ikke Deres egen tidligere Mening endnu tale for den Forudsætning, at jeg snarere, hvis det kom til en Erklæring, vilde sige, at jeg »ganske ligefrem«s havde meent Rahbek og ikke Dem? Hvad jeg har meent eller ikke meent, derom taler jeg ikke her, men kommer først siden dertil. Men Deres Overbeviisning om, at jeg har meent det Ene, og ikke det Andet, at det ikke var min Skrivemaade, men min Tænkemaade, som her fortjente at dadles, denne Overbeviisning synes mig, at De ikke burde yttret saa bestemt, saalænge den ikke var bedre grundet.

Eet er den Mening, som ligger i mine Ord; et Andet er den, som, foruden hiin, muligviis kan ligge i mine Tanker. Kun den første har jeg villet meddele Publicum, den anden ikke. Kun om den første bør Publicum dømme, men ikke om den anden. Og da De nu selv, i det Øieblik De læser Bladet, hører med til Publicum, saa er det ogsaa kun den af mig udtrykte Mening, som De bør holde Dem til. Hvis De siden, ikke som en Deel af Publicum, men som en Mand, jeg kjender og har Agtelse for, privat spørger mig om nærmere Oplysning, da vil jeg gjerne ligesaa privat meddele Dem denne, og med al den Oprigtighed, som jeg da skylder Dem, hvem jeg ikke undslaaer mig for at svare paa hans Spørgsmaal. Men først er der nu blot Spørgsmaal om, hvorvidt Det, som jeg har skrevet, indeholder nogen Fornærmelse imod Dem. Dette maa først afgjøres; siden kommer jeg til det andet Spørgsmaal.

De Ord: »Ingen, haaber jeg, vil betragte denne sidste Yttring som et Angreb paa Rahbek«, kunne modtage en forskjellig Udtolkning, alt eftersom man lægger Accenten enten paa Ordet »Rahbek«s eller paa Ordet »Angreb«. I første Tilfælde maa man antage, at hvis det ikke er et Angreb paa Rahbek,

saa maa det være et Angreb paa en Anden, som da vel maatte være Dem, siden Ingen uden De og han har forenet en Theater-Directeurs Post med critisk og litterærhistorisk Virksomhed samt med Bearbejden af tyske og franske Skuespil. I det andet Tilfælde derimod maa man antage, at naar Ytringen
5 ikke skal være et Angreb paa Rahbek, saa maa den ville gjælde for en anden Form, end et Angreb, f. Ex. for en critisk Bemærkning, der — om just ikke smigrende for den Paagjældende — dog ikke vil ansees for et Angreb paa en ellers saa fortjent Mand. For at nu imidlertid denne Tvetydighed ikke
10 Accenten skulde lægges paa dette Ord (thi ellers havde der ikke været nogen tænkelig Grund til at spalte det). At Rahbeks Navn tillige blev spaltet, ligger blot deri, at jeg havde skrevet det med latinske Bogstaver, og at alle Navne ere spaltede i den hele Artikel, hvergang de først ere nævnedes. At denne For-
klaring skulde ophæves derved, at jeg har sagt, at hans Fortjenester »ere« saa
15 mange etc., istedenfor »vare« etc., indseer jeg ikke, thi litterære Fortjenester kunne altid betragtes som vedvarende, og Dette har jo endog Sprogbrugen for sig; thi ligesom jeg kan skrive: »Rahbek siger i sin Tilskuere«, maa jeg kunne skrive: »Rahbeks Fortjenester ere mange«. — Hvad jeg har skrevet, er altsaa: at min Ytring ikke maa ansees som et Angreb paa Rahbek. Andet har
20 jeg ikke skrevet, og Andet er Ingen berettiget til at see deri. Jeg har følgelig ikke offentlig eller paa Tryk fremført den allermindste Fornærmelse imod Dem, og dog var Dette det Eneste, hvorover De kunde besvære Dem, ifald det var skeet.

Spørger De mig derimod om min *arrière-pensée* eller den Mening, jeg kan
25 have havt, uden at udtrykke den, da vil jeg, som sagt, sige Dem den med Oprigtighed, hvad jeg ellers i mangt et Tilfælde ikke vilde gjøre (da det ikke er nogen Forpligtelse), men hvad jeg her i dette Tilfælde føler mig opfordret til, eftersom jeg i flere Henseender har Agtelse for Dem, saa at Deres saavel moralske, som litterære Dom om mig ingenlunde er mig ligegyldig. Jeg vil
30 altsaa tilstaae, at da jeg skrev de omtalte Linier, var det min Hensigt, at Læserne — ikke af mit Udtryk, thi dette er utvetydigt, og kan aldrig referere sig til Dem — men af Idee-Associationen skulde ledes til at anstille en Sammen-
ligning om, hvorvidt mit Udsagn om Rahbek tillige kunde anvendes paa Dem, der i Alt omtrent har samme Virkekreds som han. Men Dette er en Bitanke,
35 som Enhver kan søge i mine Ord, men som Ingen kan paastaae at have fundet i dem. Havde jeg udeladt Parenthesen om Rahbek, da vilde det forholde sig anderledes, men nu befrier den mine Ord fra al Tvetydighed.

Spørger De endvidere, hvorfor jeg har villet opvække en saadan Sammen-
ligning i Læsernes Tanker, da svarer jeg: Fordi jeg troede og troer endnu
40 (indtil De forsikkrer mig om det Modsatte), at Artiklen i Kbhavns-Posten er

enten skreven af Dem (med forandret Stil, for at være ukjendelig), eller skreven af en Anden under Deres Indflydelse. Thi fra hvem i al Verden skulde den fjernt søgte og aldeles uvedkommende Bemærkning om en Theater-Oversætters Tid og Ro vel kunne komme, undtagen fra en Theater-Directeur, der jo ex officio maa finde, at en Theater-Oversætter aldrig bestiller Nok? Hvilken Anden skulde, under en videnskabelig Strid, tænke paa sin Modstanders Embedsstilling, og hvorvidt han er flittig i denne, eller ei? Har jeg taget feil i min Formodning, da vil De dog indsee, at Vildfarelsen her laae mig saa nær, at jeg næsten ikke kunde undgaae den.

Men hvad enten nu min Formodning er rigtig eller urigtig, ja selv om jeg reent ud havde sagt, at Deres Oversættelser af Theaterstykker ere »daarlige«, hvad Ondt var saa deri? Jeg kan tage Feil i min Mening; men at yttre den, maa jo være mig, som Enhver, tilladt, da det ere offentlige Gjenstande, hvorom der handles. Dersom jeg lastede Deres Arbeider, af Animositet, af Lyst til at være bitter imod Dem, da var det en anden Sag; men det gjør jeg aldrig, hverken med Dem eller nogen Anden, thi ihvor feilfuld min Dom mangengang kan være, saa er den altid upartisk. Ros og Daddel uddeler jeg ene og allene efter min Overbeviisning. At jeg ogsaa offentligt ved meer end een Leilighed har omtalt Dem med Berømmelse, har De dog vist ikke glemt, ihvor ubetydelig min Dom ogsaa kan forekomme Dem; og jeg er endnu bestandig parat til, naar Anledning gives, at lægge min Erkjendelse af Deres mange litterære Fortjenester for Dagen, thi Ingen kan paaskjønne dem varmere end jeg, der bedst maa vide, hvor megen Nytte jeg har havt og har af Deres litterærhistoriske og grammaticalske Arbeider. Men derfor kan jeg gjerne finde Deres Oversættelser af Theaterstykker daarlige. (Og for ogsaa i denne Henseende at være ganske oprigtig, tilstaaer jeg, at det er min Mening. Den af Dem foranstaltede Bearbejdelse af Don Carlos, synes mig næsten at være under al Kritik; de franske Smaastykker, som De har oversat, ere langt fra ikke i den Grad mislykkede, men Dialogen forekommer mig at være unaturlig, følgelig slet). Men ogsaa i denne Henseende betragter jeg Dem, ligesom Rahbek, og mener, at Deres Fortjenester ere saa mange, at Deres Ære gjerne kan taale det »ringe Skaar«, at have leveret daarlige Oversættelser af Theaterstykker. Men — vil De maaskee indvende — naar Tingen i sig selv er saa ubetydelig (og det indrømmer jeg gjerne), hvorfor da bringe den i Erindring ved Rahbek, og hvorfor sige den paa en saadan Maade, at den tillige kan bringes i Erindring hos Dem? Herpaa svarer jeg: Fordi den, fra et andet Synspunkt betragtet, er meget vigtig. Men for at udvikle Dette, maa jeg gjøre Brug af en endnu større Oprigtighed, og maa bede Dem, deels at være overbeviist om, at hvad jeg nu agter at sige Dem, siger jeg i den bedste Mening, uagtet det maaskee ikke vil være Dem behageligt at høre;

deels at betragte og behandle min Meddelelse som en ganske privat, der skeer under fire Øine.

En Theater-Directeur har, ifølge min Mening, et meget stort og vigtigt Kald at røgte, og især det Medlem af Directionen, der i samme repræsenterer vor Litteratur, og ligesom er dens Gesandt hos den offentlige Autoritet. Som en saadan betragtede jeg — og med mig vist alle vor Digtekunsts Venner — Dem, da De blev udnævnet til Theater-Directeur; saaledes — siger jeg — betragtede vi Dem, ikke blot i Haabet, men i Virkeligheden, og Intet var rimeligere, thi Deres hele Liv var jo knyttet til vor Litteratur; hvorledes skulde man da troe, at De ikke i det nye Forhold vilde fyldestgjøre Litteraturens Fordringer til Dem, ligesaa trofast som De havde opfyldt dem i alle tidligere Forhold? Theater-Directionens øvrige Medlemmer ere jo ikke, og pleie heller ikke at være litterære Personer. Den er i det Smaa organiseret som en Statsforfatning, hvori forskjellige Interesser repræsenteres: i selve Regjeringen har ikke blot denne, men ogsaa Folket sit Organ; Folket er Det, som umiddelbart udgjør det Hele, altsaa i nærværende Tilfælde: Digterne og de udøvende Kunstnere, eller det litterær-artistiske, eller med eet Ord det intellectuelle Princip, Sjælen i hele Indretningen. Til at fremme dennes Rettigheder og værne om dem, er De kaldet, fordi De ligesom er født i det litterære Rige, og derfor har et medfødt Kald til at repræsentere dets Interesser. Og ligesom man i de virkelige Stater ikke harmes saa meget over, at den Adelsbaarne tænker og handler aristokratisk, som at Den, der er udgaaet af Folkets Midte, fornægter sin Fødsel og sine naturlige Pligter, idet han gaaer over paa det aristokratiske Parti, saaledes finder man sig ogsaa lettere i, at de ikke-litterære Medlemmer af en Kunst-Direction begaae litterære Misgreb, end naar Den, som just er der for Litteraturens Skyld, gjør det Samme. Men nu maa det allerede give et ufordeelagtigt Begreb om Dennes Erkjendelse af sit Embeds litterære Betydenhed, naar han, istedenfor at virke i det Store, saaledes som en Administration bør gjøre, taber sig i Detail-Arbejder, som en Anden ligesaa godt og bedre kunde gjøre, ligesom det ogsaa er et maadeligt Tegn, naar han selv gjør sig til Dilettant i det Fag, som han skulde beskytte mod alt Fuskeri. En Litterator maa jo vide af egen Erfaring, at der til enhver Art af litterære Frembringelser hører en vis Routine, saa at man ikke pludselig og uforberedt kan ligesom hovedkulds kaste sig over dem. At skrive Vers, at rette Andres Vers (vid. Don Carlos og Donna Diana), saavel som i Almindelighed — endog blot i en Oversættelse — at frembringe en Dialog, alt Dette er en Kunst, og i en Kunst bør Ingen gjøre sig til Dilettant, men allermindst en Litterator, der nødvendigen maa staae paa det Standpunkt, hvorfra han seer Dilettantbestræbelsen som en Nullitet. Uagtet det da vist nok i sig selv kun er en ringe Ulykke, om Litteraturen og Theatret forøges med nogle flere

maadelige Arbeider, saa er det derimod en reel Ulykke, at den Tanke, som ligger til Grund for slige falske Bestræbelser, og som er uforenelig med forstandig Agtelse for Kunsten, skal findes hos Kunstens Bedømmer og eneste Repræsentant i Administrationen. Thi hvor den rette Indsigt mangler paa den ene Side, vil den ikke ogsaa der mangle paa de andre? At Dette virkelig er Tilfældet, sees desværre af næsten Alt hvad der ved Theatret henhører under den litterære og artistiske Administration. Overalt viser sig en økonomisk Tendens, overveiende alle de andre: At faae ret mange nye Stykker hurtigt satte i Gang, for paa denne Maade at fylde Kassen, istedenfor at give et ringere Antal af godt valgte og godt indstuderede Arbeider. Hvilken Scandal var ikke den første Forestilling af Donna Diana? Det var ei engang en Generalprøve paa et Stykke. Hvorledes kunde man vel undres over, at det ved en saadan Forestilling maatte mishage? Den lange, tomme Musik i anden Act kunde have været undgaaet, dersom man ikke havde forceret Stykket frem, men ladet det prøves tilstrækkeligt og i Costume. Dette er kun et enkelt Exempel, men det kunde forøges med mangfoldige andre. Hvad isærdeleshed Theater-Directionens Bestemmelser med Hensyn paa Digterne angaaer, og den Maade, hvorpaa den behandler disse, da skulde man troe, det var Directionens Hensigt at dræbe al original dramatisk Litteratur. Jeg vil blot omtale to herhen hørende Ting: een som angaaer alle Forfattere, nemlig Regulativet; og dernæst den Maade, hvorpaa jeg selv behandles af Directionen. Det kan gjerne være, at visse af disse Bestemmelser ikke have fundet Medhold i Deres private Overbeviisning, men Dette er ikke nok, De burde i saa Fald have forhindret dem.

Hvad Regulativet angaaer, da blot følgende Par Ord: At indskrænke Betalingen for originale Stykker, er en ikke blot illiterær, men saare latterlig Bestemmelse i et Land, hvor der — høit regnet — ere fire dramatiske Forfattere, som kunne komme i Betragtning. At sætte et fast og uforanderligt Regulativ, er en Indskrænkning, som Directionen gjør i sin egen Autoritet til at belønne det Overordenlige overordenligt. At lade Tids-Udstrækningen være Maalestocken for Betalingen, er en Erklæring af Directionens Incompetence til at dømme efter æsthetiske Principer. Og endelig at forandre den saaledes bestemte Maalestock, ved at gjøre den uforholdsmæssig mindre, alt efter som Tids-Udstrækningen formindskes, er en skammelig Bestemmelse, og dobbelt skammelig, da Directionen maa vide, hvad Nytte Kassen har havt af Skuespil af mindre Tids-Udstrækning end en heel Aften. Jeg for min Part vilde ansee mig for vanæret ved at indlevere nogen Vaudeville eller noget Stykke af mindre Omfang til Directionen, saafremt det ikke skeete paa udtrykkelig Opfordring, f. Ex. i Anledning af en Festdag, thi i saa Fald vilde jeg — naar jeg forresten havde Lyst — gjøre det gratis, om det forlangtes.

Men mange af de bedste og morsomste Sujetter ere ubrugelige ved Fest-Forestillinger; og over Bearbejdelsen af hine har Directionen, ved sin Undervurdering af de mindre Stykker, slaæet en Streg, i det Mindste hvad min Virksomhed angaaer.

5 I Henseende til min egen Stilling har jeg da først at beklage mig over Undervurderingen af den Genre, som jeg selv har indført, og som i de senere Aar især har glædet Publicum og beriget Kassen, altsaa over Utaknemmelighed og Uerkjendtlighed. Men denne Følelse viser sig i Directionens hele øvrige Forhold til mig, først og fremmest i dens eller dens Medlemmers gjentagne
10 pedantiske Klager over at jeg ikke oversætter Nok, Klager, som den fremfører for Kongen, for mig selv og for Enhver som vil høre dem. Vel ere mine Restancer ikke saa betydelige, som Directionen selv troer; men om de end vare det, er jeg da den eneste Efterladende ved Theatret? Hvorfor klages ikke over Siboni? hvorfor ikke over Nielsen, der aldrig lærer nogen Rolle? Hvad
15 Nytte gjør f. Ex. Mad. Wexschall for nærværende Tid? Den er saare indskrænket. Men hun har anvendt sine bedste Aar til Theatrets Tarv; og Dette kommer hende tilgode, som det ogsaa bør. Men en Digers Virksomhed i denne Henseende vedbliver, selv efter at han har ophørt at skrive. Selv om jeg aldeles Intet bestilte, mener jeg, at en liberal Direction kunde gjerne udbetale
20 mig 600 Rbdlr. aarlig, for den Nytte, adskillige af mine Oversættelser og Originaler have gjort Theatret og gjøre det endnu. Men især skulde Directionen betænke, hvorledes det er den selv, som har betaget mig al Interesse for Theatret, deels ved det allerede Anførte, deels paa mange andre Maader. De erindrer jo nok vor gamle Strid om Deres Rettelser og Forandringer i mine Manu-
25 scripter (mig uafvidende), Noget der er ligesaa upassende for Dem at gjøre, som for mig at taale, ligeledes om Directionens Uvillighed til at conferere med mig om Rollebesætninger (i disse Dage har jeg havt en ny Prøve derpaa). Upassende er det ogsaa, at den forandrer Rollebesætningen i mine ældre originale Stykker, uden at tage mig paa Raad. Kort sagt: i Alt viser Directionen,
30 at den har glemt, at jeg er Embedsmand ved Theatret, at jeg er Digter og Skribent, og at jeg, efterat have anvendt i detmindste Halvparten af mit Liv paa at studere Theatret, vel maa have en rigtigere og sikkrere Dom om Alt hvad der hører til den æsthetiske Side deraf, end Directeurerne, der hovedkuldts ere komne ind i et Fag, der idetmindste i denne Henseende er dem
35 fremmed, endskjøndt de alligevel vil vide og forstaae Alting bedre. Det er ikke i slige Details at Directionen skal staae paa sin Autoritet, men i det Større og mere Omfattende. Med eet Ord: Directionen glemmer, at jeg, som Embedsmand, ikke staaer i samme Forhold til den, som en fremmed Forfatter, og at den, paa Grund af min litterære Character, ikke har Ret til at behandle
40 mig paa samme Maade som Begynderne eller Fuserne.

Her har De min Troesbekjendelse, og jeg kan endnu resumere den saaledes: Som Theater-Directeur kan jeg ingen Agtelse have for Dem; og hvis De, i hvad jeg har ladet trykke, har fundet Noget, som tyder derpaa, da vedkjender jeg mig det. Men heraf maa De ingenlunde slutte, at jeg ikke skulde have Agtelse for Dem i andre Henseender. Tvertimod, jeg agter Dem i høi Grad ⁵ baade som Menneske og som Litterator, og jeg har Venskab for Dem; uden Dette vilde jeg neppe have sagt Dem min Mening saa ærligt, som jeg her har gjort. Jeg indseer da ikke rettere, end at vi, tiltrods for det Forefaldne, kan vedblive at omgaaes venskabeligt, og at baade jeg kan komme til Dem, og De til mig. Ingen har læst et Ord af dette Brev, ei engang min Moder eller min ¹⁰ Kone, og jeg har ingen Copie deraf. Ifald De vil brænde det, efter at have læst det, saa er det uden Spor; og hvad De har læst deri, bør ikke kunne fornærme Dem, da det er sagt under fire Øine. Jeg forbliver

Deres ærbødigste

J. L. Heiberg. ¹⁵

304. C. Molbech til J. L. Heiberg.

Kjøbenhavn. 8de Mai. 1834.

At Hr. Professoren ikke før nu modtager et Svar paa Deres Skrivelse af 26-28de April, maa De ikke tilskrive nogen anden Grund, end at min i det sidstforløbne Aar ved to Sygdomme svækkede Helbredstilstand, ogsaa betydeligt har svækket min Arbejdsevne, og gjort det mere nødvendigt for mig at ind- ²⁰ skrænke min Virksomhed til Forretninger, der meer eller mindre paaligge mig som Pligt. Dette kan neppe, uden efter vidtløftigt Maal, gielde om Besvarelsen af Deres Skrivelse, siden De vil, at denne skal gielde for privat; og jeg ikke, med Hensyn paa mig selv, finder dens Indhold at være af den Vigtighed, at det paalagde mig et Svar som Pligt mod mig selv. Men jeg kan dog ikke lade ²⁵ Hr. Professoren være ganske uvidende om, hvor lidt De ved den aldeles afgørende Tone, hvori De tiltaler mig, har kunnet imponere min Mening og Overbeviisning om de, mig selv vedrørende Gienstande, som De i Deres Brev afhandler; eller hvor lidt jeg har kunnet overse, at dette Brev er langt fra at være skrevet med den Styrke i Dialektik, jeg ellers ikke vil fraskrive Dem; ³⁰ endskiøndt jeg undertiden vilde ønske Dem, at De brugte den anderledes og bedre.

Om noget i Deres Skrivelse fordrede Besvarelse af mig, maatte det vel være dens sidste Afdeling. Det er heri, De ytrer Deres Misfornøielse med adskillige Punkter af det Kongel. Theaters Bestyrelse, og henvender Deres Anke i ³⁵ den Anledning udelukkende til mig, i det De til den Grad forvexler mit Individ med Directionen, hvoraf jeg er Medlem, at De endog paa eet Sted lægger mig til Last »at jeg ikke virker i det Store, som en Administration bør

giøre«. Jeg maatte have ulige mere Tid og Lyst til at skrive, end jeg har, hvis jeg ansaae det for nødvendigt at bevise, hvorledes denne Deres Imputation strider mod alle logiske, politiske og retlige Former. Sagen ligger jo ogsaa ene deri, at De vil have Krig med Theater-Directionen, som De tillægger
5 Undervurdering af Deres Fortienester, Utaknemmelighed og Uerkiendtlighed imod Dem, med flere andre Forseelser. Nu vil De hverken angribe Directionen, Chefen eller Etatsraad Kirstein, fordi De vel veed, at dette kunde have mere ubehagelige Følger for Dem; men derimod anseer De det for ganske fareløst, at maskere Deres virkelige Angreb, ved at lade det gaae ud over mig
10 allene; og enhver Exception fra min Side vil De møde med det løierlige Argument: at om endog noget i Directionens Bestemmelse og Handlemaade, som De finder daddelværdigt, »latterligt«, »skammeligt«, m. m. ikke har fundet Medhold hos mig og i min Overbeviisning, saa er jeg derfor dog lige strafskyldig i Deres Øine; thi jeg burde have forhindret det. De maa altsaa
15 forudsætte, at jeg i Theater-Directionen har tre Stemmer, i Stedet for een; men hvorpaa De grunder denne Supposition er mig umuligt at begribe. — Men De gaaer endnu videre, og udtrykker Dem paa flere Steder bogstaveligen, som om jeg var den hele Direction, eller som om jeg i enkelte, og tildeels mig slet ikke vedkommende Tilfælde, kunde styre Theatret med autokratisk Myndig-
20 hed. De argumenterer bl. a. saaledes: da jeg skriver Vers (hvilket skal bestaae i, at jeg har gjort en Overs. af Don Carlos, som flere Skuespillere erklærede, de ei kunde udføre deres Roller efter, i det mindste saameget bedre, at Skuespillerne have været fornøiede med samme) da jeg retter Andres Vers (her henviser De til den oversatte Donna Diana — hvorfor ikke ligesaa godt til »Dandserinden« eller hvilket andet poetisk Arbeide, der først faldt
25 Dem ind? De har ligesaa megen Grund til det ene, som til det andet) da jeg frembringer Dialoger (nemlig i et Par franske Stykker, jeg har oversat) og dette altsammen kun for at fuske i en Konst, hvori jeg som Literatør »burde see Dilettantbestræbelsens Nullitet«; og da saaledes »den rette Indsigt mangler
30 paa den ene Side« hos mig, »vil den da ikke ogsaa fattes paa de andre?« — Jo, det forstaaer sig, svarer De; og »det sees desværre af næsten Alt hvad der ved Theatret henhører under den literære og artistiske Administration«. — Heraf vil altsaa Enhver, efter den gamle Logik, slutte: at det er mig, denne Administration, som et særskilt Departement, sorterer
35 under. — Men dersom ikke Alt det foregaaende i Deres Brev sigtede udelukkende til mig, vilde jeg, i Følge Sagens virkelige Beskaffenhed, snarere antage: at De i ovenanførte Sted undtagelsesviis har villet være meget galant imod mig; i det De nemlig just vilde tilskrive mig det, som De fradrager eller fra-regner fra »næsten Alt« i bemeldte lit: og artistiske Administration. Dersom
40 De derimod, som nu vel maa antages, just har villet udtrykke den modsatte

Mening: saa maatte jeg, i Fald jeg troede det nødvendigt, i Detail at forsvare mig mod Deres Angreb, dog først spørge Dem: hvor Authorisationen findes for mig til at overtage det Departement i Theaterbestyrelsen, som De tillægger mig; nemlig: den hele littéraire og artistiske Deel af Administrationen? — eller hvor Bemyndigelsen for Dem, til at gjøre mig, som Individ, ansvarlig ⁵ for en saa vidtløftig Deel af denne Administration, at den, med Undtagelse af det oeconomiske Detail, omtrent udgjør alt det Øvrige. Det vilde være alt for latterligt, om jeg forudsatte, at jeg her behøvede at underrette Dem om Theaterbestyrelsens Indretning, om Theater-Chefens administrative Function, om det den oeconomiske Directeur underlagte Departement, m. m. Men jeg ¹⁰ veed ikke desmindre ei hvad jeg skal troe om det Spørgsmaal eller Udraab, De henvender til mig: »Hvilken Scandal var ikke den første Forestilling af Donna Diana? (!) Det var ei engang en Generalprøve paa et Stykke«. — Jeg vil ikke tale om, hvad historisk Sandhed der er i denne Deres Yttring, eller dens videre Udførelse: at det, paa Grund heraf intet Under var, at dette ¹⁵ Stykke mishagede. Thi det er til Hs. Exc. Theater-Chefen jeg maa overlade at afgjøre: hvad Ret De kan have til i saadanne Udtryk at karakterisere bemeldte Forestilling, med hvilken Publicum yttrede sit Bifald, og hvormed Directionens Medlemmer, om de end indsaae at Stykkets Udførelse vel vilde vinde ved oftere Gientagelser, havde Grund til at erklære sig tilfredse. Hvad ²⁰ mig, som enkelt Medlem af Directionen angaar, da er mig, ved min Ansættelse i dette Embede, i den Kongelige Resolution herom paalagt som særskilt Pligt: at deeltage i Alt hvad der henhører til Theater-Censuren, eller Bedømmelsen af dramatiske Arbeiders Brugbarhed for Theatret. Den Kongel. Instruction for Theaterdirectionen af 23. October 1801, henlægger nemlig ogsaa denne ²⁵ Deel af Theater-Bestyrelsen under Directionens forenede Virksomhed og Ansvar; og jeg maatte allermindst kunne vente mig, at Nogen, der kiender Theatret i saa mange Aar, som De, kunde faae i Sinde at henvende til mig i Særdeleshed Klager, som de, Deres Skrivelse indeholder, og hvilke De, bedre end Mange Andre, maae vide, ligesaa fuldt vedrøre Directionens øvrige Medlem- ³⁰ mer, som mig. Saalidt det nu kan falde mig ind, her at ville forsvare Directionen i noget af de Punkter, hvori De angriber den, vil jeg dog, netop med Hensyn til eet af samme, Regulativet for de dramatiske Forfatteres Honorar, vedkiende mig den oprindelige Deel, jeg har i samme, for heller ikke i denne Henseende at beholde en Skyldfrihed i Deres Øine, som De desuden ³⁵ ei vilde lade gielde; efterdi De mener, det var ikke nok, om jeg opponerede imod mine Colleger, men jeg maatte omstøde deres Beslutninger. Ideen, at ogsaa mindre dramatiske Arbeider burde honoreres, ikke med en rund Sum, men efter Analogien af den Maade, hvorpaa 5 Acts Stykker altid have været honorerede, og at der burde tages Hensyn til saadanne dramatiske Arbeiders ⁴⁰

større pecuniaire Værdi for Theatret, der, saavidt saadant tør forudsiges, ved de første Forestillingers meer end almindelige Held bebude sig som Cassestykker — denne, eller disse Ideer, ere oprindeligen udgaaede fra mig; og jeg havde allerede i Sal. C. R. Mantheys Tid yttret dem. — Den specielle Indretning af 5 Regulativet tilhører Directionen; og med Undtagelse af nogle af de ledende Principer for dette Regulativ, maa jeg afvise Deres specielt til mig henvendte Klage over samme. — At denne, som alle lignende almindelige Forskrifter, i enkelte Tilfælde kan synes mindre passende eller billig i dens Anvendelse, vil ei kunne bevise dens generelle Urigtighed. Men Deres Angreb paa Regu- 10 lativ[et] er overhovedet ligesaa grundløst, som upassende (for ei at sige noget værre) i dets Udtryk. Regulativet har saaledes ikke indskrænket, men udvidet Betalingen for opførte originale Arbeider; og at den bestemte Maalestok er forandret ved en uforholdsmæssig Formindskning af Betalingen for mindre Stykker, vil ligeledes let kunne bevises at være falskt — for saavidt 15 som man ikke aldeles vilde fravige de gamle Forhold i Betalingen — som i det Hele ere fulgte — eller forandre dem dertil, at Stykkerne skulde betales, ikke i Forhold til deres Udstrækning, men til deres Korthed; en Maalestok, som De neppe vil kunne vise mig, nogensteds at være indført. — Efter hvilken Maalestok De vilde have Deres egne originale Arbeider for Theatret 20 betalt, skal jeg ikke kunne sige; men maa efter Deres Udtryk formode, at Deres hele Klage over det »Latterlige«, »Skammelige«, for dramat: Forfattere »Vanærende«, som De tillægger bemeldte Regulativ, reiser sig derfra, at De er misfornøiet med ikke at have faaet Deres sidste Vaudeville (som jeg hører) betalt som et Fem-Actsstykke. Hvorfor De da ikke strax indkom med Deres 25 Klage herover for Directionen, begriber jeg ikke; i det mindste udretter De intet ved nu at anbringe den, i Stedet for paa sit rette Sted, i et Brev, som De kalder privat, til mig. Jeg seer vel af dette Brev, at De vil have Deres Theater-Arbeider betalte efter en anden Maalestok, end enhver anden Forfatter; men hvorledes denne skulde indrettes for at tilfredsstille Dem, angiver 30 De ikke. Kun dette yttre De bestemt: »at en liberal Direction gjerne kunde udbetale Dem 600 Rbdlr aarlig, for den Nytte, adskillige af Deres Oversættelser og Originaler have gjort og endnu gjøre Theatret«; om De endog, som Theater-Oversætter aldeles intet mere bestilte. (Jeg bemærker i Forbigaaende, at i Følge en uimodsigelig Auctoritet, »giver Kongen Dem 1000 Rdlr. 35 aarlig som Theater-Oversætter«). Jeg kan forsikre Dem om, der er ikke et eneste Sted i Deres hele Brev, hvori jeg er saa enig med Dem, som i dette. Kunde jeg udvirke det, skulde det ikke vare længe, førend De skulde see Dem denne Fordring tilstaaet — dog, maa jeg tilføie, under den Betingelse, at en lignende Pension tilstodes Professor Øhlenschläger, uagtet han 40 hverken klager eller fordrer, saaledes som De; men tværtimod har været meget

tilfreds med, at det nye Regulativ har skaffet ham en forhøiet Indtægt af hans to sidste dramat. Arbejder, som han efter den forhen giældende Bestemmelse slet ikke havde havt. — At det i øvrigt ikke kan være Theater-Cassens Bestemmelse, at uddele slige Pensioner, troer jeg dog, De ved nogen Eftertanke selv vil erkiende; uagtet jeg vil tilstaae, at jeg i Følge Deres Brev ei har kunnet faae de bedste Tanker om Deres Indsigt i det, som udfordres til et Theaters rigtige og ordentlige Bestyrelse. Men da det hele Brev er skrevet i en polemisk Aand og Tendents, hvorefter De har giort Dem Umage for at drive Alt til Yderlighed, ingensteds at ville erkiende giensidig Adkomst og Ret, og see Alt i det værste Lys: bør jeg efter Billighed tiltroe Dem bedre 10 Evne, naar De var i Stand til at betragte Theatersagerne saaledes, som De vilde gjøre det, hvis De Selv stod uden for dem. Enhver maa ogsaa finde det ikke meget anbefalende for Deres Raisonnement og Paastand, at De bestandig maa bruge Dem Selv, og Deres egen Vurdering af egne Fortienester til Beviis og Bestyrkelse; thi Enhver veed, hvor farligt dette er, og hvor let man derved 15 gaaer udenfor Stregen. — Men, hvad der meer end noget andet heri har undret mig, er det reent pecuniaire Synspunkt, hvorfra De betragter Deres Virken som dramatisk Digter. De forsikkrer, ei mere, under det nu giældende Regulativ for Honoraret, at ville indlevere nogen Vaudeville eller noget mindre Stykke til Theatret, fordi De vilde ansee Dem for vanæret ved den, 20 efter Deres Mening for ringe Betaling De kan vente Dem. — Jeg tilstaaer, at fra den æsthetiske Side betragtet, forekommer det mig, at maatte være Directionen aldeles ligegyldigt, om De, med saadanne Forfatter-Grundsætninger, aldrig mere skriver noget for Theatret; thi det er dog ikke Pengene, der skal betale og belønne en Kunstner for sit Arbeide, og det forekommer 25 mig at være mere vanærende for Geniet, at ville gjøre sine Productioner afhængige af en Pengepungs Omfang eller Vægt, end at modtage et Honorar, som kunde have været større.

Jeg forlader hermed denne Sag med den Erklæring: at Intet har været mig ubehageligere og bitterere ved Læsningen af Deres Brev, end at see den inhu- 30 mane, egoistisk-fiendtlige, ikke blot ufredelige, men Striden søgende Aand og Tone, hvori det er skrevet, med Hensyn paa Tingen og de reelle Forhold. — Hvad min Person angaaer, da er jeg, efter den Tone, De engang har angivet i den flyvende Post No. 18, aldeles ligegyldig ved Alt hvad De skriver om mig, det være med eller uden Publicitet. At modbevise og giendrive den Deel 35 af Deres Brev, hvori De først vil bevise, at De ikke har skrevet om eller imod mig, og tilsidst siger, at De vilde, Læseren skulde overføre paa mig, hvad De har skrevet saaledes, at det kan gielde baade om Rahbek og mig — kan ikke falde mig ind; thi Deres Raisonnement er her (som De ogsaa Selv alt for vel har følt, imedens De skrev), for svagt, og lider formeget under Mod- 40

sigelser og synlig Forvirring, til at det skulde behøve nogen Giendrivelse. Hvad De i Deres Brev siger, har ikkun yderligere forvissat mig om, hvad jeg tilforn, ved at læse rigtigt, havde seet: at De ved en Uartighed vilde hævne Dem over det, ved en ubegribelig Vildfarelse, mig tillagte Angreb paa Dem i Kiøbenh. Skilderi. Jeg siger og gentager: ved en Uartighed; thi mit Forhold til Dem i meer end 20 Aar, min offentlige Erkiendelse af Deres Værd og Fortienester som Digter og Stilist, Deres egen — endnu i Deres sidste Brev vedgaaede Agtelse for mig som Menneske og Literator, som jeg tør være stolt nok til at troe, at De deler med ikke Faa, hvis Dom er mig mere værd end al mulig offentlig Roes — endelig min borgerlige Stilling — alt dette tilsammen- taget maatte have afholdt Dem, hvis De ogsaa som Forfatter satte Priis paa Levemaade og Urbanitet, fra et Udfald imod mig — som De for Resten maa være forvissat om, at saameget Maaden, hvorpaa det af Dem fremførtes, maatte krænke mig, saa er det mig i Tingen selv fuldt saa ligegyldigt, som det bør være. De skal have ondt ved at bevise af det, jeg har præsteret, at jeg er »en daarlig Theater-Oversætter«; og om ogsaa De Selv, eller Tredie-Mand i de Stykker, jeg har oversat, skulde kunne finde en eller anden enkelt Mangel, saa skal jeg til Giengield kunne fremlægge en Liste paa forfeilede, stive, udanske, og uheldigt dialogiserede Steder af Deres Arbejder. Beviser dette, at De er en daarlig Theater-Oversætter? — Heller ikke rører det mig det aller- mindste, at De i Deres Brev vedgaaer »De ingen Agtelse har for mig som Theater-Directeur«; thi jeg seer og erfarer, at De er aldeles incompetent til at bedømme mig i denne Qualitet. At De derimod agter mig som Literator, sætter jeg megen Priis paa, netop af den modsatte Grund; og vil aldrig ophøre, at betragte denne Deres Dom som en Ære for mig. — Men hvad Slutningen af Deres Brev angaaer, og den Forsikkring om Deres Venskab, m. m. som der yttres: saa forekommer dette mig ganske, som om den ene gode Ven A. vilde komme til den Anden B. paa dennes Værelse, give ham et Par ret forsvarlige Ørefigen, og forlade ham med disse Ord: Vær forvissat om, min kiære B! at jeg har en høi Grad af Agtelse for Dig fra meer end een Side. Modtag disse Ørefigen, som Beviis paa min Ærlighed og paa mit Venskab; thi uden dette havde jeg ikke givet Dig dem. Stik dem i Din Lomme, nu Du har faaet dem; »saa ere de uden Spor«; og hvad Dine Kinder have følt ved samme »bør ei kunne fornærme Dig, da Du har faaet Svien under fire Øine«. — Jeg tilføier endnu kun dette: at den Forsikkring, De affordrer mig, for at kunne troe, at jeg ikke har skrevet Artikelen i Kiøbenh. Posten 57—58, bør jeg give Dem offentlig; og skal dette ogsaa skee en af Dagene; endskiøndt det vel, ligesom nærværende Svar, kommer noget sildigt.

Ærbødigst

C. Molbech.

E. Skr. Hr. Professoren ville tillade mig endnu at tilføie følgende, ikke unødvendige Erklæring og Underretning: Hverken min Tid, Lyst eller Helbred tillade mig, at befatte mig mere med Polemik, enten paa Tryk, eller i Breve. Jeg besvarer derfor intet Brev, som De muligen maatte ville i Fremtiden tilskrive mig, angaaende Indholdet af vore sidste vexlede Breve; og, for ei at⁵ fristes dertil, henlægger og giemmer jeg det uaabnet. Skulde De derfor i litteraire eller Embeds-Sager have noget at ville meddele mig, maa jeg udbede mig, at dette maatte skee mundtlig; og De skal til enhver Tid være forvisset om, ei blot at møde hos mig enhver Artighed, som Mænd af Opdragelse skyldte hinanden i det selskabelige Liv; men ogsaa i enhver Henseende den samme¹⁰ Velvillie, det altid har været mit Ønske og min Bestræbelse, at vise Dem.

305. *J. L. Heiberg til C. Molbech.*

13 Mai 1834.

Af vedlagte Document vil Hr. Justitsraaden see, at jeg selv er i Besiddelse af en vistnok ogsaa uimodsigelig Autoritet for, at jeg i Qualitet af Theaterdigter og Oversætter ikke har større Gage, end de 600 rbdhr, som udbetales¹⁵ mig af Theater-Kassen. Da Flere, og maaskee Directionens egne Medlemmer, staae i samme Vildfarelse, vilde De meget forbinde mig ved at berigtige samme, naar Leilighed dertil maatte gives.

Det er en Misforstaaelse af mine Ord, naar Hr. Justitsraaden troer, at jeg ønsker eller forlanger en »Pension« af Theaterkassen. En Pension kunde jeg²⁰ jo ikke begjære, uden at tage min Afsked, men Dette kunde aldrig falde mig ind, saalænge min Kone er ved Theatret.

De mangfoldige andre Misforstaaelser af mine Ord vil jeg, ifølge Deres Ønske, ikke berøre videre, men forskaane Dem for alt videre Skriveri om disse Materier. Men at jeg aldrig i nogensomhelst Anledning skulde skrive Dem til,²⁵ er Noget, hvortil jeg ligesaalidt kan forpligte mig, som De ved næriere Overlæg vil forlange det.

Det vedlagte Document beder jeg om at maatte ved Leilighed erholde remitteret under Convolut.

Ærbødigst

J. L. Heiberg. 30

306. *J. L. Heiberg til Fondet Ad usus publicos.*

Kjøbenhavn den 23de Juni 1834.

I Anledning af den høie Directions Skrivelse af 10de dennes, tillader jeg mig at fremkomme med den underdanige Begjæring, at mit til Udbetaling forfaldne Capital-Afdrag med Renter, tilsammen 161 rbdhr 9 β r. S., maatte henstaae indtil næste Aar, da jeg inden den Tid ikke seer Mulighed til at udrede³⁵

det. Den Godhed og Velvillie, jeg oftere har fundet hos den høie Direction, giver mig Haab om, at jeg ogsaa denne Gang vil, om muligt, see mit underdanige Ønske opfyldt.

Underdanig

J. L. Heiberg.

5 307. *A. E. Boye til J. L. Heiberg.*

Vesterbroe d. 27de Julii 1834

Her sender jeg Dem endelig alle de forlangte Breve, Dem og Deres Familie vedkommende, det hidtil har været mig mueligt at finde i den store og for en stor Deel i fuldkommen Uorden modtagne Masse af Rahbeks og hans Hustrues efterladte Papirer. Da De ønskede min skriftlige Tilstaaelse for, at aldeles
10 intet mere fandtes af de ovennævnte, Dem tilkommende Papirer, har jeg maattet foretage nogle tykke Pakker til Giennemsøgning, hvormed jeg endnu ikke er færdig. Saasart denne Efterforskning, som Heden og min Ubeqvemhed til Arbeid gjør noget mæisommeligt, er tilendebragt, skal Tilstaaelsen in optima forma følge. Vel troer jeg ikke, at der er noget, i det mindste ikke noget
15 af Betydenhed, tilbage, men hvad der gjør mig lidt tvivlrædig er, at jeg meget vel erindrer, da vi giennemgik de Rahbekske Papirer paa Stedet, at have seet, skøndt ikke havt i Hænde, en Gienpart af en Ansøgning fra Deres Fader fra 1801 eller 1802 om at vende tilbage til Danmark. Denne Gienpart har det ikke været mig mueligt at finde, og dog er jeg vis paa at den kom hiem til
20 Skifteforvalteren, Cancellieraad Holstein, saa vel som det øvrige. Vær imidlertid forvissat om, at der, med mit Vidende, ikke skal blive en Tøddel tilbage af de her omtalte Papirer, og undskyld imidlertid venskabeligst min Seendragtighed. Jeg kan ligeledes paa min Ære forsikkre Dem om, at intet Menneske har seet, eller faaer at see, det mindste i disse Sager, saa længe de have
25 været, eller forblive, i mit Værge.

Naar De skriver til Deres Fader, saa undskyld mig ogsaa hos ham paa det bedste, og send ham min ærbødige og venligste Hilsen. Modtag Selv en lignende Hilsen fra

Deres hengivneste

Boye.

30 308. *J. L. Heiberg til Bernhard v. Beskow.*

Kjøbenhavn d. 30 Juli 1834.

Herr Hofmarskalken og Kammerherren

tager jeg mig den Frihed før min Afreise at takke for Deres Besøg igaar, idet jeg beklager, at min Fraværelse skal forhindre mig i at nyde Deres ærede Selskab i de faa Dage, De opholder Dem her i Staden.

35 Min Bogbinder har lovet mig, at han til i Overmorgen skal være færdig med et Exemplar af de 4 første Bind af mine Skrifter, hvilket han da paa mine Vegne vil tilsende Hr. Hofmarskalken; og da jeg saaledes maa forlade mig

paa ham, istedenfor selv at overbringe min ubetydelige Gave, tillader jeg mig ved denne Leilighed at tilføie, at jeg beder den betragtet som en aldeles pretentionsløs Souvenir. En ligesaa pretentionsløs Ubetydelighed tillader jeg mig herved at vedlægge.

I det Haab, at jeg ved Deres Tilbagekomst her til Staden vil finde Leilighed til at gjøre Dem og Hendes Naade Kammerherrinden min Opvartning, har jeg den Ære at undertegne mig,

Hr Hofmarskalk og Kammerherre,

Deres allerærbødigste

J. L. Heiberg. 10

309. *J. L. Heiberg til Det kgl. Teaters Direktion.* Kjøbenhavn den 2den October 1834.

Ifølge Hans Excellence Theaterchefens mundtlige Anmodning: jo før, jo hellere at forskaffe Theatret et nyt Stykke, havde jeg imandags den Ære at indsende Scribes nyeste, for Théâtre français skrevne Lystspil: La passion secrète, som jeg allerede i Sommer, under mit Ophold paa Landet, havde oversat, og som jeg netop stod i Begreb med at lade afskrive, da jeg modtog Hans Excellences Anmodning. I dette Stykke, hvorom jeg ikke tvivler, at det ved en god Udførelse jo vil gjøre stor Virkning paa Scenen, anseer jeg følgende Rollebesætning for at være den eneste, hvorved en saadan Virkning kan opnaaes: 20

Dulistel..... Hr. Stage.

Albertine ..... Mad. Nielsen.

Clotilde..... Fru Heiberg.

Leopold ..... Hr. Holst.

Desrosairs..... - Dr. Ryge. 25

Victor ..... - Phister.

Albertines Rolle, som paa Théâtre français udføres af Mlle Mars, vilde min Kone ogsaa kunne spille, men Madam Nielsen er upaatvivlelig ogsaa istand dertil, og for Clotildes Rolle er min Kone, ifølge min Mening, aldeles uundværlig. 30

Hvad som er af yderste Vigtighed, er at det i 3die Act forekommende elegante Selskab virkelig fremstilles elegant, hvorfor jeg tillader mig at foreslaae, at de stumme Personer, som udgjøre samme, maae fornemmelig fremstilles af Dandsere og Dandserinder, og at Hr. Dandsedirecteur Bournonville maatte af Directionen vorde anmodet om at instruere dette Personal om hvorledes det har at bære sig ad, for at give Tilskuerne en Forestilling om en parisisk Soirée.

Underdanig

J. L. Heiberg.

310. *J. L. Heiberg til Fondet Ad usus publicos.*

Kjøbenhavn den 20 October 1834.

Underdanig P. M.

Efter at have modtaget den høie Directions Skrivelse af 30te dennes, har jeg pønset paa, hvorledes jeg skulde gjøre Udvei til at opfylde de mig deri forelagte Betingelser. Men da det for Øieblikket er mig aldeles umuligt at udrede det hidtil forfaldne Rentebeløb, har jeg ingen anden Udvei, end underdanigen at gjøre det Tilbud: at jeg i førstkommende December-Termin betaler 40, skriver fyrgetyve Rbdlr. r. S., og i den næstfølgende Juni-Termin Resten af det nuværende Beløb samt hvad der til den Tid paanye maatte være faldet til Indbetaling.

I Haab om den høie Directions Overbærelse for denne Gang, forventer jeg dens ærede Svar.

Underdanig

J. L. Heiberg.

311. *Fr. Paludan-Müller til J. L. Heiberg.*

Den 17 Decbr. [1834?]

Tak for den fortræffelige lille Bog, De sendte mig. Jeg har læst den med den største Fornøielse og tænkt meget over den. Den er paa eengang klar og dybsindig, og bringer paa en behagelig Maade gennem sin skønne Form de vigtigste og høieste Materier frem for Læseren, som blot behøver at være lidt opmærksom, for at tilegne sig en stor og overraskende Nydelse. Mig forekommer den at være en af de smukkeste og sindrigste Afhandlinger jeg har læst, og netop af den Art, at den maa vinde Folket, enten det vil eller ikke. Dette skal De erfare vil ogsaa blive Tilfældet, og hertil vil Stilens alvorlige Tone bidrage Sit; thi man er nu eengang forvænt: det Sublime forlanger man behandlet med et vist Decorum og Alvor, og til denne Fordring kan der vel ogsaa være Grund.

Jeg har sendt Bogen til min Svoger, Overlærer Lange i Vordingborg, der i denne Tid har fuldendt en almindelig Grammatik. Maaskee kan han have godt af de til Slutningen tilføiede Sprogbemærkninger, hvis han ikke allerede har anstillet de samme.

Deres hengivne

Fr. P.-M.

Saasart jeg er bleven fri for en afskyelig Qværke og Forkjølelse, kommer jeg til Dem, for at opklares i et Par Puncter af Afhandlingen, som jeg ikke ganske kan faae til at stemme med mine egne Tanker.

312. *J. L. Heiberg til P. E. Lind.*

Kjøbenhavn d. 29 Decbr. 1834.

Høistærede!

Jeg har læst Deres Fortælling, har læst den med sand Interesse, ja med Andagt, og dog veed jeg endnu ikke ret, hvad jeg skal sige om den. Den forekommer mig saa ny, saa overraskende, at jeg endnu ikke har formaaget at orientere mig i den tilfulde; det forekommer mig, at jeg maa læse den engang endnu, eller idetmindste recapitulere den i mine Tanker. I de aphoristiske Bemærkninger, som jeg her vil tage mig den Frihed at fremsætte, maa jeg altsaa bede Dem, at De ikke endnu vil see en Dom, men kun en Skizze af de første Betragtninger, som en Læser anstiller, efterat den levende Deeltagelse, hans Phantasie har skjænket den interessante Fremstilling, viger Pladsen for en vaagnende Reflexion.

Jeg erkjender i Deres Fortælling deels en ægte poetisk Fremstilling, livlig og smagfuld, piquant og overraskende, klart udhævende, rigtigt forbindende de Gjenstande, som skulle fremstilles; deels en høi og alvorlig Tendens, som allerede fra Begyndelsen af antydes, og paa en sand kunstnerisk Maade gjenneføres til sit Maal.

Men ved Siden heraf finder jeg, saavel i Fremstillingen, som i Tendensen, Noget, som jeg idetmindste efter det første Indtryk ikke kan bifalde.

I Fremstillingen — til hvilken jeg, eftersom den modsættes Tendensen, ogsaa maa henregne Planen — maa jeg dædle, at den ædle Simplicitet, som gaaer igjennem den hele Composition, skal lide Afbræk paa en (efter min Følelse) saa forceret Character, som Carls. Den Forbrydelse, som han ikke blot begaaer een, men gjentagne Gange — Mord — er trolig hos en Person af den laveste Classe (i denne forefalde, som bekjendt, næsten alle Mordforbrydelser), men den er ganske utrolig hos en Mand af Dannelse. Hans Sletthed maatte udentvivel vise sig i ganske andre Handlinger, der kunde gjøre ham ligesaa afskyelig, men mindre unaturlig. At han kan gjentage den efter Loven høieste Forbrydelse flere Gange, og dog undgaae Straffen, erindrer vel meget om Romanskrivernes bekjendte Vilkaarlighed. At Sligt ikke er umuligt i Virkeligheden, indrømmer jeg gjerne, men det er usandsynligt; og De veed sikkert, at i Kunsten troer man ikke paa det Sande, hvis det ikke tillige er sandsynligt. Hans første Forbrydelse (i Sverrig) vil jeg endda lade passere; ligeledes den anden (da han gjenneborer Johan); men den tredie (Emilies Mord) gjør allerede intet Indtryk paa mig, fordi jeg aldeles ikke kan finde den trolig. At han nu endelig for fjerde og sidste Gang skal dræbe Richard, er vel under de Omstændigheder tilstrækkelig motiveret; men naar man lægger dette sidste Drab til den foregaaende Sum, fremkommer der en Climax af Afskyligheder, der synes mig at gjøre det Indtryk, som en Parodie paa det

Græsselige. Hvorfor vil desuden Johan hævne den Forbrydelse, som Carl har begaaet i Sverrig? Johan er fra først af skildret som en religiøs, i sig selv og sine Følelser fordybet, mere reflecterende end handlende Character; hvorledes kan han da finde sig beføiet til at tage personlig Hævn over en Ungdomsven, og for en ham uvedkommende Sag, istedenfor at overlade Hævnen til den Dommer i Himlen, som han saa klippefast troer paa? Hvorledes kan han, foruden den Tanke, at fjerne Emilie fra Carl, endnu have Rum til den, at ville myrde sin fordums Ven? Og hvorledes har allerede den forstandige, klartseende Richard kunnet tillade, at Søsteren kom i Huset hos et Menneske, om hvis Slethed han var saa overbevist? — Ogsaa Catastrophen synes mig i sin Plan at laborere af Usandsynligheder, der altfor meget erindre os om, at det er en Roman, som vi læse. Det vilde allerede være frappant, om blot een Dansk havde deeltaget i det ægyptiske Tog, og været saa fortrolig med Napoleon, uden at Rygtet skulde have nævnet det; men her er Usandsynligheden multipliceret med tre. Jeg indseer vel den skønne Tanke i det Træk, at Richard dør i det forjættede Land, men det koster for meget at faae den udført. Den Maade, hvorpaa Carl kommer, og forsvinder igjen, og kommer igjen etc., udføres ogsaa med altfor meget Theater-Maskinerie. — Men lad mig nu ogsaa tilføie, at Richard er en høist fortræffeligt skildret Character; det skulde undre mig, om Forf. ikke her havde havt et fra Virkeligheden laant, mig velbekendt, Forbillede for Øie; og lad mig tillige tilføie, at den Scene paa Kirkegaarden, hvor Johan læser Emilies Navn paa Gravstenen, er Noget af det meest Poetiske og Effectfulde, som jeg nogensinde har læst.

Dette leder mig umiddelbart til at gjøre Rede for hvad der forekommer mig misligt i Tendensen, hvis høie Værd og Betydning jeg forresten levende paaskjønner. Det er en udmærket Opgave, at fremstille en ærlig Tvivler, som Richard, der just formedelst Ærligheden og Grundigheden af sin Tvivl ender med at see den opløst i klar Overbeviisning; det er ogsaa fuldkommen rigtig tænkt, at en uhyre Sorg udretter hvad Hverdagslivets døsig Begivenheder ikke formaaede at frembringe; og derfor er den Scene, hvor han læser i Bibelen for den af sit Vanvid opvaagnende Johan, af stor Virkning, thi den er grundet i Sandhed. Men denne, kun i store Øieblikke fremtrædende Begeistring, hvori alle Tvivlens Dissonanser opløses, kan ikke være permanent, allermindst hos et Menneske som Richard, hvis foregaaende Scepticisme baade var ærlig og grundig, og som strax efter sin Omvendelse (om jeg tør kalde den saa) kaster sig ud i Verdens bevægede Strøm; den kan iblandt andet ikke være vedvarende hos en Læge, hvis Virksomhed saa ganske hører til Forstandens Regioner, at den Tro, der tager — jeg vil ikke sige, Fornuften, men Forstanden tilfange, umuligen kan vedligeholde sig hos ham. Jeg for min Part kan ikke dadle de Mennesker, som i farefulde Øieblikke gribe til Bønne-

bogen, men henlægge den, saasnart Faren er draget forbi; thi det er just i Ulykkens Tid, at man trænger til Overbeviisningens Trøst, men det er ganske naturligt, at Det, hvis Gyldighed kun bevises ved vor Trang dertil, svækkes, naar Trangen ikke længere er tilstede, eller idetmindste er mindre levende. Det er umuligt, at en Character, som Richards, kan finde sin absolute Bero- 5 ligelse i Troen, forsaavidt som denne er adskilt fra Erkjendelsen; han kan idetmindste ikke tilveiebringe dette Resultat uden ved en tour de force, hvorved han, idet han faaer Troen, renoncerer paa Erkjendelsen; men derved taber han i een Henseende hvad han vinder i en anden; han bliver til et andet Menneske, og til en saadan Metamorphose er der ingen Grund, ja den er ei en- 10 gang ønskelig, eftersom Trangen til Erkjendelse er hans egenlige Væsen, der hverken kan eller bør forandres, og desuden er saa respectabel, at vi ugjerne see den forsvinde for Noget, der vel paa en Maade er høiere, men dog ikke høit nok, siden det ikke kan forliges med en anden, ligesaa menneskelig Trang, som Mennesket ligesaalidt kan renoncere paa, uden at degraderes. Exempler 15 paa Mennesker, som fra den utilfredsstillede Erkjendelse ere flygtede til en Erkjendelsen udelukkende Tro, have vi nok af; men Richard har for gode Anlæg, til at ende saaledes. Ikke i denne Art af Tro kan han finde sin vedvarende Beroligelse, men vel i en speculativ Theologie, til hvilken jeg beklager, at Forf. ikke har ledet ham. Jeg seer vel, hvorledes en saadan er antydet i 20 S, ligesom dens ydre Skal i M. Men saa meget mere maa jeg beklage, at Forf., ved at fremstille eller antyde vore aandelige Bestræbelsers mange forskellige Veie og Afveie, ikke opfylder det Løfte, som heri synes at indeholdes: at føre os til det sande Resultat; thi det, hvorved vi nu blive staaende, er ikke absolut, men forbigaaende, om aldrig af anden Grund, saa fordi det ikke tilfreds- 25 stiller, fordi det ikke optager sine Modsætninger i sig, uden at tilintetgjøre dem.

Men jeg bemærker, at jeg har indladt mig paa Mere, end jeg egentlig vilde. Jeg vil endnu engang gennemlæse det hele, inden jeg erklærer ovenstaaende Aphorismer for min bestemte Dom. Vil De imidlertid selv komme mig til Hjælp med foreløbige Oplysninger og Gjendrivelser, da vil det være mig sær- 30 deles kjært.

Under alle Omstændigheder bør Deres Værk trykkes, enten i den flyvende Post eller særskilt — herom kan vi altid nærmere deliberere — men det bør offentliggjøres, da det er meget for interessant til at blive liggende i Forfatterens Pult. 35

Jeg er i denne Tid saa beskjæftiget med et Arbeide, der skal være færdigt til en vis Dag, at jeg kun vil kunne anvende nogle Recreationstimer til den gjentagne, omhyggelige Læsning af Deres Fortælling. Det kommer nu an paa, om jeg uden Ubeskedenhed kan bede Dem om at maatte beholde Manuscriptet i 14 Dage til 3 Uger. Deres forseglede Billet er i mit Værge; den er naturligviis 40

uaabnet; dog beder jeg om at maatte beholde den, idetmindste til jeg tilbageleverer Manuscriptet. Men dette Tilfælde vil — som jeg haaber — ikke indtræffe, idetmindste ikke uden en foregaaende Capitulation, om hvis Betingelser, især med Hensyn paa Publicationsmaaden, vi sagtens blive enige.

5

Deres ærbødige

J. L. Heiberg.

313. *J. L. Heiberg til P. E. Lind.*

Kjøbenhavn den 1ste Januar 1835.

Med megen Fornøielse har jeg læst Deres Svar paa mine Bemærkninger, og jeg forudseer allerede, at vi i mange Punkter, om ikke i alle, ville blive enige.

10 Da jeg nu har den Fornøielse at kjende Forfatteren, vil jeg hellere foreslaae en mundtlig Samtale til yderligere Discussion, end fortsætte den ved Correspondance. Kun saa Meget vil jeg foreløbig bemærke — hvis jeg ikke i mit forrige Brev allerede skulde have udtrykt det tydeligt nok — at ihvad man end maatte kunne indvende mod Deres Fortælling, saa er dens poetiske Værd

15 saa ualmindelig stort, at jeg ubetinget raader til dens Udgivelse. At omarbejde, kommer der sjelden Noget ud af; men nogle hist og her anbringelige, let practicable Forandringer vilde jeg maaskee tillade mig at foreslaae Dem, naar jeg omtrent i Midten af Maaneden faaer paanye gjennemlæst Manuscriptet. I den flyvende Post kunde vel Fortællingen, uden Skade for sig

20 selv, optages, naar jeg lod omtrent 6 Nummere ad Gangen udkomme. Jeg har nemlig længe havt den Plan at levere større Artikler paa eengang eller idetmindste i store Portioner, saa at Bladet afvexlende kan opfylde den dobbelte Bestemmelse af et Ugeblad og et Hæfteskrift, alt eftersom de meddeelte Artikler gjøre den ene eller den anden Form ønskelig. Honorar vilde jeg isaa-

25 fald betale Dem som enhver Anden, i Forhold til det Honorar, jeg selv modtager af Forlæggeren. Separat-Aftryk ere desuden til Deres Tjeneste.

Naar jeg betænker, hvor uventet jeg har gjort Bekjendtskab med en sand poetisk Aand, finder jeg, at der idag er dobbelt Grund til at ønske vor Litteratur et glædeligt Nytaar.

30

Deres ærbødige

J. L. Heiberg.

314. *J. L. Heiberg til J. C. Ryge.*

[11/1 1835]

ALFERNE.

Skuespil i een Act.

Personerne:

35 Coronata, Alfernes Dronning . . . . . Mad. Holst.
 Zerina } Alfer . . . . . { Jfr. Lassen.
 Zeretta } . . . . . { Jfr. Nielsen, senior.

II,14

Martin, Landmand	Hr. Holm.	
Therese, hans Hustru	Mad. Winsløw.	
Marie, deres Datter	{ Jfr. Lund og Fru Heiberg.	5
Kuno, en gammel Bjergmand		
Kunigunde, hans Hustru	Jfr. Jørgensen.	
Henrik, deres Sønnese søn	Hr. Waltz.	
Grimmemann, Birkedommer og Skolemester..	Hr. Rosenkilde.	
Mannegrimm, ligeledes	Hr. Phister.	10
Johan, Martins Avlskarl	Hr. Schneider.	
En Bjergtold	Hr. Pätges.	
En fyrstelig Drabant	Hr. Bruun.	
Alfer. Feer. Bjergaander. Landfolk. Fyrstelige Drabanter.		

Bemærkninger ved Personerne og deres Costume. 15

Alferne fremstilles af lutter Børn (Pigebørn. Drengene, som i Pige dragt see maneerligt ud, kunne ogsaa bruges).

Feerne fremstilles af Choristinder,

Bjergaanderne af de mindste Chorister (ingen Fruentimmer).

Landfolkene fremstilles af de Chorister og Choristinder, som ikke bruges 20 til Bjerg-Aander eller Feer. Mellem Landfolkene ere Børn af begge Kjøen. Nogle af disse, om ikke alle, kunne siden omklædes til Alfer. I første Scene er nemlig et Børnebal, og først i tredje Scene komme Alferne; desuden forlade Børnene Theatret, længe før den første Scene er ude.

Til de fyrstelige Drabanter tages omtrent 4 af de Chorister, der først 25 have været Bjergaander.

Alferne have ingen Vinger. Deres herskende Farver ere Hvidt og Himmelblaat.

Bjergaanderne ere sorte og ildfarvede.

Ved Landfolkenes Costume kan det bøhmiske lægges til Grund, forresten 30 med al mulig Frihed.

Marie maa ikke stikke for meget af imod Alferne. Da det er hendes Fødselsdag, og Festen er til hendes Ære, kan hun bære en Dragt, som vel i Snittet stemmer overeens med Landfolkenes, men som er let og klar (f. Ex. af Gaze), hvid med blegrød Besætning, hvilket, naar Alferne faae hvid Dragt med lyse- 35 blaa Besætning, vil paa eengang stemme overeens med disses Dragt, og contrastere tilstrækkeligt dermed. Eller ogsaa kan hun være aldeles hvid, med Besætning af smalle, hvide Atlaskes Baand. Hovedet er bart, med en rød

Rosenkrands paa. Hun maa være saa lidt tilhyllet, som muligt. Begge de Skuespillerinder, som udføre denne Rolle, maae naturligviis være fuldkomment eens klædte; kun skal den Voxne have en visse Rosenkrands paa Hovedet.

6 Coronata maa være yderst glimrende og phantastisk klædt. Samme Farver som Alferne. Paa Hovedet en glimrende Maane (ikke den fra Kjærlighed ved Hoffet, den maa være større og pragtfuldere). Denne Maane bærer hun, til Tegn paa, at hun er den Samme, som før kaldtes Diana eller Luna. Kunde nogle Jagt-Symboler anbringes, uden at skade Costumets Ensemble, da var
10 det godt.

Henrik i grønt Jæger-Costume med Fjer i Hatten.

Grimmemann og Mannegrimm ere begge fuldkommen eens klædte: lysegraae (Spurve-Couleur) Kjole og Beenklæder. Jeg foretrækker den lysegraa Farve, fordi man da i den mørke Decoration, som forestiller den underjordiske
15 Kjælder, bedre vil see Nedfaldet af den Dukke, der skal forestille Grimmemann. Desuden kaldes de i Stykket: »Graaspurve«.

Bjergtrolden bliver aldeles som de andre Bjergaander, uden særegen Distinction.

Zerina og Zeretta blive aldeles som de andre Alfer, uden særegen Di-
20 stinction.

NB. Coronata, Alfer, Feer og Bjergaander vise sig mod Slutningen med Reisetasker og Reisetave, eller med andre phantastiske Attribute, der tyde paa, at de reise bort.

Decorationer og Requisiter.

25 1ste Scene.

Landlig Egn, omgivet af Bjerge. Theatrets største Dybde.

I. I Forgrunden kommer Intet.

II. I Mellemgrunden:

a) Paa Kongens Side:

30 1. Martins Huus, nyt, pænt, af en lys Farve.

2. Udenfor samme en lille, nylig anlagt Have, omgivet med et lavt Gitter, og omkring samme lidt Buskværk. Børneballet og det syn-
gende Chor-Personal af Landfolk er i Haven. Foran er Gitteret
aabent for Dem, som gaae ud fra Haven eller ind i den. I Haven
35 nogle Forhøininger, der ikke behøve at sees, men hvis Hensigt er,
at lette nogle af Karlene den Handling at springe over Gitteret.
Imellem Buskværket udenfor Gitteret (indad Scenen til) nogle lig-
nende, usynlige Forhøininger, paa hvilke Zerina og Zeretta kunne
staae, saa at det har Udseende af at de staae paa Toppen af Buskene.

b) Paa Damesiden:

Grimmemanns Huus, lille, forfaldet og daarligt.

c) Midt imellem begge, eller lidt nærmere ved Damesiden:

Nedgang til en Bjergværksgrube, bedækket med et Par løse Bræder. Det er bedst at den bliver lidt ophøiet, for at falde i Øinene, dog ⁵ ikke anderledes, end at de Personer, som gaae fra Forgrunden til Baggrunden naturligen kunne tage Veien over den. Zerina og Zeretta tage i Slutningen af Scenen et af Bræderne fra, og Grimmemann, som vil løbe ud til Baggrunden, falder i Gruben.

III. I Baggrunden:

10

a) Allerbagest:

1. Et høit Bjerg, hvorover der gaaer en Sti, som begynder nede ved Jorden ved Damesiden, og taber sig saa høit i Luften som muligt paa Kongens Side. Ad denne Sti gaae Alferne, ikke blot Zerina og Zeretta, men flere foruden.

15

2. Et lille Vand skiller dette Bjerg fra Scenen.

b) Paa Damesiden:

1. En simpel Bro, som fører over Vandet; den vender Siden til Tilskuerne, og kan gjerne tabe sig i Coulissen.

2. Foran Broen, lige ved Begyndelsen af den, paa Scenen (o: paa ²⁰ denne Side Vandet) et nyplantet Træ, meget lille og spædt; det er plantet samme Dag — og under samme en simpel Træbænk.

c) Paa Kongens Side: Her er den bageste Deel af det allerede omtalte Havegitter.

Anm. Bjergstien i Baggrunden maa falde godt i Øinene, og ikke skjules ²⁵ af Træer eller Andet.

2den Scene.

Bjergaandernes Metalkjelder. Theatret saa kort som muligt. Rødlig Belysning.

Lamperækken gaaer halvt ned.

Phantastiske Formationer af Guld, Sølv, Erts o. s. v. Flammer lyse fra Af- ³⁰ grundene. Ved en af disse viser Bjergtrolden sig i en stærk, rød Belysning. Paa Damesiden, men strækkende sig langt ind paa Scenen, er et Klippestykke, som gaaer ud i Coulissen. En Dukke, klædt som Grimmemann, med et Riis i den udstrakte Arm, falder fra Loftet ned bag dette Klippestykke, i samme Øieblik som Decorationsforandringen er foregaaet, og Skuespilleren, som fore- ³⁵ stiller Grimmemann, kryber imidlertid fra Coulissen ind bag Klippestykket.

I Baggrunden en lille Vogn paa to Hjul, læsset med Metaller og Ædelstene. Seletøi for et Muulæsel, men saaledes indrettet, at Grimmemann kan spændes i det, og trække Vognen over Scenen. Pidske til at knalde med.

3die Scene.

Have udenfor Coronatas Pallads. Theatret af Middeldybde. Bagteppet falder ligeforan Mellemgrunden af den første Decoration. Stærk Belysning.

I denne Scene voxer blomstrende Planter pludselig op af Jorden, ligeledes et stort Træ, som tager Zerina, Marie og Zeretta med sig i Toppen. Alt Dette forsvinder igjen successive, inden næste Changeмент.

4de Scene.

Decorationen fra første Scene, men med saadanne Forandringer, som kunne tænkes foregaaede i et Tidsrum af syv Aar:

- 10 1. Det lille Træ ved Broen er blevet stort, Stammen saa tyk, at en voxen Person kan være skjult bag ved det. Det var bedst, om der paa samme Sted var en Lem i Gulvet, hvorigjennem den lille Marie kunde komme bort, naar den store er traadt frem.
- 15 2. Martins Huus seer noget forfaldet ud, og er blevet smudsig i Farven. Haven, Gitteret og Buskværket findes ikke mere; paa samme Sted staae derimod et Par ikke alt for høie Brændestabler.
3. Istedefor Grimmemanns Huus er kommet et nyt, stort og smukt.
4. Over Bjergværksgruben er kommen en Lem med en Jernring i, og omkring den et lavt Gitter, med en Dør i den ene Side. Baade Lemmen og Døren
- 20 ere practicable, eftersom Grimmemann kommer tilbage fra Gruben.

315. *J. L. Heiberg til J. C. Ryge.*

12 Januar 1835.

Herr Doctors ærede Skrivelse af Dags Dato iler jeg med at besvare.

1. Jeg tænker, at alle Theatrets Pigebørn, og de Dreng, som ved Omklædning kunne see ud som nette Piger, maa være Alfer. Jo flere, jo bedre.
- 25 2. Jeg mener, at Alferne meget vel kunne have blaae Gevandter, overladende forresten dette Punkt til Hr. Doctors egen Bestemmelse.
3. og 4. Antallet af Feer og Bjergaander maa jeg overlade til Hr. Zinck at bestemme, eftersom Dette maa rette sig efter de af ham componerede Chor.
5. Hvormange Par der behøves ved Børneballet, vil Hr. Solodandser Funck
- 30 bestemme. Efter hvad han har sagt mig, vil han ikke have mange. Der bliver heller ikke Plads til noget stort Antal paa det indskrænkede Rum, hvor Dansen skal foregaae, og hvor desuden Landfolkene skulle være forsamlede. Dansen varer iøvrigt ganske kort, blot under det første Chor; derpaa kunne alle Børnene gaae bort, og klæde sig om til Alfer.

Først nu seer jeg, at De ønskede mit Svar paategnet det mig oversendte Papiir. Jeg beder Dem undskyldte, at det ikke er skeet, og sender Dem derfor Deres Brev tilbage, for at De kan sammenholde Spørgsmaalene med Svarene.

I den Opskrift, jeg sendte Dem igaar, har jeg begaaet en Feiltagelse, ved at forlange Chorister til at forestille de fyrstelige Drabanter. Da Disse nu hver- 5
ken skulle synge eller tale, kunne Statister være tilstrækkelige.

Ligeledes har jeg glemt en væsenlig Omstændighed: I fjerde Scene, henimod Slutningen af Stykket, skulle Coronata, Feer, Alfer og Bjergaander pludselig komme tilsyne paa Scenen, ligesom ved et Trylleslag. Jeg tænker, at Dette kan tilveiebringes derved, at man sætter nogle practicable Buske og Træer 10
paa Scenen, hvilke staae i Forbindelse med Coulisserne. De vedkommende Personer kunne da stille sig bag disse Træer og Buske, og staae skjulte der, indtil det Øieblik, da de skulle aabenbare sig. Jeg indseer vel, at der ikke bliver Plads til dem Alle; men naar blot Coronata og et Par af hver Art af hendes Følge træde frem paa denne pludselige Maade, vil man ikke lægge 15
Mærke til, at de Øvrige træde ind successive. Maaskee kunde ogsaa Brændestablerne benyttes til dette Øiemed. En egen Belysning, enten stærkere eller svagere end den sædvanlige, vilde her være af god Virkning. Bortgangen skeer i formelig Procession, under et Chor.

Det Træ, som skal benyttes til den lille Maries Forvandling til den store, 20
maa have en meget bred Stamme, for at selv de Tilskuere, der staae allerlængst hen paa Siden, ikke skulle ane Forvandlingen. At det i 7 Aar har havt en saa ualmindelig Væxt, er omtalt i Stykket, og paa en Maade motiveret.

Jeg bemærker endydermere, at Marie og Grimmemann ere de eneste Personer, som sees baade før og efter de syv Aars Forløb. Alle de andre ere for- 25
deelte saaledes, at de blot vise sig enten før eller efter dette Tidsrum. Ellers vilde det blive vanskeligt for saa mange Personer, at antyde Forandringen i deres Udseende.

Ærbødigst

J. L. Heiberg.

316. C. Molbechs og C. L. Kirsteins Censur over »Alferne«.

Den 26de Jan. 1835. 30

Alferne,

eventyrligt Skuespil i een Act, af J. L. Heiberg.

Modtaget til Censur d. 25de Jan.

Da dette Skuespil baade har været udskrevet, efter Rollebesætningen oplæst og prøvet, inden det er kommet mig for Øie: kan jeg indskrænke mig til her 35
at yttre det Ønske, at det, uagtet sin for vort Theater og vort Publicum usædvanlige og fremmede Charakter, og uagtet enkelte Partier af Stykket (de

komiske nemlig) tildeels ved Forestillingen let kunne komme til at see mere burleske ud, end det vel egentlig vil være tienligt for et Skuespil af saadan Art, dog maa møde saa gunstig en Modtagelse, som mulig — et Ønske, jeg ikke allene gjør for Theatrets og Forfatterens Skyld; men fordi jeg i Opfyldelsen vil see en heldig Betingelse mere til at skaffe det romantiske og eventyrlige Skuespil, hvilket jeg betragter som en Vei til at hæve den synkende Theater-Smag, Indgang paa vor Scene og hos vort Publicum.

C. Molbech.

Den 13d Februar 1835

10 Da det her yttrede Ønske, hvis Grunde jeg aldeles er enig med, allerede er gaaet i Opfyldelse, vil jeg blot indskrænke mig til at lykønske Forfatteren og Theatret til Udfaldet.

C. L. Kirstein.

317. *J. L. Heiberg til P. E. Lind.*

19 Febr. 1835.

Oprigtig talt, synes det Digt, De har sendt mig iforgaars, mig ikke godt nok til at være Prolog til saa god en Fortælling. Mod Ideen af Digtet har jeg Intet at indvende, men mod Maaden, hvorpaa Ideen er gjort anskuelig, Adskilligt. Hvis det allerede i Fortællingen forekommer mig, at den faste Troes Erhvervelse skeer altfor hurtig og er gjort altfor let, da maa jeg i langt høiere Grad gjøre samme Indvending imod Digtet, hvori en Storm paa Søen 20 gjør samme Mirakel. Selv som et Billed paa Livets Storme, synes det mig at være en altfor ofte brugt, og noget tør Allegorie. — Men forresten maa De naturligviis selv bestemme, om De vil lade Digtet sætte foran Fortællingen, som Prolog, hvorom jeg da idag eller imorgen venter Deres Bestemmelse, eftersom jeg nu netop staaer i Begreb med at sende Manuscriptet til Trykkeriet. — 30 Separat-Aftryk ere allerede bestilte, og skulle henligge til Deres Disposition.

Deres ærbødigste

J. L. Heiberg.

318. *J. L. Heiberg til Det kgl. Teaters Direktion.*

Kjøbenhavn den 19 Febr. 1835.

Allerede i lang Tid har, ved alle Forestillinger af De Danske i Paris, den Tromme, som skal være i Orchestret, og som har et formeligt Parti at udføre 30 under Accompagnementet til de Herrer Kirchheiners og Phisters Vise i første Act: »Med Foden paa Nakken«, etc., ikke været tilstede, hvorved Visen ganske har tabt sin militaire Character. Trommen kan paa dette Sted saa meget mindre udelades, som Componisten (Reichardt) udtrykkelig har foreskrevet 35 den, hvilket ogsaa indlyser af de tydske Ord: »Die Trommel gerühret«, etc.

— Ved sidste Forestilling af Stykket udeblev endydermere den Tromme, som skal høres paa Theatret i første Acts Finale. Hvorvidt Dette skeete blot af Uagtsomhed — i hvilket Tilfælde jeg ikke vilde paatale det — eller med Forsæt, kan jeg imidlertid ikke afgjøre.

Ligeledes har i lang Tid, ved alle Forestillinger af Recensenten og Dyret, 5 den Tromme, som skal være i Orchestret, og som har et formeligt Parti at udføre i Ouverturen og under Choret: »Det er dog skammeligt, os at lade staae saalænge«, etc., været borte, til stor Skade for Effecten. Heller ikke kan jeg bifalde, at den Lirekasse, som udtrykkelig er foreskreven, og som af og til skal høres paa Theatret, i Afstand, ved alle sildigere Forestillinger er ude- 10 bleven. Man kan vel sige, at alt det her Omtalte er Bagateller, men man vil ogsaa indrømme, at paa Theatret ere Bagateller af Vigtighed. Naar der bestandig subtraheres Noget fra det eengang bestemte, kan man let overskride Grændsen. Lidt efter lidt tabe Stykkerne i Liv og Interesse; Tilskuerne føle det, men de ere sig ikke altid bevidste, hvori Savnet bestaaer. 15

Hvad Trommens Mangel i begge Stykker angaaer, da har jeg flere Gange klaget derover, saavel til Herr Syngemester Zinck, som til Herr Concertmester Funck; men da min Erindring ikke har frugtet, har jeg ingen anden Udvei tilbage, end at henvende mig til den høie Direction, med allerærbødigst Begjæring om at hine vilkaarlige og uberettigede Indgreb for Eftertiden maae 20 vorde standsede.

Underdanig

J. L. Heiberg.

319. *J. L. Heiberg til Henrik Hertz.*

13 Marts 1835.

Inden jeg lader Fragmentet af Faust aftrykke, vil jeg dog tilstille Dem Correcturen, for at De kan gjenemsee den, og — ifald De ønsker det — gjøre 25 Forandringer. Finder De Noget at bemærke ved min Part, da beder jeg Dem underrette mig derom. De kan gjerne beholde Correcturerne i nogle Dage.

Deres

J. L. Heiberg.

320. *J. L. Heiberg til P. E. Lind.*

Kbhavn d. 14 April 1835. 30

Høistærede!

Idet jeg herved har den Ære at oversende Dem 30 Explr. af den flyvende Posts Nr. 44—49, samt Deres Manuscript, beder jeg Dem modtage min Tak for det interessante Bidrag, De har leveret til Bladet. Den flyvende Post har allerede tidligere havt det Held at være den første Debut for Forfattere, der 35 siden have indtaget en udmærket Plads i Litteraturen. At denne Lykkestjerne

endnu ikke er vejet fra den, vil sikkert stadfæstes ved Deres Fremskriden paa en Bane, som De upaatvivlelig har Kald til at betræde.

De meddelte Digte har jeg læst med megen Fornøielse, især de 4 første, og mellem disse især det 2det, 3die og 4de, og mellem disse især det 3die og 4de. Der er noget Friskt og Duftende deri, Noget som tiltaler Phantasien. De 4 sidste ere mere reflecterende, og behage mig derfor mindre. De 4 første kunde jeg passende indrykke i eet Nummer, under Titel: »Digte af r. l. d.«, og de sidste 4 samlede i et andet Nummer, under den Titel, De selv har givet dem.

Deres ærbødigste

10

J. L. Heiberg.

321. J. L. Heiberg til C. Molbech.

Kjøbenhavn den 21 April 1835

En Upasselighed er Skyld i at jeg ikke strax besvarede Hr. Justitsraadens Skrivelse af den 18de dennes.

Ordet afvente, som man ofte hører, og vel ogsaa læser, er maaskee en Germanisme, og kan passende ombyttes med *oppebie*.

Men Flygtning kan jeg umulig ombytte med Flygtling, da jeg aldrig veed at have hørt det sidste, men idelig det første. Vel siger man *Elskling*, *Yndling*, *Yngling*, som Hr. Justitsraaden anfører, men man siger ogsaa *Betydning*, *Søgning*, *Dronning* o. s. v. Efter Reglen er *ling* en Diminutivstavelse, *ning* og *ing* derimod ikke. I vor Theater-Litteratur have vi allerede to Stykker, i hvis Titel dette Ord forekommer: »Eduard i Skotland, eller Flygtningens Nat«, og »De to Dage, eller Flygtningerne«. *Flygtling* har jeg aldrig seet hos nogen Forfatter. Udentvivel er det en Germanisme.

At vi paa Dansk kunne bruge *gjensee* og *nedslaae* (*i tempora finita*) — hvilket synes mig at være en meget almindelig Tale- og Skrivebrug — er en Frihed, som adskiller Dansk fra Tydsk, i hvilket sidste Ord Præpositionen nødvendigen maa skilles fra Verbet. Saa meget mindre bør vi give Slip paa denne characteristiske Fordeel. I den simplere daglige Tale pleie vi rigtignok at adskille hine Ord i deres Bestanddele, men ikke altid i den ædlere eller pyn- teligere Stil; og De vil sagtens have bemærket, at jeg i min Oversættelse af det omhandlede Stykke har søgt at nærme Stilen til Skriftsproget langt mere end jeg pleier, fordi jeg derved vilde undgaae at give det Hele et modernt Udseende.

Værdigedes klinger ikke ilde i en dannet Udtale, men kan forresten let ombyttes med et andet Ord.

Præler kan forandres til *glimrer*; Officerer til *Herrer*.

I Henseende til den *Tête à tête*, som finder Sted mellem Rohan og Mad. de Nangis, da lader den franske Forfatter disse Personer komme ud fra Mad.

de Nangis' Sovekammer; jeg derimod lader dem komme fra den hemmelige Dør, saa at man kan troe, de have spadseret med hinanden (f. Ex. i en til Slottet hørende Have). Andet indseer jeg ikke, der er at gjøre herved, uden at betage Stykket en af dets piquanteste Situationer.

Naar Hr. Justitsraaden er enig med H. Exc. Chefen om at den Replik om 5 Miraklerne bør udelades ved Opførelsen, er der Intet videre at sige derom, skjøndt jeg ikke indseer Grunden, thi hiin Replik er en af de meest characteristiske til Skildringen af Tidsalderens Frivolitet, og kan, i sin Forbindelse med hele Stykkets Tone, aldrig have anden Betydning.

Jeg sender endnu ikke Stykket tilbage, fordi jeg først vil forespørge mig 10 hos Hr. Justitsraaden, om De ikke finder det hensigtsmæssigst, strax at lade det trykke, hvilket kan skee paa 8 til 14 Dage, hvorpaa da en Souffleurbog kunde udskrives, medens Rollerne indstudies efter de trykte Bøger. Herved vilde vindes megen Tid, saa meget mere, som Stykket dog bør være udkommet, inden det opføres. Om ogsaa en og anden af de Spillende forlanger en 15 skreven Rolle, da ville de dog neppe alle gjøre Fordring derpaa.

Ærbødigst

J. L. Heiberg.

322. J. L. Heiberg til Henrik Hertz.

23 Mai 1835.

Kjære Ven!

20

Jeg føler Trang til at takke Dem endnu engang for den sjeldne Nydelse, som De igaar forskaffede mig og os Alle. Jo mer jeg tænker paa Deres Stykke, desto yndigere, desto skjønnere finder jeg det. Det er i høi Grad originalt og ualmindeligt, maaskee især fordi det er saa naturligt; thi det Naturlige forekommer os næsten Fremmed og Ualmindeligt paa Scenen. Det lille Infusions- 25 dyr af et Sujet voxer til en Rigdom af piquante Situationer, som man forbauses over. Dialogen har De med overordenlig Kunst gjort overordenlig kunstløs; der er Intet tradi[tionelt i den; Alt kommer anderledes, end man, ifølge de sceniske Traditioner, venter det; intet Coquetterie, ingen Stræben efter Effect. Især Petrines Character udtaler sig med en saa stor Natur og Sandhed, at 30 den just derved er bleven høist ualmindelig. Selv i det Vanskeligste er ikke mindste Anstrengelse synlig; Naturen er her Resultatet af den største Kunst. Sligt røber den sande Mester. Upaatvivlelig vil dette Digt betydeligen forhøje Deres allerede saa fast grundede Digtværk. Hvor er det dog ikke velgjørende at høre noget Poetisk og Fuldent mellem alle de halvgjorte Arbejder, som vi 35 daglig plages med baade paa Tryk og paa Scenen! — Men er det nu ikke fortvivlende, at Mange i Publicum, ja udentvivel selv de æsthetiske Dommere (at sige Theatrets) neppe kan see Forskjel paa Deres rimede Lystspil og

et Fuskeri som den under Titel af Navnet eller det tredobbelte Frieri opførte Platitude? — Dog vi maae trøste os med, at Muserne see Meget, som undgaaer Molbechs Øie. — Kom dog endelig snart til os; jeg synes, jeg holder endnu mere af Dem, end før — om muligt.

Deres

5

J. L. Heiberg.

323. J. L. Heiberg til Frederik VI.

Kjøbenhavn den 31te Mai 1835

Til Kongen!

Professor Heiberg an-
søger allerunderdanigst
10 om, at der for 5 af hans
Skuespil, som i et Tids-
rum af $9\frac{1}{2}$ Aar ere op-
førte fra over 30 indtil 50
Gange, maa allernaadigst
15 bevilges ham et Extra-
Honorar, hvoraf Noget
over Halvparten maa li-
quideres i hans Gjæld til
forskjellige Kongelige
20 Kasser.

Hvad Deres Majestæt har virket for Videnska-
berne og for disses Dyrkere i Danmark, overgaaer
saa betydeligen Alt hvad der tilforn her i Landet
er skeet til dette Øiemeds Opfyldelse, og forholds-
viis hvad der skeer i andre Lande, hvis Omfang
er større, og hvis Midler ere rigere, at Samtiden
ikke uden største Utaknemmighed vilde kunne
glemme de Velgjerninger, i hvilke den skjønssomme
Eftertid skal see en af Deres Majestæts ædleste og
meest heldbringende Bestræbelser.

Men imellem Dem, som allerede nu dybt er-
kjende hvad først en sildigere Slægt fuldelig vil
vide at vurdere, kan Ingen være mere beføiet
til at tolke sin Erkjendelse, eller gjøre det med
en oprigtigere Følelse, end jeg, hvem Deres Maje-
stæt allerede har skjænket saa Meget, at jeg med
Hensyn paa min udvortes Stilling neppe vilde
25 have Mere at ønske, saafremt der ikke fra en tid-
ligere Tid af hvilede nogle Forpligtelser paa mig,
hvilke jeg vanskeligen kan opfylde med de i andre
Henseender tilstrækkelige Midler, som jeg ved
Deres Majestæts Naade er i Besiddelse af.

30 Endnu bestandig er jeg nemlig i en gammel Gjæld,
deels til nogle af Deres Majestæts Kasser, deels
til private Personer. Det er for at blive befriet fra
denne dobbelte Byrde, og for ei at beskyldes for
at have misbrugt den mig engang skjænkede Credi-
35 dit, at jeg vover at fremkomme med en aller-
underdanigst Bøn til Deres Majestæt.

I de sidst forløbne $9\frac{1}{2}$ Aar har jeg leveret 13
originale Skuespil til Theatret. Dem, som jeg har

leveret i tidligere Aar, finder jeg det ikke passende at beraabe mig paa, da de ikke have bragt Theatret nogen betydelig Indtægt. Men af hine sidste 13 have de fleste allerede været saa heldige at opleve et meget usædvanligt Antal af Forestillinger, ja 5 af dem have endog i det angivne Tidsrum af $9\frac{1}{2}$ Aar været opførte fra over 30 indtil 50 Gange. Ifald Deres Majestæt nu maatte finde, at det extraordinaire Held, jeg har havt med disse 5 Stykker, kunde gjøre mig værdig til et extra-ordinairt Honorar, foruden det, som jeg allerede har oppebaaret, da vilde mit allerunderdanigste Ønske være bøn hørt.

I det med Nr 1 betegnede Bilag til denne min allerunderdanigste Ansøgning har jeg gjort et Forsøg paa at beregne, hvor stor en Summa de 13 Skuespil, og isærdeleshed de 5 af dem, efter et meget moderat Overslag, kunne antages at have indbragt i Theaterkassen. Dernæst har jeg i samme Bilag opgivet de Summer, som jeg allerede har erholdt i Honorar for ethvert af de 13 Stykker; og endelig har jeg tilladt mig allerunderdanigst at indstille til Deres Majestæts allerhøieste Bestemmelse, hvorvidt en vis Procent af de 5 Skuespils Indtægt maatte allernaadigst kunne bevilges mig i fuldt Honorar, hvorfra det allerede oppebaarne Honorar vilde blive at afdrage, og den tilbageblevne Rest være det attraaede Extra-Honorar.

I Bilaget Nr 2 har jeg gjort Beregningen over hiint Afdrag og den tilbageblivende Rest. Dernæst har jeg i samme Bilag givet en Liste paa hvad jeg er skyldig til Deres Majestæts Kasser, og efterat have ligeledes fradraget denne Sum, har jeg udbragt et Overskud af henved Halvparten af den forrige Rest, hvilket Overskud jeg vilde anvende til at udslette min private Gjæld, saafremt Deres Majestæt allernaadigst maatte bevilge mig dets Udbetaling.

Naar saaledes min Gjæld til Deres Majestæts Kasser var bleven liquideret, og min private Gjæld

clareret med den mig allernaadigst bevilgede con-
tante Sum, da vilde jeg kunne anvende den mig
af Deres Majestæt allernaadigst tillagte aarlige Ind-
tægt til de Udgifter, hvortil den nærmest er be-
stemt, og jeg vilde da ikke — hvad nu idelig er
Tilfældet — see mig nødsaget til at renoncere paa
disse, for at kunne tilfredsstillende ældre Fordringer
end Øieblikkets. Ikke uden Stolthed kunde jeg da
sige mig selv, at jeg ved mit Arbeide havde for-
bedret min udvortes Stilling paa samme Tid som
jeg havde erhvervet mig et nyt Beviis paa Deres
Majestæts dyrebare Naade.

Allerunderdanigst

J. L. Heiberg,

Dr. Phil., Professor, Theaterdigter og Oversætter,
Lærer ved den militaire Høiskole.

Bilag Nr 1.

Siden den 28de November 1825 indtil den 5te Mai 1835, altsaa i et Tidsrum
af circa $9\frac{1}{2}$ Aar, ere følgende af mig forfattede originale Skuespil opførte
paa det Kongelige Theater, og hvert af dem saa mange Gange, som vedføiet:

	*1) Kong Salomon og Jørgen Hattemager.....	39 Gange
	2) Den 28de Januar.....	6 —
	*3) Aprilsnarrene.....	43 —
	*4) Recensenten og Dyret.....	45 —
25	5) Et Eventyr i Rosenborg Have.....	20 —
	*6) De Uadskillelige.....	31 —
	(NB! foruden de 6 Forestillinger af Stykket om Som- meren, inden det indlemmedes i det Kgl. Theaters Repertoire).	
30	7) Seer jer i Speil.....	25 —
	8) Supplicanten.....	1 —
	*9) Elverhøi.....	50 —
	10) Prindsesse Isabella.....	1 —
	11) Kjøge Huuskors.....	16 —
35	12) De Danske i Paris.....	26 —
	13) Alferne.....	7 —

I Alt: 310 Gange.

NB. De med * betegnede Stykker (5 i Tallet) ere dem, som have været
opførte over 30 og indtil 50 Gange.

Aaret har i Gjennemsnit 210 Forestillinger. Det er altsaa at ansee, som om i $1\frac{1}{2}$ Aar alle Theatrets Forestillinger havde bestaaet af hine 13, af mig forfattede Skuespil, eller idetmindste som om de havde bidraget til enhver Forestilling i $1\frac{1}{2}$ Aar (eftersom de fleste af dem ikke udfylde den hele Forestilling). — Eller: Naar Aaret har 210 Forestillinger, saa gives der i $9\frac{1}{2}$ Aar 5 1,995 Forestillinger, hvoraf hine 310 udgjøre mellem $\frac{1}{6}$ og $\frac{1}{7}$; d. e. i hver Saison have 4 til 6 Uger været udfyldte med mine 13 Stykker.

Hvad Indtægt disse Stykker have bragt Theaterkassen, kan, saavidt jeg skjønner, beregnes saaledes:

Abonnementet er i Gjennemsnit 300 rbdrl Sedler hver Aften. 10

Salget af løse Billetter beløber sig, naar Huset er fuldt, i Gjennemsnit til en Sum af 384 rbdrl. Dette sees af Regulativet af 18 October 1832; thi heri anslaaes f. Ex. $\frac{1}{4}$ af 5 Afteners Indtægt til 480 rbdrl, og $\frac{1}{32}$ af 5 Afteners Indtægt til 60 rbdrl, men $\frac{4}{5} \times 480 = \frac{32}{5} \times 60 = 384$.

Prindsesse Isabella gaves kun 1 Gang, men for fuldt Huus. Dens Indtægt 15 var altsaa

for Abonnementet.....	300 rbdrl,
for de løse Billetter.....	384 —

i Alt 684 rbdrl.

For Elverhøis 50 Forestillinger beregner jeg i Gjennemsnit, foruden det hele Abonnement à 300 rbdrl, hvilket udgjør ..... 15,000 rbdrl, 20 kun $\frac{2}{3}$ af de løse Billetter, altsaa à 256 rbdrl, hvilket udgjør ... 12,800 —

I Alt 27,800 rbdrl

For de andre 11 Stykker, som ikke udfylde den hele Aftens Forestilling (uagtet de fleste af dem dog udfylde meer end den halve Tid, og næsten altid have været Forestillingens vigtigste og meest tiltrækkende Bestanddeel) regner 25 jeg kun Halvparten af Abonnementet, à..... 150 rbdrl

og Halvparten af de løse Billetter, à..... 192 — ,

altsaa for enhver Forestilling af dem..... 342 rbdrl

Følgelig, naar man fra Forestillingernes Totalsum, 310 drager Elverhøis 50 Forestillinger og Prindsesse Isabellas 1, faar man $310 \div 51 = 259$ Forestillinger 30 af de 11, Aftenen ikke heelt udfyldende Stykker. Indtægten af disse er følgelig $259 \times 342 = 88,578$ rbdrl.

(NB. At der i denne Beregning er taget Hensyn til Abonnementet, uagtet Abonnenterne, ved at betale forud, maa antages ikke just at have abonneret paa visse bestemte Stykker, vil neppe findes ubilligt, da Abonnements-Ind- 35 tægten dog idetmindste er et Vederlag for Entreen til et vist Antal Forestillinger, saa at de Stykker, som have fourneret en Deel Forestillinger, maae forholdsviis betragtes som contribuerende til denne Indtægt.)

Naar de saaledes beregnede Summer adderes, bliver Total-Indtægten:

For Prindsesse Isabella.....	684 rbdlr
For Elverhøi.....	27,800 —
For de andre 11 Stykker.....	88,578 —

5

I Alt 117,062 rbdlr

i et Tidsrum af $9\frac{1}{2}$ Aar. Og Dette udgjør (efter hiin, for mig ikke saa meget gunstige Beregning) aarlig 12,322 $\frac{6}{19}$ rbdlr.

I Honorar for Stykkerne har jeg erholdt følgende Summer:

	*1) Kong Salomon og Jørgen Hattemager....	300 rbdlr	»	β	S. o. T.
10	2) Den 28de Januar.....	300 —	»	-	—
	*3) Aprilsnarrene.....	300 —	»	-	—
	4) Recensenten og Dyret.....	300	»	-	—
	Extra-Honorar for Nr 1, 3 og 4.....	650 —	»	-	—
	5) Et Eventyr i Rosenborg Have.....	300 —	»	-	—
15	*6) De Uadskillelige.....	150 —	»	-	—
	(Honoraret kun halv saa stort som ellers, fordi Stykket først opførtes 6 Gange ved Sommerforestillinger for privat Regning.)				
	7) Seer jer i Speil.....	» —	»	-	—
20	(Intet Honorar, fordi Stykket betragtedes som Oversættelse, hvilket det dog ikke er.)				
	8) Supplicanten, 120 rbdlr r. S.....	123 —	72	-	S. o. T.
	*9) Elverhøi.....	665 —	51	-	—
	10) Prindsesse Isabella.....	138 —	57	-	—
25	Extra-Honorar for Nr 10.....	200 —	»	-	—
	11) Kjøge Huuskors.....	345 —	»	-	—
	(For dette Stykke og Sproglæreren bevilgedes en Aftens Indtægt, der beløb sig til 645 rbdlr, hvoraf Sproglærerens Forfatter fik 300 r.)				
30	12) De Danske i Paris.....	332 —	88	-	S. o. T.
	13) Alferne.....	250 —	3	-	—

I Alt: 4,355 rbdlr 79 β S. o. T.

Denne Summa udgjør lidt over $3\frac{1}{2}$ pCt af den tilveiebragte Indtægt, der er 117,062 rbdlr.

En særskilt Betragtning af de med * betegnede Stykker, hvilke have været opførte over 30 indtil 50 Gange, giver følgende Resultater:

Forestillingernes Antal:

Kong Salomon etc.....	39 Gange.		
Aprilsnarrene.....	43	—	5
Recensenten og Dyret.....	45	—	
De Uadskillelige.....	31	—	
Elverhøi.....	50	—	

I Alt: 208 Gange.

Den Indtægt, de have bragt, er, ifølge det Foregaaende: 10

Elverhøi..... 27,800 rbdlr

De andre 4 have tilsammen havt $208 \div 50$ Forestillinger (naar nemlig Elverhøis fradrages), altsaa 158 Forestillinger à 342 rbdlr, hvilket udgjør..... 54,036 —

I Alt: 81,836 rbdlr. 15

hvilket i $9\frac{1}{2}$ Aar giver for disse 5 Stykker en aarlig Indtægt af 8,614 $\frac{6}{19}$ rbdlr.

I Honorar for disse 5 Stykker har jeg faaet:

Kong Salomon etc.....	300 rbdlr	»	β S. o. T.	
Aprilsnarrene.....	300	—	» - —	20
Recensenten og Dyret.....	300	—	» - —	
Extra-Honorar for disse 3.....	650	—	» - —	
De Uadskillelige.....	150	—	» - —	
Elverhøi.....	665	—	51 - —	

I Alt: 2,365 rbdlr 51 β. 25

Denne Sum udgjør ei engang 3 pCt af den tilveiebragte Indtægt, der er 81,836 rbdlr.

Regulativet bestemmer for de 5 første Forestillinger

af de længste Stykker.....	630 rbdlr,	
af de korteste do.....	80 —	30
	2) 710 —	
Middeltal..	355 rbdlr	

Da nu hele Indtægten er:

for Abonnementet.....	300 rbdlr,	
for de løse Billetter.....	384 —	35
	684 — ,	
hvilket for 5 Forestillinger udgjør	3420 — ,	

saa beløbe hine 355 rbdlr, hvilke ifølge Regulativet bevilges, sig til over 10 pCt heraf. For de følgende 5 Forestillinger gives i de gunstigste Tilfælde endnu et Overskud af en betydelig ringere Procent. Men for meer end 10 Forestillinger betales ikke, hvilket som almindelig Regel synes rimeligt, da det er temmelig sjældent, at et originalt Stykke, idetmindste i et lidet Tidsrum, opføres over 10 Gange; og selv naar Dette finder Sted, er det billigt, at den 11te, 12te og flere nærmest følgende Forestillinger blive til Fordeel for Kassen, saameget mere, som de Udgifter, der ere anvendte paa at sætte Stykket i Scene, mangengang ikke kunne dækkes, før efter et betydeligt Antal Forestillinger.

Men naar Forestillings-Antallet hæver sig til en saa betydelig Grad, som fra over 30 til 50, og naar det endog ere flere Stykker af den samme Forfatter, som have havt dette usædvanlige Held, da synes den for de sædvanlige Tilfælde gjældende Regel ikke at være anvendelig; men Kassens usædvanlige Gevinst turde maaskee motivere et Forfatter-Honorar udenfor Reglen.

Ifald der — paa Grund af at Regulativet bestemmer i Middeltal over 10 pCt. i Honorar for de 5 første Forestillinger — allernaadigst bevilgedes mig 10 pCt af den Indtægt, som de 5 fra 30 til 50 Gange opførte Stykker have indbragt (om de andre vil jeg ikke tale, uagtet nogle af dem ere opførte fra 16 til 26 Gange), da vilde Kassen have større Fordeel af denne Udbetaling, end af den sædvanlige, nemlig 10 pC for de 5 første Forestillinger, thi ved 5 Forestillinger er der endnu intet eller kun et ringe Netto-Overskud for Kassen, men ved 30 til 50 er der et høist betydeligt Netto-Overskud.

Hvor stort Held der hører til, for at et Stykke paa vort Theater skal i kort Tid opleve fra over 30 til 50 Forestillinger, sees af en Sammenligning: Da der gaves en Fest-Forestilling i Anledning af Hakon Jarls 25aarige Opførelse, gik dette Stykke den 28de Gang, hvorimod Elverhøi opførtes 50 Gange i 6 Aar.

Bilag Nr. 2.

Ifald der, af de i mit Bilag Nr 1 angivne Grunde, allernaadigst bevilgedes mig et Honorar af 10 pCt for de 5 af mine Stykker, som have været opførte fra over 30 til 50 Gange, saa vilde dette Honorar, eftersom de 5 Stykkers Indtægt har været 81,836 rbdlr, beløbe sig til..... 8,183 rbdlr 57 β S. o. T. Da jeg nu allerede har modtaget

i Honorar for disse Stykker ..... 2,365 — 51 -

saa vilde jeg erholde et Extra-Honorar af..... 5,818 rbdlr 6 β S. og T.

Heraf ønskede jeg da for det Første at lade liquideres saa Meget, som jeg maatte være skyldig til Kongelige Kasser. Denne Gjæld er, saavidt jeg erindrer — betydelige Vildfarelser findes neppe i min Angivelse — følgende:

Til den slesvig-holsteenske Kasse skyldte jeg 500 rbdlr r. S., hvoraf 400 afbetales ved Honoraret for mit Skuespil Nina.	Rest..	100 rbdlr r. S.	
Til samme Kasse.....		800 — —	5
Til Fonden ad usus publicos skyldte jeg 1,000 rbdlr r. S., hvoraf 40 ere tilbagebetalte.	Rest..	960 — —	
Til Financekassen circa.....		150 — —	
Til Theaterkassen skyldte jeg 900 rbdlr Sedler, hvoraf circa 40 ere betalte.			10
	Rest	860 rbdlr Sedler	
Sum.....		2,010 rbdlr r. S., og 860 rbdlr Sedler	
2,010 rbdlr r. S. udgjør i Sedler og Tegne.....		2,075 rbdlr 94 β	
	Den hele Gjæld i S. og T...	2,935 rbdlr 94 β	15
Naar altsaa Extra-Honoraret var.....		5,818 rbdlr 6 β S. o. T.	
og Gjælden liquideredes med		2,935 — 94 - —	
saa blev tilovers til Udbetaling		2,882 rbdlr 8 β S. o. T.	

324. *C. Molbechs Bilag til F. Holsteins og C. L. Kirsteins Forestilling til Frederik VI.*

Kiøbenhavn den 22de Jul. 1835. 20

I det jeg beklager, ikke ganske at kunne tiltræde den af mine ærede Hrr. Colleger, i allerunderdanigst Betænkning over det af Theatredigter og Oversætter Professor Heiberg indgivne Andragende, yttrede Synsmaade for originale dramatiske Arbeiders Værdi og sammes pecuniaire Honorering fra Theatrets Side: tillader jeg mig her, i største Korthed at fremsætte 25 Resultaterne af min Anskuelse i den Henseende, med nærmest Anvendelse paa det Kongelige Theater og Professor Heibergs Arbejder for samme.

Dette Theater udgjør i meer end et Aarhundrede, eller siden Holberg først skabte det danske Lystspil, en integrerende Deel af den danske National-Ære, baade fra den dramatiske Literaturs og fra Konstens Side. Fra dette 30 Theater allene er udgaaet det danske Skuespil, saaledes som det nu bestaaer, saavel paa Hoved-Theatret, som i flere Provindstheatre i Danmark, og samtlige Theatre i Norge, der endnu udelukkende besættes med danske Skuespillere, og hvis Repertoire er et Laan fra vort. Hiin Overbeviisning, at det Kongelige Theater er et vigtigt nationalt Institut, er hyldet af Danmarks 35

oplyste Regiering, som har skienket Theatret Sin Beskyttelse, tilstaaet dets Fonds et betydeligt aarligt Tilskud, og derved upaatvivlelig villet sikkre det en værdig, af Øieblikkets Luner uafhængig Existent. At nationale Forfatteres dramatiske Arbeider ere en af de vigtigste Støtter for en saadan 5 Existent, behøver vel efter Aarhundreders Erfaring intet Beviis; saa lidt som det behøver at bevises, at enhver Nation med Stolthed og Kiærlighed betragter sin dramatiske Literatur som en Deel af sin aandelige Eiendom. Man kan derfor, i at vurdere originale dramatiske Arbeiders Værdi for Theatrets Repertoire ikke gaae ud fra et blot oeconomisk, eller fra det samme Synspunkt, som ved oversatte Arbeider; og et offentligt Theaters Bestyrelse, kan, saafremt den ikke vil tabe eet af dens Hoved-Formaal af Sigte, ikke undlade at medvirke til, saavidt Theatrets Evner strække til, at ogsaa hiin høiere Vurdering af originale Forfatteres Arbeider for Theatret i pecuniair Henseende kommer til Anvendelse. Det gjelder her ikke blot om materielle Frembrin- 15 gelser, eller om contractmæssig Overdragelse af Eiendomsret eller Brugsret til rørligt eller urørligt Gods; men om Genie-Producter og Aandsværker, hvis Brug og Anvendelse i en Konst, der hører til Folkets mest yndede Forlystelser, vel kan have et billigt Krav paa en ikke alt for uforholdsmæssig Godtgjørelse for den dramatiske Forfatter, uden hvis Arbeide Skuespillet lige saa lidt 20 kan blive til, som det kan skee uden Skuespillere. Det er bekjendt nok, at neppe nogen anden Konst, med Undtagelse maaskee af Musikken, lønner sig saa rigeligt for Kunstnerne, som den sceniske. Men det er en længe følt og erkjendt, og en i ethvert Land lydeligt paataalt Ubillighed, at imedens den gode Skuespiller, naar han selv vil det, overalt og ved ethvert ordentligt Theater 25 ater finder et godt og anstændigt Udkomme som Vederlag for Udøvelsen af hans Konst: maa den dramatiske Forfatter, der sætter Skuespilleren i Stand til at erhverve dette Udkomme, nøies med en ofte ganske karrigt tilmaalt Betaling for sine Arbeider. Det eneste Land, hvor man hidtil har ophævet dette Misforhold, ved at indrette Lønnen for den dramatiske Digtters Arbeider ganske i Forhold til den Lykke, de gjøre og vedligeholde sig i hos Publicum, er Frankrige. Derfor ogsaa har dette Land, af alle europæiske Lande, det uden Sammenligning rigeste Repertoire, hvoraf nu hele Europas Theatre i de øvrige Lande, hvor man ikke betaler dramatiske Værker i Forhold til deres Værd, for det meste maa borge deres Repertoier.

35 Hos Os vil det vel overhovedet ei kunne negtes, at rigtigere Anskuelser og mere liberale Grundsætninger hos Bestyrelsen have bevirket, at originale dramatiske Arbeider nuomstunder betales noget bedre og efter en billigere Maalestok, end tilforn. Men dog kan der vist neppe være nogen Grund til at befrygte, at man ved en moderat og rigtig beregnet Forhøielse af denne Maalestok, 40 med andre Ord, ved en billigere Betaling af hine Arbeider, skulde træde

en god Theater-Oeconomie for nær, naar man erindrer sig, at samtlige Udgifter fra Theatrets Side for originale dramatiske Forfatter-Arbeider, i Giennemsnit neppe ville udgiøre over een til halvanden Procent af Theatrets aarlige Udgiftssum, og saaledes neppe saameget, som Betalingen til Statister og Lampepudsere aarligen beløber sig til. 5

Hvad Professor Heibergs dramatiske Værker i Særdeleshed angaar, da lader det sig ligesaa lidt benegte, at han, i det Hele taget, er den fortrinligste, den mest originale og paa Scenen heldigste danske dramatiske Digter i Lystspilletts Genre, vor Literatur siden Holbergs Tid har havt: som det, ved at oversee Bilaget No. 1. til den af Professor Heiberg under 31. Mai indgivne allerunderdanigste Ansøgning, kan negtes, at det fremstillede Tilfælde er saa usædvanligt og i vort Theaters Annaler exempelløst, at derpaa vel kunde begrundes en ikke ubillig Fordring paa, at den enkelte Forfatter, hvis Arbeider have havt det Held, i saa kort Tid at indbringe Theatercassen saa betydeligt — naar endog kun dennes Fordeel tages til Maalestok — maatte tildeles 15 en til det vundne Udbytte mere svarende pecuniair Fordeel af sit Arbeide, end et Honorar, som for de 5 Stykker, der have oplevet over 30 Forestillinger, efter Professor Heibergs Beregning, ikke engang udgiør 3 p. Ct. af den tilveiebragte Indtægt. Saa lidt jeg nu tvivler om, at en Deel vil blive at fradrage paa det, Professoren beregner som reent Udbytte for Theatret af hans Stykkers 20 Forestillinger: saa lidt kan jeg fravige den Mening, at det Honorar, Professor Heiberg af Theater-Cassen har erholdt for sine originale dramatiske Arbeider, ei kan siges at staae i billigt Forhold til det, disse Arbeider have indbragt Theatret; og det er denne Billigheds-Stemme, som jeg holder for, maa kunne tale for hans Andragende, i et Tilfælde, hvor der ei kan være 25 Tale om noget Slags lovligt Krav paa at erholde en større Betaling for de Arbeider, hvilke han selv, uden alt Forbehold, har overladt Theatret til bestandig Opførelse, saalænge man derved finder sin Fordeel. Saameget mere troer jeg derfor Directionen beføiet til, med de fornødne Hensyn og rimelige Indskrænkninger, at anbefale Professor Heibergs Ansøgning til Hans Majestæts 30 Naade, som Ingen vel i høiere Grad, end Hans Majestæt Selv har lagt for Dagen, hvor fuldkomment Allerhøistsamme har vidst at vurdere og paa-skiønne Professor Heibergs Fortienester, baade som dramatisk Original-Forfatter og som Oversætter. Da Directionen ydermere saa hyppigen finder Anledning, ei allene til at indstille og anbefale Individer af Skuespiller-Personalet til extraordinaire Gratificationer, som Belønning for Arbeidsduelighed 35 og Arbeidsflid, men ogsaa til Bevilgning af betydeligere Summer, ved Eftergivelse af paadragen Gield eller til saadan Giolds Liquidation m. m.: synes det, som her saameget mere maatte være Anledning til at anvende det samme liberale Princip paa en saa udmærket og af Theatret saa fortient Forfatter, 40

som Professor Heiberg, ved, i Anledning af hans til Directionens allerunderdanigste Betænkning vedsendte Ansøgning af 31. Mai, deels at indstille ham til allernaadigst Eftergivelse af hans resterende Geld til Theatercassen; deels i Almindelighed, og med Hensyn til den resterende Geld til andre Kongelige Casser, som endnu tynger ham, at anbefale Professor Heiberg, som en af Danmarks heldigste og af det danske Theater mest fortiente Forfattere, til Hans Majestæts allerhøieste Naade.

C. Molbech.

325. *J. L. Heiberg til P. J. Hoppe.*

Kjøbenhavn den 23 Juli 1835.

10 Et Ophold paa Landet har forhindret mig i tidligere at besvare Deres Velbaarenheds ærede Skrivelse af 22 f. M., med deri indeholdte Opgjørelse — Regning samt Anviisning paa 100 rbd, hvilke sidste jeg rigtigheden har modtaget af Hr. Reitzel.

Men inden jeg remitterer min Fader disse Penge tilligemed Regnskabet, 15 tillader jeg mig at gjøre et Par Bemærkninger, paa hvilke jeg forventer Deres ærede Svar.

- 1) Da der, foruden de 400 Explr., kun er solgt 97, forstaaer jeg ikke, hvorledes der mellem Omkostningerne kan forekomme »Indhæftning af 196 Explr.« Ere de andre Omkostninger (med Undtagelse af Rabatten) da ligeledes beregnede for 196 Explr., eller kun for 97?
- 2) Men da 400 Explr. ere, som De selv siger, indrømmede Dem »for Trykning, Papiir etc.«, og der under dette »Etcetera« rimeligviis maa forstaaes alle Omkostninger, undtagen Trykning og Papiir, saa kan, ifølge min Mening, de separat anførte Omkostninger for Indhæftning, Avertissements, Pakhuusleie, Arbejdspenge, Brevporto og Rabat (være sig for 196 eller for 97 Explr.) ikke fradrages Bruto-Indtægten af de 194 Species, der ere indkomne for Salget af de 97 Explr., hvorimod der, saavidt jeg skjønner, tilkommer min Fader Halvparten af 194 Species, altsaa 97 Species istedenfor de i Beregningen anførte 65 Spec.; saa at der følgende endnu vilde tilkomme ham 32 Species.
- 3) Ifald De endnu udbetalte disse 32 Spec., vilde min Fader i Alt have erholdt 97 Spec. eller omtrent 156 rbd dansk i Honorar. Imidlertid vil De vistnok selv indrømme, at dette kun er et yderst ringe Honorar for et Skrift af saa stort Arketal, og hvoraf allerede meer end det halve Oplag er udtømt. I denne Anledning tillader jeg mig at proponere, at De, ved at udbetale en Sum, der, føiet til de omtalte 97 Spec., afgiver et passende Honorar, derved beholder hele Resten af Oplaget (de min Fader tilkom-

mende 234 Expl. iberegnete) til Deres egen Disposition. Thi saare vanskeligt vil det blive at anbringe Halvparten af Restbeholdningen, naar den anden Halvpart forbliver hos Forlæggeren, medens derimod den hele Restbeholdning meget lettere vil kunne sælges.

Om disse tre Punkter tør jeg vente, at De, saasnart muligt, vil behage at give mig Oplysning.

Med Høiagtelse forbliver jeg imidlertid

Deres ærbødigste

J. L. Heiberg.

326. *Det kgl. Teaters Direktion til Frederik VI.*

den 24de Julii 1835. 10

Allerunderdanigst Betænkning

Deres Kongelige Majestæt har ved allernaadigst Rescript af 6te f. M. befalet Directionen at nedlægge allerunderdanigst Betænkning over et af Theaterdigter og Oversætter Professor Heiberg allerunderdanigst indgivet Andragende om at tilstaaes et Extra-Honorar af 5818 Rbdr 6 β for de 5 af hans originale 15 Skuespil, som i et Tidsrum af 9½ Aar ere opførte 30 til 50 Gange m. m.; i hvilken Anledning Directionen ikke undlader allerunderdanigst at bemærke Følgende:

Saa vanskeligt som det er at gjøre en nogenlunde sikker Beregning over hvad Indtægt Stykker, der ikke udfylde en heel Aftens Forestilling, have givet 20 Theaterkassen, saa kan der dog neppe være Tvivl om at den af Professor Heiberg i Bilaget til hans Andragende giorte Beregning, over hvad hans Stykker have indbragt, er for høi. Abonnementet, som han beregner til 300 Rbdr for hver Aften, har — med Undtagelse af de 2 sidste Sæsoner, hvor netop det færreste Antal nye Stykker af ham ere leverede, og de ældre ofte ere givne 25 for ringe Huus — i Giennemsnit ikke beløbet sig høiere end til 280 Rbdr. hver Aften, og Indtægten af de enkelte Billetters Salg — der kun i det gunstigste Tilfælde, nemlig naar Logerne N° 2 og Lit. B, G og H sælges i enkelte Pladse, indbringer 384 rbd — kan i Giennemsnit ikke anslaaes høiere end c. 370 rbd. Hver Aftens Giennemsnitts-Indtægt bliver saaledes circa 34 Rbdr. mindre end 30 Professor Heiberg har beregnet, hvilket allerede vilde give et betydeligt Afslag i den af ham beregnede Totalsum. At Professor Heiberg ogsaa gjør en for høi Beregning af hans Stykkers Fortienester med Hensyn til Abonnementet, kan Directionen heller ikke ansee for tvivlsomt, og finder Stadfæstelse i, at netop i de to sidste Sæsoner, hvor den Heibergske Muses synlig aftagne Frugtbarhed 35 ikke kunde spaae Abonnenterne nogen betydende Nydelse deraf, Abonnementet har opnaaet en i lang Tid ukiendt Høide. At give en mere detailleret

Fremstilling af det Eensidige og Skiæve i Professor Heibergs, som Grundlag for hans Prætension paa et Extra-Honorar af 5818 rbd 6 β giorte Beregning, troer Directionen at kunne ansee for overflødig, da Supplikanten overhovedet ikke kan gjøre nogen retlig Fordring i den Henseende, og den tillader sig der-
5 for blot endnu at tilføie at de 25 Forestillinger af »Seer jer i Speil« overhovedet ikke kunne komme i Betragtning, da dette Professor Heibergs Arbeide ikke kan ansees for andet end en vellykket Oversættelse af Töpfers »Nehmt ein Exempel daran« hvorved enkelte Partier have faaet en Omarbeidelse, som ikke gaaer videre, end der med Føie kan forlanges af en duelig Oversætter,
10 og som mangen Gang maaskee endog skylder Forlegenheden for et Riim sin Tilværelse.

At Supplikanten overhovedet ikke kan gjøre nogen retlig begrundet Fordring paa et Extra-Honorar kan ikke være nogen Tvivl underkastet; thi i det han har overleveret Theatret sit Arbeide, uden nogen Indskrænkning i Hen-
15 seende til Afbenyttelsen, mod en vis forud bestemt eller reguleret Betaling, har han indgaaet en Contract, der paa begge Sider afskærer alt videre Krav, saa at han ligesaa lidt kan gjøre Fordring paa en forøget Fordeel, hvis hans Stykke gjør Lykke, som han er pligtig til nogen Skades-Erstatning, hvis Theatret har Tab af dets Opførelse.

20 Denne strengt retlige Anskuelse er nu vel ikke til Hinder for, at der i overordentlige Tilfælde kan af Billighed eller Naade gøres en Undtagelse eller Afgivelse fra Reglen, men en Afgivelse er altid forbunden med Mislighed; baade fordi den, ved at hæve den hidtil skarpt trukne Grændse, aabner Veien for Vilkaarlighed og Gunst, og fordi den kan drages til Følge, hvor man maaskee mindst venter det, og gives en Udstrækning, der — som overhovedet
25 dens Maal er vanskeligt at bestemme — neppe lader sig forene med Theatrets eller overhovedet en velordnet Oeconomie.

At Theatret i økonomisk Henseende i Almindelighed er bedst tient med at give Oversættelser af fremmede dramatiske Værker, kan ikke drages i Tvivl;
30 baade fordi efter de bestaaende Regler Oversætter-Honoraret er langt ringere end de originale Forfatteres, og fordi man deels kan benytte den Erfaring man ved Stykkets foregaaende Opførelse har om, hvad Lykke det kan ventes at ville gjøre paa Scenen, deels har friere Haand med Hensyn til Bekostningen ved dets Udstyrelse for Scenen. Ikke desmindre maa Directionen ansee det
35 for rigtigt og billigt at Honoraret for originale Stykker bestemmes høiere end for Oversættelser, fordi det maa ansees for en Hæder for det Kongelige Theater at kunne saavidt muligt danne dets Repertoire af originale dramatiske Værker. Men ligesaa vel som det til dette Øiemed er fornødent, at opmuntre Nationens talentfulde Skribenter til dramatiske Forsøg ved at bestemme en rigeligere
40 Betaling herfor, ligesaa nødvendigt er det dog ogsaa, at den Opmuntring som

derved ydes kan bestaae med Theatrets Oeconomie. En sikker Beregning lader sig her ikke lægge til Grund, men de Regler hvorefter Honoraret for slige Værker ydes, maae, idet de bestemmes saaledes, at Udgivten efter den hidtil havte Erfaring kan antages i Giennemsnit ikke at ville overstige hvad Theatret kan taale at anvende derpaa (: og man vilde meget feile, hvis man vilde beregne ⁵ hvad Theatret kan anvende derpaa efter den høiere Indtægt, det i de seneste Aar har havt, da den foregaaende Erfaring noksom har viist, hvor let Indtægterne til andre Tider igien kunne aftage :) tillige lempes saaledes, at de endnu ikke modnede Talenter opmuntres til Forsøg og Fremskriden, og de modnere erholde en anstændig Fordeel. At de sidstes Fordeel saaledes ikke bliver i et ¹⁰ lige Forhold til de førstes, er en nødvendig Følge af at Theatret, for ved indskrænkede Midler at yde disse den fornødne Opmuntring, nødes til at regne paa en større Fordeel af hines modnere og øieblikkelig for Theatret fordeelagtigere Præstationer, og den forholdsviis ringere Fordeel de modnere eller mere udmærkede Forfattere nyde af deres Arbeide, maa saaledes tildeels an- ¹⁵ sees som et Bidrag, der ogsaa af dem ydes til de Yngres Opmuntring og en Erstatning for den Opmuntring de selv tidligere saaledes have nydt. Paa disse Grundsætninger er saavel ved det nu bestaaende ved allerhøieste Resolution af 18de Octbr. 1832 approberede Regulativ for Betalingen af slige Værker, saavel som ved det tidligere af Directionen interimistisk som Regel herfor an- ²⁰ tagne, taget Hensyn, i det de begge bestemme deels en fast Betaling engang for alle, deels en vis Andeel af et ikke stort Antal Forestillinger, hvilken Andeel netop med Hensyn paa det ringe Antal Forestillinger, hvoraf den tilflyder Forfatterne, er bestemt saa høit, at Theatrets Oeconomie ikke kunde bestaae ved at tilstaae de dramatiske Forfattere en ligesaa stor eller endog betydelig ²⁵ mindre forholdsmæssig Andeel af det Antal Forestillinger, de bedre Værker opleve, hvis den skulde yde de ringere den dem af ovennævnte Hensyn tiltænkte Fordeel. At nu den Fordeel, Forfatterne af de mindre fuldkomne Forsøg, navnlig efter det sidste Regulativ, kunne vente, ikke er for stor — skjøndt Mængden af de indkommende Forsøg ogsaa synes at vise at den er ³⁰ tilstrækkelig til at yde den fornødne Opmuntring — troer Directionen at maatte antage, ligesom den ogsaa, især naar der tages Hensyn til Forholdet mellem de dramatiske og andre Skribenters Stilling, maa antage, at den bestemte Betaling for de bedre Værker yder Forfatteren en, ved Siden af den, han kan vente af deres Udgivelse i Trykken, anstændig Fordeel. De sidste ³⁵ turde ogsaa nu saameget mindre have Grund til Klage som de efter det nye Regulativ kunne opnaae en større Fordeel, end efter det ældre, saavel i og for sig, som i Sammenligning med hine.

Ligesom der nu herefter i Almindelighed ikke synes at være nogen tilstrækkelig Grund til at forandre det bestaaende Regulativ til Fordeel for de For- ⁴⁰

fattere, hvis Værker gjøre større Lykke, saaledes vilde og navnlig den af Professor Heiberg fremsatte Forslag: at tilstaae ham eller andre Forfattere, hvis Stykker opleve et Antal af 30 eller flere Forestillinger, et Honorar af 10 p.C. af den Brutto-Indtægt, de have bragt Theatret, hverken kunne bestaae med de Midler Theatret i Almindelighed kan anvende herpaa, eller med en velordnet Oeconomie. Uden nærmere at drøvt den, efter det Foranførte, skiæve og besynderlige Slutning, Supplikanten fremfører: at Theatret bedre vilde kunne bestaae ved at give 10 p.C. af Indtægten af de Stykker der opleve 30 Forestillinger eller derover, end at give en lige Andeel af de 5 første Forestillinger af Stykker, der ikke opleve et saa stort Antal (: men dog f. Ex: 29 :) Gientagelser — hvilket han, efter en ikke ganske vel funderet Beregning, antager at tilkomme disse efter Regulativet — eller den Vidtløftighed og Ulempe en saadan Bestemmelse vilde medføre med Hensyn til Bogholderiet er det ligesaa vist, at Theatret hvis det havde den Lykke i sit Repertoire at eie et betydende Antal af saa yndede Stykker, ikke vilde kunne bestaae ved en saa betydelig Afgift til Forfatterne, som at det vilde virke forstyrrende paa dets Oeconomie, naar det var udsat for, et enkelt Aar at maatte udbetale for mange foregaaende Aars Forestillinger et Honorar, som hverken i Henseende til dets Størrelse eller Nødvendigheden af at præstere det, kunde forud beregnes, efter som man ligesaa lidt kan vide forud, hvad de følgende Forestillinger ville indbringe, som det kan, selv ved den 28de eller 29de Gientagelse, med Bestemthed forudses om den 30te Forestilling nogensinde vil finde Sted, især naar, som ved de fleste Heibergske Stykker, Grunden til den Lykke de gjøre, mere eller ligesaa meget maa søges i at Forfatteren har forstaaet klogeligen at benytte det actualle Theaterpersonales individuelle Midler, som i et virkelig høit æsthetisk Værd.

Hertil maa Directionen endnu, hvad Professor Heiberg navnlig angaaer, allerunderdanigst tilføie, at ligesom det ikke kan nægtes, at hans dramatiske Værker, naar der skal tages Hensyn paa den Lykke Pluraliteten af dem have giort, og den Indtægt de have bragt Theatrecassen, upaatvivleligen vilde være fortrinlig qualificerede til at blive extraordinairt honorerede, saaledes har ogsaa upaatvivleligen ingen idetmindste af den nyere Tids danske dramatiske Forfattere allerede nydt et saadant Extra-Honorar og Paaskønnelse som Professor Heiberg. Med Undtagelse af »Elverhøi«, »De Danske i Paris« og »Alferne«, hvorfor Professor Heiberg ikkun har nydt det regulativmæssige Honorar af Theatrecassen — om han fra andre Fonds har nydt noget Extra-Honorar for disse er Directionen ikke officielt bekiendt — har han for alle de øvrige i hans Ansøgning omtalte Stykker, blot af Theatrecassen, nydt et betydeligt høiere Honorar end det regulativmæssige, som nedenstaaende Beregning, (: hvorved er antaget, at der for »De Uadskil[le]lige« overhovedet ikke vilde tilkomme ham

andet Honorar, end det han har faaet for de 6 Forestillinger deraf, der [ere] blevne givne for privat Regning inden det kom til Opførelse i Saisonen, ligesom Honoraret for »Kiøge Huuskors« er beregnet til 495 Rbdr eftersom »Sprog-læreren«, der tilsammen med hiint honoreredes med 645 rbd, fra Theatrets Side neppe vilde være blevet honoreret med mere end den daværende høieste 5 regulativmæssige Betaling, eller 150 Rbdr, hvis man da havde havt Kundskab om, at det ikke var forfattet af Professor Heiberg, som det dengang blev udgivet for, ligesom det for »Supplikanten« ansatte Honorar af 120 rbd, vistnok er det høieste der kan antages regulativmæssig at kunne være blevet tilstaaet for denne strax henlagte Ubetydelighed:) nærmere udviser. 10

Det høieste regulativmæssige Honorar var:	Det givne Honorar af Theatrecassen er:	Altsaa Extra-Honorar:
1) Kong Salomon og Jørgen Hattemager. . . . . 250 rbd	300 rbd	50 rbd
2) Den 28de Januar. . . . . 250 -	300 -	50 -
3) Aprilsnarrene. . . . . 250 -	300 -	50 -
4) Recensenten og Dyret. . . . . 250 -	300 -	50 -
Extra-Honorar for N ^o 1, 3 og 4	650 -	650 -
5) Et Eventyr i Rosenborg Have 250 -	300 -	50 -
6) De Uadskillelige.	150 -	150 -
7) Supplikanten. . . . . 120 -	123 - 72 β	3 - 72 β
8) Prindsesse Isabella. . . . . 138 -	57 β 138 - 57 β	
Extra-Honorar for dette Stykke	200 -	200 -
9) Kiøge Huuskors. . . . . 250 -	495 -	245 -
	<u>1,758 rbd 57 β</u>	<u>3,257 rbd 33 β</u>
		<u>1,498 rbd 72 β</u>

Professor Heiberg har saaledes for disse 9 Stykker nydt næsten det Dobbelte 25 af det høieste regulativmæssige Honorar, og naar hertil bringes i Anslag, at Supplikanten som Theateroversætter i Giennemsnit neppe har leveret mere end det Halve af de ham efter hans Forpligtelse paaliggende Arbeider, hvor- med Directionen hidtil fornemmeligen i Betragtning af hans Fortienester som original dramatisk Digter har baaret over, samt at der foruden den Gage af 30 600 rdr, som de foregaende Theateroversættere have nydt, er tillagt ham 400 Rbdr af Finantserne, der vel ligeledes maa ansees tillagte ham af denne Grund, saa turde en upartisk Beregning vel lettigen falde ud til at Suppli- kanten med Hensyn til den Lykke hans dramatiske Arbeider have giort, alle- rede har nydt en større Extragodtgjørelse end den han nu andrager paa. 35

Efter Directionens allerunderdanigste Formening turde der derfor over- hovedet ikke være nogen Anledning til at tilstaae Supplikanten noget yder- ligere Extra-Honorar for hans dramatiske Arbeider. Imidlertid troer den dog

ved denne Leilighed ikke at kunne undlade at hendrage Deres Majestæts Op-
mærksomhed paa, at det vel kan antages, at Grunden til at Professor Heiberg
i de senere Aar har syntes mindre tilbøielig til at levere originale Stykker,
maaskee tildeels kan søges i, at han ved tidligere modtagne Laan eller Forskud
5 er tilpligtet at afdrage disse ved, hvergang ham tilkommer Honorar for et saa-
dant Arbeide, at lade en Deel deraf indeholdes til Afdrag paa Gielden, saaledes
som navnligen er Tilfældet med den til Theatrecassen skyldige Sum af 950 Rbdr
(: ikke som Supplikanten anfører: 860 rbd :) Sedler; og da det maa ansees
at være i Theatrets og den danske dramatiske Litteraturs Interesse, at hæve
10 denne Hindring, saa troer Directionen allerunderdanigst at kunne henstille:
om ikke dette Forskud, hvis Erstatning dog kun for en ringe Deel vilde være
at vente, saafremt han ikke fandt sig opmuntret til en flittigere Benyttelse
af sit Talent, end i de senere Aar, og som saaledes næsten maa ansees som en
inexigibel Fordring for Theatret, maatte eftergives Professor Heiberg, og bringes
15 til Afgang i Theatrets Regnskab, hvorhos det henstilles til Deres Majestæts
allernaadigste Afgiørelse om denne Eftergivelse maaskee maatte være at knytte
til den udtrykkelige Betingelse at Directionen herefter ikke maatte giøre noget
Forslag til lignende Forskud for Professor Heiberg. Om lignende Betingelser
maaskee ere knyttede til de Laan og Forskud Supplikanten, efter hvad han
20 anfører, har erholdt af andre Fonds, er Directionen ikke bekiendt, men for-
saavidt det maatte være Tilfældet, kan Directionen, uden at turde tillade sig
noget Andragende i saa Henseende, ikke skionne andet, end at en Eftergivelse
heraf ikke mindre vilde være af en gunstig Indflydelse.

Directionens Medlem, Justitsraad Molbech, finder de af hans Colleger oven-
25 for fremsatte Yttringer om originale dramatiske Arbeiders Værd og Vigtighed
for et Theater, som det Kongelige, altfor afvigende fra hans egne Grundsæt-
ninger, hvilke han i den allerunderdanigst vedlagte Skrivelse ganske kort og
summarisk har tilladt sig at udvikle, tilligemed sin allerunderdanigste For-
mening om hvad Directionen derefter kunde have at indstille til Deres Maje-
30 stæts allernaadigste Bestemmelse i den omhandlede Anledning.

Vi, Holstein og Kirstein, troe hertil endnu at maatte føie følgende Bemærk-
ninger:

Vi have, i Lighed med hvad vor Collega i Bilaget har yttret, erklæret os
for, at vi ansee det for en Hæder for det Kongelige Theater, at kunne saavidt
35 muligt danne dets Repertoire af originale dramatiske Værker, og at vi tildeels
paa Grund deraf ogsaa ansee det billigt, at saadanne honoreres høiere end
Oversættelser; men at et Theater ikke skulde kunne bestaae uden ved eller
med originale Værker, kunne vi ikke være enige i, al den Stund Erfaringen
viser at gode Oversættelser som f. Ex: Don Juan, Figaro, den Stumme af
40 Portici, Fra Diavolo og Flere, have ydet Theatrecassen en ligesaa stor eller

vel endog større Fordeel end de fleste af Professor Heibergs eller andre nationale Forfatteres Værker, og tildeels paa Grund heraf have vi ved Siden af hiin Synspunct ogsaa fremstillet den, i øvrigt ved begrændsede Midler uundgaaeligt Hensyn fordrende, økonomiske, og hvad denne angaaer erklæret os for, at Theatret i Almindelighed er bedre tient med gode Oversættelser end Originaler, fordi hine, ved at yde en ligesaa stor Fordeel, forde mindre Udgivt. 5

Den af vor Collega yttrede Mening at den flittige Skuespiller er bedre lønnet end den dramatiske Forfatter, turde, — forudsat at den sidste er lige flittig og duelig — idetmindste hos os vel møde mangan grundet Modbemærkning; og Sammenligningen med Frankrig turde neppe være heldig for Professor Heibergs Prætension, da han ved at nyde samme procentvise Betaling af det Kongelige Theater, som af et fransk, langt fra vilde have høstet den Fordeel af sine Arbeider, som nu — ikke at tale om den efter vor Formening al rimelig Basis manglende Sammenstilling af Udgivten for originale dramatiske Værker og for Statister og Lampepudsere. 15

At vi, med vor Collega, erkiende at Professor Heibergs dramatiske Værker for største Delen have et, og især i vor dramatiske Litteratur, udmærket Værd, have vi allerede i det Forestaaende bemærket. At der om det quantitative og qualitative Værd af dramatiske Productioner overhovedet kan være forskellige Meninger, viser den daglige Erfaring ligesaa vel, som at der kan være ulige Meninger om hvilken Løn der kan være forholdsmæssig dertil. Vi kunne imidlertid, efterat vi efter Overlæg og i Forening med vor Collega, i vor allerunderdanigste Forestilling af 29de Septbr 1832 have erklæret os for, at den Betaling, som i det da fremlagte og ved allernaadigst Resolution af 18de Octbr. s. A. stadfæstede Regulativ var foreslaaet, ligesaavel for originale Værker som for Oversættelser, i Almindelighed var passende, og vi siden den Tid ikke have gjort nogen Erfaring, der omstødte de Grunde, vi dengang havde for denne Formening, nu ikke erklære os for en anden Mening. Ei heller kunne vi, efter den i vor allerunderdanigste Betænkning fremsatte paa en tydelig Beregning grundede Fremstilling, fravige vor Mening: at Professor Heiberg allerede har nydt et betydeligt høiere Honorar for sine Værker end det regulativmæssige. Om det af Professor Heiberg nydte Extra-Honorar og andre Begunstigelser staae i et for ringe Forhold til hans Arbeiders Værd, maae vi aldeles henstille til Deres Majestæts allernaadigste Bedømmelse; men vi kunne efter vor Anskuelse ikke ansee det fornødent derfor at bevilge ham noget yderligere Honorar, og derfor, og med Hensyn til de betænelige Følger Bevilgelsen af Supplikantens Andragende og Forslag kunde have, kun paa den af os anførte Grund støtte vort Andragende om Eftergivelse af hans Gield til Theatrecassen, ligesom vi, saameget det end vilde stemme med vort Ønske, og den derfor angivne Grund, hvis Deres Majestæt maatte finde Anledning til at eftergive hans Gield 40

til de øvrige Kongelige Kasser, ikke kunne ansee os beføiede til et bestemt Andragende i den Henseende, der, ved Siden af vort Ubekjendtskab med de i den Henseende bestaaende Forhold, vilde involvere et Forsøg paa en Disposition over fremmede Fonds, som vi have al Grund til at stræbe at undgaae
5 Skinnet af.

Idet Directionen saaledes troer at maatte afgive sin allerunderdanigste Betænkning over Professor Heibergs Andragende saaledes:

»at der ikke maatte være tilstrækkelig Anledning til, i Betragtning af den Fordeel hans originale Værker have bragt Theatercassen, endvidere at be-
10 vilge ham et Extra-Honorar eller at foreslaae nogen Forandring i det nu-
gieldende Regulativ for Betalingen af originale dramatiske Værker«

tillader den sig, i det den iøvrigt ikke tør ansee sig beføiet til at gjøre noget Forslag om en Eftergivelse af den Gield Professor Heiberg har til andre Deres Majestæts Fonds, lige underdanigen at andrage paa:

15 at det Forskud, der ved allernaadigst Resolution af 22 Julii 1828 er be-
vilget Professor Heiberg af Theatrecassen med den Betingelse, at samme
skulde afdrages ved at indeholde endeel af det ham for leverede dramatiske
Værker tilkommende Honorar, allernaadigst maatte eftergives ham, og bringes
til Afgang i Theatrets Regnskab, eventualiter under den udtrykkelige
20 Betingelse for Directionen, herefter ikke at gjøre noget Forslag om lignende
Laan eller Forskud for ham.

Directionen for de Kongelige Skuespil.

F. Holstein.

C. L. Kirstein.

327. P. J. Hoppe til J. L. Heiberg.

Chra 3e August 1835.

25 (Kopi).

Professor J. L. H. i Kbhavn.

Til ærb. Gjensvar paa de i D/Æ af 23: Juli giorte Bemærkninger ved mit Regnskab over Bogen: »Erindringer af P. A. H.« tillader jeg mig at meddele følgende Oplysninger og yderligere Svar:

30 ad 1) Ved at eftersee mit Regnskab vil De, for at udfinde de 196 Expl.,
for hvilke Indhæftning er beregnet, behage bemærke:

	a)	sendt P. A. H. i Paris	15 Expl.
	b)	do. J. L. H.	15 —
	c)	do. til Authoritether	3 —
35	d)	i Behold hos mig	46 —
	e)	do. for min Coms.	20 —
	f)	do. solgte	97 —

gjør 196 Expl. som alle ere blevne indhæftede.

ad 2) Naar fra det hele Oplag drages 400 Expl., som mig tilkommende for Trykning, Tillæg af Papiir, Omkostn. ved Portraitet, Subskr:planer m: m:, bliver Resten af Oplaget at ansee som et Lager af Bøger hvilket jeg i Fællesskab med Forfatteren eier og hvis Forhandling er mig betroet. Hvad er da rimeligere, end at Participanten for sin Andeel tager Part i de ved Forhandlingen medgaaende Omkostn.? At disse ikke ere høiere anførte end af mig udlagte tør jeg forsikre, og underkaster mig, med Hensyn til Størrelsen af de beregnede Omkostn., som ogsaa min hele Opgiørelsesmaade, kyndige Handelsmænds Dom. Naar Deres Hr. Fader forøvrigt, for at faae sit Værk bragt for Lyset, tilstaaer mig som ommeldt 400 Expl. og kuns betinger sig en Halvdeel af Provenuet af de solgte Expl af det resterende Oplag, saa faaer han jo paa denne Maade det Honorar han for dette Arbeide selv har betinget sig, og maa dermed være fornøiet, uanseet om Udbyttet bliver nok saa ringe. At Dette ikke kunne blive betydeligt, naar først 400 Expl. vare solgte, maatte han forud kunne have beregnet. At jeg gjorde Oplaget paa 1000 Expl. var ganske tilfældigt og grundet i det Haab, at Bogen skulde faae en rivende Afsætning; havde jeg indskrænket mig til det i vor Boghandel almindelige Tal 500 Expl., saa havde Deres Hr Fader ikke havt mere i Udbytte men vel mindre, thi nu har han dog Dispositionsret over 234 Expl.

ad 3) For at faae Dispositions og Eiendomsret til det hele resterende Oplag (Deres Faders Andeel 234 Expl. iberegne) og meget mere for at faae en Ende paa denne Affaire, gaaer jeg ind paa det mig giorte Forslag, at overtage det Hele for egen Regning, under følgende Betingelser:

- a) De paastaaede 32 Spec., som De formeener Deres Fader endnu tilkommer for Salget af de 97 Expl., forbliver mig uvedkommende.
- b) For Eiendomsretten til den hele Restbeholdning Deres Fader tilhørende, nemlig 234 Expl., betaler jeg 100 er Eet Hundrede danske Rigsbdl. i Sedler.
- c) Denne Sum erlægges strax naar Vedtagelse fra Dem paa Deres Faders Vegne til mig indløber.
- d) Paa Deres Faders Vegne giver De mig Forsikring om, at hverken han eller hans Arvinger i Fremtiden have nogetsomhelst Krav paa mig eller mine Arvinger i Anledning af bemeldte Værk: »Erindringer af P. A. H.«, men at Samme ene tilhører mig.

D. Vbhed vil vel synes at jeg for Overdragelsen til mig af Deres Herr Faders Andeel i Restbeholdningen byder noget lidet; men da Afsætningen af Bogen i meget lang Tid aldeles er standset, og jeg ikke øiner nogen synderlig Afsætning i Fremtiden, saa maae De i det giorte Bud ikke see nogen egentlig Betaling for bekommen Valuta, men meget mere en Løskjøbelsessum fra et Forhold, som ikke kan convenere mig.

I det Haab med omgaaende Post at modtage Deres endelige Bestemmelse, hilser jeg Dem med megen Høiagtelse og er

Deres ærbødigst forbundne

P. J. H.

5 328. *Det kgl. Teaters Direktion til J. L. Heiberg.*

d. 18de Aug. 1835.

Paa Directionens allerunderdanigste Betænkning over en af Herr Professor Heiberg til Hans Majestæt Kongen umiddelbar indgiven, af Allerhøistsamme Directionen tilstillet, Ansøgning om at tilstaaes et Extra-Honorar for de 5 af Deres originale Skuespil, som i et Tidsrum af 9½ Aar ere opførte 30—50
10 Gange, m. m., har Hans Majestæt under 4de d. M. allernaadigst resolveret saaledes:

»Indbemeldte Professor Heiberg's Ansøgning om at forundes yderligere Extra-Honorar i Anledning af Opførelsen paa Vort Theater af flere af hans originale Skuespil, kan, efter de heri allerunderdanigst oplyste Omstændig-
15 heder og for Følgers Skyld, ikke bevilges.

Derimod ville Vi allernaadigst have Supplicanten forundt Henstand i et Tidsrum af 3 Aar med Afdraget paa det ham ved Vor allerhøieste Resolution af 22de Juli 1828 af Theaterkassen tilstaaede Forskud, og forbeholde Vi Os nærmere allernaadigst at bestemme, hvorvidt lignende Henstand
20 maatte kunne bevilges i Henseende til Afbetalingen af de ham af andre Fonds forundte Forskud.«

Hvilken allerhøieste Resolution man ikke undlader herved tjenstligen at meddele Herr Professoren.

Directionen for de Kongelige Skuespil.

25

F. Holstein.

C. Molbech.

/ Rindom.

329. *J. L. Heiberg til Det kgl. Teaters Direktion.*

Kjøbenhavn den 1ste October 1835.

Det kan neppe være undgaaet den høie Directions Opmærksomhed, hvor vanskeligt det lidt efter lidt bliver at finde nye fremmede Skuespil, der ere
30 skikkede til at overføres paa den danske Scene. Naar det franske Theater, den Kilde, som vi fordetmeste øste af, ikke længere staaer os bi, da er det vanskeligt at sige, i hvilken af de nyere dramatiske Litteraturer vi skulle see os om efter Forstærkning; thi som bekjendt er Alt, hvad der i de sidste Aar er hentet fra engelske og tyske Theatre, næsten uden Undtagelse mislykket,
35 hvilket ikke er besynderligt, da vi i denne Industriegreen ere vante til inden-

landske Fabricata af bedre Qualitet end de engelske eller tydske. Men at det franske Theater, vor eneste Trøst i Nøden, daglig bliver slettere, og derved ubrugeligere for os, er altfor iøinefaldende til at nægtes. Foruden de 8 Stykker, som Directionen for kort siden sendte mig, og hvorom jeg for en Uge siden aflagde min Beretning, har jeg endnu gennemgaaet henved 50 andre, saavel 5 ældre som nyere franske Stykker, uden at finde et eneste, som jeg vilde vove at anbefale. Det er at haabe, at den nye Theatercensur i Frankrig, netop ved at paalægge Forfatterne betydelige Indskrænkninger, derved vil nøde dem til at gribe sig mere an, til at søge det Poetiske istedenfor at gribe politisk Bysnak og uvittig Frivolitet, og at den saaledes vil — mod de Flestes Forvent- 10 ning — bidrage til at hæve den dramatiske Litteratur fra dens nuværende dybe Fald; men det vil dog først om længere Tid vise sig, hvorvidt disse gode Frugter ville fremkomme, eller ei.

I denne almindelige Misvæxt er det faldet mig ind at gennemgaae en Deel Skuespil af den ældre spanske Litteratur, fornemmelig af Calderon, i det 15 Haab her at finde en hidtil ubenyttet Kilde for vort Repertoire. Jeg siger med Føie: »hidtil ubenyttet«; thi det eneste paa vor Skueplads hidtil opførte Stykke, der bærer Calderons Navn, nemlig Skuespillet *Bonden som Dommer*, er oversat efter en fransk Omarbeidelse, hvori den spanske Digtters Eienommelighed er saaledes forsvunden, at der neppe findes en Skygge af den. 20 Paa den anden Side indseer jeg fuldkomment, at de spanske Skuespil umuligen kunne bringes paa vor Scene i en ordret Oversættelse, men at de maae undergaae en meget væsenlig Omstøbning. Dog gjælder det her at træffe den rette Middelvei mellem Formeget og Forlidet. Hvad der ikke bør udslettes af Omarbeidelsen, er det spanske Dramas lyriske Præg, eftersom dette er charac- 25 teristisk for Digtarten, og det desuden synes, at vort Publicum i den senere Tid har faaet Interesse for det lyriske Drama.

Erfaringen har viist os, at Shakspeare kun gjør maadelig Lykke paa vor Scene. Jeg frygter ikke for at det Samme skal blive Tilfældet med Calderon, naar man gjør for denne Digter hvad man undlod at gjøre for Shakspeare, 30 nemlig at omarbeide ham for vor Tid og for vort Land, istedenfor at oversætte ham ordret eller næsten ordret.

Under mit Ophold paa Landet i afvigte Sommer har jeg, under Fornylse af mit gamle Bekjendskab med Calderons Dramer, noteret mig adskillige, som ved en omhyggelig Bearbeidelse uidentvivil kunde afgive brugbare Skue- 35 spil for vort Theater, nemlig saadanne, der paa eengang ville interessere baade Kjenderne og det store Publicum. Til et Forsøg i denne Art har jeg endog allerede begyndt paa Omarbeidelsen af Skuespillet *La Niña de Gomez Arias*, der — saavidt jeg mindes — findes oversat hos Gries eller Malsburg, under Titel: »Das Mädchen des Gomez Arias«.

Jeg har kaldet Stykket »Dorotea«, og indeelt det i fem Acter. Sujettet er høist romantisk, og spiller tillige i det Tragiske. Scenen er i Granada, under Ferdinand den Catholskes Krig med Maurerne. Gomez Arias er en Art Don Juan; men Stykket er dog allerede derved væsenlig forskjelligt fra alle de med
5 Don Juan betegnede Stykker, at ikke Forførelsen, men den Forførte (her Dorotea) er Hoved-Characteren.

Til at fuldføre dette Stykke, vilde jeg endnu behøve omtrent en Maanedstid, forudsat at jeg i dette Tidsrum var fritagen for andre Theater-Arbeider.

Stykket bliver deels i Prosa, deels i meget lyriske Versemaal, omtrent som
10 i Alferne. Musik bliver ikke anvendt deri; idethøieste vil der forekomme en militair Marche.

Ifald nu dette mit Forehavende maatte vinde den høie Directions Bifald, da er min underdanige Begjæring, at enten Oversættelsen af Syngestykket Lestocq maa vente, indtil jeg har indleveret min allerede begyndte Bear-
15 beidelse af Calderons »Dorotea«; eller, ifald det ikke kan henstaae saalænge dermed, at Lestocq da maatte tildeles en anden Oversætter.

Heri tager jeg mig den Frihed at udbede mig Directionens ærede Bestem-
melse, saa snart muligt.

Underdanig

J. L. Heiberg.

20 330. J. L. Heiberg til Peder Hjort.

Kbhavn 24 Oct. 1835.

Høistærede Hr. Professor!

Jeg kan ikke lade Posten afgaae, uden at takke Dem ret meget for Deres Afhandling, hvoraf jeg iforgaars modtog de to sidste Tredieparter. Først nu, efter at have læst det Hele, kan jeg rigtigt vurdere det, og iler med at takke
25 Dem, fordi De vil skjænke den flyvende Post den Ære og Lykke at sige saa træffende Ord angaaende Gjenstande, der i høieste Grad trænge til at opklares for det blandede Publicums Øine. Afhandlingen om Sophisterierne er ypperlig, og glæder mig saa meget mere, som jeg nu kan ansee mig moralsk fritagen for selv at skrive om et Par af dem, hvilke det forekom mig som et Slags Pligt
30 at berøre offentligen. Vil De ikke ved Leilighed see ind til Fædrelandets nuværende Redacteur, f. Ex. i Anledning af hans sophistiske Betragtninger over det kongelige Rescript, der indskrænker Journalisternes Frihed med Hensyn paa deres Beretninger om Stænderforhandlingerne? Paa Stof vil det neppe mangle Dem, ifald De, hvad der skulde glæde mig meget, vilde komme igjen
35 med noget Lignende.

Først efter at have modtaget den hele Artikel, har jeg sendt den til Trykkeriet. Den vil formodenlig kunne udkomme i 2 Nummere, og Afbrydelsen vil da passende finde Sted der, hvor De forlader den Davidske Sag, og gaar over til

almindelige Betragtninger, navnlig af Sophisteriet. Det første Stykke vil uden-
tvivl udkomme paa Tirsdag (den 27), det andet paa Fredag. Fra Censurens
Side kan jeg ikke forestille mig nogen Vanskelighed. (Maaskee dog paa det
Sted, hvor De ytrer, at Statsmagtens Adskillelse vel kunde være ønskelig;
men isaafald kan Udtrykket jo faae en lille Modification). 5

Deres ærbødigst hengivne

J. L. Heiberg.

331. *J. L. Heiberg til H. C. Ørsted.*

Kbhavn 3 Novbr. 1835.

Høistærede Hr. Etatsraad!

Det smukke Digt, som De vil gjøre den flyvende Post den Ære at være Over- 10
bringer af, modtages naturligviis med Taknemmelighed. Indholdet er allerede
i sig selv interessant, men bliver det dobbelt ved den fine Allusion, som skinner
igjennem i Behandlingen; derved er Digtet blevet et Leilighedsdigt — i den
gode Betydning af Ordet. Ihvor smigrende derfor Deres Opfordring er, at lade
min Kritik komme til Orde, saa forsikkrer jeg Dem oprigtigt, at jeg her ikke 15
vilde finde Leilighed til at anbringe den, da Digtet forekommer mig at være,
hvad et saadant Digt bør være: simpelt, klart og hjerteligt. I et af de første
Nummere skal jeg have den Fornøielse at indrykke det. Ifald De ønsker nogle
Separat-Aftryk, ville De behage at lade mig vide, hvor mange.

Deres Hilsener til min Moder og til min Kone har jeg, af en maaskee over- 20
dreven Redacteur-Samvittighed, ikke bragt, og kan derfor ikke besvare dem
med Gjenhilsener, undtagen forsaavidt som vore venskabelige Følelser for Dem
og Deres, ogsaa uden at være udtalte, kunne overbringes.

Deres ærbødigst hengivne

J. L. Heiberg. 25

332. *J. L. Heiberg til Peder Hjort.*

Kjøbenhavn d. 13 Novbr. 1835.

Høistærede!

Efter at Deres Artikel i den flyvende Post nu er sluttet, kan jeg ikke und-
lade endnu en Gang ret at takke Dem for denne Meddelelse, saameget mere
som jeg, efter nøiere at have læst den, sætter, om muligt, endnu større Priis paa 30
den, end efter den første hurtige Gjennemlæsning.

Den hæslige Trykfeil i Nr. II: »Afsondrings« for »Afhandlings«, (som forresten
rettedes i det følgende Nummer), er jeg ganske uskyldig i. I Correcturen stod
det rigtigt, men da der et Par Linier længere nede stod »Afhandlingsmaade«
istedenfor »Afsondringsmaade«, og jeg havde rettet denne Feil, troede Sætte- 35

ren, at der overalt skulde staae »Afsondring« istedenfor »Afhandling«, og rettede da det første Sted, vistnok i den bedste Mening af Verden.

Det mig meddeelte Carte blanche til at gjøre Forandringer har jeg — som De vil bemærke — paa eet eneste Sted benyttet mig af. I den Overbeviisning, at det umuligt gaar an at sige, at Lornsens Spilopper have foranlediget Provindsialstændernes Indførelse (Censor vilde vistnok have strøget det), har jeg sat et almindeligere og ubestemttere Udtryk istedenfor; ligesom jeg ogsaa i samme Passus har tilladt mig, at forandre Ordet »Slutning« til »Resultat«, for at man ikke skulde tage Sætningen i den Betydning (eller ved Idee-Association komme til den): at Frederik den Sjettes Regjering nu er sluttet o: til Ende. Jeg haaber, at disse Forandringer ville, paa Grund af Omstændighederne, vinde Deres Bifald.

Hvad jeg forudsaae, er skeet: Deres Artikel har vakt en ualmindelig Sensation, og har vundet et meget stort Bifald, under hvilket sidste jeg blandt Andet subsumerer den ligesaa store Forbittrelse, som den har opvakt hos Mange. Efter hvad jeg har hørt sige, vil det liberale Parti alligevel ignorere den, for ikke, ved at skrive imod den, at henvende Opmærksomheden endnu mere paa den. For Rigtigheden af denne Relation vil jeg forresten ikke indestaae. Her i Byen trænger Artiklen ikke til de andre Blades Relation, for at blive bekendt; i Provindserne kunde det derimod vel gjøres behov, thi udenfor Kbhavn holdes ikke ret mange Explr. af den fl. Post. Man taber sig i Gisninger over hvem Forf. kan være. Foruden mig Uværdige (der paa det bestemteste frabeder sig den ham ikke tilkommende Ære) har jeg hørt gjætte paa Biskop Mynster. Men Alle, baade Venner og Fjender, ere enige om, at Artiklen er — som man kalder det — ypperlig skreven.

Og Dette er virkelig Sandhed. Ikke ofte har jeg seet, at en Forf. saaledes har truffet Hovedet paa Sømmet, eller saaledes sagt et Ord i rette Tid. Det er ogsaa Følelsen heraf, som har glædet, eller idetmindste imponeret Alle. Man har længe følt, at det var paa Tide, at den modsatte Anskuelse af den, som man daglig hører, ogsaa kom til Orde. Men »aller Anfang ist schwer«; hvo vil gjøre det første Skridt? Nu er det gjort, og jeg haaber, ja venter, at naar man først har seet, baade at Tingene lader sig gjøre, og hvorledes den lader sig gjøre, ville Flere følge efter.

Men hvad jeg ikke tør haabe og endnu mindre vente, det er, at ret Mange skulde saaledes træffe den rette Form og den rette Tone, som Den, der har gjort Begyndelsen. Paa Grund heraf kan jeg ikke lade være at bede Dem om, ret snart at komme igjen med noget Lignende, og det tiltrods for de mange andre Forretninger, hvormed De nylig undskyldte Dem. Det er virkelig ikke for at give mit Blad forhøiet Interesse (endskjøndt Dette jo er meget behageligt for mig), at jeg beder Dem derom, men det er for Sandhedens, for den

gode Sags Skyld. Den Nytte, De stifter ved Deres andre Arbeider, kan idetmindste ikke overgaae den, som De stifter ad denne Vei.

Uagtet Det, jeg nu vil sige, falder noget keitet, maa jeg dog sige det. Den flyvende Post hører ikke til de rige Fugle, men den kan dog betale et maadeligt Honorar, og har flere Gange gjort det. Dens Taxt er 3 R for Spalten (Bladet 5 beregnet til 7 Spalter, da den første Side regnes for 1 Spalte). For Deres Artikel vilde der saaledes beregnes et Honorar af 16 rbd 3 R , en Ubetydelighed, hvormed en god Artikel vistnok ikke kan kjøbes, men som er til Deres Tjeneste, naar De behager at lade et Ord falde derom, ligesom den samme Taxt vil blive fulgt for Eftertiden, saalænge Abonnent-Antallet vedligeholder sig 10 uforandret, hverken lavere eller høiere.

Deres Manuscript vil jeg, til Deres Betyggelse, imorgen sende til Secretair Deichmann, under Convolut. Deres Breve i den Anledning ere tilintetgjorte, saa De kan betragte Hemmeligheden som vel forvaret.

Deres ærbødigst hengivne 15
J. L. Heiberg.

333. *J. L. Heiberg til Det kgl. Teaters Direktion.*

Kbhavn 13 Novbr. 1835.

De mig under 4de dennes af den høie Direction tilsendte sex franske Skuespil har jeg herved den Ære at sende tilbage, efter at have gjennemlæst dem.

1—3. $\left\{ \begin{array}{l} \text{Cathérine ou la croix d'or,} \\ \text{La Croix d'or.} \\ \text{L'If de Croissey.} \end{array} \right\}$ 20

Disse tre Stykker ere tre Bearbejdelser af samme Sujet, nemlig af en Anecdote fra Napoleons Krigstog; uidentivl er den for nylig bleven bekjendt ved en eller anden berømt Novelle-Forfatter, (thi der skal for kort siden have 25 staaet en saadan oversat Fortælling i Ugebladet Concordia), og nu have paa eengang 3 dramatiske Forfattere kastet sig over dette Sujet. Af alle 3 Stykker, eller rettere sagt, blot af Catherine og L'if de Croissey (thi La Croix d'or duer ikke meget) kunde man vel sammensætte et ret interessant dansk Stykke. Sange vilde neppe kunne undgaaes. Forfatterne af Catherine have dog opfattet 30 Sujettet fra den meest poetiske Side; den første Act er høist original og interessant; men den anden svarer ikke til de Forventninger, som den første opvækker. Her maatte i den danske Bearbejdelse gjøres noget Nyt, hvortil jeg vel kunde gjøre et Forslag, ifald Directionen ønsker det.

4. Une chaumière et son coeur. Er ikke uden Interesse, men minder vel 35 meget om andre Stykker af Scribe. Sujettet er det samme som i den første Kjærlighed, men behandlet alvorligt. Noget erindrer om Formynder og

Myndling, og Slutningen om Grevens opdigtede Historie i Et Feiltrin; men her gjør denne Slutning langtfra ikke den samme Virkning.

5. Le violon de l'opéra og

6. Charlotte Brown

ere neppe brugbare for os. Den førstes Handling er uden egenlig Interesse, og Opløsningen beroer paa meget udelicate Forhold. Den sidste er en absolut Flauhed i det rørende Slags, ganske hvad man kalder en Kotzebuiade.

Jeg bemærker, at hvis Directionen ønsker et Par af disse Stykker, f. Ex. Nr. 1—3, som vistnok er det bedste, hurtigt bearbejdede for Scenen, da kan jeg gjerne paatage mig det strax, uagtet jeg ikke endnu er bleven færdig med den langt vanskeligere Bearbejdelse af det spanske Skuespil. Men de omtalte og lignende Smaating kan jeg gjerne udarbejde ved Siden af dette.

Underdanig

J. L. Heiberg.

15 334. J. L. Heiberg til Det kgl. Teaters Direktion.

Kbhavn 14 Novbr. 1835.

Da den høie Direction har gjort mig den Ære at forlange min Mening om Syngestykket *Le cheval de bronze* (som vedlagt følger tilbage), saa undlader jeg ikke at bemærke, at Stykket, betragtet fra den poetiske Compositions Side, forekommer mig at være meget svagt, og af en falsk Effect. Det skulde jo være et dramatisk Eventyr; men det Eventyrlige er blot lagt i overnaturlige Begivenheder, af hvilke enhver Digter jo kan requireere saa mange han vil; hvorimod der ikke er Spor af eventyrlig Tone og Colorit, eller af den lyriske Opfatning, der skulde gjøre det Eventyrlige naturligt, og bringe Tilskuerne til at troe derpaa. Det synes, som om Digteren, ved at overlade det Eventyrlige til Maskinmesteren, har troet at kunne spare sig selv den Uleilighed at aabne en indvortes, eventyrlig Verden for Tilskuerne. Men hvor Phantasien ikke er med, der ville Øinene være vantroe. En flyvende Hest, Menneskers Forvandling til Støtter o. s. v. ere endnu ikke Andet end ydre Tegn paa det Overnaturlige, og disse tage sig kun ud som Barnagtigheder, hvor den Stemning, som giver dem Betydning, ikke er lagt til Grund. Det Samme synes mig at gjælde med Hensyn paa den nationale Tone og Colorit. Naar man derfor, saavel i denne, som i den først omtalte Henseende, abstraherer fra det Factiske, fra Begivenhederne (som blot udvortes), fra det udvortes, synlige Costume og fra Navnene, forekommer det mig, at der hverken af det Chinesiske eller af det Eventyrlige bliver Mere tilbage, end at Handlingen meget vel kunde foregaae i Paris. Hertil kommer, at Opholdet paa »Planeten Venus«, og Betingelserne for at overvinde Trylleriet, falde vel meget i det Slibrige. At kun et Fruentimmer kan udholde Prøven, er et ret vittigt Epigram, men Epi-

grammer ere ikke synderlig skikkede til dramatisk Udførelse. Jeg frygter derfor, at den synlige og langtrukne Fremstilling af denne Idee vil bevirke, at Vittigheden gaar tabt for Tilskuernes Opfatning, og at kun det Anstødelige vil vide at gjøre sig bemærket.

At forresten Stykket, ved Musikens og Maskineriets Hjelp, vil kunne for- 5 skaffe en ret behagelig, underordnet Nydelse, og — da det ofte er det Underordnede, som Publicum foretrækker — gjøre Lykke, er en Mulighed, jeg ikke vil benægte.

Men ifald den høie Direction overlader mig Valget, da foretrækker jeg at bearbejde det langt interessantere Croix d'or, hvormed jeg desuden hurtig 10 kan blive færdig. Med Fornøielse skal jeg da tillige gennemsee en Andens Bearbejdelse af Le cheval de bronze, og være opmærksom paa, at det Hele, men især Romancer, Viser og andre cantable Steder, samt Dialogen, fremtræde i det passeligste Udtryk.

Underdanig

J. L. Heiberg. 15

335. J. L. Heiberg til Det kgl. Teaters Direction.

Kjøbenhavn 17 Decbr. 1835.

De trende Skuespil, som jeg endnu ikke havde indsendt til den høie Direction, har jeg herved den Ære at lade følge.

Det franske Stykke, Les dernières scènes de la fronde, vil neppe interessere Andre end Dem, som ere meer end almindelig indviede i Frankriges Historie 20 fra hiin Tid. Det Samme kunde vel for endeel indvendes mod Et Eventyr under Carl den Niende, men her var dog Adskilligt, som maatte være forstaaeligt for Alle: Almindelig interessante Characterer og Begivenheder, en kunstig og dog ikke unaturlig Intrigue, og den originale Idee, at den med Døden truede Helt gaaer munter og spøgende gennem Handlingen. I nær- 25 værende Stykke derimod finder jeg Intet saadant til Erstatning, Intet af egenlig positiv Værdi, ingen Characterer, som vække Interesse, ingen Phantasiaen henrivende Begivenheder, skjøndt de vel paa deres Maade ere spændende, endelig ingen tilfredsstillende Opløsning.

Hvad de to tyske Dramer angaaer, da veed jeg sandelig ikke det mindste 30 Gode, der kunde siges om dem, men derimod alt det Onde (paa lidt nær), som kan siges om noget Skuespil. Skulde jeg derfor, ifølge Directionens ærede Opfordring, gjøre Forslag til deres Omarbejdelse, da vilde jeg foreslaae at sende dem til Balletmesteren, for at lade ham gjøre dem til Balletter; thi Alt er anlagt paa at fremstille Decorationer, Costumer, Grupper, Optog etc.; Paren- 35 theserne, der fylde ligesaameget som Dialogen, udtrykke pantomimiske Bevægelser og usigelige Blikke og Følelser; endelig er Dialogen selv, som i alle Hr. v. Holbeins Stykker, saa under al Critik, at det ikke kunde være til

andet end Gavn, om ethvert Ord blev taget ud af dem. Hans Skuespil ere i bogstavelig dramatisk Forstand umælende; hvad der giver sig ud for Tale, er virkelig ingen menneskelig Tale, og bør derfor helst udelades.

Af disse to Fuskerier er Der Juvelier dog noget at foretrække for det andet; thi Stoffet, der er taget af en Novelle, ved Navn: »Prinds og Kræmmer som Medbeilere«, og hvoraf en dansk Oversættelse engang har staaet i Læsefrugterne, har noget romantisk Interessant, som skinner igjennem den ynkkelige Behandling. Jeg selv har engang havt isinde at skrive en Opera over samme Sujet.

Men Maria Petenbeck er, efter min Mening, et Non plus ultra af et jammerligt Arbeide. Directionen behage blot at kaste et Øie i Dialogen, næsten paa første bedste Sted, og den vil da sikkert overbevise sig om, at Dialogen bevæger sig i lutter Floskler og trivielle Sentenser, hvortil kommer at dens Prosa, ligesom de bekjendte Hettingske Avertissementer i Adresse-Avisen, nærmer sig til Verseformen, og danner lutter gebrokkene Vers, snart af en jambisk, snart af en trochæisk Character. Denne Ubehagelighed finder ogsaa hyppig Sted i det andet Stykke, og er mig allerede (fra Aloise, som jeg selv har maattet oversætte) bekjendt som Hr. v. Holbeins eiendommelige Stil.

Naar man af disse Stykker, især det sidste, vilde borttage alt det Slette, blev der Intet tilbage, og de kunne følgelig, efter min Overbeviisning, ikke være Gjenstand for nogen Art af Omarbeidelse indenfor det reciterende Skuespils Grændser. Men saa dybt, som de staae under vort Theaters Værdighed, saa sikker kan man ogsaa være paa — saavidt jeg kan skjønne — at de hos os ikke vilde gjøre Lykke, undtagen paa en Fjælebod.

Underdanig

J. L. Heiberg.

336. Fr. Paludan-Müller til J. L. Heiberg.

Aarhus d. 5 Jan. 36.

Høistærede Hr. Professor!

nu da Aaret er forsvundet, maa De tillade mig at følge mit Hjertes Trang, som jeg med stor Uleilighed har kuet hele December Maaned: nemlig at skrive Dem et Par Ord til og bringe Dem min Ringhed i Erindring. Jeg vil her korteligen med faa Ord og med mange Omsvøb begynde med at takke Dem og Deres elskværdige Familie for det forbigangne Aar og ønske Dem og Høist-samme et glædeligt Nytaar i alle Maader. Gid — dette Ønske gjelder mig selv — vi til næste Juul alle maae sidde forenede ved Arraks-Punsch og megen Lystighed paa Brogade No 3 per Christianshavn, og gid vi alle til den Tid maae være lykkelige og glade. Amen! — Her i Aarhus, maae De troe, har

jeg ret lært at savne Deres Huus og skønne paa Værdien og Harmonien af Husets udmærkede Treklang; thi uagtet jeg lever meget godt herhjemme, kunde jeg dog anføre mangfoldige Grunde for min Længsel, hvoraf den mindste er den, at vi her i Huset faae Øllebrød til Middag om Lørdagen. Da De heri, som jeg haaber, har et tilfredsstillende materielt Beviis for Realiteten ⁵ af mit Savn, kan jeg saameget snarere spare de øvrige, da De jo kjender min varme Hengivenhed for Dem og Deres. Derfor til Slutning kun endnu engang: Glædeligt Nytaar! og gid De maae opnaae Alt hvad De attraaer i dette Aar; ikke blot Medborgeres Høiagtelse og Beundring — hvad De jo alt besidder — men ogsaa mange Penge, en Reise til Paris etc. etc.; og gid — dette Ønske ¹⁰ er fra den bedste Deel af Publicum, mig selv inclusive — De iaar maae avle diverse Børn med hvem af Muserne De behager; thi de ere alle villige Piger og til Deres Tjeneste: Dette er ikke mine egne Ord, men jeg har i Commission at mælde Dem dette fra Musernes Moder, Mnemosyne, den gamle bekjendte Bordel-Værtinde for Poeter. Hun beklager sig over, at De i den senere Tid ¹⁵ ikke har undt hende saamegen Søgning som før, og dette er saameget desto utilgiveligere, som De er i Gjæld til hende, hvilket hun beviser med Deres eget Navn, der er skrevet med store Bogstaver paa hendes Tavle.

Pennen var saa tyk, jeg griber derfor en anden. Nu vil jeg først spørge Dem om Deres Mening betræffende adskillige kjøbenhavnske Producter, hvor- ²⁰ med vi i denne Tid have diverteret os herovre. 1) Øhlenschlægers Fyens-Reise, et, efter min Mening, denne store Digter fuldkommen værdigt Product. Man er virkelig i største Uvished om, hvad man meest skal beundre i dette Mesterværk: Enten den umaadelige Tankefylde, eller den forbausende Naivetet, eller den classiske Form. Hvor herlig er ikke den evige Riden paa »salig Lotte«, der ²⁵ paa eengang vidner om den sikreste Takt og fineste Faderfølelse. Erindrer De det Sted »Tak Holberg for den liden Skjærv, som Skjalden hente maatte — Den Medgift, som hun fik fra Dig, min stakkels salig Lotte« etc. Eller det endnu deiligere og derhos saa betydningsfulde »Som blege Tekla synger Du, Jeg levet har og elsket. Nu — nu jeg sover ene«. Kun blev det mig ikke aldeles ³⁰ klart, om Stedet skulde indeholde en fiin Finte til Phister, fordi han har ladet Lotte ligge alene saalænge. Hvis De skulde kunne give Oplysning herom, haaber jeg, De ved Leilighed gjør det. Af Khvnsposten seer jeg, at visse Folk ere vrede over, at Bogen ikke nok er bleven paaskønnet, og deri kan man virkelig ikke fortænke visse Folk; thi den er s'gu deilig. I denne Anledning ³⁵ vilde jeg ogsaa bede Dem spørge Socrates's Samvittighed — som forunderligt nok er Deres Kone — om hun paa sin Samvittighed vil sige mig, hvordan Socrates er eller var, hvis han allerede skulde være gaet al Kjødets Gang; thi herovre har man de forskjelligste Relationer. Underligt nok skulde det være om den samme Autor, der viser sig saa udmærket i den subjective Digtning ⁴⁰

(Fyensreisen), ikke skulde paa samme Tid have frembragt et sandt Mesterstykke i den objective. For at have en Maalestok, ønskede jeg blot at vide, om Socrates er ligesaa fortrinligt et Værk som Tordenskjold, eller endog skulde kunde maale sig med salig Dronning Margrethe. Angaaende Fyensreisen kan jeg endnu fortælle Dem, at vi her have et Værk af den nu hensøvede Klokker Heegaard (hvem man prophetisk nok kaldte den jydsk Øhlenschlæg.) som hedder Heegaards Riimpose; med samme jydsk Pose har den Fynske en utroelig Liighed. — Pr. secundo hvad synes Dem om Hertzes Nytaarsgave? Skulde jeg sige en Mening, saa blev det den, at den behager mig kun lidet: Skuespillet forekommer mig ordentlig kjedsommeligt at læse, og den prosaiske Fortælling synes mig at have saa lidet Interessant og Characteristisk — jeg mener, at Charactererne ere altfor lidt udmalte og paa den unaturlige Fru Graves nær altfor simple — til at Fortællingen synderlig kan interessere. Georg forekommer mig endog aldeles forfeilet — dog undskyld mig heri, det er jo kun en Mening, ingen Dom. — Hellerikke Smaa-Digtene (paa det Sidste nær) synes jeg have nogen Betydning, og staae langt under de Ældre. Hvor mat er ikke »Fjerboldtspillet« og saa det ækle »Tretten tilbords« hvor man kun har at gjøre med lutter Frugtsommelighed og Barsellavning baade hos Moder og Datter. — Skulde De finde disse Meninger — thi andet ere de ikke — altfor forfeilede, saa berigtige dem ved Leilighed og hold mig dem tilgode. — Endnu vilde jeg gjerne tale lidt med Dem om Sibberns Intelligentsblade, men jeg seer Papiret vil ikke slaae til. — Fra min Fader skal jeg bringe Dem mange Hilsener og takke Dem meget for Deres lille Bog, som han har læst med stor Fornøielse og om hvilken vi have havt mange Samt[aler og] ogsaa for det politiske Brev i Flyveposten (for [hvis] Autor De — enten De nu vil eller ikke vil — gaaer og gjelder her i Jylland) skal jeg bringe Dem hans Tak. Det har gjort megen Lykke herovre. De maae endelig fortsætte Deres Flyvepost og, om De vil, gjerne gjøre det til et konservativt Blad; jeg mener konservativ ikke blot i politisk Henseende; thi Tiden trænger stærkt til, at Alt skal drøftes fra to Sider. De kan virke meget meer, end De maaskee selv troer ved dette Blad, thi det har en stor Credit allevegne. Ogsaa besidder De (hvad De vel selv bedst veed) det Talent i høi Grad, til paa slaaende Maade, at stille Manglerne frem i Andres Tænkning. Herom ligger der just nu et Beviis for mig — Deres polemiske Strid med Soranerne i Flyv. Post 1830, som jeg her igjen har læst med den største Nydelse; thi det er virkelig noget af det Vittigste og Interessanteste vor Literatur besidder.

Nu Farvel for denne Gang. Til Slutning vil jeg bede Dem bringe den ædle Fru Gyllenborg og den elskværdige Fru Heiberg den hjerteligste Hilsen fra deres og Deres (det er ingen Pleonasmus!)

Fr. Paludan-Müller.

Vilde De tage min Bøn ilde op, naar jeg bad Dem ved Leilighed igjennem Schubothe — at sende mig paa nogen Tid tillaans — thi i Boghandlen er den nok ikke — Deres Grundrids af Logiken. Jeg har nemlig begyndt paa nogen filosofisk Læsning, men savner en Ledetraad.

337. *J. L. Heiberg til Det kgl. Teaters Direktion.* Kjøbenhavn den 21de Januar 1836. 5

Allerede længe har min Kone havt det Ønske, at foretage en Reise i Udlandet, ei allene til Adspredelse og Opmuntring, men ogsaa, og fornemmelig, for at høste Nytte for sin Kunst, ved at besee nogle af de bedste fremmede Theatre, især Theatrene i Paris og — om muligt — i Wien.

At en saadan Reise, foretagen i det nævnte Øiemed, ikke blot vilde være 10 gavnlig for hendes Sundhed, men ogsaa for den videre Uddannelse i den Kunst, hun udøver, derom kan neppe være to Meninger; ikke som om hun, efter at have seet de berømteste udenlandske Skuespillerinder, skulde vinde ved at optage deres enten individuelle eller nationale Eiendommeligheder — Ingen, som selv kan opfinde, vil gjøre sig til Efterligner af Andre — men upaa- 15 tvivleligt er det, at et udvidet Bekjendtskab til de forskjellige Landes forskjellige Anskuelse og Frembringelse i hvilken som helst Kunst udvider dens Dyrkeres Synskreds, og meddeler en Rigdom af Stof til fremtidig Eftertanke og Benyttelse, der uden at gjøre sig umiddelbart gjældende i denne eller hiin bestemte Præstation, er usynligen, men dog kjendeligen tilstede i den sikkrere, 20 friere og fastere Udvikling af de medfødte, hidtil efter en mere indskrænket Maalestok uddannede Naturgaver.

Denne Sandhed, som vist Ingen vil bestride, og som jo ogsaa allerede for længe siden har vidst at gjøre sig gjældende for Dyrkerne af alle de andre skjønne Kunster, saasom for Malere, Musikere, Digttere, har det kongelige danske 25 Theaters Bestyrelse jo allerede længe vindiceret for Dyrkerne af den sceniske Kunst, idet Reise-Understøttelse ere blevne bevilgede en stor Deel af Skuespil-Personalet. Min Kone vilde derfor heller ikke tvivle paa, at den høie Direction jo vilde bevilge hende den samme Fordeel, som saa Mange have nydt, ifald ikke den Vanskelighed var, at hun behøver en større Understøt- 30 telse, end den som ved denne Leilighed ellers bevilges, da hun, som Fruentimmer, dels behøver flere og større Bequemmeligheder paa en Reise, end en Mand, dels ikke kan reise uden Ledsagelse. Da hun imidlertid yderst nødig opgiver sit Ønske; da hun endog anseer det for en Pligt mod den Kunst, hun udøver, at gjøre hvad hun formaar til at uddanne sig for den; da hun endelig 35 netop nu, medens hun endnu er ung, og har Ungdommens Modtagelighed for nye Indtryk paa Sindet og Anskuelsen, med Nytte vil kunne udvide sin Synskreds:

saa tillader jeg mig herved, paa hendes Anmodning, og paa hendes samt egne Vegne, at ansøge den høie Direction

- 1) om at en Reise-Understøttelse maatte bevilges min Kone, og være til hendes Disposition i indeværende Aars Sommermaaneder;
- 5 2) at den maatte blive større, end den som sædvanlig bevilges;
- 3) at en moderat Extra-Understøttelse til samme Reise maatte bevilges mig personligen, for at jeg kunde ledsage min Kone, hvorimod jeg paa min Side vilde være opmærksom paa alle de sceniske Nyheder, der kunde have Interesse for det danske Theater, vælge dem efter bedste Skjønnende, sende dem hjem saa hurtigt som muligt, og, hvis noget meget Interessant og Brugbart især maatte tilbyde sig, oversætte og bearbejde det under mit Ophold i Paris eller andensteds, for at Theatret saa meget hurtigere kunde faae det; endelig udføre alle andre til Theatrets Tarv sigtende Commissioner, som den høie Direction maatte finde for godt at anbetroe mig;
- 10 4) ifald den høie Direction ikke kan bevilge af Theatrets Midler, hvad der, ifølge det Ovenstaaende, maatte behøves, der i den allerunderdanigste Indstilling til Hans Majestæt Kongen da maatte skee en Anbefaling for min Kone og mig til hos Allerhøistsamme at erholde det Manglende.

Underdanig

J. L. Heiberg.

20

338. *J. L. Heiberg til J. G. Adler.*

Kjøbenhavn den 23 Januar 1836.

Den Godhed og Velvillie, hvormed Hr. Etatsraaden igaar modtog mit Andragende, giver mig Haab om, at jeg endnu tør besvære Dem med følgende Supplement til vor Samtale.

- 25 Efter at jeg havde havt den Ære at tale med Dem, faldt det mig ind, at jeg for mit Vedkommende dog maaskee kunde gjøre Noget, for at formindske den Vanskelighed, som Hr. Etatsraaden gjorde mig opmærksom paa. Hvis der nemlig, som jeg maa formode, findes et Værelse, hvilket jeg kunde bruge som Studerekammer, da kunde jeg ligesaavel opholde mig der de fleste Timer
- 30 af Dagen, som jeg nu opholder mig paa mit eget, fra min Families Værelser vidt adskilte Kammer; ja denne større Isolation vilde, med Hensyn paa den derved vundne Rolighed, maaskee endog være mig behagelig. Jeg kunde da de fleste Dage indfinde mig f. Ex. om Morgenen, og uafbrudt være tilstede indtil Spisetiden (Kl. mellem 4 og 5); ligesom jeg naturligviis, ifald H. K. H.
- 35 Prinds Christian foretrak min Nærværelse i andre Timer, end de angivne, vilde i den Henseende gjøre hvad jeg formaaede, for at lempe mig derefter.

Dette har jeg troet at burde tilføie, baade for min egen Skyld, og til nødvendig Underretning for Hr. Etatsraaden, naar De har den Godhed at tale med Hans Kongelige Høihed derom.

Jeg har den Ære at undertegne mig med Høiagtelse

Herr Etatsraadens

5

ærbødigst hengivne

J. L. Heiberg.

339. *Det kgl. Teaters Direktion til Frederik VI.*

d: 1ste Februar 1836.

Allerunderdanigst Forestilling!

Kongelig Skuespillerinde Fru Heiberg har anmodet Directionen om at bevirke hende allernaadigst Tilladelse til at give en Sommerforestilling paa det Kongelige Theater, og Directionen kan ikke andet end anbefale den talentfulde Kunstnerinde til at erholde den ansøgte Tilladelse under de sædvanlige, for slige Forestillinger foreskrevne, Betingelser.

Tillige har Theater-Digter og Oversætter, Professor Heiberg, i den herhos allerunderdanigst vedlagte Skrivelse, foredraget Directionen: at hans Kone nærer det Ønske i forestaaende Sommer at foretage en Reise i Udlandet, saavel til Adspredelse og Opmuntring, som og fornemmelig for at høste Nytte for sin Kunst, ved at besee nogle af de bedste fremmede Theatre, især Theatrene i Paris, og, om muligt, i Wien, og har han, med Hensyn til, saavel at hun, som Fruentimmer, behøver flere og større Bequemmeligheder paa en Reise, end en Mand, som og til, at hun ikke vilde kunne reise alene, paa hendes egne Vegne derhos andraget paa:

- 1) at en Reise-Understøttelse maatte bevilges hans Kone og være til hendes Disposition i indeværende Aars Sommermaaneder; 25
- 2) at den maatte blive større end den, som sædvanlig bevilges;
- 3) at en moderat Extra-Understøttelse til samme Reise maatte bevilges Supplikanten personlig, mod at han paa sin Side bestræbte sig for at samle og bearbejde de sceniske Nyheder, som han antog at maatte være tjenlige til at berige Theatrets Repertoire med, o: s: v: 30
- 4) at saafremt Directionen ikke af Theatrets Midler kunde bevilge, hvad der, ifølge det Ovenstaaende, maatte behøves, der i dens allerunderdanigste Indstilling til Deres Majestæt da maatte skee en Anbefaling for hans Kone og ham til af en anden Deres Majestæts Kasse at erholde det Manglende. 35

Ved allerunderdanigst at forelægge Deres Majestæt dette Andragende tillader Directionen sig lige underdanigen at bemærke Følgende:

Under 28 Februar 1819 tillod Directionen sig allerunderdanigst at andrage paa, at det, istedetfor at i foregaaende Aar enkelte af Theaterpersonalet, med Understøttelse af andre offentlige Fonds, havde foretaget Kunstreiser paa længere Tid, maatte tillades et Par af Theaterpersonalet aarlig at gjøre korte
5 Kunstreiser i Sommermaanederne under Dr. Ryges Veiledning, naar han reiste for at indkjøbe Varer til Theatret, og at den af Theatrets Forfrisknings- sal indkommende Leiesum maatte anvendes dertil; hvilken allerunderdanigste Indstilling under 9de Martz s: A: allernaadigst blev approberet, og tillige allernaadigst befalet, at derimod al videre Ansøgning fra Skuespillerpersonalet
10 om Reiseunderstøttelse af andre offentlige Fonds herefter skulde bortfalde.

Flere Udtryk i bemeldte allerunderdanigste Forestilling, og navnlig den betingede Veiledning, lade det neppe i Tvivl, at der dengang kun har været paatænkt at lade dertil kvalificerede Medlemmer af det mandlige Skuespil- personale foretage slige Kunstreiser. Men ligesom der allerede i de senere Aar
15 oftere er skeet Afvigelser fra den anførte Betingelse, at slige Konstreiser skulde skee under Dr. Ryges Veiledning, da denne i de senere Aar ikke regelmæssigen har foretaget Reiser til Udlandet for at gjøre Vare-Indkjøb, saaledes kan Di- rectionen heller ikke skjønne, at der kunde være nogen absolut Grund, der kunde tale imod, at slige Kunstreiser ogsaa foretoges af dertil kvalificerede
20 Skuespillerinder. Thi, hvad der fornemmeligen kunde synes at tale derimod, nemlig: at der ved en saadan Udvidelse forsaavidt vilde kunne opstaae eet Misforhold, som den kun vilde kunne finde Anvendelse paa givte Skuespiller- nder eller paa ældre ugitte — hvilke sidste i Almindelighed ikke kunne an- tages at ville høste synderlig Nytte deraf — samt med Hensyn paa den større
25 Bekostning, en Dames Reiseformødenheder udkræver og den nødvendige mand- lige Ledsagelse, ikkun vilde kunne benyttes af dem, der af egne Midler vilde kunne tilskyde noget, |: saafremt Deres Majestæt ikke fandt Anledning til at bevilge et extraordinairt Tilskud :| er Alt kun relativt.

Forsaavidt nu Deres Majestæt allernaadigst maatte bestemme, at en saadan
30 Udvidelse af den ovennævnte allerhøieste Resolution maatte finde Sted, kan Directionen ikke andet end antage, at Fru Heiberg, saavel med Hensyn til hendes Standpunct ved Theatret, som hendes personlige Character og Dan- nelse maatte være fortrinligen kvalificeret til at erholde en saadan Tilladelse, hvorhos den dog allerunderdanigst troer at maatte bemærke, at det for Føl-
35 gernes Skyld synes at være tilraadeligt, at den Understøttelse, som eventua- liter dertil allernaadigst maatte bevilges af Theaterkassen, ikke overskreed den Sum af 600 rede Sølv, der er det høieste, der i de senere Aar saaledes er bevilget af Theaterkassen, og som omtrent udgjør Beløbet af Leien af Forfrisknings- salen.

40 Om og hvorvidt der, for at supplere den større Bekostning en saadan Reise

efter Supplicantens Bemærkning vilde medføre, efter dennes Ønske eventualiter kunde være at bevilge noget Tilskud fra andre Fonds, troer Directionen ikke at kunne tillade sig noget Andragende om, men holder det dog for sin allerunderdanigste Pligt at bemærke, at der allerede forhen er gjort Undtagelser fra den ovenanførte, maaskee med særdeles Hensyn paa daværende Omstændig- 5 heder givne almindelige Bestemmelse i den allerhøieste Resolution af 9. Martz 1819, hvorefter al videre Ansøgning af Skuespilpersonalet om Reiseunderstøttelse af andre offentlige Fonds skulde bortfalde, og navnlig endnu senest ved allernaadigst Resolution af 15de Februar 1834 er bleven bevilget Dandse- directeur Bournonville, der ønskede at besøge Paris, ledsaget af sin Kone og 10 Jomfru Grahn, ialt 800 r Sølv Mynt, hvoraf 200 r bleve anviste af Finantskassen, og de sædvanlige 600 r af Theaterkassen.

Med Hensyn til Professor Heibergs Andragende om, at der i Anledning af den intenderede Reise maatte bevilges ham selv en moderat Extra-Understøttelse, da kan Directionen ikke andet end antage, at en saadan vilde være 15 vel anvendt, saafremt man kunde nære det Haab, at Supplicanten vilde udføre sit Tilbud: paa denne Reise at sørge for Repertoirets Berigelse. Da Directionen imidlertid ikke har nogen særdeles Grund til at nære et saadant Haab, som den overhoved fra sin Side, for Følgernes Skyld, maa ansee det betænkeligt, foruden den Reise-Understøttelse, der tilstodes en Skuespillerinde, ogsaa 20 at bevilge den, hun valgte, eller havde til sin naturlige Ledsager paa Reisen nogen Understøttelse af Theaterkassen og ikke i nærværende Tilfælde finder Anledning til at anbefale en speciel Undtagelse herfra for Professor Heiberg, saa maa den aldeles henstille det ovennævnte Ønske til Deres Majestæts allernaadigste Afgjørelse. 25

Endeligen troer Directionen endnu at maatte bemærke, at de Reisetilladelser, der meddeles Enkelte af Theaterpersonalet pleie at være knyttede til den Betingelse, at Vedkommende skulle være vendte tilbage til Midten af August Maaned, for at deeltage i de før den nye Saisons Begyndelse fornødne Prøver; og for Følgernes Skyld, saavelsom med Hensyn til Fru Heibergs betydende 30 Rollefag, maa Directionen ansee det for raadeligt, at der eventualiter ikke gives hende nogen Reisetilladelse paa længere Tid, eller i det Høieste til August Maaneds Udgang.

Med disse allerunderdanigste Bemærkninger tillader Directionen sig i dybeste Underdanighed at indstille: 35

at der allernaadigst maatte gives Skuespillerinde Fru Heiberg Tilladelse til, efter indeværende Saisons Slutning, at give en Sommerforestilling paa det Kongelige Theater under de sædvanlige for deslige Forestillinger vedtagne Bestemmelser, samt at der, saafremt Deres Majestæt maatte behage at tilstede en Udvidelse af den allerhøieste Resolution af 9de Martz 1819 40

derhen, at herefter ogsaa de dertil kvalificerede kvindelige Medlemmer af Theaterpersonalet maatte have Adgang til at nyde den Understøttelse, der derefter aarligen kan ydes af Theaterkassen til Foretagelse af Kunstreiser, Skuespillerinde Fru Heiberg i dette Aar af bemeldte Kasse maatte
 5 nyde den sædvanlige Understøttelse af 600 r rede Sølv til en saadan Reise, dog under den Betingelse, at hun er her tilbage inden Midten eller senest til Udgangen af August Maaned,

Hvorhos Directionen lige underdanig maa henstille til allernaadigst Bestemmelse:

- 10 om Deres Majestæt maatte finde Sig foranlediget, til samme Øiemed at bevilge Fru Heiberg et Tilskud af andre Fonds og Professor Heiberg en moderat Extra-Understøttelse, eventualiter under Forpligtelse til at opfylde det i hans Ansøgning gjorte Tilbud.

Directionen for de Kongelige Skuespil.

- 15 F. Holstein. C. Molbech. C. L. Kirstein.

/ Rindom.

340. *Det kgl. Teaters Direktion til J. L. Heiberg.*

d: 23de Februar 1836.

I Skrivelse af 21de f: M. har Herr Professoren, ved for Directionen at andrage, at Deres Kone ønsker i forestaaende Sommer at foretage en Udenlandsreise
 20 for at besee nogle af de bedste fremmede Theatre, navnlig Theatrene i Paris og — om muligt — i Wien, derhos, med Hensyn til, at hun, som Fruentimmer, paa en saadan Reise vilde behøve flere og større Bequemmeligheder end en Mand, og at hun ikke vilde kunne reise alene, paa hendes og egne Vegne anholdt om: at en Reiseunderstøttelse maatte bevilges hende, saaledes at hun
 25 kunde disponere derover i d: A:s Sommermaaneder, og at denne maatte blive større end den, der sædvanlig tilstaaes, samt at en moderat Extra-Understøttelse maatte forundes Dem for at kunne ledsage Deres Kone paa Reisen, mod at De vilde bestræbe Dem for at samle og bearbejde de sceniske Nyheder, som De maatte finde tjenlige for det Kongelige Theaters Repertoire.

30 Ligeledes har Kongelig Skuespillerinde Fru Heiberg i Skrivelse af s: D: anholdt om, at bevirkes allernaadigst Tilladelse til i indeværende Aar at give en Sommerforestilling paa det Kongelige Theater.

Efterat Directionen, i Anledning af forberørte Andragender, havde nedlagt allerunderdanigst Forestilling, har Hans Majestæt allernaadigst resolveret saa-
 35 ledes:

»Vi ville allernaadigst have Skuespillerinde Fru Heiberg forundt Tilladelse til, efter indeværende Saisons Slutning, at give en Sommer-Forestilling paa

Vort Theater, under de for deslige Forestillinger sædvanlige Bestemmelser.

Derhos ville Vi, i Betragtning af de i nærværende Tilfælde tilstedeværende særdeles Omstændigheder, allernaadigst have bevilget, at Fru Heiberg maa i indeværende Aar nyde den sædvanlige Understøttelse af 600 r S: M: af Theaterkassen til en Udenlandsreise, under den Betingelse, at hun er her 5 tilbage inden Midten eller senest til Udgangen af August Maaned.

Ihvorvidt der maatte kunne være Supplicandinden at bevilge noget Tilskud til ovennævnte Sum, og hendes Mand, Professor Heiberg, for at sættes i Stand til at ledsage hende, en Understøttelse af nogen anden Kasse, under Forpligtelse for ham til at opfylde indbemeldte hans Tilbud, derom ville 10 Vi afgive Vor nærmere allerhøieste Bestemmelse«.

Ved at communicere denne allerhøieste Resolution til Efterretning og Iagttagelse, undlader Directionen ikke at tilføie, at den af Theaterkassen allernaadigst bevilgede Reise-Understøttelse i sin Tid vil vorde anviist til Udbetaling ved bemeldte Kasse. 15

Directionen for de Kongelige Skuespil.

F. Holstein.

C. Molbech.

C. L. Kirstein.

/ Rindom

341. *J. L. Heiberg til Jonas Collin.*

Kjøbenhavn den 10 Marts 1836.

Tusinde Taksigelser fra min Kone og mig for Meddelelsen af den fortræffe- 20 lige Efterretning! Dog ikke blot for Meddelelsen; Alt hvad De med Deres sædvanlige Godhed og Venskab for os har bidraget til den heldige Resolution, fortjener i dette, som i saa mange foregaaende Tilfælde, større Tak, end jeg formaaer at yttre, skjøndt ikke større Taknemmelighed, end den, hvoraf jeg er gjennemtrængt. 25

Med de venligste Hilsener fra os Alle, forbliver jeg Hr. Conferenceraadens ærbødigst hengivne

J. L. Heiberg.

342. *De Deputerede for Finanserne til J. L. Heiberg.*

den 11te Marts 1836

At Hans Majestæt Kongen under 8de d: M. allernaadigst har resolveret saa- 30 ledes:

Vi ville allernaadigst have Skuespillerinde Frue Heiberg, til den hende af Theaterkassen tilstaaede Reiseunderstøttelse, bevilget et Tilskud af 400 rdlr Sølvmynt af Finantskassen; ligesom Vi ogsaa allernaadigst ville have hendes

Mand, Professor Heiberg, for at sættes i Stand til at ledsage hende paa hendes Reise, forundt af sidstnævnte Kasse, en Understøttelse af 700 rdlr Sølvmynt.

det unnlade vi ikke at melde Hr. Professoren med Tilføiende, at bemeldte
 5 2: Summer ville, med i alt 1100 rdlr r: S: vorde anviste til Udbetaling af Zahlkammeret.

De Deputerede for Finantserne.

A. W. Moltke. J. F. G. Schönheyder. Collin. Kongslew. Meyer. C. Moltke.
 / Dorph.

10 343. *J. L. Heiberg til Søren Kierkegaard.*

16 Marts 1836.

Hermed 6 Extra-Aftryk af Fl. Post Nr. 82 & 83. At Forsinkelsen ikke er min Skyld, veed De formodenlig allerede ved Hr. Langhoff.

Tak endnu engang for Afhandlingen! Den har fornøiet mig endnu mere ved den nye Gjennemlæsning.

Ærbødigst

15

J. L. Heiberg.

*344. *J. L. Heiberg til Peder Hjort.*

Kjøbenhavn, 25de April 1836.

Høistærede!

Det er utilgeligt, at jeg ikke for længe siden har takket Dem, først for Deres Løfte at sende mig et Bidrag, og dernæst for Løftets Opfyldelse til min
 20 og Alles store Glæde og Tilfredshed. Men da jeg af Deres sidste Skrivelse seer, at De er uvis, om De endnu skulde tilføie nogle Politica, og især da jeg seer, at Hovedgrunden til Deres Uvished er Frygt for, at det skulde see ud, som om De, af Kjærlighed til Honoraret, gjorde Afhandlingen vidtløftigere, saa maa jeg dog i denne Henseende bede Dem være ubekymret, og skrive saa
 25 Meget, som De selv maatte føle Lyst til, da det maa være indlysende for enhver Læser af Deres interessante Artikel, at Forfatteren ikke kan have havt en ringere Bevæggrund end Interesse for den vigtige Gjenstand, som omhandles. Desuden er det ringe Honorar, jeg kan byde, neppe nogen Fristelse for en Skribent, der kan føre Pennen, saaledes som De. (A propos af samme Hono-
 30 rar, skal jeg, hvis De ikke træffer en anden Bestemmelse, aflevere det paa samme Sted, og under samme Adresse, som sidst). Allerede Deres foreløbige Artikel i Kjøbenhavnsposten behagede mig særdeles. At Realia ere en Mangfoldighed, Idealia en Eenhed, saa at, »en Høiskole for Realunderviisningens
 eo ipso er en Modsigelse (eftersom Høiskolen vel maa antages at meddele
 35 hiin Eenhed af Dannelse, medens den lavere Skole kun meddeler et Fæl-

ledsskab i Dannelsen, og Realskolen en speciel Dannelse), havde jeg længe ønsket fremsat, og er nu meget glad ved at det er skeet, først i det kortere Stykke i Kjøbenhavnsposten, og dernæst i den udførlige Commentar derover i Fl. Post*).

Denne Afhandling i Fl. P. har vakt stor Opmærksomhed, og vundet et ⁵ næsten almindeligt Bifald. Især roser man Nr. II, som ogsaa synes mig at besidde en særegen henrivende Kraft. Ogsaa i dette Tilfælde gjætter man paa Biskoppen. Om en Maanedes Tid tiltræder jeg en 3 Maaneders Udenlandsreise. Om Fl. Post i dette Tidsrum skal hvile, eller om jeg kan finde en Person, hvem jeg imidlertid kan betroe dens Redaction, og som derhos er villig til ¹⁰ at paatage sig dette Arbeide, veed jeg endnu ikke. — Jeg haaber, at De idetmindste til min Hjemkomst, har Et eller Andet i Beredskab. Kun den sidste af de i Redactionens Navn skrevne Anmærkninger har jeg tilladt mig at udelade, da det ikke synes mig passende at rose sig af, at man indrømmer sin Modstander Ret, hvor han fortjener det. Jeg venter nu som snarest Slutningen ¹⁵ af Artiklen. Manuskriptet, saavel som de medfølgende Sedler, rives successive itu, og kastes paa Ilden. Naar det Sidste er trykt, skal ikke en skreven Tøddel være tilbage.

Deres ærbødigst hengivne

J. L. H. ²⁰

Hvis De kommer til Kjøbenhavn, haaber jeg dog, at De gjør mig den Fornøjelse at besøge mig.

26de April.

I dette Øieblik modtog jeg Deres Pakke, indeholdende Arkene 33—40. Det glæder mig, at min Taushed har været opmuntrende. Jeg haaber, at mine ²⁵ Ord ikke ville være det mindre, thi ellers burde jeg ikke afsende dette Brev.

345. J. L. Heiberg til Det kgl. Teaters Direktion.

Kjøbenhavn den 21 Mai 1836.

Vedlagte Vaudeville, bestemt til at opføres til min Kones Forestilling i Sommer, har jeg herved den Ære at tilstille den høie Direction, idet jeg beder, at samme maa efter Gjennemlæsningen blive mig remitteret umiddelbart fra ³⁰

*) Jeg tænker, De forstaaer mig, ihvor utydeligt jeg end har udtrykt mig. Ved det Fælleds forstaaer jeg den abstracte Eenhed, hvori det Forskjellige kommer overeens, men som altsaa er udenfor Dette; ved Eenheden derimod den concrete Eenhed, hvori alle Forskjelligheder indeholdes. (Jeg seer, at der til Forklaring af denne Anmærkning egentlig behøves en ny Anmærkning. Men da der ikke er Plads ³⁵ paa Papiret, maatte jeg skrive den paa Bordet, og lader det altsaa være).

Directionen, da jeg ikke ønsker, at nogen Uvedkommende skal læse den inden Opførelsen, og jeg desuden kun er i Besiddelse af det nødvendige Antal Exemplarer, eftersom Oplaget ikke bliver aftrykt før efter Forestillingen.

Underdanig

5

J. L. Heiberg.

346. *C. Molbechs og C. L. Kirsteins Censur over »Neja».*

23. Mai 1836.

Nei.

Vaudeville i een Act, af J. L. Heiberg.

Denne, om endog korte og ikke meget komisk betydende, dog morende,
 10 med Lethed og Elegants behandlede Vaudeville, der tillige i den opfattede
 og heldigt anbragte Idee, to Gange, i en ganske forskiellig Situation, at lade
 Elskerinden i Stykket føre en Samtale baade med den forsmaaede og den
 favoriserede Elsker, ved allene at svare Nei, har noget originalt og piquant:
 vil ikke blot til Sommerforestillingen, hvortil den er bestemt, men ogsaa til
 15 Theatrets Repertoire være meget antagelig; og er det at ønske (vel og at
 formode) at den med Hensyn paa det sidste, ikke ved bemeldte Sommerfore-
 stillinger maatte gives oftere, end den ene Gang for Fru Heiberg.

C. Molbech.

d 28d Maii 1836

Aldeles enig.

20

C. L. Kirstein.

347. *J. L. Heiberg til Peder Hjort.*

Kbhavn d. 4 Juni 1836.

Høistærede!

Just som jeg stod i Begreb med at sende Dem Honoraret for Deres Bidrag,
 modtog jeg Efterskriften, og vilde derfor vente, indtil jeg saae, hvormeget
 25 den udgjorde. Men under min Travlhed i disse Dage, og under Mangel paa
 andre Artikler, hvormed jeg kunde udfylde Nummer 100, hvori Deres Efter-
 skrift kommer, er Tiden hængaaet. Dog haaber jeg idag at kunne raade Bod
 derpaa, saa at Nummeret kan udkomme paa Mandag. Regningen bliver da
 følgende:

....

30 Det er vel ikke at vente, at De skulde meddele Hr. Hertz noget Bidrag
 under min Fraværelse? — Ialfald udbeder jeg mig at faae Noget ved min
 Hjemkomst den sidste August.

De veed vel, at Ussings Tirade om Manden fra Provindserne, ved Gildet

d. 28 Mai, (han fremsagde den med Hempels Stemme) blev af alle skikkelige Folk modtagen med Hyssen og »Fy, fy!«

Lev ret vel!

Deres ærbødigste

J. L. Heiberg.

Jeg har ingen Smaapenge, og sender derfor 34 r; jeg har da en Rigsort til- 5 gode; eller ogsaa De sender mig en epigrammatisk Artikel til 24 β.

348. J. L. Heiberg til Det kgl. Teaters Direktion.

Paris den 12 August 1836.

Den Beredvillighed, hvormed den høie Direction har anbefalet min Kones og min længe ønskede Udenlandsreise, samt paa flere Maader bidraget til Iværksættelsen af vor Plan, gjør os det til en behagelig Pligt, inden vi tiltræde 10 vor Hjemreise, at meddele en foreløbig Beretning om det Udbytte, som Bekjendskabet med saa mange fremmede Theatre har forskaffet os.

Hvad der overalt ligesom af sig selv har paatrængt sig vor Betragtning, er en Sammenligning mellem det kjøbenhavnske Theater paa den ene Side og de fremmede Theatre paa den anden. I denne Henseende er det mig kjært at kunne 15 sige, at min Forventning meget er bleven skuffet. Fra mit forrige Ophold i Paris havde jeg den Erindring, at Skuespillet her udførtes med langt større Ensemble, med et langt fuldkomnere Sammenspil og for et langt smagfuldere Publicum, end i Kjøbenhavn. Men i det 14-aarige Mellemlum mellem mit forrige og mit nuværende Ophold i Paris er det kjøbenhavnske Theater gaaet betydelig frem, 20 og de parisiske Theatre betydelig tilbage, og — hvad som staaer i Forbindelse dermed — det kjøbenhavnske Publicum har forbedret, det parisiske derimod forværret sin Smag. Théâtre français er endnu bestandig en udmærket Skueplads, som man aldrig forlader uden med stor Tilfredsstillelse; men de andre, for det reciterende Skuespil (og deriblandt ogsaa for Vaudevillen) bestemte 25 Theatre ere dybt sunkne, især det engang saa udmærkede Gymnase dramatique, hvis Repertoire har forsynet os med saa mange smukke Smaastykker. Næsten det Eneste, som paa disse Theatre endnu kan interessere, ere locale Farcer, sande Impromptuer, som ere aldeles uoversættelige. Nogle enkelte Stykker af mere universel Interesse, skjøndt ikke af stor Betydenhed, bringer 30 jeg hjem med mig.

For ret at see, hvor meget det kjøbenhavnske Theater er gaaet frem i det reciterende Skuespil, og Pariser-Theatrene (med Undtagelse af Théâtre français) tilbage, maa man paa de herværende Vaudeville-Theatre see nogle af de Stykker, som i Oversættelse ere opførte hos os, f. Ex. Dronningen paa 16 35 Aar. Men ved intet Stykke har jeg fundet Afstanden saa stor, som ved Guldkorset, som jeg har seet baade i Berlin og i Paris, og paa det første Sted baade

paa Tydsk og paa Fransk. Den tydske Fremstilling var under al Kritik; men de to franske vare saa tørre og kjedsommelige, at det ikke var muligt at interessere sig for Stykket. I den danske Udførelse af Stykket bliver enhver Rolle uden Undtagelse spillet ulige bedre end i den franske. Jeg haaber, at den franske Troupe fra Berlin, som jo i denne Tid giver Forestillinger i Kjøbenhavn, har givet baade Directionen og Publicum Anledning til at verificere min Bemærkning.

Det Eneste, som de franske Skuespillere endnu have forud for vore, er deres større Sikkerhed i at memorere Rollerne, men de spille ikke med større Forstand, ikke med større Livlighed. Blandt Andet kan jeg ikke undlade at bemærke, at i alle de franske Stykker, hvori Hr. Phister udfører en Rolle, bliver denne Rolle langt mere original comisk hos os, end paa de herværende Theatre.

Ogsaa med Hensyn paa det udvortes Udstyr, Costume, Decorationer og Maskineri, er vort Theater ikke ringere end de parisiske (med Undtagelse af den store Opera, hvor alt Dette er bragt til en uovertræffelig Fuldkommenhed). Med Hensyn paa Costumet finde grove Uvidenhedsfeil Sted. Saaledes paa Théâtre français, i Bertrand et Raton, hvor de danske Militaire ere klædte i svenske Farver.

Saa ofte, som jeg i Kjøbenhavn har beklaget, at Pladserne for Publicum vare ubequemme, at Publicum converserede under Forestillingen, at man hørte smaa Børn skrige, at man applauderede Enkeltheder istedenfor Ensembler, og deriblandt især det Synlige og Haandgribelige, saa ivrigen maa jeg nu erklære, at alle disse samme Ubehageligheder finde Sted her og i høiere Grad, hvilket er saa meget værre, som Pladserne her betaales med det Tredobbelte af den kjøbenhavnske Priis. I Operaen har jeg hørt Publicum applaudere Hestenes Indtrædelse paa Theatret.

I Berlin staaer det reciterende Skuespil ogsaa langt tilbage for Kjøbenhavn. Mad. Wolff og Mad. Krählinger, som nu kun spille gamle Koner, ere de eneste ret udmærkede Subjecter. En ung Pige, D^{elle} Clara Stich, er dernæst den eneste, som giver gode Forhaabninger. Den for sin Skjønhed og sit Talent saa meget udraabte Fräulein von Hagn, synes mig i begge Henseender meget ubetydelig. Weymar synes at gjøre en Undtagelse fra de tydske Theatres Ubetydelighed i det reciterende Skuespil. Jeg saae her et daarligt Stykke af Mad. Birch-Pfeiffer: »Guttenberg«, men som udførtes overmaade godt, og hvori især Elsker og Elskerinde (den Sidste en ganske ung Pige) vare uden Sammenligning de bedste, jeg har truffet paa Reisen. Her var aldeles Intet af den affecterede tydske Declamation. Over hele Fremstillingen hvilede ligesom en hellig Tradition af Göthes Indflydelse paa dette Theater.

Men hvis det kjøbenhavnske Theater, med Hensyn paa det reciterende Skue-

spil, ingenlunde staaer tilbage for de bedste udenlandske Theatre, saa maa man derimod indrømme, at det, med Hensyn paa Operaen, staaer tilbage for alle andre betydelige Theatre; ja man kan uden Overdrivelse sige, at hvo som ikke har hørt Opera undtagen i Kjøbenhavn, veed ikke hvad en Opera er. Allerede i Berlin findes et ikke ringe Antal af gode Sangere og Sangerinder, 5 som tillige have Skuespillertalent. Men her i Paris er denne Genre bragt til en endnu langt større Fuldkommenhed. Ved den store Opera ere Mad. Dorus og Mlle Falcon, ligesom ved Opéra-comique Mad. Cinti-Damoreau Sangerinder, om hvilke man hos os ingen Forestilling kan gjøre sig. De besidde paa eengang Blødhed, Kraft, Sikkerhed og mageløs Færdighed, og forene disse Egenskaber 10 med Følelsen af Det, som de udtrykke, med musikalsk og dramatisk Udtryk. Af Sangere gives her ogsaa adskillige udmærkede; dog ere de ikke saa fortrinlige som Sangerinderne. Paa den store Opera kommer nu det pragtfulde Udstyr til, Noget som ingenlunde kan undværes i Pragt-Operaer. Enhver Decoration er her et Mesterstykke, som gjerne kunde betragtes som et Diorama eller 15 andet Maleri, uden Hensyn paa Skuespillet. I Les Huguénots seer man et Parti af Paris om Natten: Bølgerne i Seinen bevæge sig, og Stjernerne skinne paa Himlen; her, som overalt, ere alle Forhold saa rigtigt iagttagne, at Gjenstandene synes at have den naturlige Størrelse, og selv practicable Gjenstande, saasom Huse, Broer, Træer, Bjerge o. s. v. synes ikke for smaa, i Forhold til 20 de Mennesker, som bevæge sig om og paa dem. Alle Stue-Decorationer ere lukkede, og saaledes er det paa alle Theatre i Paris; men paa Operaen ere Coullisserne næsten afskaffede ved alle Decorationer, eller saaledes benyttede, at man ikke bemærker dem; og selv de fra alle 3 Sider lukkede, og med Loft forsynede Decorationer changes ud og ind, for Tilskuernes Øine. Hvad som 25 ikke maa forglemmes, naar man roser den herværende Opera, er, hvormeget Orchestrets smagfulde Accompagnement bidrager til det Hele. I Opéra-comique fortjener Orchestret samme Ros, naar Mad. Cinti-Damoreau og de første Subjecter synge; men udføres Syngepartierne af Doublanter eller underordnede Subjecter, da kan Orchestret ogsaa accompagnere ligesaa haardt som i Kjøben- 30 havn, hvorpaa jeg har havt et Exempel i Den hvide Dame, som fra Sangens, Spillets og Orchestrets Side gik ligesaa slet som i Kjøbenhavn.

Hvad endelig Balletten angaaer, da, uagtet det kjøbenhavnske Theater indtager en meget hæderlig Plads i denne Henseende, tør jeg dog ikke sætte det over Berlin, end sige Paris. I Berlin er Hr. Taglioni en Dandser af maaskee 35 endnu større Færdighed end Hr. Bournonville, men han dandser ikke med Hr. Bournonvilles Liv og Begeistring. Derimod overgaaer hans Kone betydelig alle vore Dandserinder, endskjøndt hun er tilaars. Men her i Paris er, som bekjendt, Ballettens egenlige Hjem. Her er en sand Vrimmel af udmærkede Dandser og Dandserinder, og man seer ikke en Eneste, der jo dandser fortræffeligt. Den 40

berømte Melle Taglioni, som man medrette kan kalde den eneste sande Dandserinde i Verden, have vi endelig faaet at see, da hun efter 8 Maaneders Fraværelse fra Theatret (især formedelst en Sygdom) endelig optraadte i La Sylphide. Mellem hende og de allerførste andre Dandserinder, ja selv Dandsere, kan næsten ingen Sammenligning finde Sted. Hvad der ved hendes Dands, foruden den uhyre Færdighed, især forhøier Nydelseren, er den store Decens i hendes Bevægelser, hendes Mangel paa al Coquetteren med Publicum, og den poetiske Følelse, hvoraf hun synes gjennemtrængt, og hvoraf hendes Fremstillinger bære Præg.

10 I Berlin saae jeg et Lystspil af Fru v. Weissenthurn: »Der erste Schritt«, som vel kunde bruges paa vort Theater. Men det er ikke trykt, og da jeg henvendte mig til Directionen, for at kjøbe en Afskrift, svarede man mig, at det ikke kunde skee uden Forfatterindens Tilladelse; men da hun lever i Wien, kunde jeg ikke oppebie denne Tilladelse.

15 Her have vi seet Melle Mars i to Lystspil. Men Léontine Volnys er i Marseille, og Jenny Vertpré i London. Paa den store Opera have vi seet blandt Andet: La Juive, Les Huguénots og Balletterne Le Diable boiteux og La Sylphide. Paa de andre Theatre flere meer eller mindre interessante Stykker, af hvilke jeg bringer et Udvalg hjem.

20 I næste Uge tiltræde vi vor Hjemreise. Vi gaae over Håvre med Dampskibet til Hamborg, og derfra formodenlig over Heiligenhaven og Nysted til Kjøbenhavn. Ved Theaterferiens Udløb skulle vi ufeilbarligen indtræffe.

Underdanig

J. L. Heiberg.

25 349. J. L. Heiberg til Jonas Collin.

Paris den 13 August 1836.

Høistærede Hr. Conferenceraad!

Umulig kan jeg tiltræde min Hjemreise, uden at sende en egenhændig Hilsen til den Mand, hvis sjeldne Godhed og Velvillie betydelig har bidraget til at forskaffe min Kone og mig den store Glæde, som denne vor Udenlandsreise har skjænket os. Medrette kan jeg sige, at hvis der er Noget, hvoraf jeg er stolt, da er det den Godhed, som De, Hr. Conferenceraad, allerede i en Række af Aar har viist os, og hvorpaa De under min Kones og min Fraværelse har givet os nye Beviser, idet De flere Gange har besøgt min Moder, for at faae Efterretninger fra os; og De kan nok vide, at min Moder ikke har fordulgt os de venlige og smigrende Ord, som De ved denne Leilighed har yttret, men at hun trolig har rapporteret os dem.

Efter denne Indledning seer det egennyttigt ud, at jeg tillige vover at bede Hr. Conferenceraaden om at lade mig de 100 rbdlr, som jeg til 1ste Juli kunde

oppebære ved Finanserne, remittere til Hamborg eller Altona, for at jeg der maa finde Penge, ifald jeg maaskee skulde behøve Forstærkning paa den sidste Station af min Reise. Ja, dersom det ikke var altfor ubeskedent, vilde jeg bede om, at de ved indeværende Qvartals Udgang forfaldne 100 rbdlr ligeledes maatte blive remitterede; thi uagtet jeg haaber ikke at behøve dem, er jeg ⁵ dog i en dødelig Skræk for at komme i Forlegenhed paa et fremmed Sted. Vort Ophold i Paris er bleven forlænget noget over den bestemte Tid, især fordi vi vilde see Mlle Taglioni, og derved er der gaaet nogle flere Penge med, end efter Bestemmelsen, ligesom vi heller ikke have kunnet undgaae at indkjøbe Adskilligt, saavel til privat, som til Theater-Brug — egentlig en øcono- ¹⁰ misk Operation, da mange Ting her ere at faae for det Halve, ja for Tredieparten af de kjøbenhavnske Priser. Jeg haaber, at min ubeskedne Begjæring ikke foraarsager Hr. Conferenceraaden stor Uleilighed, men at De ligefrem giver Ordre til at sende mig en Anviisning paa Altona eller Hamborg, hvilken jeg da beder om at sendes under min Adresse til Hamburg, poste restante. ¹⁵ Dersom Hr. Conferenceraaden modtager dette Brev den 22de, som jeg formoder, og Remissen kunde sendes mig den 23de, vilde jeg under mit 6 Dages Ophold i Hamborg (hvortil jeg nødes formedelst Dampskibenes Gang) erholde den omtrent den 26de, altsaa endnu i rette Tid. — Dette Vrøvl beder jeg Hr. Conferenceraaden betragte som en — rigtignok stor og ikke uvigtig — Paren- ²⁰ these i Brevet.

Vor Reise har hidtil været meget heldig og meget behagelig, og vil, naar vi komme tilbage, og paanye sidde i en fortrolig Kreds med Dem, Hr. Conference- raad, give os Stof til adskillig Underholdning. Til Theaterdirectionen har jeg idag skrevet et pligtskyldigt Brev om Theatrene i Berlin og Paris. — Paa ²⁵ Onsdag afgaae vi herfra til Håvne, og derfra med Dampskibet til Hamborg, hvor vi da indtræffe den 22de. Fra Hamborg gaae vi enten over Lübeck med Dampskibet, eller over Heiligenhaven og Nysted, for paa Veien at besøge vor falsterske Familie. Ved Maanedens Udgang ville vi indtræffe i Kjøbenhavn.

Med Glæde have vi hørt, at den Sygdom, som i Sommer har hjemsøgt Deres ³⁰ Familie, er overstaaet. Jeg formoder, at der nu har været Bryllup, og at Alt i Familien er paa det Bedste. — Min Kone vil tilføie et Par Ord.

Deres ærbødigst hengivne og taknemmelige

J. L. Heiberg.

350. J. L. Heiberg til Det kgl. Teaters Direction.

Kjøbenhavn den 8 Septbr. 1836. ³⁵

Töpfers Bearbejdelse af Le Gamin de Paris, som jeg herved har den Ære at sende tilbage, synes mig ikke at indeholde saa væsentlige Forbedringer, at man skulde give den Fortrinet for Originalen. Tvertimod, hvad der allerede

i Originalen har et maaskee altfor stærkt Anstrøg, saasom den gamle Dames ubehagelige Character, og de vel stærke Skjænderier mellem hende og Generalen, har i den tyske Bearbejdelse erholdt en endnu stærkere, kotzebuisk Colorit. Ogsaa ved at inddele Stykket i 4 Acter, medens Originalen har 2, 5 synes Töpfer mig at have gjort det en daarlig Tjeneste; thi paa denne Maade bliver den Part af Handlingen, som udfylder hver Act, altfor ringe, saa at Tilskuerne ved Enden af 1ste, 2den og 3die Act upaatvivlelig maae spore en vis Tomhedsfølelse, der ikke kan være gavnlig for Total-Indtrykket. I det Hele skulde man dele ethvert Stykke i det mindst mulige Antal Acter. Pau- 10 serne ere ikke gunstige for Indtrykket; og mangt et Stykke, som nu mishager, fordi det er i flere Acter, vilde maaskee behage, dersom Handlingen gik uafbrudt frem i 1 Act. Imidlertid ere det Handlingens naturlige Afsnit, som her maae raade. I *Le Gamin* findes kun eet saadant; de andre to, som Töpfer har anbragt, ere unaturlige, og der er følgelig ingen Effect, som ledsager Teppets 15 Fald, men uden en saadan bør Teppet aldrig falde.

Forresten tillader jeg mig at yttre den Mening, at det neppe vil være hensigtsmæssigt at bringe *le Gamin de Paris* paa den danske Scene, nu da Publicum har den franske Fremstilling deraf i frisk Minde, og synes at have skjænket samme et ubetinget Bifald. Om ogsaa den danske Fremstilling bliver ligesaa 20 god som den franske, ja selv om den blev bedre, vilde dog allerede den uundgaaeligt sig paatrængende Sammenligning være til Hinder for den frie og »unbefangene« Nydelse og Modtagelse af Stykket. At Syngespillet *Lestocq* ikke vilde gjøre Lykke paa vort Theater, forudsagde jeg af samme Grund. Thi for at man ved Antagelsen af et nyt Stykke skulde frivillig gjøre Afkald paa Ny- 25 hedens mægtige Interesse, maatte Stykke[t] være endnu langt fuldkomnere end enten *Lestocq* eller *Le Gamin*. Det er desuden ikke allene Nyheden, i sig selv betragtet, som kommer et nyt Stykke tilgode; men spilles det godt, da danner Publicum sin Anskuelse af Charactererne, saaledes som de fremstilles, og det falder Ingen ind at yttre Tvivl om Rigtigheden; men har man alle- 30 rede et Forbillede til Sammenligning, da vaagner en kritisk Aand, som det er lettere at mane frem end at mane bort; Publicum møder med forudbestemte Meninger, og Modtageligheden for det Fremstilte er svækket.

Ni fra Paris hjembragte Skuespil har jeg successive havt den Ære at tilstille den høie Direction til behageligt Gjennemsyn. Resten af mit Forraad 35 (N° 10—22) har jeg herved den Ære at indsende, idet jeg tillader mig at tilføie følgende aphoristiske Bemærkninger om hver enkelt.

- N° 1. *Coliche*. Denne har jeg til Oversættelse.
- 2. *Georgine*. Har et Par meget effectfulde Scener.
  - 3. *Un procès criminel*. Kan vistnok bruges med nogen Forkortning.
  - 40 - 4. *Farinelli*. Ligeledes, naar nogle grove Urimeligheder borttages, og den

Scene, hvori den sultne Konge spiser, modereres lidt. Enten maa man af dette Stykke gjøre en Operatext, hvormed man kunde glæde en af vore Componister (f. Ex. Hr. Hartmann, som ønsker en Text), eller ogsaa maa det vedblive at være Vaudeville, og isaafald vilde det være hensigtsmæssigt at forskrive Musiken (idetmindste Souffleurpartiet) fra Paris, eftersom Musiken er 5 meget heldig anbragt i dette Stykke.

5. Casanova. Ret morsom for en Gang, men Enden er yderlig uanstændig.

6. Les Huguénots. Uden Sangere, Sangerinder og Decorationer lader dette Stykke sig vanskelig udføre, og neppe til Ære for vort Theater.

7. Le luthier de Vienne. Stykket er flaut (Sujettet taget af en af Hoff- 10 manns Fortællinger), men maaskee vilde det alligevel behage. Musiken, uden at være original, er ret underholdende, men den udfordrer een stor Sangerinde.

8. Actéon. Text og Musik lige kjedelige.

9. Mistriss Siddons. Affecteret.

10. Une position délicate.

11. Le chapitre des informations.

12. Moiroud et Compagnie.

13. Sahrah. Temmelig flaut.

} Neppe passende for os. 15

14. La marraine. Dette gamle Stykke af Scribe er ikke uden Interesse, især er Fjerboltspillet af meget god Virkning, men det maa nødvendig blive 20 Vaudeville.

15. Le Gamin de Paris.

16. Bertrand et Raton. Et af Scribes vittigste Stykker. En dansk Bearbejder maatte lægge Scenen fra Danmark til Frankrig, og sætte en fransk 25 Revolutions-Catastrophe istedenfor den Struenseeske. Derved vilde Stykket endogsaa vinde. Som bekjendt, er det Talleyrand, der er meent med Grev Rantzau.

17. La première affaire. Blev i Sommer ofte givet paa Théâtre français. Mig forekommer Stykket, som om det var skrevet af et Barn.

18. Discretion. Ubetydeligt.

19. La Sylphide.

20. Le diable boiteux.

21. La révolte des femmes.

22. Les gants jaunes. Plat og trivielt.

} Balletter. 30

Underdanig 35

J. L. Heiberg.

351. *Bernhard v. Beskow til J. L. Heiberg.*

[Vinteren 1836]

Högtärade och Höglärde Herr Professor!

Icke utan en viss farhåga framlägger en dilettant sina dramatiska försök
 för en Man, som i så många hänseenden blifvit sin Nations älsklings-författare
 5 och hvars namn så ofta från scenen blifvit mottagit med jublande bifall. Men
 jag tillförser mig nu, såsom vid föregående tillfällen, Herr Professorns väl-
 villiga öfwerseende, och ber Herr Professorn betrakta hosföljande anspråklösa
 gåfva mindre såsom ett konstalster, än såsom ett bevis af min enskilda hög-
 aktning. Emellertid skulle det för mig vara lika kärt, som smickrande, om
 10 Herr Professorn ägde tid och lust, att genomögnas hosföljande Studier, samt
 säga mig om Herr Professorn anser att tragedien Torkel Knutson, som jag i
 synnerhet sökt inrätta för Scenen, skulle på Theatern kunna gifvas med någon
 framgång. Den var antagen, jemte ett par andra af mina stycken, att uppföras,
 af min företrädare i Theaterstyrelsen; men då jag sjelf mottog Direktionen
 15 gjorde jag mig till en lag, att ej på repertoiren upptaga mina egna arbeten.
 Nu, sedan jag aflemnat styrelsen, kunde pjesen väl sättas på scenen, men
 vår Theater har under de sednare åren förlorat så många af sina bästa sujetter,
 att en så talrik personal, som den i Torkel Knutson, icke kan med lämpliga
 ämnen fyllas. Jag öfverger därför hoppet, att se den uppförd här. Helt annat
 20 åter vore det, om den kunde dömmas värdig, att uppträda på en annan skåde-
 bana, och det vore öfver denna fråga, som jag högeligen önskade få inhemta
 Herr Professorns upplysta åsigt och vänskapliga omdöme.

Jag begagnar med nöje detta tillfälle, att hembära Herr Professorn min
 hjertliga tacksägelse för de interessanta stunder Herr Professorn behagade
 25 skänka mig, under mitt sednaste vistande i Köpenhamn. Beklagligen var
 blott tiden altför kort. Troligen gör jag nästa sommar åter en resa Söderut,
 och det skulle vara mig synnerligen kärt, om jag dervid kunde taga turen
 öfver Köpenhamn och vinna en ersättning för hvad jag sednast förlorade.
 Emellertid anhåller jag om förmälände af min kompliment till Fru Heiberg,
 30 och ber Herr Professorn emottaga en förnyad försäkran af den utmärkta hög-
 aktning, hvarmed jag har äran förblifva Herr Professorns!

Ödm. tjänare och vän

Bernh. v. Beskow.

352. *J. L. Heiberg til H. C. Andersen.*

Løvedag d. 17 Decbr. 1836.

35 Høistærede!

Ifald De ikke er anderwärts engrassirt, vilde det glæde os, om De vilde
 spise til Middag hos os idag Kl. 4. De vil træffe Confer. Collin, Ass. E. Collin
 og nogle andre Bekjendte.

Deres

J. L. Heiberg.

353. *J. L. Heiberg til H. C. Ørsted.*

Kjøbenhavn den 25 Decbr. 1836.

Høistærede Hr. Etatsraad!

Allerede længe var det min Hensigt at bede Dem modtage et Exemplar af den nye Udgave af mine Skrifter; men først i Sommer, medens jeg var i Udlandet, blev Værket sluttet — idetmindste den poetiske Afdeling deraf — og da jeg kom tilbage, gik der en Tid hen, inden jeg fik mine Exemplarer fra Boghandler og Bogbinder. Ikke desmindre vover jeg endnu at bede Dem om at unde medfølgende Exemplar en Plads paa Deres Hylde. Der gives Ingen, hos hvem denne Samling synes mig mere berettiget til at fordre Huusly end hos Dem, der har havt en saa stor baade direct og indirect Indflydelse paa flere af dens Bestanddele. Næsten Alt hvad som staaer deri, vil De uden tvivl allerede kjende; dog vil De maaskee ogsaa opdage et og andet Nyt. Men alt det Gamle fremtræder ogsaa her i en forbedret Skikkelse, og Adskilligt har endog undergaaet væsentlige Forandringer. Netop derfor er det mig magtpaaliggende, at De, naar De engang skulde ville eftersee Noget i mine Skrifter, ikke vil bedømme dem efter de ældre, mangelfulde Udgaver, men see dem i den bedst mulige Form, som jeg har formaet at give dem.

Deres ærbødigst hengivne

J. L. Heiberg.

354. *J. L. Heiberg til Jonas Collin.*

31 Decbr. 1836. 20

Mellem de af vore Digtere, som ere fremtraadt i de sidste Aaringer, er der uden tvivl Ingen, som man med større Sikkerhed tør spaae et varigt Navn i vor poetiske Litteratur, end Henrik Hertz. Uagtet denne Digter allerede i høj Grad er yndet og elsket — man erindre den uhyre Sensation, som »Gjengangrebrevene« frembragte, den næsten almindelige Beundring, som de vakte — saa er han dog maaskee endnu ikke vurderet efter Fortjeneste; men den Tid vil vel komme, da man klart vil see hvad man egenlig besidder i ham; i ethvert Tilfælde vil den upartiske Efterverden lade ham vederfares Ret.

Allerede inden Gjengangrebrevene udkom, havde Hertz som Anonym bragt 4 Skuespil paa Theatret, af hvilke de 3 første, skjøndt ikke uden visse Mangler, dog meer eller mindre erkjendtes for talentfulde Arbejder, medens det 4de, »Amors Geniestreger«, vandt en Yndest, der var saa meget mere fortjent, som dette Stykke var det første Forsøg paa at indføre det versificerede Conversations-Lystspil paa vor Scene og i vor Litteratur. Denne Opgave var her løst med en sjelden Smag og Indsigt. Alle spurgte hinanden, hvem dog denne Ubekjendte kunde være, hos hvem Tanken i den Grad havde vundet Herredømme over Sproget i dets nok saa vanskelige Former; først »Gjenganger-

brevene« formaaede at overbyde den allerede erhvervede Beundring og at spænde Nysgjerrigheden endnu høiere. Hvad Hertz siden den Tid har bragt for Lyset, bestaaer deels i 6 andre Skuespil, som ere opførte paa Theatret, og mellem hvilke idetmindste den smukke Vaudeville »Debatten i Politivennen« har gjort Lykke hos Publicum; deels i nogle prosaiske Fortællinger; deels endelig — og Dette er vistnok Hovedsagen — i en Mængde lyriske Digte, der høre til de skønneste i vor Litteratur, og mellem hvilke det vil være nok at erindre om »Slaget paa Rheden«, dette værdige Sidestykke til Ewalds »Kong Christian stod ved høien Mast«.

10 Hvad der især characteriserer Hertz, er Formsands, altsaa den Egenskab, som Goethe erklærede for at være den første og væsenligste for Digteren, den som især constituerer det poetiske Genie — en Sandhed, som ogsaa Tieck nylig har udviklet meget smukt i Novellen »Der Mondsüchtige«. Thi dette sjeldne Fortrin vilde vurderes meget for lavt, ifald man ikke forstod Andet
15 derved, end Færdighed i at skrive velklingende Vers. Nei, det har en langt mere omfattende Betydning; det bestaaer deri, at den Form, hvorunder Tanken nødvendig maa fremtræde, for at blive poetisk, og for at kunne fuldkomment meddeles Læserne, aldrig svigter Digteren. Hvad han vil sige, det siger han; hvad han vil skildre, det skildrer han. Alt hvad der er i hans Tanke, i
20 hans Hensigt, faaer Skikkelse i hans Fremstilling; Intet bliver tilovers, som ikke kan forme sig; Alt viser sig klart og bestemt igjennem Sprogets gennemsigtige Gevant, og selv ikke den mindste Nuance i Tanken bliver skjult eller dunkel. Til en saadan Digter trængte vi paa en Tid, da Dunkelhed i den poetiske Form, Forkvakling af Tanken, formedelst dennes Mangel paa Herredømme deels over Phantasien, deels over Sproget, havde bemægtiget sig vore
25 Digtere, forførte ved en stor og sjelden Digtets bedrøvelige Tilbageskridt i denne Retning. Turde man antage, at der ogsaa i Litteraturen gives et Forsyn eller en høiere Styrelse, da vilde jeg spore samme i den bestemte Tid da Hertz fremtraadte i vor Poesie, og i det kraftige Held, som kronede hans Frem-
30 træden.

Om faa Maaneder vil et nyt Værk af Hertz, allerede færdigt fra hans Haand, komme paa vor Scene, under Titel: »Svend Dyrings Huus«. Heri har Digteren, ligesom tilforn i »Amors Geniestreger«, anden Gang betraadt en ny Bane, kun endnu mere ny og original end den forrige, hvorfor den vist ogsaa vil finde
35 talrige Efterfølgere. Stoffet, som er tragisk, er hentet fra en af de gamle Kæmpeviser, og i Overensstemmelse hermed er hele Dialogen behandlet i en Form, der nærmer sig til Kæmpevisernes Versemaal. Kun en Digter med saa megen Smag og med saa stor foruderhvervet Øvelse kunde formaae at løse denne yderst vanskelige Opgave. Det er ikke blot Behandlingen af den her valgte
40 enkelte Begivenhed, som henriver, men endnu mere den Universalitet, hvoraf

den er gennemtrængt, thi det forekommer Læseren, som om vor hele Kæmpe-
vise-Litteratur havde i dette ene Skuespil vundet dramatisk Liv og Tilværelse.
Dette høist originale Værk vil uidentvivil fremtræde med en imponerende Magt;
Digteren har i dette sit sidste Arbeide begyndt en ny Epoche af sit Digterliv.

Overalt fortjener det at bemærkes, at den digteriske Udvikling synes at ⁵
bruge længere Tid og gaae langsommere frahaanden hos Hertz, end hos de
fleste Andre. Medens disse sædvanlig optræde første Gang i en meget ung
Alder, debuterede Hertz i en Alder, der snarere var Manddommens end Ung-
dommens. Men man maatte kjende Lidet til hvad der udfordres til en saa fuld-
endt poetisk Debut, for ikke at vide, at den maa have været forberedt ved ¹⁰
mange Aars Studium og Øvelse, og at Ungdommen maa i det Stille have
baaret mange Blomster, inden saa mange Frugter kunde modnes i Manddoms-
Alderen. Men det gaaer Hertz som enhver paa Smagens og Kritikens Vei dannet
Digter: den største Vanskelighed finder han i at tilfredsstille sig selv. Heraf
maa det forklares, at han saa længe er bleven staaende paa det samme Stand- ¹⁵
punkt, hvorpaa han ved sin første Fremtræden følte sig henstillet. Men det
vilde være overilet at antage, at han derfor ikke kunde komme videre. Hans
sidste, for Publicum endnu ubekjendte Værk vil vise, at hans Genie nu be-
gynder at udvikle sig i en ny Retning; og det kan neppe være tvivlsomt, at
der paa denne vil følge endnu andre, saafremt Tid og Aandsfrihed skjænkes ²⁰
ham dertil.

Jo vissere det er, at mange, endog store Digtere ikke have besiddet det eien-
dommelige Talent at skrive for et Theaters ephemere og lunefulde Publicum,
des glædeligere er det, at dette Talent hos Hertz synes at være optaget i hans ²⁵
øvrige poetiske Omfang. Vel maa det indrømmes, at der i nogle af hans Theater-
stykker forekommer Et og Andet, som i denne Henseende kan kaldes ufuld-
komment; især mangler det undertiden paa den rette dramatiske Fyndighed
og Concentration; men ved Siden af denne Mangel findes umiskjendelige Spor
af det rette dramatiske Talent. I Rækken af hans Skuespil vil man derfor
ogsaa spore en vis Fremgang i Henseende til dramatisk Smag og Indsigt; og ³⁰
jeg maatte tage meget feil, om ikke hans sidste, endnu ikke offentliggjorte
Værk afgiver et fortrinligt Exempel paa denne Fremgang. Saavidt jeg skjøn-
ner, er Hertz den eneste mellem alle de i de sidste 10 Aar optraadte Theater-
Digtere, af hvem Theatret — ifald det kunde faae et klart Begreb om det
Trin, hvorpaa vor dramatiske Litteratur staaer, og vilde behandle de nationale ³⁵
Digtere paa en værdigere Maade end for Øieblikket — turde have Grund til
at vente sig et betydeligt Udbytte.

[Uden Underskrift].

355. *J. L. Heiberg til Det kgl. Teaters Direktion.*   Kjøbenhavn den 13 Januar 1837.

Ved at kaste et Blik i det mig tilbagesendte Manuskript af En Criminal-proces, opdagede jeg, at hvergang »Champagnevinen« omtales i 3die Act, var den rettet til »Viin« i Almindelighed (kun med Undtagelse af S. 278 og 319 i 5 Souffleurbogen). Jeg tillader mig at gjøre den høie Direction opmærksom paa, at denne Forandring aldeles ikke gaaer an, da Champagnen er mellem de almindelig bekjendte franske Vine den eneste, som drikkes af et særeget Glas, og et saadant er nødvendigt, for at Venpré, ved at finde det i Orangeriet, skal kunne vide, at det er her, man har drukket hans bortstjaalne Viin. Et 10 almindeligt Viinglas, hvoraf de hundrede Sorter Vine kunne drikkes, uden at tale om Vand eller Øl, kan ikke have noget Frappant for Venpré, ligesaa lidt som for Tilskuerne; Gartneren eller en Anden kunde have det staaende til egen Brug; ingen Oplysning vilde kunne hentes derfra. Rhinskviin med det tilhørende grønne Glas passer ikke i Frankrig. Champagnen er den eneste Viin, 15 som her kan bruges, og det er derfor ikke vilkaarligt, at netop den er valgt; ellers havde jeg selv borttaget den, hvilket jeg altid gjør ved unødvendige Requisiter, og ogsaa i dette Stykke har gjort (f. Ex. Taffeluhret, som i 2den Act vedvarende skulde vise Klokkeslettet, men som kun vilde røbe en af Forfatteren begaaet Feil: Tidens springende Gang i denne Act). — Hertil kommer 20 endvidere, at Damernes Interesse for den formeentlige Forbryder ogsaa viser sig deri, at de forsyne ham med det Bedste, som findes i Kjelderen. Vel gives der nu andre Vine, der ere ligesaa kostbare som Champagne, men denne er meest bekjendt som saadan, og paa Theatret maa Alt være anskueligt og populært. Det blotte Navn af Champagnevinen medfører en Forestilling om Høitid 25 og Festlighed, og det er hertil at Grantois alluderer i sin Replik S. 319—20 (i Souffleurbogen). — Endelig vilde det have noget Simpelt og mod fransk Anstand Stødende, om Léon, siddende allene paa sit Værelse, nød en saa urimelig stor Quantitet af en Viin, der af honnette Folk ikke pleier at drikkes uden til Maaltider; hvorimod Champagnevinen her formilder det Anstødelige. — 30 Da Requisitet saaledes har sine gyldige Grunde, vil den ringe Udgift af $\frac{1}{2}$ Bout. Champagne, hvergang Stykket gaaer, ikke kunne komme i Betragtning, thi ethvert Stykke maa jo erholde hvad der tilkommer det. Men iøvrigt tvivler jeg ikke paa, at Hr. Holst jo vil være villig til at drikke et Glas simpel Viin af et Champagneglas (der er nemlig kun Spørgsmaal om 1 Glas Viin; det er 35 skjænket, inden Teppet gaaer op, og Flasken sees ikke), ligesom det jo ikke er ualmindeligt, at der vanke andre Spise- og Drikkevarer paa Theatret, end de, som omtales eller nævnes i Stykkerne.

Ifald den høie Direction havde gjort mig den Ære at høre min Mening om denne Sag, inden den tog en Bestemmelse (saaledes som den pleier at gjøre

ved Theatrets andre Embedsmænd i deres respective Fag), saa vilde jeg strax kunne hævet den Misforstaaelse, som ligger til Grund for den omtalte Forandring.

Ved denne Leilighed tillader jeg mig at udbede mig Vaudevillen *Etre aimé ou mourir* tilbagesendt, da jeg snart skal aflevere den til Eieren. Med det 5 Samme venter jeg Underretning, om Directionen vil have den oversat.

Underdanig

J. L. Heiberg.

356. *J. L. Heiberg til H. A. Hansen.*

Kjøbenhavn den 21 Januar 1837.

Deres Brev af 16 dennes har jeg rigtigt imodtaget, tilligemed de indlagte 10 Digte.

Jeg vil begynde med at sige Dem, at da De ønsker at eie et Exemplar af mine Skrifter, vil det være mig en Fornøielse at overlade Dem et Exemplar af den nye Udgave i 8 Bind, som indeholder det Meste af mine poetiske Skrifter, hvorimod de prosaiske endnu ikke ere optagne i Samlingen. Exemplaret ligger 15 beredt, og De kan faae det, naar De enten ved en Commissionnair lader det afhente hos mig, eller lader mig vide, ved hvilken Leilighed jeg kan sende Dem det.

Hvad Deres Digte angaaer, da er det unægteligt, at De har Talent til at behandle Sproget og til at skrive Vers; derimod synes det mig at mangle Deres 20 Vers paa et væsenligt poetisk Indhold; men til at frembringe et saadant, er det maaskee nødvendigt at være noget ældre, at have oplevet og erfaret Mere, at have læst og studeret sig Kundskaber til. Hvis Deres Digte kom for Lyset med den af Dem valgte Underskrift: »en 18aarig Bondesøn«, da vilde man vel i første Øieblik sige, at det var Meget, at en ung Mand i den Stilling kunde 25 præstere hvad De har præsteret. Men dette betingede Bifald skal De, efter min Mening, ikke beile til, men hellere lade Overbeviisningen om at De nok kunde vinde det, være en Spore til mere at uddanne Dem, for engang i Tiden at kunne fremtræde med et Forsøg, der ikke behøver en saadan Underskrift for at vinde fortjent Bifald. Thi De indseer vistnok, at det i Litteraturen er fuld- 30 kommen ligegyldigt, enten man har den ene eller den anden Alder, enten man er af Bondestand eller hører til en anden Klasse; det Eneste, hvorom der her spørges, er, om det Frembragte er modent og godt. Har det ikke disse Egenskaber, da er der ingen Grund til at producere det for Publicum; har det dem derimod, da spørger intet fornuftigt Menneske om Forfatterens Alder 35 eller Stand; Sligt bliver i det høieste en Curiositet, men som ikke har eller bør have nogen Indflydelse paa Dommen.

Imidlertid gjentager jeg hvad jeg allerede har yttret for Dem mundtligt:

at det skal være mig en Fornøielse at staae Dem bi med gode Raad i Deres Studier og Forberedelser, og at De i denne Henseende altid skal finde mig efter Evne beredvillig, naar De maatte behage at henvende Dem til mig.

Deres hengivne

5

J. L. Heiberg.

357. *P. L. Møller til J. L. Heiberg.*

Regjensen 3die Gang No. 2, d. 8de Febr. 1837

Det må uden Tvivl anses for overflødigt udførlig at omtale, hvor uberegnelig meget Fædrelandet, dets Sprog og Litteratur skylder Dem, Hr. Professor Heiberg, og navnlig Deres Digtetekunst, Tænkning og Sprogstudier. Det er os
10 en Glæde, at vi føle denne Gæld, — en Gæld, som ikke nedtrykker, men opløfter, — og at vi tør udsige om Folket, i det mindste den Del af det, som her er stemmeberettiget, at det føler, erkjender og skatter den.

Det var for undertegnede en Ære, hvorpå han fornemmelig i én Henseende véd at sætte Pris, at Selskabet for en forbedret Retskrivnings Udbredelse
15 overdrog det til ham, at forsikre Hr. Professoren om at det smigrer sig med den Bevidsthed, ikke at stå tilbage for nogen, når det gælder om at påskønne Deres udmærkede Fortjenester.

De vil, som vi håbe, anse det som et Bevis på vor levende Højagtelse, at vi herved tillade os at oversende Dem et Eksempplar af det første Skrift, Selskabet
20 har foranstaltet udgivet.

Vi vide, bl. a. af Fortalen til Deres »Dänische Sprachlehre für Deutsche«, at De allerede tidlig har vidst at vurdere afdøde Rask efter Fortjeneste, og vi have så meget mere Grund til at antage, at et lignende Arbejde af ham for Englændere, oversat og indrettet for danske, vil hos Dem, Hr. Professor,
25 møde den Deltagelse, som vi hos det store Publikum endnu kun tør ønske.

På Retskrivningsselskabets og Oversætterens Vegne

ærbødigst

P. L. Møller.

*358. *F. C. Petersen til J. L. Heiberg.*

Regtensen den 15de Marts 1837.

30 Herved har jeg den Ære at melde, at Redactionen har antaget Din Anmeldelse af Dr. Rothes Skrift om Treenighed og Forsoning til Indrykkelse i Maanedsskriftet med den Betingelse, at Redactionen ledsager den med følgende Anmærkning:

»Redactionen ønsker, at Optagelsen af dette Bidrag maae betragtes som
35 Beviis for, at Maanedsskriftet staaer aabent for videnskabelige Bidrag uden Hensyn til den Skole, hvorfra de ere udgaaede. Alligevel bør Redactionen især

med Hensyn til de Domme, som nærværende Afhandling indeholder om Videnskabelighedens Tilstand i Danmark, bringe i Erindring, at den, ved at optage et Bidrag ikke vedkjender sig de deri fremsatte Meninger, men kun at den anseer Bidraget for at være passende til offentlig Meddelelse gennem dette Tidsskrift. I nærværende Tilfælde meente Redactionen, at den saa meget ⁵ mindre behøvede at gjøre sin Meningsforskjellighed gjeldende, da dette Bidrag bærer et i vor Litteratur saa berømt Navn som Professor Heibergs.«

Din

F. C. Petersen.

*359. *J. L. Heiberg til F. C. Petersen.*

Kbhavn den 18de Marts 1837. 10

Høistærede Ven!

I Anledning af Din Meddelelse af 15de dennes tillader jeg mig følgende Bemærkninger.

Den eneste Betingelse, jeg paa min Side havde gjort, var, at der ingen Anmærkning maatte føies til min Recension. Men nu seer jeg, at ogsaa Redactionen har sin eneste Betingelse, og at denne uheldigviis bestaaer netop i Op-¹⁵hævelsen af min. Jeg vil dog heri ikke være stridig, men kun appellere til Redactionens egen Billighedsfølelse.

Naar jeg, istedenfor at sætte min Afhandling i den flyvende Post — hvor den omtrent vilde udgjøre otte Nummere, som enten kunde udkomme paa ²⁰ eengang, eller i to Repriser, med et Mellemrum af faa Dage — hellere ønsker den optagen i Maanedsskrift for Litteratur, da er det ikke fordi jeg troer, at den derved vil blive mere udbredt blandt det ialfald kun lille Publicum, som den tør gjøre Regning paa. Grunden til mit Ønske er ene og allene: at Afhandlingen fremtræder med en i første Øieblik mere imponerende Virkning, ²⁵ ved at publiceres under et Firma, der bærer saa mange udmærkede Videnskabsmænds Navne, end ved blot at paatrykkes mit eget individuelle Stempel. Da det er mig om at gjøre at fornye mine, skjøndt hidtil frugtesløse Forsøg paa at vække den dannede Læseverdens Deeltagelse i speculative Bestræbelser, har jeg troet ogsaa at burde prøve hvad der kommer ud af at anvende den ³⁰ Captatio benevolentiae publicae, som ledsager Maanedsskriftets Flag; thi saaledes haabede jeg, at den forudfattede Mening, som vort Publicum næsten altid medbringer, snarere vilde være stemt for, end imod min Afhandling. Men denne min eneste Grund til at ønske mit Bidrag optaget i Maanedsskriftet, falder bort, naar Red. føier en saadan Anmærkning til, som den, Du ³⁵ har meddeelt mig; thi denne kan neppe have anden Virkning, end at opfordre Læserne til Forsigtighed, til at stille sig en garde imod Forfatteren, til at være mistroiske mod Afhandlingen; men Enhver, som veed, hvor lidet selvdømmende

vort Publicum er, veed tillige, hvor ofte dets Mistro bliver til et Anathema, hvormed man allerede er færdig, inden man har gjort sig bekendt med Gjenstanden. Havde jeg da allerede Grund til at befrygte, at Afhandlingen, hvis den fremtraadte under mit eget isolerede Firma, ikke vilde blive modtagen
5 med de gunstigste Forventninger, hvor langt mindre tør jeg da nu stole paa disse, naar en saa betydelig Autoritet, som Maanedsskriftets Redaction, selv indskærper den her saa let modtagelige Mistro?

Men selv uden Hensyn paa, at den Tactik, jeg her vilde gjøre et Forsøg paa, gaaer tabt, forekommer det mig, at den omtalte Anmærkning ikke bærer
10 Præg af den Billighed, som man ikke blot forudsætter, men ogsaa er vant til at finde hos Maanedsskriftets Redaction. Thi hvortil behøves for det Første den Erklæring, at »Maanedsskriftet staaer aabent for videnskabelige Bidrag, uden Hensyn til den Skole, hvorfra de ere udgaaede?» Den Skole, hvorom her kan være Tale, har — man dømme forresten om den hvad man
15 vil — faaet en saa overvættets stor Betydning i Philosophien (en Betydning, som i selve Maanedsskriftet er bleven erkjendt, f. Ex. i Hr. Martensens Anmeldelse), at den af alle philosophiske Skoler er den, som mindst kunde udelukkes af et Tidsskrift, med mindre man vilde begaae en himmelraabende Uretfærdighed. Men idet Redactionen erklærer, at den ikke vil begaae en
20 saadan, erklærer den sig indirecte imod Skolen, hvilket her ikke synes nødvendigt, og derfor ikke billigt, ja ikke engang forsigtigt, da først Tiden og den fuldstændige Exploration af samme Skoles System vil vise, om den fortjener Bifald eller Dadel, og min Afhandling netop gjør Fordring paa at være et Bidrag til denne tilkommende Erkjendelse. Det forekommer mig, at en
25 saadan Protest, som den her nedlagte, ikke egner sig til at være i Form af en simpel Erklæring, og endnu mindre til at udstedes af et heelt Selskab — som om det i Philosophien kom an paa en Troesbekjendelse — istedenfor af de Enkelte, som her maatte føle Kald til at opponere; thi Bedømmelsen af et philosophisk System har en væsenligere individuel Side, end en Troesbekjendelse; den kan da kun have Betydning, naar den fremsættes af Individuer,
30 men er en Nullitet, naar den i Form af en Erklæring udgaaer fra en Forening. — Og for det Andet, hvad angaaer de i Anmærkningen nævnte »Domme, som nærværende Afhandling indeholder om Videnskabelighedens Tilstand i Danmark«, da mener jeg, at jeg ikke har indladt mig paa en saa omfattende Gjenstand, men kun omtalt vor Mangel paa speculativ Interesse, som et hidtilværende Charactertræk i vor Nation; og uagtet denne Omstændighed, forudsat, at den er grundet, vel har Indflydelse paa Videnskabelighedens Tilstand, saa er den dog endnu ikke denne selv. Paa samme Maade har Holberg angivet Rangsygen som et dansk Charactertræk, uden at han derfor kan siges at have bedømt vor Moralitets Tilstand i Almindelighed. Da min Recension desuden

ikke er anonym, men bestemt til at bære mit Navns Underskrift, og jeg alt-
saa selv maa staae til Ansvar for mine Domme og Synsmaader, synes det mig
ikke billigt, at Red. netop her vil gribe Leiligheden til at »bringe i Erindring«,
hvad der jo følger af Sagens Natur, og hvad næsten ethvert Hæfte af Maanedsskriftet stiltiende bringer i Erindring: »at den, ved at optage et Bidrag, ikke 5
vedkjender sig de deri fremsatte Meninger«. Fra Optagelsen af mit, saavel som
af ethvert andet Bidrag vil Ingen kunne slutte Mere, end hvad Red. selv her
erklærer, men som ikke behøver at siges udtrykkelig: at den anseer Bidraget
for at være passende til offentlig Meddelelse gennem dette Tidsskrift.

Saa kjært det end maatte være mig, at den for mig smigrende Yttring, 10
hvormed Anmærkningen ender, maaskee ved selve Maanedsskriftets Autoritet
vilde vinde en Erkjendelse, som den nu er langt fra at turde vente sig, vil jeg
dog finde mig i, at denne Yttring opoffres tilligemed den hele Anmærkning.
Hvad jeg begjærer, er ikke Andet end den korte Galgenfrist af en Maaned,
hvori min Afhandling kan forsøge sin Lykke i Verden, uden Frygt for at 15
finde lukkede Døre, paa Grund af det Pas, hvormed Red. vil forsyne den.
Med Resignation vil den da oppebie, hvad den følgende Maaned bringer, enten
det saa er den omtalte Anmærkning, eller en anden, endnu skarpere Dom.

Din hengivne

J. L. Heiberg. 20

*360. *F. C. Petersen til J. L. Heiberg.*

Regentsen den 19de Marts 1837.

Høistærede Ven!

Inden jeg forelægger Redactionen Dit Brev af 18de d. M., vil jeg først med-
dele Dig Nedenstaaende, og oppebie Dit Svar derpaa.

I det Brev af 20de Februar, hvormed Du sendte Bidraget, skrev Du: »En 25
bestemt Betingelse maa jeg gjøre: nemlig at Ingen af Redactionen sætter refu-
terende Anmærkninger til i samme Hæfte, hvori Recensionen optages«. Hvad
her er sagt om »refuterende Anmærkninger«, har Redactionen forstaaet om
ledsagende Anmærkninger, som gjendreve snart et, snart et andet Punkt i
Afhandlingen; og den har ingenlunde antaget, at det kunde være Din Hensigt 30
ubetinget at protestere mod en Anmærkning som den givne; hvorved Redac-
tionens ligesom ved andre Leiligheder, naar den finder, at der er Anledning
dertil, har gjort Brug af sin Ret til at antyde det Forhold, hvori den betragter
sig til det Bidrag, som meddeles.

Jeg seer nu, at Du vil forstaaes paa en anden Maade; men jeg kan ikke troe, 35
at Du inhærerer Din Paastand, saafremt Du vil, at Din Afhandling skal ind-
rykkes som den nu er; og at dette er Din Mening, anseer jeg som en afgjort
Sag; hvorfor vi heller ikke have andraget paa Forandringer eller Udeladelser.

Du lægger rigtignok en Slags formildende Fortolkning i dine Udsagn, og understøtter den med en Parallel hentet fra Holbergs Raillerie med de Danskes Rangsyge og Forholdet mellem denne Satire og de Danskes Moralitet; men jeg tilstaaer, at Exemplet ikke synes mig at passe; og Redactionen er, hvad
5 de Paastande angaaer, som navnlig Indledningen indeholder, af saa positiv forskjellig Mening, at det forekommer mig at være en Nødvendighed, at den tilkjendegiver dette, saalænge den ikke er reduceret til at indrømme, at den ikke kan eller tør have nogen Mening om denne Sag. Hvad Du siger om Videnskabelighedens Tilstand i Danmark — thi at denne sigtes ved Dine Paastande,
10 nægter Du naturligviis ikke selv, endskjøndt Du kun betinget tilstaaer det — er kun sandt, naar man gaaer ud fra, at der ingen anden Philosophie er, end den Hegelske; udenfor dette Standpunkt er det usandt baade om Nutid og Fortid. Jeg kan derfor ikke troe Andet, end at Redactionen fremdeles vil ansee en Anmærkning for at være uundværlig; men jeg tør naturligviis ikke sige, om
15 det Samme vilde være Tilfældet, dersom det, der nærmest har fremkaldt Anmærkningen, udelodes. Bedst synes mig imidlertid, at lade Bidraget, som det er, gaae med Anmærkningen, som den er. Denne vil desuden ikke forringe Bidragets Interesse, som allerede er sikkert ved Dit Navn, og snarere vil vinde, end tabe ved Redactionens Indsigelse.

20 Dit Forslag, at lade Anmærkningen komme i det følgende Hæfte, kan naturligviis ikke følges. For ikke at tale om andre Indvendinger, vil Du uden Tvivl selv indrømme, at det vilde være altfor muldvarpeagtigt, om Redactionen behøvede en Maaned til at see, hvad der her ligger saa klart ligefor Øinene.

Dette er, som sagt, en privat Skrivelse, hvorpaa jeg oppebier Dit Svar, inden
25 jeg foretager noget videre.

Din hengivne

F. C. Petersen.

*361. *J. L. Heiberg til F. C. Petersen.*

Kjøbenhavn den 20de Marts 1837.

Efter at have læst og overveiet Dit Brev af igaar, finder jeg, at Redactionen
30 og jeg med en ringe gjensidig Opoftrelse kunne komme hinanden imøde.

Da Anmærkningen bestaaer af to Dele, af hvilke den første indeholder en indirect Erklæring mod den filosofiske Skole, i hvis Aand Afhandlingen er skreven, den anden derimod kun misbilliger et bestemt Sted i Afhandlingen, hvor nemlig Talen er om Videnskabelighedens Tilstand i Danmark; da det
35 fremdeles, saavidt jeg har kunnet skjønne af Dit Brev, fornemmelig synes at være dette sidste Punkt, hvori Redactionen finder en Indsigelse nødvendig, hvorimod det ikke kan være den videre magtpaaliggende at erklære sig imod den hegelske Philosophie i Almindelighed, ligesom Dette ogsaa vilde være

inconseqvent, unødvendigt, uforsigtigt, ubilligt: saa tillader jeg mig at foreslaae:

at den første Deel af Anmærkningen falder bort, hvorimod den anden Deel bliver staaende, ja — om Redactionen ønsker det — affattes i en endnu bestemtere Tone; dog under den Betingelse, at Anmærkningen da hverken⁵ sættes foran eller efter Afhandlingen, men under det Sted i Texten, hvortil den in specie refererer sig.

Vil Redactionen indlade sig herpaa, da ere vi enige; dog maatte jeg — ifald den blivende Deel af Anmærkningen omarbeides — udbede mig at see den, inden den trykkes.¹⁰

Hermed er jeg færdig. Kun i Anledning af en Yttring i Dit Brev maa jeg endnu tilføie et Par Ord.

At min Paastand angaaende hvad Redactionen kalder Videnskabelighedens Tilstand i Danmark, »kun er sand, naar man gaaer ud fra, at der ingen anden Philosophie er, end den hegelske«, har jeg jo selv indrømmet i Afhandlingen,¹⁵ da jeg netop omtaler det Studium, som Flere have gjort af Kant, Fichte og Schelling. Men jeg mener — hvad Martensen meget bestemt, tildeels ogsaa P. Møller have yttret i Maanedsskriftet — at den hegelske Philosophie er den sidste fuldendte Udvikling af hvad der i hine tidligere Philosophier laae fragmentarisk adspredt, eller endnu i sin Spire. Forsaaavidt er det da rigtigt, at²⁰ der ingen anden Philosophie er, nemlig for den nærværende Tid. At blive staaende ved et af hine underordnede Stadier, istedenfor at gaae videre, er altsaa det Samme, som at begynde en Udvikling, man ikke har Evne eller Villie til at fuldføre, men Dette beviser jo Mangelen paa sand speculativ Interesse, thi denne kan ikke beroliges ved en paa Halvveien blivende Erkjen-²⁵delse. Dette kun til Forsvar for min Paastand; det er ikke min Mening, at det skal have nogen Indflydelse paa Redactions-Anmærkningen.

Din hengivne

J. L. Heiberg.

*362. *F. C. Petersen til J. L. Heiberg.*

Regentsen den 24de Marts 1837. ³⁰

Høistærede Ven!

Jeg har forelagt Vedkommende Dine Skrivelser af 18de og 20de d. M. Resultatet af hvad derom er forhandlet, er, at Redactionen ikke finder Grund til at afvige fra sin tidligere fattede Beslutning: at den er villig til at optage Din Anmeldelse af Dr. Rothes Skrift om Treenighed og Forsoning i Maanedsskriftet under den Betingelse, at ved dens Begyndelse (∴ under dens første Side) sættes den tidligere meddeelte Anmærkning.³⁵

Din

F. C. Petersen.

*363. *J. L. Heiberg til F. C. Petersen.*

Kjøbenhavn den 25de Marts 1837

Som Følge af Din i dette Øieblik modtagne Meddelelse af Gaars Dato, maa jeg nu, i Henhold til de af mig allerede givne Grunde, udbede mig mit Manuscript tilbage.

5

Din hengivne
J. L. Heiberg.

*364. *F. C. Petersen til J. L. Heiberg.*

Regentsen den 26de Marts 1837.

Høistærede Ven!

I det jeg som Redactionens Secretair jo ikke kan undlade at opfylde Dit
10 Forlangende, at faae vedlagte Manuscript tilbage, beklager jeg meget, at en
Overeenskomst her ikke har kunnet bringes tilveie.

Din
F. C. Petersen.

*365. *J. L. Heiberg til F. C. Petersen.*

Kbhavn den 27de Marts 1837.

15

Høistærede Ven!

For Modtagelsen af mit Manuscript takker jeg. Ogsaa mig gjør det ondt,
at man ikke har kunnet bringe en Overeenskomst tilveie. Men i sig selv er
Sagen jo ikke af stor Vigtighed, og ligesom jeg ikke kan fortænke Red. i at
have handlet efter sin Overbeviisning, ligesaalidt vil den fortænke mig i, at
20 jeg har handlet efter min.

Da min Afhandling nu vil udkomme paa anden Maade, men det er temmelig
bekjendt, at den oprindelig var bestemt for Maanedsskriftet, bliver det nød-
vendigt at jeg oplyser Publicum om Grunden til den forandrede Bestemmelse.
Dette vil allersimplest kunne skee derved, at jeg lader vor i denne Anledning
25 førte Brevvexling aftrykke, uden al Tilføjning af Bemærkninger eller Betragt-
ninger derover; thi saaledes meddeler jeg blot Facta, og kan ikke beskyldes
for at have givet en urigtig Fremstilling af Sagen. Det er paa Grund heraf,
at jeg — da jeg igaar ikke traf Dig hjemme — nu skriftlig henvender mig til
Dig med det Spørgsmaal: om Du for Dit private Vedkommende har
30 Noget imod, at jeg, tilligemed mine egne, ogsaa lader trykke Dine, den om-
talte Sag betræffende Breve? Herom er Du vel saa god at underrette mig med
et Par Ord.

Din
J. L. Heiberg.

*366. *F. C. Petersen til J. L. Heiberg.*

Regentsen den 28de Marts 1837.

Kjære Ven!

Du har i en Skrivelse af Gaars Dato forespurgt, om jeg »for mit Vedkommende har Noget imod, at Du, tilligemed Dine egne, ogsaa lader trykke mine den omtalte Sag betræffende Breve«.

Jeg vil indskrænke mig til blot at besvare, hvad Du har spurgt om. Ved at skrive de her omtalte Breve er det rigtignok ikke faldet mig ind, at de skreves for Andre end for Dig, det ene ikke engang for at forelægges Maanedsskriftets Redaction; jeg veed derfor ikke, om jeg vilde have skrevet dem gandske paa samme Maade, eller om hvert Udtryk er saaledes afveiet, som jeg vilde have gjort, dersom jeg havde vidst, at de vare bestemte til Offentliggjørelse. Imidlertid vil jeg ikke gjøre Indsigelse mod disse Breves Trykning, og overlader Sagen for mit Vedkommende gandske til Din Discretion.

Din

F. C. Petersen. 15

367. *J. L. Heiberg til H. A. Hansen.*

Kjøbenhavn den 2 Mai 1837.

Deres Ønske, at erholde de ældre Aargange af den flyvende Post, hvori de omtalte Noveller have staaet, kan jeg desværre ikke opfylde, da de ere udsolgte; og hvad de nuværende Interimsblade af samme Blad angaaer, da indeholde de kun saare Lidet af den Art Lecture, men for det meste kun politiske Artikler. Ogsaa af dem vilde det være mig vanskeligt at skaffe Dem et Exemplar. Derimod kan jeg — hvis det især er Dem om Novellerne at gjøre — opfylde Deres Ønske paa en anden Maade, nemlig ved at give Dem et Exemplar af den særskilt udkomne Udgave af disse Noveller i tre Bind, som desuden er forøget med andre, der ikke have staaet i den flyvende Post. Naar De vil sende Bud til mig, skal disse tre Bind være til Deres Tjeneste.

Hvad derimod Deres Spørgsmaal i det første Brev anbelanger, da vilde et Svar derpaa blive altfor vidtløftig for et Brev. Hvad Poesie er, vil De desuden lettere komme efter ved at læse gode poetiske Værker, end ved at høre en Forklaring derover.

Jeg ønsker Dem at leve vel, og vil stedse med Fornøielse høre fra Dem.

I Hast.

Deres hengivne

J. L. Heiberg. 30

368. *H. L. Martensen til J. L. Heiberg.*

Khvn d: 15de Juni 1837.

Hermed de 2 følgende Ark, med hvilke De har Afhandlingens almindelige Deel.

Min bedste Tak for det tilsendte Exemplar af Perseus. Jeg har med sand
 5 Fornøielse læst Deres Betragtninger over og i Anledning af S. D., og fundet
 meget Nyt og Belærende deri. Især har jeg glædet mig over Fremstillingen af
 det Charakteristiske i Kæmpeviserne, og Betragtningen af det mythiske Ele-
 ment i sit Forhold til det christelige. Men uden at tale om noget Enkelt, saa
 efterlader denne Afhandling det Indtryk, at den ikke blot er en Tale om den
 10 danske Poesie, men at den danske Poesie er virkelig nærværende i den. Jeg
 forelæste igaar Aftes et stort Partie deraf hos Ørsteds til stor Glæde for Alle.
 Ørsted syntes ypperligt om den.

Jeg haaber at jeg snart skal kunne gjøre mig den Fornøielse at besøge Dem.
 Thi jeg længes meget efter Dem Allesammen. Men desværre er jeg i denne Tid
 15 ligesom fængslet til Byen. Jeg maa engang gribe en kraftig Resolution og
 rive mig løs.

Deres inderligt hengivne

H. Martensen.

369. *J. L. Heiberg til Bernhard v. Beskow.*

Kjøbenhavn d. 19 Juni 1837.

Høivelbaarne Hr. Overhofmarskal!

20 Med stor Skamfuldhed bemærker jeg den lange Tid, som er henrunden, siden
 jeg modtog Deres Høivelbaarenheds meget ærede Skrivelse, som ledsagede
 den saa kjærkomne Gave af Deres »Dramatiska Studier 1ste Del«, og som jeg
 forlængesiden burde have besvaret, for at bevidne Dem min Taknemmelighed.
 Hvad der imidlertid fornemmelig har bidraget til min Opsættelse, er det An-
 25 dragende, hvormed Hr. Overhofmarskallen har bæret mig i Deres Skrivelse,
 og hvorpaa jeg ønskede at give Dem et fyldestgjørende Svar. Endskjøndt jeg
 med stor Interesse har læst de to dramatiske Værker, hvormed Deres Muse
 har beriget den nordiske Litteratur, og isærdeleshed det historiske Sørgespil
 »Torkel Knutson«, var jeg dog uvis, hvorvidt jeg turde tilraade at bringe dette
 30 Digtværk paa vor Scene. Deels synes det nemlig, som den historiske Tra-
 gedie ikke for Øieblikket er den dramatiske Digtart, som især er i Gunst paa
 vort Theater; deels vilde et Sujet af den svenske Historie, istedenfor af den
 danske, vel neppe være skikket til at vække paanye den allerede neddyssede
 Sands for denne Digtart. Men Digtet er meget for godt og dets Forfatters
 35 Navn meget for hæderligt, til at udsætte nogen af dem for den Fare ei at
 finde den fortjente Anerkjendelse. Hr. Overhofmarskallen vil saaledes gun-
 stigst undskyldte min Raadvildhed, da den idetmindste har sin Grund i Agtelse

for Dem og Deres Værker. Hertil kom, at jeg, for at foretage en Prøve, først maatte oversætte Stykket; men hertil kunde jeg i afvigte Vinter ikke faae Tid. Imidlertid erfarede jeg, at Oehenschläger var beskjæftiget med at besørge en Oversættelse deraf, og troede da ialfald at burde afvente dennes Publication.

Jeg benytter Digteren H. C. Andersens Afreise til Stockholm, for at til-⁵ stille Deres Høivelbaarenhed disse Linier, til hvilke jeg tillader mig at tilføie 4 Bind som Fortsættelse af mine samlede Skrifter, og 1ste Nummer af Perseus, en ny filosofisk og æsthetisk Journal, som jeg har begyndt.

Hvad Hr. Andersen angaaer, da behøver han ingen anden Anbefaling hos Hr. Overhofmarskallen, end den at være dansk Digter; thi denne smigrende¹⁰ Erfaring har jeg selv været saa heldig at gjøre.

Anbefalende mig i Deres ærede Erindring, forbliver jeg, Hr. Overhofmarskal,
Deres allerærbødigste

J. L. Heiberg.

370. *J. L. Heiberg til H. A. Hansen.*

Kjøbenhavn den 19 Juni 1837. ¹⁵

Tak for det smukke og velmeente Digt, som De har sendt mig! Det er kun altfor smigrende for mig, og jeg fortjener aldeles ikke saa høi en Berømmelse, som De er saa god at tildele mig. Hvad jeg har kunnet gjøre for Dem, er desuden Meget for lidt, til at jeg kan kaldes Deres Velgjører; men kan jeg nogen-²⁰ sinde blive det, skal det være mig inderlig kjært, da jeg virkelig, efter det lidt jeg kjender Dem, allerede har faaet Dem kjær, og med Glæde vil vise Dem de ringe Tjenester, som det staaer i min Magt at udvise.

Da jeg i Sommer opholder mig i Torbek, $1\frac{1}{2}$ Miil fra Kjøbenhavn, og kun sjeldent kommer til Byen, er jeg derved bleven hindret fra at skrive Dem til før nu. Uagtet jeg ikke har Noget at meddele Dem, har jeg dog ikke villet²⁵ opsætte længere at bevidne Dem min Tak for Deres gode Følelser for mig, og gjentage, at det altid vil være mig kjært at høre fra Dem, og at kunne opfylde et og andet af de smaa Ønsker, som ligge Dem paa Hjerte.

Har De læst »Svend Dyrings Huus« af Hertz? Ifald De ikke endnu kjender den, skal jeg om kort Tid lægge et Explr. af den ind i Wahls Boglade, under³⁰ Deres Adresse.

Har De Noget at lade mig vide, kan De adressere Brevet til Kjøbenhavn, som sædvanligt. — At det altid er gaaet saa forkeert med mine Sendinger til Dem, kommer deraf, at Deres Bud, som er kommet, naar jeg ikke var hjemme, ikke har efterladt nogen Adresse, eller sagt, til hvem og hvorhen jeg skulde³⁵ sende Pakken. Lev ret lykkelig og vel! Det ønsker Dem

Deres oprigtig hengivne

J. L. Heiberg.

371. *J. L. Heiberg til C. C. G. Andræ.*

Kbhavn 14 Septbr. 1837.

Ret megen Tak for Deres venskabelige Tilbud! Men jeg har for Øieblikket ikke Andet at bebyrde Dem med, end Hilsener, saavel til min Fader som til Capit. Tscherning, ifald De, som jeg haaber, seer og træffer dem Begge.

5 Min Kone, min Moder og jeg selv ønske Dem en lykkelig og behagelig Reise, samt dito Ophold. Hvor ofte vi i den tilstundende Vinter ville savne Deres Selskab, behøve vi ikke at sige Dem. Men vi ville glæde os til Foraaret, i det Haab at det bringer os Dem tilbage tilligemed saa meget Andet af Det, vi nødigst savne.

10 Vi stole paa, at vi ofte ville faae Efterretninger fra Dem, idetmindste indirecte, paa anden Haand. Maaskee De ogsaa engang i et ledigt, men ædelmodigt Øieblik »griber Pennen« — som Recensenterne sige — for at give os en lille direct Erindring om Dem.

Deres Reise-Compagnon beder jeg Dem at bringe min venligste Hilsen.

15

Deres bestandig hengivne

J. L. Heiberg.

Imorgen flytte vi ind fra Landet, ifald det ikke bliver Regnveir.

372. *J. L. Heiberg til Det kgl. Teaters Direktion.*

Kjøbenhavn den 29 Septbr. 1837

Inden jeg begynder paa Oversættelsen af det mig tilsendte Stykke: Julie,
20 ou une séparation, troer jeg at burde gjøre den høie Direction opmærksom paa, hvorlidet dette Stykke — idetmindste efter min Mening — fortjener at oversættes, og hvor usandsynligt det er, at det vil behage paa vor Scene. Den Skildring af franske Sæder, som her forekommer, holder sig til hvad der i disse er flaut og smagløst, og fremstiller det ikke som saadant, men som
25 noget Reelt og Væsenligt. Hertil regner jeg deels den stupide Beundring af tom Glimmer, af uvæsenlige, blot selskabelige Talenter, f. Ex. at kunne synge i et Selskab, saaledes at man vinder Bifald og Complimenter, hvilket efter vore Begreber kun er en behagelig Tilgift til det ædle Menneskelige, men ikke Dette selv, eller den objective Maalestok, hvorefter Mennesket bør bedømmes;
30 — deels den falske, overspændte, feige Opmærksomhed paa det saakaldte gode Rygte, og den utrolige Mangel paa Delicatesse, hvormed der gaaes tilværks for at redde samme. At Alt Dette findes i de franske Sæder, er vist, men dog ikke i saa cras en Grad, som Stykkets Forfatter har skildret det, idetmindste ikke uden hos det aldeles overfladiske Selskab.

35 Forsaavidt som det Anførte angaaer den Maade, hvorpaa Forf. har opfattet sin Nations Sæder, kan man henregne det under det moralske Synspunkt.

Men saa betydelige som de paa denne Side angivne Mangler ere, saa anseer jeg dem dog for ringe, i Sammenligning med Stykkets æsthetiske Incapacitet. Denne viser sig i en — som mig synes — endogsaa hos dramatiske Forfattere sjelden Fuldstændighed i Mangel paa Genie, ja selv Talent. En Comedie som denne kan, efter min Overbeviisning, ethvert Menneske af den ⁵ dannede Classe skrive, f. Ex. naar han ved en Examens-Opgave var tvungen dertil; paa poetisk eller dramatisk Anlæg, medfødt Evne, kommer det her aldeles ikke an. Derfor er Stykket stivt og tørt, og slæber sig frem som en knærkende Vogn paa en stenet Vei; derfor har det den værste og utilgiveligste af alle Feil: det er dræbende kjedsommeligt. Især er Dialogen et stærkt Beviis ¹⁰ paa Forfatterens totale Mangel paa dramatisk Talent; heraf seer man fornemmelig, at han har skrevet invita Minerva; thi medrette kan man sige, at der slet ingen Dialog er i Stykket, men at det opløser sig i lutter Monologer, hvilket aldrig kan taales i et Stykke, som er blottet for alt lyrisk Præg. Det kan fortjene at bemærkes, at Forfatteren, Hr. Empis, er den Samme, som har ¹⁵ skrevet et andet, af mig oversat, men lykkeligviis ikke opført Stykke, »Fruen og Frøkenen«, som omtrent laborerer af de samme Mangler, og især af denne totale Genie- og Talentløshed, der synes at godtgjøre, at Forf., naar han vil være Skribent, maa anvende sin Pen til det Nyttige, men ikke til det Fornøielige. ²⁰

Af Agtelse for vort Theaters Kræfter, der efter min Mening bedre kunde anvendes, har jeg troet at burde indstille Ovenstaaende til den høie Directions Betænkning.

Underdanig

J. L. Heiberg.

373. *Det kgl. Teaters Direktion til J. L. Heiberg.*

d: 14 October 1837 ²⁵

Endskjøndt Directionen ikke kan være enig med Herr Professoren i den, uden Tvivl mere fra en individuel Synsmaade og Smag, end fra almindelige Grundsætninger for Bedømmelsen af et dramatisk Arbeide af den Art, som »Julie ou une separation« udgaaede Forkastelsesdom, som De i Deres Skrivelse af 29' Septbr: fælder over dette paa Théâtre français med Bifald optagne ³⁰ Skuespil, som Directionen har fundet at besidde adskillige gode Sider, men som Herr Professoren finder til en saadan Grad slet og mislykket, at man efter Deres Dom maa finde det paafaldende, at det paa noget Theater kunde være seet med Bifald: vil man dog ikke, under disse Omstændigheder, fordre, at De skulde oversætte det. — Directionen kan imidlertid ikke andet end ønske, ³⁵ hvis den maatte finde sig foranlediget til at lade bemeldte Stykke, oversat ved en anden Haand, komme til Opførelse, at Hr. Professoren ikke vil lade Deres Mening om Stykket meddele sig til en større Kreds, end fornødent,

inden det har viist sig om denne Mening om dets totale Ubrugelighed for vort Theater bekræftes ved Udfaldet. En forud fældet ugunstig Dom af en Mand med Deres Auctoritet i Smagssager, kan vist nok ikke, om den bliver offentlig, være til Gavn for et Stykke, der bringes paa Scenen; og Directionen bør
 5 være overbeviist om, at De i intet Tilfælde vil virke til Skade for noget opført Stykke, om det endog ikke tilfredsstillende de Fordringer, som De maatte gjøre til Stykkernes æsthetiske Værd.

Directionen maa nu anmode Hr. Professoren om, i Stedet for det omhandlede Skuespil »Julie ou une separation« at oversætte eller bearbejde medfølgende Vaudeville »Vouloir c'est pouvoir«, som efter dens Formening for vort Theater maa og kan behandles uden Sang — maaskee med Undtagelse af et eller et Par Steder. Tillige maa man tilføie den Anmodning, at De det snarest muligt vilde udføre dette Arbeide, da den stigende Fordring til Nyheder paa Scenen gjør det nødvendigt, saavidt muligt, i den Henseende at tilfredsstille
 15 Publicums Fordringer. Directionen ønsker sig derfor skriftligen underrettet om, til hvilken Tid den tør see Oversættelsen af dette Stykke imøde.

Directionen for de Kongelige Skuespil.

F. Holstein.

C. Molbech.

C. L. Kirstein.

/ Rindom.

20 374. J. L. Heiberg til Det kgl. Teaters Direktion.

Kjøbenhavn 20 Octobr 1837.

Det mig af den høie Direction i Skrivelse af 14de dennes tilkjendegivne Ønske, at jeg ikke vil lade min ufordeeltige Dom om Skuespillet Julie, ou une séparation udbredes til en større Kreds end fornødent, er saa overeensstemmende med min egen Anskuelse af de Pligter, som mit Forhold til Theatret
 25 paalægger mig, og med den Fremgangsmaade, jeg er mig bevidst hidtil at have fulgt, at jeg, for at forklare mig Grunden til en saadan Anmodning fra den høie Directions Side, næsten ikke har anden Udvei tilbage, end den Gisning, at Nogen maa have beskyldt mig for at have ved visse Leiligheder handlet i en modsat Aand, ja maaskee endog »virket til Skade« for et eller
 30 andet opført Stykke. Men at en saadan Beskyldning, ifald den existerer, er aldeles falsk og grundløs, kan jeg paa Ære og Samvittighed forsikkre. Min Omgangscirkel bestaaer desuden af Mennesker, der ere saa langt fra at være stemmegivende i Theatret, at jeg ei engang veed, hvorledes jeg i mine Forhold skulde bære mig ad for at stifte et Parti for eller imod noget Stykke; og jeg
 35 tør derfor være overbeviist om, at hvad jeg i Samtale med mine nærmeste Bekjendte og Venner kan have yttret om dette eller hiint Skuespils Værdi eller Mangel paa Værdi, aldrig har kunnet have nogen Indflydelse paa den offentlige Mening. Personer derimod, med hvilke jeg ikke staaer paa en for-

trolig Fod, giver jeg altid et intetsigende Svar paa deres Spørgsmaal om disse Gjenstande. At jeg ikke pleier at gjøre nogen Hemmelighed af min Mening, naar Theatrets Regisseurer eller andre Embedsmænd spørge mig om den, tilstaaer jeg; men her er jeg da dobbelt berettiget til den Forudsætning, at Ingen af Disse heraf vil tage Anledning til at virke til Skade for noget Stykke. Ligeledes vil den høie Direction kunne overbevise sig om, at hvergang jeg har offentliggjort nogen dadlende Critik, har jeg ventet, indtil det paagjældende Stykke havde overstaaet sine Fatalia, og Publicums Mening var færdig.

Hvad isærdeleshed »Julie« angaaer, vil forresten den Omstændighed, at det har gjort Lykke paa Théâtre français, ikke kunne forandre min Dom. Men hvoraf veed man, at det virkelig har gjort Lykke? Maaskee af en Journal-Artikel, der ikke beviser Andet, end at Forfatteren til Stykket staaer paa en venskabelig Fod med Journalisten. Selv i danske Blade har jeg ofte læst entusiastiske Beretninger om den overordenlige Lykke, som visse Skuespil have gjort, hvilke efter et Par Forestillinger ere blevne henlagte for bestandig. Journalistiken er i vore Tider saa udartet, at den idelig kommer i Opposition mod den sande offentlige Mening, for hvis Organ den udgiver sig.

Det mig sidst tilsendte Stykke, *Vouloir c'est pouvoir*, skal jeg have den Ære at levere i Begyndelsen af November, under alle Omstændigheder inden Midten af Maaneden. Jeg er af samme Mening som den høie Direction, at al Musik bør gaae ud af dette Stykke, og det især fordi det intet lyrisk Element indeholder. Men som en Følge deraf bør ogsaa det under Benævnelsen »*Seigneurs et dames de la cour*« indførte Personal en masse udelades, eftersom et saadant Chorpersonals Optrædelse uden Musik sjelden er af god Virkning. Men denne Forandring er ogsaa let iværksat. Det vilde isøvrigt være til Fordeel for den danske Bearbejdelse, om den høie Direction snarest muligt vilde give mig en Meddelelse om, hvilke af vore Skuespillere og Skuespillerinder Hovedrollerne ere bestemte for.

Men ogsaa her kan jeg ikke afholde mig fra den Bemærkning, som den høie Direction gunstigt vil tillade mig, — at uagtet nærværende Skuespil kan være ligesaa godt som mangt et andet, er det dog altfor overfladisk, til at man kan gjøre sig synderligt Haab om dets Virkning paa vor Scene. Det indeholder et Par ret morsomme Situationer, men det er ogsaa Alt. Charactererne ere uden Sandhed, og Begivenhederne uden Sandsynlighed. Det har den moderne Feil, at mangle Varme, Begeistring og sand menneskelig Interesse. Det har kun liden Natur, men desto mere Affectation og dramatisk Coquetterie. Den meget lovende Titel, »Man kan hvad man vil«, berettiger til at vente en Fremstilling af den sande og energiske Villies Almagt; men Elskeren, som skulde være Repræsentanten for denne Idee, viser sig snarere som en Nar eller Fusentast, hvis Planer lettere kunde mislykkes end lykkes. At hans Villie bliver ud-

ført, ligger derfor ingenlunde i hans Villie, men i ydre, tilfældige Omstændigheder, som han ikke raader over, f. Ex. hans Bekjendskab med Kongen og i den Lykke, at han ikke bliver skudt i Krigen. Saaledes forekommer det mig, at en smuk Tanke her er bleven fremstilt i sin Caricatur. Vel tvivler jeg ikke
5 paa, at Stykket alligevel vil gaae igjennem, uden Opposition, — idetmindste er Dette ligesaa sandsynligt som det Modsatte, — men det vil neppe gjøre nogen sand og nogenlunde varig Lykke. — Den høie Direction mener, at det er nødvendigt at »tilfredsstille Publicums stigende Fordring til Nyheder«. Jeg tillader mig at være af den Mening, at man heri ikke skulde føie Publicum
10 altfor meget; thi deels kjender Publicum ikke sine egne Fordringer; det troer at fordre Nyheder, men det mener kun i Grunden interessante Nyheder; og at et Stykke, fordi det er nyt, eengang skaffer fuldt Huus, er kun en ringe Erstatning for de derpaa anvendte Bekostninger og saavel aandelige som materielle Kræfter; — deels vil den altfor hyppige Opførelse af Nyheder, der
15 ikke tilfredsstille Forventningen, tilsidst have den modsatte Virkning af den tilsigtede: Publicums Interesse for Theatret vil kjøles. Naar dette Punkt indtræffer, naar det Nye ikke længere trækker, fordi det saa ofte har skuffet Forventningen, saa indtræder den Crisis, hvor Theatrets Liv er afhængigt af en Hestecuur i Ordets egenlige Forstand: Man bringer da Heste paa Scenen,
20 fremdeles Hunde og alskens naturlige Gjenstande; den raae Virkelighed afløser den kunstneriske Illusion; det gaaer som i London, hvor man strømmer til Theatret, for at see Napoleons virkelige Hat, som han bar i Slaget ved Waterloo, eller for at see den sidste kongelige Kronings-Ceremonie gjentagen paa Scenen tilbedste for alle Dem, der ikke fik Leilighed til at see den i Virke-
25 ligheden. Følgen heraf bliver, at Pøbelen bliver Theatrets eneste Publicum, og at den dannede Verden trækker sig tilbage fra en Institution, som staaer saa dybt under dens eget Standpunkt. Dette er Theatrets nyeste Historie i Tydskland, Frankrig og Engelland. Vestigia terrent.

Iøvrigt vil den høie Direction være overbeviist om, at min Hensigt med disse
30 Bemærkninger, for hvis Vidtløftighed jeg beder om Undskyldning, ingenlunde er at unddrage mig fra at oversætte det omtalte Skuespil.

Underdanig

J. L. Heiberg.

375. *J. L. Heiberg til H. L. Martensen.*

13 Novbr. 1837.

35 Allerede i flere Dage har jeg længtes efter at tale med Dem om Savonarola, som jeg har læst med stor Interesse, og hvori jeg finder Skjønheder, som ere en sand Digter værdige, endskjøndt det forekommer mig, at Adskilligt er at indvende mod Digtet, opfattet i det Store. Den forældede Catholicisme, i sit

Forhold til den spirende Reformation, er kun fremstilt som Catholicismens Misbrug, ikke som dens Idee. Dette synes mig at give Digtet noget Underordnet, der ikke er i Harmonie med de store Detailskønheder, der idelig tvinge Tanken til at vende tilbage dertil. Ogsaa synes Hovedpersonens Character ikke at være tilstrækkelig anskuelig. Men om alt Dette maa jeg tale med Dem. ⁵ Jeg har ikke kunnet finde Leilighed til at besøge Dem i disse Dage, hvorimod jeg havde Haab om at De var kommen til os igaar Aftes. Vi skal iaften gjøre en Visit, dog er det muligt eller rimeligt, at vi komme hjem til Kl. 8 eller derefter. Men paa Tirsdag (imorgen) ere vi sikkert hjemme. Maae vi da ikke vente Dem om Aftenen efter Deres første Forelæsning? Jeg har da tillige den For- ¹⁰ deel at erfare, hvorledes De er tilfreds med denne Deres Debut paa Universitetslærerbanen.

I Hast.

Deres

J. L. Heiberg.

P. S. Tør jeg beholde Savonarola, til vi sees? Min Moder er ifærd med at ¹⁵ læse den.

376. *Det kgl. Teaters Direktion til J. L. Heiberg.*

d: 25. November 1837.

Over medfølgende franske Skuespil »l'An Mil«, og sammes Brugbarhed til Oversættelse og Opførelse paa den danske Scene, ønskede Directionen at erfare Herr Professorens Mening. ²⁰

Ligeledes ønskede man at erfare, om Herr Professoren maatte finde, at medfølgende Oversættelse af Scribes Lystspil »la Camaraderie« |: hvis Original ligeledes hosfølger |: kunde være antagelig til Opførelse, efterat være af Dem gennemset, og hist og her meddeelt de Forbedringer, som den kan modtage og trænge til; eller hvorvidt De skulde ville foretrække Selv at udarbeide en ²⁵ Oversættelse af Stykket, og til hvad Tid, i sidste Tilfælde, Directionen kunde see samme i Møde? Det er naturligt, at Directionen i enhver Henseende snarere vilde ønske det sidste; men det vilde imidlertid være Directionen kjærere, at kunne lette Hr. Professoren Arbeidet, forsaavidt det kunde skee ved at gennemsee og til Brugbarhed forbedre den indsendte Oversættelse af et Stykke, ³⁰ hvis Skjæbne muligen ikke vil blive den, at vinde et stort og almindeligt Bifald; da man derved muligen saameget snarere vilde kunne vente sig en eller anden Oversættelse eller Bearbejdelse af andre dramatiske Arbejder fra Herr Professorens Haand.

Directionen for de Kongelige Skuespil.

35

F. Holstein.

C. Molbech.

C. L. Kirstein.

/ Rindom.

377. *Det kgl. Teaters Direktion til J. L. Heiberg.*

d: 25 Novber 1837

Directionen har, efterat have anmodet Professor Siboni om at foreslaae en eller anden til Oversættelse og Opførelse i Anledning af Hans Majestæt Kongens Fødselsdag i tilstundende Januari Maaned 1838, tjenlig italiensk Opera, 5 fra ham ikkun modtaget hosfølgende 5 ældre Operatexter, hvortil han er i Besiddelse af de tilhørende Partiturer. Endskjøndt intet af disse efter Directionens Skjønnende, med Hensyn til Sujet og Udførelse synes at være synderlig skikket til at bruges ved ovennævnte Leilighed, ønsker den dog at modtage Hr. Professorens Betænkning, hvorvidt Deres Mening i den Henseende 10 stemmer overeens med Directionens.

Da det, om endog virkelig nogen af disse ældre italienske Operaer, fra Textens og Musikens Side, kunde findes brugbar, vil være høist vanskeligt at faae et saadant Arbeide oversat, Musiken udskrevet, og Stykket indstuderet i en Tid af 2 Maaneder, og Directionen uheldigviis ved flere Omstændigheder 15 er bleven skuffet i Forventningen, at kunne i rette Tid modtage et Par nyere udenlandske Syngespil, hvis Partiturers Anskaffelse var lovet den: er Directionen for Øieblikket i en ikke ringe Forlegenhed med Hensyn til Arrangementet af en passende Forestilling i Anledning af bemeldte festlige Leilighed. Den kan derfor ikke andet end gjentage, hvad allerede undertegnede, Holstein, 20 mundtlig har yttret for Herr Professoren, at den vilde være Dem særdeles forbunden, om De maatte finde Dem i Stand til at udføre, hvad De har givet et Slags Haab om, nemlig at bearbejde et eller andet passende dramatisk Sujet i en lyrisk Form, eller med nogen Ledsagelse af Sang og Musik — hvad enten det maatte blive i Form af et saakaldet musikalsk Drama med 25 Sangstykker til bekjendte Melodier, eller af en egentlig Vaudeville.

Herr Professoren har givet [Directionen] saamange Prøver paa, med hvor heldig en Konst og udmærket Smag De behandler ethvert dramatisk Sujet, hvilket De, i den ene eller den anden Form bearbejder for Scenen, og den stoler saameget paa Deres gode Villie, saavel til at fremme Theatrets Tarv 30 overhovedet, som til at ville bidrage til, paa en værdig Maade at hædre paa Skuepladsen en national Festsdag, som den her omtalte: at den alene har at tilføie, med hvor stor Tilfredshed og Erkjendtlighed den vilde modtage et Svar fra Hr. Professoren, der gav den Udsigt til at see det her fremførte Ønske opfyldt, og see den antydede, med hver Dag voxende Forlegenhed i Henseende 35 til at arrangere en passende Forestilling til bemeldte Høitidelighed, afhjulpen ved Dem.

Directionen for de Kongelige Skuespil.

F. Holstein.

C. Molbech.

C. L. Kirstein.

/ Rindom.

II,19

378. *J. L. Heiberg til C. Molbech.*

30 Novbr. 1837.

Just som jeg modtog Hr. Justitsraadens ærede Skrivelse af igaar, stod jeg i Begreb med at skrive Dem til, for at takke Dem for Meddelelsen af Deres Recension over Svend Dyrings Huus. Jeg har læst den med stor Interesse, og finder at De har gjort flere meget rigtige Bemærkninger, som jeg i min ⁵ tidligere Kritik havde forsømt, f. Ex. angaaende Catastrophen, som, naar den skulde være tragisk, vel burde have været det i en endnu større Udstrækning. Hvad de Punkter angaaer, hvori De er uenig med mig, da troer jeg, at flere af dem beroe paa en Misforstaaelse af mine Ord; og det er vel muligt, at Skylden her mere ligger i mine Ord, end hos Den, som ved at læse dem har faaet ¹⁰ en anden Mening ud af dem, end den jeg vilde udtrykke. Herom forbeholder jeg mig mundtlig at give nærmere Oplysning.

Hvad det lavere Sprog angaaer, som Kongen og Dronningen føre i det lille Lystspil »Man kan hvad man vil«, saa findes dette, hvad Hr. Justitsraaden allerede selv har bemærket, i Originalen. Men jeg har troet, at denne maaskee ¹⁵ eneste originale eller eiendommelige Side ved Stykket burde bibeholdes. Det forekommer mig nemlig, at denne Løsrivelse fra gammel Theater-Routine er et Fremskridt. Det ædlere Sprog bør — som mig synes — ikke reserveres til fornemme Folk, ei engang til fyrstelige, da Disse, som bekjendt, ikke tale i en ædlere Stiil end dannede Folk i Almindelighed. Det høiere Sprog bør reser- ²⁰ veres for de ideale Personer, uden Hensyn til Stand eller Stilling. Men i nærværende Stykke staaer hele Handlingen paa Hverdagslivets Grund og Bund, og selv de kongelige Personer, som jo ogsaa have deres Hverdagsliv og Hverdags-Conversation, komme ikke synderlig udenfor denne Cirkel. Desuden er Dronningen skildret saa frivol, saa lattermild og i det Hele med saa liden ²⁵ Anstand, at et ædlere Sprog i hendes Mund kun vilde faae Udseende af en forfeilet Bestræbelse efter at hæve hende til en Værdighed, som hun dog ikke kan opnaae. Ligeledes er Kongen skildret som en saakaldet »uartig«, men godmodig Dreng; i begge Tilfælde synes mig derfor, at disse Personer ikke kunne gjøre Fordring paa en ædlere Stiil, end en saadan, der kan passe sig for simple ³⁰ Personer af den dannede Classe. Skulde Stilens Værdighed forhøies, maatte det vel snarere skee i Hertugindens og den unge Elskers Roller, eftersom disse i alle Henseender ere skildrede som de overlegne Personer, og have noget mere idealt Anstrøg end de andre. Uagtet jeg saaledes ikke kan frafalde min Overbeviisning i det Hele, at Dialogen er holdt i den rette Tone — ligesom ³⁵ jeg ogsaa troer, at Dette vil bidrage til at give Stykket noget Piquant, uagtet jeg gjerne troer, at Visse ville støde sig derover, uden at betænke, at de i modsat Tilfælde lettere vilde kjede sig derved — saa har jeg ikke desmindre paa nogle Steder, hvor det syntes mig at kunne skee uden Skade, benyttet

de vedfœiede Notater, og formildet Udtrykkene noget. Men en yderligere Formildelse vilde efter min Mening skade Dialogens Naturlighed og derved Characterernes Sandhed, for saa vidt som en saadan findes i Stykket, hvor den vel snarest er at søge netop i Kongens og Dronningens Roller. — Med Fari-
 5 nelli er det en ganske anden Sag; dette Stykke, uagtet det foregaaer i en langt sildigere Tidspunkt, har et saa gammeldags Præg, at Mange have troet, at det var et gammelt Stykke fra forrige Aarhundrede, idetmindste i oprindelig Skikkelse; hvorimod det her omhandlede Skuespil bærer i Eet og Alt et saa modernt Præg og har saa aldeles sat sig ud over al Costumetvang, at man
 10 hellere maa beholde denne Egenskab uforandret, end prøve paa ved Forandringer at lempe det efter en Maalestok, som dog aldrig kan opnaaes.

Manuscriptet følger hermed tilbage.

Paa de sidste Breve fra Theaterdirectionen haaber jeg paa Fredag at kunne give fyldestgjørende Svar.

15

Deres ærbødigste

J. L. Heiberg.

379. J. L. Heiberg til Det kgl. Teaters Direktion.

Kjøbenhavn 30 Novbr. 1837.

Efter at have modtaget den høie Directions for mig meget smigrende Opfordring til at levere et Skuespil, som kunde være passende til Opførelse i
 20 Anledning af Hans Majestæt Kongens forestaaende Fødselsdag, forstaaer det sig af sig selv, at jeg ikke blot ifølge den mig som Theaterdigter paahvilende Pligt, men ogsaa af Lyst og Tilbøielighed maa stræbe at retfærdiggjøre den Tillid, hvormed Directionen ved denne Leilighed har bæret mig. Dog maa jeg endnu udbede mig nogle Dages Betænkningstid, inden jeg forelægger Di-
 25 rectionen min Plan i denne Anledning. Tiden vil endda være tilstrækkelig, naar, efter en detailleret Plan, som maatte finde Directionens Bifald, Digtning, Musik-Composition og Theater-Arrangement samtidigen gaae Haand i Haand med hverandre, uden at det Ene behøver at vente paa det Andet. Paa denne Maade har jeg skrevet Elverhøi, og flere Leiligheds-Arbejder, hvori-
 30 blandt ogsaa Alferne, som jeg først begyndte paa den 3die Januar. Nærværende Stykke vil imidlertid ikke kunne opsættes saalænge, da det rimeligviis skal udfylde en Aftens Forestilling. — Det er imidlertid muligt, at det af en anden Forfatter bebudede originale Skuespil, som jeg løselig har omtalt i en tidligere Skrivelse, og som jeg med hver Dag venter at erholde til Gjennemsyn, kan
 35 være passende til den forestaaende Fest-Forestilling, i hvilket Tilfælde det da unægtelig vilde være til Fordeel at vælge dette.

Paa Grund heraf har jeg kun flygtigt gennembladet de 5 italienske Opera-Texter, som den høie Direction har tilstillet mig. Da de nemlig alle ere i den

heroiske og pathetiske Genre, og følgelig udentvivil ville kjede Publicum, haaber jeg, at Directionen ikke skal komme i den ubehagelige Nødvendighed at maatte vælge een af dem.

Operaen L'an mil, hvorom den høie Direction har forlangt min Mening, synes mig at være af den Beskaffenhed, at man hverken kan til- eller fraraade 5 dens Antagelse, hvorfor jeg troer, at Musikens Værd eller Uværd her maa have den afgjørende Stemme. Hvis Musiken har nogen Værdi — og det fortjener at bemærkes, at Texten giver Componisten flere gode Motiver — da kunde dette Stykke, paa Grund af visse romantiske Træk, maaskee fortjene Opmærksomhed, tiltrods for alt det Overfladiske deri. Dog maatte den frivole 10 Slutning udentvivil forandres, hvilket iøvrigt let kan skee.

Den mig meddeelte Oversættelse af La Camaraderie har jeg endnu ikke faaet saa nøie gennemseet, at jeg tør afgjøre, hvorvidt jeg kan paatage mig at rette den. At den er temmelig daarlig, har jeg imidlertid allerede seet. Jeg tillader mig foreløbig at bemærke, at Titelen paa Stykket neppe kan over- 15 sættes ordret, da det franske Ord Camaraderie gjerne tages i en slet Bemærkelse, det danske »Kammeratskab« derimod sædvanlig i en god; og Stykkets anden Titel: la courte échelle, som kaster Lys over Meningen, er, saavidt jeg veed, uoversættelig. Jeg har stedse tænkt mig, at Stykket paa Dansk skulde hedde: »Vælgere og Valgbare«, en Titel, som desuden vilde vække Opmærksom- 20 heden, og ved sit Apropos skjænke Stykket en Interesse, som det maaskee ellers ikke turde gjøre Regning paa hos vort Publicum.

L'an mil har jeg herved den Ære at sende tilbage.

Underdanig

J. L. Heiberg. 25

380. J. L. Heiberg til Det kgl. Teaters Direktion.

Kjøbenhavn 24 Decbr. 1837.

Den mig af den høie Direction tilstillede Oversættelse af La Camaraderie finder jeg meget slet. Til Beviis har jeg paa vedlagte Papiir bemærket de groveste Feil, blot i den første Scene. Oversætteren kjender i det Hele ikke de franske Udtryks Omfang; og hvor han har forstaaet Originalen rigtigt, har 30 han for det meste ikke forstaaet at finde det adæquate danske Udtryk. I samme Tid, hvori man retter hans Feil, vil man udentvivil selv kunne oversætte Stykket, og derved vil Dialogen desuden vinde i Friskhed og Livlighed, hvilket er af dobbelt Vigtighed ved et Skuespil som dette, der især har sin Styrke i Dialogen. — Da jeg imidlertid for Øieblikket ikke har Tid til at beskæftige 35 mig med andet Arbeide, end det originale Stykke til H. M. Kongens Fødselsdag, saa tillader jeg mig herved at tilbagesende Oversættelsen af La Cama-

raderie saavel som Originalen, og ligeledes de 5 italienske Operatexter, som under samme Dato bleve mig tilsendte.

Min Prolog til Nytaarsdags Forestilling har jeg leveret til Hr. Instructeur Nielsen, som har lovet at meddele Directionen samme.

5

Underdanig
J. L. Heiberg.

381. *H. L. Martensen til J. L. Heiberg.*

d. 4 Jan: 1838.

Gode Professor Heiberg!

De har viist mig saa meget sandt Venskab og Godhed, at jeg nødigt vilde,
10 De først gennem Andre skulde faae at vide, hvad jeg herved melder Dem, at jeg nemlig er bleven forlovet. — Er han nu ogsaa bleven gal, siger De uden Tvivl. Men, gode Herr Professor! jeg har fulgt Deres egne Forskrifter og stridt imod saa længe jeg kunde. Meningen kan dog ikke være at en saadan Strid skal vedvare i en slet Uendelighed, eller naar den engang ophæves, ende med
15 et blot negativt Resultat. Tvertimod — er Kjærligheden mere end en Fata morgana — og min er det tilvisse — da maa jo Resultatet være den Erkjendelse, at den ikke er nogen Illusion, uagtet det for den endelige Betragtning let kunde synes saaledes; den maa erkjendes som en absolut Realitet, en ideel Magt, der vel lader sig forsone, men ikke bortraisonnere. — Skulde denne
20 Mediation ikke synes Dem tilstrækkelig, da gaaer jeg over til den umiddelbare Videns Standpunct og beraaber mig paa Kjærligheden som et uafviseligt Factum i min Bevidsthed! De seer altsaa at det ikke vil fattes mig paa Argumenter.

Min Mathilde er en Datter af Capit. Hess, som De kjender. Jeg vil naturligviis ikke trætte Dem med nogen Beskrivelse, men i det Sted bede Dem om
25 Tilladelse til med det Første at turde forestille hende for Dem, idet jeg tillige beder om, at De vil betragte os med Skaansel og Overbærelse. Hils og anbefal mig paa bedste Maade til Deres Kone og Moder.

Deres inderligt hengivne

30

H. Martensen.

382. *J. L. Heiberg til C. Molbech.*

5 Januar 1838.

Saa kjært det vilde være mig at komme til Hr. Justitsraaden imorgen Aften, ifølge Deres meget ærede Indbydelse, saa tør jeg dog ikke gaae i Selskab i disse Dage, thi jeg har ingen Ro dertil, endskjøndt jeg vel kunde faae Tid. Den
35 Tanke, at jeg endnu ikke er færdig med 3die Act i mit Skuespil, ængster mig

i den Grad, at jeg ikke formaaer at deeltage i nogen selskabelig Adspredelse, førend mine »Udsigter blive lysere«. — Idet jeg altsaa ret meget takker for Deres og Deres Frues venlige Indbydelse, som det under andre Omstændigheder vilde være mig en stor Fornøielse at modtage, maa jeg for denne Gang bede mig undskyldt paa Grund af den urolige Stemning, hvori jeg i disse Dage ⁵ befinder mig.

Deres ærbødigst hengivne

J. L. Heiberg.

383. *J. L. Heiberg til Jonas Collin.*

Kjøbenhavn 6 Januar 1838.

Det er ikke allene Hr. Conferenceraadens Fødselsdag, men i en vis Hen- 10 seende ogsaa min. Idag er jeg nemlig 9 Aar gammel — i den Stilling ved Theatret, som jeg maa takke Deres Godhed og Indflydelse for at have forskaffet mig. Ved det Arbeide, som jeg i denne Tid har under Hænder, har dette hellige Nital bestandig foresvævet mig, med Tanken om, hvormeget jeg just denne Gang maatte anstrenge mig, for, om muligt, ikke at svigte den skjøne Be- 15 tydning, der ligger i Tallet. Det vil saaledes ikke forundre Dem, at jeg i Formiddag »ikke faaer Lov til at gaae ud«, og jeg tør haabe, at De med Godhed vil modtage mine kun skriftlige, men derfor ikke mindre oprigtige og inderlige Ønsker for Deres Lykke i dette Deres begyndende nye Aar. De samme Ønsker, og ligesaa hjerteligt meente, bringer jeg fra min Kone og min Moder, ²⁰ af hvilke den Første maaskee bliver forhindret fra selv at komme, da hun er meget beskjæftiget idag, og den Anden nødes til endnu at benytte det hende paa ubestemt Tid givne Forkjølelses-Privilegium; men hverken Beskjæftigelse eller Forkjølelse afholde dem fra at tænke med Hengivenhed og Taknemmelighed paa den Mand, som Enhver, der har den Lykke at kjende ham, ²⁵ stedse faaer kjærere og kjærere.

Deres ærbødigst hengivne og forbundne

J. L. Heiberg.

384. *J. L. Heiberg til H. A. Hansen.*

Kjøbenhavn den 1 Februar 1838.

To Breve har jeg modtaget fra Dem, siden jeg sidst havde den Fornøielse ³⁰ at tale mundtligt med Dem. For Modtagelsen af begge takker jeg Dem, saa meget mere som jeg deraf har faaet et nyt Beviis paa Deres Lethed til at versificere, endog i de vanskeligere Former. Ikke desmindre haaber jeg, at jeg snart vil faae et Brev fra Dem i simpel Prosa, eftersom jeg derved lettere vil erfare, hvorledes De har det, hvormed De beskjæftiger Dem, og hvad der ³⁵ ellers kan interessere mig, Dem angaaende.

Jeg skriver disse Linier i al Hast, blot for at lade høre [fra] mig. Her hjemme er Alt saa temmelig ved det Gamle. — Vedlagt følge to Bøger, som maaskee ville have Interesse for Dem, nemlig det sidste Bind Noveller af Forfatteren til En Hverdagshistorie, og min egen, i disse Dage opførte Fata Morgana.
 5 Jeg ønsker Dem at leve vel, og glæder mig til snart at høre fra Dem.

Deres hengivne

J. L. Heiberg.

385. *Det kgl. Teaters Direktion til Frederik VI.*

d: 5te Februar 1838.

Allerunderdanigst Forestilling!

10 Allerede i forrige Foraar havde Directionen søgt at forberede sig paa passende Forestillinger paa Theatret i Anledning af Deres Majestæts og Hendes Majestæts Dronningens Fødselsdag ved at opfordre Professor Siboni til paa hans Reise gennem Tydskland og Italien at indkjøbe for Theatret og strax at hjemsende to af den berømte Componist Bellinis meest udmærkede Ope-
 15 raer »Norma« og »Puritanerne«, samt tillige, hvis han maatte lære andre udmærkede Operaer af tydske eller italienske Componister at kjende, da tillige at købe nogle af disse til Theatret, hvorhos Directionen tillige ad en anden Vei søgte at erholde nogle af de meest udmærkede Operaer af franske Componister, der i den senere Tid havde gjort Lykke paa de parisiske Theatre. Da
 20 de Partiturer, som Professor Siboni havde lovet at sende, udebleve, maatte Directionen, der imidlertid fra Paris havde modtaget 2de Syngestykker, hvoraf det ene blev opført i Begyndelsen af indeværende Saison, benytte det andet i Anledning af Hendes Majestæt Dronningens Fødselsdag. De endvidere fra Paris forskrevne Stykker udebleve, uagtet de fra Directionens Side trufne Foranstaltninger til Paaskyndelse af deres Hidsendelse, og fra Professor Siboni,
 25 der ved sin Hjemkomst foregav, at have paalagt en Musikhandler i Wien at hjemsende de forlangte Partiturer, modtoges intet. Balletmester Bournonville, hvem Directionen anmodede om at componere en Ballet til den forestaaende Feshøitid, erklærede, at han i sin daværende Helbreds Forfatning ikke følte
 30 sig i Stand til at udføre dette Hverv, og Directionen henvendte sig derfor i denne Forlegenhed under 25de November f: A: til Professor Heiberg med den Anmodning, at skrive et til en saadan Anledning passende Stykke. Professor Heiberg kom ikke alene med megen Beredvillighed Directionens Anmodning imøde, men udførte ogsaa dette Hverv med en upaatvivlelig med megen Anstrængelse forbunden Flid, ved i en saare kort Tid at skrive det, en fuld Forestillingstid udfyldende Stykke, »Fata Morgana«, der i den nævnte Anledning blev opført paa den dertil bestemte Dag. Professor Heiberg vil nu vel for dette

Stykke erholde det regulativmæssige Honorar, hvis Størrelse vil blive afhængig af den Yndest det vil erhverve sig hos det Theatret besøgende Publicum; men Directionen troer tillige fra sin Side at maatte yde ham en Erkjendelse af den Beredvillighed, hvormed han mødte Directionens Opfordring og den anstrængte Flid, hvormed han udførte det overtagne Hverv, ved allerunderdanigst at andrage hos Deres Majestæt, at der i den Anledning maatte udbetales ham en Gratification af Theaterkassen, som den vover at foreslaae til 4 à 500 rd Sedler.

Det henstilles saaledes i dybeste Underdanighed:

»at der, med Hensyn til den Beredvillighed, hvormed Professor Heiberg, ved at skrive det i Anledning af Deres Majestæts Fødselsdag opførte Stykke »Fata Morgana«, er kommen Directionens Anmodning i Møde og den ualmindelig korte Tid, hvori han har udført dette Hverv, maatte bevilges ham en Gratification af 4 à 500 r Sedler af Theaterkassen«.

Directionen for de Kongelige Skuespil.

F. Holstein.

C. Molbech.

C. L. Kirstein.

/ Rindom.

386. *J. L. Heiberg til C. Molbech.*

12 Febr. 1838.

Høistærede Hr. Justitsraad!

De er ikke blot mulig, men virkeligen den Første, fra hvem jeg har modtaget den behagelige Efterretning, De var saa god at meddele mig, — behagelig, ikke blot ved den reale Fordeel, men ved den Ære og Opmuntring, som Theaterdirectionen skjænker mig; — endelig behagelig ved den Godhed og Velvillie, hvormed De har givet mig den første Underretning. Alt Dette er i høi Grad smigrende for mig, og kan ikke Andet end fornye min Lyst til at levere Theatret et Arbeide, som muligviis kunde erstatte Kassen de paa Fata Morgana anvendte Udgifter.

Det er ikke første Gang, Hr. Justitsraad, at De har meddeelt mig eller min Kone en behagelig Efterretning, og det er heller ikke første Gang, at De selv har bidraget til at udvirke det Gode, hvorom Efterretningen lød. Jeg beder Dem være overbeviist om, at ligesom jeg vilde skjønne paa denne Velvillie hos Enhver, som viste mig den, saaledes skjønner jeg dobbelt paa den hos en Mand, der, efter at have kjendt mig fra min tidligste Ungdom, har bevaret saa stadig en Godhed for mig, at selv en Feiltagelse og dermed forbunden Uret fra min Side ikke har formaaet at forandre hans Sindelag. Maa jeg end bestandig beklage min egen Overilelse, saa maa jeg dog paa den anden Side

glæde mig over at have lært at kjende Deres Character fra en ny, saa agtværdig Side. Forsikkringen om min Erkjendtlighed beder jeg Dem modtage med samme Velvillie, hvormed den her nedskrives af

Deres stedse hengivne og forbundne

5

J. L. Heiberg.

387. *Det kgl. Teaters Direktion til J. L. Heiberg.*

d. 13 Februar 1838

Med Hensyn til den Beredvillighed, hvormed Her[r] Professoren, ved at skrive det i Anledning af Hans Majestæts Fødselsdag opførte Stykke »Fata Morgana« er kommen Directionens Anmodning imøde og den ualmindelig korte Tid, hvori De har udført dette Hverv, har det, paa Directionens allerunderdanigste Indstilling, under 10d. dennes allernaadigst behaget Hans Majestæt at bevilge Dem en Gratification af 400 r Sedler af Theaterkassen.

Idet Directionen har den Fornøielse herom at underrette Herr Professoren, tilføier den, at den ovennævnte Gratification er anvist Dem til Udbetaling af Theaterkassen.

Directionen for de Kongelige Skuespil.

F. Holstein.

C. Molbech.

C. L. Kirstein.

/ Rindom.

388. *J. L. Heiberg til Det kgl. Teaters Direktion.* Kjøbenhavn den 16de Februar 1838.

Den høie Directions meget ærede Skrivelse af 13de dennes gjør mig det til en kjær Pligt at bevidne — om end i faa Ord — min store Erkjendtlighed for den mig beviste Godhed.

Ikke blot den betydelige materielle Værdi af den Gratification, som den høie Direction, efter Indstilling til Hans Majestæt Kongen, har ladet mig tilflyde, er Det, som her maa fremkalde Bevidnelsen af min Taknemmelighed, men ligesaa meget og endnu mere Det, som en saadan Gave forudsætter: Directionens selvstændige Erkjendelse af mit Arbeides poetiske Værdi, tiltrods for de afvigende Meninger, som i denne Henseende finde Sted hos en Deel af Publicum. Paa denne mine høie Foresattes Erkjendelse sætter jeg, som billigt, en stor Priis; og den vil for mig være en Spore til at anstrenge mine Kræfter for saa snart som muligt at levere Theatret et nyt Arbeide, hvorom jeg tør haabe, at det ikke blot skal blive den nationale Poesie og den nationale Scene værdigt, men ogsaa, at det, ved sin større Popularitet, i den Grad vil vinde Publicums Bifald, at de paa »Fata Morgana« gjorte Bekostninger nogenlunde ville erstattes.

Underdanig

J. L. Heiberg.

389. *J. L. Heiberg til H. L. Martensen.*

5 Marts 1838.

I Betragtning af, at jeg paa Løverdags rimeligviis vil blive opholdt paa Landcadet-Academiet til Kl. 8 eller 9 om Aftenen, bliver det nødvendigt at opsætte vort Læsebal, hvortil vi dog i den paafølgende stille Uge lettelig ville finde en passende Dag, hvorom jeg vil tillade mig at gjøre nærmere Aftale. Maaskee 5 kunne vi saa med det Samme have den Fornøielse at høre Deres Recension fra først til sidst. Vi længes Alle meget efter den, og jeg for min Part kan ikke undlade at gjentage min Tak for den store Fornøielse, som De forleden skjænkede mig ved at meddele mig en betydelig Deel af den. Ikke blot har det glædet mig at see saa mange Punkter af min egen æsthetiske Anskuelse 10 fremsatte med saa stort Talent, at jeg maa haabe, de paa denne Maade ville finde Indgang hos Publicum; men ogsaa Deres Fremstilling af min egen poetiske Virksomhed har ligesom hævet mig selv i mine egne Øine, og er mig i Sandhed noget nær den kjæreste Belønning, jeg endnu har modtaget for den. Igrunden skriver man dog for et saare lidet Antal af Læsere, ihvor talrig end 15 den Masse kan være, som i Ny og i Næ regner sig selv til Ens Publicum. De er den Første af disse Faa, af hvem jeg har modtaget en Erkjendelse, som jeg kan være stolt af og virkelig glad over; og jeg forudseer, at naar jeg skriver noget Nyt, vil De herefter — endnu meer end tilforn — staae for mine Øine som Repræsentanten for de Faa, jeg især søger at behage. 20

Jeg stoler paa, at De bringer os Afhandlingen, saasnt den er færdig, uden at vente paa den bebudede Aftale, som imidlertid skal finde Sted een af de første Dage.

Deres hengivne

J. L. Heiberg.

390. *J. L. Heiberg til H. L. Martensen.*

14 Marts 1838. 25

Dersom De har isinde at følge Poul Møller til Jorden, og ikke allerede har gjort Parti med en Anden, saa kunde jeg afhente Dem i Karreet til den bestemte Tid, hvorom man vel snart erholder nærmere Underretning.

Forandringer ved Theatret gjøre det projecterede Læsebal umuligt i denne Uge; men jeg haaber, at den næste Uge vil være gunstigere. 30

Deres hengivne

J. L. Heiberg.

391. *J. L. Heiberg til C. C. G. Andræ.*

Kjøbenhavn den 22de Marts 1838.

Høistærede Ven!

Da jeg nu fra flere Sider hører, at De snart agter at forlade Paris, for at 35 vende tilbage til det gode gamle Kongens Kjøbenhavn (Martensen fortalte

mig det forleden, efter at have modtaget et Brev fra Dem, og Deres Cousine Fru Nielsen, som besøgte min Kone idag, bragte samme Efterretning): saa maa jeg nu, for at Glæden ved at see Dem igjen, kan være reen og ublandet, først sørge for, at jeg har en god Samvittighed, idet jeg endelig efterkommer
5 den gamle Skyldighed at takke Dem for det kjærkomne lille Postscriptum i det Brev fra min Fader, som De for nogen Tid siden var saa god at føre i Pen- nen, og hvoraf vi Alle med stor Fornøielse erfarede, at De erindrede os med Venlighed. At jeg imidlertid, i det Øieblik jeg skrider til Værket, betragter mit Forehavende fra Pligtens Side, istedenfor at see det fra andre, mere til-
10 lokkende Synspunkter, kommer fornemmelig deraf, at jeg frygter for at kjede Dem med et Brev, som dog neppe kommer til at indeholde Andet end hvad De allerede iforveien veed, eller hvorom De omtrent paa samme Tid vil erholde Efterretning ved andre, bedre Correspondenter. Min Trøst isaafald er, at lige- som et Rugbrød eller en Kommenskringle, hvorpaa vi her i Landet ikke sætte
15 synderlig Priis, vilde overraske behageligt i et fremmed Land, saa kan ogsaa et Skriveri, som ingen Værdi har indenfor Grændsen af Landet, maaskee uden- for samme blive, om ikke just agtet som Prophet, dog idetmindste taalelig modtaget paa Grund af de Idee-Associationer, som enhver Erindring fra Hjem- met pleier at opvække.

20 Jeg vil begynde med at sige Dem — hvad De rimeligviis allerede veed — at vi have savnet Dem betydeligt i denne Vinter. Hvad De derimod maaskee ikke veed, er eet af Beviserne paa denne Sandhed; og dette Beviis kan vist ikke Andet end virke overtydende, ifald det forresten maatte behøves. Det lyder som saa: Vi have siden Deres Afreise ikke holdt et eneste Bal — nemlig
25 af vore velbekjendte Baller, og da rigtignok heller ikke af andre — og jeg kan fast ikke mere huske, hvorledes det klinger, naar en Champagneprop knalder, uagtet jeg er vel forsynet med alle derhenhørende Requisiter. Alle- rede længe have vi projecteret et Bal, hvorpaa Göthes Tasso skulde dandses igjennem, og hvorved Martensens Kjæreste (som in parenthesi er en yndet
30 Baldame) skulde assistere; men jeg veed ikke, hvilken lunefuld Dæmon det er, som idelig har forstyrret denne Plan, saa at den hidtil ikke er bleven reali- seret, skjøndt dog ikke opgiven. Jeg troer, der er ingen Velsignelse ved disse og lignende Forsætter, førend De kommer tilbage. Saa vil Alt komme i den gamle Orden eller Uorden, forudsat, at De ikke, følgende Martensens Exempel,
35 gaaer hen og forlover Dem, thi det gjør strax en betydelig Diversion, uden at jeg dermed vil anklage Martensen, der virkelig ogsaa i sit Forhold til Uden- verdenen er en sjelden Kjæreste, en Fugl Phønix mellem Kjærester, mod hvil- ken alle andre ere Canailler. Men det falder alligevel af sig selv, at hans For- lovelse, uden at tale om hans Forelæsninger, kræver en Deel af hans Tid, og
40 at hans Venner følgelig maae undvære denne. Naar De nu hertil føier, at vor

allerede saa lille Omgangskreds er siden Deres Afreise ikke bleven forøget med et eneste nyt Subject, saa vil De af alt det Anførte, i Forbindelse med Deres egen Fraværelse, kunne slutte Dem til, hvorledes vi ere reducerede, og hvor haardt vi trænge til at faae vor Fordring paa Frankrig realiseret. — Hvorledes vi skulle tilbringe Sommeren, er endnu aldeles ubestemt. Paa Eriksborg 5 komme vi ikke, thi vor Bolig er leiet af Bank-Directeur Bang, og den ved Siden af har Assessor Drewsen i Politiretten lagt Beslag paa. Men Stedet havde ogsaa adskillige Ubehageligheder; især er Verten og hans Familie utaalelige Personer. Det vilde nu ogsaa til en Forandring være morsommere at tage sit Sommer-Ophold i en anden Egn, hvor man kunde gjøre nye Opdagelsesreiser 10 og gaae paa nye Eventyr. Vi balancere for Øieblikket mellem at vælge et saadant Opholdssted, eller anskaffe os en Vogn og blive i Byen. Det Sidste synes mig philistrøst. Min Kone sværmer for at gjøre en Tour til Harzen og ned ad Strasborg til; men jeg er bange for, at det bliver ved fromme Ønsker, omendskjøndt vi angive for Alle denne Plan som bestemt, især for at min Kone der- 15 ved kan undgaae den idelige Tryglen om Assistance ved Forestillinger i Juni Maaned, af hvilke der skal gives en heel Syndflod, og navnlig af de største Fuskere i Kunstens Tempel. Kun til de tre første, som gives af noget honorablere Personer, har hun maattet engagere sig; de andre refuseres uden videre paa Grund af Harzreisen. 20

Poul Møllers Død har De vel erfaret. Han havde et meget talrigt Ligfølge, hvori jeg imidlertid, formedelst en Upasselighed, som endnu ikke har forladt mig, forhindredes fra at deeltage paa anden Maade end ved en Cantate, som jeg paa Studenternes Begjæring skrev til en Musik af Weyse. Hans stakkels Kone, som hver Dag venter sin Nedkomst, er i en beklagelig Forfatning, thi 25 hendes »gode Omstændigheder«, som i dette Tilfælde maaskee ere en Trøst, ville ikke bidrage til at forbedre de slette Omstændigheder, hvori hun efter Sigende skal befinde sig. Christian Winther og Overlærer Olsen ere af den Afdøde indsatte til at udgive de Manuscripter, som findes efter hans Død, men man veed endnu ikke, hvilke eller af hvad Art de ere. En stor Pakke af 30 aldeles ubekjendt Indhold har han paalagt Konen at brænde, saasnart han var død, hvilket da ogsaa er skeet. Den Enes Død er jo den Andens Brød. Saaledes vil Møllers i saa mange Henseender beklagelige Tab nu paaskynde Martensens Ansættelse, som udentvivl vil finde Sted i disse Dage. Han har været saa klog ikke at inklade sig paa en Ansættelse i det philosophiske Facul- 35 tet, hvormed man nok for det Første vilde afspise ham. Men da Directionen nu virkelig er i Forlegenhed med en Docent til 2den Examen, saa ansætter man ham som Theolog, og giver ham et Extra-Honorar for at læse Moral for Russerne, saa at Sagen nu kommer paa samme Fod som dengang Biskop Møller var Professor i Theologie, men overtog det practisk-philosophiske Cur- 40

sus for de unge Studenter. Saaledes vil Martensen kunne gjøre Regning paa en sikker aarlig Indtægt af 1200 rbdlr, hvilket jo er en brillant Begyndelse. Han begynder ogsaa allerede at gaae i Giftetanker — ikke figurligt, men sensu proprio. — To mærkelige Dødsfald ere indtrufne idag her i Byen: Det ene er
5 Catechet Schaarup (Prindsesse Caroline Amalies intime Ven), det andet Capitaine Tuxen paa Doggen, en meget brav Mand, en Sø-Officer af den gamle ærlige og trofaste Stok. Jeg gjorde hans Bekjendtskab i Paris under mit første Ophold sammesteds, og holdt bestandig meget af ham.

Her circulere pudseerlige Anecdoter om Mezas Pariserliv. Rimeligviis ere
10 de ikke sande, uagtet det neppe mangler paa Stof, hvori det Sande kunde forenes med det Pudseerlige. Blandt Andet fortælles, at Kongen af Frankrig har underholdt sig med ham paa Dansk, hvilket ikke synes mig troligt, thi 1mo veed jeg ikke, hvorledes Kongen skulde have lært Dansk, og 2do vilde han vel, ifald han var i Besiddelse af dette her saa ringeagtede og fornemmelig
15 af Meza saa foragtede Talent, vel have benyttet sig af det tidligere, i Samtale med andre Danske, og ikke just ved Synet af Mezas ugleagtige Physiognomie have følt sig sat i Sympathie med den danske Nationalitet. — Har De seet vor Ministers tyrkiske Gemalinde? Dog derom kan vel ikke være Tvivl. Om Dette og saa meget Andet vil De, som jeg haaber, kunne fortælle os Adskil-
20 ligt, naar De igjen sidder ved det runde Bord i den røde Stue. — Man siger, at De i Paris lever stille og indgetogen, og omgaaes meget lidet med de Danske, som ere fornærmede derover, men hvori De, som mig synes, gjør meget ret. Ogsaa Deres Ven Trepka er, som jeg hører, flyttet til et andet Hotel. Seer De ham alligevel, beder jeg Dem hilse ham.

25 Om litteraire Sager har jeg kun Lidet at melde. Min egen Fata Morgana og Oehlenschlägers Olaf den Hellige ere da gaet over Scenen, den første ikke med synderligt Held, den anden med desto større, takket være det pragtfulde Slag ved Stiklestad, arrangeret af Hr. Bournonville. Stykket er hidtil kun
30 gaet to Gange; det vil nu vise sig, om Publicum vil vedblive at see de fem ualmindelig lange Acter, blot for med det Samme at bivaane Slaget, der neppe varer 8 Minuter, og som naturligviis ikke kan ligne et virkeligt Feltslag, uagtet denne Lighed dog skulde være dets eneste Fortjeneste. Mærkeligt nok, at en Digter kan ville lade sit Arbeides Interesse culminere i Noget, som falder aldeles udenfor Poesien, og at han endda kan være smigret over Stykkets Lykke og
35 Tilløb.

At Papiret er paa sin Helling, viser mig, at jeg har rystet en stor Pose ud paa det, og dog forekommer det mig, at jeg næsten ikke har meddeelt Dem Noget. Jeg mindes derved om endelig at holde op, og vil da blot bede Dem, naar De ved Leilighed seer min Fader, at sige ham, at De har havt Brev fra
40 mig, hvoraf han da kan vide, at Alt herhjemme endnu er ved det Gamle. Jeg

har allerede for længe siden skrevet ham til, men det er muligt, at mit Brev er blevet opholdt ved den vanskelige Communication over Belterne; dog maa han nu allerede længe have havt det, og jeg venter at høre fra ham med det Første. — Min Kone og min Moder hilse Dem paa det Venligste, og glæde sig, ligesaameget som jeg, til snart at see Dem i vor lille christianshavnske Fiirkant. 5

Deres hengivne

J. L. Heiberg.

392. *J. L. Heiberg til H. A. Hansen.*

Kjøbenhavn den 26 Marts 1838.

Uagtet jeg har tøvet saalænge med at besvare Deres Brev af 22de f. M., maa De derfor ikke troe, at jeg har opsat at udføre det Andragende, som inde- 10 holdtes deri. Jeg talte strax med Conferenceraad Collin om den bevidste Sag, og han lovede mig at gjøre Alt hvad han formaaede, for at tilveiebringe et gunstigt Udfald for Dem. Men da jeg bestandig ventede at erfare noget Nærmere derom, saa opsatte jeg at skrive Dem til. Det vil sagtens meget komme an paa den Indstilling, som skeer fra Seminariet til Rentekammeret. Da jeg derfor nylig 15 læste i Bladene, at Examination af Aspiranterne skulde finde Sted paa Joenstrup i denne Tid, talte jeg nu igjen med Conferenceraad Collin, for at erfare, hvad Resultatet af Indstillingen var blevet. Men han vidste endnu Intet derom, og meente, at Sagen ikke før i Mai Maaned vilde komme for i Rentekammeret. Det faldt mig siden ind, at De maaskee ikke denne Gang havde 20 meldt Dem til Prøvelse, eftersom De jo allerede engang iforveien var bleven examineret, saavidt jeg veed. Under alle Omstændigheder kan De stole paa, at Conferenceraad Collin vil gjøre for Dem hvad han kan; det har han bestemt lovet mig, og det er en Mand, som altid holder sine Løfter. Men det forstaaer sig, dermed er Sagen ikke afgjort, thi det kommer ikke an paa Collin allene, 25 men paa flere andre baade Personer og Omstændigheder. Naar jeg nu, rime- ligviis i Mai Maaned, erfarer, at Sagen er indstillet til Rentekammeret, skal jeg nærmere erkyndige mig om dens Fremgang, og saasart jeg veed Noget derom, lade Dem det vide. Det vil være mig meget kjært, om De ved Ansættelsen paa Joenstrup maa komme i en Stilling, der convenerer Dem bedre, 30 med Hensyn paa Deres Evner og Tilbøieligheder, end det Forretningsliv, hvori De nu er nedsænket, men som det med alt Det vistnok er Dem til Nytte at have forsøgt og øvet Dem i. Deres Lyst til at lære fremmede Sprog vil De nok finde Leilighed til at tilfredsstille. I den Henseende er der vist Intet iveien hverken fra Deres Hovedes eller Deres Hukommelses Side. Denne Beskjæf- 35 tiggelse vil sikkert være Dem meget gavnlige, uagtet jeg ikke kan sætte Kundskaben til fremmede Sprog saa høit som De, der mener, at man uden denne er et »uvidende Drog«. Det behøver man ingenlunde at være. Naar man kan

sit Modersmaal saa godt som De, saa har man en Fundamental-Sprogdannelse, der langt overveier den, man siden erhverver sig ved Bekjendskab med fremmede Sprog. Men det forstaaer sig, at kunne læse gode Bøger i fremmede Litteraturer, er et overordenligt Gode; men med Deres Lyst til Studering vil

⁵ De ogsaa nok bringe det saa vidt, saasnart Tid og Leilighed tilbyde sig, og disse vil De maaskee finde ved Opholdet paa Joenstrup, saa at jeg baade af denne og af andre Grunde meget ønsker, at Deres Ansøgning maa blive bevilget, og visselig heller ikke skal undlade Noget af det Lidt, som jeg paa anden eller tredie Haand maaskee kan bidrage dertil.

¹⁰ Det er mig kjær, at de tilsendte Bøger have moret Dem. Jeg skal ved lignende Leilighed ikke forglemme Dem med hvad Nyt, der maatte kunne have Interesse for Dem. — Fra min Kone og min Moder skal jeg hilse Dem; de ønske, snart at gjense Dem i vor Kreds. — Lev ret vel, og lad mig snart høre fra Dem.

Deres hengivne

¹⁵

J. L. Heiberg.

393. J. L. Heiberg til Henrik Hertz.

16 April 1838.

Høistærede Ven!

Min Kone har paalagt mig at fremkomme for Dem med den Begjæring: at Slutnings-Coupletet i Deres Vaudeville herefter maa falde bort ved Opførel-

²⁰ sen. De vil selv indsee, hvor ubehageligt det maa være, at fremtræde i en ydmyg, om Skaansel bedende Tone, for et Publicum, hvoraf en Mængde allerede staaer med det gennemtrængende Vaaben i Haanden, for at bruge det, saasnart Personen har udtalt sit sidste Ord. Men Sagen forekommer mig desuden lige-

²⁵ saameget at være i Deres egen Interesse. Ved en Leilighed, som denne, bør en Digter hellere vise sig stolt end ydmyg. Paa alle Deres Venner, paa Enhver, der elsker Dem som Digter og som Menneske, vil det gjøre et ubehageligt Indtryk at høre Dem trygle om en Gunst, som Publicum allerede iforveien har afslaaet. Dersom De reducerede det hele Slutnings-Nummer til et Par (helst et eneste) Vers, der blev sunget i Chor af Alle, endskjøndt der gjerne kunde

³⁰ findes nogle faa Solo-Repliker deri (paa halve Linier f. Ex.), vilde den forandrede, uventet hurtige Slutning udentvivl endog kunne have en gunstig Indflydelse paa Stemningen, ved idetmindste at desorientere de Ildesindede for en kort Tid.

Overalt er jeg, ved at betænke den Stilling, hvori danske Digttere staae til

³⁵ deres Publicum, kommen til den Overbeviisning, at alle Slutnings-Couplets herefter bør falde bort i Vaudevillerne, at sige, i de nye, ligesom man vel ogsaa fra først af havde gjort vel i ikke at indføre dem; thi det danske Publicum er

ikke som det franske, der lader sig bestikke af en vittig Vending i en yndet Kunstners umiddelbare Tiltale. Har det bragt en forudfattet Mening med sig, da vil det sjelden hjælpe, hvad man end siger til det, og isaafald bliver det dobbelt ydmygende, at have bedet om godt Veir. Selv i Frankrig maa man vel i den senere Tid have følt det Samme eller noget Lignende, siden Slutnings- 5 Coupletet i Vaudevillen nuomstunder næsten er afskaffet.

Deres hengivne

J. L. Heiberg.

394. *J. L. Heiberg til H. L. Martensen.*

Tirsdag 1 Mai 1838.

Jeg saae Dem ikke i Løverdags ved Festiviteten, og havde ikke den For- 10 nøielse at høre Dem anvende Deres yndede Terminus: »absolut aandløs«, som jeg ikke tvivler paa, at De idetmindste i Deres stille Tanker har anbragt.

Imidlertid har jeg nu nøie studeret den Sibbern'ske Afhandling, og troer at være vel orienteret i den. Det forekommer mig, at han paa mange Steder fægter med en Veirmølle, idet han nemlig er enig med mig, hvem han angriber, 15 og uenig med Dem, hvem han forsvarer. — Ogsaa Deres egen Recension har jeg nu læst langsomt og grundigt, saa jeg kan lade mig examinere i ethvert Ord, som staaer i den. Det er udentvivl den bedste æsthetiske Afhandling, som endnu er leveret hertillands. Dette er ikke formeget sagt, og jeg troer at kunne bevise det. Men jeg bliver alligevel ved min første Indvending mod den Passus, 20 som omtaler den historiske Tragedie, og jeg kan nu ogsaa bedre motivere samme.

Dette og meget Mere er et rigt Stof til Samtale. Men naar De ikke vil komme her de Aftener, min Kone har Ferie, naar skal vi da afhandle deslige Materier? Igaar, da vi sad her ganske allene, havde jeg ventet at see Dem, især i Be- 25 tragting af det meget Stof, som vi endnu ikke have faaet Anledning til at bearbejde i Samtaler. Iaften ere vi ogsaa hjemme; imorgen først efter en Aftenprøve paa Theatret. Paa Torsdag gaaer Paludan-Müllers nye Stykke, og for Resten af Ugen raader Theatrets Jupiter Pluvius. — Sat sapienti.

Deres 30

J. L. Heiberg.

395. *J. L. Heiberg til Bernhard v. Beskow.*

Kjøbenhavn 3 Mai 1838

Hr. General-Consul Efwerlöfs Afreise til Stockholm unnlader jeg ikke at benytte til at takke Hr. Kammerherren for Deres meget ærede Skrivelse af 31 Januar, som jeg imidlertid for ikke længe siden har modtaget fra den her- 35

værende svenske Legation, tilligemed Hr. Kammerherrens sidste Tragedie: »Birger og hans Äta«, for hvilken jeg takker Dem ret meget. Jeg har læst den med stor Fornøielse, og tvivler ikke paa, at den jo vil være meget passende for Scenen, ligesom jeg heller ikke kan troe, at den gamle nationale Animositet, som dog nu vist nok for største Delen er forsvunden, skulde kunne være nogen Hindring for et saa interessant Stykkes Indlemmelse i den danske Scenes Repertoire. Min eneste Betænkelighed er den, som jeg tidligere har taget mig den Frihed at yttre: at Tragedien hos os har passeret sin belle saison. Hvorom Alting er, vilde det dog være ubetimeligt at slutte heraf, at en god Tragedie ikke endnu skulde kunne behage, og det kunde derfor vel være Umagen værdt at gjøre et Forsøg med denne, hvis Forfatters Navn desuden vil være et godt Auspicium for dens Skjæbne. Men da nu Oehlenschläger har oversat dette Arbeide og udgivet det i Trykken, fandt jeg, at han, som dets naturlige Værge og Formynder, var nærmest placeret til at besørge dets Fremtrædelse paa vor Scene; af hvilken Grund jeg har henvendt mig til ham, med den Begjæring, at han vilde gjøre de i denne Henseende fornødne Skridt. Saasnart jeg erfarer Udfaldet heraf, skal jeg have den Ære at give Hr Kammerherren nærmere Underretning om Udfaldet, saafremt han ikke selv inden den Tid forekommer mig deri.

Jeg tillader mig at vedlægge mit sidste dramatiske Arbeide: »Fata Morgana«, som er blevet opført iaar til H. M. Kongens Fødselsdag. Hr. Kammerherren vil see, at jeg i dette Stykke har havt til Formaal at indføre en ny, mere omfattende dramatisk Genre paa Theatret. Hvorvidt Dette er lykkedes, derom vilde det interessere mig meget at høre en saa oplyst Kunstkjenders Mening. (I Parenthese beder jeg undskyldte, at Bogen presenterer sig hæftet; men Hr General-Consul Ewerlöfs hurtige Afreise har forhindret mig fra at faae den indbunden).

Da Hr. General-Consulen siger mig, at Hr. Kammerherren samler paa Autographen, tillader jeg mig at tilstille Dem tre, hvormed De maaskee indtil videre vil tage tiltakke, ifald De ikke allerede skulde være i Besiddelse af andre Exemplarer af de samme. Vel er det ikke Andet end autographiske Underskrifter, men General-Consulen meente, at ogsaa saadanne kunde bruges i Deres Samling. Disse tre Nummere ere følgende:

Nr. 1. Signature autographe de Charles Maurice Talleyrand, Prince de Benevent.

Nr. 2. Signature autographe de Mr. de Champagny, ministre des affaires étrangères sous Napoléon.

Nr. 3. Signature autographe du Duc de Bassano.

Paa Hr. Kammerherrens Spørgsmaal, om jeg ikke engang kommer til Stock-

holm, maa jeg svare, at det længe har været et Ønske, som jeg snart haaber at realisere. Iøvrigt har jeg allerede eengang været der, i Aaret 1812.

Jeg har den Ære at undertegne mig, med udmærket Høiagtelse,

Hr. Kammerherrens allerærbødigste

J. L. Heiberg. 5

396. J. L. Heiberg til H. A. Hansen.

Kjøbenhavn den 18de Mai 1838.

Kjære Hansen!

At det ogsaa denne Gang er slaaet feil med Deres Optagelse paa Joenstrup Seminarium, gjør det mig meget ondt at maatte melde Dem; dog formoder jeg, at De allerede er underrettet derom. Jeg erfarede det først i Tirsdags, 10 af Hr. Conferenceraad Collin, men for sildigt til at underrette Dem derom med samme Dags Post. I Mandags er Sagen bleven afgjort i Rentekammeret. Concurrenternes Antal var saa stort, at der maatte høre en afgjort Lotteri-Lykke til, for her at faae en Gevinst. Imidlertid bør De derfor ikke tabe Modet. Til næste Aar kan Lykken maaskee blive Dem gunstigere; idetmindste er det jo 15 en gammel Regel, at jo oftere Lykken har slaaet feil, desto større Grund har man til at vente den. De veed vel, at Seminarie-Forstanderen Hr. Wegener har faaet et lille Anstød af Vanvid, saa at han indtil videre har ophørt med sine Functioner, og en Anden er nok imidlertid constitueret.

For Deres poetiske Epistel af 1ste April takker jeg Dem. Jeg har læst den 20 med Fornøielse, deels for Formens Skyld, som paanye bekræfter, at De har megen Lethed i Deres Versification (skjøndt det rigtignok forekommer mig, som om mangan Tanke blot kom for Versets eller Rimets Skyld), deels — og endnu mere — for Indholdets, der i mange Henseender interesserede mig, da jeg deraf saae, hvorledes De egenlig har det i Deres nærværende Stilling, og 25 de Grunde, som gjøre Dem en Forandring i samme ønskelig. Men naar De giver lidt Taalmodighed, vil denne vel ogsaa komme; og De behøver vist ikke, som De siger, at gribe til den Udvei at kjøre Ploug. Deres Stilling, forudsat at den lader Dem Tid tilovers fra de Forretninger, som ere forbundne med den, har dog altid den Behagelighed, at De kan læse, studere, uddanne Deres 30 naturlige Smag for de litterære Beskjæftigelser. Fra denne Side betragtet, vil De endog kunne drage Nytte af den, indtil der aabner sig en anden Vei, mere overensstemmende med Deres Ønsker.

For at bøde paa det Savn, som De føler ved ikke at have lært fremmede Sprog, hvilket, efter hvad De siger, især er Dem føleligt ved Brugen af de 35 mange fremmede Ord, som ere optagne i det Danske (skjøndt jeg i denne Henseende ikke har bemærket noget Savn i hvad De har skrevet til mig, da De tvertimod synes mig at skrive de fremmede Ord saa rigtigt, som om De kjendte

deres Oprindelse), skal jeg ikke desmindre een af de første Dage sende Dem Meyers nylig udkomne Ordbog over de i det danske Sprog brugelige fremmede Ord, en meget god Bog, hvori De ved ethvert fremmed Ord vil finde baade den rette Skrivemaade og Forklaringen.

⁵ Da jeg af Deres Brev seer, at det paa Onsdag er Deres Fødselsdag, saa vil [jeg] gjøre det Ønske, at det næste Aar maa bringe Dem Opfyldelsen af Deres billige Forventninger. Jeg vilde været glad ved at have havt en bedre Nyhed at meddele Dem, til den festlige Dag, end den, som jeg desværre har maattet sætte i Spidsen af mit Brev; men en anden Gang kan det jo blive bedre. Denne
¹⁰ endda ikke saa usikkre Trøst maa Ingen af os lade sig berøve.

Min Kone og min Moder hilse Dem venligst og takke Dem for deres Erindring i Brevet til mig. Min Kone har leet hjertelig over at De endnu har Vabler i Hænderne af at have klappet for Charlotte, endskjøndt hun vel kan vide, at Sligt kun er en poetisk Fiction. Nu ere Comedierne snart forbi, men til
¹⁵ Efteraaret maae vi see at faae Dem hertil, for at De kan faae nye Vabler i Hænderne.

Jeg ønsker Dem at leve vel, og glæder mig til snart at høre fra Dem.

Deres hengivne

J. L. Heiberg.

²⁰ 397. *J. L. Heiberg til H. A. Hansen.*

Kbhavn 19 Mai 1838.

De skal dog ikke faae mit Condolationsbrev, som allerede er afsendt, uden med samme Post at erholde mit Gratulationsbrev. Det var en falsk Efterretning, som jeg meddeelte Dem, paa Grund af en Feiltagelse, da Conference-raad Collin havde forvexlet Dem med en anden af samme Navn som De.
²⁵ De har faaet Friplads paa Joenstrup; Dette lader Conferenceraaden mig i dette Øieblik vide. Nu gratulerer jeg dobbelt til Fødselsdagen.

I Hast.

Deres hengivne

J. L. Heiberg.

398. *J. L. Heiberg til H. C. Andersen.*

Kjøbenhavn den 21 Mai 1838.

⁵⁰ Ret meget maa jeg takke Dem for Deres Godhed at tilstille mig Deres sidste Samling af Digtværker. Jeg har allerede læst det Eventyr, som aabner Samlingen, og har moret mig over mangt et Indfald deri, f. Ex. over Poppegøien og dens characteristiske Declamations-Nummer. Mod Planen i det Hele har jeg vel Et og Andet at indvende; dog Dette kan jeg altid ved Leilighed frem-
³⁵ føre mundtligt; og skulde jeg ikke finde Leilighed dertil, saa er Ulykken heller ikke stor. De andre to, mig allerede iforveien bekendte Ingredienser af Sam-

lingen skal jeg nu læse paanye, for at opfriske dem i Erindringen, ogsaa for at see, om der er forandret Noget i dem, idetmindste i Dramet.

De maa dog ikke tiltroe mig det Barbarie, ikke at ville læse store Bøger, endnu mindre det at ryge Tobak (at sige: af Pibe), hvilket jeg for længe siden har aflagt, og allermindst det, at ville bruge Deres interessante Bog, som desuden er mig en kjær Foræring fra Deres Haand, til »Fidibus«. (! Her kan et Udraabstegn in parenthesi meget vel anbringes, naar Mælet forgaaer En af Skræk over denne forfærdelige Mistanke). Men jeg clauderer parenthesis, og forbliver extra parenthesin

Deres hengivne og forbundne 10
J. L. Heiberg.

*399. J. L. Heiberg til Eduard Gans.

Kopenhagen d. 31. Mai 1838.

Lieber Herr Professor!

Die Abreise unseres Theatermalers Christensen, eines in seinem Fache sehr geschickten und talentvollen Künstlers, bietet mir eine erwünschte Ge- 15
legenheit dar, mich in Ihre Erinnerung zurückzurufen, und hauptsächlich Ihnen für die gütige Aufnahme zu danken, welche mir und meiner Frau zu Theil ward, als wir vor zwey Jahren Berlin besuchten. Ich benutze zugleich die Gelegenheit, um mein altes (vielleicht thörichtes) Versprechen zu erfüllen: Ihnen einige meiner Schriften zu übersenden. Zwar weiss ich, dass Sie die dänische 20
Sprache, wenigstens so viel es in Ihrem besonderen Fache nöthig ist, verstehen; allein ich zweifle doch daran, dass Sie Übung genug haben, um sich mit Leichtigkeit, ohne Aufwand von Zeit und Anstrengung, in die Erzeugnisse einer fremden Litteratur hineinzusetzen, ohne im voraus wenigstens die Garantie zu haben, dass die darauf verwandte Mühe eine hinreichende Ausbeute ver- 25
schaffen wird. Nichts desto weniger gebe ich meinem Wunsch nach, und schicke Ihnen einige meiner Arbeiten, und habe um so weniger irgend ein Bedenken daran, als Bücher überhaupt die am wenigsten zudringlichen Geschöpfe sind, denn sie verlangen nur Platz in der Bibliothek, und machen sich nichts daraus, ob sie gelesen werden oder nicht. 30

Ich schicke Ihnen also:

1) unter dem Titel »Gesammelte Schriften«, in 8 Bänden, meine ältere[n], freilich nur poetische[n] Schriften, die in dieser neuen Ausgabe erschienen sind; hingegen von meinen neuern Sachen nur:

2) Fata Morgana, ein Schauspiel in neuer Art, nämlich speculativen In- 35
halts, welches zum diesjährigen Geburtstag unseres Königs verlangt, geschrieben und aufgeführt worden ist; ferner

3) Perseus, Journal für die speculative Idee, Nr. 1 (Das zweyte Heft ist unter der Presse); endlich:

4) eine populäre Einleitung zur hegelschen Logik.

So habe ich denn mein altes Versprechen — es mag nun thöricht seyn oder
5 nicht — wenigstens erfüllt. Nun haben aber auch Sie ein altes Versprechen
zu erfüllen; und ich glaube beinahe, dass Sie es auch als thöricht betrachten,
weil es nie zur Erfüllung kommt. Sie haben nämlich versprochen einmal nach
Kopenhagen zu kommen; es ist aber bis jetzt nicht geschehen. Sollte der Ent-
schluss doch einmal ausgeführt werden, so versäumen Sie ja nicht, mich im
10 voraus davon Nachricht zu geben, damit ich bey einer so freudigen Gelegenheit
nicht abwesend sey. Machen Sie es aber nicht bald, so wird die Folge vielleicht
seyn, dass ich mit meiner Frau Ihnen zuvorkomme, und Sie in Berlin zum
Zweyte[n]mal besuche, ehe Sie uns mit der Contravisite beehrt haben,
welches doch gegen alle Etiquette ist.

15 Wir wiederholen oft in der Erinnerung die wenigen, aber angenehmen Tage,
die wir in Berlin zubrachten, und zu deren Annehmlichkeit Sie, mein verehrter
Freund, durch Ihre unterhaltende Gesellschaft das Meiste beytrugen. Ich er-
suche Sie, mich allen dortigen Bekannten, die meine vorübergehende Erschei-
nung nicht vergessen haben, bestens zu empfehlen, namentlich dem Herrn
20 Regierungsrath Schultze, dessen mir gütigst geschenkte Medaillon von Hegel
ich sorgsam aufbewahre; ferner den Herrn Professoren Marheinecke, v. Hen-
ning und Hotho; der Frau Hegel und ihren beyden Söhnen.

Wann Sie dem Überbringer dieses, Herrn Christensen, dazu behülflich
seyn könnten, ihm irgend eine für sein Fach interessante Bekanntschaft [an?]]
25 den dortigen Theatern zu verschaffen, so weiss [ich] schon, dass Sie so gefällig
seyn werden es zu thun.

Mit den freundlichsten Grüßen von meiner Frau verharre ich

Ihr ganz ergebenster

J. L. Heiberg.

30 400. *J. L. Heiberg til H. A. Hansen.*

Kjøbenhavn 18 Juni 1838.

Efter for et Øieblik siden at have modtaget Deres poetiske Epistel af 12te
dennes, hvoraf jeg erfarer, at De omtrent den 28de agter Dem til Joenstrup,
iler jeg med at sende Dem Meyers Ordbog, der rigtignok ikke — saaledes
som jeg havde troet — giver etymologisk Forklaring over de fremmede Ord,
35 men kun deres Retskrivning og Ordforklaring, men som ialfald er det Bedste,
som vi have i dette Fag.

Ved Pag. 256 i Bogen vil De finde et lidet, af mig tilføiet Supplement, be-
staaende i tvende Sedler, som jeg dog ikke selv har gjort, og som det vilde

være mig kjært at erfare, at De har benyttet i Anledning af de forestaaende Udgifter ved Deres forandrede Stilling.

Hvad Riises Geographie angaaer, saavel som det Atlas, De behøver, vil jeg vist kunne skaffe Dem begge uden synderlig Udgift, saafremt De meddeler Titlerne fuldstændigt. 5

Jeg venter, ved et Par Ord fra Deres Haand, at erfare, at De har modtaget Nærværende, og forbliver

Deres hengivne

J. L. Heiberg.

401. *J. L. Heiberg til C. Molbech.*

[6/7 1838]

Ifølge Hr. Justitsraadens meget ærede Opfordring har jeg læst den mig 10 meddeelte danske Bearbejdelse af Calderons »Livet en Drøm«. Jeg kan ikke Andet end være af Deres Mening, at denne Bearbejdelse er gjort med megen Smag og Indsigt. Især har Bearbejderen i det Hele taget godt forstaaet at forkorte og sammendræge, med Hensyn paa den sceniske Virkning, ligesom han ogsaa fortjener al Ros for Gjengivelsen af det hos Calderon saa nødven- 15 dige lyriske Udtryk, hvilket han snart heldigen har oversat, snart erstattet med lyriske Repliker af egen Opfindelse. Det er upaatvivleligt, at kun i en Bearbejdelse af denne Art er det tænkeligt, at Calderon med Held kan bringes paa Scenen; og dog er det meget usikkert, at han endog paa denne Maade vil trænge igjennem. At nærværende Stykke, saaledes som det er i den 20 danske Bearbejdelse, neppe vil gjøre hvad man kalder Lykke, idetmindste ikke i høi Grad, synes mig temmelig vist; men Dette bør vistnok ikke forhindre, at man gjør et Forsøg med et i sig selv poetisk og fortjenstfuldt Værk. Det Eneste, man har at paasee, i Sagens egen Interesse, er, om Bearbejdelsen, tiltrods for sine Fortrin, ikke endnu skulde kunne behøve nogle Modificationer, 25 hvorved Publicums Interesse for Stykket kunde forhøies og dets Dømmekraft lettes med Hensyn paa det Nye og Usædvanlige. I denne Henseende mener jeg, at en Forfatter med saa meget Talent som den anonyme Bearbejder, maatte ved en ny Revision af sit Arbejde endnu kunne forbedre Adskilligt tilbedste for samme. 30

Mine Bemærkninger i denne Anledning angaae deels Bearbejdelsen i Almindelighed, deels enkelte Detailler i den.

Hvad det Almindelige angaaer, da seer jeg vel, at Bearbejderen har været betænkt paa at indskrænke den hos Calderon altfor exubererende Lyrik og Rhetorik, og derimod paa den anden Side at give de ofte skyggeagtige Per- 35 soner mere menneskelig Individualitet og Physio[g]nomie. Dette er det uundgaaelige Skjær, som en Bearbejder af Calderon maa styre over; men han kan ogsaa let strande paa det. Thi rigtigt og tilgavns kunne Personlighederne dog

ikke fremtræde som saadanne; hos Calderon ere Personerne stedse kun Redskaber i Haanden af en skjult Idee; til Characterestykker kan man ikke omarbeide hans Skuespil, uden at ophæve deres Originalitet. Hvad her kan gøres, er altsaa kun at give Figurerne et noget mere individuelt Liv, end de
5 have i Originalen, at give dem noget menneskeligere Interesser, og derved opvække en noget større Sympathie med dem. Dette har den danske Bearbejder meget heldigen udført, ved alle de Forandringer, som han har foretaget i selve Planen af Stykket, saasom i de forandrede Motiver til adskillige af Handlingerne. Han er kommen godt over Scylla, men nu forestaaer ham
10 Charybdis. Da nemlig Charactererne, tiltrods for alle Forandringer, dog bestandig maae forblive høist underordnede, fjernede fra Virkeligheden, beholdende et næsten eventyrligt Præg, saa at man dog ikke levende interesserer sig for dem, som for virkelige Mennesker (det vil sige: da Illusionen i denne Digtart kun er ringe): saa vil Indskrænkningen af det Lyriske og Rhetoriske
15 — denne Indskrænkning, hvorved Personerne bleve noget mere menneskelige, skjøndt ikke tilstrækkeligt — lettelig ophæve det Eventyrlige, der skulde holde os skadesløse for Tabet af det Menneskelige, og det vil være uundgaaeligt, at en vis Tørhed kommer ind i de Scener, hvor det Naturlige, det Virkelige er eftertragtet af Bearbejderen. Denne Vanskelighed kunde maaskee hæves,
20 dersom disse Scener erholdt et noget forhøiet lyrisk, og især spansk-lyrisk Præg; thi i det Hele forekommer det mig, at Bearbejderen vel ofte springer fra de spanske Versemaal over til de danske, og ved samme Leilighed fra en spansk Diction til en dansk eller i Almindelighed modern-nordisk, hvori Sentimentaliteten træder stærkere frem, end det her er passende. Overhovedet kunde
25 den contrasterende Overgang fra Jamber til Trochæer, og omvendt, ligesom den ofte med Held er anbragt, endnu anbringes langt mere gennemgribende. Nogle af de Scener, som ere i moderne Jamber (rimede eller urimede), vilde vistnok baade i dem selv og for Contrastens Skyld vinde ved at omarbejdes i 4-føddede Trochæer, af hvilke kun hveranden rimer (og med mandligt Riim),
30 — en Maade, hvorpaa vi nogenlunde kunne efterligne de spanske Assonanser. Ogsaa kunde vistnok Bearbejderen, som synes at have stor Lethed i sin Versification, gjerne i sine Trochæer anvende de lettere af de spanske Riimstillinger istedenfor de moderne danske, hvorved et originalt lyrisk Præg udslattes, og en større Monotonie bliver Følgen.
35 De Detailbemærkninger, som jeg ved en hurtig Gjennemlæsning har noteret mig, ere følgende:

....

Hvad Rollebesætningen angaaer, da mener jeg, at Basil hverken egner sig for Ryge eller for Kragh, idetmindste ikke for den Sidste, hvis stærke Stemme
40 ikke harmonerer med Personens svage Character. Kragh er vel den Bedste

til Clotaldo. Men hvo skal spille Hertugen? Her er dog nok ingen Anden, end Ryge. Sismondo — Holst, Estrella — Mad. Holst, Clarin — Phister (ikke Rosenkilde) er sagtens det Bedste. Min Kone, skjøndt hun ikke troer, at Rosauras Rolle just egner sig særdeles for hendes Omfang, vil dog med Fornøielse — ifald det maatte ansees for nødvendigt — bidrage Sit til, at et Stykke af 5 Calderon kan komme paa Scenen, til Afvexling mellem de mange Cabinets- og Sovekammer-Historier, som vi i den senere Tid oversvømmes af.

Kan Hr. Justitsraaden benytte ovenstaaende aphoristiske Bemærkninger, skal det meget glæde mig.

Jeg slutter med at overbringe vore venligste Hilsener og vore bedste Ønsker 10 for at De og Deres Frue maae fornøie Dem godt paa den forestaaende (mysteriøse) Reise, efter hvis Tilendebrielse vi haabe at have den Ære at see Dem.

Deres ærbødigst hengivne

J. L. Heiberg.

402. *J. L. Heiberg til C. C. G. Andræ.*

7 Juli 1838. 15

»Glæden og Sorgen følges ad«, siger en gammel Vise. Glæden fik vi igaar Aftes ved at erfare Deres Ankomst, Sorgen paa samme Tid, idet vi maatte beklage at have været fraværende ved Deres første Besøg her i Huset. Tør vi haabe, at De vil give os Erstatning ved at komme her idag til Middag Kl. 4, og spise med os en familie et à la fortune du pot? — Svar kun Over- 20 bringeren med et mundtligt Ja.

Deres hengivne

J. L. Heiberg.

403. *Det kgl. Teaters Direktion til J. L. Heiberg.*

d: 18de Juli 1838

Ved at tilsende Herr Professoren medfølgende Lystspil i 3 Acter »les Independants« af Scribe, vilde Directionen, støttet tillige paa Deres mundtlig yt- 25 trede fordeelagtige Mening om Stykkets Brugbarhed, anmode Dem om at oversætte samme til Brug for Theatret, hvorhos man maa tilføie det Ønske, at Deres Oversættelse maatte indkomme inden Udgangen af September, eller om muligt til Midten af samme Maaned, for at Stykkets Opførelse henimod Midten eller Slutningen af September betids kunde forberedes. 30

Directionen fremfører denne Anmodning til Herr Professoren under den Forudsætning, at De ikke for Øieblikket skulde være beskjæftiget med noget originalt Arbeide for Theatret, da det naturligviis i saa Fald vilde være den ulige kjærere, og mere overensstemmende med Theatrets Tarv, at De udsatte bemeldte Oversættelse indtil De havde fuldført Deres eget Værk. Efter Deres 35 mundtlige Yttringer til Undertegnede, Holstein, er Directionen ikke uden Haab

om, at den endnu til Begyndelsen af Saisonen kunde komme til at modtage en eller anden original Composition for Theatret fra Herr Professoren, og det vil være ufor nødent at sige Dem, hvor behageligt dette vilde være Directionen. I ethvert Tilfælde kunne vi ikke undlade at anmode Herr Professoren om, at De paa enhver mulig Maade, det være ved et originalt Arbeide, eller ved eget Valg af fremmede Stykker til Oversættelse (ifald ikke noget saadant, som ei erindres, endnu skulde være beroende hos Dem) vil komme Directionen til Hjelp i at sørge for Theatrets Repertoire til den næste Saison; da det Forraad af brugelige nye Sager, som for Øieblikket haves, er ligesaa ringe, som Udsigten til at faae det forøget, er lidet lovende.

Directionen for de Kongelige Skuespil.

F. Holstein.

C. L. Kirstein.

/ Rindom.

404. *J. L. Heiberg til Edvard Collin.*

26 Juli 1838.

15 Høistærede Hr. Assessor!

Hvad betyde dog de menneskelige Planer? Jeg havde glædet mig til at see et behageligt lille Selskab hos mig idag, men hvad bestemmer Skjæbnen? Deres Hr. Fader er tilsagt til Kongens Taffel, Etatsraad Lund ligesaa; Advocat Buntzen er syg, Prof. Weyse er i Roeskilde, Brødrene Weis i Jylland, Paldan-Müller i Farum, etc. etc.

Da Selskabet saaledes er saa betydelig reduceret, at jeg ikke tør haabe, at det vil tilfredsstille de To eller Tre, hvis Nærværelse jeg endnu turde gjøre Regning paa, og derimellem Dem, saa foretrækker jeg at opsætte det Hele til en Dag i næste Uge, til hvilken jeg da efter nærmere Bestemmelse udbeder mig Deres ærede Nærværelse.

Ærbødigst

J. L. Heiberg.

405. *J. L. Heiberg til Det kgl. Teaters Direktion.*

Kjøbenhavn den 27de Juli 1838.

Den høie Directions meget ærede Skrivelse af 18de dennes, tilligemed Lystspillet »Les Indépendants« har jeg modtaget og skal sikkert indlevere den forlangte Oversættelse til den bestemte Tid.

Vel har jeg begyndt at udarbeide en Plan til et originalt Skuespil, men da jeg heri er nødt til at gaae noget langsomt tilværks, vil dette Arbeide ikke kunne være til Hinder for den omtalte Oversættelse, ligesaalidt som denne for hiint.

Iøvrigt beder jeg den høie Direction at være overbeviist om, at ligesom det er min Pligt at virke til Theatrets Gavn, forsaavidt mine Evner tillade det, saa vil det stedse være min største Fornøielse at kunne gjøre det. At jeg sjeldent af egen Drift tilbyder Directionen en Oversættelse af en fremmed Original, har ene sin Grund deri, at næsten Alt hvad der af nye franske og andre ⁵ Skuespil kommer mig for Øie, ikke synes mig værdigt til at bringes paa vor Scene. Min Interesse for Theatret finder jeg desværre flere Anledninger til at bevise paa denne negative Maade, ved Bortfjernelsen af det Slette, end positivt, ved selv at levere noget Godt. Men det Sidste vilde være mig langt kjærere, og jeg skal visselig ikke undlade det, hvergang jeg maatte finde Anledning ¹⁰ dertil, eller den høie Direction maatte give mig en saadan.

Underdanig

J. L. Heiberg.

406. *Søren Kierkegaard til J. L. Heiberg.*

d. 28 Juli 38.

Høistærede Hr Professor!

15

Deres Brev modtog jeg iaftes. Kun eet Punkt deri foruroliger mig Noget. Jeg frygter nemlig for at det paa nogen Maade skulde synes som om jeg, ved at benytte mig af de almindelige og ubestemte Udtryk, hvori De mundtlig har fremsat Deres Fordringer til Stilen, ligesom har søgt at slippe forbi det Værn, Deres første Brev indeholdt. I denne Henseende kan jeg ikke undlade ²⁰ at bede Hr Prof. saavidt muligt at erindre Dem om de Yttringer fra min Side, der vistnok indeholdt et dog adskilligt modificerende Amen; med mindre jeg har været saa uheldig at udtrykke mig i samme Grad uforstaaeligt, som jeg af Deres Brev seer, at jeg maa have misforstaaet Dem.

Hvad Afhandlingen og dens fremtidige Skjebne angaaer, da skal jeg i den ²⁵ Anledning tage mig den Frihed engang med det Første at besøge Hr. Prof.

Ærbødigst

S. Kierkegaard.

407. *J. L. Heiberg til F. Holstein.*

Kjøbenhavn den 30te August 1838.

Nærværende Øieblik, hvori der er Tale om en forestaaende Forandring i ³⁰ den kongelige Theaterdirections Personal, anseer Undertegnede for passende til at fremkomme med et længe overveiet Forslag, hvilket han tillader sig at fremføre for Deres Excellence, med den Bøn, at De, saafremt Forslaget maatte være saa heldigt at vinde Deres Excellences Bifald, vilde indstille det til Hans Majestæt Kongens allerhøieste Resolution. ³⁵

Mit Forslag udspringer af den Erkjendelse, at den dramaturgiske Censur hid-

til ikke har været organiseret paa den rette Maade, idet den nemlig har været umiddelbart besørget af Directionen, hvorimod den, efter min Mening, burde umiddelbart besørges af en egen Embedsmand, hvis Fag var det Dramaturgiske, men som stod under Directionen, stod samme til Ansvar, og fungerede 5 under dens Tilsyn, ligesom det er Tilfældet med alle andre Brancher af Theater-væsenet, saasom Sungen, Dandsen, den sceniske Fremstilling, Maskineriet, Costumet, Maleriet o. s. v., hvilke alle staae hver under sin for dette Fag dannede Embedsmand, der udgjør Mellemløbet mellem det specielle Fag og den overordnede Bestyrelse. Saaledes vilde den nu manglende Overensstem- 10 melse i de forskjellige Branchers Stilling til Directionen være tilveiebragt. Overhovedet synes det Princip at være rigtigt, at den overordnede Direction, netop for at beholde det overordnede Tilsyn og være den deciderende Autoritet i Alt, ikke selv umiddelbart bør forestaae Detaillerne, men (med behørig Control) overlade disse til Folk af Faget, der ikke selv ere Medlemmer af Direc- 15 tionen; thi disse Detailler ere artistiske, dramaturgiske, æsthetiske, og udfordre derfor et specielt Studium og en speciel Omhu, der hverken kan eller bør ventes af den overordnede Autoritet, hvis Virksomhed mere maa gaae i det Store, ved at hæve sig fra den detaillerede Beskjæftigelse til det almindelige Overblik, ved at bringe Harmonie mellem de forskjellige Brancher, ved at 20 lede alle Enkeltheder til deres fælleds Maal.

Hvad Censuren isærdeleshed angaaer, da er Directionen nu fordetmeste i den Stilling, blot at kunne antage eller forkaste. En Dramaturg, der var Censor, vilde derimod, langt oftere end Directionen, kunne gaae Middelveien, ved nemlig at foreslaae de respective Forfattere de virksomme Forandringer, som 25 kunde forbedre Stykkerne og være Betingelsen for deres Antagelse, samt den specielle Maade, hvorpaa Forandringerne maatte foretages. Ved Oversættelser kunde en saadan Censor gjøre Nytte ved at vejlede de uøvede Oversættere, ja endog de øvede, hvis Ukyndighed i Sprogene kun altfor ofte røber sig i de Oversættelser, som bringes paa Scenen, og hvori det meget ofte er Tilfældet, 30 at man i sine Tanker maa tilbageoversætte det Danske i Grundsproget, for at faae den rette Mening eller Nuance.

Theaterdirectionen har saa ofte gjort mig den Ære at indhente min Betænkning om Skuespils Brugbarhed for Scenen og om Oversættelsers Antagelighed, at Deres Excellence neppe vil ansee det for ubeskedent, om jeg tiltroer mig 35 selv at være duelig til den omtalte Post. Isaafald vilde jeg underdanig foreslaae, at jeg ophørte med at være Theater-Oversætter, men vedblev at være Theaterdigter, og dermed forbandt at være dramaturgisk Censor, og da uforandret beholdt den samme Gage, som jeg allerede er i Besiddelse af.

Ifald Deres Excellence finder, at mit Forslag kan fortjene at komme i Be- 40 tragtning, da tillader jeg mig at henstille til Deres nærmere Overveielse, hvor-

vidt det burde paalægges den dramaturgiske Censor at være tilstede ved nogle af Prøverne paa nye Stykker, og fornemmelig paa deres Oplæsning, for der strax at rette de Misforstaaelser, som kun altfor let indløbe for Skuespillerne ved den første Opfattelse, men som Censor, der maa antages at være fuldkommen hjemme i Stykket, ligesaalet kan hæve. 5

Hvis den foreslaaede Plan kommer til Udførelse, da vil altsaa Directionen frasige sig al Censur i første Instans, men derimod forbeholde sig samme i anden og sidste Instans, nemlig i alle saadanne Tilfælde, hvor den maatte finde sig beføiet til at være af en anden Mening end Censor, ligesom det samme Forhold finder Sted i alle andre Brancher, hvor Directionen naturligviis kan 10 forandre og modificere den vedkommende Embedsmands Bestemmelse. Kun i det eneste Tilfælde, at den dramatiske Censor selv indleverer et Skuespil, være sig originalt eller oversat, maatte Directionen overtage hans Partes, og selv være Censor i første og sidste Instans.

Underdanig 15
J. L. Heiberg.

408. J. L. Heiberg til F. Holstein.

Kjøbenhavn den 31te August 1838.

Som Tillæg til min underdanige Skrivelse af Gaars Dato tillader jeg mig at foreslaae Deres Excellence følgende nærmere Bestemmelser, som nødvendige til at fastsætte en dramaturgisk Censors Stilling og Forhold saavel til Theater- 20 directionen som til Publicum, og derved begrunde de paa alle Sider betryggende Garantier.

a) Den dramaturgiske Censur maa være et kongeligt Embede, for at Censor kan have den fornødne Autoritet. Uagtet hans Censur ikke skal være afgjørende i sidste Instans, skal den dog være en nødvendig første Instans, der ikke kan 25 overspringes. Directionen maa følgelig i ethvert Tilfælde, saavel ved Antagelse som Forkastelse, iforveien høre hans Betænkning. Saasnart han er ansat, og hans Function skal begynde, lader Directionen bekjendtgjøre i Adresse-Avisen, at alle nye Stykker, originale og oversatte, herefter blive at indlevere til ham.

b) Censor forpligtes til at indføre i en dertil autoriseret Protocol Titelen 30 paa alle indleverede, og af ham enten antagne eller forkastede Stykker, med vedføiet Datum af deres Indlevering. I ethvert ugentligt Directions-møde præsenteres denne Protocol, og de noterede Skuespil vedlægges. De af Censor antagne Stykker forblive i Directionens Værg, til nærmere Stadfæstelse eller Underkjendelse af den foreløbige Dom, og — i første Tilfælde — for at forberedes 35 til at bringes paa Scenen. Hvad derimod de af Censor forkastede Stykker angaaer, da vil han fordetførste, paa Directionens Forespørgsel, i al Korthed

kunne mundtlig angive Grunden til Forkastelse; men dernæst kan Directionen, hvor den selv maatte ønske at undersøge Sagen, beholde de af Stykkerne, som den vil gjennemlæse. Kun de Stykker, om hvis grundede Forkastelse Directionen ikke nærer Tvivl, erholder Censor tilbage, for at tilstille deres respective Indsendere dem.

c) Derimod blive de Stykker, som Censor betingelsesviis har antaget, nemlig under Forudsætning af en Forandring, hvortil Forfatteren eller Oversætteren maatte være villig, aldeles ikke indførte i Protocollen, før den forlangte Forandring er iværksat, og det, efter dennes Udfald, kommer til en ubetinget Antagelse eller Forkastelse. Før Dette har fundet Sted, betragtes slige Stykker som non avenues, og deres Datum regnes først fra den Dag, da de ere præsenterede i den forlangte Skikkelse. Ved Protocollens Fremlæggelse i Directions-Forsamlingen forholdes der da med disse Stykker ganske som med de andre.

d) Hvergang Protocollen har været fremlagt, undertegner Directionen et »Foreviist«, og vedføier, saavidt muligt, den endelige Afgjørelse af de i forrige Møde til dens Stadfæstelse eller Underkjendelse indladte Sager.

e) Anonyme Forfattere og Oversættere indkaldes ikke længere ved Adresse-Avisen til at erholde skriftligt Svar paa Theater-Contoret; men den dramaturgiske Censor bekjendtgjør eengang for alle, at Vedkommende kunne i en bestemt ugentlig Time, helst om Fredagen, umiddelbart efter Directions-Forsamlingen, erholde Efterretning hos ham, om de indleverede Stykker ere antagne eller forkastede, eller — hvor Sagen endnu ikke maatte være afgjort — hvorvidt den er fremmet. Ved bekjendte, navngivne Forfattere venter han ikke paa deres Forespørgsel, men sender dem skriftlig Underretning om Udfaldet. I ethvert saadant Brev sættes over hans Underskrift de Ord: »Efter Directionens Ordre«.

f) Da Censor ikke, hvergang han fremlægger Protocollen, kan have indført i samme de sidst indleverede Skuespil, eftersom han først maa have Tid til at læse dem, saa kan det fastsættes, at han i hvert Directions-møde kun behøver at have indført de Stykker, som ere indleverede inden den nærmest foregaaende Directionsdag, hvorimod de imidlertid indkomne blive at indføre til næste Gang, og saa fremdeles; hvoraf da vil følge, at der til Censors foreløbige Kjendelse aldrig vil medgaae meer end fra 8 til 14 Dage. Skulde nu Directionen i Løbet af den følgende Uge kunne faae Tid til at decidere angaaende de af Censor overleverede Stykker — hvis Antal sjelden kan være stort, da den langt overveiende Mængde iforveien vil være fradragen og ikke komme i Betragtning — saa havde vedkommende Indsendere den Fordeel, at deres Stykkers Skjæbne vilde være afgjort om 8 eller 14 Dage eller idethøieste 3 Uger.

g) Ved alle Stykker, som Directionen i sidste Instans har antaget, fore-

lægger Censor den af Forfatteren eller Oversætteren foreslagne Rollebesætning, og gjør sine Bemærkninger ved den. Naar Forfatter eller Oversætter ikke selv vil gjøre Forslag i denne Henseende, tilkommer det Censor at gjøre det.

h) Naar Directionen efter eget Valg bestemmer, at et Stykke, være sig Skuespil eller Opera, skal oversættes, erholder Censor Originalen til Gjennem- 5 syn, inden den tilstilles den af Directionen valgte Oversætter, for at de Forslag, som Censor muligviis maatte gjøre, saasom Forandringer i Bearbejdelsen, eller Hensyn at iagttage i samme, iforveien maae komme til Directionens Kundskab og Bedømmelse.

i) Hertil kommer endnu det i min forrige underdanige Skrivelse berørte 10 Punkt: Censors Forpligtelse til en dramaturgisk Inspection ved Oplæsningen af nye Stykker og maaskee ved nogle af Prøverne. Dog mener jeg, at kun hans Tilstedeværen ved Oplæsningen burde paalægges ham som Pligt, hvori- mod hans Nærværelse ved Prøver kunde overlades til hans egen Skjønsheds.

k) Oversatte Operaer og desuden saadanne enten originale eller oversatte 15 Skuespil, hvori nye Ord ere underlagte iforveien componerede Melodier, maae, naar de tilstilles Censor, være ledsagede med en Udskrift af Musiken (naar den ikke er meget bekjendt), for at han kan bedømme Virkningen af den musikalske Diction. I Overeensstemmelse hermed bør det paalægges ham at bi- vaane et Par af de første Claveerprøver paa Syngeskolen, for at, i de Tilfælde, 20 hvor en Forandring maa foretages i Textens Tillempning til Musiken, Saadant maa skee ved Censors (her Theaterdigterens) Veiledning, for at det ikke, som sædvanligt, skal være overladt til Syngemesterne at udføre, hvad Erfaring kun altfor ofte viser, at de ikke forstaae.

Ovenstaaende tillader jeg mig at tilstille Deres Excellence til nærmere Over- 25 veielse.

Underdanig

J. L. Heiberg.

409. J. L. Heiberg til C. C. G. Andræ.

1ste Septb. 1838.

Tør vi gjøre Regning paa Deres Nærværelse imorgen (Søndag) Middag Kl. 4, da det gjælder om at gjøre Cour til et Par adelige Damer fra Stockholm, af 30 hvilke rigtignok især den ene er over Ungdommens Aar? Det er en Comtesse Gyllenborg, som er en ret behagelig og dannet Pige, en Datter af den afdøde Grev Gyllenborg, som redigerede her i Byen Le Messenger français du Nord (til liden Baade for ham selv og Publicum). Den anden Dame er hendes Ven- inde, hvis Navn jeg ikke erindrer, men som er nogenlunde ung og kjøn, og 35 desuden lader til at være meget conversable, som svenske Damer i Almindelig-

hed ere. Begge opholde sig her for at konsultere en dansk Læge. — Desuden venter jeg et Par Herrer af Deres Bekjendskab. Jeg vil ikke gjerne have et Afslag.

Deres

J. L. Heiberg.

5 410. C. Molbech til F. Holstein.

Kiøbenhavn den 3die Septbr. 1838.

I Anledning af den af Professor Heiberg i tvende Skrivelser til Deres Excellence under 30. og 31. August foreslaaede Forandring i Theater-Censurens Udøvelse, og hans heraf betingede Ansættelse som Theater-Censor under Directionen, tillader jeg mig, foreløbigen at forelægge Deres Excellence min
10 Betænkning i nedenstaaende skriftlige Bemærkninger, hvilke jeg senere vil kunne have den Ære, mundtligten videre at forklare mig over for Deres Excellence.

Hvad jeg for det første troer at burde forudsende, er Ytringen af den paa Sagkundskab og 8 Aars Erfaringer grundede Overbeviisning: at Theatret ei
15 uden væsentligt og føleligt Tab ganske vil kunne undvære Professor Heiberg som Oversætter, da der i Danmark ikke gives Nogen, der i den Grad som han, ved Smag, Sprogkundskab, dramatisk Routine, Færdighed, Lethed og Correction i Stiil og i Versification forstaaer, deals at udvælge Stykker til Omplantning paa vor Scene, deals at give sin Oversættelse eller friere Bear-
20 beidelse af et fremmedt Stykke en elegant, correct og for vort Theater passende Form. Jeg kan derfor ikke andet end være af den Formening, at Theatret ikke uden Tab og afgjort Skade for sit Repertoire kan opgive at benytte Professor Heiberg som Oversætter; og skulde han endog, ganske efter det af ham indgivne Forslag og Andragende erholde en forandret Stilling ved The-
25 atret, som Deeltager i Censuren m. m. (hvilket jeg dog af nedenfor anførte Grunde troer at maatte fraraade) vilde jeg i det mindste andrage paa, at det ikke skeete anderledes, end at han tillige forpligtedes til, naar Directionen ønsker og forlanger det, for Betaling efter Reglementet at oversætte eller bearbejde Stykker, som i Særdeleshed vilde kunne vinde derved; (jeg vil
30 saaledes f. Ex. nævne Skuespil af den Art og Beskaffenhed, som la Cameraderie, hvilket neppe nogen mig bekiendt Oversætter vil give den Skikkelse, det bør have i en for det danske Theater indrettet Form). Da imidlertid Professor Heiberg nu, da hans Embedes Virksomhed fortrinligen skulde bestaae i at levere Theatret Oversættelser, arbejder saa lidet i den Retning, hvorfor
35 han er lønnet: er det vel endnu mindre at formode, at Theatret turde vente sig noget betydeligt fra ham, naar hans egentlige og ordinaire Embedsvirksomhed skulde bestaae i Censurforretninger.

Hvad nu hans i Forslag bragte Deeltagelse i disse angaaer, da mener jeg

det er ganske klart: at den eneste reelle og antagelige Grund til at foreslaae Hans Majestæt en saadan Forandring i Professor Heibergs Embedsstilling ved Theatret maa være den, at dettes Repertoire og sceniske Forestillinger kunde modtage forøget Gavn af at benytte Professor Heibergs Smag og Fortrolighed med Scenen; med andre Ord, at Directionen maatte høre hans Mening og benytte hans motiverede Dom og Betænkning, det være nu blot som raadgivende, eller tillige som voterende Censor. Da man dog, saalænge Theaterdirectionen skulde have nogen Betydning, ei kunde gjøre Repertoiret afhængigt allene af Professor Heibergs Mening og Dom over indleverede eller foreslaaede Theaterstykker: vil det være absolut nødvendigt, at een eller flere af Directionens Medlemmer virkelig deeltage i Censuren, og at det maa være Directionen, (som ogsaa Professor [Heiberg] selv explicite ytrer) der endeligen afgjør, om et foreslaaet Stykke skal opføres, eller ikke; men, vel at mærke, afgjør dette efter dens egne Grundsætninger, og ved Hielp af egen Kundskab og Mening om vedkommende Stykke; ikke blot som et Eccho af en speciel Theater-Censor, der — efter Professor Heibergs Mening og Udladelse — maatte bestyre Censuren (det vil med andre Ord sige, Theatrets Repertoire) saaledes som Balletmesteren bestyrer Dandsen, Maskinmesteren Maskineriet, o. s. v. — en i øvrigt vist nok ikke adæquat Sammenligning.

Endskiøndt jeg nu maa være beføiet til at antage, at den æsthetisk-literaire og dramaturgiske Deel af Theater-Bestyrelsen, saaledes ogsaa den dramatiske Censur, Forslag til Rollernes Besættelse, og Bedømmelsen af Skuespillernes Opfyldelse af deres Kald og Pligt, i Udførelsen af de dem tillagte Roller, maa være den Green, der nærmest hører til mit Fag og min Deeltagelse i Theatrets Administration — eller, om jeg tør laane et Udtryk fra andre collegiale Bestyrelser, til mit Departement i denne Administration: vil jeg dog aldrig — efterdi Theatrets sande Gavn og Flor maa være mit høieste Formaal i denne min Stilling — kunne have nogen Indvending imod, at Directionen benyttede Professor Heibergs Indsigt og Duelighed som Deeltager i Censuren. Jeg agter hans dramaturgiske Smag og Indsigter nok for at kunne ønske Theatret al den Nytte, det af disse hans Evner maatte kunne høste. Men jeg kan ikke andet end ansee den Basis, eller det Princip, hvorpaa Prof. Heiberg vil have denne Deeltagelse, eller sin Virksomhed som Theatercensor, grundlagt, for at være til Hindring og Skade for Gangen i de Forhandlinger, der føre til Dan- nelsen af Theatrets Repertoire, eller til Udvalg og Antagelse af de Stykker, der skulle opføres. Professor Heiberg vil nemlig vel have den endelige Afgiørelse heraf forbeholdt Directionen; men han vil constituere en selvstændig »dramaturgisk Censur«, en »nødvendig første Instants i Censuren«, (som han kalder det, under lit: a i hans anden Skrivelse af 31. Aug.) hvis Dom Directionen ikke maa forbigaae; men som den i »sidste Instants« har at bekræfte,

eller at underkiende. (sammest. lit. a.) Dette vilde, efter min Formening, sætte baade Prof. Heiberg som Censor, og Directionen som bestyrende Auctoritet, i et giensidigt ubehageligt og tvungent Forhold. Saalænge man paa begge Sider var fuldkommen enig, saavel om de almindelige Grundsætninger, som i de specielle Tilfælde, eller om de i Quæstion værende Stykkers Antagelighed eller Uantagelighed, kunde dette Forhold vel ikke medføre nogen stor Ulempe; men dog altid den, at man i Publicum vilde faae den Mening, at Theatercensuren i Realiteten ene var i Prof: Heibergs Haand. Opstaaer derimod Uenighed, vil Directionen forkaste et Stykke, som Prof. Heiberg vilde antage, eller omvendt: da vil saare let et uharmonisk Forhold imellem den underordnede og overordnede Censur indtræde — og saameget lettere, som Professor Heiberg, som Kongelig beskikket dramatisk Censor, virkelig overhovedet vilde faae den egentlige Censur umiddelbart i sine Hænder; og i dissenterende Tilfælde, naar det gik uheldigt, al Ubehagelighed dog vilde falde paa Directionen, hvilken derimod i ethvert Tilfælde, hvor antagne Nyheder gjorde Lykke, ikke vilde blive tillagt meget af Fortienesten derfor, uden Hensyn til, om det var den, eller Professor Heiberg, som Stykkernes Valg eller Antagelse skyldtes. Dette kunde maaskee i sig selv, og med Hensyn til de fleste enkelte Tilfælde, være ligegyldigt; men ikke saaledes i det Hele. Alt hvad der forringer Publicums Tillid til Directionen som Theatrets bestyrende Auctoritet, kan ikke andet end skade Theatrets Credit; og de Mange, der gierne ville Theaterbestyrelsen til Livs, vilde faae en Leilighed mere at benytte til Angreb, naar der skulde være to forskellige Censur-Auctoriteter, hvilke de i visse forekommende Tilfælde kunde bringe for Publicum i et Oppositionsforhold, og hvoraf de kunde benytte den ene til at bekæmpe og skade den anden.

Jeg er derfor ubetinget af den Mening, at Professor Heibergs Deeltagelse i Censuren, naar den skal opfylde sin Hensigt og blive til sand Nytte for Theatret, ikke maatte være selvstændig, skiondt derhos underordnet Directionen; men derimod stemmegivende og sideordnet Directionens censurerende Medlemmers. Professor Heiberg maatte da tilforordnes Directionen som Deeltager i den dramatiske Censur paa den Maade, at hans Stemme havde samme Gyldighed, som ethvert enkelt Medlems i Directionen. Censuren maatte organiseres saaledes, at den udførtes af eet af Directionens Medlemmer i Forening med Prof. Heiberg, og at kun i de Tilfælde, hvor Dissents opstod, skulde Stykket tillige læses og bedømmes, enten af Theater-Chefen, eller af det 3die Medlem i Directionen, hvis Stemme saaledes afgjorde dets Antagelse eller Forkastelse. Med Hensyn til Ordenen, hvori Stykkerne læstes af de to sædvanlige Censorer, (et Medlem af Directionen, og Prof. Heiberg) anseer jeg det for ligegyldigt, hvo der her gjorde Begyndelsen; og kunde man saaledes, naar flere

Stykker paa eengang vare indleverede, fordele dem samtidigen imellem begge de Censurerende, hvorved Hurtighed i Afgiørelsen altid noget vilde fremmes. Ligeledes holder jeg for, at det ganske maatte overlades til Directionen, om den undertiden i enkelte Tilfælde, ligesom hidtil, ved to af dens Medlemmer, vilde udføre Censuren over eet eller andet Stykke, og i saadanne Tilfælde ikke sende 5 samme til den tilforordnede Censor. I øvrigt burde det vist nok ikke, efter Professor Heibergs Forslag, beroe ved, at man indførte Stykkernes Titel og Indleveringsdatum, samt deres deciderede Antagelse eller Forkastelse i en Censur-Protocoll; men enhver af de Censurerende maatte, som nu i 9 Aar er skeet, ledsage sit Votum med en kort Motivering af sin Dom over Stykkets 10 Antagelighed eller Ubrugelighed.

Da jeg nu, som ovenfor er yttret, ei kan opgive den Overbeviisning, at det vil blive Theatrets Repertoire til et betydeligt Tab, om Professor Heiberg aldeles skulde ophøre at virke som Oversætter, er det min Mening, at om han, efter sit eget Forslag, blev deeltagende i Theatercensuren, og dette, efter min 15 Formening, kunde iværksættes saaledes, at han som stemmegivende Censor tilforordnetes Directionen, burde hans hidtilværende Embedsstilling som Theater-Oversætter forblive uforandret; men for Prof. Heibergs forøgede Arbeide maatte Directionen bemyndiges af Hs. Majestæt til aarligen at bringe Prof. Heiberg i Forslag til en Gratification af 2 til 300 Rdlr. (eller indtil 300 Rdlr.). 20 Høiere kunde den vel ikke sættes, i Forhold til den Directionens Medlemmer tillagte Gage; imidlertid vilde det være ønskeligt, og kunde blive til megen Fordeel for Theatrets Repertoire, om den Forpligtelse tillige paalagdes Prof. Heiberg som tilforordnet Censor, ved saadanne Stykker, som kun betingelsesviis, eller under Forudsætning af Forandringer antages, at være det Organ, 25 hvorigiennem slige Forandringer angaves og ved nærmere Vink betegnedes for vedkommende Forfatter eller Oversætter; ligesom ogsaa at være tilstede ved Stykkernes Oplæsning, og, om han fandt det fornødent, ved en eller flere Prøver — saaledes som han selv har antydnet begge Dele i sin 1ste Skrivelse (af 30. Aug.). Om i saa Fald den foreslaaede aarlige Gratification kunde an- 30 sættes til 3 à 400 Rdlr., maatte komme under næriere Overveielse. I ethvert Tilfælde vilde det vel ei stemme overeens med de i Henseende til Theatrets Gagereglement antagne og gieldende Grundsætninger, at bringe Prof. Heiberg, som tilforordnet dramaturgisk Censor, i Forslag til reglementeret Gage; og den her omhandlede accessoriske Function for Prof. Heiberg kunde vel over- 35 hovedet kun betragtes som temporair eller foranderlig. Det Tilfælde kunde jo for Ex. tænkes mueligt, at han, ved forefaldende Afgang kunde indtræde som ordentligt Medlem i Directionen; og i saa Fald maatte han dog tabe Adkomsten til den her foreslaaede personlige aarlige Gratification, hvorved hans Deeltagelse i Theatercensuren, efter min Formening, kunde godtgøres ham, 40

naar han vedblev at fungere som Theater-Oversætter. At fritage ham for denne Function, og blot i Qualitet af Theater-Censor at tillægge ham de 600 Rdlrs reglementerede Gage af Theatercassen, som han nu har (uberegnet det ham allernaadigst tillagte personlige Tillæg paa 400 Rdlr. aarlig af Finantserne) vilde være besynderligt, saalænge Medlemmerne af Theaterdirectionen, der nu allene bestride Censuren, og fremdeles, foruden deres andre Forretninger, vilde beholde Censur-Arbejdet, som overordnede Censorer, kun ere lønnede med resp. 500 og 400 Rbdlr.

allerærbødigst

C. Molbech.

10 411. *J. L. Heiberg til Thomas Overskou.*

Kjøbenhavn 15 Septbr. 1838.

Høistærede!

Det er Dem formodenlig bekjendt, at adskillige Corporationer her i Byen have besluttet at modtage Thorvaldsen paa Søen, naar Fregatten ankommer paa Rheden. Mellem disse Corporationer vil Digternes ikke staae tilbage, saa meget mindre som Malerne fra Kunst-Academiet have havt den Opmærksomhed at stille en Baad til Digternes Disposition, og endog malet dem et Flag, forestillende en Pegasus. I det Haab, at De vil tage Deel i denne Sætour, tillader jeg mig herved at indbyde Dem dertil. Baaden rummer 8 Pladser, som, foruden Dem og mig selv, ville besættes med Oehlenschläger, Grundtvig, Winter, Hertz, Andersen og H. P. Holst. Naar De seer Flaget vaie paa Nicolai Taarn, behager De at begive Dem til Larsens Plads, bag Prindsesse Vilhelmines Palais, hvor Indskibningen gaaer for sig. Et Exemplar af den Sang, som ved denne Leilighed skal synges ved Fregatten, tillader jeg mig at vedlægge.

25 Ifald Deres Medvirkning skulde behøves ved en Fest, som er berammet til at gives Thorvaldsen nogle Dage efter hans Ankomst, og som skal afholdes paa Skydebanen, da tør man vel stole paa, at De ikke vil nægte samme, f. Ex. ved at lægge en ny Text under en opgiven Melodie, eller deslige.

Ærbødigst

30

J. L. Heiberg.

412. *J. L. Heiberg til H. C. Andersen.*

Kbhavn 21 Septbr. 1838.

For Meddelelsen af Deres Digt takker jeg Dem, og undlader ikke, ifølge Deres Begjæring, at sige min Mening derom. Jeg finder, at det er en meget smuk Idee, som De her har grebet, og selv været greben af. Kun frygter jeg,

II,21*

at Digtet ikke er populært nok, til ret at forstaaes af Mængden, især ved en Recitation; en anden Sag er det, naar man selv kan læse det, og læse om igjen. Imidlertid er Dette ingen Grund til at fraraade Dem Recitationen. Enkelte ville forstaae det Hele, Flere Noget af det, de Fleste slet Intet; men i Grunden gaaer det jo paa samme Maade med al Poesie uden Undtagelse; det er kun ⁵ et Meer eller Mindre, som der er Spørgsmaal om. Altsaa, lad Digtet kun præsentere sig for Selskabet; jeg troer, De vil »have Ære deraf«, idetmindste naar det bliver trykt. — Jeg foreslaaer Dem, at De i Lin. 11 skulde ombytte Ordet »Han« med »Og«, for at man strax kan være paa det Rene med, at det er »Danmarks Genius«, ikke »Drengen«, der menes. 10

Deres hengivne

J. L. Heiberg.

413. *J. L. Heiberg til C. Molbech.*

Kjøbenhavn 7 October 1838.

Comedien »Valget«, hvorom Hr. Justitsraaden har forlangt min Betænkning, synes mig lidet skikket til at antages og opføres. Man seer vel, at Forfatteren ¹⁵ er en Mand af Dannelse og at han er vant til at skrive; men han er neppe vant til at skrive Skuespil, thi for det Dramatiske synes han ikke at have Øie eller Talent. Ja, dersom jeg ikke vidste, hvor ofte de critiske Julemærker slaae feil, vilde jeg opstille den Paastand, at han i en Række af Aar har levet fjernt fra Hovedstaden, og saaledes ikke har fundet Leilighed til at følge vort ²⁰ Theater i dets nyeste Udvikling; thi hele Stykket har et dramatisk Tilnit, saaledes som det var brugeligt for hened 30 Aar siden, nemlig: en tør, vidtløftig, gjerne moraliserende Dialog, uden alt lyrisk Præg, uden poetisk Fylde; fremdeles episodiske Handlinger og Personer, som ikke paa nogen Maade komme til at interessere os. En saadan Handling er f. Ex. hele den ²⁵ umotiverede og uinteressante Intrigue, som Kammerpigen spiller, og som kun tjener til at fordunkle Hoved-Intriguen: de tre Aspiranter til Cabinets-Secretariatet. Saadanne Personer, som den omtalte Kammerpige og de andre Tjenestefolk, ere altfor trivielle Reminiscencer fra den tunge tyske Comedie, endog før Kotzebues Tid. Det Samme gjælder om Modehandlerinden og den ³⁰ franske Nar. Den engelske Dito er bedre skildret; men han forekommer kun i een Scene, og maatte der[for,] naar han ikke kunde træde i nøiere Forbindelse med det Hele, efter alle nyere Regler heller falde bort, ligesom ogsaa Gartneren, og af samme Grund. Med de tilovers blivende faa Personer kunde Forfatteren bestride hele Substansen af sit Stykke, og reducere de fem Acter til ³⁵ een. Derved vilde Stykket vinde betydeligt, thi hvor der er saa lidt virkelig Indhold som her, gaaer det kun værre, naar man spæder det med Vand. —

Som sagt, dette Stykke hører til en forbigangen Tid, og kan allerede af denne Grund ikke egne sig for et nuværende Theater. Forfatteren har aldeles ikke draget Fordeel af den Indflydelse, som de nyere franske Skuespil have havt paa vort Theater. Hermed mener jeg ikke, at denne Genre skal være Mønster
 5 for vore originale Digtere; tvertimod, det har længe været paa Tiden at forlade den, men for at gaae videre, ikke for at gaae tilbage, for at stille sig over, ikke under den. Men tilrods for alt det Falske og Smagløse, som findes i mange af de nyere franske Stykker, er der alligevel i Dramatiserings-Maaden Noget, som er blivende, og som følgelig maa gaae over i den høiere Genre,
 10 som skal afløse dem. Dette er Udbyttet af de nyere franske Stykkers Indførelse paa vor Scene, — og det vilde ogsaa være altfor sørgeligt, om en saa længe fortsat Anstrengelse aldeles ikke havde givet noget Udbytte. Men lykkeligviis er det ikke saa. Ligesom disse franske Stykker allerede have dannet Skuespillerne i en ny Retning, der tilforn var forsømt, og hvis Uundværlighed
 15 nu har gjort sig gjældende: saaledes maae de nu ogsaa udøve samme Indflydelse paa Skuespildigterne, for at disse ikke skulle være antiquerede i det samme Øieblik de træde frem.

Med disse mine Bemærkninger har jeg den Ære at sende Manuscriptet tilbage.
 Deres ærbødigste

20

J. L. Heiberg.

414. *Det kgl. Teaters Direktion til J. L. Heiberg.*

d: 23' Octb. 1838

Over hosfølgende, af Candidatus philos: Andersen indsendte Oversættelse af Folkeskuespillet »der Verschwender« af Raimund, ønskede Directionen at modtage Herr Professorens Betænkning og erfare Deres Mening, særdeles med
 25 Hensyn til følgende Puncter:

- 1) Om De overhovedet finder Stykket at være af en saadan Art og Beskaffenhed, at det kan ansees tilraadeligt at bringe det paa Scenen?
- 2) Om De i saa Fald maatte være af den Mening, at det helst kunde anvendes til en eller flere Søndagsforestillinger, og man paa den Maade først lod
 30 det prøve sin Lykke inden det bragtes ind i Theatrets Repertoire?
- 3) Om De finder Valget af Melodier til Sangnummerne overhovedet heldigt; hvorvidt De finder saa stort et Antal af Sange fornødent i Stykket, og om De troer at disse ville forhøie dets sceniske Virkning?

Directionen for de Kongelige Skuespil.

35

F. Holstein.

C. Molbech.

C. L. Kirstein.

/ Rindom.

415. *J. L. Heiberg til Det kgl. Teaters Direktion.*   Kjøbenhavn den 31 October 1838.

Ifølge den høie Directions Anmodning har jeg læst Hr. Andersens Oversættelse af Raimunds dramatiske Eventyr »Der Verschwender«, og tillige, for en Sikkerheds Skyld, sammenholdt Oversættelsen med Originalen.

Det første Punkt, hvorom den høie Direction forlanger min Betænkning, 5 er: om jeg »finder Stykket at være af en saadan Art og Beskaffenhed, at det kan ansees tilraadeligt at bringe det paa Scenen«. Ifald der her blot var Spørgsmaal om en æsthetisk Bedømmelse, da maatte jeg, ifølge min Overbeviisning, erklære Stykket for et høist maadeligt Product, og det skulde ikke falde mig vanskeligt at documentere denne haarde Dom ved at udhæve det Uklare 10 og tildeels Nonsensicalske i Grundtanken (f. Ex. at Skjæbnens Bog siger, at intet Fatum skal raade for Hovedpersonen), og endnu mere det uendelig Diffuse og Confuse i hele Planen, og allermeest den betydelige Trivialitet i Dialogen, uden at tale om den ofte umusikalske Anbringelse af Musiknummere. Men det er ikke en æsthetisk Kritik, den høie Direction har forlangt af mig, men 15 derimod min Mening angaaende Tilraadigheden af at bringe Stykket paa Scenen, — hvilket jeg forstaaer som et Spørgsmaal om, hvorvidt Stykket kan gjøre Regning paa at vinde Bifald og Tilløb. Forsaavidt som nu et Stykkes æsthetiske Værd altid bliver et vigtigt Moment i denne Sandsynligheds-Regning, maa jeg antage det for utilraadeligt at bringe nærværende Stykke 20 paa Scenen. Vel er Grundtanken eller Ideen af Stykket meget populær, og turde vel gjøre Regning paa at finde Indgang hos Publicum, naar den blot var rensset for al Uklarhed, og derhos var bedre concentreret, istedenfor, som nu, at være opløst og adspredt i en saadan Masse af uinteressante Details, at Tilskueren staaer Fare for at glemme den under Forestillingen, indtil han til 25 allersidst endelig erindres om, hvad der egenlig er Tale om. Af alle disse Details er der nemlig kun een eneste, som forekommer mig at indeholde nogen original Opfindelse og sand Humor, og det er Skildringen af den fattige Snedkerfamilie i tredie Act, baade Mandens og Konens Characterer, og deres Forhold til den talrige Børneflokk, som snart drives ud af Stuen, og snart ind igjen. Men Dette, 30 som synes mig at være det Bedste, vil maaskee dog paa vor Scene forekomme outreret. Heller ikke bør man forglemme den overordenlige Anvendelse af ydre Theatermidler, som her forlanges, og det mangengang, uden at nogen indre dramatisk Effect gjør dem nødvendige, eller endog blot svarer til dem. Isaaftald bliver det tvivlsomt, om det er Umagen og Bekostningen værdt, at 35 forsøge paa at overvinde alle disse Vanskeligheder. — At »Capriciosa« har gjort saa stor Lykke, kan neppe afgive noget heldigt Varsel for det omspurgte Stykke; thi deels har det nationale og locale Element i Capriciosa meget bidraget dertil, deels er der her, baade i Characterer, Situationer og Dialog meget

Meer af det Piquante, deels endelig ere Musiknummerne langt heldigere anbragte, uden at tale om andre Fortrin, som det danske Stykke har fremfor det tyske.

Skulde imidlertid den høie Direction ville gjøre et Forsøg med dette Stykke, da troer jeg vistnok, at det var bedst at benytte det til Søndagsforestillinger, inden det optages i Repertoiret; thi et Søndags-Publicum medbringer mindre kræsne Fordringer, og har mindre Respect for det kongelige Theaters Værdighed; det erindrer ikke saa nøie, i hvilket Local det befinder sig, men drømmer sig maaskee hen paa Vesterbroes Morskabs-Theater. Men isaafald maa det da ogsaa finde Morskab i Stykket, og Dette befrygter jeg, at det ikke vil. Under alle Omstændigheder vil man gjøre Sammenligning med Capriciosa, og ved denne Sammenligning maa det nye Stykke nødvendiggen tabe. Hermed har jeg besvaret det andet Punkt, hvorom den høie Direction har forlangt min Betænkning.

Hvad endelig det tredie Punkt angaaer, nemlig hvorvidt Valget af Melodierne er heldigt, og hvorvidt et saa stort Antal af Sangnummere maatte være nødvendigt, da mener jeg, hvad dette Sidste angaaer, at de allerfleste af Sangnummerne (ikke Musiknummerne), saasom Viser, Duetter etc. helst maatte udelades, fordi de ere altfor slet anbragte, nemlig paa Steder, hvor ingen Musik behøves, og hvor de følgelig ville gjøre Skade, uden Hensyn paa de valgte Melodier, om hvilke jeg i og for sig ikke tør tillade mig en bestemt Mening, da mange af dem ere mig ubekjendte. Hvad isærdeleshed Antallet angaaer, da indeholder Oversættelsen kun eet Nummer meer end Originalen. To af Originalens ere gaaet ud af Oversættelsen, og tre nye ere komne istedenfor. Men det er ikke at nægte, at dette Bytte er temmelig uheldigt. De to borttagne Nummere (borttagne, for at undgaae et Scene-Changement) ere nemlig: 1) en Jægersang, som er eet af de bedst anbragte Nummere, og 2) en Art af Parodie paa samme, idet nemlig Snedkeren »Valentin« raillerer med den ham uforstaaelige Jagt-Passion. Men istedenfor disse har Oversætteren (naturligviis paa andre Steder i Stykket) anbragt: 1) Cachucha, som skal synges og dandses af Hr. Phister, uden alt rimeligt Motiv, i høi Grad absurd; 2) en Gravskrift, som i Originalen vistnok maa være bestemt til blot at reciteres, men som maaskee kan fortjene at synges, ifølge Figaros Regel: »On chante ce qui ne vaut pas la peine d'être dit«, — endskjøndt samme Gravskrift dog ikke er fuldt saa flau i Oversættelsen som i Originalen; 3) en høist overflødig og umotiveret Sang i anden Act, af »Wolf« (som i den første Halvpart af Oversættelsen kaldes »Wulff«).

Ved denne Leilighed maa jeg dog, for at lade Hr. Andersen vederfares Ret, bemærke, at Dialogen har i det Hele taget vundet ved Oversættelsen, da den idetmindste paa de Steder, hvor den skal være i Prosa (og det er de fleste),

er bleven til en virkelig naturlig Prosa, medens den i Originalen er reent utaaelig ved sin rhythmiske, fordetmeste jambiske Klang. Meget af den tydske Svulst har han ogsaa heldigen bortskaffet. Men hist og her har han været altfor tro, og har villet oversætte det Uoversættelige, f. Ex. hvor det hedder om den høie Priis, som Sangerinderne erholde i London: »Da kommt eine von den grossen Noten auf ein ganzes Pfund, darum heisst man's auch die Pfundnoten«, — et Ordspil, som bliver meningsløst paa Dansk, og som ialfald uden stor Skade kan undværes.

Underdanig

J. L. Heiberg. 10

416. J. L. Heiberg til J. G. Adler.

Kjøbenhavn den 13 November 1838.

Høivelbaarne Hr. Etatsraad!

Da Bibliothecar-Embedet hos Hans Kongelige Høihed Prinds Christian atter er blevet vacant, saa tillader jeg mig atter at bringe mig i Erindring hos Hr. Etatsraaden, naturligviis under den Forudsætning, at Hans Kongelige Høihed ikke allerede har designeret en Anden. Jeg indseer meget vel, at det ved Besættelsen af denne Post ganske bør komme an paa Hans Kongelige Høiheds individuelle Tilbøielighed eller Affection. Men netop derfor vilde jeg ansee det for ubeskedent, om jeg i underdanigst Skrivelse directe henvendte mig til Prindsen, hvorimod jeg tør haabe af Hr. Etatsraadens Godhed og Velvillie, at De, om ikke før, saa ved Deres Ankomst her til Staden, vil give mig et Vink om, hvorvidt det maatte være passende og hensigtsmæssigt, om jeg henvendte mig til Hans Kongelige Høihed med underdanigst Ansøgning. 15

Ifald — hvad jeg haaber og formoder — det Rygte ikke er ugrundet, at Hr. Etatsraaden er udnævnt til Theaterdirecteur, saa tillader jeg mig at bede Dem om, at De vil gjennemlæse og overveie et Forslag, som jeg for et Par Maaneder siden har indgivet til Hans Excellence Theaterchefen, og som gaaer ud paa at organisere Theater-Censuren paa en ny Maade, eller rettere sagt: blot at organisere den, da den tilforn har været temmelig uorganisk indrettet. Dette Forslag, som, hvis det kom til Udførelse, blandt andre Fordele ogsaa vilde have den, at spare Theaterdirecteurerne megen Tid, vandt Hans Excellences Bifald, men er dog af ham — saavidt jeg veed — endnu ikke indstillet til Hans Majestæt Kongens Approbation, rimeligviis fordi Chefen har villet oppebie den nye Directeurs Udnævnelse og Tilstedeværelse, hvilket i nærværende Tilfælde, nemlig med Hensyn paa det trufne Valg, er det Klogeste og Rigtigste. Men dengang jeg indgav Forslaget, var der endnu ikke den fjerneste rimelige Gisning, om hvem der vilde blive Etatsraad Kirsteins Successor, og 25 30 35

i denne Uvished troede jeg det rigtigst, ikke at spille et maaskee gunstigt Øieblik.

Jeg har den Ære at undertegne mig, med udmærket Høiagtelse,
Hr. Etatsraad,

5

Deres allerærbødigste

J. L. Heiberg.

417. J. N. Madvig til J. L. Heiberg.

Kjøbenh. 16 Decbr. 1838.

Høistærede Hr. Professor!

Det er mig meget kjert, at De har givet mig Anledning til ogsaa hos Dem
10 at fralægge mig Auctorskabet til eller Deelagtighed i en philologisk Bemærkning i det sidstudkomne Hefte af Maanedssk. f. Litt., til hvilken jeg hverken i Almindelighed eller især af Dem ønsker at ansees som Ophavsmand.

Publicationen af Loven om Anticipation kom mig, skjøndt mit Øie ofte er gledet hen over denne Skrivemaade, ligesaa uformodet som Dem, Hr. Professor, da jeg ikke havde hørt dette Stykke af Prof. Sibberns Artikel og Bemærkningen maaskee ovenikjøbet er extemporeret under Correcturen. Da det var mig noget ubehageligt, at en saa forkeert Bemærkning om en latinsk Ord-dannelse just paa en Tid, da jeg holdt Forelæsninger over latinsk Grammatik, fremkom, og det med nogen Ophævelse, paa en Maade, hvorved jeg kunde
20 antages at have foranlediget eller billiget den, nedlagde jeg strax Protest hos Redactionens Secretær og hos Prof. Sibbern, jeg troer ogsaa, hos Dr. Martensen, til hvem den orthographiske Belærelse nærmest er given, og greb i den næste Forelæsningstime en Anledning til at explicere Sagen. Jeg maa give mig den Satisfaction for Deres Mistanke, høistærede Hr. Professor, at holde
25 dette lille Stykke af en Forelæsning om igjen for Dem. »Anticipare er ikke blot den eneste vedtagne Skrivemaade, men ogsaa den eneste, hvorved Ordet hænger rigtigt sammen og lader sig forklare. En Sættning af ante og capere maatte (som De bemærker) give anticipere; Endelsen cipare viser tydelig nok, at Verbet er dannet som et Denominativverbum af et Ord paa ceps efter
30 Formen participare og mancipare. Formen ceps (cipis) har altid foran sig som Bindevocal, naar det første Ords Form foranlediger dennes Brug, et i; participes, vesticeps. Saaledes dannedes altsaa anticipare. Der er rigtignok intet anticeps og kan ikke vel tænkes et saadant Ord, da ceps (cipis, ikke cipitis) føies til Nomina; men slige Benyttelser af Analogier udover deres oprindelige
35 Grændser høre væsentlig med til Sprogenes Dannelsesbevægelser. Latinerne kunde, da Ordet var nyt, forkaste det som urigtig dannet, men ved Formen anticipare betage det endog det Skin af Analogie, der havde ledet ved Dannel-

sen, kunde de ikke«. Jeg for min Deel er meget utilbøielig til disse halvkloge Rettelser af Sproget og har oftere havt isinde at skrive en imod vore Sprog-
raisonneurer og Sprogforbedrere rettet Afhandling om Begrebet Sprogfeils
Relativitet og Sprogfeilens Ret. I dette orthographiske Capitel haaber
jeg saameget lettere at blive enig med Dem, høistærede Hr. Professor, som jeg ⁵
maa reclamere en Andeel i den Roes at skrive *Comitee* og forlængst har af-
lagt min slemme Skolevane at skrive istedetfor.

Da mit Haab om, at Loven om Antecipatio vilde føre et ubemærket Liv,
er glippet, anseer jeg det, ligesom De, for rigtigst, at ogsaa dens Dødsdom
publiceres, og skal herom tale med Professor Petersen. 10

Efter denne Forklaring haaber jeg, at De, høistærede [Hr.] Professor med
den Velvillie, hvorpaa jeg sætter en stor Priis, vil modtage Forsikringen om
den fortrinlige Høiagtelse, hvormed jeg undertegner mig som

Deres ærbødige

J. N. Madvig. 15

418. *F. C. Petersen til J. L. Heiberg.*

Regentsen d. 16de Decr. 1838.

Høistærede Ven!

Af Prof. Madvig erfarer jeg, at Du har nedlagt Protest mod Skrivemaaden
antecipere og Sibberns Bemærkning herom. Uden Tvivl har Du Ret heri; og
at den urigtige Form vel saa godt som altid er bleven brugt i Maanedsskriftet ²⁰
— formodentlig allerede medens Du var Medlem af Redactionen — kan kun
forklares af, at man uden tilstrækkelig Overveielse har indladt sig paa denne
Form, og at den saaledes uimodsagt er bleven til Vane. Derfor have ogsaa
de, som have seet den Sibbernske Bemærkning ladet den gaae upaaagtet hen.

At Feilen rettes er i sin Orden. Det er ogsaa vist nok, at selve Maanedsskriftet ²⁵
er den retteste Plads dertil. Jeg har heller ikke andet at indvende derimod,
end at det vil see noget underligt ud, at det Allersidste, som kommer til at
staae i Maanedsskriftet, bliver: »En orthographisk Bemærkning«. Inden jeg
tager nogen Bestemmelse herom, vilde jeg gierne vide, hvilken Vigtighed Du
tillægger denne Berigtigelse, og hvad Du, dersom Rettelsen ikke indføres i ³⁰
Maanedsskriftet, da agter at foretage ved denne Sag. Har Du Leilighed, saa
svar mig i Morgen herpaa.

Jeg agter at levere en Udsigt over Maanedsskriftets Indhold, hvor tillige
Anmeldernes Navne, forsaa vidt disse indvillige det, skulde tilføies. Under de
Artikler Du har leveret, staaer deels dit Navn, deels har Du neppe noget imod, ³⁵
at det tilføies, maaskee med Undtagelse af een Artikel, hvormed jeg altsaa vil
forespørge. Jeg mener Anmeld. af Buchwaldts Zaire, som staaer i 6te Bind.

Skulde der ellers være nogen Artikel, hvorved Du vil bevare Anonymiteten, saa underret mig derom. Dette Register vil formodentlig komme med det 1ste Hefte af Tidsskriftet.

Din

F. C. Petersen.

5 419. *J. L. Heiberg til C. C. G. Andræ.*

21 Decbr. 1838.

Hvorledes kunde De dog troe, at Nogen her i Huset var hjemme paa en Aften, da den første danske Opera opførtes efter fire Aars Hvile? Og hvorledes er det muligt, at De ikke selv var i Theatret? De vilde da have anstillet en gavnlig Sammenligning mellem Weyse og Italienerne, og udentvivl have
10 følt Dem mere forfrisket efter »Sovedrikken« end efter »Puritanerne«.

Men hvad jeg egenlig vilde sige, er, at vi iaften ere hjemme, og følgelig beredte til at modtage Erstatning for igaar, ifald det maatte convenere Dem at give den.

Deres

J. L. Heiberg.

15 420. *J. L. Heiberg til P. E. Lind.*

Kbhavn den 1ste Marts 1839.

Høistærede!

Saa tillidsfuldt som De har henvendt Dem til mig i Anledning af Deres Sørgespil »Don Rodrigo«, saa ærligt og oprigtigt vil jeg ogsaa sige Dem min Mening om dette Arbeide.

20 At Theater-Directionen ikke har antaget det, undrer mig ikke, thi det er ikke ret dramatisk. Det har visse lyriske Skjönheder, dertil en episk Sammenhæng og Fremgang; men egenlig dramatisk Udvikling savner jeg deri. Charactererne udvikle sig mere i Monologerne end i Dialogen; ja selv i Dialogen antager mangen Replik et monologisk Præg. Hvis Dette kun skete hist
25 og her, paa et eller andet lyrisk Vendepunkt, vilde jeg ikke have Noget at indvende derimod; men deels skeer det altfor hyppigt, og deels er derved det sande Dialogiske (og det er det sande Dramatiske) trængt formeget tilbage, saa at det næsten paa intet Sted træder frem. Om man ogsaa vilde indrømme:
30 »Saaledes maae disse Personer tænke«, — saa vil man derimod ikke kunne indrømme: »Saaledes maae disse Personer tale«. Men det er Talen, som det især kommer an paa i det Dramatiske. Mangen Feil i Planen kan dækkes ved en god Dialog, ligesom et i alle andre Henseender godt Skuespil maa aldeles mislykkes, hvis Dialogen ikke er god; og Dette forstaar sig næsten af sig selv, eftersom det Dialogiske netop er den eneste Form, hvorunder alt

Dramatisk yttre sig. Ikke desmindre betinges Dialogen igjen af Planen, thi det kommer an paa at opfinde saadanne Situationer, i hvilke den gode Dialog kan finde Sted, det vil sige: saadanne, hvori den talende Persons Character aabenbarer sig for Tilskuerne i høiere Grad end for de Samtalende; Personen maa, ligesom i al Samtale, ikke sige Alt hvad han tænker, men kun indenfor 5 de Grændser, som Samtalens Baand fastsætte, udtale sin Overbeviisning; Tilskuerne maae da selv supplere Resten; i modsat Fald blive de uvirksomme. — Hermed staaer i Forbindelse, at det jambiske Versemaal med sin femfødde Rettighed vel hyppigt har forført Dem til Ord-Udfyldninger, som svække Indtrykket, og som neppe vilde have fundet Sted, saafremt det ikke 10 havde været nødvendigt at tilveiebringe de uundgaaelige 5 Fødder. I denne Henseende trænger det hele Arbeide til en omhyggelig Revision og deraf følgende Forkortelse. — En anden dramatisk Brøst er Motiveringens af de forskjellige Begivenheder. Istedendfor at denne i ethvert dramatisk Værk maa være saa let behandlet (naturligviis uden Skade for Fuldstændigheden), at 15 Tilskuerne slet ikke lægge Mærke til den, som et for sig bestaaende Element, — hvilket skeer derved, at man umærkelig anbringer den paa Punkter, som allerede i dem selv, uden Hensyn paa den Nytte, de gjøre i den dramatiske Øconomie, ere interessante ved deres dramatiske Liv, — saa staaer den derimod her ligesom udenfor Værket, eller er en for sig bestaaende prosaisk Bal- 20 last i Digterskibet. Derfor har Meget af Det, som siges og fortælles, og som er nødvendigt til at forstaae det Hele, faaet et krønikeagtigt Stempel, netop fordi det altfor umiddelbart er gaaet fra Stoffet over i Dramet, f. Ex. hvad der tjener til at skildre Inquisitionens Venner og Modstandere; de massive Planer til Rodrigos Undergang; hele Pater Johans Character, og meget Andet. 25 Hvad denne Johan angaaer, da kan hans Character vel tjene til Exempel paa de her omtalte dramatiske Mangler. Ihvor ond han er, saa har dog Virkeligheden frembragt Mange, ligesaa onde eller endnu værre. I en Fortælling vilde han derfor ikke have det mindste Usandsynlige. Men i den dramatiske Udførelse bliver han en Uting, thi det Raisonnement han fører med sig selv 30 i sine Monologer, altsaa i sine inderste Tanker, kan ikke være hans inderste Alvor. F. Ex. sit Raisonnement i 1ste Acts 11te Scene kunde han vel fremføre for en Anden, hvem han var overlegen eller troede at kunne imponere, men sig selv kan han ikke snakke isøvnne dermed. Noget Lignende kan siges om Carillos maaskee endnu unaturligere Character. Overhovedet forekommer 35 mig Alt, hvad der angaaer Inquisitionens Indstiftelse, at høre til det Svageste i Stykket. Alt, hvad her er sagt pro et contra, ere sildigere Tidens Resultater, men ingenlunde de Motiver, som dengang kunde gjøre Udslaget til Ros eller Dadel. I det Hele er det en almindelig Feil hos de dramatiske Digtere, som behandle historiske Sujetter, at de lade Historiens Resultater fremtræde som 40

bevidste og virksomme Motiver hos de Personer, der vare Verdensaandens (eller, om man vil: Forsynets) Organer, men som selv ikke kunde vide, til hvilket Øiemed den evige Idee tog dem i Tjeneste. Denne Pragmatik maa man overlade til Historieskriveren; i Dramet kan den ikke fremkomme, und-
5 tagen implicite, ved den Aand, som gaaer igjennem Værket; Personerne kunne derimod ikke være Organer for den. — Endelig bemærker jeg, at Rodrigos Omvendelse i en Monolog i 1ste Act ligeledes synder mod den dramatiske Motivering, skjøndt paa en anden Maade, — thi Motivet, hvis Gyldighed jeg iøvrigt ikke vil bestride, er idetmindste kun et indvortes; men det Dramatiske
10 maa træde ud fra den indre Existens; selv en synlig Allegorie vilde her være bedre end slet Intet; thi hvad som blot er indvortes, er ikke dramatisk, og forstaaes derfor ikke i et Drama.

Er det mig, ifølge ovenstaaende Betragtninger, temmelig indlysende, at Stykket ikke egner sig for Scenen, saa bliver nu det Spørgsmaal tilbage, om
15 det da er raadeligt at udgive det i Trykken. Det kunde synes, at jeg ikke havde havt nødvendig at indlade mig paa en Undersøgelse af Stykkets sceniske Brugbarhed, men at jeg kunde have indskrænket mig til det reent litterære Synspunkt, saa meget mere, som det kun er dette, hvorom De har forlangt min Mening. Men min Mening om dette andet Punkt er grundet i den, som jeg
20 har om det første. Da det nemlig er aabenbart, at Stykket er skrevet med Hensyn paa den sceniske Udførelse, og ikke vil gjælde blot for et litterært Product, saa vil den forfeilede Hensigt, langt fra at dækkes ved dets Publication, tvertimod herved falde saa meget tydeligere i Øinene, uden at tale om, at et Skuespil, som, uagtet det er bestemt til Opførelse, alligevel ikke bliver
25 opført, er den mindst afsættelige Vare, hvormed man kan komme til en Boghandler.

Saavidt jeg kan indsee, bør De ikke udgive dette Arbeide, men behøver derfor heller ikke at tilintetgjøre det, i mismodig Tvivl om Deres Kald. Betragt det som et Forarbeide, hvis Udbytte først vil vise sig i Deres følgende
30 Forsøg. De kan drage megen Nytte af at have skrevet det, thi visse ufuldkomne Retninger, som man ikke kan undgaae i Begyndelsen, ere nu gjennemløbne, og mangen Bestræbelse lagt ad acta. Skulde De ikke desmindre have Lyst til at udgive dette Arbeide ved en eller anden Leilighed, da vil jeg dog bede Dem være opmærksom paa nogle smaa Urigtigheder i Versificationen, for-
35 nemmelig den feilagtige Accentuation af endeel nomina propria, saasom: *Ālfōns* istedenfor *Ālfōns*, *Jōhān* for *Jōhān*, og mange andre, ved hvilke jeg seer, at der er sat Mærke i Margen. Ligeledes *Chālif* for *Chālif*. — Ogsaa *Bēātrix* er i dobbelt Henseende urigtigt; det hedder *Bēātrix*, der udtales ganske som det franske *Béatrice*. I det Hele er det almindeligt, at de spanske Ord have Ac-
40 cent paa sidste Stavelse, ligesom paa Fransk. Men jeg veed ikke, hvad det

er for en Germanomanie, som faaer os Danske til at lægge vore Accenter langt frem i Ordene, saa at man endog paa Theatret hører »Mādrīd« for »Mādrīd«, »Iphigēniā« for »Iphigēniā« og desl. Jeg har ogsaa lagt Mærke til, at Nogle begynde at sige »Lōgik« og »Grāmmātik«; det maa være en Epidemie i Luften, men saa meget mere bør man tage sine Præcautioner imod den. 5 Ved en Doctordisputats for ikke længe siden hørte jeg en af vore Professorer sige: »Philōsōphīā«, og fik, paa mit Spørgsmaal, at vide, at saaledes var det nu Mode. Ogsaa i andre Dele af Udtalen gjør den germaniske Smitte sig gjældende. Paa Theatret kan man høre »Preciosa« udtalt som »Pretsiosa«, og Mange udtale »Nation« som »Natsjon« (Raskianerne skrive det endog saaledes), og 10 »Cicero« som »Tsitsero«. — »Tydsk er al vor Fortræd, Tydsk er en Pest for Landet.«

Dog, om intet Andet erindrede mig om, at jeg her har gjort en unødvendig Excursus, saa maatte jeg bemærke det, ved at see, hvor nær Papiret er sin Ende. Jeg vil derfor slutte med den — maaskee ogsaa unødvendige — Be- 15 mærkning, at dersom mit Brevs Resultat ikke er Dem saa behageligt, som jeg gjerne ønskede, da vil De dog idetmindste indrømme mig, at jeg har gjort min Pligt ved uforbeholdent at sige Dem min oprigtige Mening.

Ærbødigst

J. L. Heiberg. 20

421. Det kgl. Teaters Direktion til Frederik VI.

d: 22 Marts 1839.

Allerunderdanigst Forestilling.

Deres Majestæt har allernaadigst behaget mundtligent at tilkjendegive Med- undertegnede, Adler, at den Theater-Digter og Oversætter, Professor Heiberg, ifølge allerhøiest Resolution af 4 August 1835, allernaadigst forundte 3- 25 aarige Henstand med Afbetaling paa et ham af Theaterkassen udbetalt Forskud, til Beløb 950 r Sedler, endvidere maatte forlænges paa 3 Aar.

Paa Grund heraf tillader Directionen sig i dybeste Underdanighed at udbede Deres Majestæts allernaadigste skriftlige Resolution for:

at Theater-Digter og Oversætter, Professor Heiberg maatte i 3 Aar, 30 fra 4de August f: A: at regne, fritages for at erlægge Afdrag paa det ham af Theaterkassen tilstaaede Forskud, af Beløb 950 rbd Sedler.

Directionen for de Kongelige Skuespil.

F. Holstein.

C. Molbech.

Adler.

/ Rindom. 35

422. J. L. Heiberg til C. Molbech.

Kbhavn 16 Mai 1839.

Høistærede Hr. Justitsraad!

Da jeg ikke er vis paa at kunne træffe Dem hjemme, og dog nødvendig idag maa underrette Dem om Noget, som muligviis kan komme paa Bane
5 imorgen i Directions-Forsamlingen, saa tillader jeg mig at skrive disse Linier.

Min Kone har endelig, tilskyndt af Lægens Raad og sin egen Tilbøielighed, og ikke mindre ved Deres Frues venskabelige (mon halv-officielle?) Insinuation, besluttet at søge H. M. Kongen om en Understøttelse til at gjøre en lille Reise i Sommer, eller rettere sagt: ikke saameget gjøre en Reise, som snarere ligge
10 paa Landet i en behagelig udenlandsk Egn, f. Ex. i Gotha eller et lignende Sted. For at kunne realisere Dette, har jeg udtænkt en Plan, som jeg foreløbig har meddeelt den økonomiske Directeur, og som syntes at vinde hans Bifald. H. M. Kongen ansøges om at bevilge min Kone, paa Theaterdirectionens Anbefaling, 600 rbdrl i Gratial, til det omtalte Øiemed; og dernæst bevilger
15 samme ædelttænkende Direction mig et Forskud af ligesaa Meget, hvilket Forskud indeholdes af Indtægten af et originalt Skuespil, som jeg forpligter mig til at levere Theatret i Løbet af næste Saison. — Saaledes er den lagte Plan. Naturligviis kunde jeg Intet have imod, om den forlangte Sum tilveiebragtes paa anden Maade, navnlig at ikke det Halve af den var et Forskud.
20 Men da jeg formoder, at det paa anden Maade vil have større Vanskelighed, saa har jeg troet at lette Sagen ved dette Forslag. Jeg har sagt Etatsraad Adler, at min Kone selv vilde gjøre Begyndelse til at sætte Sagen i Gang, ved at overrække sin Ansøgning til Kongen personligt, og med vedlagt Doctor-Attest. Men nu, da det kommer til Stykket, synes hun at have Frygt for at
25 gaae til Kongen, inden han iforveien er bleven underrettet om hendes Andragendes Beskaffenhed. Imidlertid vil vi nu i et Par Dage overveie, hvad der maatte være det Rigtigste, og rette os derefter.

Ovenstaaende har jeg ikke villet undlade at meddele Hr. Justitsraaden, baade fordi det er en Skyldighed, og fordi jeg tør haabe, at De for Deres Ved-
30 kommende vil bidrage til Opfyldelsen af det yttrede Ønske.

Deres ærbødigst hengivne

J. L. Heiberg.

423. J. L. Heiberg til Det kgl. Teaters Direktion.

Kjøbenhavn den 23de Mai 1839.

Efter at Hans Majestæt Kongen har havt den Naade at bevilge min Kones
35 allerunderdanigste Ansøgning om et extraordinairt Gratial af 600 rbdrl, bestemt til at foretage en Reise til Gjenvindelsen af hendes Helbred, vover jeg, i Tillid til at den høie Direction vil paa sin Side bidrage til den forehavende

Plans Udførelse, at ansøge samme om at tilstede mig en lignende Sum af 600 rbdlr, som Forskud paa eet eller to Arbeider for Theatret, hvilke jeg forpligter mig til at levere saa betimeligt, at de kunne komme til Opførelse i næste Saison, hvad enten det nu bliver eet stort Skuespil, udfyldende en Aftens Forestilling, eller to mindre, som tilsammentagne udgjøre omtrent Ligesaameget, saaledes at de mig forudbetalte 600 rbdlr vilde blive at indeholde af det mig tilkommende Forfatter-Honorar. Ligesom jeg, ifølge Ovenstaaende, bestemt forpligter mig til at levere dette Arbeide i saa god Tid, at det med Letthed kan bringes paa Scenen i den forestaaende nye Saison, saa vil jeg ogsaa endydermere drage al mulig Omsorg for, at Afleveringen skal finde Sted inden førstkommende Nytaar. Den høie Direction veed af hyppig gjentagen Erfaring, at ihvor ofte jeg end har paataget mig at levere originale Arbeider til en bestemt Tid, har jeg dog ikke een eneste Gang svigtet Directionens Tillid ved enten at komme for silde eller aldeles udeblive med den punktlige Opfyldelse af Løftet. Paa Grund heraf vover jeg at troe, at Directionen vil ansee det for unødvendigt at forlange yderligere Garantier i dette Tilfælde, end de allerede tilbudne. Men under alle Omstændigheder giver jeg iforveien mit Samtykke til enhver Betingelse, som Directionen maatte knytte til Opfyldelsen af min underdanige Begjæring, og kan herved saa meget mindre have nogen Betænkelse, som den høie Directions mig saa ofte udviste Velvillie er mig tilstrækkelig Borgen for, at den ikke vil forlange Andet af mig, end hvad den anseer for nødvendigt og billigt.

Underdanig

J. L. Heiberg.

424. *J. L. Heiberg til J. G. Adler.*

Kjøbenhavn den 24de Mai 1839. 25

Høistærede Hr. Etatsraad!

I det Brev, som jeg idag sender til Theaterdirectionen, og som jeg forresten ganske har skrevet saaledes, som De raadede mig, har jeg dog undgaaet at nævne den yderligere Garantie, hvorom der igaar var Tale, hvorimod jeg i Almindelighed har tilbudt enhver Garantie, som Directionen maatte forlange (altsaa ogsaa hiin, ifald den forlanges). Men til selv at gjøre Forslaget kan jeg ikke ret overtale mig, da deri synes at ligge en indirect Forudsætning af min mulige Uordholdenhed. Men uden at rose mig selv, har jeg i dette Punkt den reeneste Fod at staae paa, thi denne Art af Forpligtelser har jeg altid opfyldt punktligt, og »altid« vil her sige Meget, thi neppe har Theatret nogensinde saa ofte benyttet en Digter som Leiligheds-Poet, baade i det Store og i det Smaa, som mig. Mange af mine Skuespil ere bestilte Arbeider, som nødvendigen maatte være færdige til en vis Tid, hvis ikke Directionen skulde

komme i stor Forlegenhed. Men ikke en eneste Gang har jeg sat den i en saadan Forlegenhed, og derfor pleier den ogsaa ved alle bestilte Arbeider at stole ubetinget paa min Paalidelighed. Dette er Grunden, Hr. Etatsraad, hvorfor jeg ikke selv kan gjøre et Forslag, der let vilde give mig Udseende af at tvivle
 5 enten paa min egen Evne til at opfylde Forpligtelsen, eller paa Directionens mig saa ofte beviste Tillid i dette Punkt. Men jeg kan, som sagt, Intet have imod, at Forslaget udgaaer fra selve Directionen, og skal isaafald ingen Indvending gjøre derimod, endskjøndt jeg dog maa bede Hr. Etatsraaden være overbeviist om, at en saadan Forpligtelse, som den omtalte, ikke er nogen
 10 Spore for mig, da jeg i intet Tilfælde, selv om det gjaldt min hele Gage istedenfor en Deel af den, vilde kunne overtale mig til at levere Theatret et Arbeide, hvorom jeg ikke selv havde den Overbeviisning, at det var godt, Theatret og mig selv værdigt.

Den Godhed og Velvillie, hvormed Hr. Etatsraaden har antaget Dem min
 15 Kones og min Sag, og for hvilken vi af Hjertet ere Dem taknemmelige, gjør mig det til Pligt at meddele Dem Ovenstaaende, for at De kan være underrettet derom, inden De læser mit Brev til Directionen.

Jeg har den Ære at undertegne mig med Høiagtelse

Deres allerærbødigste

20

J. L. Heiberg.

425. *J. L. Heiberg til C. Molbech.*

2 Juni 1839.

Høistærede Hr. Justitsraad!

Da vor Afreise, paa Grund af adskillige Forhindringer, er bleven udsat i
 8 Dage, saa skal jeg nu, medens jeg er her i Byen, — eller, om Veiret tillader
 25 det, paa Landet, for at tage Afsked med den danske Natur — læse Dorotea, som De har været saa god at sende mig, og som baade min Kone og jeg glæde os til at gjøre nærmere Bekjendtskab med. Inden jeg reiser, skal jeg da sende Manuscriptet tilbage, ledsaget med mine Bemærkninger, ifald jeg har nogle at meddele.

30 Ligeledes skal jeg, maaskee imorgen, sende Hr. Justitsraaden, Etatsraad Adlers Indstilling, ved hvilken jeg, med Hensyn paa eet Punkt, ønsker at tilføie et Par Ords Betænkning, uagtet jeg for mit Vedkommende ikke agter at protestere enten mod det Hele, eller mod noget enkelt Punkt.

Den omtalte Rødviin er en St. Julien, som min Vert overlader mig til 3 ½
 35 4 β Flasken, hvorimod han ellers holder den i en Priis af 4 ½ eller lidt derover. Men jeg har nu sagt ham, at Hr. Justitsraaden vilde kjøbe nogle Flasker af den, til samme Priis, som jeg betaler, og Manden vil med Fornøielse gaae ind paa dette Forslag. Saasart De altsaa blot lader forlange hos ham den

Rødviin, jeg pleier at faae, saa vil De erholde den samme Sort og af samme gamle Aftapning, og til samme Priis af 3 R 4 β .

Jeg har nok den Ære at see Hr. Justitsraaden under mit forlængede Ophold her i Byen, og vil derfor endnu, sans adieu, blot undertegne mig

Deres ærbødigst hengivne og forbundne 5

J. L. Heiberg.

426. *J. L. Heiberg til C. Molbech.*

Kjøbenhavn den 3 Juni 1839.

Høistærede Hr. Justitsraad!

Herved har jeg den Ære at sende Dem den mig meddeelte Concept til Indstillingen tilbage. Jeg maa begynde med at takke saavel Concipisten for de smigrende Yttringer, hvori jeg omtales, som Directionens andre Medlemmer, fordi denne vil gjøre disse Ord til sine. 10

Vel havde jeg ønsket, at mit Forslag var blevet fulgt i dets hele Omfang, saaledes at jeg havde faaet med Censuren af alle Stykker at bestille, da jeg derved troer at kunne gavne Repertoiret mere, end ved en blot partiel Deeltagelse i enkelte Tilfælde. Da jeg imidlertid vel kan vide, at Directionen har sine Grunde for denne Afgivelse, og følgelig neppe vil opgive disse, saa skulde jeg ikke videre opholde mig ved dette Punkt, saafremt ikke et Par Yttringer i Indstillingen lode mig formode, at en Misforstaaelse af nogle af mine Ord i Brevet til H. Exc. Theaterchefen havde fundet Sted, maaskee fremkaldt ved Utydelighed i mine egne Udtryk. Naar det nemlig i Indstillingen, S. 3 og 4, hedder, at mit Forslag vilde give Anledning til Collisioner, navnlig mellem Directionen og mig, og at Publicum kunde ville benytte Censors afgivende Dom som et Vaaben mod Directionen, eller omvendt, da synes denne Anskuelse at beroe paa den Forudsætning, at Forfatterne og Publicum skulde erholde Kundskab om hvad der var passeret imellem Directionen og Censor, hvorimod, ifølge min Mening, den hele Forretningsgang skulde holdes hemmelig, ligesom det jo ogsaa nu er Tilfældet, da man i Reglen kun erfarer den samlede Directions Dom over Skuespillene, og officielt aldrig Andet, saa at det idethøieste kun er et Rygte, der kan forkynde de enkelte dissenterende Vota, saasom at N. N.'s Stykke skal være blevet forkastet af M., men antaget af A. Men for at hindre Udbredelsen af slige Rygter, kunde det være paalagt Censor som Embedspligt at fortie sine Conferencer med Directionen, idet disse blive at betragte som en privat Sag, der ikke angaaer Forfatterne eller Publicum. Saa rigtigt som det end er, naar det hedder i Indstillingen (S. 3—4), at kun faa Forfattere vilde acquiescere ved en Forkastelse i første Instans, naar der var en anden og høiere at appellere til: saa vil denne Sætning dog ingen Anvendelse finde paa mit Forslag, forstaaet under den nysnævnte Forud- 30

sætning; thi for Forfatterne og Publicum gives der ikke to Instanser, men kun een, af hvilken Grund jeg ogsaa har foreslaaet, at Censor, naar han melder en Forfatter Udfaldet af Censuren, ikke maa gjøre Dette i sit eget Navn, men »efter Directionens Ordre«. — At Censuren herved skulde gaae langsommere 5 fra Haanden, istedenfor hurtigere (S. 3), kan jeg ikke troe, saafremt kun Directionen vilde ved en stor Deel af de Stykker, som Censor ubetinget har forkastet, approbere hans Dom uden at læse Stykkerne, og herved var ikke Stort at risquere, da der ved de Stykker, som jeg ubetinget forkastede, vanskelige vilde kunne findes afvigende Meninger mellem Directionen og mig. Saa- 10 danne vilde først fremkomme ved de concretere Bestemmelser angaaende Vilkaarene, paa hvilke visse Stykker skulle antages. Men i ethvert Tilfælde kan ingen Reclamation fra Forfatternes Side finde Sted, eftersom de aldrig ville kunne beklage dem over Censor, men kun over Directionen.

Jeg anfører Dette, ikke saameget for at formaae Directionen til at forandre 15 sin Bestemmelse, som snarere for at der i det berørte Sted i Indstillingen maatte tages Hensyn til disse Bemærkninger, saaledes at hvad der er sagt om Collisionen etc. maatte falde bort eller modificeres, eller ialfald — dersom Indstillingen forbliver uforandret — et Uddrag af min ovenstaaende Bemærkning maatte medfølge som Bilag, som Supplement til mine to Breve til H. Ex. 20 Theaterchefen.

Det Eneste, jeg forresten tillader mig at bemærke, er tilsyneladende kun en Ubetydelighed, men hvori jeg dog kunde ønske en ligesaa ubetydelig Modification. Det gjælder de allersidste Ord i Indstillingen. Hvor det nemlig hedder: »samt, hvis det af Directionen ønskes«, vilde jeg gjerne have de Ord 25 tilføiede: »eller han selv maatte finde det gavnligt« (eller noget Lignende); og fremdeles istedenfor de Ord: »at overvære een eller to af de første Prøver«, ønskede jeg substitueret: »at overvære een eller flere af Prøverne«.

Naar Hr. Justitsraaden i denne Uge skriver til Hr. Etatsraad Adler, tør 30 jeg vente, at De vil have den Godhed at meddele ham et Uddrag af dette Brev, ifald De ikke foretrækker at sende ham Brevet selv til Gjennemlæsning.

Deres ærbødigst hengivne

J. L. Heiberg.

427. *Det kgl. Teaters Direktion til Frederik VI.*

d: 5te August 1839.

35 **Allerunderdanigst Forestilling!**

Theater-Digter og Oversætter, Professor Heiberg, har i tvende til Theatrets Chef adresserede Breve af 30te og 31te August f: A.:, som af denne ere de øvrige Medlemmer af Directionen meddelte og som følge herved in originali,

fremSAT et Forslag, begrundet i den Erkjendelse, at den dramaturgiske Censur ikke burde, som hidtil, besørgeS umiddelbart af Theater-Directionen, men af en egen dertil beskikket Embedsmand, og som derfor gaaer ud paa at ansætte en saadan, hvis Fag skulde være det Dramaturgiske, men som skulde staae under Directionen, staae Directionen til Ansvar og fungere under dens Tilsyn, 5 ligesom det er Tilfældet med alle andre Brancher af Theatervæsenet, saasom Sungen, Dandsen, den sceniske Fremstilling, Maskineriet, Maleriet o. s. v. Denne Embedsmand skulde overtage Censuren i 1ste Instants, Directionen derimod forbeholde sig samme i anden og sidste Instants, nemlig i alle saadanne Tilfælde, hvor den maatte være af en anden Mening end Censor, dog 10 saaledes, at den saavel ved Antagelse som Forkastelse iforveien maatte høre Censors Betænkning. Professor Heiberg henstiller til Theaterchefens nærmere Overveielse, hvorvidt det, i Tilfælde af hans Forslags Antagelse, kunde paalægges Censor at være tilstede ved de nye Stykkers Oplæsning og ved nogle af de første Prøver, og foreslaaer derefter, under samme Forudsætning, at han 15 maatte ophøre med at være Theater-Oversætter og at derimod den dramaturgiske Censur maatte vorde ham overdragen, mod uforandret at beholde den samme Gage som hidtil har været ham tillagt.

Directionen, som længe har ønsket at kunne i videre Omfang end hidtil drage Nytte af Professor Heibergs dramaturgiske Indsigt og Talent, erkjender 20 villigen, at det saavel for Theatrets Repertoire som for vedkommende Forfattere og Oversættere vilde være gavnligt, at en med den dramaturgiske Teknik saa fortrolig Digter som Professor Heiberg, deeltog i Censuren, idet denne ved hans Smag og dramatiske Routine vilde virke veiledende og forbedrende paa de indsendte dramatiske Arbejder, som for en stor Deel kun antages under 25 Betingelse af Forkortninger, Forandringer, Omarbejdelser og Rettelser af mange Arter, men desuagtet troer den dog ikke at kunne tiltræde hans forberørte Forslag, hverken i dets hele Omfang, eller i den samme Retning, hvori det er fremsat. Directionen skjønner nemlig ikke rettere, end at Censuren istedetfor, som Professor Heiberg antager, derved at blive simplere og hurtigere, 30 vilde blive langsommere, mere forviklet og i mange Tilfælde give Anledning til Collisioner ikke alene mellem Censor og Forfatterne, men imellem Directionen og Censor. Faa Forfattere vilde vel acqviescere ved en Forkastelse i første Instants, naar der var en anden og høiere at appellere til og ved divergerende Anskuelse mellem første og anden Instants, vilde Publicum blive en 35 tredie, paa hvis Dom enhver, der var utilfreds med Directionen vilde søge at forskaffe sig Indflydelse.

Men idet Directionen saaledes ikke finder Anledning til at anbefale den af Professor Heiberg foreslaaede Organisation af den dramaturgiske Censur i det Hele, maa den, som forhen antydet, paa Grund af dens egne Meninger og 40

Anskuelse, erkjende, at hans Forslag, modificeret, kunde bringe Repertoiret mange Fordele: Censuren vilde unægtelig kunne udøves med større Sikkerhed, Hurtighed og Virkning, hvis Directionen var af Deres Majestæt autoriseret til at kunne benytte Professor Heibergs motiverede Dom og Betænkning over
6 saadanne indleverede Stykker om hvis dramatiske Værd og Brugbarhed for Scenen, der kunde blive nogen Uvished tilbage eller finde nogen Meningsforskjel Sted mellem Directionens Medlemmer eller saadanne Stykker, som kun ved Forandring og Omarbejdelse kunde vorde antagelige; — hvis den endvidere kunde raadføre sig med ham i Valget af de Stykker, den maatte
10 ønske at lade oversætte til Brug for Skuepladsen; hvis den ved hans Talent og litteraire Anseelse kunde oplyse og vejlede vedkommende Forfattere i Udførelsen af de Forandringer, der maatte ønskes i deres Arbejder; hvis den overhovedet kunde benytte Professor Heiberg som dramaturgisk Consulent og som saadan tilkalde ham til at bivaane Censor-Forhandlingerne i dens Møder.
15 Directionen kan fremdeles ikke andet end ønske, at baade de saakaldte Læseprøver og Oplæsningen af nye Stykker for de deri Rollehavende, som, ved en forandret og forbedret Indretning kunde blive af største Vigtighed for Rollernes Opfatning og Udførelse, maatte kunne sættes under en saa kyndig og af Theaterpersonalet saa anseet Dramaturgs Tilsyn.
20 Endeel af de ovenanførte Functioner, navnlig Udførelsen af de Forandringer og Rettelser, Directionen maatte ønske i de indleverede Stykker, er paalagt Professor Heiberg ved allerhøiest Resolution af 6. Januar 1829 angaaende hans Ansættelse som Theater-Oversætter, ligesom Directionen ogsaa i enkelte Tilfælde allerede har indhentet og med Held benyttet hans Betænkninger om
25 indsendte originale Skuespils og Oversættelsers Brugbarhed. Det kunde altsaa synes som om der ikke behøves nogen Forandring i Professor Heibergs Stilling for at tilvende Theatret alle Fordele af hans Talent og Fortjeneste som Critiker. Men det kan ikke ganske nægtes, at der, hvis Professor Heiberg skulde opfylde de ham som Theater-Oversætter paa lagte Forpligtelser, ikke vilde
30 levnes ham megen Tid til stadigen at medvirke til Censur-Forhandlingernes Fremme, og dog maa Directionen ønske at have Krav paa saadan Medvirkning og til enhver Tid at kunne fordrø den. Den vover derfor allerunderdanigst at anbefale Professor Heiberg til allernaadigst at fritages for hine Forpligtelser. Directionen troer endvidere med Føie at kunne antage, at dens Anskuelse
35 af de indleverede Arbejders Værd og Brugbarhed, vilde saavel hos Publicum og Forfatterne som hos Theaterpersonalet faae en forøget Vægt, hvis det var offentlig bekjendt, at de deltes af en saa smagfuld Dramaturg som Professor Heiberg.

Directionen tillader sig derfor allerunderdanigst at andrage paa, at de Functioner som skulde overdrages Professor Heiberg istedetfor de Oversætter-

Arbejder for hvilke han fritages, maatte paalægges ham ved en allernaadigst Resolution saavel som ogsaa det forberørte Tilsyn med Læseprøverne, hvilket Alt, for at have den tilsigtede Nytte, formeentligen burde have et offentligt Præg.

Derimod formener Directionen, at en saaledes modificeret Forandring i ⁵ Professor Heibergs Attributioner, passende og uden at noget videre betegnende Prædicat fornødiges, kan forbindes med hans Functioner som Theater-Digter og honoreres med den Gage, han som saadan og som Theater-Over-sætter hidtil har nydt.

Directionen indstiller saaledes allerunderdanigst:

at Theater-Digter, Professor J: L: Heiberg fritages allernaadigst for de ham hidtil paahvilende Forpligtelser som Theater-Oversætter, hvorimod det, uden nogen Forhøielse i hans hidtil havde Gage, paalægges ham, i Forbindelse med hans Functioner som Theater-Digter, at gaae Directionen for de Kongelige Skuespil tilhaande ved Censuren af saadanne indleverede ¹⁵ originale Skuespil og Oversættelser, om hvis Brugbarhed for Skuepladsen, Directionen maatte forlange hans Betænkning; at angive de Forandringer i samme, ved hvilke han formener at de kunne vorde antagelige til Opførelse, at vejlede vedkommende Forfattere i Udførelsen af saadanne Forandringer; at gjøre Forslag til Oversættelse af fremmede dramatiske Ar- ²⁰ beider til Brug for Skuepladsens Repertoire; at bivaane Directionens Censurforhandlinger i dens Møder saa ofte dertil maatte være Anledning, og endeligen at være tilstede ved og lede Oplæsningen af nye, til Opførelse paa det Kongelige Theater antagne Stykker samt hvis det af Directionen ønskes at overvære en eller flere af Prøverne. ²⁵

Directionen for de Kongelige Skuespil.

F. Holstein.

C. Molbech.

Adler.

/ Løffler
Fm.

428. J. L. Heiberg til Frederik VI.

Ems i Hertugdømmet Nassau, 30
den 11te August 1839.

Til Kongen!

Idet jeg allerunderdanigst tillader mig at tilstille Deres Majestæt vedlagte Attest fra den herværende Medicinalraad Dr. Döring, hvoraf sees, at min Kones Cuur her ved Badet endnu ikke er endt, maa jeg først bede Deres Maje- ³⁵ stæt om allernaadigst at tilgive, at hun, paa Grund af det herved foraarsagede Ophold, vil komme tilbage sildigere, end det efter den fastsatte Termin var foreskrevet. Inden vi heri vovede at tage en Bestemmelse, skulde vi vistnok

have udbedet os Deres Majestæts allernaadigste Tilladelse, saafremt den lange Afstand fra Hjemmet havde gjort os det muligt at indhente samme i rette Tid. Men Lægen, som i Begyndelsen ikke vilde fastsætte nogen bestemt Tid for Curen, har, alt eftersom han mærkede, at Sygdommen var mere haard-
5 nakket, lagt den ene Uge til efter den anden, saa at vi først lidt efter lidt kom til Kundskab om, hvor lang Tid der vilde medgaae. Paa den ene Side havde det været Pligt at afbryde Curen, og vende hjem til bestemt Tid, for at Deres Majestæt, som med saa stor Naade har befordret denne Reise, ikke skulde ansee os for utaknemmelige. Men paa den anden Side troede vi, at det
10 var overensstemmende med Hensigten, om min Kone vendte fuldkommen styrket og helbredet tilbage; og da Lægen gav os Haab herom, saafremt hun vilde følge hans Forskrift, troede vi at burde underkaste os denne, og smigrede os med det Haab, at Deres Majestæt ikke vilde misbillige vor Beslutning.

Vel er det sandt, at dette Ophold kunde været undgaaet, dersom min
15 Kone, istedenfor at begynde Curen den 12te Juli, strax var reist til Ems, og havde indskrænket hele Reisen til dette ene Punkt. Men at Dette ikke skeete, er ogsaa kun bevirket ved tilfældige Omstændigheder, som vi selv ikke raadede for. Da vi nemlig paa Udreisen erfarede, at den berømte Læge, Stieglitz, hvis Raad Deres Majestæt allernaadigst paalagde os at søge, for Øieblikket ikke
20 var i Hannover, men fraværende paa en Reise, saa indrettede vi os efter vor kjøbenhavnske Læges Raad, og i det Haab, at en Badecuur ikke var nødvendig, men at den blotte Bevægelse, Forandring af Clima samt Adspredelse vare tilstrækkelige, gik vi ikke til Hannover, men over Braunschweig til Harz-Egnene, hvor vi opholdt os i nogen Tid, ligesom siden i Gotha og Frankfurt.
25 Men her begyndte min Kone for første Gang paa Reisen at lide af sin tidligere Halssmerte. Vi erindrede da, at vor kjøbenhavnske Læge havde tilraadet hende Ems, i det Tilfælde, at en Badecuur behøvedes; og vi drog strax derhen, men imidlertid var en saa stor Deel af den os forundte Tid allerede forløben. Dog havde vi det Haab, at en Cuur af 3 Uger vilde være tilstrækkelig,
30 i hvilket Tilfælde vi endnu kunde have indtruffet i Kjøbenhavn i rette Tid, nemlig i Midten af August. Men den Omstændighed, at Curen øiensynligen virkede gavnligt paa min Kones Helbred, i Forening med, at hendes Hals-smerter dog af og til indfandt sig saa hæftigt, at hun undertiden i flere Dage maatte afbryde Curen — et Symptom, hvori forresten Lægen saae et gunstigt
35 Forvarsel — var Grund til, at han lidt efter lidt paalagde hende 4 Uger endnu. Naar nu disse 4 Uger komme til, og vi tillige iagttage hans Forskrift, at reise langsomt hjem, for at ikke overdreven Anstregelse skal forhindre den gode Virkning af Curen, saa forudseer jeg, at vi med al mulig Tidsbesparelse dog neppe kunne ankomme til Kjøbenhavn før den 11te September.

40 Men efter at have bedet Deres Majestæt om allernaadigst Tilgivelse for dette

Ophold, ere vi meget undseelige over endnu at maatte fremkomme med en allerunderdanigst Ansøgning om et Tillæg til den allerede oppebaarne Reise-Understøttelse. Men ogsaa Dette er en Følge af Forandringen i vor oprindelige Reiseplan. Thi efter et saa langt og uforudseet Ophold paa dette dyre Sted ere vore Ressourcer, som kun vare beregnede paa at vare til Midten af August, 5 snart udtømte, og ville blive det endnu mere, naar 4 uventede Uger lægges til, og en langsom og beqvem Hjemreise gjøres fornøden. Til at bestride disse forestaaende Udgifter og hvad vi, ved det saa betydelige Ophold, komme tilkort her paa Stedet, vove vi allerunderdanigst at ansøge Deres Majestæt om 400 rbdlr, hvad enten det nu maatte behage Deres Majestæt at skjænke min 10 Kone dette Tillæg som en Gave, eller at forunde hende samme som et Laan, efter de Bestemmelser, som Deres Majestæt isaafald allernaadigst maatte forordne.

Jeg kan ikke slutte denne allerunderdanigste Skrivelse, uden at forsikre, hvormeget min Kone og jeg frygte for, at Deres Majestæt skal tage os vor 15 Dristighed unaadigt op, og hvor dybt det vilde smerte os, om Deres Majestæt betragtede os som ubeskedne i vore Begjæringer eller utaknemmelige mod den Naade, som allerede saa ofte er bleven os tildeel.

Allerunderdanigst

J. L. Heiberg,

20

Dr. Phil., Professor, Theaterveddigter.

429. *J. L. Heiberg til J. G. Adler.*

Ems i Hertugdømmet Nassau,
den 11 August 1839.

Høistærede Hr. Etatsraad!

Dette er det tredie Brev, som jeg skriver idag for at melde den mig ikke 25 behagelige Nyhed, at Lægen her i Ems har forlænget min Kones Badecuur, saa at hun ikke vil kunne komme tilbage til Kjøbenhavn før efter den bestemte Termin, og efter al Rimelighed ikke før den 11te Septbr. Mit første Brev desangaaende var til H. M. Kongen, mit andet til H. Ex. Theaterchefen. Den hele Ulykke kommer deraf, at vi ved Afreisen fra Kjøbenhavn ansaae en 30 Badecuur for overflødig, og det Samme gjorde vor Læge, som dog raadte os, i paakommende Tilfælde at tye til Ems. Men da min Kone i Begyndelsen befandt sig vel, tilbragte vi en heel Maaned deels i Harzen, deels i Gotha, deels i Frankfurt. Først her vendte hendes gamle Halssygdом tilbage, og jog os i al Hast til Ems; men imidlertid var der gaaet en Maaned, og Curen be- 35 gyndte først den 12te Juli. Vi havde haabet, at en Cuur af 3 Uger vilde været tilstrækkelig, i hvilket Tilfælde vi kunde have været i Kjøbenhavn i Midten af August, men Sygdommens haardnakkede Tilbagevenden, naar Curen i

nogen Tid syntes at have hjulpet, bevægede Lægen til lidt efter lidt at forlænge Curen, indtil den endelig er bleven bestemt til 7 Uger i Alt. Den vil altsaa først være sluttet i den sidste Uge af August; og naar nu hertil kommer, at han tillige har forordnet en langsom og magelig Hjemreise, saa vil Hr. Etatsraaden selv kunne udregne Resultatet. Under alle Omstændigheder tænker jeg, at Directionen og Theatret ere bedre tjente med, at min Kone kommer nogle Uger for sildigt hjem, men fuldkommen helbredet, som jeg haaber, end at hun skulde komme i rette Tid, men i sin forrige svage Tilstand. Paa Grund heraf haabe vi begge paa Undskyldning for Opholdet. Attest fra Lægen, Medicinalraad Dr. Döring har jeg vedlagt min allerunderdanigste Skrivelse til H. M. Kongen. H. Ex. Theaterchefen har jeg underrettet om, at min Kone strax efter sin Hjemkomst er parat til at prøve sine Roller i de tre nye Stykker: Kammeraterne, Mulatten, En Brylløpsdags Fataliteter, hvilke hun har indstuderet paa Reisen. Dog maa hun, ifølge Lægens Forskrift — som ogsaa Attesten udviser — i de første Maaneder meget skaane sin Stemme.

Paa Grund af det uforudseete Ophold paa dette dyre Sted, et Tillæg af 4 Uger i den først bestemte Reisetid, samt den forordnede langsomme og magelige Hjemreise ere mine Louisd'or snart tilende, og jeg har derfor maattet ansøge H. M. Kongen om en Gave eller et Laan til min Kone af 400 rbdl, for hvilket Andragende jeg tillader mig at udbede mig Hr. Etatsraadens gunstige Protection, ligesom jeg ogsaa, i Tilfælde af at min Ansøgning bevilges, vover at bede Hr. Etatsraaden om at paatage sig den Uleilighed at lade mig Summen tilstille, maaskee ved Assessor Rindom, men saasart som muligt, for at intet videre Ophold skal foraarsages ved Remissens Udeblivelse. Et Brev bruger en Uge til at gaae mellem Kjøbenhavn og Ems. En Vexel eller Anviisning a vista vilde være det beqvemmeste. Da det sagtens er vanskeligt at faae en Anviisning paa Nogen i Ems, kunde den lyde paa Coblenz, som kun er 2 Miil herfra, og hvor jeg blandt Andet veed, at Hofraad Hambro har Handelsforbindelser, thi Assessor Drewsen hævdede der en Deel af sit Creditiv, som var udstedet af Hambro.

Jeg beder Hr. Etatsraaden undskylde, at jeg atter sætter Deres Godhed og Velvillie i Requisition. Min Kone gjør samme Undskyldning, idet hun beder mig bringe hendes forbindtligste Hilsen til Hr. Etatsraaden, Fru Etatsraadinden og Frøken Høyer.

Jeg har den Ære at undertegne mig,

Hr. Etatsraad,

Deres allerærbødigste

J. L. Heiberg.

430. *J. L. Heiberg til Jonas Collin.*

Ems den 11 August 1839.

Høistærede Hr. Conferenceraad!

Igaar Aftes reiste Deres Familie fra os, og med den reiste uidentvivil de behageligste Dage her i Ems. Ogsaa udsaae Hr. Medicinalraad Dr. Döring netop denne Dag til at lade os vide, at vi endnu skulde blive her indtil den 30te August, for at min Kones Cuur kunde vare accurat i 7 Uger. Fru Drewsen kunde ikke begribe, hvorfra vi hentede vort stoiske Mod i denne Calamitet, og jeg selv begriber det næsten ligesaalidt. Til den 30te troer jeg nu rigtignok ikke, at vi blive her, men det gjør vel heller ikke stort til Sagen, om vi trække 2 Dage fra Regningen, og reise den 28de herfra, for at kunne være i Kjøbenhavn den 11te September, hvilket allerede er galt nok, da den bestemte Termin ved Theatret er den 15de eller 20de August. Men hvad er herved at gjøre? At afbryde Curen imod Lægens Villie, er dog heller ikke raadeligt. Ifald man tør troe hans Løfte, at min Kone skal blive fuldkommen helbredet for sin Hals-Affection, saa er jo dog selve Theatret bedre tjent med at faae hende den 11te Septbr. frisk, end den 20de August syg, og Reisens Øiemed er da opnaaet, istedenfor at den ellers vilde være til ingen Nytte, ligesom den desværre heller ikke har været til stor Fornøielse, thi 7 til 8 Ugers Ophold i Ems er sandelig ingen Behagelighed; og saa meget som end Sammentræffet med Deres Familie har trøstet os i Ulykken, saa vilde vi dog have ønsket, at dette Sammentræf havde fundet Sted i en interessantere By. Men vor hele Reiseplan har været forkeert, uagtet det ikke er vor Skyld. Havde vi fra først af vidst, at vi skulde opholde os paa et Badested, saa vilde vi strax have begivet os dertil, istedenfor først at anvende en Maaned paa Harzen, Gotha og Frankfurt. Min Kone vilde da, efter at have brugt den hele 7 Ugers Cuur, endnu i rette Tid kunde være kommen hjem. Men nu fik hun først i Frankfurt sit Anfald af den gamle Halssyge, og da vi derefter strax gik til Ems, var det allerede den 8de Juli.

Jeg har idag skrevet til Theaterchefen og til Etatsraad Adler, for at lade dem denne slemme Omstændighed vide. Men jeg har tillige skrevet til H. M. Kongen og nøiagtigen givet Beretning om Grundene til dette Ophold, samt vedlagt Attest fra Lægen, som erklærer, at 7 Uger ere nødvendige og desuden en langsom Tilbagereise, samt »Schonung der Stimme« i flere Maaneder efter Hjemkomsten, hvilket dog blot vil sige, at Anstrengelserne i Theatrets Tjeneste maae modereres, især for det første. Endvidere har jeg, da vore Penge kun vare beregnede paa at vare til midt i August, og det i denne Hensigt tillige var bestemt at tilbringe en Tidlang paa et billigt Sted, istedenfor paa et saa dyrt som Ems, hvor man tillige har saa mange Cur-Udgifter, maattet skride til at bede H. Majestæt om Sucurs til at bestride deels hvad vi her komme

tilkort, deels hvad Tillægget af 4 Uger til de først projecterede 3, samt den langsomme Hjemreise kan koste, og har dertil allerunderdanigst ansøgt om 400 rbd, enten som Gave eller som Laan til min Kone. Det var mig ikke behageligt at maatte gjøre det, men det Ene er en Følge af det Andet. Kan De, 5 Hr. Conferenceraad, bidrage til at paaskynde denne Sags Afgjørelse, da tør jeg vel stole paa Deres Godhed heri, som i saa meget Andet, for at vi ikke, efter det lange Ophold, endnu skal blive opholdt mere med at vente paa Resolutionen og dens Resultater. Jeg har bedet Etatsraad Adler om at besørge os Pengene, naar de, som jeg haaber, blive bevilgede, tilsendte i en Avista- 10 Vexel eller Anviisning enten her paa Stedet eller paa Coblenz, hvilket han uden egen Uleilighed kan lade besørge ved Assessor Rindom.

Jeg haaber, det vil glæde Hr. Conferenceraaden at høre et upartisk Vidnesbyrd eller uvillige Mænds Skjøn om, hvor meget Fru Drewsens Udseende har forbedret sig, og det tiltrods for den lange Upasselighed, hvoraf hun i den 15 senere Tid har lidt. Men denne Forbedring er virkelig i den Grad kjendelig, at den vistnok maa staae i Forbindelse med en ligesaa væsenlig Forbedring i hendes Sundhedstilstand. Ogsaa Frøken Louise, hvis Udseende havde tabt sig noget i de mange Dages langvarige Upasselighed, havde inden sin Afreise fuldkommen gjenvundet sit forrige Præg af Sundhed, ja syntes endog mere frisk og 20 blomstrende end i Kjøbenhavn. Jeg haaber, at Hr. Conferenceraaden vil komme til at sande mine Ord, naar De om kort Tid gjenseer begge Deres Døttre.

Med stor Taknemmelighed har jeg erfaret, at Hr. Conferenceraaden nogle Gange har besøgt min Moder i hendes Eensomhed, tiltrods for den lange Afstand. Hun paaskjønner Deres Godhed af ganske Hjerte, og melder mig det 25 altid med stor Glæde, naar hun har havt den Ære at see Dem hos sig. Hun er den Eneste, som nogenlunde stadigt holder mig au courant med litteraire og politiske Nyheder fra Kjøbenhavn. Det Morsomste, jeg under min hele Fraværelse har erfaret fra denne gode gamle Stad, er Striden mellem Kjøbenhavns-posten og Folkebladet. Gud lade der blive god Forslag i denne Strid, saa at 30 jeg endnu efter min Hjemkomst kan glæde mig ved den!

Min Kone formelder Hr. Conferenceraaden sin venligste Hilsen, og jeg selv forbliver med Høiagtelse

Deres allerærbødigst hengivne

J. L. Heiberg.

431. J. L. Heiberg til Det kgl. Teaters Direktion.

Kbhavn. 20 Septbr. 1839.

35 »Den Usynlige paa Sprogø«, af H. C. Andersen, forekommer mig at være et høist trivielt Product, hvis Opførelse jeg, under alle andre Omstændigheder end de nærværende, vilde fraraade. Da imidlertid Stykket, efter Sigende, skal have gjort stor Lykke ved en Sommerforestilling, da det desuden er indstuderet,

og uden Umage eller Bekostning kan bringes paa Scenen — om ogsaa kun eengang — saa vil Directionen, saavidt mig synes, vel kunne forsvare, at den føier Hr. Andersen i hans Ønske at prøve sin Lykke endnu engang.

Underdanig

J. L. Heiberg. 5

432. *J. L. Heiberg til Det kgl. Teaters Direktion.* Kjøbenhavn den 22 Septbr. 1839.

Under 20de August d. A. har den høie Direction paalagt mig at meddele min skriftlige Betænkning om Brugbarheden af det indsendte lyriske Drama: »Kjærlighed og Musik«. I denne Anledning har jeg altsaa den Ære at bemærke Følgende. 10

Uagtet Stykket ikke er uden en vis poetisk Intention, og heller ikke er blottet for poetiske Enkeltheder, forekommer det mig at være absolut ubrugbart for Scenen, paa Grund af dets væsenlige dramatiske Mangler, hvilke ere saa store, at det maatte synes uforklarligt, hvorledes en dog allerede saa rutineret Digter, som dette Stykkes Forfatter, har kunnet tage saa mærkeligt fejl, 15 dersom man ikke vidste, hvor mangt et poetisk Talent det er nægtet at bevæge sig i den dramatiske Retning. Dialogen — den dramatiske Digtters sikkreste Prøvesteen — vilde allerede være tilstrækkelig til ved sin Brede, sit rhetoriske Tilsnit, ja ved sin Unatur og sin tunge, besværlige Gang at fælde Stykket. Men selv om det — hvad dog neppe er rimeligt — kunde lykkes Forf., 20 at omarbejde denne, vilde dog endnu Charactererne være altfor uinteressante, og hele Planen altfor usammenhængende, til at et taaleligt Theaterstykke kunde fremkomme. Og endelig, om ogsaa den til Stykket componerede Musik har nok saa megen Fortjeneste, vil den dog ikke være istand til at overvinde det Indtryk, som de nævnte Mangler maae frembringe, saa meget mere, som man 25 til Stykkets øvrige Ufuldkommenheder endnu maa føie den: at Musiknummerne for største Delen ere anbragte paa en udramatisk Maade.

Paa Grund af Ovenstaaende maa jeg ansee det for unyttigt at gjøre Forslag til nogensomhelst Forandring, eller i den Henseende at conferere med Forfatteren.

Underdanig 30

J. L. Heiberg.

433. *J. L. Heiberg til C. C. G. Andræ.*

22 Oct. 1839.

Høistærede Ven!

Dersom De vil gjøre os den Tjeneste at komme til os idag (Tirsdag) Aften, i et kjedeligt Selskab, saa skal jeg stræbe at holde Dem skadesløs derfor, ved 35 med det Første at arrangere et morsomt — saavidt det staaer i min Evne.

Her komme Familie-Lemmer: Rector Dr. Mülertz fra Horsens, med Kone (min kjædelige Cousine) og to ret vakkre Døttre, til hvilke De ombedes at gjøre Cour. Fremdeles vil De træffe Prof. Petersen med Kone. Jeg stoler paa, at De ikke giver mig Afslag.

Deres hengivne

5

J. L. Heiberg.

434. *J. L. Heiberg til J. G. Adler.*

27 Oct. 1839.

Høistærede Hr. Etatsraad!

Ved at gjennemløbe hvad jeg endnu ikke havde læst af den sidste Pakke franske Stykker, som Theater-Directionen har sendt mig, finder jeg to Synge-
10 stykker, hvis Text endda ikke hører til de sletteste, og som, da Componisternes Navne ere hæderligen bekjendte, maaskee kunde komme i Betragtning ved Valget til Hans Majestæt Kongens Fødselsdag. Isaafald vilde Directionen ikke behøve at tye til det — som mig synes — noget farlige Forsøg: at betroe Valget til Hr. Arnesens Smag. Jeg iler derfor med at sende Hr. Etatsraaden
15 begge Stykkerne.

Dersom den omtalte Billet til 2den Plads skulde være at erholde, vil jeg være meget taknemmelig for den.

Med Høiagtelse

Deres allerærbødigste

20

J. L. Heiberg.

435. *J. L. Heiberg til J. G. Adler.*

29 Novbr. 1839.

Høistærede Hr. Etatsraad!

I Anledning af Det, som De idag bragte paa Omtale: at et Par Subjecter ere uvillige til at møde ved Oplæsningerne, er det faldet mig ind, at der uden-
25 tvivl er begaaet en Formalitetsfeil deri, at det af Directionen iforveien omtalte Opslag i Foyeen er blevet forsømt. Thi saavidt jeg troer, staar Personalet i den Formening, at det er efter en privat og temporair Overenskomst mellem Directionen og mig, at jeg oplæser Stykkerne, hvorimod Stemningen vistnok vilde blive aldeles modsat, ifald det kom til officiel Kundskab, at det
30 ifølge kongelig Resolution er mig paalagt at forestaae og lede alle Oplæsninger. I denne Anledning tager jeg mig den Frihed at bede Hr. Etatsraaden om at det Forsømte endnu maa oprettes inden næste Oplæsning, idet der skeer Opslag i Foyeen desangaaende, og den kongelige Resolutions Datum tillige angives. Bedst synes det mig at være, om hele den kongelige Re-
35 solution, saaledes som den staaer i Directionens officielle Meddelelse til mig,

ordret blev anført i Opslaget, saameget mere, som mine øvrige nye Functioner og Ophør af gamle derved vilde komme til Personalets Kundskab, og de falske, i denne Henseende circulerende Rygter tilintetgjøres. Saavidt jeg indseer, kan Personalet endogsaa gjøre Fordring paa denne Communication. — I et Tillæg maatte vel anføres, at i Henhold til Ovenstaaende (neml. Resolutionen) har 5 Directionen approberet mit Forslag: at jeg selv forelæser Stykkerne, samt at der i fornødent Fald tillige holdes en Oplæsning paa den gamle Maade, idet Enhver oplæser sin Rolle, Alt under min Veiledning, for at de indløbne Feil og Misforstaaelser betimeligen kunne rettes.

Med Høiagtelse og allerærbødigst 10
J. L. Heiberg.

436. *J. L. Heiberg til C. Molbech.*

Kjøbenhavn den 12 Decbr. 1839.

For Hr. Justitsraadens baade fordeelagtige og — forsaavidt det gjælder en Association med Dem — ærefulde, men fornemmelig saa venskabelige Tilbud er jeg Dem af Hjertet taknemmelig, og skal aldrig glemme den Godhed, 15 De ved denne — som ved saamange andre — Leiligheder har viist mig. Men selv efter nøiere Overveielse kan jeg endnu ikke Andet end have et Slags Frygt for at indgaae derpaa, især paa Grund af min formeentlige Udygtighed dertil, og maaskee ikke mindre af de andre Grunde, som jeg mundtlig har fremsat. Men jeg beder Dem ret meget, at De dog ikke derfor vil trække Dem tilbage 20 fra et Foretagende, som De med Deres Kundskaber og Talenter maaskee vilde kunne gavne i høi Grad, men hellere at overtage det allene; det vil vistnok længere hen ikke falde Dem vanskeligt at finde en Medarbejder eller Med-Redacteur. Jeg for min Part maa desværre renoncere baade paa Fordelen og paa Æren, kun ikke — som jeg haaber — paa Venskabet. 25

Deres ærbødigst hengivne
J. L. Heiberg.

Jeg tillader mig at erindre Dem om, at Oplæsningen er Kl. 12 idag.

437. *J. L. Heiberg til J. G. Adler.*

Theatret 13 Decbr. 1839.

Forslag. 30

Den projecterede 2den Oplæsning af Stykkerne falder bort, hvorimod der, faa Dage efter den første Oplæsning, holdes en Prøve paa Theatret, ved hvilken Enhver af de Rollehavende læser sin Rolle op af Bogen, medens Souf-

fleuren paa sin sædvanlige Plads følger med i Souffleurbogen, og retter de
 Læsende, hvergang en Skrivfeil i de respective Roller kommer for. Ved denne
 Prøve er Scene-Instructeuren tilstede, for allerede her at bestemme Situatio-
 5 nerne, Indgange, Udgange o. s. v., hvilket meget vil understøtte Skuespillernes
 Hukommelse, naar de i det længere Mellemrum mellem 1ste og 2den Prøve
 skulle indstudere og lære Rollerne. Tillige beordres Undertegnede til at være
 tilstede ved denne 1ste Theaterprøve (istedenfor ved den ophævede 2den Læse-
 prøve), for her at udføre de samme Functioner, nemlig at paasee den rette
 Udtale af fremmede Navne og desl., saavel som at berigtige andre muligen
 10 indløbende Misforstaaelser af Texten, hvilke Souffleuren ikke bemærker, men
 som jeg, formedelst mit foregaaende nøiagtige Kjendskab til Stykket, har
 lettere for at opdage og motivere.

Ifald dette Forslag finder den høie Directions Bifald, da maatte, jo før jo
 heller, Opslag derom skee i Foyeen.

15

Allerærbødigst

J. L. Heiberg.

438. J. C. Ryge til J. L. Heiberg.

D. 14. Dec. 1839.

Høistærede Herr Professor!

Jeg bad igaar Directionen skriftligen om, af physiske Grunde at vorde fri-
 20 taget for at bivaane de befalede Oplæsninger paa nye Stykker. Endnu har
 jeg intet Svar faaet derpaa, men det behøves heller ikke for idag, thi min
 Tilstand er langt slettere end iforgaars. Rimeligviis har jeg forværret den ved
 at fungere paa Theatret igaar, hvor jeg ansaae min Nærværelse aldeles nød-
 vendig, fordi 2den Act af »Bestefader Guerin« skulde prøves første Gang, og
 25 jeg er nu saa udmattet af de hyppige Udtømmelser i 7 Dage, at jeg ikke
 uden Anstrængelse vilde kunne klæde mig paa. Imidlertid vilde det giøre mig
 meget ondt, om De og øvrige Vedkommende atter idag forgiæves skulde ind-
 finde sig paa Theatret. Jeg anseer det desaarsag for min Pligt, at meddele Dem,
 at jeg aldeles intet kiender til den Directionsordre, i Medhold af hvilken den
 30 sidste Oplæsning blev udsat. Eventualiter antager jeg derfor, at den ikke exi-
 sterer, førend saadant kan bevises af Regisseurens Protocoll eller paa anden
 Maade. Hvorom alting er, saa anseer jeg det for Spilfægterier, at ville anvende
 en Forskrift ved en Læseprøve, hvor enhver Rollehavende selv bør oplæse
 sin Rolle og, om muligt, i Rollens Character, tillige ved en »Oplæsning« eller
 35 rettere »Forelæsning« af et nyt Stykke, hvor en enkelt Persons Udeblivelse
 hverken bør eller kan svække hos de Tilstedeværende den Interesse og Op-
 mærksomhed, der ville giøre deslige Forelæsninger langt nyttigere end Læse-

prøverne, saaledes som de hidtil holdtes. For mit eget Vedkommende beklager jeg ogsaa, med Hensyn paa mine svage Øine, at jeg ikke kan høste Nytte af dem, thi det vilde være en betydelig Lettelse for mig som Scene-Inspector.

med Høiagtelse

ærbødigst 5

J. C. Ryge Dr.

439. *J. L. Heiberg til C. Molbech.*

14 Decbr. 1839.

Den flyvende Post begyndte 1ste Januar 1827. Den udkom uafbrudt 2 Gange om Ugen i Aarene 1827 og 1828. Den pauserede i Aaret 1829. Derpaa udkom den igjen uafbrudt i 1830, med 3 Nummere om Ugen, idet Theater- 10 kritikeren Y. Z. forpligtede sig til at levere omtrent $\frac{1}{3}$ af Nummerne. Med 1830 ophørte den regelmæssige Udgivelse; men i Aargangens sidste Nummer lovedes »Supplementblade«, hvis Udgivelse imidlertid forhindredes ved de af Bogtrykker Jørgensen udgivne Pseudo-Supplementblade og den derved foranledigede Proces, som tabtes ved Hof- og Stadsretten af Citanten Printzlau. 15 Først den 8de Januar 1834 begyndte »Interimsbladene«, af hvilke det 1ste Bind, indeholdende N° 1—100, sluttedes den 7de Juni 1836. Af det 2det Bind, som skulde indeholde 100 Nummere, ligesom det første, er hidtil kun udkommet N° 101—135 (22 Decbr. 1836—21 Decbr. 1837).

Hvad der i min Biographie vel ikke bør forbigaaes, er, at jeg var ansat ved 20 den kgl. militaire Høiskole, som Docent i Logik, Æsthetik og dansk Litteratur, lige fra Skolens Oprettelse i 1830 indtil Udgangen af 1836, da Planen for Stiftelsen forandredes, idet Humaniora udelukkedes, og kun Realia bleve tilbage.

En berømt fransk Digter, som jeg kom i Forbindelse med, uden at gjøre 25 hans personlige Bekjendtskab, under mit første, lange Ophold i Paris, var Béranger. Han var, paa Grund af en af sine Sange, dømt til flere Maaneders Fængsel (eller maaskee til en Pengestraf, som han maatte afsone i Fængsel, da han ikke formaade at betale). I de Dage, da han ventede sin Arrestation, skrev han en Afsked til Friheden, nemlig en af hans smukkeste Sange: »Soleil 30 si doux au déclin de l'automne«, hvilken i Begyndelsen kun cirkulerede i Afskrifter, og som i den Grad henrev mig, at jeg komponerede Musik til den, og med et Brev sendte ham samme til Sainte-Pélagie. Faa Dage derefter modtog jeg et meget artig, egenhændigt Brev fra ham, hvilket jeg endnu opbevarer.

35

Deres hengivne

J. L. Heiberg.

440. *H. L. Martensen til J. L. Heiberg.*

d. 14de Decbr 1839

Tillad, min høistærede Ven! at jeg paa denne Dag tilsender Dem medfølgende Ubetydelighed. Jeg haaber, at De herved ikke saa meget vil see paa Gaven, som paa Giveren, der beder Dem, at De vil vedblive som tilforn at skjænke ham Deres Venskab. Gid De maa leve mange glade og lykkelige Aar, rige paa nye Værker, paa ny Anerkjendelse og Hæder! Og for at jeg foreløbigt skal indskrænke mig til et enkelt, bestemt Ønske, gid De da inden Deres næste Fødselsdag maa have fuldendt den Cyclus af nye Digte, som De allerede har begyndt, og hvorved De i vor Aand vil opreise Dem et nyt monumentum ære perennius!

Deres inderligt hengivne

H. Martensen.

441. *C. E. F. Weyse til J. L. Heiberg.*

Kbnhvn d. 15 Dec. 1839.

Cher ami!

15 Havde du igaar bære ventet to Minuter længere, saa havde vi seet os mundtlig (som Jomfrue Winifred Jenkins siger), men Du havde, som sædvanligt, magnam hastam, og rendte op til Haagen, hvor du dog ikke kunde vente at finde mig saa tidligt, da der var Selskab: vi spes først Kl. 5¼. Men min Madamme har givet dig gale Efterretninger om den Oelenslægeriske triste Cantate, som jeg nu skal stræbe at berigtige. Den 5te fik Oel. Brev fra Hofmarskalken, med Anmodning om at digte slig en Tingest, og den 7de var han fix og færdig. Jeg overleverte den i Hofmarsk. Hænder, der lovede, strax at bringe den til Kongen, saa at han muligen alt om Eftermiddagen kunde sende den til mig. Men der forgik 4 Dage, uden at jeg hørte noget derom. Nu skrev jeg til Adler, bedende ham at paaskynde Læsningen, samt at gjøre Hs. Majest. opmærksom paa det rare Udtryk i Recitativet: til Bøndernes Støtte den første Blok har Fr. lagt, men det var ham ei nok &; (10 Eenstavelsesord!) Item paa den aldeles ukirkelige historiske Choral, samt paa det lystige Slutningschor, om hvilket jeg meente, at det passende blev borte. Nu fik jeg Svar, at Cant. var bleven sendt til Oel. med Hs. Maj. Bemærkninger, der omtrent stemte overeens med mine. Derpaa blev det omtalte forandret, skjøndt ikke meget forbedret: Choralen er vel mere kirkelig, men dog endnu historisk fortællende. Passe pour cela! Recitativet var gjort om, Blokken og nokket var borte; men nu var der kommen: en ægyptisk Obelisk, og en skammelig Fragt ind, der var noget fæl. Saa fik han den nok engang paatalt, og nu er Alt i Orden, og jeg har modtaget Cant. i dette Øjeblik. Den er saa lang

som Kong Og fra Basan, hvilket er galt, da Tempoet heelt igjennem er langsomt. Havde jeg ikke skrevet den af strax, saa var jeg nu en forlorn Componist, og kunde ikke blive færdig til rette Tid. Men nu ere to Nummere, af de 8, færdige, og idag tager jeg fat paa det salamandriske Recitativ, og skal være færdig med det Hele til Julen. D. 11. bliver Fr. begravet, og strax⁵ efter skal Univers. holde Sørgefesten. Ergo maa du skynde dig, Søn! til at jeg kan begynde saa snart som muligt; dennegang bruger jeg i det mindste 14 Dage, thi der skal Orchester til. Jeg mener 5 a 6 Nummere til de to Dele kunde være nok: 2 Chor allenfals, et Recitativ og et Par Romancer, hvilken Form er særdeles yndet, samt forstaaes lettest af de lærde Herrer. Vor Re-¹⁰ formationscant. har gjort furore. Og hermed, anbefalende dig Gud, samt af Hjertet lykønskende dig til din jour de fête igaar, har jeg l'honneur d'être din ergebneste Ven, den karske Yngling

C. E. F. Weyse.

Har du ellers meer paa dit Hjerte, saa træffes jeg idag hjemme indtil Kl. 4. ¹⁵

442. *J. L. Heiberg til P. E. Lind.*

19 Decbr. 1839.

Høistærede!

Tillad mig at takke Dem ret meget for Deres Godhed, at sende mig et Exemplar af Deres Licentiat-Disputats. Jeg har allerede, skjøndt kun flygtigt, gennemløbet de generelle Paragrapher om Ægteskab og Coelibat, men skal²⁰ vende tilbage til dem, for rigtigt at studere dem, da de forekomme mig meget originale. Hvor den dybere theologiske Erudition træder frem, maa jeg sagtens holde mig tilbage, for ikke at staae som Saul mellem Propheterne. Hvis det bliver mig muligt, kommer jeg for at høre Noget af Disputationen. Men enten jeg kommer, eller ikke, er min Deeltagelse ligestor, som og min hjerte-²⁵ lige Lykønskning til den forestaaende Erhvervelse af Graden.

Deres ærbødigste

J. L. Heiberg.

443. *Adam Oehlenschläger til J. L. Heiberg.*

d: 28 Decb. 1839.

Høistærede Herr Professor!

30

Da jeg veed at De nu er Med-Censor i Theaterdirectionen, da jeg har hørt, at De ynder mit Drama: Fiskeren og hans Børn, ja at De med Iver har taget Dem af dets Sag, — hvorfor jeg af Hiertet takker Dem; — saa vender jeg mig ogsaa nu i denne Anledning til Dem.

Etatsraad Adler har lovet mig, at jeg skulde faae Stykket som snarest tilsendt, for at kunne giøre de foreslagne Forandringer, saa at det kan blive afskrevet, Rollerne fordelte og Musiken valgt i denne Ferietid.

Det er bedst, mener jeg, at indrette Nummerne til al[1]erede færdig Musik, og jeg foreslaaer dertil Weyses Faruk og Floribella. Bournonville kan ogsaa da strax tænke paa Dandsen deri.

Turde jeg nu bede Dem, høistærede Herr Professor! vise mig den Godhed, at skaffe Sagen afgjort jo før jo heller? Etatsraad Adler har saameget at tage vare i denne Tid, at det intet Under er, om det Uvigtigere maa vige for det Vigtigere. Men det er kun liden Trøst for den, hos hvem der er »Periculum in mora«.

Med mange Hilsener til Deres ædle Moder og Hustru

Deres ærbødigst forbundne

A. Oehlschläger.

15 414. J. L. Heiberg til C. N. David.

29 Decbr. 1839.

Min kjære Ven!

Saasnart jeg havde modtaget Din Pakke, læste jeg det Gardthausen'ske Digt, saavel som begge Anmeldelserne af samme. Men jeg fandt mig aldeles skuffet med Hensyn paa den Forestilling, som jeg havde derom, og som jeg maa have faaet ved Din Beretning. Jeg havde nemlig troet, at baade Digtet og Anmeldelserne vare skrevne i en erke-slesvigholsteensk, mod Danmark polemisk Aand, og at det var derfor, Du ønskede en tilrettevisende Kritik. Men begge ere jo yderst uskyldige og tamme; ja, hvad Digtet angaaer, aander det jo en velvillig Stemning mod Danmark. At det i poetisk Henseende er et temmelig mislykket Product, uden bestemt Holdning eller æsthetisk Character, desuden udstyret med adskillige Smagløsheder og Platituder, endelig — hvad der er det Værste — meget kjedsommeligt (saaledes forekommer det idetmindste mig), kan jo ingenlunde fornærme os; og det vilde derfor endog synes mig upolitisk, om man just greb denne uskyldige Leilighed til at vække den slesvigholsteenske Vrede, ved at angribe Landets næsten eneste Digterværk, saa meget mere, som dette Værks Mangler neppe ere af den Art, at de kunne [give] Anledning til nogen interessant æsthetisk Afhandling. Jeg sender Dig derfor Bogen og Bladene tilbage, men skal ikke undlade — saasnart jeg finder nogen passende Leilighed dertil — at skrive en litterair Artikel over en anden Gjenstand, for derved at vise min »Kjærlighed til Fædrelandet« (in duplici sensu).

Min Kone, min Moder og jeg selv skamme os, sans comparaison, som Hunde,

fordi vi endnu ikke have takket Dig og Fru David for den behagelige Dag, som blev os tildeel den 28 Novbr. Men det kongelige Dødsfald og hele den derpaa fulgte Allarm desorienterede os for en lang Tid. Foreløbigen sende vi idag vort skriftlige Nytaarsønske; men det skal ikke vare længe, før vi overbringe det mundtligt.

5

Din hengivne

J. L. Heiberg.